

600095495

PRÆLECTIONES THEOLOGICÆ DE AUGUSTISSIMO EUCHARISTIÆ SACRAMENTO.

QUAS IN SCHOLIS SORBONICIS HABUIT

HONORATUS TOURNELY,

Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, Socius Sorbonicus, Regius & Emeritus Professor, Sacrosanctæ Capellæ Regii Palatii Parisiensis Canonicus.

PRIMA PARS.

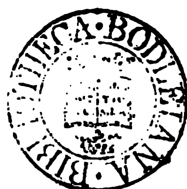
PARISIIS,

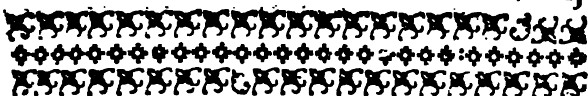
Apud Viduam RAYMUNDI MAZIERES, & JOANNEM-BAPT. GARNIER, Reginæ Typographos & Bibliopolas, via Jacobæa, sub signo Providentiæ.

M. DCC XXIX.

Cum Approbatione & Privilegio Regis.

BIBLIOTHECA·BODLEIANA

THEOLOGIÆ CANDIDATIS

PRÆFATIO.

DE venerabili ac divino Euchariſtiæ Sacramento dicturi, dilectiſſimi Candidati, ſtatim in admirationem rapti, cùm Auguſtino exclamamus, *O Sacramentum pietatis! O ſignum unitatis! O vinculum charitatis!* O Sacramentum pietatis; in Deum ſcilicet Patrem, cui unigenitus filius, homo factus ac verus Sacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech, proprii ſui corporis & ſanguinis piaculari oblatione cultum & honorem infinitum rependit. O ſignum unitatis! tùm Fidelium cum Chriſto, in quo manducatione carnis ejus, intimè uniuntur ac incorporantur, unum quid cum ipſo facti *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem*, ait ipſemet Chriſtus, *in me manet & ego in illo.* tùm Fidelium inter ſe, quos communi quodam vinculo fidei, ſpei, amoris & dilectionis arctiſſimâ connexione copulare ſimul & adſtringere debet unius panis & calicis participatio, *Calix*

T. 26. in Joan. To. 3. art. 2. pag. 499.

Joan. 6. v. 57.

1. Cor. 10. v. 16. *benedictionis cui benedicimus*, ait Apostolus, *nonne communicatio sanguinis Christi est? & panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? Quoniam unus panis & unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus.* O vinculum charitatis! tùm nostræ erga Christum, cui tanquam capiti nostro nexu indissolubili alligari nos & adhærescere necesse prorsus est; tùm maximè ipsiusmet Christi erga nos, quæ tanta est, tam immensè ac liberaliter effusa, ut satis ipsi non fuerit vilem & abjectam carnem redemptionis ac salutis nostræ causâ in se suscepisse, verùm etiam seipsum, & proprii corporis sui ac sanguinis substantiam, in spiritualem animorum nostrorum alimoniam communicare nobis dedignatus non fuerit, ipsomet attestante, *Caro mea verè est* Joan 6. v 56. *cibus, & sanguis meus verè est potus.* Et rursus, Ibid. v. 22. *Panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vitâ.*

Mysteriorum omnium Christi quasi summa & compendium quoddam est Eucharistia, in quâ divitias omnes ac thesauros potentiæ suæ, virtutis, amoris ac benevolentiæ in genus humanum, tantâ pompâ explicat ac diffundit. Per Incarnationem datus nobis à Deo est, Joan 3. 16. *Sic enim*

Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ac pro nobis omnibus traderet illum; ita nos à servitute peccati & dæmonis tyrannide liberos Deo Patri æternùm asseruit, factus *propitiatio pro peccatis nostris*. In Eucharistiâ verò novo quodam incarnationis modo, novo & inaudito infiniti amoris argumento seipsum nobis intimiùs inserit & incorporat, propriâ suâ carne animos pascit ac confortat. In Incarnatione, cùm in formâ Dei esset, semetipsum exinanivit formam servi accipiens, factus *obediens* Patri *usque ad mortem*. In Eucharistiâ verò non tantùm in formâ Dei, sed & in ipsâ formâ servi obducto velo ita totus tegitur, & obscuratur, ut totum fidei, nihil aut fermè nihil judicio sensuum hîc relinquatur; Deo Patri non tantùm, sed & voci hominis Sacerdotis obsequens, de Cœlo in terras advolat, ut se altaribus nostris sistat præsentem & cordibus inserat. Rom. 8. v. 32.

Commune hoc quidem est SS. Eucharistiæ, cum cæteris Sacramentis, aiunt Patres Tridentini, *symbolum esse rei sacræ, & invisibilis gratiæ formam visibilem; verùm illud in eâ excellens & singulare reperitur, quòd reliqua Sacramenta tunc primùm sanctificandi vim habent, cùm quis illis utitur.* Sess. 13. c. 5

in Euchariſtiâ ipſe ſanctitatis auctor ante uſum eſt. In aliis Sacramentis adeſt Chriſtus per derivatam à ſe interioris gratiæ ac virtutis ſubminiſtrationem; in Euchariſtiâ verò fons ipſe ſubſtantialis omnium cœleſtium donorum & gratiarum totum ſe effundit ac communicat: atque inde tanta Euchariſtiæ ſupra cætera omnia Sacramenta dignitas & excellentia; tot & tanta quæ in nos derivantur ac defluunt divini amoris beneficia. *Sacramentum hoc*, ait idem Concilium, *ſumi voluit Chriſtus tanquam ſpiritualem animarum cibum, quo aluntur & confortantur viventes vitâ illius qui dixit*, Qui manducat me, & ipſe vivet propter me; *& tanquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis & à peccatis mortalibus præſervemur. Pignus præterea id eſſe voluit futuræ noſtræ gloriæ & perpetuæ felicitatis; adeoque ſymbolum unius illius corporis, cujus ipſe caput exiſtit, cuique nos tanquam membra, arctiſſimâ fidei, ſpei, charitatis connexione adſtrictos eſſe voluit, ut id ipſum omnes diceremus, nec eſſent in nobis ſchiſmata.*

Ibid. c. 2.

Mirâ profectò facundiâ exultant ſancti Eccleſiæ Doctores in celebrandâ Sacramenti noſtri ſublimitate, virtute ac efficaciâ. *Nos*, ait S. Joan. Chryſoſtomus,

tom. 83. Matth.

Christus secum velut in unam massam redigit, nec solùm fide, sed & reipsâ corpus unum efficit. Addit Hom. 45. in Joan. *sacrum hunc sanguinem* (qui in Eucharistiâ propinatur) *vivam ac spirantem in nobis regis nostri effigiem reparare: hunc sanguinem perennibus undis animam irrigare ac fovere, cujus eximiam pulchritudinem ac nobilitatem marcessere ac degenerare non sinit: hunc sanguinem dignè gustatum dæmones fugare, & longè à nobis profligare; Angelos verò, & Angelorum Dominum ad nos allicere: hunc sanguinem animarum nostrarum salutem esse; hoc recreari animum, hoc ornari, hoc inflammari, atque ipso igne clariorem reddi & auro splendidiorem. Ab hac mensâ salire fontem fluvios spirituales diffundentem, juxta quem non steriles salices adnascantur, sed arbores, quæ cœlum ipsum attingunt, ac tempestivos semper, & nunquam marcescentes fructus afferunt.*

Saluberrimum hunc gratiarum omnium fontem miserè sibi occludunt & exsiccant Novatores, verborum Christi, non minùs quàm salutis suæ immemores ac inimici. Verbis sole ipso clarioribus Christus declarat, Eucharistiam quam Apostolis suis in ultimâ Cœnâ distribuit, esse corpus suum & sanguinem, *Hoc est*

corpus meum. Hic eſt calix ſanguinis mei. Non ita eſt, pronuntiant ex adverſo Novatores, Euchariſtia verè non eſt corpus & ſanguis Chriſti, ſed mera figura, imago, typus ac ſymbolum corporis & ſanguinis. Figuris ergo & umbris nos adhuc paſcit Chriſtus in mediâ evangelicâ Lege, ſicut olim veteres paſcebantur Judæi, quibus omnia in figurâ contingebant; ergo ſub nube adhuc ſumus, nec figuræ veritas, & umbræ corpus non ſucceſſit?

Tantam nihilominus ac ſplendidam lucem verba Chriſti præſeferunt, tam apertum præſentiæ realis ſenſum menti objiciunt, ut Lutherus ipſe reſiſtere ipſi non potuerit; qui verò contumaciùs obſtitêre, ii quaſi inviti ac propriâ reclamante conſcientiâ, ad deliria & impia deluſæ imaginationis figmenta confugere coacti fuerint.

Lutherus in Epiſtolâ ad Argentinenſes fatetur quidem ſe diu multùmque animo volviſſe, quâ viâ poſſet fidem præſentiæ realis convellere; atque ſe plurimùm ei debiturum pollicetur, qui viam hanc aperiret: nihilominus tamen perſpicuitate verborum Chriſti ſe victum ac ſuperatum ingenuè agnoſcit; ac compulſum fateri, verè ac realiter corpus

[redacted]

Christi præsens esse in Eucharistiâ, quamquam simul cum panis & vini substantiâ, quod *consubstantiationem* appellat: in quo specialis ejus error versabatur. Dubius quidem & anceps visus est aliquando Lutherus, utrum cum corpore Christi, simul inesset anima ejus ac divinitas, atque idcirco adorari posset vel deberet: at utrumque subinde admisit & ad mortem usque propugnavit.

Zuinglius Librum quidem scripsit adversùs realem Christi præsentiam in Eucharistiâ, quam contendit meram ac nudam esse corporis Christi figuram & imaginem: nihilominus non dissimulat se per plures annos ignorasse, ista verba, *Hoc est corpus meum*, exponi debere per ista, *Hoc significat corpus meum.* quam explicationem seu figuræ clavim didicit tantùm ex Epistolâ Batavi cujusdam nomine Hunnii, sibi communicatâ per Joannem Rhodium & Gregorium Saganum.

Ann 1524 aut 1525.

Epistolâ ad Pomeranum.

Quin Libro de subsidio Eucharistiæ scribit, *se biduo disputasse in senatu Tigurino contra Missam & Eucharistiam, nec tamen fidem facere potuisse, (resistente sibi Scribâ quodam) Est*, *accipi pro* significat; sed tandem nocte sequenti dormienti sibi adstitisse nescio quem (*ater*, inquit, *an*

albus fuerit, nihil memini) qui moneret, eum locum Exodi 12. *arriperet*, Eſt enim phaſe, *id eſt tranſitus Domini*; *ubi verbum*, eſt, *accipitur pro* ſignificat. Egregia profectò probatio, ſomniantis hominis delirium! Hæc tamen inſulſa & putida figmenta ſunt, hæ fabulæ, quibus innixi Calviniſtæ apertam verborum Chriſti, *Hoc eſt corpus meum*, veritatem, ad figuratum & tropicum ſenſum detorquent.

Calvino non omnino arriſit cruda hæc ac jejuna nimis Zuinglii figura, quaſi nihil aliud ſubſidii afferret Euchariſtia, quàm ut paſſionem & mortem Chriſti in memoriam noſtram otiosè ac ſteriliter revocaret. Noverat longè aliam ſemper fuiſſe Chriſtianorum omnium mentem, atque uberiores ex cœleſti illâ alimoniâ fructus eos ſperare: quapropter, ut mirus erat ille fallendi artifex, verbis in ſpeciem ita catholicis aliquando de Euchariſtiâ loquitur, ut à Zuinglio totus recedere, ac Bucero & Luthero conſentire prorſus videretur. Bucerus quippe, vir callidus, ſinuoſus, ac rebus ſuis ſtudens, metu Caroli V. Imperatoris, ne illum offenderet ac in ſe concitaret, realem Chriſti in Euchariſtiâ præſentiam cum Luthero verbis clariſſimis aliquando ex-

pressit: in Comitiis enim Augustanis anno 1529. ubi Lutherani celebrem suam fidei professionem ediderunt, ac Imperatori obtulerunt, formulam Argentinensem proposuit, in quâ articulo 18. profitebatur Christum in Eucharistiâ dare Fidelibus *verum* suum corpus, *verumque* suum sanguinem, *verè* ab iis manducandum & bibendum in cibum potumque animarum: cui formulæ expositionem adjecit, in quâ damnatâ dumtaxat capharnaïticâ manducatione, admittit simul cum pane dari *verum* corpus Christi. Vide Hospinianum parte 2. pag. 101. Deinde post ista Comitia eò processit ut diceret, nullam esse inter Lutheranos & Sacramentarios, nisi de nomine, controversiam, ut refert Hospinianus ibidem pag. 111. & 117. atque quidquid Lutherus per *essentialiter*, *realiter*, vel *corporaliter* intellexit, hoc totum per particulam *verè* reddi ac exprimi. Ibidem pag. 136. & pag. sequenti 137. Melanchtoni respondet, corpus Christi *verè ac substantialiter* à nobis accipi, cùm Sacramento utimur.

Calvinus ergo ut tutiùs incautos deluderet, isthæc omnia sibi quantùm ad verba adoptanda esse putavit. In confessione ad Bucerum, apud Hospinianum pag.

171 ait, *carnem Christi verè nobis esse cibum, & sanguinem ejus verè potum....ita ut nos illa carnis ac sanguinis Domini substantia verè ad immortalitatem pascat, & eorum participatione vivificet.* Et in brevi admonitione de Cœnâ Domini, inter Epistolas pag. 595. dicit, *nos illic recipere corpus ac sanguinem Domini, non phantasiâ, aut apprehensione mentis; sed reipsâ ita nobis offerri, ut verâ substantialique unitate cum ipso cohæreamus.* In secundâ verò defensione adversùs Westphalum asserit, *in eo à nobis distare veteres Patriarchas, quòd substantialis hodie manducatio est, quæ tunc esse non potuit....ut vitam ex ejus substantiâ hauriamus.* Denique Lib. 4. Inst. cap. 27. n. 10. docet, *rem signatam (hoc est corpus Christi) offerri & exhiberi omnibus, qui ad illud spirituale epulum accumbunt (etiam indignis, ab iisque percipi) quamquam à Fidelibus solis cum fructu percipitur.* Eodem cap. n. 11. *Non intelligentiâ dumtaxat*, inquit, *aut imaginatione res transigitur, sed participes substantiæ ejus nos simus.* Et n. 32. agnoscit arcanum in Eucharistiâ latere miraculum, quod & naturæ fines & humani ingenii captum longè superet; sublimius illud esse, quàm ut ingenio comprehendi aut verbis enarrari possit. Hinc

Calviniani in Synodo Rupellensi anno 1571. agentes adversùs eos, qui non recipiunt *substantiæ* vocabulum; & adversùs eos qui à Cœnâ substantiam ipsam carnis Christi excludebant, *Damnamus*, inquiunt, *eos qui non recipiunt substantiæ vocabulum*.

Quapropter Calvinus Augustanam Lutheranorum Confessionem probavit anno 1529. ut patet ex ejus Epistolâ ad illustrissimum quemdam Germaniæ Principem, pag. 324. & anno 1536. juravit & ipse quoque in concordiam à Bucero cum Lutheranis initam Wittembergæ. Anno pariter 1549. pari flexibilitate societatem pepigit cum Tigurinis.

Ab illâ speciosâ verborum Calvini formâ cavete vobis diligenter, dilectissimi Candidati, tota enim insidiosa est, fraudis & doli plena pro innatâ Hæreticorum omnium indole ac ingenio. Totus à Zuinglio se recedere dolosus ille fingit, & cum Lutheranis agnoscere Eucharistiam non nudam esse ac vacuam corporis Christi figuram, immò ipsam corporis *substantiam* unà cum symbolis nobis in eâ porrigi: at fallit; substantiam quippe non intelligit realiter seu corporaliter præsentem, sed præsentem dumtaxat

per fidem aut virtutem à Christo ipso diffusam. Quapropter Concilium Tridentinum ad omnem præcavendam fraudem, & ipsi occludendam quamcumque elabendi viam, docet, Christum in Eucharistiâ præsentem adesse *verè*, *realiter ac substantialiter: verè*, non per figuram & imaginem; *realiter*, non objectivè tantùm ac per fidem; *substantialiter*, non tantùm per efficaciam & virtutem à Christo diffusam.

Quâ etenim fronte *substantiam* corporis Christi realiter in Eucharistiâ præsentem admittere se asseverare potest perfidus hæresiarcha, qui ex professo docet ac contendit.

I°. cum Zuinglio, ista Christi verba, *Hoc est corpus meum*, de figurâ & signo intelligenda esse; Lib. 4. Instit. cap. 17. n. 1. *eos proinde qui in solemnibus Cœnæ verbis*, Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus. *præcisè litteralem sensum urgent, ejus tanquam præposteros interpretes à se repudiari; se enim extra controversiam ponere, figuratè accipienda esse, ut panis & vinum dicantur id quod significant: neque verò novum aut insolens videri debere, ut per metonymiam ad signum transferatur rei significatæ nomen, cùm passim in Scripturis ejusmodi*

[redacted]

locutiones occurrant: sicut ipsemet loquitur in concordiâ cum Tigurinis initâ anno 1549. apud Hospinianum pag. 212.

II°. *Quòd carnis suæ esu ac sanguinis sui potione quæ hìc figurantur, Christus animas nostras per fidem Spiritûs sancti virtute pascat, id non proinde accipiendum, quasi aliqua fieret substantiæ vel commixtio vel transfusio; sed quoniam ex carne semel in sacrificium oblatâ & sanguine in expiationem fuso vitam hauriamus.* Ibidem.

III°. Christum, quatenus homo est, non alibi quàm in cœlo, nec aliter quàm in mente ac fidei intelligentiâ esse quærendum; atque ita Christum à nobis tanto locorum intervallo distare, quantùm cœlum abest à terrâ. Ibidem.

IV°. Inter opiniones, quæ rejici & repudiari debent collocat eam, quæ asserit, corpus Christi *realiter & substantialiter* adesse in Cœnâ. Ita in defensione contra Westphalum, pag. 77. inter Opuscula.

V°. Quâ fide ac sinceritate cum Tigurinis concordiam & societatem inire Calvinus potuit, quos non ignorabat nullum in Eucharistiâ peculiare miraculum agnoscere, nec ferre posse ut diceretur, *substantiam* Christi in eâ percipi, aut Chri-

ſtum ſubſtantialiter comedi ? Ibidem apud Hoſpin.

VI° denique, ſi Chriſtum ſubſtantiâ corporis præſentem agnoſcunt in Euchariſtiâ, ut quid Catholicos, qui ſic credunt, ac Chriſtum præſentem adorant, velut idololatras traducunt ac criminantur ?

Agnoſcite hîc, dilect. Cand. quæ ſit hæreſeos & Hereticorum indoles ac ingenium, quàm leve ac inconſtans, quàm ſibi ipſi contrarium ac malè cohærens. Si Calviniſtis licuit ſenſum figuratum verbis Chriſti, *Hoc eſt corpus meum*, affingere; quidni pariter Socinianis, quos illi tamen tam durè exagitant & inſectantur, licitum erit, hanc Chriſti ſententiam,
Joan. 10. v. 30. *Ego & Pater unum ſumus*, de figuratâ & metaphoricâ unione, affectûs ſcilicet & amoris, non naturæ atque ſubſtantiæ, interpretari ? maximè cùm apud illos omnes ratum ac conſtitutum ſit, fidei controverſias non ex publicâ Eccleſiæ auctoritate ac judicio, ſed ex privatorum ſpiritu ac ſenſu dirimenda eſſe; unde tot errorum monſtra, tot fanaticorum hominum deliria enaſcuntur: nullus quippe illorum eſt qui non glorietur ſe privato illo Dei ſpiritu duci ac dirigi. Quis ergo inter eos judex ſedebit ? Quis pullulantes in

dies

[redacted]

dies de Religione discordias sedabit? nullus profectò; unde æternas illas esse ac interminabiles, & uniuscujusque arbitrio Religionem permitti omnino necesse erit. Quis porro sanæ mentis credat unquam, tam improvidè à Christo Domino constitutam Ecclesiam suam, ut nulla sit in ea publica & aperta regula, semper subsistens, vivens ac spirans, cujus auctoritate ac imperio superbi animorum motus, & lites circa Religionem componi ac comprimi possint? Habemus obligatam Christi fidem ac certam promissionem, *Vobiscum sum omnibus diebus. Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi adversùs eam non prævalebunt.* Suprema autem illa fidei regula, quænam est? Scriptura & Traditio. Scripturæ verò ac Traditionis sensum legitimum nobis aperire ac declarare, ad quos pertinet? Ad privatum cujuslibet hominis arbitrium? apage delirium. Ergo ad Romanum Pontificem qui visibile est Caput Ecclesiæ, qui primas partes habet in rebus fidei definiendis; ad Episcopos Capiti suo adunatos & cohærentes, quos *Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*; quos *qui audit, Christum audit, qui spernit, Christum spernit*: ad quos Christus

Matth. 28. 20.
Ibid. 16. 18.
Act. 20. 28.
Luc. 10. 16.

ipse immorigeros ac contumaces, ut corrigantur, remittit. *Matth. 18. 17.* *Dic Ecclesiæ. Quòd si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Quotquot igitur vivam hanc ac certissimam fidei nostræ regulam non audiunt nec sequuntur, ii, non alio, quàm proprio suo ac privato sensu ducuntur; & quamquam exteriori quodam vinculo corpori Ecclesiæ adhærescant adhuc, intus tamen, animo atque sententiâ, coram Deo, & in foro, ut aiunt, conscientiæ, ab eo præcisi sunt & alieni; quales esse Hæreticos omnes occultos, communis & trita est apud Theologos sententia. Verùm his obiter hîc prælibatis, de quibus fusiùs à nobis alibi disputatum est, *De Ecclesiâ. l. 1 q. 3. p. 277. & seq.*

Observate, dilect. Candidati, Calvinistas non modò substantiam, sed & originem ipsam catholici dogmatis realis præsentiæ novo, & ad nos usque inaudito, figmento corrumpere & adulterare tentasse; quamquam discordes sint inter se in figendâ primâ hujusce dogmatis apud nos origine.

I°. fingunt eorum nonnulli cum Blondello, Anastasium Sinaïtam circa annum Christi 636. & Epiphanium Diaconum octavo sæculo in Concilio generali Nicæno II. Actione 6. dogma præsentiæ realis

primùm invexisse. Claudius verò aliis fa-
ctus audacior, illius originem ducit à Pa-
schasio Radberto Corbeïensis Monaste-
rii Abbate, in Libro quem *de corpore &*
sanguine Domini scripsit versùs annum
831. Somniabat ergo sanctissimus Martyr Martyr
& Episcopus Ignatius, vir Apostolis co- obiit an.
ævus, qui etiam Christum ipsum in carne 108.
se aliquando vidisse testatur, somniabat,
inquam, cùm scribens ad Smyrnæos con-
tra sui temporis Hæreticos Simonianos, Edit. Cotel.
Menandrianos &c. ex ipsâ Eucharistiâ p. 874.
demonstrabat veram, non phantasticam,
non fictam & umbratilem carnem in
Christo fuisse. *Ab Eucharistiâ*, inquit, *&*
oratione (seu, ut alii legunt,) *oblatione absti-*
nent, eo quòd non confiteantur Eucharistiam
carnem esse Salvatoris nostri Jesu Christi, quæ
pro peccatis nostris passa est. Somniabat &
Justinus Philosophus & Martyr secundo Martyr an.
sæculo, cùm Apologiâ secundâ pro Chri- 161.
stianis scriptâ anno 150. describens Chri-
stianorum hujus ævi conventus, ait: *Ali-*
mentum hoc apud nos vocatur Eucharistia....
Non ut communem panem, neque communem Pag. 97.
potum ista sumimus, sed quemadmodum per
verbum Dei caro factus Jesus Christus Serva-
tor noster, & carnem & sanguinem salutis
nostræ causâ habuit; ad eundem modum etiam

eam, in quâ per preces Verbi ejus ab ipso profecti gratiæ actæ sunt, alimoniam, unde sanguis & caro nostra per mutationem aluntur, incarnati illius Jesu carnem & sanguinem esse edocti sumus. Tùm ostendit Christum verbis istis, *Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus.* panem & vinum consecrasse, ac præcepisse Apostolis ut idem ipsi subinde observarent ac facerent. Nihil profectò clarius, disertius nihil proferri potest, & quidem longè ante tempora Anastasii, Epiphanii Diaconi, & Paschasii. Longè pariter antea dixerat D. Chrysostomus paulò ante hîc laudatus, *Christus nos secum velut in unam massam redigit,* (*Homil 83. in Matth.*) *nec solum fide, sed & reipsâ corpus unum efficit.*

Atque ut multa hujuscemodi alia hîc prætermittam, quæ in decursu hujus controversiæ vobis exponemus, dilect. Cand. quid, quæso, aliud, quàm Eucharistiam subindicabat vetus illa & pervulgata Gentilium in Christianos criminis infanticidii accusatio? Quid *infans ille farre contectus & occisus, cujus Christiani sitienter sanguinem lambunt, & certatim membra discerpunt?* sicut accusat Cœcilius apud Minutium Felicem in Octavio. (*Minut. Fe. p 8.*) Quid illæ Thyesteæ cœnæ, & incestuosi Oedipi concubitus, de quibus Christiani

veteres à servis suis rei traducebantur, quasi suis in conventibus nocturnis promiscuè commixti carnem infantis comederent? Quid, inquam, accusatio illa designabat? nisi usum Eucharistiæ, de quâ confusè ac subobscurè nonnihil à delatoribus audiverant. Ita fieri solet in iis rebus, quæ famâ tantùm ac rumore quodam confuso circumferuntur, in quibus est aliquid veri falso admixtum. Fundamentum seu potius occasio intentatæ adversùs Christianos infanticidii accusationis, verum supponebat, nempe à Christianis verum manducari corpus Christi & bibi sanguinem. En ipsa rei veritas, quam multis falsis ac putidis fabulis Gentiles adulterabant, asserendo vivum corpus in partes dilaniari ac modo cruento ad manducandum discerpi: quâ putidâ calumniâ nihil falsius, absurdius nihil, & à moribus Christianorum magis alienum poterat excogitari.

Apud Euseb. Lib. 5. Hist. c. 1.

II°. fingunt cum Claudio pseudo Evangelii apud Carentonenses olim Administro, rem omnium absurdissimam; Paschasium scilicet Radbertum primum dogmatis realis præsentiæ auctorem fuisse nono sæculo, ejusque doctrinam, faventibus sæculi decimi tenebris, quo sce-

lus & ignorantia in totam Ecclesiam exundarunt, omnium Christianorum animos sensim ita occupasse, ac tam altas egisse radices usque ad initium sæculi undecimi, ut Berengarium, qui primævam fidem, ut fingit Claudius, excitare conatus est, tanquam novatorem & hæreticum hominem exagitaverint ac proscripserint. En fabella quam excogitavit & arte summâ exornavit Claudius, ut suos detineret ac falleret.

Verùm quàm frivola & vana illa sit, vel hoc uno aperto ac simplici argumento demonstratur. Omnis in avitâ fide immutatio, suâ novitatę semper perturbat & universam commovet Ecclesiam. Ubi primùm Arius Christo, Macedonius Spiritui sancto divinitatem detrahere; Nestorius duas in Christo personas, Eutyches unam naturam, contra publicam & receptam fidem prædicare tentarunt, universa statim insurrexit & reclamavit Ecclesia, commoti Episcopi, celebrata Concilia, divisi ab Hæreticis Catholici. Nihil porro tale contigisse legimus quando Paschasius Librum suum de corpore & sanguine Christi evulgavit; nullus adversùs ipsum tumultus, nullus insurrexit Episcopus, nulla convocata, ut

damnaretur, Synodus. Id verò moraliter fieri non poſſe (ſi Paſchaſius in fide innovavit) judicabit, quiſquis vel minimum habuerit rerum humanarum uſum, & ad nativam ingenii humani conditionem vel leviter attenderit; maximè verò in myſterio Euchariſtiæ, quod non ad meram & ſimplicem fidei ſpeculationem, ſed ad uſum & praxim pertinet, ſumendo nempe, adorando. In hypotheſi autem calvinianâ, neceſſe eſt ſupponere Fideles ante Paſchaſium, novem ſæculorum tractu credidiſſe Chriſtum in Euchariſtiâ realiter præſentem non adeſſe, ſed ab illâ abſentem, nec conſequenter adorandum: medio verò ſæculo nono, de repente, promovente Paſchaſio, fidem illam immutatam fuiſſe, ac de uno extremo Fideles ad aliud extremum tranſiiſſe, à denegatâ ſcilicet præſentiâ reali, ad eam apertè profitendam; à non adorandâ Euchariſtiâ, ad illius adorationem. Quis verò facilè ſibi unquam perſuaſerit, populum Chriſtianum in rebus ad Religionem pertinentibus adeo tenacem ac fervidum, patienti ac pacifico animo ſuſtinuiſſe, ſe ad novam fidem, novumque adorationis cultum tam ſubitò ac de repente transferri? Quis putet Summos

Pontifices, Episcopos, Pastores, universam denique Ecclesiam siluisse & obdormiisse? Tam singulari privilegio caruit profectò Religionis christianæ prædicatio ac propagatio, contradicentibus scilicet & undequaque frementibus Paganis & Hæreticis; caruêre Apostoli, virique Apostolici, tot laboribus, persecutionibus ac immanibus suppliciis ad mortem usque attriti. Unus scilicet Paschasius, simplex primùm Monachus, deinde Abbas Corbeïensis, sine ullo vel miraculorum vel armorum, pecuniarum, aut Magnatum præsidio, sine arte, coïtione, præhensatione haud dubiè, in omnium Fidelium animos tacitè illapsus, tantam novitatem placidè invehere potuit, momento obliteratâ veteri & contrariâ doctrinâ tot sæculorum tractu confirmatâ. O rem incredilem! ô inauditum prodigium! Quàm longè alia fuit Berengarii sors ac conditio! Cùm ille sæculo undecimo Paschasii doctrinam circa realem præsentiam, ab uno dumtaxat sæculo (si fabellæ Claudii locus sit) inductam, cœpit impugnare, undequaque, vel ipsis Calvinianis fatentibus, universâ reclamante Ecclesiâ oppugnatus, multisque in Conciliis tanquam hæreticus publicè

damnatus ac proſcriptus fuit. Quidni pariter reclamaſſet Eccleſia, ubi Paſchaſius novum præſentiæ realis (ut putant) errorem induxit? Cur tam durè exagitatus Berengarius, qui primævam & avitam, ut Claudio videtur, fidem ac doctrinam Euchariſtiæ revocabat; è contra verò tam benignè, imò & honorificè exceptus Paſchaſius, qui doctrinam hanc tam ſtrenuè oppugnabat? Verùm fabulas mittamus, dilect. Cand. avitam, quam à Patribus accepiſtis præſentiæ realis fidem ac doctrinam omni explosâ novitate ſtrenuè propugnate. *In ipsâ enim Catholicâ Eccleſiâ*, ait egregiè Vincentius Lirinenſis, *magnopere curandum eſt, ut id teneamus, quod ubique, quod ſemper, quod ab omnibus creditum eſt*. Et Tertullianus, *Hoc eſt*, inquit, *teſtimonium veritatis....ex ipſo ordine manifeſtatur, id eſſe dominicum & verum, quod ſit priùs traditum; id autem extraneum & falſum, quod ſit poſteriùs immiſſum.* Commonit. cap. 3. De Præſcrip. p. 213.

Unum hîc ad veſtram informationem prætermitti non debet, ab ipſo ſcilicet realis Chriſti in Euchariſtiâ præſentiæ capitali dogmate, tanquam à radice ac fundamento, Catholicam de incruento Miſſæ ſacrificio, quo nihil præſtantius, ſalubrius nihil nobis eſſe poteſt; fidem ac

doctrinam pendere. Nulla unquam fluxit ætas, nulla extitit tam barbara natio, quæ non censuerit Deo sacrificandum esse; est nimirum sacrificium divinitatis census. *In qualibet ætate, & apud quaslibet ho-*
2. 2. q. 85. art. 1. *minum nationes*, ait S. Thomas, *semper fuit aliqua sacrificiorum oblatio*. Et S. Augustinus L. 10. de civit. Dei cap. 4. *Quis*,
T. 7. p. 241. ait, *sacrificandum censuit, nisi ei quem Deum aut scivit, aut putavit, aut finxit? Quàm porro antiquus sit in sacrificando Dei cultus, duo illi fratres Caïn & Abel satis indicant, quorum majoris Deus reprobavit sacrificium, minoris aspexit*. Et cap 19. *Nec ob aliud*,
Ib. p. 255. pergit, *fallaces illi* (spiritus) *superbè sibi hoc exigunt, nisi quia vero Deo deberi sciunt.*

Denique L. 20. contra Faustum Manichæum c. 21. *Quamvis in Memoriis Mar-*
T. 8. p. 347. *tyrum*, inquit, *constituamus altaria, quis Antistitum in locis sanctorum corporum assistens altari, aliquando dixit; Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? sed quod offertur, offertur Deo qui Martyres coronavit.* quam doctrinam egregiè confirmavit Conc. Trid. Seff. 22. cap. 3.

Jamdiu Prophetarum oraculis Deus prædixerat abroganda fore sacrificia vetera, & novum longè præstantius substituendum illis esse. *Polluent Romani*, ait

[redacted]

Daniel cap. 11. v. 31. *ſanctuarium fortitudinis, & auferent juge ſacrificium, & dabunt abominationem in deſolationem.* Et Malachias cap. 1. v. 10. & 11. *Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum; & munus non ſuſcipiam de manu veſtrâ. Ab ortu enim ſolis uſque ad occaſum magnum eſt nomen meum in gentibus; & in omni loco ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda.* Præſens hîc, *offertur*, pro futuro, more Prophetarum, ſumitur. Ad iſtud Malachiæ vaticinium reſpexiſſe videtur Chriſtus, cùm mulieri Samaritanæ dicebat, Joan. 4. v. 21. *Mulier, crede mihi, quia venit hora quando neque in monte hoc, neque Hieroſolymis adorabitis Patrem.* Et v. 23. *Venit hora & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate.* Manifeſtum certè eſt, Chriſtum eò loci non loqui de ſolâ ſimplici & interiori adoratione, quæ ubique licita eſt, nec loco alligata, ſed de adoratione publicâ atque ſolemni per ſacrificium, quod futurum aſſerit 1°. non in carne & ſanguine, ut apud Judæos, ſed *in ſpiritu.* 2°. *in veritate*, non in typo, figurâ & errore, ut apud Samaritanos.

Quæ porro eſt *oblatio illa munda, quæ omni loco debet offerri?* An mera figura ſeu

imago, repræsentatio & commemoratio passionis ac mortis Christi, sicut Novatores, & cum ipsis nuperus Scriptor F. le Courayer, contendunt? non ita certè. Pronis auribus & animis excipite, dilect. Cand. verba Concilii Trid. Sess. 22. c. 1. *Dominus noster*, inquiunt Concilii Patres, *etsi semel seipsum in arâ crucis morte intercedente, Deo Patri oblaturus erat, ut æternam illic redemptionem operaretur; quia tamen per mortem sacerdotium ejus extinguendum non erat, in cœnâ novissimâ, quâ nocte tradebatur, ut dilectæ sponsæ suæ Ecclesiæ, visibile, sicut hominum natura exigit, relinqueret sacrificium, quo cruentum illud semel in cruce peragendum repræsentaretur, ejusque memoria in finem usque sæculi permaneret, atque illius salutaris virtus in remissionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur, Sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit, ac sub earumdem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent tradidit; & eisdem eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent præcepit per hæc verba*, Hoc facite in meam commemoratio-

[redacted]

nem; *uti semper Catholica Ecclesia intellexit & docuit.*

Et rursus cap. 2. *Quoniam*, ait Concilium, *in divino sacrificio, quod in Missâ peragitur, idem ille Christus continetur* (aures hîc arrigat F. le Courayer) *& incruentè immolatur, qui in arâ crucis semel semetipsum cruentè obtulit; docet sancta Synodus, sacrificium istud verè propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut, si cum vero corde, & rectâ fide, cum metu & reverentiâ, contriti ac pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit.* Rationem statim profert Synodus, *una enim*, pergit, *eademque est hostia; idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, solâ offerendi ratione diversâ.*

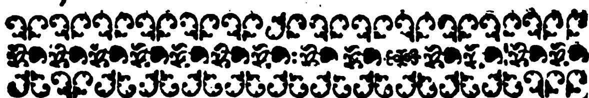
Aurea profectò verba & sole ipso splendidiora, ad errorem Novatorum confodiendum & in perpetuas tenebras amandandùm. Quippe si Christus Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit, si idem ipse naturâ & substantiâ Christus in

nostro sacrificio continetur, & incruentè immolatur, qui in arâ crucis semetipsum modo cruento & sanguineo obtulit; si una & eadem est utrobique hostia, unus & idem offerens, solâ offerendi ratione diversâ, quàm projectæ temeritatis & audaciæ est F. le Courayer, cùm scribit sacrificium altaris esse dumtaxat nudam figuram, imaginem, repræsentationem, ac commemorationem sacrificii crucis, atque ipsâ etiam sepositâ & exclusâ reali Christi præsentiâ, totam & essentialem sacrificii Missæ substantiam in integro subsistere.

., 1. c. 4. 9. 60. 161. & 62. &c.

Jussit equidem Christus ut in sui commemorationem incruentum offerremus sacrificium: at non dixit unquam, sacrificium illud nudam ac meram esse sacrificii crucis figuram & imaginem; nusquam dixit, commemorationem præteriti sacrificii crucis excludere rei præsentis, id est oblationis Christi incruentæ, veritatem ac substantiam. Christus in altari præsens velut in statu quodam mortis constitutus, speciebus panis & vini totus obvolutus, verbis consecrationis, quasi mystico ac spirituali gladio immolatur, quæ immolatio si substantiam Christi spectaveris, eadem est cum immola-

tione cruentâ quæ in cruce peracta fuit, *una enim & eadem* utrobique *eſt hoſtia, idem & offerens, ſolà offerendi ratione diverſà.* Concludite igitur mecum, dilect. Cand. & altiùs mentibus veſtris infigite, ſacrificium Miſſæ, tametſi commemorativum ac repræſentativum crucis, verum nihilominus eſſe, reale ac propriè dictum, quo fructus ſacrificii Chriſti nobis applicatur; ac conſequenter commemorationem illam quam perpetuò Novatores nobis opponunt, eſſe quidem motivum vel finem noſtri ſacrificii, non integram ejus naturam aut ſubſtantiam.

INDEX

QUÆSTIONUM.

QUÆSTIO PRIMA. *De nominibus, figuris ac definitione Eucharistiæ.* Pag. 1

ARTICULUS PRIMUS. *De variis nominibus Eucharistiæ.* Ibid.

Ab actione per quam conficitur Eucharistia. 3

A materiâ ex quâ conficitur Eucharistia. 8

A re qua continetur in Eucharistiâ. 9

A tempore institutionis. 10

A loco institutionis. 12

A suscipientibus. 14

Denique ab effectibus. 17

ARTICULUS II. *De variis Eucharistiæ figuris.* 18

ARTICULUS III. *Definitio Sacramenti Eucharistiæ.* 23

QUÆSTIO SECUNDA. *De veritate & existentiâ Sacramenti Eucharistiæ; seu de verâ, reali & substantiali præsentiâ corporis Christi in Eucharistiâ.* 25

ARTICULUS PRIMUS. *De Hæreticis à quibus impugnata & negata fuit præsentia realis Christi in Eucharistiâ.* 26

ARTICULUS II. *An vera, realis & substantialis præsentia corporis Christi in Eucharistiâ probari possit ex verbis quibus promittitur Joan. 6. capite. Prænotanda.* 33

CONCLUSIO.

[redacted]

CONCLUSIO. *Vera, realis, & substantialis præsentia corporis Christi in Eucharistiâ efficaciter probatur ex verbis promissionis Joan. 6. cap.* 35

PRIMUM ARGUMENTUM. *Ex sacro Contextu.* 36

SECUNDUM ARGUMENTUM. *Ex Traditione.* 39

TERTIUM ARGUMENTUM. *Ex absurdis quæ sequuntur ex oppositâ sententiâ.* 42

Solvuntur Objectiones ex Scripturâ. 44

Solvuntur Objectiones ex SS. Patribus. 53

ARTICULUS III. *An vera, realis, & substantialis præsentia corporis Christi in Eucharistiâ efficaciter probari possit ex verbis institutionis Matth. 26. &c.* 61

CONCLUSIO. *Ex verbis institutionis efficaciter probatur vera, realis & substantialis præsentia corporis Christi in Eucharistiâ.* 63

Solvuntur Objectiones Novatorum adversùs probationem ex verbis institutionis. 70

Solvuntur aliæ Objectiones, quas Novatores ex circumstantiis institutionis Eucharistiæ, tùm ex aliis Scripturæ testimoniis colligunt. 93

ARTICULUS IV. *An vera, realis & substantialis præsentia corporis Christi in Eucharistiâ probari possit efficaciter ex constanti, antiquâ, & universali SS. Patrum & Ecclesiæ totius Traditione.* 105

CONCLUSIO. *Vera, realis & substantialis præsentia Christi in Eucharistiâ efficaciter probatur ex constanti, antiquâ, & universali SS. Patrum & Ecclesiæ totius Traditione.* 107

PRIMUM ARGUMENTUM. *SS. Patres asserunt panem eucharisticum non esse communem, sed esse corpus Christi, quod verbis ejus perficitur, seu præ-*

sens sistitur in Eucharistiâ. Ibid.

SECUNDUM ARGUMENTUM. *SS. Patres asserunt Eucharistiam verum esse ac proprium Christi corpus, & hoc ipsum quod ex B. Virgine Mariâ natum est, passum, mortuum pro nobis, & à morte suscitatum.* 114

TERTIUM ARGUMENTUM. *SS. Patres asserunt Eucharistiam ita esse verum & proprium Christi corpus, ut negent esse tantùm figuram & imaginem illius.* 118

QUARTUM ARGUMENTUM. *SS. Patres iis exemplis utuntur in probandâ veritate Eucharistiæ, quæ realitatem corporis & sanguinis Christi necessariò important.* 120

QUINTUM ARGUMENTUM. *SS. Patres asserunt mysterium Eucharistiæ stupendum esse, inaccessum sensibus, solâ fide credendum; ac Fidelium circa illud dubia, propositâ summâ Dei virtute ac potentiâ, resolvunt.* 123

SEXTUM ET ULTIMUM ARGUMENTUM. *Ex suppositâ reali Christi præsentiâ in Eucharistiâ, multa necessariò sequuntur, quæ cùm admittant SS. Patres, necesse est eos realem hanc præsentiam agnovisse.* 127

Solvuntur Objectiones Novatorum ex SS. Patribus. 130

Solvuntur Objectiones ex S. Irenæo. Ibid.

Solvuntur Objectiones ex Tertulliano. 139

Solvuntur Objectiones ex Origene. 151

Solvuntur Objectiones ex S. Augustino. 158

Solvuntur Objectiones ex Facundo. 176

Solvuntur Objectiones ex Synodo Iconomachorum. 180

Solvitur Objectio Novatorum ducta ex silentio Paganorum. 184

ARTICULUS V. *An probari possit impossibilis realis præsentia ex humanâ ratione sensuumque judicio.* 190

CONCLUSIO. *Probari non potest impossibilis realis præsentia Christi in Eucharistiâ, ex humanâ ratione sensuumque judicio.* Ibid.

Solvuntur Objectiones ex rationis & sensuum humanorum judicio. 194

Solvitur Objectio ducta ex impossibili præsentiâ ejusdem corporis in pluribus locis. 195

Solvitur Objectio ducta ex quantitate, aliisque veri corporis proprietatibus. 203

Solvitur Objectio ducta ex accidentibus quæ non possunt esse sine subjecto proprio. 20

Solvitur Objectio ducta ex eo quòd panis eucharisticus nutriat, corrumpatur &c. quod substantiæ proprium est, non accidentium; atque ex aliis absurdis quæ Novatores opponunt. 116

ARTICULUS VI. *An facta sit in fide circa præsentiam realem insensibilis quædam mutatio nono Ecclesiæ sæculo, ut fabulantur Novatores Albertinus & Claudius.* 221

CONCLUSIO. *Fabulosa est ac prorsus impossibilis mutatio illa insensibilis, quam in fide circa Eucharistiam nono Ecclesiæ sæculo factam fuisse Novatores somniarunt.* 222

ARTICULUS VII. *De Paschasio, Rabano, Ratramno, Joanne Scoto.* 229

Rabanus Maurus. 238

Ratramnus 243

Joannes Scotus. 253

QUÆSTIO TERTIA. *De modo præsentiæ Christi in Eucharistiâ, seu de transubstantiatione.* 255

ARTICULUS PRIMUS. *De nomine transubstan-*

tiationis, ejus antiquitate & necessitate; variisque tùm erroribus quibus dogma catholicum impugnatum fuit, tùm opinionibus Scholæ in eo exponendo. 256

Errores circa transubstantiationem. 259

Impanatores. Ibid.

Consubstantiatores. 261

Opiniones Scholæ. 263

ARTICULUS II. *De veritate catholici dogmatis circa transubstantiationem.* 267

CONCLUSIO. *Mirabilis ac planè singularis fit, per verba consecrationis, totius substantiæ panis & vini in substantiam corporis & sanguinis Christi conversio seu transubstantiatio.* Ibid.

ARTICULUS III. *De mente S. Joannis Chrysostomi, Theodoreti, Gelasii Summi Pontificis, & Ruperti circa fidem transubstantiationis.* 280

Solvitur Objectio ex S. Chrysostomo. Ibid.

Solvitur Objectio ex Theodoreto. 289

Solvitur Objectio ex Gelasio S. Pontifice. 297

De Ruperto. 298

Proponuntur & solvuntur nonnullæ quæstiones quæ sequuntur ex dogmate realis præsentiæ Christi in Eucharistiâ, & transubstantiationis. 306

QUÆSTIO QUARTA. *De naturâ, materiâ, & formâ Sacramenti Eucharistiæ.* 315

ARTICULUS PRIMUS. *An Eucharistia sit Sacramentum; & quid in eâ præcisè rationem habeat Sacramenti.* 316

PRIMA CONCLUSIO. *Eucharistia verum est ac propriè dictum Sacramentum.* Ibid.

SECUNDA CONCLUSIO. *Neque consecratio, neque usus seu sumptio, neque species consecratæ solæ, neque corpus Christi solum, sed species simul*

[redacted]

cum corpore & sanguine Christi, seu corpus & sanguis Christi prout sub speciebus panis & vini continentur, precisè habens rationem Sacramenti in Eucharistiâ. 318
Solvuntur Objectiones. 320
ARTICULUS II. *An Eucharistia consistat in re permanenti, vel in usu tantùm & actione transeunte.* 323
CONCLUSIO. *Sacramentum Eucharistiæ non consistit in usu & sumptione, sed in re permanenti.* 325
Solvuntur Objectiones. 337
ARTICULUS III. *An Eucharistia sit unum specie Sacramentum; & unde repetenda sit unitas illius numerica & individualis.* 347
PRIMA CONCLUSIO. *Sacramentum Eucharistiæ est unum specie.* Ibid.
SECUNDA CONCLUSIO. *Sacramentum Eucharistiæ numero multiplicari potest. Est contra Suarem in 3. partem q. 75. disp. 39. sect. 4.* 348.
TERTIA CONCLUSIO. *Unitas numerica & individualis Sacramenti Eucharistiæ videtur meliùs repetenda ex morali conjunctione specierum, & earum ad unam refectionem spiritualem ordinatione.* 349
Solvuntur Objectiones. Ibid.
ARTICULUS IV. *An panis & vinum sint materia Sacramenti Eucharistiæ: & quæ in illis requirantur conditiones. Errores.* 354
PRIMA CONCLUSIO. *Solus panis triticeus, & solum vinum de vite sunt materia idonea Sacramenti Eucharistiæ.* 358
SECUNDA CONCLUSIO. *Ad substantiam Sacramenti perinde est, panis azymus sit, vel fermentatus: uterque verus panis; in utroque valida con-*

secratio. Suum unaquaque Ecclesia usum retinere potest, illasâ fide. 364

ARTICULUS V. *De antiquitate usûs panis azymi apud Latinos, & fermentati apud Græcos.* 365

PRIMA CONCLUSIO. *Græcos azymo pane in consecrandâ Eucharistiâ primis temporibus usos interdum fuisse, probabiliter conjici, demonstrari certò non potest.* 369

SECUNDA CONCLUSIO. *Antiquum esse & à primis temporibus usum fermentati panis apud Græcos, probabile est: nullum tamen extat ante finem sexti sæculi invictum & evidens eâ de re testimonium.* 372

TERTIA CONCLUSIO. *Probabile est Latinam Ecclesiam primis sæculis azymo & fermentato pane promiscuè & indiscriminatim usam fuisse: neque certò potest demonstrari, in eâ, excluso fermentato, azymum ante nonum sæculum ubique & communi lege receptum fuisse.* 376

ARTICULUS VI. *De aquâ vino calicis admiscendâ: quo jure, quâ necessitate, & quâ quantitate sit admiscenda.* 388

Errores & opiniones. 389

CONCLUSIO. *Paululum aquæ naturalis calici eucharistico debet infundi, non ex necessitate Sacramenti, aut præcepti divini, sed ecclesiastici dumtaxat.* 392

Solvuntur Objectiones. 399

ARTICULUS VII. *An, & quomodo aqua convertatur in sanguinem Christi; mediatè, vel immediatè.* 410

PRIMA CONCLUSIO. *Aqua vino mixta in calice, reipsâ convertitur in sanguinem Christi.* 411

SECUNDA CONCLUSIO. *Probabilius longè nobis*

[redacted]

videtur, aquam immediatè, vi verborum consecrationis, converti in Christi sanguinem. 413

Solvuntur Objectiones. 415

ARTICULUS VIII. *De formâ Eucharistiæ.* 421

Errores & opiniones. 422

PRIMA CONCLUSIO. *Christus verbis usus est, non solâ interiori & occultâ benedictione; nec potestate excellentiæ, sed potestate ministeriali primariâ cùm Eucharistiam consecravit.* 429

SECUNDA CONCLUSIO. *Verba quibus Christus consecravit, ac jussit ut consecraremus, ista sunt essentialia, quæ formæ rationem habent,* Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus, *vel*, calix sanguinis mei: *non preces, sive quæ præcedunt apud nos, sive quæ sequuntur apud Græcos; quæ licet vim suam habeant ad divinam opem & virtutem supra proposita dona impetrandam, atque religiosè retinendæ sint, non tamen necessariæ sunt necessitate Sacramenti ac validæ consecrationis, sed necessitate dumtaxat præcepti.* 430

TERTIA CONCLUSIO. *Sola hæc verba,* Hoc est corpus meum, *in consecratione panis; & ista,* Hic est sanguis meus, *vel*, calix sanguinis mei, *sunt essentialia in consecratione calicis.* 441

Solvuntur Objectiones. 442

QUÆSTIO QUINTA. *De causis Eucharistiæ.* 461

ARTICULUS PRIMUS. *De auctore Eucharistiæ; an & quando Christus Eucharistiam instituit.* 462

Prænotanda. Ibid.

Opiniones variæ. 465

CONCLUSIO. *Christus Sacramentum Eucharistiæ pridie mortis instituit post cœnam legalem, cujus nec ipse tempus antevertit, nec Judæi distulêre, sed*

omnes exeunte Lunâ 14. ad secundam vesperam communi Paschatis officio defuncti sunt. 469
Solvuntur Objectiones. 477
ARTICULUS II. *De ministro Eucharistiæ.* 497
De ministro consecrationis & dispensationis Eucharistiæ. An soli Sacerdotes potestatem habeant consecrandi seu conficiendi Eucharistiam: an Diaconi jus illud aliquando usurpare tentaverint. Ibid.
PRIMA CONCLUSIO. *Soli Sacerdotes potestatem habent consecrandi seu conficiendi Eucharistiam.* 499
SECUNDA CONCLUSIO. *Minister ordinarius dispensationis Eucharistiæ est Episcopus & Presbyter; extraordinarius verò & ex licentiâ, Diaconus. Ex antiquis verò Conciliorum Arelatensis, Ancyrani & Laodiceni Canonibus inferri certò non potest, Diaconos olim arrogasse sibi potestatem consecrandi corpus Christi.* 504
Solvuntur Objectiones. 510
ARTICULUS III. *De subjecto Eucharistiæ, ac dispositionibus in eo prærequisitis.* 523
De dispositionibus in recipiente Eucharistiam prærequisitis. 534
Dispositiones ex parte corporis. Ibid.
Dispositiones ex parte animæ. 540

FINIS INDICIS.

PRIVILEGE

[redacted]

APPROBATIO.

De Mandato Illustrissimi DD. Regiorum Sigillorum Custodis, legi *Prælectiones de augustissimo Eucharistiæ Sacramento*, quas in Scholis Sorbonicis habuit celeberrimus vir D. HONORATUS TOURNELY, Doctor sacræ Facultatis Parisiensis, Socius Sorbonicus, Regius & Emeritus sacræ Theologiæ Professor, nec non S. Capellæ Regii Palatii Parisiensis Canonicus; quo Sacramento ut nullum augustius, ita nullum cujus fides & doctrina sint magis scitu necessariæ Ecclesiasticis viris, quibus cura animarum incumbit, Doctoribus aliisque in Theologiâ peritis, ad quos præcipuè pertinet fidem hujusce mysterii edocere, titubantes in hac fide & recens conversos corroborare, pertinaces arguere, corripere & in justitiâ erudire. Quam ob rem cùm Prælectiones istæ fundatissimam in Scripturis, Conciliis, Patribus, gravioribusque Theologis doctrinam contineant, nihilque in iis, non sanctum, non pium, nihil alienum à mente Ecclesiæ Catholicæ, Apostolicæ & Romanæ, nihil non redolens accuratam & insignem Authoris eruditionem, dignissimum censeo quòd in lucem prodeant & in omnes nationes Christianas evulgentur ad Dei gloriam publicamque utilitatem. Parisiis die 28. Jan. 1729. C. LEULLIER.

PRIVILEGE DU ROY.

LOUIS PAR LA GRACE DE DIEU, ROY DE FRANCE ET DE NAVARRE; A nos amez & feaux Conseillers, les Gens tenans nos Cours de Parlement, Maîtres des Requêtes ordinaires de notre Hôtel & Grand Conseil, Prevôt de Paris, Baillifs, Senechaux, leurs Lieutenans Civils & autres nos Justiciers; qu'il appartiendra, SALUT. Notre bien amé le sieur HONORÉ TOURNELY, Docteur de la Maison & Societé

de Sorbone, ancien Professeur Royal dans ladite Maison, & Chanoine de la sainte Chapelle à Paris, Nous ayant fait remontrer qu'il souhaiteroit faire imprimer, & donner au public un Ouvrage de sa composition, qui a pour titre : *Prælectiones Theologicæ in Scholis Sorbonicis expositæ*; s'il nous plaisoit lui accorder nos Lettres de Privilege sur ce necessaires. A ces causes, voulant favorablement traiter ledit sieur Exposant & reconnoître son zele, nous lui avons permis & permettons par ces Presentes, de faire imprimer ledit Ouvrage en tels volumes, forme, marge, caractere, conjointement ou separément, & autant de fois que bon lui semblera, & de le faire vendre & debiter par tout notre Royaume pendant le temps de vingt années consecutives, à compter du jour de la date desdites Presentes. Faisons défenses à toutes sortes de personnes, de quelque qualité & condition qu'elles soient, d'en introduire d'impression étrangere dans aucun lieu de notre obéissance ; comme aussi à tous Libraires, Imprimeurs & autres, d'imprimer, faire imprimer, vendre, faire vendre & debiter, ni contrefaire ledit Ouvrage ci-dessus expliqué, en tout ni en partie, ni d'en faire aucuns extraits sous quelque prétexte que ce soit, d'augmentation, correction, changement de titre ou autrement, sans la permission expresse & par écrit dudit sieur Exposant, ou de ceux qui auront droit de lui, à peine de confiscation des exemplaires contrefaits, de quinze cens livres d'amende contre chacun des contrevenans, dont un tiers à Nous, un tiers à l'Hôtel-Dieu de Paris, l'autre tiers audit sieur Exposant, & de tous dépens, dommages, & interests. A la charge que ces Presentes seront enregistrées tout au long sur le Registre de la Communauté des Libraires & Imprimeurs de Paris, & ce dans trois mois de la date d'icelles ; que l'impression de cet Ouvrage sera faite dans notre Royaume, & non ailleurs, en bon papier, & en beaux caracteres, conformément aux Reglemens de la Librairie ; & qu'avant que de l'exposer en vente, le manuscrit ou imprimé qui aura servi de copie à l'impression dudit Ouvrage, sera remis dans le même état où l'Approbation y aura été donnée, ès mains de notre très-cher & féal Chevalier, Garde des Sceaux de France, le sieur Fleuriau d'Armenonville ; & qu'il en sera ensuite remis deux Exemplaires dans notre Bibliotheque

[redacted]

publique, un dans celle de notre Château du Louvre, & un dans celle de notredit très-cher & féal Chevalier, Garde des Sceaux de France, le sieur Fleuriau d'Armenonville, le tout à peine de nullité du contenu des Presentes, du contenu desquelles vous mandons & enjoignons de faire jouir ledit sieur Exposant ou ses ayant cause, pleinement, & paisiblement, sans souffrir qu'il leur soit fait aucun trouble ou empêchement. Voulons que la copie desdites Presentes qui sera imprimée tout au long au commencement ou à la fin dudit Ouvrage, soit tenuë pour dûëment signifiée, & qu'aux copies collationnées par l'un de nos amez & féaux Conseillers & Secretaires, foi soit ajoûtée comme à l'Original. Commandons au premier notre Huissier, ou Sergent, de faire pour l'exécution d'icelles, tous actes requis & nécessaires, sans demander autre permission, & nonobstant clameur de Haro, Charte Normande, & Lettres à ce contraires; Car tel est notre plaisir. Donné à Paris le dixiéme jour du mois de Septembre, l'an de grace mil sept cens vingt trois, & de notre regne le neuviéme. Par le ROY, en son Conseil, CARPOT.

Il est ordonné par l'Edit du Roy du mois d'Aoust 1686. & Arrest de son Conseil, que les Livres dont l'impression se permet par Privilege de Sa Majesté, ne pourront être vendus que par un Libraire ou Imprimeur.

Registré sur le Registre V de la Communauté des Libraires & Imprimeurs de Paris, pag. 354 N°. 634. conformément aux Réglemens: & notamment à l'Arrest du Conseil du 13. Aoust 1703. A Paris le 11. Septembre 1723.

Signé, BALLARD Syndic.

Je cede & transporte tout mon droit du Privilége cy-dessus, aux conditions dont nous sommes convenus entre nous, à la Dame Veuve Mazieres & au sieur Jean-Baptiste Garnier son neveu Libraires à Paris. Ce onziéme de Fevrier 1724. TOURNELY.

La Cession cy-contre a été registrée sur le Registre V. de notre Communauté, page 447. N°. 752. conformément au Reglement. A Paris ce 18. Fevrier 1724.

Signé, BALLARD Syndic.

CANONES CONCILII TRIDENTINI.

De sacrosancto Eucharistiæ Sacramento.
Sessione XIII.

Can. 1. *Si quis negaverit, in sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento contineri verè, realiter, & substantialiter corpus & sanguinem unà cum animâ & divinitate Domini nostri Jesu Christi, ac proinde totum Christum; sed dixerit tantummodò esse in eo, ut in signo, vel figurâ, aut virtute; anathema sit.*

Can. 2. *Si quis dixerit, in sacrosancto Eucharistiæ Sacramento remanere substantiam panis & vini, unà cum corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi, negaveritque mirabilem illam & singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus panis & vini; quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissimè transubstantiationem appellat; anathema sit.*

Can. 3. *Si quis negaverit, in venerabili Sacramento Eucharistiæ sub utrâque specie, & sub singulis cujusque speciei partibus, separatione factâ, totum Christum contineri; anathema sit.*

Can. 4. *Si quis dixerit, peractâ consecratione, in admirabili Eucharistiæ Sacramento non esse corpus & sanguinem Domini nostri Jesu Christi, sed tantùm in usu, dum sumitur, non autem ante vel post; & in Hostiis seu particulis consecratis, quæ post communionem reservantur vel supersunt, non remanere corpus Domini; anathema sit.*

Can. 5. *Si quis dixerit, vel præcipuum fructum sanctissimæ Eucharistiæ esse remissionem peccatorum, vel ex eâ non alios effectus provenire; anathema sit.*

[redacted]

Can. 6. *Si quis dixerit, in sancto Eucharistiæ Sacramento Christum unigenitum Dei Filium non esse cultu latriæ, etiam externo, adorandum, atque ideo nec festivâ peculiari celebritate venerandum, neque in Processionibus, secundùm laudabilem & universalem Ecclesiæ sanctæ ritum & consuetudinem, solemniter circumgestandum, vel non publicè, ut adoretur, populo proponendum, & ejus adoratores esse idololatras; anathema sit.*

Can. 7. *Si quis dixerit, non licere sacram Eucharistiam in Sacrario reservari, seu statim post consecrationem astantibus necessariò distribuendam: aut non licere, ut illa ad infirmos honorificè deferatur; anathema sit.*

Can. 8. *Si quis dixerit, Christum in Eucharistiâ exhibitum, spiritualiter tantùm manducari, & non etiam sacramentaliter ac realiter; anathema sit.*

Can. 9. *Si quis negaverit, omnes & singulos Christi fideles utriusque sexûs, cùm ad annos discretionis pervenerint, teneri singulis annis, saltem in Paschate, ad communicandum juxta præceptum sanctæ matris Ecclesiæ; anathema sit.*

Can. 10. *Si quis dixerit, non licere Sacerdoti celebranti seipsum communicare; anathema sit.*

Can. 11. *Si quis dixerit, solam fidem esse sufficientem præparationem ad sumendum sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum; anathema sit. Et ne tantum Sacramentum indignè, atque ideò in mortem & condemnationem sumatur; statuit atque declarat ipsa sancta Synodus, illis quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritos existiment, habitâ copiâ Confessoris necessariò præmittendam esse Confessionem sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter asse-*

rere, seu etiam publicè dubitando defendere præsumpserit, eo ipso excommunicatus existat.

CANONES CONCILII TRIDENTINI

De communione sub utrâque specie, & parvulorum. Sessione XXI.

Can. 1. *Si quis dixerit, ex Dei præcepto, vel necessitate salutis, omnes & singulos Christi fideles utramque speciem sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti sumere debere; anathema sit.*

Can. 2. *Si quis dixerit, sanctam Ecclesiam Catholicam non justis causis & rationibus adductam fuisse, ut laïcos, atque etiam Clericos non conficientes, sub panis tantummodo specie communicaret, aut in eo errasse; anathema sit.*

Can. 3. *Si quis negaverit, totum & integrum Christum omnium gratiarum fontem & auctorem, sub unâ panis specie sumi, quia, ut quidam falsò asserunt, non secundùm ipsius Christi institutionem sub utrâque specie sumatur; anathema sit.*

Can. 4. *Si quis dixerit, parvulis, antequam ad annos discretionis pervenerint, necessariam esse Eucharistiæ communionem; anathema sit.*

Duos verò articulos, aliàs propositos, nondum tamen excussos, videlicet, An rationes, quibus sancta Catholica Ecclesia adducta fuit, ut communicaret laïcos, atque etiam non celebrantes Sacerdotes, sub unâ tantùm panis specie; ita sint retinendæ, ut nullâ ratione Calicis usus cuiquam sit permittendus: &, An, si honestis & Christianæ charitati consentaneis rationibus concedendus alicui, vel nationi, vel regno Calicis usus videatur, sub aliquibus conditio-

[redacted]

nibus concedendus sit ; & quænam sint illa, eadem sancta Synodus, in aliud tempus, oblatâ sibi quamprimum occasione, examinandos, atque definiendos reservat.

CANONES CONCILII TRIDENTINI
De sacrificio Missæ. Sessione XXII.

Can. 1. *Si quis dixerit, in Missâ non offerri Deo verum & proprium sacrificium, aut quòd offerri non sit aliud, quàm nobis Christum ad manducandum dari ; anathema sit.*

Can. 2. *Si quis dixerit, illis verbis, Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes ; aut non ordinasse, ut ipsi, aliique Sacerdotes offerrent corpus & sanguinem suum ; anathema sit.*

Can. 3. *Si quis dixerit, Missæ sacrificium tantùm esse laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem sacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium ; vel soli prodesse sumenti ; neque pro vivis, & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus offerri debere ; anathema sit.*

Can. 4. *Si quis dixerit, blasphemiam irrogari sanctissimo Christi sacrificio, in Cruce peracto, per Missæ sacrificium, aut illi per hoc derogari ; anathema sit.*

Can. 5. *Si quis dixerit, imposturam esse, Missas celebrare in honorem Sanctorum, & pro illorum intercessione apud Deum obtinendâ, sicut Ecclesia intendit ; anathema sit.*

Can. 6. *Si quis dixerit, Canonem Missæ errores*

continere, ideòque abrogandum esse; anathema sit.

Can. 7. *Si quis dixerit, ceremonias, vestes, & externa signa, quibus in Missarum celebratione Ecclesia Catholica utitur, irritabula impietatis esse magis, quàm officia pietatis; anathema sit.*

Can. 8. *Si quis dixerit, Missas, in quibus solus Sacerdos sacramentaliter communicat, illicitas esse, ideòque abrogandas; anathema sit.*

Can. 9. *Si quis dixerit, Ecclesiæ Romanæ ritum, quo summissâ voce pars Canonis, & verba consecrationis proferuntur, damnandum esse; aut linguâ tantùm vulgari Missam celebrari debere; aut aquam non miscendam esse vino in calice offerendo, eo quòd sit contra Christi institutionem; anathema sit.*

PRÆLECTIONES THEOLOGICÆ DE AUGUSTISSIMO EUCHARISTIÆ SACRAMENTO.

SANCTUS Thomas 3. parte à q. 73. ad 83. omnem de Sacramento Eucharistiæ controversiam complexus est, quam ad istas Quæstiones revocamus.

Prima est de nominibus, figuris, ac definitione Eucharistiæ.

Secunda, de veritate & existentiâ Eucharistiæ, seu de verâ, reali & substantiali præsentiâ corporis & sanguinis Christi in Eucharistiâ.

Tertia, de modo hujus præsentiæ, seu de transsubstantiatione.

Quarta, de naturâ, materiâ, & formâ Sacramenti Eucharistiæ.

Quinta, de causis Eucharistiæ.

Sexta, de necessitate Eucharistiæ.

Septima, de effectibus Eucharistiæ.

Octava, de sacrificio Missæ.

Hanc verò octavam Quæstionem in multos distribuemus Articulos, quibus omnem de incruento Missæ sacrificio controversiam complectemur, nihil ut speramus, omissuri ad plenam Candidatorum nostrorum, quod unum intendimus, instructionem ac informationem.

QUÆSTIO PRIMA.

De nominibus, figuris, ac definitione Eucharistiæ.

ARTICULUS PRIMUS.

De variis nominibus Eucharistiæ.

PRo varietate rerum ac circumstantiarum quæ in celebratione ac dispensatione augustissimi hujus Sacramenti occurrunt, variis insignitur nominibus, quæ repetuntur, vel ab actione per quam conficitur; vel à materiâ in quâ conficitur; vel à re quam continet; vel à tempore institutionis; vel

à loco in quo celebratur ; vel à suscipientibus ; vel ab effectibus quos producit, & fine ad quem destinatur.

Inter illa autem variá nomina, quædam sunt in sacris Litteris expressa, quædam ex illis deducta : plurima Patrum religio ac pietas addidit, quæ Ecclesia usu suo consecravit. De his omnibus strictim hîc agendum.

Ab actione per quam conficitur Eucharistia.

Dicitur 1°. εὐλογία. In usu autem ac phrasi Scripturæ, εὐλογεῖν, *benedicere* ; *seu* εὐλογία, *benedictio* ; *&*, εὐχαριστεῖν, *gratias agere* ; *seu* εὐχαριστία, *gratiarum actio*, idem significant, ut videre est in multis Scripturæ locis.

Eulogia autem ista, seu benedictio, & gratiarum actio duo respicit, Deum scilicet, & symbola sacra : Deum directè ac primariò, tanquam fontem omnium bonorum, cui pro collatis beneficiis gratias agimus, & à quo nova semper postulamus ; symbola sacra secundariò & quasi indirectè, quia effectum nostræ ad Deum orationis ipsis apprecamur, postulantes ut ea Deus sanctificet, immutet, & ab usu communi ad sacrum, divinum ac religiosum traducat, ea in corpus ac sanguinem suum convertendo : quo sensu dixit Apostolus 1. Corinth. 10. v. 16. *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Benedictio quippe,* inquit Estius in hunc locum, *est bona precatio, quâ scilicet rei alicui vel personæ benè precamur. Quæ quidem benedictio, quatenus precatio, Deum respicit : ipsum tamen benedicendi verbum transit in rem, vel personam, quæ, vel cui benedicitur.* Hinc est quòd Scriptores Ecclesiastici dicant, benedictione fieri seu

Pag. 301. col. 1.

confici corpus Christi: in ipsâ autem benedictione includunt verba quibus consecrari solet Eucharistia, partem pro toto usurpando, sed de his inferiùs.

Illud autem discriminis esse inter benedictionem Dei & hominum observant Scriptores Ecclesiastici, quòd Dei benedictio, sicut & ejus dictio, seu verbum & imperium, semper sit efficax. *Dixit, & facta sunt.* Psal. 32. v. 9. Benedictio verò hominum, cùm in precibus sit posita, non semper effectum assequitur, exceptis tamen Sacramentis quorum forma in oratione posita est: tunc enim oratio id certò efficit, quod significat. Christus autem in conficiendâ Eucharistiâ usus est benedictione supra panem & vinum, tùm quia solebat eam præmittere, cùm maxima edere vellet miracula, ut in multiplicatione quinque panum &c. maximum autem editurus erat in Eucharistiæ Sacramento, convertendo scilicet panem & vinum in proprium corpus & sanguinem suum. Tùm quia moris erat apud Judæos, cùm cibum capere vellent, precationem ante recitare: morem hunc retinuêre Christiani. Tùm quia solebant iidem Judæi convivium illud in quo edebatur agnus paschalis, poculo claudere quod dicebatur ποτήριον ὑμνήσεως, *poculum benedictionis*; vel, ut loquitur S. Paulus, ποτήριον εὐλογίας, *poculum laudis*: quò respexit Syrus interpres, cùm verba Apostoli ita vertit, *poculum laudationis*.

Aliquando verbum *benedicere* accommodatur iis rebus quæ sanctificantur ad usus humanos. Sic S. Paulus 1. ad Timoth. 4. v. 4. ait: *Omnis creatura Dei bona est, & nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur: sanctificatur enim per verbum Dei & orationem.*

Eulogiæ vocantur à Scriptoribus Ecclesias-

ticis illlæ consecratæ Eucharistiæ partes, quæ in signum mutuæ communionis ac charitatis ad absentes Episcopos & Presbyteros per Parochias mitti olim solebant. Morem hunc autem à Melchiade S. Pontifice inductum fuisse, narrat in ejus vitâ Damasus: eum indigitat S. Irenæus apud Eusebium *Euseb. pag.* Lib. 5. Hist. cap. 24. Innoc. I. Epistolâ ad De- *193.* centium, & Synodus Laodicena, quæ illum in *T. 2. Conc. p. 1147 B.* Oriente abrogat. *Sancta,* inquit Can. 14. *nullo mo-* *T. 1 Conc. do, causâ Eulogiarum tempore paschalis festi, ad* *p. 1511 A.* *alias Parochias debent destinari.* Concilium quoque *T. 1. Conc.* Alexandrinum relatum parte primâ Concilii ge- *p. 404 A.* neralis Ephesini, Eucharistiæ partes vocat *mysticas benedictiones,* græcè εὐλογία. Ita quoque S. Cyrillus *To. 4. pag.* Alexandrinus Libro 10. in Joannem. *862. & 263.*

Vocarunt etiam *Eulogias,* superstites ex Fidelium oblatione partes panis, quas Sacerdos singulari benedictione sanctificabat, & expletis Sacris iis distribuebat, loco Eucharistiæ, qui ob aliquod impedimentum ad sacram mensam accedere non poterant, & ad absentes quoque in signum communionis mittebat. Talium Eulogiarum mentionem *T. 1. Conc.* faciunt Clemens Romanus, aut quisquis auctor est *p. 496. B.* Constitutionum Apostolicarum Lib. 8. cap. 31. S. Dionysius cap. 3. Hierarchiæ; Concilium Laodicenum citatum Can. 49. Concilium Namnetense *T. 9. Conc.* Can. 9. Theophilus Alexandrinus Can. 7. Græci *p. 479.* vocant, *antidora,* quia dantur loco doni, seu Eucharistiæ, cujus vices utcumque supplebant. Illis autem dumtaxat distribui poterat panis ille benedictus, qui jus habebant ad communionem; cæteris negabatur, quibus vel nondum patebat aditus ad Eucharistiam, vel ob aliquod crimen interclusus erat, quales erant Catechumeni, pœnitentes,

& abstenti à communione. Ita expressè mandat Theophilus Alexandrinus Can. 7. Catechumenis reverâ aliqua Eulogia concedebatur, ut colligimus ex S. Augustino L. 2. de peccatorum meritis & re-
T.10.p.62. missione cap. 26. *Quod accipiunt*, inquit, *quamvis*
E. F. *non sit corpus Christi, sanctum est tamen, & sanctius quàm cibi quibus alimur, quoniam Sacramentum est.* (laxiori scilicet sensu) Verùm incertum planè est, quidnam illud fuerit, an panis benedictus, an tantùm sal quod Catechumenis dari solebat, ut ex eodem S. Augustino L. 1. Confess. cap. 11. & Concilio III. Carthaginensi Can. 5. colligimus, an utrumque simul.

Illarum Eulogiarum aliæ erant publicæ, quæ in publicum communionis signum à ministris publicis deferebantur; aliæ privatæ, quas amici ad se mu-
T. 2. p. 58. tuò mittebant, de quibus loquitur S. Augustinus
C. Epistolâ 31. aliàs 34. ad Paulinum.

Dicitur 2°. usitato ac communi nomine, *Eucharistia*, cujus nominis usus perantiquus est in Ecclesiâ, & in SS. Ignatio Epistolâ ad Philadelphios, Justino Apolog. 2. Irenæo L. 4. c. 34. Cypriano Epistolis 10. & 11. Cyrillo Hierosolymitano Catechesi primâ mystagogicâ, Origene L. 8. contra Celsum, Concilio Nicæno I. generali Can. 13. S. Augustino, & in aliis bene multis legitur.

Duo significat, nempe gratiarum actionem, & bonam gratiam: uterque sensus & græco vocabulo, & Sacramento nostro maximè accommodatus est.

1°. Eucharistiæ Sacramentum rectè dicitur *gratiarum actio*, tùm quia in ejus institutione Christus gratias egit. 1. Cor. 11. v. 24. *Et gratias agens fregit & dixit, Accipite &c.* Tùm quia ad gratias Deo pro universis ab eo acceptis beneficiis referen-

[redacted]

das, nihil hoc Sacramento ipsi acceptius, nihil opportunius. *Propterea*, inquit S. Chrysostomus Hom. 26. in caput 8. S. Matthæi, *reverenda ac salutaria* Edit. Com-
illa mysteria, quæ in omni certè Ecclesia congregatio- mel. ag.
ne celebramus, Eucharistia (id est gratiarum actio) 259. B.
nuncupantur. Sunt enim beneficiorum recordatio plurimorum, caputque ipsum divinæ erga nos charitatis ostendunt, nosque faciunt debitas Deo gratias semper exolvere.

II°. Appositè dicitur, *bona gratia*: tùm quia dignè accedentibus novam & uberiorem gratiam infundit; tùm quia gratiarum omnium fontem, Christum continet; tùm denique, quia ad vitam æternam promovet, de quâ dicitur Rom. 6. v. 23. *Gratia Dei, vita æterna.*

Dicitur 3°. à Græcis, λειτουργία, *Liturgia*; ab eâ scilicet Officii Ecclesiastici parte quæ Liturgia dicitur, in quâ consecratur Eucharistia. Liturgia quippe generatim significat Officium publicum, sive sacrum, sive prophanum: in usu autem Ecclesiastico, usurpatur tantùm ad significandum quodcumque Officium publicum pietatis; quo sensu Rom. 15. v. 27. & 2. Corinth. 9. v. 12. ministerium quod erga pauperes exercetur, per λειτουργίαν exprimitur: sed propriè usurpatur ad significandum ministerium sacrum in rebus seu mysteriis divinis celebrandis; quo sensu Hebr. 10. v. 11. Sacerdotes veteris Testamenti dicuntur λειτουργεῖν, *ministrare*. Et c. 8. v. 2. Christus dicitur, λειτουργὸς τῶν ἁγίων, *minister sanctorum*. Hinc λειτουργίαι apud Veteres dictæ sunt descriptiones quædam ordinis servandi in Sacris celebrandis. Strictè verò ac maximè propriè vox λειτουργία significat eam Officii divini partem in quâ Sacramentum Eucharistiæ celebratur:

unde Justinianus describens Liturgiam, duas ejus partes recenset, nempe recitationem sanctæ Cœnæ, & communionem. Apud Græcos idem significant *Mystagogia, Synaxis, Telete, Anaphora, Prosphora, Oeconomia*, id est, secreta actio, unio, seu collectio, perfectio, elevatio, oblatio, administratio, de quibus nominibus lege Cardinalem Bona, rerum Liturgicarum Lib. 1. c. 3.

Dicitur 4°. ob eandem causam, nempe actionem per quam conficitur Eucharistia, à Latinis, *Missa, Sacrificium, Oblatio, Communio, Fractio panis, Collecta*, de quibus lege eundem, eodem Libro cap. eodem.

Cùm verò in celebrandâ Missâ plures essent actiones, ac plures ad Deum orationes funderentur, nec Catechumenis ac pœnitentibus fas esset integræ sacrificii incruenti celebrationi interesse, sed post quasdam Orationes ante consecrationem solerent à Diaconis foras expelli, hinc ea pars Missæ cui interesse illis permittebatur, dicta est Missa Catechumenorum, Missa pœnitentium: sed de his fusiùs Theologi, ubi de sacrificio Missæ disserunt.

A materiâ ex quâ conficitur Eucharistia.

Dicitur 1°. *panis* 1. Corinth. 10. v. 16. *Panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est?* Joan. 6. v. 52. *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vitâ.* Et v. 48. *Ego sum panis vitæ.*

Dicitur 2°. *panis cœlestis* à S. Augustino Epistolâ 120. ad Honoratum; *panis mysticus*, L. 20. contra Faustum Manichæum cap. 13. *panis Dominicus*, Tract. 39. in Joan. *panis Christi*, Tract. 6. in Joan. *panis animæ supersubstantialis*, Serm. 185. de temp.

[redacted]

pore, nunc 182. in Append. *panis quotidianus*, Epistolâ 130. aliàs 121. ad Probam; *panis Angelorum*, ab Ecclesiâ in Officio corporis Christi; *panis sanctus vitæ æternæ, calix salutis perpetuæ*, ab Ecclesiâ in Canone Missæ &c.

Varias hujusce appellationis rationes profert Lanfrancus Lib. de Sacramento Eucharistiæ c. 20. *Corpus*, inquit, *Christi vocatur panis, vel quia ex pane conficitur; seu quia contuentium oculis, cùm caro sit, panis videtur; sive quòd corporali & visibili pani similitudine quadam conjungitur. Nam sicut iste materialis panis discretè sumptus humanam carnem nutrit & sustentat, sic spiritale & invisibile corpus Christi animam dignè sumentis alit & vegetat.* Bibliot. PP. T. 18. p. 775. C.

Eâdem de causâ, nempe à materiâ, Eucharistia dicitur, *alimonia, convivium, cœna*, nempe ob analogiam quam habet Eucharistia cum convivio corporali ac communi.

Dicitur 3°. à Græcis τὰ δῶρα, τὰ ἅγια δῶρα, *dona, sancta dona*, vel quia Eucharistia solebat olim confici ex iis donis seu oblationibus panis & vini, quas Fideles ad sacram communionem & in usum Eucharistiæ afferebant; vel quia cætera dona Christi dignitate ac præstantiâ superat.

A re quæ continetur in Eucharistiâ.

Dicitur *corpus Christi*, Matth. 26. *corpus Domini*, à Tertulliano L. de Oratione cap. ultimo; *Sacramentum corporis & sanguinis Christi*, à Theodoreto Dialogo 3. *celebratio corporis & sanguinis Christi*, à S. Augustino L. 3. de Doctrinâ Christianâ cap. 9.

Atque ex hac radice exurgit ineffabilis hujus Sacramenti dignitas, quâ factum est, ut quemadmo-

dum olim apud Judæos locus Templi secretior & maximè venerabilis dictus fuit *Sancta Sanctorum*, ita Sacramentum Eucharistiæ, quod apud Christianos summam inter omnia mysteria venerationem meretur, dictum fuerit, *Sacramentum sacramentorum, Mysterium mysteriorum, perfectio perfectionum, Sanctum Domini*, atque etiam, *Sancta Sanctorum, Sacramentorum omnium consummatio.* Dionysius Alexandrinus Epistolâ Canonicâ Can. 2. Cyprianus Tract. de lapsis; Hesichius L. 2. in Leviticum. Hinc & vulgò dicitur, *sanctum, augustissimum Sacramentum*; imò per antonomasiam simpliciter & absolutè *Sacramentum*, quasi nempe cætera ejus comparatione ad Sacramenti dignitatem non accederent. Hinc interdum plurali numero dicitur, *Mysteria*, quia infinita penè mysteria in se continet: quâ de re legi potest S. Ambrosius L. 4. de Sacramentis cap. 3. & L. 5. c. 2. & 3. Quin & multa atque eximia epitheta accumulant SS. Patres: appellant enim, *sancta & impolluta mysteria, divina, admirabilia, vivifica, perfectiva, terribilia, arcana, & abscondita.* Hinc aliquando designatur Eucharistia per istas tantùm voces, *norunt Fideles*, quia nempe solis Fidelibus absconditi hujus Sacramenti arcana veritas exponebatur, quam sub obscuris verbis involvebant divini Concionatores, cùm ad plebem verba faciebant, ne fortè ab impiis & infidelibus irrideretur.

A tempore institutionis.

Dicitur 1°. *Cœna Dominica*: tùm quia à Christo vespere in cœnâ fuit primùm instituta & celebrata Eucharistia; tùm quia est commemoratio postremæ Cœnæ Domini; tùm quia accedentes ad

hoc Sacramentum, corpore & sanguine Domini reficiuntur. Hinc nonnullarum Ecclesiarum nata consuetudo, Eucharistiam sero post cœnam celebrandi, de quâ lege S. Augustinum Epistolâ ad Januarium 54. aliàs 118. Prævaluit tamen antiquus Ecclesiæ usus, de illâ ante omnem cibum & à jejunis percipiendâ.

Novatores *Cœnæ* præsertim nomine abutuntur, ut probent 1°. nonnisi pluribus simul discumbentibus & participantibus celebrari posse ac debere Eucharistiam. 2°. eam non esse ad ægrotos deferendam. 3°. à quibuslibet etiam non jejunis licitè percipi posse. Inde nonnulli Catholici, ut Genebrardus in Liturgiâ Apostolicâ cap. 8. Sanctesius Repetitione 6. cap. 1. Vasques in 3. partem q. 73. art. 4. nomen istud rejiciendum putarunt; ne, inquit Vasques, communia sint vocabula cum Hæreticis. Negant quoque hunc Apostoli locum 1. Cor. 11. v. 20. *Convenientibus vobis in unum, jam non est Dominicam Cœnam manducare*, quo testimonio præcipuè gloriantur Hæretici, negant, inquam, de Eucharistiâ intelligi debere. Nonnulli etiam, ut Maldonatus in caput 26. S. Matth. negant *Cœnæ* nomen à veteribus SS. Patribus usurpatum ad designandam Eucharistiam.

Verùm neutris assentiri possumus. Non primis, quia etsi multis orthodoxis terminis abutantur Hæretici, non idcirco tamen illi ab usu ecclesiastico removendi sunt: non postremis, quia *Cœnæ* nomen usurpatum legimus ad Eucharistiam designandam, à Tertulliano L. de Spectaculis cap. 13. S. Gregorio Nysseno Orat. 2. de Resurrectione Christi; S. Chrysostomo Hom. 24. in priorem ad Corinthios; S. Hieronymo in caput 11. 1. ad Corinth. S. Au-

gustino, de Sermone Domini in monte L. 2. & Epistolâ 54. aliàs 118. S. Basilio in Regulis brevioribus, Regulâ 310. Usum hunc Patribus familiarem fuisse agnoscit Catechismus Romanus parte 2. de Eucharistiæ Sacramento n. 5. *Vetustissimi Patres*, inquit, *authoritatem Apostoli secuti*, *Cœnæ etiam nomine sacram Eucharistiam interdum vocarunt*, *quòd in illo novissimæ Cœnæ salutari mysterio à Christo Domino sit instituta.*

Dicitur 2°. *Pascha*: tùm quia Christus tempore Paschatis Eucharistiam instituit; tùm quia continet Christum qui est Pascha nostrum. 1. Cor. 5. v. 7.

Dicitur 3°. *novi Testamenti Sacramentum*, per excellentiam; quæ appellatio desumpta est ex verbis Christi Lucæ 22. v. 20. & 1. Cor. 11. v. 25. quatenus scilicet Testamenti nomine intelligitur dispositio quâ Christus moriturus postremâ suâ voluntate bona sua hæredibus relinquit, suoque Testamento nobis suum in Eucharistiâ corpus legavit.

A loco institutionis.

Dicitur 1°. *Mensa Domini*, 1. Cor. 10. v. 21. *Non potestis mensæ Domini participes fieri*, *& mensæ dæmoniorum.* Sic autem nuncupatur, quia Christus mensæ recumbens cum Apostolis, Sacramentum hoc instituit.

Græci duplicem mensam habent in celebratione Eucharistiæ, unam quam appellant *prothesim*, *seu*, propositionis, *in quâ*, inquit Goarius in suis ad Euchologium Græcorum seu Rituale notis, *sacra* Pag. 116. col. 1. *dona primò immolanda proponuntur*: *& priusquam in altari consecranda deponantur*, *primam hîc sanctificationem precibus Sacerdotis*, *& sacro ritu circa ea peracto*, *assumunt.* Alteram vocant, *Apothesim*.

seu, *mensam depositionis*, in quâ scilicet sacra dona deponuntur & consecrantur.

Dicitur 2°. ob eandem causam, *Sacramentum altaris*, à S. Augustino Epistolâ 185. aliàs 50. & aliis passim, quia nempe in altari consecratur, & offertur in sacrificium.

Immeritò igitur Novatores citato Apostoli loco 1. Cor. 10. abutentes, contendunt Apostolos non altari, sed mensâ usos fuisse; per mensam enim altare intelligit Apostolus, interprete Conc. Trid. Sess. 22. c. 1. Et certè id postulat ejus contextus: agit enim de immolatitiis; immolatio autem fieri solebat in altari. Præterea vocat eò loci Apostolus *mensam Domini*, sicut *mensam dæmoniorum*; at certum est idololatras altaribus usos fuisse.

Dicitur 3°. ἀγάπη, *agapa*; id est, *dilectio*. Agapæ verò erant convivia fraterna, ecclesiastici conventûs, quorum finis erat vel generalis, ut per illa foveretur inter Christianos mutua dilectio, quod nomen ipsum ostendit; vel specialis, ut pauperes isto refrigerio juvarentur. Quia verò conjungebatur cum iis celebratio Eucharistiæ, ideo nomen *Agapa* Eucharistiæ datum, præsertim cùm illa summæ Dei in nos dilectionis eximium sit argumentum, & mutuæ atque fraternæ inter Christianos charitatis symbolum. Aliquando convivia illa Christianorum præcedebant ipsam Eucharistiæ celebrationem, ut colligitur ex S. Paulo 1. ad Cor. cap. 11. v. 20. ubi carpit abusumCorinthiorum: aliquando & frequentiùs sequebantur illam, cùm lèx esset universæ Ecclesiæ, ut Eucharistia ante omnem cibum à jejunis sumeretur: postea tandem propter varios abusus sublata sunt & abrogata ejusmodi publica in Ecclesiis convivia, ut colligimus ex Can. 28. Concilii Laodiceni. T. 1. *Conc.* p. 1511.

legimus communionem sub unicâ specie punitionis ac vindictæ loco impositam unquam fuisse.

Probabilior longè est opinio Illustrissimi Albaspinæi Lib. 1. Observationum c. 4. Clericos nimirum lapsos communione laïcâ puniri, nihil esse aliud quàm eos clericali munere quo fungebantur, & iis officiis, quæ muneris erant, abdicatos, omnique honoris & ministerii gradu dejectos, ad Laïcorum statum atque conditionem dejici ac devolvi; adeoque eos non amplius ut Clericos, sed ut merè Laïcos sacris conventibus, precibus, interfuisse, ac Eucharistiæ participes factos esse, eâ ipsâ ratione quâ solebant Laïci. De illâ Clericorum ad communionem laïcam dejectione loquitur S. Cyprianus Epistolis 52. & 68. Si quæras verò quid foret discriminis inter modum quo Clerici, & quo Laïci ad sacram mensam admittebantur, respondebo discrimen fuisse maximè quoad locum & ornatum. Clerici enim intra cancellos & septa altaris, mensæ sacræ fiebant participes, ut colligimus ex Concilio
T. 5. Conc. p. 1711. C Toletano IV. cap. 8. & Oratio induri debebant Sacramentum corporis Christi percipere. Ita statuit
T. 6. Con. p. 561. D Concilium Bracarense IV. cap. 4. Lege Goarium
Pag. 151. col. 2. in Notis ad Missam S. Chrysostomi, ubi discrimen illud affert & exponit.

Dicitur 4°. *Sacramentum Fidelium*: tùm quia solis Fidelibus dispensatur; tùm quia diligenter cavebant Veteres, ne dum Sacramenti hujus fidem exponebant, alii, quàm Fideles, adessent. Ita sanctus Augustinus Epistolâ 140. aliàs 120. c. 24. & Epistolâ 130. aliàs 121. cap. 11.

Dicitur 5°. *fractio panis*, tùm quia Christus cùm Eucharistiam instituit, panem fregit, ac Discipulis distribuit; tùm quia Apostoli Act. 2. v. 42. dicuntur

tur perseverasse in *communicatione fractionis panis*: tùm denique, quia frangere panem idem est ac distribuere: frangi enim priùs ac dividi solebat eadem hostia seu panis consecratus, ut multis distribueretur. Dicitur autem panis frangi potius quàm scindi, quia Hebræi placentulis utebantur, quæ frangebantur potiùs quàm cultro scindebantur. Fiebat autem ea panis fractio, primùm quidem à Presbyteris, deinde verò à Fidelibus, quibus Eucharistia inter manus aliquando data est, ut eam vel in ipsò cœtu, vel etiam in privatis domibus distribuerent inter se: atque propter hanc fractionem & specierum divisionem factum est ut corpus Christi, quod totum & integrum est sub qualibet parte, nonnunquam à SS. Patribus appelletur *pars*. Hoc sensu loqui videtur *S. Augustinus* Serm. 131. aliàs 2. de verbis Apostoli.

Denique ab effectibus.

Dicitur 1°. *Gratia, Sacramentum gratiæ, gratia salutaris*, à Cypriano Tract. de lapsis; Cyrillo Hierosolymitano Catechesi IV. mystagogicâ, Augustino Tractatu 27. in Joannem. Tùm quia abundantissimam gratiam confert Eucharistia; tùm quia Christum fontem totius gratiæ continet; tùm quia procedit ex affectu perfectissimæ charitatis Christi in nos.

Dicitur 2°. *Eucharistia, communio, pax, charitas &c.*

Dicitur 3°. *Viaticum*. Veteres non raro Sacramenta vocant *viatica*, quasi dicas, viæ subsidia; namque hæc vita, stylo Scripturæ, via quædam est. Ita Baptismum *viaticum* appellat S. Basilius Hom. in sanctum Baptisma, & S. Gregor. Nazianz.

in Oratione ejusdem argumenti. Ita quoque in veteribus Canonibus absolutio sacramentalis quæ moribundis dabatur, *viaticum* appellatur. Sed nomen istud Eucharistiæ, inter cætera, maximè accommodatum est, eique datum à Patribus Nicænis an. 325. Can. 13. & à Concilio Carthaginensi IV. an. 398. Can. 77. & 78. Rationem reddit S. Thomas 3. parte q. 73. art. 4. *Quia*, inquit, *hoc Sacramentum præfigurativum est fruitionis Dei, quæ erit in patriâ: & secundùm hoc dicitur viaticum, quia hîc præbet nobis viam illuc perveniendi.*

T. 2. Conc. p. 35. C. *Ib. p. 1206. B.*

Dicitur denique, *Metalepsis*, à S. Justino, Apolog. 2. à S. Damasceno L. 4. de fide cap. 14. sive intelligatur per hoc verbum, cum S. Thoma, *assumptio*; & hoc sensu significat nos assumi per Eucharistiam ad unionem cum Christo: sive intelligatur *participatio*, ut vertit doctissimus Billius ad citatum S. Damasceni textum; & hoc sensu significat nos fieri divinitatis participes: sive intelligatur *transmutatio*, & congruit etiam Eucharistiæ, tùm ob transmutationem seu transsubstantiationem panis & vini in corpus & sanguinem Christi; tùm ob eorum, qui eam recipiunt, in Christum spiritualem transformationem.

ARTICULUS II.

De variis Eucharistiæ figuris.

IMmeritò Lutherus Lib. de abrogandâ Missâ, irridet diligentiam ac pietatem Angelici Doctoris aliorumque Theologorum, in enumerandis & exponendis variis figuris quibus in veteri Lege adumbrata fuit Eucharistia; atque virulentissimis

[redacted]

commatibus insanit in Officium corporis Christi à S. illo Doctore tam piè ac eruditè elaboratum, & ab Urbano IV. an. 1261. approbatum, quòd præsertim in eo plures enumeret Eucharistiæ figuras. Namque

I°. Totum vetus Testamentum figura fuit novi: *Omnia enim illis in figurâ contingebant*, inquit S. Paulus 1. Corinth. 10. v. 11.

II°. In novo Testamento, Eucharistiæ tanquam veritati nonnulla accommodantur, quæ præcesserant in veteri, tanquam figuræ & umbræ. Sic 1. ad Corinth. 5. v. 7. Christus appellatur *Pascha nostrum*. Et cap. 10. v. 1. dicitur: *Patres nostri omnes sub nube fuerunt.....omnes eandem escam spiritualem manducaverunt*.

III°. Conc. Trid. Sess. 22. cap. 1. sub finem, loquens de sacrificio Eucharistiæ, ait *illud per varias sacrificiorum naturæ & Legis tempore similitudines figuratum fuisse, ut pote cùm bona omnia per illa significata, velut illorum omnium consummatio atque perfectio complectatur*. T. 14. Conc. p. 853. B. C.

IV°. Quæ præstantissima sunt, & ad credendum difficilia, variis figuris adumbrari priùs debuêre, ut ad eorum fidem paulatim homines præpararentur ac disponerentur, ut veritati faciliùs ac promptiùs acquiescerent.

V° denique, ex figuris Eucharistiæ non leve ducitur argumentum pro præsentiâ reali corporis Christi: siquidem, ut aptè S. Hieronymus in caput 1. ad Titum, *tantùm interest inter panes propositionis & corpus Christi, quantùm inter umbram & corpus, inter imaginem & veritatem; inter exemplaria futurorum, & ea ipsa quæ per exemplaria figurabantur*. T. 4. part. 1. p. 418.

Quæres igitur 1°. quænam fuerint in veteri Lege figuræ Eucharistiæ.

Resp. omnes illas figuras in quatuor classes meritò distribui à S. Thoma hîc q. 73. art. 6. in corpore.

Ratio est, quia cùm tria sint quæ considerari possunt in Sacramento Eucharistiæ, nempe 1°. id quod est Sacramentum tantùm, panis scilicet & vinum, sive illorum species. 2°. id quod est res Sacramenti & Sacramentum simul, scilicet verum Christi corpus sub speciebus contentum. 3°. id quid est res tantùm, sive effectus hujus Sacramenti; atque hæc tria duobus modis spectari possint, vel singula seorsim ac distributivè, vel omnia simul & collectivè, hinc fit ut omnes figuræ Eucharistiæ revocentur ad quatuor capita, earum scilicet quæ petuntur ex parte panis & vini; earum quæ petuntur ex corpore & sanguine Christi; earum quæ petuntur ex effectu Eucharistiæ; & earum quæ petuntur ex istis omnibus simul spectatis.

Quæres 2°. quænam fuerint figuræ Eucharistiæ ex parte panis & vini.

Resp. I°. figuratam fuisse Eucharistiam per oblationem Melchisedec, qui Gen. 14. v. 18. legitur obtulisse panem & vinum, cùm esset Sacerdos Dei altissimi. Ita docent SS. Patres Chrysostomus Hom. 25. in Gen. Ambrosius L. 4. de Sacramentis c. 3. Hieronymus in caput 26. S. Matthæi.

II°. per panes propositionis, qui solùm ab hominibus mundis & sanctificatis comedi poterant, ut legimus L. 1. Regum cap. 21. Ita S. Hieronymus in caput 1. Epistolæ ad Titum, & S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4.

III°. per panes primitiarum, de quibus Levitici 23. v. 10. ad quæ alludens S. Irenæus L. 4. c. 17.

[redacted]

aliàs 32. Eucharistiam appellat panem primitiarum in novo Testamento. Pag. 249. n. 5.

IV°. per panem subcinericium quem Elias L. 3. Regum c. 19. v. 8, manducavit, & in cujus fortitudine ambulavit per 40. dies usque ad montem Dei Horeb. Christus quippe est panis vivus è cœlo delapsus, sub cinere nostræ mortalitatis afflictionis igne coctus, in cujus fortitudine ad Dei montem, id est, cœlestem patriam pervenimus.

Quæres 3°. quænam fuerint figuræ Eucharistiæ ex parte corporis & sanguinis Christi.

Resp. 1°. quantùm ad ipsum corpus, figuratam fuisse Eucharistiam per omnia sacrificia veteris Legis, sed præsertim per sacrificium *expiationis*, quod in Lege mosaïcâ erat omnium maximè solemne, in quo immolabantur duo arietes in holocaustum, vitulus pro peccato Sacerdotis, & hircus pro peccato populi, ut constat ex cap. 16. Levitici. Ita Tertullianus Lib. 1. contra Judæos cap. 9. sanctus Augustinus L. 17. de Civitate Dei cap. 20. S. Leo Serm. 8. de Passione Domini. 2°. quantùm ad ipsum Christi sanguinem, figurata fuit Eucharistia per *sanguinem testamenti*, de quo agitur Exodi 24. unde in instituendâ Eucharistiâ Christus iisdem fermè verbis usus est, quibus Moyses in dedicatione veteris Testamenti; & suam Legem tunc proposuit, sicut & proposuerat Moyses. Ita Tertullianus L. 4. contra Marcionem cap. 40.

Neque est quòd dicant Novatores, figuras illas impletas fuisse in Passione Christi. Namque sicut unum & idem mysterium pluribus figuris potest adumbrari, ita quoque nihil vetat unam & eandem figuram ad plura mysteria secundùm diversas considerationes referri. Adde quòd omnes testamenti

conditiones conspirant in cœnam, nullæ in crucem. 1°. enim qui testatur, vivere debet usque ad obsignatum testamentum. 2°. sui juris esse debet. 3°. aliqua promittit & relinquit, ac nominatim personas exprimere solet. 4°. testes adhibet, ac distinctè testamentum se condere affirmat: quæ omnia egregiè conveniunt Christo Eucharistiam instituenti, non in cruce patienti.

Quæres 4°. quænam fuerint figuræ Eucharistiæ, ex parte effectûs.

Resp. figuratam fuisse 1°. per lignum vitæ quod plantaverat Deus in paradiso, quasi pharmacum immortalitatis. 2°. per manna quod datum est Hebræis in deserto; hancque figuram disertè afferunt post Apostolum 1. Corinth. 10. SS. Patres, & inter alios, S. Chrysostomus in caput 6. S. Joannis, & S. Ambrosius L. 3. de Sacramentis cap. 1. Et sanè tanta est similitudo inter manna & Eucharistiam, ut res ipsa clamet illud hujus typum ac figuram fuisse, ut intelligere quisquis poterit, si attendat ad originem mannæ, ejusque suavitatem &c.

Quæres denique, quænam fuerint figuræ Eucharistiæ, quantùm ad hæc omnia simul spectata, nempe panem, vinum, & corpus ac sanguinem Christi, ac effectum sanctificantis gratiæ.

Resp. figuratam fuisse per agnum paschalem. Ita docent SS. Patres, S. Hieronymus in caput 26. S. Matth. S. Chrysostomus Hom. de perditione Judæ, S. Augustinus L. 2. contra Litteras Petiliani cap. 37. S. Leo Serm. 7. de Passione Domini, ubi observat, ideo post manducatum agnum paschalem, institutam fuisse Eucharistiam, ut significaretur antiquam observationem novo Sacramento fuisse adimpletam atque sublatam.

Porro cùm in ritu agni paschalis tria sint præcipuè observanda. 1°. ipsemet agnus. 2°. sanguis ejus quo liniebantur superliminaria postium. 3°. panis azymus cum quo manducari deberet, his tribus aptè designantur tria illa de quibus agitur, & quæ potissimùm elucent in Sacramento altaris. Namque 1°. agnus ille significabat Christum, non tantùm ut hostiam, sed etiam ut cibum; quia necesse erat agnum illum non tantùm immolari, sed etiam manducari. 2°. ille agni sanguis denotabat effectum redemptionis Christi applicatæ nobis per istud Sacramentum, quo scilicet à devastante Angelo, & durissimâ servitute peccati, sicut olim Hebræi à jugo servitutis Ægyptiacæ, liberamur. 3° denique, panis azymus optimè repræsentat materiam nostri Sacramenti: atque eam ob causam sanctus Thomas hìc articulo sexto, docet agnum paschalem omnium præstantissimam fuisse Eucharistiæ figuram.

ARTICULUS III.

Definitio Sacramenti Eucharistiæ.

EUcharistia rectè definitur: Sacramentum novæ Legis à Christo Domino institutum, ad cœlestem animarum nostrarum alimoniam, in quo corpus & sanguis ejus verè, realiter ac substantialiter continentur.

Dicitur 1°. Sacramentum, id est signum aliquod exterius, sensibile: signum autem illud sunt ipsæ species panis & vini sub quibus præsens latitat Christus. Tria autem potissimùm significat Eucharistiæ Sacramentum. 1°. passionem Christi præteritam, dicente ipsomet Christo Lucæ 22. v. 19. *Hoc facite*

in meam commemorationem. Et Apostolus 1. Cor. 11. *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat*. 2°. divinam & cœlestem gratiam. *Qui manducat ex hoc pane vivet in æternum*... Et, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Joan. 6. 3°. futuram in Cœlis gloriam nusquam finiendam, *Vivet in æternum*. Deinde nostri officii nos admonet, grati scilicet & memoris animi erga Christum pro tanto ac ineffabili beneficio, & unionis ac charitatis servandæ cum fratribus. Unum enim corpus sumus, & de uno pane participamus.

Dicitur 2°. Sacramentum novæ Legis à Christo Domino institutum; quod Eucharistiæ commune est cum aliis Sacramentis.

Dicitur 3°. ad cœlestem animarum nostrarum alimoniam, in quâ positus est hujus Sacramenti effectus.

Dicitur 4°. in quo corpus & sanguis Christi verè, realiter, ac substantialiter continentur. Quibus verbis essentialis differentia Eucharistiæ ab aliis Sacramentis exprimitur. Hæc autem verba, verè, realiter, substantialiter, distinctè usurpavit Conc. Trid. Sess. 13. c. 1. nec hic synonima sunt, sed totidem perversis Novatorum nostrorum interpretationibus refellendis ac præcavendis aptissimè opponuntur. Particula *verè*, excludit præsentiam tantùm per figuram & imaginem; particula *realiter* præsentiam tantùm per fidem; particula *substantialiter*, præsentiam tantùm per virtutem à Christo diffusam. Ex quibus facile est colligere, Sacramentum Eucharistiæ his potissimùm duobus capitibus à cæteris differre. 1°. quia ipsum Christum substantia-

[redacted]

liter præsentem continet. 2°. quia illa Sacramenta usu perficiuntur & in actione fluente consistunt, Eucharistia verò in re fixâ & permanente.

QUÆSTIO SECUNDA.

De veritate & existentiâ Sacramenti Eucharistiæ; seu de verâ, reali & substantiali præsentiâ corporis Christi in Eucharistiâ.

Quæstionem hanc in septem Articulos distribuemus.

Primus aget de Hæreticis à quibus impugnata fuit & negata præsentia realis Christi in Eucharistiâ.

Secundus, an probari possit hæc realis præsentia ex verbis promissionis, Joan. 6.

Tertius, an probari possit ex verbis institutionis, Matth. 26. Marci 14. & Lucæ 22.

Quartus, an probari possit ex antiquâ, constanti & universali SS. Patrum & Ecclesiæ totius Traditione.

Quintus, an probari possit impossibilis realis præsentia, ex ratione humanâ, sensuumque judicio.

Sextus, an facta sit in fide insensibilis mutatio circa præsentiam realem nono Ecclesiæ sæculo, ut fabulantur Novatores Albertinus, Claudius &c.

Septimus, de Paschasio, Rabano, Ratramno, Joanne Scoto.

ARTICULUS PRIMUS,

De Hæreticis à quibus impugnata & negata fuit præsentia realis Christi in Eucharistiâ.

INter illos Hæreticos alii indirectè & ex consequenti tantùm, alii directè & apertâ fronte realem in Eucharistiâ præsentiam impugnarunt.

Simoniani, Manichæi, aliique veritatis carnis Christi hostes.

Edit. Cotel. p. 874. C.

Inter primos recensendi sunt ii omnes qui negarunt veritatem carnis Christi. Tales fuêre Simoniani, Menandriani, Manichæi &c. Illos indigitat sanctus Ignatius in suâ ad Smyrnenses Epistolâ, *Ab Eucharistiâ*, inquit, *& Oratione abstinent, eo quòd non confiteantur Eucharistiam carnem esse Salvatoris nostri Jesu Christi, quæ pro peccatis nostris passa est, quam Pater benignitate suâ suscitavit.*

Conc. Aurelian. an. 1017.

T. 9. Conc. p. 839. E.

Iis accensendi sunt nonnulli Manichæi, qui ex Bulgariâ in Gallias decimo sæculo labente irrepserant; quique ducibus Lisoio & Heriberto, duobus Clericis Aurelianensibus, dixerunt, *non esse Sacramentum corporis & sanguinis Christi in consecratione Sacerdotis.* Ita referunt Acta Concilii Aurelianensis anni 1017. à quo damnati illi & proscripti fuêre. Illos autem Hæreticos è sectâ Manichæorum fuisse, non verò, ut nonnullis recentioribus placet, Berengarii discipulos, colligi certò potest ex aliis eorumdem placitis quæ ibidem referuntur, & Manichæismum apertè redolent, qualia sunt ista, *Christum de Virgine Mariâ natum non fuisse, neque pro hominibus passum, nec verè in sepulchro positum, nec à mortuis surrexisse.* Hi sunt in Galliis nostris Calvinistarum antecessores: tales profectò parentes eis non invidemus.

Ibid.

Lapsus Banagii.

Neque persuadere cuiquam cordato viro poterit

tanquam Banagius Evangelii Pseudo administer, in Opere quod scripsit contra Historiam Variationum ab Illustrissimo Meldensium Episcopo adornatam, Tom. 1. pag. 107. Concilium illud Aurelianense multa & falsa, & planè contradictoria illis Sectariis imposuisse. Quibus enim habenda potius fides, quàm & iis qui ex professo Sectariorum dogmata expendunt, ac damnant; & ipsismet Sectariis, qui errores suos apertè declarant ac profitentur?

Anno 1025. in Synodo Atrebatensi, præside Gerardo Cameracensi simul & Atrebatensi Episcopo, damnati sunt Sectarii Gundulfiani à Gundulfo Italo sic dicti. Respuebant illi Baptismum & Sacramentum altaris. Extant hujus Synodi Acta Tomo 3. Spicilegii. Gundulfiani.

Inter illos verò qui directè fidem præsentiæ realis aggressi sunt

Primus occurrit Joannes Scotus Herigena, qui obiisse creditur an. 884. Scripsit ille Librum de Eucharistiâ, qui amplius non extat; in eo docuit, referente Hincmaro L. de Prædest. cap. 31. *Sacramenta altaris non esse verum corpus & verum sanguinem Domini, sed tantùm memoriam veri corporis & sanguinis*; seu, ut ait Ascelinus Monachus in suâ ad Berengarium Epistolâ, *Sacramenta specie tantùm geri, non rei veritate.* Adversùs hunc Librum Adrevaldus Floriacensis Ordinis Benedictini Monachus, veterum Patrum sententias collegit. Extat ea collectio Tom. 12. Specilegii pag. 30. Joan. Scotus Herigena dictus, id est Hibernus. Hibernia enim patrio nomine dicitur Erin seu Eri.

Joannes Cellotius Societatis Jesu, in Opusculis quæ excudi curavit in Appendice Historiæ Gottescha lchi, in notis ad Opusculum octavum sectione 4. fatetur quidem errasse Scotum illum circa Eucharistiam, sed ait incertum planè esse

quodnam fuerit erroris illius caput. Pluribus in Conciliis damnatus fuit Liber Joannis Scoti: in Vercellensi an. 1050. teste Lantfranco, Lib de corpore & sanguine Domini cap. 4. in Parisiensi circa idem tempus, teste Durando Troarnensi Abbate, Lib. de corpore & sanguine Domini; in Romano an. 1059. ubi propriâ manu Berengarius flammis ultricibus Librum comburere coactus est quem impensiùs laudaverat.

Berengarius. Sæculo undecimo Berengarius Turonensis, & Ecclesiæ Andegavensis Archidiaconus, haustum ex Libro Joannis Scoti venenum, sparsit apertiùs, ac latiùs diffudit, unde tanquam primus Sacramentariorum parens vulgò traducitur. Multa de ejus moribus, ingenio, vitæ instituto, pœnitentiâ, narrant authores coætanei, quorum Opera extant Tom. 18. Bibliothecæ Patrum Edit. Lugd. à quibus recensendis hìc abstinebimus, ne plus quàm par sit, excrescat hic Tractatus. Observo tantùm, in eo fuisse Berengarii errorem, quòd diceret, Eucharistiam non esse verum ac substantiale corpus Christi, sed ejus dumtaxat figuram & imaginem. Ita colligimus ex tertiâ fidei formulâ, cui in Synodo Romanâ an. 1079. subscripsit ipse Berengarius, ex Deoduino Leodiensi Episcopo in Epistolâ ad Henricum I. Galliarum Regem; Durando Troarnensi, Lib. de corpore & sanguine Domini, & aliis; unde non tantùm transubstantiationem negavit Berengarius, sed & præsentiam realem. Nonnulli quidem subtiliores ejus discipuli, referente Guitmundo L. 1. admissâ præsentiâ reali, transubstantiationem negarunt tantùm, asserentes Christum latenter in pane contineri, & in eo *impanari*. Idem refert Algerus in prologo Librorum de Sacramento corporis & sanguinis Domini.

Bibliot. PP. To. 18 pag 441. H.

Damnatus fuit Berengarius multis in Conciliis: in Romano, an. 1050. vel 1053. Brionensi ejusdem anni; Vercellensi, Parisiensi, Turonensi an. 1055. Romano 1059. Rothomagensi an. 1073. Pictaviensi an. 1075. duplici Romano sub Gregorio VII. an. 1078. & 1079. ubi subscripsit Formulæ fidei quæ ab his verbis incipit, *Ego Berengarius &c.* Damnatio Berengarii.

Ejuratâ hæresi ac pœnitentiâ actâ, in pace Ecclesiæ quievit Berengarius anno Domini 1088. Philippi primi Francorum Regis an. 28. Urbani Papæ an. 4. Ita colligitur ex codice manuscripto Ecclesiæ sancti Martini Turonensis.

Adversùs illum adhuc viventem stylum exacuêre Adelmannus, ejus olim sub Fulberto condiscipulus, Brixiensis postea Episcopus; Hugo Episcopus Lingonensis; Lanfrancus Prior Cœnobii Beccensis, deinde Cadomensis Abbas, & Cantuariensis demum Archiepiscopus; Durandus Abbas Troarnensis in Neustriâ; Guitmundus, ex Monacho Abbatiæ Crucis sancti Leufredi in Normanniâ, Aversanus in Italiâ Episcopus; Deoduinus Leodiensis Episcopus. Illorum omnium lucubrationes habes Tom. 18. Biblioth. Patrum Edit. Lugd. Post illos, & annis circiter 40. ab obitu Berengarii, in eandem hæresim scripsit Algerus, ex Leodiensis Ecclesiæ Scholastico, monachus Cluniacensis Ordinis Benedictini. Extat ejus opus Tom. 21. ejusdem Bibliothecæ. Quidam quoque anonymus, quem publici juris fecit Pater Chiffletius Societatis Jesu, scripsit de multiplici damnatione Berengarii. Extat ejus Opus Tom. 18. citatæ Bibliothecæ. Impugnatores Berengarii.

Sæculo undecimo & duodecimo Petrus de Bruis, à quo dicti sunt Petrobrusiani, & Henricus ejus Petrobrusiani.

discipulus, à quo dicti Henriciani, negarunt non tantùm veritatem corporis & sanguinis Christi in Sacramento Eucharistiæ, sed & Sacramentum istud nihil esse; nec Deo offerri debere contenderunt. Ita testatur auctor coetaneus Petrus Cluniacensis, in Epistolâ ad Archiepiscopum Ebrodunensem aliosque Præsules.

Albigenses. In eundem errorem lapsi sunt Albigenses & Tolosani, à locis in quibus hæreseos virus disseminabant ita nuncupati. Illos autem è sectâ Manichæorum fuisse, non obscurè colligitur ex Concilio Aurelianensi jam citato anno 1017. Illorum Historiam compendio redactam lege apud Illustrissimum Meldensium Episcopum Tom. 2. Historiæ variationum &c. à pag. 161. ad pag. 212.

Ibidem ostendit Illustrissimus Auctor, Valdenses præsentiam realem corporis Christi in Eucharistiâ admisisse; ac in eo potissimùm illos peccasse, quòd affirmarent non posse à malo Sacerdote consecrari corpus Christi, posse verò à Laïco, si vir probus fuerit.

Carlostadius. Anno 1525. aut 1524. Carlostadius Archidiaconus Witembergensis, Librum edidit contra Ecclesiæ fidem de præsentiâ reali Christi in Eucharistiâ, quo in capite à suo præceptore Luthero recessit: is enim in Epistolâ ad Argentinenses, fatetur quidem se diu multùmque animo volvisse, quâ viâ posset fidem

Lutherus. hanc convellere; atque se plurimùm ei debiturum pollicetur, qui viam hanc aperiret: nihilominus tamen perspicuitate verborum Christi se superatum ingenuè agnoscit, ac compulsum fateri, verè & realiter corpus Christi præsens esse in Eucharistiâ, quamquam simul cum panis & vini substantiâ, in quo specialis ejus error versabatur.

Eodem anno Zuinglius Librum scripsit contra præsentiam realem, ubi contendit Eucharistiam meram & nudam esse corporis Christi figuram & imaginem: non dissimulat se per plures annos ita credidisse, licet ignoraret, ut ait in Epistolâ ad Pomeranum, *ista verba, Hoc est corpus meum, exponi debere per ista, Hoc significat corpus meum.* quam explicationem, seu figuræ clavim didicit tantùm ex Epistolâ Batavi cujusdam nomine Hunnii, sibi communicatâ per Joannem Rhodium & Gregorium Saganum. Quin Libro de subsidio Eucharistiæ, scribit *se biduo disputasse in Senatu Tigurino contra Missam & Eucharistiam, nec tamen fidem facere potuisse,* (*resistente sibi scribâ quodam*) est, *accipi pro*, significat; *sed tandem nocte sequenti dormienti sibi adstitisse nescio quem* (*ater*, inquit, *an albus fuerit, nihil memini*) *qui moneret, eum locum Exodi* 12. *arriperet, Est enim Phase, id est, transitus Domini; ubi verbum, Est, accipitur pro, significat.* En quomodo ad ineptas fabulas & aberrationes mentis confugit Zuinglius, ut his Christi verbis, *Hoc est corpus meum*, figuratum sensum affingat. Zuinglio comes accessit Oecolampadius.

Zuinglius. T. 2. perpet. p. 29. Oecolampadius.

Anno 1530. Bucerus Romanæ fidei apostata, Zuinglii doctrinam amplexus est, quam tamen in multis temperavit, ne Lutheranos offenderet, cum quibus societatem inire cupiebat. Bucerus.

Calvinus, mirus, si quis unquam fuit, fallendi artifex, verbis in speciem ita catholicis de Eucharistiâ aliquando loquitur, ut totus à Zuinglio recedere videatur, & agnoscere, Eucharistiam non nudam & vacuam esse corporis Christi figuram, sed virtute ac efficaciâ plenam; imò ipsam corporis Christi substantiam realiter unà cum symbolis no-

bis in eâ porrigi, interdum asserit. Sed fallit dolosus ille, reipsa etenim non aliam quàm figuratam præsentiam, per fidem nimirum, vel virtutem à Christo diffusam agnoscit. Quapropter, ut jam monuimus, Conc. Trid. ad omnem præcavendam & elidendam fraudem & astutiam, docet Christum *verè, realiter, ac substantialiter* in Eucharistiâ præsentem esse: *verè*, non per figuram; *realiter*, non tantùm objectivè per fidem; *substantialiter*, non tantùm per virtutem à Christo diffusam.

Sociniani. Sociniani à Calvinistis in nonnullis dissident circa præsens argumentum. Etsi enim in eo consentiant omnes, corpus Christi verè, realiter ac substantialiter præsens non esse in Eucharistiâ, dissentiunt tamen 1°. quòd Sociniani negant Eucharistiam esse verum ac propriè dictum Sacramentum. 2°. finem ejus esse, ut in memoriam revocetur mors Christi. 3°. huic ritui aliquam annexam esse gratiæ promissionem; sed contendunt illi Eucharistiam purum esse, sterile ac vacuum signum; cujus effectus spiritualis, si quis sit, soli fidei sit adscribendus. *Eucharistia*, inquit Wolkelius L. 4. de verâ Religione cap. 22. *Sacramentum non est; quia nec ullam nobis Dei gratiam donat, nec obsignat, sed jam donatæ obligationem adumbrat; & ideo instituta est ut ista Dei benignitas solemni commemoratione ac gratiarum actione commemoretur.* Idem docuerat Socinus Tractatu *De usu & fine Cœnæ Domini.* Tom. 1. pag. 753. & in Epistolâ ad Petrum Statorium, ibid. pag. 433. His præmissis, ad probationem catholici dogmatis accedendum est.

ARTICULUS II.

[redacted]

ARTICULUS II.

An vera, realis & substantialis præsentia corporis Christi in Eucharistiâ probari possit ex verbis quibus promittitur Joan. 6. capite.

Prænotanda.

Communis est Novatorum opinio, Joan. 6. cap. non de Eucharistiâ, aut manducatione orali ac reali corporis Christi, sed vel de Incarnatione tantùm, vel de spirituali dumtaxat carnis Christi per fidem manducatione sermonem esse. Nihilominus tamen iidem Novatores ex eodem cap. 6. S. Joannis urgent testimonium istud, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem &c.* ut impugnent Catholicorum communionem sub unicâ specie, ac probent utramque speciem necessariam esse jure divino. Videant illi quâ ratione hæc conciliari possint.

Ut verò istud Novatorum argumentum nonnulli ex nostris declinarent ac eluderent, contenderunt citatum caput 6. S. Joan. de spirituali dumtaxat, non de sacramentali perceptione Eucharistiæ exponendum esse. De quâ opinione in utramque partem disputatum esse in Concilio Trid. narrat Pallavicinus l. 17. Historiæ hujus Concilii cap. 1. aliis contendentibus, necesse esse ut Concilium definiret, citato in capite oralem & sacramentalem intelligendam esse carnis Christi manducationem; aliis è contra propugnantibus, talem definitionem contrariam fore multorum SS. Patrum & Doctorum Catholicorum expositioni, ut pote quæ ex- T. 3. p. 671 & seq.

cluderet manducationem ſpiritualem: quibus ex utrâque parte auditis ac perpenſis, Concilium rem indeciſam reliquit, generatim tantùm affirmando, quâcumque ſuppoſitâ interpretatione, non poſſe colligi communionem ſub utrâque ſpecie jure divino neceſſariam eſſe, quod unum tunc temporis demonſtrandum habebat adversùs Novatores. Unde ut neutri parti præjudicium inferret, proponente ac urgente Granatenſi Epiſcopo, iſta verba, ſine quibus paratum primò fuerat Decretum, *utcumque juxta varias SS. Patrum & Doctorum interpretationes intelligatur*, (nempe caput 6. S. Joannis) addita ſunt in cap. 1. Seſſ. 21. quibus verbis videtur Concilium utramque explicationem admittere, nullam rejicere. Hinc Suares in 3. part. q. 75. art. 1. ſect. 2. Eſtius in 4. diſt. 10. parag. 1. & alii nonnulli cenſent non ita certum atque efficax pro reali præſentiâ colligi poſſe argumentum ex verbis promiſſionis Joán. 6. quàm ex verbis inſtitutionis, ob varias ſcilicet SS. Patrum ac Doctorum interpretationes.

Neque verò eſt quòd Novatores, Albertinus imprimis L. 1. de Sacramento Euchariſtiæ cap. 30. noſtrorum Theologorum patrocinio hac in parte glorientur, ſuorumque invidiam inde elevent. 1°. Quia noſtri bono & ſimplici animo, ſine pertinaciâ, ut Huſſitis ac Lutheranis pro communione ſub utrâque ſpecie tam acriter pugnantibus ex cap. 6. S. Joannis, reſiſterent, citatum caput de ſpirituali dumtaxat carnis Chriſti manducatione interpretati ſunt; Novatores autem animo pertinaci & in Eccleſiam rebelli. 2°. Quia Eccleſiæ fides non ex paucorum hominum opinione æſtimanda eſt, ſed ex antiquorum conſtanti Traditione, ac Concilio-

sum placitis: quin & inter recentiores Catholicos, multò plures stant pro nostrâ interpretatione, quàm pro oppositâ, quam acriùs perstringunt. Audiatur inter alios Maldonatus Commentario in caput 6. S. Joan. n. 53. *Scio*, inquit, *Catholicos, scio doctos, religiosos ac probos viros esse: sed minimè profectò similem atque fidelem in hac re operam Ecclesiæ navaverunt, quòd contra Scripturæ sensum, contra Patrum omnium interpretationem, contra tacitum, imò minimè tacitum, sed satis superque explicatum consensum Ecclesiæ, dixerint atque contenderint, hoc loco de Sacramento non agi. Quòd, ut benignissimè dicam, est temerarium; gravioribusque condemnarem verbis, nisi compertum haberem, homines benè Catholicos errore magis animi, quàm vitio in Hæreticorum sententiam impegisse.* Ita Maldonatus. Edit. Mussip. 1596 T. 2. p. 713. E. F.

Observa quòd cùm Orthodoxi contendunt, Joan. 6. cap. mentionem fieri de sacramentali carnis Christi manducatione, mens illorum non sit, toto illo capite de Eucharistiâ sermonem esse; norunt quippe, ibidem Evangelistam loqui de miraculis panum, de fide, de Incarnatione &c. hoc unum volunt, nempe ab istis verbis versûs 52. *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vitâ*, Christum loqui de Eucharistiâ & sacramentali ejus manducatione; quamquam non excludant manducationem spiritualem per fidem. Itaque sit

CONCLUSIO.

Vera, realis, & substantialis præsentia corporis Christi in Eucharistiâ efficaciter probatur ex verbis promissionis Joan. 6. cap.

Probatur triplici argumento.

I°. ex sacro Contextu.
II°. ex Traditione Ecclesiæ.
III°. ex variis absurdis quæ sequuntur ex opposità sententiâ.

PRIMUM ARGUMENTUM.

Ex sacro Contextu.

Quatuor potissimùm observari possunt in illo sermone Christi Joan. 6. ex quibus efficaciter colligimus, à v. 52. mentionem fieri oralis & sacramentalis manducationis carnis Christi.

Prima circumstantia hæc est : Quoties Christus majora mysteria ac stupenda miracula, quæ vel ad omnium salutem, vel ad universam spectarent Ecclesiam, perpetrare volebat, suos priùs Discipulos monuit ac veluti præparavit, ut faciliùs ea crederent cùm adimplerentur. Hanc rationem Christus ipse suppeditat, Joan. 14. v. 29. *Et nunc dixi vobis*, inquit, *priùs quàm fiat, ut cùm factum fuerit credatis.* Et cap. 16. v. 1. *Hæc locutus sum vobis, ut non scandalisemini.* Sic ante quàm Baptismum institueret, Joan. 3. v. 5. dixerat : *Nisi quis renatus fuerit ex aquâ & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Pariter antequam morti traderetur, Discipulis sæpius prænuntiat, *se tradendum esse Gentibus ad illudendum, flagellandum & crucifigendum, & se tertiâ die resurrecturum.* Matth. 20. v. 19. Ita etiam ad Ascensionem suam eos præparavit his verbis, *Modicum & videbitis me, & iterum modicum & non videbitis me, quia vado ad Patrem.* Joan. 16. v. 16. Ita & Spiritum sanctum priùs illis promisit, quàm mitteret. *Ego*, Joan. 14. v. 16. *rogabo Patrem, & alium paraclitum dabit vobis, ut maneat*

vobiscum in æternum. Verisimile igitur est, idem observasse Christum circa institutionem Sacramenti Eucharistiæ, quæ inter omnia prodigia & miracula summum est haud dubiè ac præstantissimum, tantò ad credendum difficilius, quantò supra omne rationis ac sensuum judicium positum est. Præcessit ergo hujus Sacramenti quædam promissio: at nullibi profectò, nisi capite 6. S. Joannis.

Secunda circumstantia colligitur ex loquendi ratione quâ usus est Christus, cùm promisit se daturum carnem suam. 1°. ait, *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vitâ.* At si loqueretur vel de suâ Incarnatione, vel de spirituali dumtaxat per fidem carnis manducatione, non dixisset in futuro, *panis quem dabo*; sed potiùs, *panis quem dedi*: jam enim incarnatus erat, jam multi in eum crediderant, & spiritu per fidem carnis ejus facti fuerant participes. Loquitur igitur de carne suâ in Sacramento Eucharistiæ nobis verè ac substantialiter tradendâ. 2°. Christus distinguit ibidem carnem suam & sanguinem per modum veri cibi & potûs. V. 56. *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.* At distinctio hæc in solâ orali & sacramentali manducatione Eucharistiæ locum habere potest: in ipsâ enim spirituali per fidem manducatione nihil interest inter cibum & potum; unde ibid. v. 54. jam dixerat Christus, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem non habebitis vitam in vobis:* quæ certè verba non de unicâ dumtaxat manducatione spirituali per fidem, sed etiam de reali & sacramentali exponenda sunt; aliàs Socinianum contendentem ista verba Christi, *Nisi quis renatus fuerit ex aquâ & Spiritu sancto &c.* non de verâ, reali, & exteriori aquæ ablutione, sed de

interiori dumtaxat ac metaphoricâ exponi debere; quomodo revincere potuit Calvinista? 3°. ait v. 59. *Hic est panis qui de Cœlo descendit Non sicut manducaverunt patres vestri manna, & mortui sunt*: quibus certè verbis significat Christus se Fidelibus aliquid eximium daturum, quod Veteribus datum non fuerat, & manna ipso veteri longè præstantius. At nisi veram & substantialem ejus carnem in Sacramento Eucharistiæ intelligas, nihil erit singulare quod Veteribus ipsis concessum non sit, quibus datum est fide & spiritu carnem Christi manducare; *Omnes enim eandem escam spiritalem manducaverunt, & eundem potum spiritalem biberunt: bibebant autem de spiritali consequente eos petrâ, petra autem erat Christus*. 1. Cor. 10. v. 3.

Tertia circumstantia petitur ex personâ Judæorum, ac Discipulorum Christi. De primis dicitur v. 53. *Litigabant ergo Judæi ad invicem, dicentes: Quomodo potest hic nobis dare carnem suam ad manducandum*? De postremis dicitur v. 61. *Multi ergo audientes ex Discipulis ejus, dixerunt: Durus est hic sermo, & quis potest eum audire*? Illa porro tùm Judæorum obmurmuratio, tùm offensio Discipulorum, apertè significat eos ex his Christi verbis, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis &c.* animo concepisse aliquid planè novum, insolitum ac stupendum: quam eorum opinionem confirmavit Christus, nedum correxit, ut constat ex v. 62. & 63. Porro si de solâ fide in Christum hîc sermo fuisset, vel de solâ manducatione carnis ejus per fidem, quid adeo mirum ac insolitum fuisset, unde turbari & offendi debuissent, sive Judæi, sive Discipuli Christi? Nonne centies necessitatem fidei eis commendaverat Christus?

Quarta denique circumstantia petitur ex collatione & comparatione verborum quibus hîc promittitur Eucharistia, cum iis quibus postea instituitur; mirè enim consentiunt inter se. Sicut enim hîc dicitur, *Panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vitâ:* ita Matth. 26. v. 26. dicitur: *Accipite & comedite, hoc est corpus meum.* Sicut promisit Christus se daturum carnem in cibum, & sanguinem in potum; ita instituens Eucharistiam utriusque distinctionem exprimit, *Manducate, Bibite.* Sicut igitur veram carnem & verum sanguinem dedit instituens hoc Sacramentum, Matth. 26. ita veram quoque carnem, verumque sanguinem promisit Joan. 6. capite.

Secundum Argumentum.

Ex Traditione.

Constat hæc Traditio. 1°. ex Conciliis. 2°. ex SS. Patribus. 3°. ex ritu veteris Ecclesiæ concedendi infantibus Eucharistiam.

I°. Quotquot ex Conciliis verba hæc quæ extant 6. cap. S. Joan. v. 54. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis &c.* laudarunt, de Sacramento Eucharistiæ dicta esse confirmarunt. Ex multis ista satis sint.

Concilium Alexandrinum Præside S. Cyrillo, in suâ ad Nestorium Epistolâ, quæ lecta est & approbata in Concilio Ephesino, quod est generale III. an. 431. cujus idcirco sententiam Oecumenica Synodus suam fecit, Concilium, inquam, Alexandrinum in citatâ Epistolâ n. 7. relatâ in 1. part. Concilii Ephesini, sic loquitur: *Confitemur incruentum in Ecclesiâ sacrificium nos celebrare, atque ad* T. 3. Conc. p. 404. A.

mysticas eulogias, seu benedictiones accedere, & sanctificari; ut pote participes sacræ carnis, & pretiosi sanguinis Christi. Deinde adducto citato testimonio Joan. 6. *Nisi manducaveritis &c.* probat carnem illam propriam esse Dei carnem, vivificam &c.

In Concilio Nicæno II. quod fuit generale septimum an. 787. Actione 6. Epiphanius Diaconus T. 7. Conc. p. 447. D. E. sic legit: *Nullus aliquando tubarum spiritus, sanctorum videlicet Apostolorum, aut illustrium Patrum nostrorum; incruentum nostrum sacrificium, quod in commemorationem Christi Dei nostri ac omnis dispensationis ejus efficitur, dixit imaginem corporis ejus. Neque enim acceperunt à Domino sic dicere vel confiteri, sed audiunt Evangelicè dicentem eum, Nisi manducaveritis carnem*, & alia quæ referuntur cap. 6. S. Joannis. Exploratum igitur ac persuasum fuit illorum Conciliorum Patribus, sermonem Christi, qui refertur illo 6. cap. de Eucharistiâ & orali atque sacramentali carnis ejus manducatione intelligendum esse; neque enim alibi extant laudata verba.

Denique Conc. Trid. etsi definire noluerit, ut constat ex prænotatis antea, citato c. 6. S. Joan. sermonem esse de manducatione reali & sacramentali corporis Christi, per exclusionem manducationis spiritualis per fidem, (utramque supponit, & nullam rejicit,) tamen tùm Sess. 13. cap. 2. tùm Sess. 21. cap. 1. ex illo cap. 6. multa testimonia ad comprobandam Eucharistiæ veritatem adducit. In priori T. 11. Conc. p. 105. D. loco ait, *Sacramentum Eucharistiæ sumi tanquam spiritualem animarum cibum, quo alantur & confortentur viventes vitâ illius qui dixit, Qui manducat me, & ipse vivet propter me*, quæ verba extant Joan. 6. v. 59. In posteriori, adductis & simul conci-

[redacted]

lstris nonnullis ex eodem cap. testimoniis, ostendit contra Novatores, communionem sub utrâque specie jure ac mandato Domini necessariam non esse, quia spiritualem Eucharistiæ effectum Christus modò uni, modò alteri, modò utrique speciei, adscribit.

II°. Antiqui Patres tùm Græci tùm Latini de Eucharistiâ interpretati sunt caput 6. S. Joannis. Illos hîc indicasse sufficiat.

Ex Græcis, S. Irenæus Lib. 4. c. 4. Origenes Hom. 16. in Numeros; S. Basilius L. 1. de Baptismo c. 3. & in Regulis moralibus, Regulâ 21. cap. 1. & 2. S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. S. Chrysostomus Hom. 45. in Joan. sanctus Epiphanius hæresi 55. S. Cyrillus Alexandr. Commentario in Joan. Theodoretus L. 4. Hist. Eccles. cap. 4. S. Damascenus Lib. 4. orthodoxæ fidei cap. 14.

Ex Latinis, S. Cyprianus L. de Oratione dominicâ; S. Ambrosius L. de initiandis c. 8. & Lib. de Sacramentis cap. 1. S. Hilarius L. 8. de Trinitate; S. Augustinus Serm. 2. de verbis Apostoli, & in caput 6. S. Joan. S. Leo Hom. 6. de jejunio septimi mensis. Unius S. Hilarii verba hîc dabimus ex L. 8. de Trinitate n. 13. pag. 955. ubi adversùs Arianos ostendit Filium esse in Patre secundùm substantiam suam, quemadmodum est in nobis per substantiam, cùm Eucharistiæ participes sumus. *Si verè igitur*, inquit, *carnem corporis nostri Christus assumpsit, & verè homo ille, qui ex Mariâ natus fuit, Christus est, nosque verè sub mysterio carnem corporis sui sumimus, (& per hoc unum erimus) quomodo voluntatis unitas asseritur, cùm naturalis per Sacramentum proprietas perfecta sa-*

cramentum sit unitatis....de naturali in nobis Christi veritate quæ dicimus, nisi ab eo didicimus, stultè atque impiè dicimus. Ipse enim ait, Caro mea verè est esca, & sanguis meus verè est potus &c....de veritate carnis & sanguinis non relictus est ambigendi locus. Verba autem illa extant, Joan. 6. v. 56.

Jam verò horum omnium antiquorum auctoritatem & consensionem in explicando cap. 6. S. Joan. plùs momenti ac ponderis habere, quàm Thomam Valdensem, Cajetanum, Jansenium Gandavensem & alios nonnullos recentiores, nemo Catholicus, opinor, inficiabitur.

III°. Viguit usque ad duodecimum sæculum multis in Ecclesiis, consuetudo dandi infantibus Eucharistiam, sicut ex dicendis inferiùs constabit: at non alio fundamento nixa fuit hæc disciplina, quàm isto Christi testimonio Joan. 6. v. 54. *Nisi manducaveritis &c.* Ita disertè colligimus ex sancto Augustino L. 1. de pecc. mer. & rem. c. 20. Innocentio I. in Epistolâ ad Patres Concilii Milevitani, inter Augustinianas 182. aliàs 93. Gelasio S. Pontifice Epistolâ ad Episcopos per Picænum. Verba referemus infra ad Quæstionem 12. quando de necessitate Eucharistiæ disputabimus.

Tertium Argumentum.

Ex absurdis quæ sequuntur ex oppositâ sententiâ.

Primum est, ex oppositâ sententiâ consequi Christum nusquam exposuisse fructum & efficaciam Eucharistiæ, cùm nullum extet eam in rem testimonium, præter quàm in cap. 6. S. Joan. Quod enim aiunt nonnulli, in his Christi verbis, *Accipite, hoc est corpus meum*, contineri promissio-

nem gratiæ, tam absurdum est, ut refelli vix mereatur: his quippe verbis, Eucharistiæ institutio designatur, non ejus promissio, aut fructus.

Secundum absurdum est, quòd in oppositâ sententiâ S. Joannes de Eucharistiâ nullibi in totâ Evangelii Historiâ quam scripsit, meminerit: nusquam enim istud argumentum attingit, prætérquam in laudato toties cap. 6. At consequens istud absurdum esse judicat S. Augustinus L. 3. de consensu Evangelistarum cap. 1. ubi observat sanctum Joannem nihil scripsisse de postremâ Christi Cœnâ in proprio suo loco, quemadmodum cæteri Evangelistæ, quia plura de hoc argumento scripserat antea, videlicet cap. 6. T. 3. *part* 2. p. 100.

Tertium est, quia sequitur nullum à Christo expressum datum fuisse de sumendâ Eucharistiâ præceptum, si verba illa Joan. 6. *Nisi manducaveritis &c.* non sint de reali & sacramentali manducatione intelligenda. Quod enim dixit in ultimâ Cœnâ, *Accipite, manducate, bibite*, iis solis dixit qui tunc presentes erant; quod verò addidit, *Hoc facite in meam commemorationem*, præcepti formam non habet, sed explicationem tantùm continet finis propter quem fieri debeat quotiescunque fiet.

Quartum, si liceat Calvinistis ad sensum figuratum spiritualis per fidem manducationis verba hæc Christi, *Nisi manducaveritis &c.* adducere, quidni & Socinianis licitum erit, ista de Baptismo verba, *Nisi quis renatus fuerit ex aquâ & Spiritu sancto &c.* pariter interpretari sensu metaphorico de interiori lotione Spiritûs sancti interiùs lavantis & abluentis per modum aquæ; non verò de lotione seu Baptismo exteriori per aquam naturalem & elementarem? Par hinc & inde videtur ratio: nec juris quid-

quam arrogare hîc sibi potest Calvinista, quod sibi pariter Socinianus non arroget.

Solvuntur Objectiones ex Scripturâ.

Multa congerit Albertinus L. 1. de Eucharistiâ cap. 32. ut probet Joan. 6. cap. de solâ dumtaxat spirituali carnis Christi per fidem manducatione sermonem esse. Præcipua hîc referemus ac solvemus. Itaque

Objicies 1°. De illâ carnis suæ manducatione agit Christus v. 52. & sequentibus, de quâ jam egerat versibus antecedentibus: atqui certum est prioribus versibus capitis 6. S. Joan. Christum de solâ dumtaxat fide, seu manducatione spirituali per fidem, egisse. Cùm enim v. 27. dixisset: *Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam*; dixerunt Judæi: *Quid faciemus ut operemur opera Dei? Respondit Jesus & dixit eis: Hoc est opus Dei ut credatis in eum quem misit ille.* Et v. 35. *Ego sum panis vitæ*, inquit: *qui venit ad me, non esuriet; & qui credit in me, non sitiet unquam.* quibus certè verbis apertè declarat Christus, cibum, de quo sæpius hoc in capite, non alium esse, quàm spiritualem per fidem.

Confirmatur. Quia promisit Christus se eum panem daturum, quem suis de facto obtulit auditoribus ad manducandum: atqui non obtulit Christus Capharnaïtis, quos alloquebatur, veram carnem suam ad manducandum modo reali & sacramentali, sed spirituali dumtaxat per fidem.

Resp. nego maj. Neque enim contendimus manducationm oralem & sacramentalem carnis Christi, unicum esse argumentum de quo sermo fit citato cap. 6. S. Joanis. Triplicem in eo partem distin-

guimus. In primâ usque ad v. 25. agitur de cibo materiali, nempe de multiplicatione quinque panum, quibus saturati sunt in deserto quinque hominum millia. In secundâ usque ad v. 52. agitur de cibo merè spirituali, nempe fide in Christum incarnatum. In tertiâ tandem, scilicet à v. 52. usque ad finem capitis, agitur de manducatione reali & sacramentali carnis Christi. Unde peccat argumentum Albertini, in eo quòd supponat unicum esse hujus capitis 6. argumentum, & concludat à parte ad totum: nempe v. 52. & sequentibus de solâ spirituali per fidem manducatione Christum loqui, quia de illâ egerat versibus prioribus; quasi de utrâque in prolixo illo capite non egisset. Porro verba in Objectione citata antecedunt v. 52. quo primùm de Eucharistiâ, & sacramentali ejus perceptione mentionem fieri contendimus.

Ad confirmationem, dico reipsâ Christum auditoribus suis aliquem panem obtulisse, quem promisit se daturum; sed non omnem, quem promisit, tunc dedit. Obtulit fidei gratiam, seu manducationem spiritualem per fidem, sed non manducationem realem & sacramentalem, cùm nondum tunc instituta foret Eucharistia. Quamquam Christus eò loci totam alloquebatur Ecclesiam, non solos Capharnaïtas, ut supponit Albertinus: neque enim dixit, Panis *quem ego dabo vobis*; sed absolutè, *Panis quem ego dabo*, absque ullâ particulâ sermonem determinante & restringente ad personas quas præsentes alloquebatur. Porro toti Ecclesiæ dedit corpus suum instituendo Eucharistiam, Matth. 26. quod promiserat Joan. 6.

Objicies 2°. Laudato cap. 6. Christus nihil dicit de symbolis Eucharisticis; nihil de fractione panis

& distributione; nihil de testamento, aut passionis suæ memoriâ &c. non ergo de Eucharistiâ loquitur.

Resp. nego conseq. Necesse quippe non erat, ut in eo loco, in quo promittit tantùm se daturum carnem suam, exponeret quidquid ad istud Sacramentum pertinebat: hoc enim ad ejus institutionem magis spectat, quod reipsâ exposuit distinctiùs, cùm Sacramentum Eucharistiæ Christus instituit.

Objicies 3°. Multa Christus cap. 6. S. Joan. dixit, quæ Eucharistiæ, ac reali & sacramentali Eucharistiæ manducationi accommodari non possunt.

I°. v. 55. ait: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.* Sed ea verba intelligi non possunt absolutè & simpliciter de manducatione orali, sed de spirituali dumtaxat Eucharistiæ: quàm multi enim sunt, qui ore sumunt Eucharistiam, *& judicium sibi manducant & bibunt, non dijudicantes corpus Domini?* (1. Cor. 11. 29.)

II°. v. 54. Christus ait: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* quæ verba, si de reali & sacramentali manducatione intelligantur, evincent, tùm simpliciter & absolutè necessariam esse ad salutem Eucharistiam, tùm jure divino utramque sumendam esse speciem, quod utrumque caput negant Orthodoxi.

III°. v. 57. Christus ait: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.* At mansio hæc corporalis non est, sed spiritualis dumtaxat; ergo & manducatio: talis quippe, inquit Albertinus, est manducatio, qualis mansio.

IV°. Christus loquitur de illâ manducatione quæ fieri poterat tum cùm loquebatur, ab iis quibus lo-

quebatur : ait quippe in præsenti, *Qui manducat.* Atqui manducari tunc temporis sacramentaliter & realiter non poterat Eucharistia, cùm instituta nondum esset, sed spiritualiter dumtaxat per fidem. Deinde alloquebatur Christus Judæos, quibus immediatè ante dixerat : *Nisi manducaveritis carnem filii hominis &c.* præceptum verò istud comminatorium illusorium planè fuisset, nisi tum illi potuissent carnem Christi manducare ; fieri enim poterat, ut illorum quamplurimi ante institutionem Eucharistiæ diem ultimum obiissent : immò etiam vi hujus comminationis vitâ privarentur ob defectum manducationis, quod iniquum prorsus foret.

V° denique, verba ista Christi, *Nisi manducaveritis &c.* sensum habent generaliorem & humaniorem minùs durum, atque etiam intellectu factuque faciliorem, si de solâ dumtaxat manducatione spirituali per fidem intelligantur : quia, inquit Albertinus, si de manducatione orali & sacramentali exponantur, multas necessariò patientur restrictiones. Accipienda enim erunt tantummodo de hominibus sub novo Testamento post Eucharistiæ institutionem viventibus ; item de adultis solis, & de sumptione, non actu simpliciter, sed interdum in voto seu desiderio ; ac etiam de manducatione dignâ, non verò indignâ, quæ certè restrictiones locum non habent, si prædicta verba intelligantur de manducatione spirituali dumtaxat per fidem.

Resp. nego antecedens.

Ad primam probationem, Verba citata intelligenda sunt cum eâ cautione, de quâ Apostolus 1. Corinth. 11. v. 28. *Probet autem seipsum homo :* neque enim Sacramenta vim suam exerunt, cùm aliquo ex parte recipientis seu subjecti obice virtus illa retardatur & impeditur.

Ad secundam, nego ex citatis verbis, *Nisi manducaveritis &c.* sequi, vel simpliciter quoad substantiam necessariam esse ad salutem Eucharistiam, vel necessariam quoad modum sumendi illam sub utrâque specie. Non primum, quia verba laudata continent tantùm necessitatem præcepti obstringentis tantùm eos qui talis præcepti sunt capaces, nempe solos adultos, quos Christus alloquebatur, ut inferiùs ostendemus. Non etiam secundum: ut enim rectè observat Conc. Trid. Sess. 21. cap. 1. Christus in eo cap. 6. S. Joan. vitam æternam aliquando corpori & sanguini, aliquando corpori soli tribuit: sed de hoc argumento inferiùs.

Ad tertiam: Christus per Eucharistiam & corporaliter & spiritualiter in suscipientibus manet, T.4.p 862. & 863. unde S. Cyrillus Alexandrinus L. 10. in Joan. vocat eos cum Christo *concorporales*, propter scilicet *mysticas Eulogias*, quarum participes facti sunt, id est, propter Eucharistiam. Hinc ruit ratiocinium Albertini, & contra illum meritò retorquetur. Talis enim est manducatio, qualis mansio: atqui corporis sui substantiali præsentiâ manet Christus in iis qui Eucharistiæ consortes fiunt; ergo ab iis verè, ore, & in Sacramento manducatur.

Quamquam meritò dicere possumus, parem non esse conditionem manducationis carnis Christi, & mansionis illius in nobis: ista enim illius effectus est; ac proprium illud est Sacramentis nostris, ut exteriori ac sensibili actione effectum spiritualem in animâ operentur. Unde sicut omnino malè ratiocinaretur qui diceret, talem esse Baptismi ablutionem, v. g. qualis est salus & mundatio per illam producta: atqui salus illa & mundatio planè spiritualis est; ergo & ablutio. Ita profectò ineptum est

istud

illud Albertini ratiocinium, Talis est manducatio corporis Christi, qualis ejus in nobis mansio: in utroque enim Sacramento aliquid est exterius, symbolum nempe & actio sensibilis; in Baptismo aqua & ablutio, in Eucharistiâ species panis & manducatio; & aliquid interius ac planè spirituale, in Baptismo gratia regenerans, in Eucharistiâ gratia reficiens ac confortans.

Ad quartam: Christus de utrâque manducatione agit; & de spirituali, fidem suis verbis adhibendo, quæ tunc fieri poterat; & de reali ac sacramentali adimplendâ post institutam Eucharistiam: non enim tantùm tempore præsenti ait, *Qui manducat*; sed etiam ad futurum respiciens, *Nisi manducaveritis*... Et, *Si quis manducaverit ex hoc pane*. Sicut igitur cùm Christus dixit, *Nisi quis renatus fuerit ex aquâ & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Cœlorum*, non significabat eos qui ante institutum Baptismum & plenè promulgatam Legem Evangelicam, Baptismum non suscepissent, à regno Cœlorum excludendos fore propter defectum Baptismi, sed eos tantùm qui post promulgatam Baptismi legem, ei obsequi neglexissent; ita pariter cùm dixit, *Nisi manducaveritis*, non respiciebat nisi eos, qui post institutionem hujus Sacramenti, carnem suam & sanguinem in Sacramento non reciperent. Neque obstat quòd ad Judæos loqueretur tum in Synagogâ præsentes, quorum plurimi priùs ex hac vitâ migraturi erant, quàm institueretur Eucharistia. 1°. quia comminatio de quâ Christus citato cap. ejusmodi homines non spectat, sed in futurum prospicit. 2°. quia Christus toti Ecclesiæ loquebatur in personâ Discipulorum suorum: toti enim Ecclesiæ suum promisit corpus, cui reverâ concessit.

Ad quintam: Verba quæ præceptum important in Scripturâ sacrâ, non sunt semper intelligenda secundùm sensum generaliorem, sed accommodatè ad personas quibus datur, ad tempus pro quo datur, & maximè ad voluntatem illius qui dat præceptum. Sic v. g. verba hæc, *Nisi quis renatus fuerit ex aquâ &c.* sensum generaliorem habent, si de solâ regeneratione per fidem intelligantur, quàm si de Sacramento in exteriori per aquam ablutione consistente: an idcirco rectè concludet Socinianus, Sacramentum Baptismi necessarium non esse? non consentient nostri adversarii. Restrictiones autem de quibus in Objectione Albertinus, non ab hominibus, sed à Christo ipso legislatore positæ sunt: legem verò extendere nefas est ultra voluntatem legislatoris, neque nostrum est ei obloqui, sed obsequi potius.

Objicies 4°. Christus in postremâ parte citati cap. 6. S. Joan. apertè declarat se de spirituali dumtaxat carnis suæ manducatione loquutum fuisse. Respondens enim interrogationi Judæorum v. 53. *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* eorumque carnalem cogitationem reprehendens, ait v. 64. *Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quidquam.* Unde sic arguit Albertinus.

Quæ manducatio carnis Christi per se non prodest, ea tanquam inutilis & superflua haberi debet: at manducatio oralis Christi per se non prodest, nec vivificat, benè verò manducatio quæ fit spiritu per fidem; tùm quia sic expresse declarat Christus v. 64. tùm quia brutæ animantes, canes, mures, imò & multi impii carnem Christi ore comedunt, quibus tamen nihil prodest ad vitam æternam.

Resp. dist. hanc propositionem, Caro non prodest quidquam, sensu Capharnaïtarum existimantium Christum daturum esse carnem suam per frusta discissam ad manducandum, quomodo manducantur cæterorum animalium carnes, concedo: non prodest quidquam, sensu vero ac sacramentali, quem intendit Christus, nego. Distingui adhuc potest eadem propositio, Caro non prodest quidquam, si sola sit à spiritu vivificante sejuncta, ut intelligebant carnales illi homines, concedo: si sit cum spiritu vivificante conjuncta, nego. Utraque solutio est S. Augustini Tract. 27. in Joan. Audiatur. *O Domine, magister bone,* inquit, *quomodo caro non prodest quidquam, cùm tu dixeris, Nisi quis manducaverit carnem meam, & biberit sanguinem meum, non habebit in se vitam? An vita non prodest quidquam? & propter quid sumus quod sumus, nisi ut habeamus vitam æternam, quam tuâ carne promittis? Quid est ergo, Caro non prodest quidquam? Non prodest quidquam, sed quomodo illi intellexerunt: carnem quippe intellexerunt, quomodo in cadavere dilaniatur, aut in macello venditur; non quomodo spiritu vegetatur. Proinde sic dictum est, Caro non prodest quidquam; quomodo dictum est, Scientia inflat. Jam ergo debemus odisse scientiam? absit. Et quid est, Scientia inflat? sola, sine charitate. Ideo adjunxit, Charitas vero ædificat. Adde ergo scientiæ charitatem, & utilis erit scientia, non per se, sed per charitatem. Sic etiam nunc, Caro non prodest quidquam, sed sola caro: accedat spiritus ad carnem, quomodo accedit charitas ad scientiam, & prodest plurimùm. Nam si caro nihil prodesset, Verbum caro non fieret, ut inhabitaret in nobis.*

3. parte p. 504. D.

Quòd autem his verbis, *Caro non prodest quid-*

quam, voluerit dumtaxat Christus excludere carnalem ac durum Capharnaïtarum sensum, non veritatem carnis suæ in Eucharistiâ, multa demonstrant. 1°. Occasio in quâ hæc dixit Christus, ut nimirum corrigeret illorum hominum cogitationem planè carnalem; unde meritò subjicit, *Spiritus est qui vivificat*. 2°. Mos Scripturæ, quæ nomine carnis, cogitationem seu intelligentiam carnalem; & nomine spiritûs, sanam ac ex fide rectam intelligit cogitationem. Hoc sensu dicitur Matth. 16. v. 17. *Beatus es Simon Bar-Jona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus*. Et cap. 26. v. 41. *Spiritus promptus est, caro autem infirma*. Multa alia congerit Maldonatus Tom. 1. de Eucharistiâ q. 2. 3°. Quia immediatè post ista verba, *Caro non prodest quidquam*, addit Christus: *Verba quæ locutus sum vobis, spiritus & vita sunt*; quibus certè declarat removendam esse interpretationem illam duram & carnalem, quâ meritò turbati fuerant & offensi Judæi. 4°. Verba ista, *Caro non prodest quidquam*, si absque ullâ interpretatione ac limitatione sumerentur, probarent nihil omnino nobis profuisse Christi carnem, nihil etiam prodesse per fidem sumptam, quæ omnia meritò rejiciunt adversarii nostri, tanquam falsa & impia. Ea igitur exponere necesse est: at nulla magis est loci, temporis & personarum circumstantiis accommodata expositio, quàm orthodoxa Augustini, quam adduximus. 5° denique, expositio adversariorum explicantium citata verba Christi de solâ manducatione spirituali per fidem, expositio, inquam, illa nihil habet captu difficile, nihil quod sæpius non audivissent à Christo ejus Discipuli; & tamen postquam eam adduxit Christus, notat S. Joannes v.

67. *multos discipulorum ejus abiisse retro, & jam non cum illo ambulasse.* Igitur verba ista Christi, *Spiritus est qui vivificat*, non tantam præ se ferunt lucem pro manducatione dumtaxat spirituali per fidem, quantam in illis deprehendunt Novatores.

Hinc patet solutio ad argumentum Albertini, cujus minor propositio pro suâ duplici parte falsa est. Primæ falsitas ex mox dictis apparet: quod verò addit de canibus, muribus, & hominibus impiis, qui ore manducant corpus Christi, & nullum ex eo fructum reportant, futile est; quis Catholicorum ignorat, solos homines, eosque debitè præparatos, posse cum fructu Eucharistiam percipere?

Solvuntur Objectiones, ex SS. Patribus.

Objicies 1°. SS. Patres citatum caput 6. S. Joan. etiam à v. 54. exponunt de manducatione spirituali per fidem corporis & sanguinis Christi.

S. Clemens Alexandrinus L. 1. Pædagogi, per carnem & sanguinem Christi intelligit *verbum Dei, quo spiritualiter reficimur.*

S. Basilius Epistolâ 141. intelligit *doctrinam Christi & mysticum ejus adventum.*

S. Hieronymus in Psal. 147. exponit *de Scripturis sacris.*

S. Augustinus Tract. 26. in Joan. hunc cibum & potum interpretatur *de membris Christi, nempe Ecclesiâ in prædestinatis, vocatis & justificatis.*

Innocentius I. Epistolâ ad Patres Concilii Milevitani, ista verba, *Nisi manducaveritis &c.* sic interpretatur, *ut velit ea in parvulis, dum baptisantur, impleri*

Resp. hæc & similia SS. Patrum testimonia, ne vel minimùm quidem Conclusioni nostræ adversa-

ri. Cùm enim Scripturæ verba ut plurimùm litteralem simul & mysticum sensum patiantur, qui unum affert, non propterea alium negare & excludere censendus est. Igitur etsi laudati SS. Patres sensu mystico interdum exponant ea quæ Christus de carnis suæ manducatione dixit Joan. 6. non tamen veram, oralem, & sacramentalem manducationem excludunt aut rejiciunt; sed utramque simul agnoscunt. Donec autem adversarii expressa proferant testimonia, quibus SS. illi Doctores disertè excludant illam realem & oralem carnis Christi manducationem, nihil omnino proficient adversùs nos qui unum sensum sic admittimus, ut alium non excludamus.

Observabis autem solitos fuisse SS. Patres in suis publicis ad populum concionibus, morali & mystico sensu ut plurimùm exponere, quæ de carnis suæ manducatione dixit Christus, Joan. 6. quia scilicet Catechumenis, qui aderant, tanti mysterii veritatem aperire non expediebat, cujus nondum capaces erant. Ita S. Augustinus Tract. 11. in Joan.
T. 4 part. 2. p. 376. D. ubi exponens hæc verba, *Jesus non se credebat eis*, ait: *Tales sunt autem omnes Catechumeni: ipsi jam credunt in nomine Christi, sed Jesus non se credit eis. Intendat & intelligat charitas vestra. Si dixerimus Catechumeno, Credis in Christum? respondet, Credo, & signat se. Ecce credidit in nomine ejus. Interrogemus eum, Manducas carnem filii hominis, & bibis sanguinem filii hominis? nescit quid dicimus, quia Jesus non se credidit ei.*

Objicies 2°. SS. Patres, Augustinus imprimis, sic spiritualem ex fide intelligunt carnis Christi manducationem, de quâ Joan. 6. capite, ut planè realem, oralem & sacramentalem excludere videantur.

S. Augustinus Tract. 25. in Joan. ad illa verba,

Operamini escam quæ non perit, ait: *Hoc est ergo man-* Ib. p. 489. B.
ducare cibum qui non perit, sed qui permanet in vitam æternam. (nempe credere in Christum) *Ut quid ergo*, inquit, *paras dentes & ventrem? Crede, & manducasti.*

Et Tract. 26. exponens ista Christi verba, *Hic* Ib. p. 499.
est panis de cælo descendens, ut si quis manducaverit A. B.
ex ipso, non moriatur. Quod, inquit, *pertinet ad virtutem Sacramenti, non quod pertinet ad visibile Sacramentum: qui manducat intus, non foris: qui manducat in corde, non premit dente.* Excludit igitur S. Doctor oralem & sacramentalem carnis Christi manducationem.

Et in Psalmum 98. sic Christum inducit loquentem de manducatione carnis suæ: *Spiritualiter intelligite quod locutus sum: non hoc corpus quod vide-* To 4 pag.
tis, manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem, 1066. A.
quem fusuri sunt qui me crucifigent. Sacramentum aliquod vobis commendavi, spiritualiter intellectum vivificabit vos.

Denique Lib. 3. de Doctrinâ christianâ, proponens generalem regulam ex quâ dignosci possit, quænam litteralis, quæ verò figurata sit Scripturæ interpretatio, hanc cap. 10. sic statuit. *Quidquid* T. 3. part. 1.
in sermone divino neque ad morum honestatem, neque p. 49. D.
ad fidei veritatem propriè referri potest, figuratum esse cognoscas.

Deinde cap. 16. hanc alteram statuit regulam:
Si præceptiva est locutio, aut flagitium, aut facinus Ib. p. 52. B.
vetans, aut beneficentiam jubens, non est figurata: si C.
autem flagitium, aut facinus videtur jubere, aut utilitatem, aut beneficentiam vetare, figurata est. Hac positâ regulâ sic pergit: *Nisi manducaveritis carnem* Ibid.
filii hominis &c. facinus vel flagitium videtur jubere: figura ergo est, præcipiens passioni Dominicæ esse

communicandum, & suaviter atque utiliter in memoriâ recondendum, quòd caro ejus pro nobis crucifixa & vulnerata sit.

Mirum quantùm in hoc proponendo & urgendo argumento, quod Albertinus palmarium vocat, exultent Novatores. Namque, inquiunt, juxta S. Augustinum, ista Christi verba, *Nisi manducaveritis &c.* flagitium jubent, adeoque figuratam continent locutionem: figura autem non est in vocabulis carnis aut sanguinis; neque enim negavit unquam sanctus Doctor, veritatem carnis & sanguinis Christi, aut carnem esse manducandam, & bibendum ejus sanguinem, cùm id ad vitam necessarium esse Dominus ipse profiteatur; est igitur figura in verbis *manducandi* & *bibendi*, quæ metaphoricè hîc usurpantur, ac proinde non realem & oralem, sed spiritualem dumtaxat significant manducationem.

Resp. nego antecedens.

Ad primum testimonium ex Tract. 25. in Joan.

Resp. 1°. S. Doctorem verba Christi interpretari quidem de manducatione carnis illius spirituali per fidem, sed non excludere realem & sacramentalem: de priori autem dumtaxat hîc loquitur, quia nondum pervenit ad versum 52. quo primùm de Eucharistiâ mentio fit. Exponit siquidem ibi sanctus Doctor, quâ ratione Judæi, qui in deserto panibus miraculosis nutriti fuerant, alium cibum à Christo petere deberent, qui nunquam periret: hunc autem cibum seipsum esse declarat, in quem credere debent Judæi, ut vitam æternam assequantur; neque ad hanc fidem, dentibus opus esse ait, sicut opus fuit ut panem in deserto comederent, sed corde tantùm, seu animo ad credendum benè præparato & affecto.

[redacted]

Eadem est solutio ad secundum testimonium ex Tract. 26. Ibi enim explicat S. Doctor, quomodo Patres veteris Testamenti eandem nobiscum escam spiritualem manducaverint; eandem scilicet in effectu spirituali; non verò in Sacramento & signo sensibili: sed non propterea negat fideles Christianos carnem Christi verè, ore, & sacramentaliter comedere.

Resp. 2°. S. Augustinum distinguere meritò duplicem modum manducandi carnem Christi, unum tantùm in signo, seu Sacramento; alterum spiritu, & cum gratiæ sanctificantis fructu: ac meritò docere, non satis esse ad salutem, si quis ore & sacramentaliter particeps fiat carnis Christi, sed præterea necesse esse ut cum fide intus carnem illam comedat, & animâ ab omni labe peccati mortalis purgatâ, hujus Sacramenti spiritualem effectum percipiat. Neque enim prodest, imò nocet, oralis & sacramentalis carnis Christi manducatio, si sola sit, & ab animæ benè præparatæ sanctitate sejuncta. Duplicem illum modum expressè affert S. Doctor citato Tractatu 26. in Joan. *Nos*, inquit, *accipimus visibilem cibum: sed aliud est Sacramentum, aliud virtus Sacramenti. Quàm multi de altari accipiunt, & accipiendo moriuntur? Unde dicit Apostolus, Judicium sibi manducat & bibit.* Et infra utramque manducationem carnis Christi, quæ nempe fit ore & corde, clarè adhuc exponit: *Hoc est ergo*, inquit, *manducare illam escam, & bibere potum, in Christo manere, & illum manentem in se habere. Ac per hoc qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus, procul dubio nec manducat spiritualiter carnem ejus, nec bibit ejus sanguinem, (licet carnaliter & visibiliter premat dentibus Sacra-*

T. 3. part. 2. p. 498. C.

Ib. p. 501. A.

mentum corporis & sanguinis Christi:) sed magis tanta rei Sacramentum ad judicium sibi manducat & bibit, quia immundus præsumpsit ad Christi accedere Sacramenta. Nihil potest afferri disertius, ut ostendatur S. Augustinum non exclusisse, sed conceptis verbis admisisse non tantùm spiritualem, sed etiam oralem & sacramentalem carnis Christi manducationem.

Ad tertium testimonium in Psalm. 98. spirituale ibi opponit sanctus Doctor, non realitati & veritati carnis Christi in Eucharistiâ contentæ, sed carnali cogitationi Capharnaïtarum de quâ diximus paulò ante, & de quâ loquitur S. Augustinus in Psalm. citatum, ut ex lectione contextûs certissimè colligitur. *Acceperunt*, inquit, *illud stultè, carnaliter illud cogitaverunt, & putarunt quòd præcisurus esset Dominus particulas quasdam de corpore suo, & daturus illis, & dixerunt, Durus est hic sermo.* Quin in hoc ipso loco qui objicitur, distinctè sacramentalem Christi carnis manducationem agnoscit simul cum spirituali: immediatè enim post verba citata in Objectione, ait: *Etsi necesse est illud Sacramentum visibiliter celebrari, oportet tamen invisibiliter intelligi.*

To. 4. pag. 1065. F.

Ib. p. 1066. B.

Ad quartum ex Lib. 3. de Doctrinâ christiana, distinguo hanc primam propositionem, Ista verba, *Nisi manducaveritis &c.* flagitium & facinus videntur jubere, in sensu Capharnaïtarum, concedo: in sensu Christi & Orthodoxorum, ipsiusque adeo S. Augustini, nego. Solutio ex jam dictis manifesta est.

Secundam pariter hanc propositionem, Quod flagitium & facinus videtur jubere, figuratum est, distinguo: quâ parte flagitium & facinus videtur

exprimere, concedo: quâ parte illud flagitium non exprimit, iterum distinguo: figuratum est, ita ut veritatem rei non semper excludat, immò sæpius præsupponat, concedo: ita ut semper excludat, nego. Itaque verba hæc Christi, *Nisi manducaveritis &c.* intellecta sensu Capharnaïtarum, flagitium & facinus imperitis ac rudioribus sonare videntur, ut ait S. Augustinus Lib. 3. de Doctrinâ christianâ cap. 12. adeoque figuram continent omni veritate destitutam; neque enim caro Christi eo modo à nobis comedenda est, quo existimabant crassi illi & carnales homines: sed intellecta sensu Christi & Orthodoxorum omnium, nec flagitium nec facinus jubent; figuram tamen aliquam continent, tùm quia Sacramentum significant, Sacramentum autem figura est seu signum; tùm quia mortem & passionem Christi adumbrant; figura autem illa iners non est, vacua, & veritate rei destituta, imò potius eam supponit & includit. Quod ut intelligas.

Observabis, locutiones figuratas duplicis ordinis distingui in Scripturâ.

Aliæ sunt, in quibus verba non significant id ad quod significandum sunt primitus instituta, sed ad aliud planè transferuntur, quomodo Christus dicitur *lapis angularis, leo de Tribu Juda, vitis, ostium, ovis &c.* illæ autem figuræ litteralem sensum excludunt; neque enim Christus est verus lapis, verus leo, vitis &c. sed metaphoricè tantùm. Locutiones figuratæ.

Aliæ sunt, in quibus verba significant quidem id ad quod significandum sunt instituta, sed tamen id quod exprimunt, alterius rei figura est, quam non statim menti offert earum significatio; & tales figuræ rei veritatem non excludunt. Sic v. g. Galath. 4. v. 22. Apostolus ait scriptum esse, quòd

Abraham duos habuerit filios, *unum de ancillâ, & unum de liberâ....quæ sunt*, inquit, *per allegoriam dicta*; neque tamen sensum litteralem & historicum excludit. Sic 1. Corinth. 10. v. 11. dicit idem Paulus, *omnia Judæis in figurâ contigisse*; non quòd reipsâ non contigerint eo ipso modo quo referuntur in Historiâ sacrâ, sed quòd figuræ forent rerum quæ in Lege Evangelicâ eventuræ erant. Sic ipse S. Augustinus cap. 12. citati Lib. 3. de Doctrinâ christianâ, ait, *Unctionem qua mulier unxit pedes Christi, & matrimonium quod Oseas contraxit cum muliere fornicariâ, fuisse figuras rerum aliarum*; neque tamen excludit veritatem, tùm unctionis, tùm matrimonii.

T. 3. part 1. p. 50. G. & 51. A.

Pariter, ut rectè observat Eminentissimus Perronius, multa sunt in Scripturis mandata, quæ facinus & flagitium videntur jubere, & quæ aliquo sensu figurata sunt, quæ tamen rei præceptæ veritatem non excludunt sed continent. Talis est immolatio Isaac, Gen. 22. spoliatio Ægyptiorum, Exodi 12. destructio Amalecitarum, 1. Regum 15. jussio facta Oseæ, de meretrice in conjugem assumendâ. Etsi igitur ista Christi verba, *Nisi manducaveritis &c.* facinus sonare videantur Capharnaïtarum auribus, non tamen idcirco veritatem & realitatem manducationis carnis Christi excludunt; sed modum dumtaxat manducationis, quem ex crasso errore sibi finxerant carnales illi. Figuram igitur continent hæc verba, sed figuram plenam veritate rei quam exprimunt, non vacuam & inanem.

Non alium porro esse S. Doctoris sensum inde constat, quòd loco citato loquens de Patribus veteris Testamenti, ut, quam attulerat, regulam, confirmet, ait: *Quidquid ibi tale narratur, non solum historicè,*

sed etiam figuratè ac propheticè acceptum, interpretandum est. Mens igitur illius non est, quòd qualibet figurata Scripturæ locutio rei enuntiatæ veritatem excludat, imò potius quòd sæpissime eam includat. Unde retorqueri adversùs Novatores, atque in confirmationem dogmatis Catholici urgeri meritò potest hoc ipsum S. Augustini testimonium, isto nempe ratiocinio: Quoties præceptiva locutio Scripturæ flagitium sonat, toties figurata est locutio: atqui ista verba, *Nisi manducaveritis &c.* in rei veritate flagitium nec sonant, nec præcipiunt; ergo in rei veritate figuratam non continent locutionem; ergo in sensu proprio, naturali & obvio debent usurpari, pro verâ scilicet & reali carnis Christi manducatione, excluso dumtaxat modo carnali Capharnaitico.

ARTICULUS III.

An vera, realis, & substantialis præsentia corporis Christi in Eucharistiâ efficaciter probari possit ex verbis institutionis Matth. 26. &c.

Constat apud omnes tam Hæreticos, quàm Catholicos, Christum Dominum his verbis instituisse Sacramentum Eucharistiæ, *Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus.* quæ referuntur à S. Matth. c. 26. v. 26. & sequentibus; à S. Marco cap. 14. v. 22. & seq. à S. Luca cap. 22. v. 14. & seq. & à S. Paulo 1. ad Corinth. 11. v. 23. & seq.

Orthodoxi sensu naturali & obvio quem præseferunt, verba hæc interpretantur de præsentiâ reali, verâ & substantiali corporis & sanguinis Christi in

Euchariſtiâ. Ita ſemper intellexit per Orbem univerſum diffuſa Chriſti Eccleſia.

Lutherus nihil non tentavit, ut prædicta verba ad ſenſum figurativum, excluſivum præſentiæ realis inflectere poſſet; ſed manifeſtâ eorum evidentiâ victus ac ſuperatus, realem Chriſti in Euchariſtiâ præſentiam admittere coactus eſt.

Zuinglius diu quoque ſe ignoraſſe fatetur, verba iſta, *Hoc eſt corpus meum*, idem ſonare, ac, *Hoc ſignificat*, ſeu, *Hoc eſt figura corporis mei.*

Calvinus tandem & omnes ejus diſcipuli ſummâ audaciâ & pertinaciâ contendunt, in citatis verbis figuram eſſe excluſivam ſubſtantiæ corporis Chriſti: ſed non conſentiunt inter ſe, aut de ipſo figurato ſenſu, aut de ſede, ſeu verbo in quod cadit figura quam hîc fingunt; aliis typum & figuram ſtatuentibus in pronomine *hoc*; aliis in verbo *eſt*; aliis in nomine, *corpus*; aliis tandem in pronomine *meum*; idque tam ſtupendâ ſententiarum diſcrepantiâ & confuſione, ut quatuor vocularum interpretationes, ſeu potius depravationes, apud eos ſuperiori ſæculo uſque ad ducentas excreverint. Lege Bellarminum L. 1. de Euchar. cap. 8. Vaſqueſium in 3. partem S. Th. q. 75. art. 1. cap. 6.

Neque eſt quòd Albertinus L. 1. de Euch. c. 8. tanto faſtu exaggeret noſtrorum etiam Theologorum diſſenſiones ac pugnantes ſententias, in figendâ ſignificatione pronominis *hoc*, & aliorum verborum hujus propoſitionis, *Hoc eſt corpus meum.*

Namque variæ illæ expoſitiones ad eundem collimant ſcopum, nempe ut realem Chriſti præſentiam in Euchariſtiâ demonſtrent ac tueantur: non ita Novatorum expoſitiones. Itaque adversùs eos ſit

Conclusio.

Ex verbis institutionis efficaciter probatur vera, realis & substantialis præsentia corporis Christi in Eucharistiâ.

Probatur. Quia verba illa efficaciter probant illam Christi præsentiam, quæ proprio, naturali & obvio sensu quem præse ferunt, intelligenda sunt, non figurato, improprio, & metaphorico: atqui verba Christi instituentis Eucharistiam, proprio, naturali & obvio sensu quem præse ferunt, intelligenda sunt, non improprio, figurato, ac metaphorico; ergo efficaciter probant realem Christi in Eucharistiâ præsentiam.

Tota hujus argumenti difficultas in minori propositione posita est.

Minor itaque propositio

Probatur 1°. Quia Scripturæ verba proprio & naturali sensu intelligenda sunt, quoties nihil continent *quod aut ad morum honestatem, aut ad fidei veritatem referri non possit*: certissima est Augustini regula Lib. 3. de Doctrinâ christianâ cap. 10. Atqui verba ista, *Hoc est corpus meum*, sensu præsentiæ realis intellecta, nihil continent, quod non possit referri aut ad morum honestatem, aut ad veritatem fidei. T. 3. *part.* 1. *p.* 49. D.

De morum honestate ac sanctitate certum est, nec diffitentur adversarii; hanc enim maximè promovet & excitat fides præsentiæ realis, cùm doceat mundos esse oportere; & omni mortali peccato vacuos eos omnes qui Eucharistiæ participes fieri volunt.

De veritate fidei constabit ex solutione Objectio-

num, ubi ostendemus dogma præsentiæ realis nullis aliis fidei Christianæ capitibus adversari.

De rationis ac sensuum humanorum judicio nihil dixit in adductâ regulâ S. Augustinus: noverat enim fidei nostræ mysteria non ex ratione aut sensibus æstimanda esse & dignoscenda, sed ex solâ revelatione Dei, interprete Ecclesiâ.

Probatur 2°. eadem minor propositio, ex variis circumstantiis institutionis Eucharistiæ, quæ certè omnes conspirant in sensum proprium & naturalem præsentiæ realis.

Prima circumstantia petitur ab Evangelistis qui institutionis verba referunt: nullus siquidem eorum vel minimùm quidem insinuat, figuratè loquutum esse Christum; quod certè in re tanti momenti, ex quâ gravissimi erroris (si Calvinistas audiamus) periculum erat, & ex quâ tot dissensiones orituras aliquando fore, prævidebat Spiritus sanctus, omittere non debuissent: præsertim cùm, ubi subest aliqua dictionis ambiguitas, mutuam sibi lucem afferant Evangelistæ, ut quod ab uno vel obscurè, vel figuratè expressum est, id alius magis propriè, & pleniùs explicet. Sic v. g. S. Joseph non semel pater Christi appellatur: at ne falleremur dictionis ambiguitate, & naturalem patrem intelligeremus, S. Lucas addidit, *ut putabatur*. Sic quando dixit Christus, cavendum esse *à fermento Pharisæorum*, exposuit Evangelista, *de hypocrisi*. Cùm pariter dixit, *Solvite templum hoc*, S. Joannes exponit de templo *corporis ejus*. Joannem quoque Baptistam, quem S. Matthæus Eliam dixerat, S. Lucas exponit talem fuisse *spiritu & virtute*. Quidni igitur idem in præsenti negotio observassent Evangelistæ?

Secunda circumstantia desumitur ex parte Christi

loquentis & instituentis Eucharistiam. Scilicet, si per hæc verba, *Hoc est corpus meum*, significare voluisset se corporis sui figuram dumtaxat dare, non verum corpus, contra proprium & naturalem verborum sensum & receptas sermonis leges loquutus fuisset; atque gravissimi erroris occasionem præbuisset Apostolis suis, quod certè & cum sapientiâ, & cum ejus bonitate ac clementiâ non cohæret.

I°. contra proprium verborum sensum & receptas sermonis leges loquutus esset, quia cùm locutio seu sermo sit institutus, ut homines sibi mutuò suas manifestent cogitationes; qui loquitur, debet ita loqui ut possit intelligi: ad hoc autem necesse est eum uti verbis quorum sensum & significationem novit auditoribus suis perspectum, & usu receptum. At nemo unus est qui hanc audiens propositionem, *Hoc est corpus meum*, figuratum hunc sensum animo concipiat, *Hoc*, id est, *panis, significat corpus meum*. Quid ita? quia vox ista *panis*, destinata non est ad significandum corpus Christi; & si illud significat, hoc habet tantùm ex liberâ loquentis destinatione: & nisi velit pro ridiculo haberi & irrisore, antequam in sermone publico sensum hunc singularem usurpet, debet priùs auditores suos monere. Sic v. g. qui apud se tacitus statuisset, leonem in sermone usurpare ad significandum Alexandrum magnum, nec priùs de hoc suo consilio auditores monuisset, ineptè admodum diceret, *Leo est Alexander magnus*; aut simpliciter, *Leo debellavit Darium*, per leonem intelligendo Alexandrum. Quid ita? quia vox ista, *leo*, ex se absoluta est, minimè destinata ad significandum Alexandrum; & nemo esset qui talem sensum posset subodorari. Non ita fit in rebus quæ ex communi ac receptâ hominum destinatione usur-

pantur ad alias significandas: tunc enim auditores in fraudem induci non possunt, cùm soleant rem istam considerare ut alterius signum & figuram. Sic v. g. qui ostendens imaginem Cæsaris, aut Chartam geographicam Galliæ, diceret, En Cæsar, En Gallia, non absurdè loqueretur, & facilè intelligeretur quid ille vellet; quia scilicet tabella Cæsaris & Charta geographica Galliæ, ex usu destinantur ad repræsentandum Cæsarem & Galliam. Ex solo igitur usu æstimari debet, an apta & idonea sit, an inepta & subdola locutio. Jam verò certum est, vocem hanc, *panis*, ex se, aut hominum usu destinatam non esse ad significandum corpus Christi, quam significationem si habeat, ex solâ Christi loquentis voluntate ac destinatione habet: debuit igitur Christus monere priùs Apostolos, se *panis* nomine uti, ad significandum corpus suum. Porro nullibi Christus Apostolos monuit de hac suâ singulari destinatione; igitur contra proprium & naturalem verborum sensum loquutus fuisset; quod certè non patitur summa ejus sapientia & æquitas.

II°. gravissimi erroris occasionem dedisset Apostolis suis Christus, si per ista verba, *Hoc est corpus meum*, significare voluisset se figuram dumtaxat & imaginem corporis sui dare: quia verba hæc ex se realis præsentiæ sensum statim menti offerunt, non verò sensum figuratum exclusivum hujus præsentiæ, qui certè sensus nonnisi per vim & obliquè elici potest ex citatis verbis; pronum igitur erat ut Apostoli (qui moniti priùs non fuerant) sensum hunc realitatis intelligerent & crederent, & consequenter præsentem in Eucharistiâ Christum adorarent; qui error certè gravissimus est, in sententiâ Calvinistarum, & periculo idololatriæ exponit;

Porro divinam non decet bonitatem ac clementiam, iis verbis uti quæ proprio ac naturali sensu accepta in fraudem & errorem inducant.

Neque est quòd dicas, sequi ex hoc nostrò ratiocinio, debuisse Christum tam claris ac perspicuis verbis semper uti, ut nullam unquam dubitandi vel errandi occasionem reliquerint, quod tamen constat esse falsum; omnes enim errores ex verbis Scripturæ aut obscuris, aut obliquè detortis, orti sunt: ita imprimis hæresis Ariana maximè abusa est his Christi verbis, *Pater major me est.*

Namque aliud longè est Christum verbis tam perspicuis loqui, ut nullus supersit dubio vel errori locus; & aliud, Christum iis verbis uti, quæ in proprio, naturali & recepto sensu accepta, in fraudem & errorem auditores ex sese inducant. Prius non semper observat Christus, nec tenetur; immò potius pertinet ad providentiæ illius leges, ut permittat hæreses esse, quibus & Catholica veritas magis illustratur, & Fidelium religio ac fides confirmatur & probatur: at posterius nunquam fecit Christus, nec potuit. Neque exemplum adductum ex his verbis Christi, *Pater major me est*, aptum est, & ad rem nostram; vera quippe est propositio hæc, sensu limitato quem ipse Christus intelligebat & aliis insinuabat; scilicet, Patrem se, ut homine, majorem esse: unde immeritò Ariani hoc testimonio usi sunt in erroris sui præsidium & confirmationem.

Tertia circumstantia petitur ex ipsis Christi verbis, quæ, ut diximus, in proprio, naturali & obvio sensu debent exponi: illa autem realem præsentiam cuilibet audienti ingerunt.

Et certè extra omne dubium est, potuisse Christum nobis verum & reale corpus suum dare in Eu-

charistiâ; *non enim impossibile est apud ipsum omne*
Luc. 1, v. 37. *verbum:* neque difficilius ipsi est substantiam panis in proprii corporis sui substantiam convertere, quàm aut aquam in vinum mutare, aut mundum ipsum ex nihilo educere. Potuit igitur: at fortè noluit? Sed dicant adversarii, an, si voluisset, potuisset verbis significantioribus, & expressioribus hanc suam voluntatem adimplere, quam istis, *Hoc est corpus meum*, quæ profectò æquè clara sunt & invicta ad ostendendam præsentiam realem, quàm ista, *Ego & Pater unum sumus*, ad comprobandam, contra Socinianos, unitatem essentiæ Christi cum Patre. Quòd si prioribus verbis Calvinistæ caliginem obtendunt per figuratum suum sensum, non minori audaciâ & temeritate posteriora obscurare conantur Sociniani, ea de unitate affectûs & voluntatis interpretando. Quod si prius Calvinistis liceat, contra naturalem & obvium verborum sensum; quidni & posterius licebit Socinianis? quo enim jure figuræ usum, qui apud ipsos tam frequens est in exponendis, vel potius adulterandis Scripturæ verbis, illis eripere tentabunt Calvinistæ, quo ipsimet abutuntur ut planum ac facilem istorum verborum sensum, *Hoc est corpus meum*, ad figuram & metaphoram detorqueant?

Adde, quòd nullum est in hac Christi propositione verbum, quod sensum illum figuratum pati possit, ut ex solutione Objectionum perspicuum fiet.

Quarta circumstantia petitur à materiâ de quâ agitur. Scilicet, Christus instituens Eucharistiam, dogma fidei proposuit, Sacramentum instituit, præceptum dedit, testamentum denique condidit: atqui hæc omnia postulant ut verba Christi sensu proprio & naturali, non autem figurato & metaphorico sumantur.

[redacted]

I°. Dogmata fidei, si non verbis semper clarissimis proponantur, saltem nunquam iis, quæ proprio & naturali sensu usurpata in fraudem & errorem inducant, qualia sunt laudata verba Christi, si realem præsentiam non exprimant de facto, quam tamen juxta communem verborum significationem exprimunt.

II°. Eâdem de causâ Sacramenta institui debent per verba naturali, obvio & proprio sensu accepta, ne scilicet detur occasio errandi in eorum Sacramentorum usu: hinc est quòd nullum Sacramentum institutum legamus verbis figuratis & metaphoricis. Quòd si contingat aliquando, Scripturam, cùm de Sacramentis agit, aliquo verbo figurato uti, istud non Sacramenti institutionem spectat, sed ejus duntaxat vel effectum, ut v. g. cùm Joan. 3. Christus loquens de Baptismo, utitur verbo *renascendi*; vel mysticam significationem, ut cùm circumcisio carnis usurpatur ad significandam cordis circumcisionem; vel denique tam clara & aperta est figura dictionis, ut nullus eâ falli possit: ut v. g. cùm S. Lucas dixit, *Calicem pro nobis effundi in remissionem peccatorum*; quis enim tam stupidus est, qui non videat ibi continens pro re contentâ usurpari, vas scilicet pro sanguine qui vase continetur?

III°. Præceptum debet claris & propriis verbis enuntiari, ne detur occasio fallaciæ & prævaricationi, ne incerta pro certis, falsa pro veris, noxia pro salutaribus observentur.

IV° denique, testamentum debet verbis minimè ambiguis, sed maximè propriis, simplicibus ac claris concipi, ne inter hæredes litis & dissensionis detur occasio. Ita quodcunque in veteri Testamento refertur morientis testamentum, ut Jacobi Gen. 49.

Davidis L. 3. Regum c. 2. Tobiæ senioris, Lib. Tobiæ c. 4. Mathatiæ L. 1. Machabæorum c. 2. &c. planis ac maximè propriis verbis conceptum est; nisi fortè quædam in ipso includatur prophetia, ut Gen. 49. tunc enim, quod ipsa prophetiæ conditio fert, ut plurimùm nonnulla occurrit figurata expressio. Christus igitur qui supremâ suâ voluntate morti proximus suum nobis corpus in Eucharistiâ relinquere voluit, verbis non figuratis & metaphoricis usus est, sed propriis.

Quinta circumstantia quartæ affinis maximè, petitur ex tempore quo Christus Eucharistiam instituit, morti scilicet proximus, tum cùm solent homines verbis perspicuis amicos affari, & intima cordis arcana reserare: tunc, ut canit Lucretius,

Cùm veræ voces pectore ab imo
Eliciuntur, eripitur persona, manet res.

Sexta denique circumstantia ex Apostolis, quos alloquebatur Christus, desumitur: quos amicos vocat, quos ut magistros totius Orbis futuros præformabat, quibus antea Joan. 16. v. 25. dixerat; *Venit hora cùm jam non in proverbiis loquar vobis*; quibus denique parabolas explicare solebat. An verò credibile est, si quis fuisset in verbis suis tropus, si quæ figura, ipsis non exposuisse Christum; præsertim cùm, ut ante diximus, verba quibus utitur ex usu suo naturali ac recepto destinata non essent ad figuratum sensum ingerendum?

Solvuntur Objectiones Novatorum adversùs probationem ex verbis institutionis.

Objicies 1°. Illud tantùm verè & realiter in Eucharistiâ reperitur, quod Christus accepit, benedi-

xit, fregit, deditque Discipulis, dicens, *Accipite & comedite, hoc est corpus meum.* Atqui quod accepit Christus, quod benedixit, fregit & dedit Discipulis, panis erat; ergo solus panis in Eucharistiâ tanquam signum & figura corporis Christi reperitur.

Resp. 1°. istud argumentum retorqueri facilè posse adversùs nostros adversarios, quibus, perinde ac nobis, solvendum est. Namque si valeat adductum istud ratiocinium, efficiet in Eucharistiâ non esse nisi panem communem & ordinarium, nullâ gratiâ, nullâ efficaciâ & virtute plenum: siquidem illud tantùm reperitur in Eucharistiâ, quod Christus accepit, quod benedixit ac dedit; illud autem fuit panis communis & ordinarius; ergo &c. an verò consequentiam illam admittent Novatores?

Sicut igitur tenentur respondere, panem quidem illum quem accepit Christus, communem & ordinarium fuisse ante benedictionem & consecrationem Christi, postea verò illum sanctum ac divinum panem evasisse; ita & nos respondemus.

Resp. 2°. dist. maj. Illud tantùm est in Eucharistiâ, quod Christus accepit, benedixit &c. immutatum & conversum in corpus Christi per verba ipsius, concedo: non mutatum, neque conversum, nego. Pariter dist. min. Accepit Christus panem, quem mutavit & convertit in corpus suum per hæc verba, *Hoc est corpus meum*, concedo: quem non mutavit neque convertit, nego. Quæ solutio ut faciliùs intelligatur.

Observandum est, duplicis ordinis distingui debere propositiones; alias scilicet speculativas, alias verò practicas.

Propositio speculativa illa est, quæ objectum suum supponit, non facit; quales sunt istæ, *Dies*

est. Sol lucet. Deus est omnipotens &c.

Propositio practica seu operativa est, quæ facit id quod significat: sic cùm dixit Deus, *Fiat lux*; cùm alicui liber datur, dicendo, *Hic liber est tuus*; propositio practica est, quia id ipsum operatur, quod significat.

In ejusmodi verò propositionibus duplex distinguitur terminus, unus à quo, alter ad quem fit mutatio: unde uterque ille terminus in propositione exprimitur, prout illa consideratur secundùm suam significationem, aut completam & perfectam, aut transitoriam tantùm ac fluentem. Si propositio spectetur antequam sit perfecta & completa, tunc terminus à quo fit mutatio suam adhuc retinet naturam & denominationem; si verò spectetur ut completa & perfecta, & secundùm suam significationem permanentem, tunc terminus *à quo* planè immutatus & conversus supponitur in terminum *ad quem*. Res in exemplo clarior fiet. Supponamus v. g. Christum, cùm aquam in vinum convertit, dixisse, *Hoc est vinum*. propositio illa practica fuisset & operativa, cujus duplex est terminus, unus à quo, nempe aqua; alter ad quem, nempe vinum in quod mutata fuit aqua. Si propositio spectetur ut nondum completa, & secundùm significationem suam fluentem & transitoriam, nondum aqua concipitur conversa in vinum, sed suam adhuc naturam habere ac denominationem supponitur; mutatio quippe non censetur fieri, nisi cùm absoluta est ac completa propositio. Si quis igitur contenderet aquam non fuisse in vinum conversam, & sic argueret: Illud tantùm est in hydriis, quod Christus afferri jussit: atqui jussit afferri hydrias aquâ plenas; ergo in illis est tantùm aqua: quid responderent

Calvinistæ? non aliud profectò, nisi solam aquam fuisse quidem in hydriis, quando allatæ sunt, antequam Christus virtute suâ illam in vinum convertisset; sed post illam conversionem, non esse amplius aquam, sed vinum. Idem & in præsenti miraculo Eucharistiæ respondemus. Antequam Christus dixisset, *Hoc est corpus meum*, quod præ manibus tenebat erat merus panis communis; sed post absolutam istam propositionem, vi & efficaciâ illius, panis ille conversus fuit & mutatus in proprium Christi corpus.

Instabis 1°. Si quis tabellam Regis ostendens diceret, *Hic est Rex*, non sequeretur esse ipsum Regem, sed tantùm ejus figuram & imaginem; ergo pariter, quando Christus tenens præ manibus panem dixit, *Hoc est corpus meum*, non sequitur, panem esse reverâ corpus Christi, sed tantùm ejus figuram & imaginem.

Resp. magnum discrimen esse inter utramque propositionem. In primâ qui sic loquitur, aliud non potest in animo habere, quàm figuram Regis ostendere; & qui illum sic loquentem audiunt, non possunt nisi de simplici figurâ Regis cogitare. Quid ita? quia scilicet tabella ex se signum est ac figura personæ quam repræsentat. In alterâ verò propositione, panis non potest assumi ad repræsentandum & significandum Christi corpus, quia ad hoc minimè factus est, nisi peculiaris accedat loquentis intentio, quam declarare priùs debet, si velit auditoribus non illudere, sed ab illis intelligi. Porro nunquam declaravit aut monuit Christus, se panem assumere ut sit figura & signum corporis sui: quando igitur dixit, *Hoc est corpus meum*, dicendo, panem reverâ fecit corpus suum, per veram unius in

alterum transmutationem seu transsubstantiationem.

Instabis 2°. Etiam prolatâ & completâ istâ propositione, *Hoc est corpus meum*, panis non convertitur in corpus Christi, siquidem idem omnino apparet qualis erat ante propositionem, & panis etiam vulgato nomine appellatur.

Resp. veritatem mysteriorum non ex sensibus & rationis judicio judicandam esse, sed ex verbo Dei, interprete Ecclesiâ: aliàs Sociniani adversùs mysteria Trinitatis & Incarnationis tantâ audaciâ insurgentes, quomodo refelli poterunt à Calvinistis? Apparet quidem idem panis, quia remanent eadem illius accidentia, etsi doceat fides non remanere substantiam. Et certè, juxta adversarios, quædam mutatio fit in pane per benedictionem: per illam enim de pane communi & prophano fit panis sanctus, divinus, sacramentalis, virtute quâdam & efficaciâ Christi plenus. An post completam propositionem & factam benedictionem, sensibilis fit hæc immutatio? minimè? idem enim omnino videtur panis, qualis antea. Pariter igitur, etsi mutatio substantialis quæ fit in pane, sensibus deprehendi non possit, non ideo tamen neganda.

Idcirco autem post ipsam consecrationem Eucharistia vocatur panis: tùm quia ex pane facta est; solet autem Scriptura etiam post factam mutationem rei alicujus, nomen quod priùs habebat retinere. Sic Exodi 12. v. 7. virga Aaronis, etsi versa in serpentem, vocatur *virga*. Sic Marci 14. v. 3. Simon vocatur leprosus, quia talis antea fuerat. Tùm quia panis species & accidentia retinet: ita Scriptura Exodi 2. & Deut. 4. vocat Deum, *ignem consumentem*, quia in specie ignis apparebat; & Abraham Angelos vocat *homines*, quia formam & speciem

[redacted]

tiem hominis induerant. Tum quia idem præstat Eucharistia in animâ, per gratiam confortantem, quod panis materialis in corpore, per virtutem nutrientem.

Objicies 2°. In istâ Christi propositione, *Hoc est corpus meum*, pronomen demonstrativum, *hoc*, panem ipsum quem Christus tenebat, demonstrat: atqui panis non potest dici corpus Christi, nisi per figuram; non enim est corpus naturale, duo quippe sunt valde disparata. Ubi autem, inquit Albertinus L. 1. c. 13. disparatum de disparato prædicatur, aut figurata est, aut falsa enuntiatio; aperta igitur est in citatis Christi verbis figura, & solâ terminorum apprehensione opus est, ut detegatur in ipso nomine *panis*. Objectio ex pronomine hoc.

Major propositio probatur. Vel enim pronomen, *hoc*, nihil demonstrat, vel panem demonstrat, vel species panis, vel aliquid distinctum ab illis: atqui ridiculum foret asserere pronomen demonstrativum nihil planè demonstrare. Dici quoque non potest, eo pronomine demonstrari panis species; illæ quippe nec sunt, nec dici possunt Christi corpus: non etiam demonstratur Christi corpus, tùm quia, juxta nos, pronuntiatâ tantùm hac voce, *hoc*, nondum est corpus Christi; tùm quia propositio ista, *Hoc est corpus meum*, juxta nos, practica est & operativa: at si pronomen *hoc* demonstraret corpus Christi, propositio speculativa foret. Denique, pronomen *hoc* non demonstrat aliquid distinctum à pane, aut speciebus panis, aut corpore Christi: neque enim dici potest quid sit illud distinctum ab his omnibus; ergo superest ut pronomen *hoc* demonstret in propositione Christi, panem ipsum.

Resp. 1°. cum Card. Perronio L. 2. de Euchar.

cap. 27. ejusmodi logicarum seu sophisticarum argutiarum ineptias facilè deprehendi, si ad alia exempla transferantur. Si Moyses v.g convertendo aquas in sanguinem, aut virgam in serpentem, dixisset, *Hic est sanguis*, *Hic est serpens*: si Deus uxorem Loth in statuam salis, Christus aquam in vinum mutans, dixisset, *Hic est sal*, *Hoc est vinum*; similiter quæri posset ab adversariis, quid pronomen *hoc* demonstret in adductis propositionibus: eadem quippe est difficultas quæ occurrit in præsenti Eucharistiæ argumento.

Quod verò reponit Albertinus L. 1. de Euchar. cap. 8. fore, ut si vel Moyses, vel Christus voluissent tales mutationes ad ultimum instans quorumdam verborum operari, nunquam hisce loquendi modis usi fuissent, profectò vanum est ac planè fictum: ubi enim est impossibilitatis & implicantiæ ratio? Num limites habet divina virtus? An hoc ipsi difficilius est, quàm lucem ex tenebris eruere per hæc verba, *Fiat lux*, aut per ista, vel similia, *Hoc est lux?* quibus enim vult, & quomodo vult, verbis suam virtutem Deus exerit & imprimit. Videant igitur quid ad propositiones factas responderent Calvinistæ, & idem nos propositæ difficultati respondebimus.

Si dicant, pronomen *hoc*, secundùm significationem transitoriam, id est, spectando miraculum ut nondum factum, sed mox faciendum, aquam, virgam, mulierem, demonstrare; secundùm autem significationem permanentem, id est spectando miraculum ut jam completum & factum, demonstrare sanguinem, serpentem, statuam salis, vinum: similiter & nos dicimus, pronomen *hoc* in verbis Christi, demonstrare panem, secundùm significationem

ſuam tranſitoriam & fluentem, ſpectando ſcilicet converſionem ut nondum factam, ſed mox faciendam ubi completa erit propoſitio; demonſtrare verò corpus, ſecundùm ſignificationem permanentem, ſpectando ſcilicet converſionem factam & completam, poſt abſolutam verborum pronuntiationem.

Ratio eſt, quia, ut antea jam obſervavimus, in propoſitionibus practicis & operativis, in quibus tranſitus fit ab uno termino ad alium, terminus à quo fit tranſitus, ſuam naturam & denominationem retinet, donec mutatio completa fuerit & abſoluta.

Reſp. itaque 2°. pronomen *hoc*, in iſtâ propoſitione, *Hoc eſt corpus meum*, ſpectari poſſe duobus modis: ſcilicet, vel in eo inſtanti quo profertur, needum completa eſt propoſitio; vel in inſtanti quo completa eſt propoſitio. Si priori modo ſpectetur, neque panem, neque ſpecies panis, neque corpus Chriſti, neque quidquam aliud ab his diſtinctum clarè & determinatè demonſtrat, ſed confusè tantùm & indeterminatè ſubſtantiam aliquam præſentem.

Ratio eſt, quia pronomina in eo differunt à nominibus, quòd hæc per ſe ſignificant; illa verò ex ſe & ſola nihil determinatè demonſtrant: debent igitur cum nominibus conjungi, ut ſignificatio clara ſit, diſtincta & determinata. Unde in hac propoſitione, *Hoc eſt corpus meum*, ſi pronomen *hoc* ſolitariè, & quaſi avulſum ab aliis ejuſdem propoſitionis terminis, ſpectetur, nihil determinatè ſignificat, ſed generatim tantùm & confusè ſubſtantiam præſentem.

Si verò poſteriori modo ſpectetur, nempè in eo inſtanti quo completa eſt propoſitio, pronomen

Instabis 3°. Pronomen *hoc* distinctè significat quod Christus accepit: sed accepit panem, non corpus suum; ergo &c.

Resp. dist. maj. Distinctè significat quod accepit, nisi immutavit per verba sua, concedo: si immutavit quod accepit, nego. Dist. min. Accepit Christus panem, quem immutavit & convertit in corpus suum, concedo; quem non mutavit neque convertit, nego. Solutio patet ex responsione ad primam Objectionem.

Instabis 4°. Si pronomen *hoc*, etiam spectatum in instanti quo completur propositio, significat corpus Christi, ista Christi propositio, *Hoc est corpus meum*, est prorsus identica & nugatoria, in quâ scilicet idem foret prædicatum & subjectum; & sensus esset, *Hoc corpus meum, est corpus meum.*

Resp. nego maj. Propositio enim identica ea dicitur, in quâ non tantùm idem est subjectum & prædicatum, sed etiam est idem significandi modus; aliàs istæ propositiones Scripturæ, *Hic est Filius meus dilectus*, *Hic est Jesus propheta*, *Hic est agnus Dei &c.* identicæ forent & nugatoriæ. Pariter propositiones in quibus definitio prædicatur de definito, v.g. ista, *Homo est animal rationale*, esset identica, quia in ejusmodi propositionibus idem est subjectum & prædicatum; non tamen sunt identicæ & nugatoriæ, quia non est idem significandi modus: quod enim per pronomen *hoc* vel *hic* confusè significatur, distinctiùs exprimitur per sequentes voces. Adde quòd cùm non sit idem existendi modus corporis Christi in Eucharistiâ, & in statu suo naturali, rectè dici potest, *Hoc corpus est corpus meum*, seu, juxta græcum, *Hoc corpus est illud corpus meum, quod* nempe

pro vobis tradetur &c. quæ propositio minimè identica est, cùm innuat alium esse modum existendi corpus Christi in Eucharistiâ, & alium in proprio & naturali statu, licet quoad substantiam idem planè sit corpus.

Instabis denique. Catholici ipsi non consentiunt inter se de significatione pronominis *hoc*, sed in varias distrahuntur opiniones. Innocentius III. Catharinus & alii nonnulli putant quidem isto pronomine corpus Christi significari; sed negant iidem, Christum per ista verba, *Hoc est corpus meum*, consecrasse panem, sed volunt arcanâ benedictione factam esse consecrationem: alii volunt pronomine hoc demonstrari panem, ut S. Bonaventura, Bessario Cardinalis: alii singularem substantiam, seu item sub speciebus Eucharisticis præsentem confusè demonstrari, ut S. Thomas, Durandus: alii denique, corpus ipsum Christi demonstrari censent, ut Richardus, Alensis, Maldonatus, Vasques &c. Nihil igitur certum ac fixum est apud nos, circa significationem pronominis *hoc*.

Vide Forbesium L. II c. 8. p. 558. & Albertin. L I. de Euch. c. 8.

Resp. varias illas nostrorum opiniones Novatorum errori pariter infensas esse, cùm omnes realem & substantialem Christi in Eucharistiâ præsentiam agnoscant. De primâ & ultimâ certum est: quòd verò Innocentius III. Catharinus & alii nonnulli existiment, Christum arcanâ benedictione, non istis verbis, *Hoc est corpus meum*, panem consecrasse, singularis est opinio, quam tamen non damnavit Synodus Tridentina, ut ex dicendis postea constabit. Alii autem qui per pronomen *hoc* aiunt significari panem, significationem ejus fluentem & transitoriam; qui verò docent significari corpus Christi, completam ac permanentem significatio-

nem considerant. Denique, qui pronomine *hoc* aiunt demonstrari singularem substantiam, ii quoque aiunt substantiam illam esse panem, si propositio consideretur ut nondum completa; esse verò corpus Christi, si consideretur ut perfecta & completa. Nihil igitur ex illis variis apud Catholicos pronominis *hoc* expositionibus consequi possunt Novatores.

Objectio ex verbo *est*, quod ponitur pro *significat*.

Objicies 3°. In istâ propositione, *Hoc est corpus meum*, verbum *est* usurpatur pro *significat*; & sensus est, *Hoc*, id est, *panis*, *significat*, seu, *figura est corporis mei*.

Antecedens probant adversarii multis Scripturæ testimoniis, in quibus verbum *est* ponitur pro *significat*.

Ex veteri Testamento.

Geneseos 17. v. 10. Circumcisio vocatur fœdus, id est, *signum fœderis*.

Et cap. 41. v. 26. *Septem boves pulchræ, & septem spicæ plenæ, septem ubertatis anni sunt*; id est, *significant*.

Exodi 12. v. 11. Agnus paschalis dicitur *Phase*, id est, *transitus Domini*; nempe quia erat signum transitûs.

Ezechielis 37. v. 11. de ossibus aridis Deus ait: *Ossa hæc universa domus Israel est*.

Danielis 2. Propheta somnium explicans Nabuchodonosoris v. 38. ait: *Tu es ergo caput aureum*; id est, significaris per illud caput aureum.

Et cap. 7. v. 17. aliud explicans somnium, ait: *Hæ quatuor bestiæ magnæ, quatuor sunt regna quæ consurgent de terrâ*; id est, significant quatuor regna &c.

Ex novo Testamento adducunt.

Matth. cap. 13. v. 37. ubi Christus ait: *Qui seminat bonum semen est Filius hominis: Ager autem est mundus: bonum verò semen, hi sunt filii regni: zizania autem filii sunt nequam.*

Joan. 10. v. 7. *Ego sum ostium.* Et cap. 15. v. 1. *Ego sum vitis vera, & Pater meus agricola est,* inquit Christus.

1. ad Corinth. 10. v. 4. loquens Apostolus de veteribus Judæis, ait: *Bibebant de consequente eos petrâ, petra autem erat Christus*; id est, significabat Christum.

Denique, Apocalypseos 17. v. 9. *Septem capita, septem montes sunt, super quos mulier sedet, Reges septem sunt*; id est, significant. Et v. 15. *Aquæ, quas vidisti, ubi meretrix sedet, populi sunt, & gentes, & linguæ.*

Resp. nego antecedens.

Ad probationem ex Scripturis.

Resp. 1°. vitiosam esse admodum istam arguendi rationem: Verbum *est* in aliquibus Scripturæ testimoniis usurpatur pro verbo *significat*; ergo & in istâ propositione Christi, *Hoc est corpus meum.* Namque pariter dicent Sociniani: Verbum *est* usurpatur sæpius sensu tropico & figurativo in Scripturis; ergo in istis quoque propositionibus, *Christus est Deus. Hic est Filius meus dilectus. Verbum caro factum est.* An ferren Calvinistæ? non puto. Ad subjectum itaque argumentum, de quo sermo fit, variasque loci circumstantias attendere necesse est, ex quibus perspicuum fiet, inter adductas propositiones & istam, *Hoc est corpus meum*, summum esse discrimen.

Resp. itaque 2°. in iis locis in quibus verbum *est* usurpatur pro *significat*, figuratum sensum aut disertè in iisdem Scripturis exprimi, aut ex subjectâ materiâ, variisque ejus circumstantiis tam aper-

tè elici, ut nullus esse possit fraudi & errori locus. Constabit istud, singula testimonia strictim percurrendo.

Respondetur testimoniis ex cap. 17. Geneseos

Geneseos 17. Circumcisio vocatur *fœdus* : tùm quia est conditio fœderis, ut disertè colligitur ex his verbis versûs 10. *Hoc est pactum meum quod observabitis inter me & vos, & semen tuum post te : circumcidetur ex vobis omne masculinum.* Tùm quia est signum fœderis, ut constat ex verbis immediatè sequentibus. *Circumcidetis carnem præputii vestri, ut sit signum fœderis inter me & vos.* Exponit igitur expressè sacer Contextus, cur Circumcisio dicatur fœdus, quia scilicet est signum fœderis. Porro adducant, si possunt, adversarii, aliquod Scripturæ testimonium in quo panis dicatur signum corporis Christi.

Ex cap. 41. Gen.

Capite verò 41. ejusdem Geneseos, agitur de exponendo somnio Pharaonis, in quo boves & spicas aliquid aliud significare & innuere noverat ipse Pharao, quarum sensum inquirit : unde appositè ad illius mentem, respondet Joseph : *septem boves pulchras, & septem spicas plenas, esse*, id est, *significare septem annos ubertatis.* de illâ enim significatione, seu de interpretatione sui somnii sollicitus & perterritus, ut dicitur ibid. v. 8. *interrogabat Rex ariolos & sapientes regni sui.* Ex subjectâ itaque materiâ & circumstantiis loci manifestum est, Josephum verbum *sunt* usurpasse pro *significant* Quòd si cuipiam alteri de somnio Pharaonis nihil cogitanti, ex abrupto dixisset Joseph: Septem boves pulchræ, sunt septem anni ubertatis, ridiculè profectò & imprudenter contra sermonis leges locutus fuisset; quod fecisse Christum, in hypothesi adversariorum necesse est fateri: siquidem non monitis priùs

Apostolis de suo consilio, ac destinatione panis ad figurandum corpus suum dixit, *Hoc est corpus meum*, volens tantùm innuere, *hoc*, id est, panem, *figurare corpus suum*. Istud verò fingere & cogitare de Christo, non patitur Christiana pietas.

Exodi 12. Agnus paschalis dicitur *Phase Domini*, id est, *transitus*: quod certè & sine figurâ, servato sensu proprio & naturali verbi *est*, potest intelligi; & cum figurâ, absque ullo planè periculo, cùm eodem in loco tam distinctè sit expressa. Ex cap. 12. Exodi.

I°. In hac propositione, *Agnus est phase seu transitus*, verbum, *est*, in proprio & naturali sensu sumitur: subintelligi quippe debet vox *sacrificium*, vel, *victima*; ita ut iste sit sensus, *Agnus est victima transitus*, à Deo scilicet præcepta in memoriam & gratiarum actionem liberationis primogenitorum Israël, qui sensus apertè colligitur ex versu 26. & 27. ejusdem capitis, *Cùm dixerint vobis filii vestri*, (inquit Deus per Moysen) *Quæ est ista religio? Dicetis eis: Victima transitûs Domini est*. En explicatio hujus propositionis, *Agnus est transitus*. Porro familiare est Scripturæ, vocem sacrificii, aut victimæ, per quoddam sermonis compendium supplere. Ita Sacerdotes dicuntur *comedere peccata populi*; id est, res oblatas in sacrificium expiatorium. Ita Christus ipse dicitur *factus pro nobis peccatum*; id est, hostia pro peccato.

II°. Etsi supponatur quædam esse figura in verbo *est*, in istâ propositione, *Agnus est phase seu transitus*, atque usurpetur pro *significat*, quia Agnus est figura & signum transitûs; tamen hæc figura adeo facilis est, conspicua, loci, rei, & personarum circumstantiis adeo accommodata, ut cœcus sit oporteat, qui eam non deprehenderit. Agebatur scilicet

de magno quodam ceremoniarum apparatu in comedendo Agno paschali, quo excitari ac commoveri Judæorum curiositatem (ut assolet) pronum erat, ut statim inquirerent, quis tandem foret illarum scopus, quis finis, quæ significatio; quam eorum dispositionem non obscurè indicat Scriptura his verbis v. 26. citati capitis, *Cùm dixerint vobis filii vestri, Quæ est ista religio? Dicetis &c.* Igitur sic animo præparati erant Judæi, ut Agnum illum tanquam figuram & signum rei alterius spectarent: unde nihil periculi fuit, ne in fraudem & errorem inducerentur, cùm Moyses dixit, *Agnum esse transitum Domini*, id est, significare transitum Domini. At non ita est de propositione Christi, *Hoc est corpus meum*: neque enim Apostoli, ut diximus antea, panem tanquam figuram corporis Christi habuerunt unquam, de quâ eos nunquam monuit Christus.

Ex cap. 37. Ezechielis. Ezechielis 37. refertur visio Prophetæ, quâ in patenti campo maxima ossium exsiccatorum congeries ei ostensa fuit, cujus visionis mysterium explicatur: nimirum ossa illa omnia, quæ primùm arida, tùm spiritum vitæ resumentia vidit Propheta, futuram repræsentabant corporum resurrectionem; quod ibidem v. 12. declarat Deus: *Ecce ego*, inquit, *aperiam tumulos vestros, & educam vos de sepulchris vestris.* Igitur ex subjectâ materiâ & circumstantiis hujus visionis clarum est, in hac propositione, *Ossa hæc universa domus Israel est*, verbum *est*, poni pro *significat*; istud quippe exigit argumentum de quo sermo est.

Ex cap. 2. & 7 Danielis. Daniel citato capite interpretatur somnium Nabuchodonosoris: in somniis autem res una ad aliam significandam objicitur; nihil igitur mirum, si verbum substantivum *est*, sumatur pro *significat*. Constat solutio ex responsione ad cap. 41. Geneseos.

[redacted]

Quæ ex novo autem Testamento proponunt, facilè quoque solvuntur. Matthæi cap. 13. proponitur parabola, ut ex solâ lectione clarum est: at parabola figurata est ex se; unde v. 3. observatur, Discipulos hujus figuræ seu parabolæ sensum non intellexisse. Sed quid commune habere possunt ejusmodi loca, cum institutione Eucharistiæ? An contendent adversarii, parabolam proposuisse Christum, cùm instituit Sacramentum corporis sui? non puto. Inutilia igitur sunt, neque ad rem exempla hæc. Ex cap. 13. S. Matt.

Joan. 10. & 15. Christus dicitur, *ostium*, *vitis*, *panis*; ita est: sed quis statim animo non concipiat, figuratas esse has expressiones, & per eas designari aliquam virtutem Christi, quæ analogiam quamdam habeat cum ostio, vite, pane? Ostium dicitur Christus, quia per illum nobis aditus aperitur ad vitam æternam: vitis, quia occultâ gratiæ suæ subministratione animæ vitam tribuit, sicut vitis palmitibus: panis, quia animas nostras doctrinæ & gratiæ pabulo reficit, sicut panis corpus. Has proprietates ipsemet Christus exponit: *Sicut palmes*, inquit, *non potest ferre fructum à semet ipso, nisi manserit in vite; sic nec vos, nisi in me manseritis.... Per me si quis introierit, salvabitur; & ingredietur, & pascua inveniet.... Ego sum panis vitæ: qui venit ad me, non esuriet; & qui credit in me, non sitiet unquam.* In his igitur propositionibus aperta est metaphora, quam ipse Christus exposuit. Ex cap. 10. S. Joan.

Quamquam ut adductæ propositiones accommodatæ forent ad scopum & propositum adversariorum, oporteret eas invertere, & demonstrando ostium, vitem, panem, dicere, *Hoc est Christus*; sicut in Eucharistiæ institutione dixit, *Hoc est cor-*

pus meum: at nullus est qui statim absurditatem & falsitatem illarum propositionum non sentiat. Quis enim ita stupidus est, qui putet ostium, vitem &c. esse verum Christum?

Ex cap. 10. 1. ad Cor. Apostolus 1. Corinth. 10. appellat Christum *petram*, *Petra erat Christus*, inquit: quod certè & sine, & cum figurâ, sed absque ullo periculo, exponi potest.

I°. Si intelligatur spiritualis petra, nulla est figura in verbo *est*, sed tantùm in nomine *petra*; Christus enim verè & propriè erat illa petra spiritualis, de quâ biberunt Judæi veteres: omnes enim de ejus plenitudine acceperunt; & quidquid supernaturalis auxilii illis Veteribus indultum fuit, per Christum, intuitu meritorum ejus fuit indultum. Alludit autem Apostolus ad materialem petram, ex quâ fluxerunt aquæ ad potandos Israelitas in deserto, ut inde significet benignam & semper attentam in Judæos divinam providentiam; quæ de omnibus ad salutem necessariis iis abundè semper providit.

II°. Si intelligatur petra materialis, quæ sensu mystico significabat Christum, petram spiritualem; fateor figuram tunc reperiri in verbo *est*: sed figura est obvia, clara, & aperta ex circumstantiis textûs sacri, ex quâ nullum omnino fraudis & erroris periculum timeri potest. Nemo enim non videt, scopum Apostoli esse explicare Corinthiis quid significarent quæcunque Israelitis contigerant, (quibus, ut ipse ait, *omnia in figurâ contingebant*) atque eorum occasione, illos à similibus peccatis deterrere: unde animos eorum totâ sermonis serie præparaverat, ut petram tanquam signum aliquod spectarent. Jam enim Christianorum Baptisma fi-

juris maris ac nubis, in veteri Testamento adumbratum dixerat; manna & aquam de petrâ scaturientem exhibuerat, ut cibum ac potum spiritualem, non quidem in re, sed significatione; petram ipsam, unde profluxerant aquæ, spiritalem appellaverat, ne secundùm materiam duntaxat attenderetur: necesse igitur non erat, ut disertè & in terminis diceret, petram esse signum seu figuram Christi; quod ex serie sermonis ultro audientium & lectorum menti occurrit. Facilis igitur est, plana & obvia figura in verbo *est*, citato Apostoli testimonio: verùm non ita est, ut dixi sæpius, in hac Christi propositione; *Hoc est corpus meum*.

Denique, Apocalypsis multarum rerum obscurissimarum & symbolicarum est expositio seu revelatio facta Joanni, qui cùm varias illas visiones, tanquam signa & figuras aliud designantes spectaret, nihil mirum si Angelus ad mentem illius respondens, explicando visiones dicat: *Septem capita, septem montes sunt. Aquæ sunt gentes & linguæ.* Ex cap. 17. Apocalyp.

Ex his omnibus manifestum est, adversarios nullam propositionem ex Scripturâ huic similem, *Hoc est corpus meum*, attulisse, in quâ verbum *est*, usurpetur pro *significat*.

Objicies 4°. Nomen *corpus*, in hac Christi propositione, *Hoc est corpus meum*, verum & naturale Christi corpus non significat, sed figuratum duntaxat & typicum, seu sacramentale expressum in pane: tùm quia de illo ait S. Paulus 1. Cor. 11. v. 24. *quod frangitur*. Vulgatus quidem Interpres vertit, *quod pro vobis tradetur*; sed in Græco textu legitur, *quod pro vobis frangitur*: τοῦτό μου ἐστι τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον; *Hoc est corpus meum quod pro vobis frangitur*. Atqui verum & naturale corpus Objectio ex nomine corporis.

Christi non frangitur, sed figura tantùm illius; nempe panis. Tùm quia si cum vulgato Interprete legamus, *tradetur*, ut hîc 1. Cor. 11. v. 24. vel loquendo de sanguine, *effundetur*, Matth. 26. v. 28. Marci 14. v. 24. Lucæ 22. v. 20. sensus est, panem esse signum corporis Christi, quod pro nobis tradendum est & patibulo crucis affigendum; similiter vinum, seu calicem signum esse sanguinis, qui pro nobis effundendus est in arâ crucis.

Resp. nego antecedens. Solet enim Scriptura, cùm Christi corpus non naturale, sed mysticum intelligit, distinctim exprimere. Sic postquam Apostolus dixit, Coloss. 1. v. 24. *Adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne meâ, pro corpore ejus;* statim addit, *quod est Ecclesia*. At nihil est in propositione Christi, quod innuat corpus esse intelligendum non naturale & proprium, sed figuratum & symbolicum; imò contrarium planè ex verbis Christi eruitur: ait enim corpus illud pro nobis dari, in præsenti tempore, apud S. Lucam c. 22. v. 19. *quod pro vobis datur*. Addunt alii Evangelistæ loquentes de calice, *Qui pro vobis funditur in remissionem peccatorum*, ἐκχυνόμενον, in præsenti: at figura corporis aut sanguinis pro nobis in remissionem peccatorum non traditur, sed verum corpus & verus sanguis.

Ad primam probationem, verbum *frangitur*, apud S. Paulum, idem significat ac *datur*, apud S. Lucam: frangere enim panem, in phrasi Scripturæ, idem est ac *dare, distribuere*. Isaiæ 58. v. 7 *Frange esurienti panem tuum*. Jeremiæ Lamentationum cap. 4. v. 4. *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis*. Act. 2. v. 42. *Perseverabant in communicatione fractionis panis*. Et 1. Cor. 10. v.

[redacted]

ræ. *Panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est?* Inanis igitur est ac puerilis hæc adversariorum objectio. Quamquam nec immeritò corpus Christi naturale frangi seu dividi in Sacramento dici potest: invaluit enim usus apud Authores ecclesiasticos, ut quod de speciebus sacramentalibus dicitur, de ipso Christi corpore sub illis contento dicatur; divisis igitur & fractis speciebus, ipsum Christi corpus dividi & frangi dicitur: ipsum verò proprium & naturale Christi corpus in se nunquam fractum fuit, nec frangitur. Joan. enim 19. v. 33. tanquam mysterium annotatur, latronibus confracta fuisse crura, Christo autem non fuisse, quia scriptum erat, *Os non comminuetis ex eo.*

Ad secundam: sive cum græco textu legamus in tempore præsenti de corpore, *quod traditur*, vel, *datur*; & de calice seu sanguine, *qui effunditur*: sive cum Vulgatâ in futuro, *tradetur*, *effundetur*, sanus est & catholicus sensus, veritati præsentiæ realis minimè contrarius. Juxta enim priorem lectionem, significatur oblatio incruenta, quam in Cœnaculo Eucharistiam instituens fecit Christus: juxta posteriorem, significat cruentam & violentam Christi mactationem in arâ crucis, cujus Eucharistia est commemoratio quædam ac renovatio; & ita sensus propositionis Christi iste est, Hoc corpus quod vobis trado in Sacramento, ipsummet corpus est quod brevi pro vobis in veritate cum effusione sanguinis cruentâ morti tradetur. Est quippe utrobique corpus idem, sed non idem existendi, & immolandi modus.

Objicies 5°. In verbis quibus usus est Christus consecrando calicem, duplex evidens occurrit figu- Objectio ex terminis *Calicis*

& Testamenti, qui figurati sunt.

rata locutio. Referentibus enim S. Luca cap. 22. v. 20. & S. Paulo 1. Cor. 11. v. 25. dixit: *Hic est calix, novum Testamentum*; seu, *novi Testamenti*, apud S. Matth. c. 26. v. 28, sed utraque vox tùm calicis, tùm testamenti figurata est: calix enim ibi pro liquore, seu sanguine contento, & testamentum, pro signo supremæ voluntatis Christi usurpatur. Quidni igitur & in consecratione panis figurato sensu dixit Christus, *Hoc est corpus meum?*

Resp. nego consequentiam. Quæ enim ex voluntate & arbitrio Christi loquentis pendent, non sunt ex opinione nostrâ & voluntate definienda. Usus est Christus aliquibus in locis figuratâ loquendi ratione; non usus est in aliis, unde? Quia sic voluit. Nonnunquam enim & subjecta materia, de quâ loquebatur, & receptus sermonis usus exigebat, ut vel proprio & naturali verborum sensu, vel tropico & figurato uteretur. In consecratione quidem calicis, tùm *calicis*, tùm *testamenti* vox figurata est, sed tam aperta & popularis figura, ut nullus sit de plebe tam simplex & stupidus, qui eam statim non percipiat. Quis enim nesciat calicem pro re in ipso contentâ poni? & quis tam bardus, qui si ad hauriendum vini aut aquæ calicem invitetur, putet sibi vas ipsum deglutiendum esse? Quòd si figura illa haberet aliquid reconditum, (quod non habet) explicatio illius petenda foret ab ipsis Evangelistis, qui sese mutuò exponunt: quem enim *calicem sanguinis* dixerunt SS. Lucas & Paulus; SS. Matthæus & Marcus simpliciter dixerunt *sanguinem*. *Hic est sanguis meus*, inquit Christus apud eos: quibus certè exponunt quid nomine *calicis* debeat intelligi, sanguis scilicet in eo contentus. Addunt de calice, *Qui pro vobis funditur*, juxta

[redacted]

... græcam, vel, *funditur*, juxta versionem vulgatam: at certum est non vas, sed quod in eo continetur, fundi.

Pariter Eucharistia *testamentum* appellatur; tùm quia inter omnia Sacramenta præcipuum est instrumentum authenticum, quo applicatur nobis hæreditas & gratiæ in hac vitâ, & gloriæ in alterâ; tùm quià Christus supremâ suâ voluntate brevì moriturus nobis legavit in Eucharistiâ corpus suum; tùm quia continet apertam repræsentationem effusionis sanguinis Christi, quo novum fœdus, seu testamentum sancitum fuit. In hac autem figuratâ locutione nemo decipi potest, & in errorem induci: at non ita est, si per ista verba, *Hoc est corpus meum*, Christus figuram dumtaxat corporis sui exprimere, & nobis relinquere voluisset; nullum siquidem extat in universâ Scripturâ talis locutionis exemplum, quod omnes humani & recepti sermonis leges evertit.

Solvuntur aliæ Objectiones, quas Novatores tùm ex circumstantiis institutionis Eucharistiæ, tùm ex aliis Scripturæ testimoniis colligunt.

Ex circumstantiis quatuor seligunt: materiam subjectam, nempe Sacramentum; personam loquentem, nempe Christum; eos ad quos loquitur, nempe Apostolos; tempus denique ipsum in quo Eucharistiam instituit, nempe Paschatis celebrationem.

Objicies itaque 1°. Ex naturâ & conditione rei à Christo institutæ istud sequi videtur, ut figuratam loquendi rationem usurpaverit. 1°. Quia Sacramentum instituebat: omne autem Sacramentum est signum & figura; ista igitur verba quibus Eucha-

ristiam Christus instituit, *Hoc est corpus meum*, sacramentalia sunt; ergo sensu sacramentali, id est tropico & figurato debent intelligi. 2°. Quia Sacramentum hoc instituit Christus in sui memoriam: at memoria rerum est absentium, non præsentium. 3°. denique, quia quod instituit, dedit Discipulis ut comederent, *Accipite*, inquit, *& comedite*. Atqui verum & naturale Christi corpus dentibus teri & comedi non potest, sed figuratum tantummodo & sacramentale, panis scilicet ipse qui est figura corporis Christi.

Resp. nego ant.

Ad primam probationem, distinguo hanc propositionem, Sacramentum est signum, efficax rei præsentis, concedo: signum vacuum rem absentem significans, nego. Sic columba signum fuit Spiritûs sancti præsentis: item & linguæ igneæ, quæ in die Pentecostes apparuerunt dispertitæ supra capita Apostolorum, repræsentabant Spiritum sanctum, non absentem quidem, sed præsentem: ita pariter Sacramentum Eucharistiæ signum est Christi, sed præsentis, quem verè & realiter continet. Ista igitur verba, *Hoc est corpus meum*, sacramentalia quidem sunt, & sensum habent sacramentalem, significantem & figurantem Christum realiter & verè præsentem, quamquam non modo suo connaturali; significantem etiam mortem & passionem Christi, in quo ratio signi ad aliud cognoscendum ducentis consistit. Quòd verò ratio signi in Sacramentis, rei significatæ præsentiam non excludat, imò supponat potius, seu meliùs eam efficiat, constat ex aliis Sacramentis, v. g. ex Baptismo: quando Christus Baptismum instituit, præcipiens Apostolis ut *baptisarent omnes gentes in nomine Patris*,

& *Filii, & Spiritûs sancti*, an sensu merè figurativo loquutus est? An interior animæ ablutio, quæ Baptismi præcipuus effectus est, per Sacramentum significata & figurata, excludit veritatem ablutionis exterioris quæ fit per veram & elementarem aquam? non profectò. Igitur neque in Sacramento Eucharistiæ ratio signi aliud repræsentantis excludit rem ipsam quam repræsentat.

Ad secundam, dico 1°. memoriam non rei absentiæ, sed oblivioni esse contrariam: rerum siquidem præsentium, v. g. Dei, *in quo vivimus, movemur, & sumus*, obliviscimur. Act. 17. v. 18.

II°. Sicut dantur signa instituta ad supplendam rei præsentiam, ita ad supplendam rei præsentis evidentiam seu apparentiam. Sic flamma in rubo ardenti, & columba in descensu Spiritûs sancti supra Christum, supplebat non præsentiam rei, præsens enim aderat Deus in flammâ, & Spiritus sanctus in columbâ; sed ejus apparentiam.

III°. Eucharistia rei absentis & præteritæ memoria est ac repræsentatio, scilicet mortis & passionis Christi. Ita S. Paulus 1. Cor. 11. v. 26. *Quotiescumque manducabitis panem hunc mortem Domini annuntiabitis.*

Ad tertiam, verè & realiter manducatur corpus Christi proprium & naturale, non quidem in se ipso immediatè, sed in Sacramento quo continetur & obvolvitur, quo mediante dentibus teri, in stomachum trajici, uno verbo, dicitur manducari.

Objicies 2°. Christi loquentis circumstantia ostendit figurato sensu excipienda esse illius verba.

I°. quia separavit panem & vinum, tanquam duo symbola corporis & sanguinis: sed tunc nulla facta est realis separatio corporis à sanguine Christi,

II°. panem accepit, benedixit & fregit: at proprium suum corpus non accepit, non benedixit, non fregit.

III°. de eodem pane, & eodem calice quem Apostolis porrexit, Christus comedit & bibit: at quis dixerit, Christum semetipsum & comedisse & bibisse?

IV°. denique, Christus post consecrationem calicis appellat liquorem in eo contentum, vinum seu genimen vitis. *Dico autem vobis*, inquit Matt. 26. v. 29. *non bibam amodo de hoc genimine vitis, usque in diem illum cùm illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei.*

Resp. ad primum, nullam reverâ tunc factam esse realem separationem corporis & sanguinis Christi, tùm quia brevì futura erat in cruce: tùm quia Eucharistiam in signum & memoriam perpetuam talis separationis cruentæ in patibulo crucis faciendæ instituebat, unde debuit utrumque symbolum distinguere, & separare separatione incruentâ & sacramentali suum corpus à suo sanguine: hoc enim postulat ratio sacrificii quod instituebat.

Ad secundum: panem quem Christus accepit & benedixit, suum proprium corpus fecit, & sic factum Discipulis dedit: unde multiplex ibi distingui debet actio Christi, non confundi. Panem quidem communem accepit, benedixit; sed post benedictionem & verba consecrationis, non amplius panis fuit communis, sed corpus Christi: unde benedictio quatenus est consecratio, ad panem; distributio verò ad corpus Christi referenda est.

Vide Hieronymum Epist. 150. q. 2.

Ad tertium: Veteres omnes tanquam magnum miraculum spectant, Christum in ultimâ Cœnâ fuisse convivam simul & convivium, comedentem

& qui comedebatur, hostiam & Sacerdotem. Si verò causam postules cur Christus proprium suum corpus in Eucharistiâ manducaverit? Respondebo 1°. nostrum non esse voluntatis Christi rationem reddere. 2°. nonnullas à Theologis proferri rationes: tùm quia sacrificium instituebat Christus; in illo autem necesse est Sacerdotem participem fieri hostiæ immolatæ: tùm quia Christus primus observare voluit, quod Apostolis in mandatis dabat: tùm denique quia qui alios ad manducandum invitat, debet ipse quoque manducare. Chrysostomum Hom. 83. in Matt. S. Aug. in Psalm. 33.

Ad quartum: si cum multis Scripturæ Interpretibus, atque cum S. Fulgentio ad Ferrandum Diaconum, de quinque quæstionibus, quæstione 5. duos à Christo sumptos calices distinguamus, unum paschalem ritu judaïco, alterum eucharisticum ritu sacramentali, verba citata de calice paschali interpretari facile est ac expeditum. Et certè Pascha ritu judaïco celebrasse Christum, antequam Eucharistiæ Sacramentum, quod est novum Christianorum Pascha, institueret, infra certissimis argumentis demonstraturi sumus. In illo igitur convivio legali & paschali calicem vini pro more hausit Christus, & de illo dixit, *Non bibam amodo de hoc genimine vitis*; quæ verba de calice proprii sui sanguinis intelligi non debere constat ex iis quæ sequuntur, *donec bibam illud novum in regno Patris mei*: at sanguinem suum nec propriè, nec metaphoricè in cœlo (quod est regnum Patris) Christus bibiturus est; sed vinum sensu metaphorico & figurato, *Ego enim*, inquit ad Discipulos Lucæ 22. v. 29. *dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater regnum, ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo*. Ita S. Fulg. q. 5. citatâ. Pag. 161. & seq.

Quòd si verba hæc, *non bibam amodo de hoc genimine vitis*, referre placeat ad calicem eucharisticum; facilè est respondere, sanguinem appellari vinum, quia de vino factus est, & vini speciem, proprietates ac virtutes retinet: sicut de pane eucharistico diximus antea in responsione ad secundam instantiam primæ Objectionis adversùs verba institutionis.

Objicies 3°. Ex Apostolorum, quos alloquitur Christus, circumstantiâ, colligitur eum figuratè locutum fuisse.

I°. Quia tam frequenter parabolas eis proposuerat, ut huic loquendi rationi assuefacti essent.

II°. Si alium, quàm figuratum sensum in his verbis, *Hoc est corpus meum*, intellexissent, turbati haud dubiè fuissent rei novitate; atque mysterii explicationem, ut solebant, à Christo postulassent.

III°. Si Christum reipsâ in Eucharistiâ præsentem credidissent, quare proni in terram non adorarunt?

Resp. ad primum: fateor multas à Christo propositas fuisse Apostolis parabolas; sed an omnis ejus sermo parabolicus fuit? imò, declarat Christus Joan. 16. v. 25. *venisse horam, cùm jam in parabolis non loqueretur*. Hora autem illa, seu tempus maximè illud est, quod proximè mortem ejus antecessit; tùm certè cùm simplicioribus & clarioribus terminis uti solent homines.

Ad secundum: ideo turbati non sunt Discipuli, quia jam Joan. 6. edocti & præparati fuerant, cùm sæpius repetiit Christus se daturum illis carnem suam ad manducandum, & sanguinem ad bibendum. Reverâ cùm primùm hoc eis proposuit ac promisit Christus Joan. 6. turbati sunt rei novitate:

sit postquam eâ in fide confirmati fuerunt, ubi viderunt Christum adimplentem quod promiserat, obloquuti non sunt, non murmurarunt, nec momento quidem ad credendum hæsitarunt.

Ad tertium, Christum in Eucharistiâ præsentem adorarunt Apostoli, licet genibus flexis eos procubuisse non legamus: neque enim in illâ exteriori conformatione corporis præcipuè consistit adoratio, sed maximè in interiori reverentiâ ac demissione animi, sive affectu voluntatis sese Deo propter summam ejus excellentiam subjicientis: quem affectum in Apostolis erga Christum in Eucharistiâ præsentem, fuisse meritò confidimus, tametsi propter circumstantias temporis & loci, quia scilicet mensæ accumbebant, sese pronos in terram non dejecerint.

Objicies 4°. Christus in celebritate Paschatis veteris, quod multis figuris refertum erat, suam Eucharistiam instituit; pronum igitur fuit ut figuratè loqueretur.

Resp. nego consequentiam. Imò potius cùm veteres figuras vellet abrogare, eisque veritatem substituere, veteri Paschati legali & umbratico substituit verum nostrum Pascha, Sacramentum scilicet Eucharistiæ continens Christum qui est Pascha nostrum, 1. Cor. 5. v. 7.

Objicies 5°. Ex Apostolo 1. Corinth. 10. v. 3. *Patres veteris Testamenti eandem escam spiritualem manducaverunt, & eundem potum spiritualem biberunt*: (nobiscum scilicet) atqui illi non manducarunt ore corpus Christi, neque ore biberunt ejus sanguinem, sed fide dumtaxat; ergo neque nos Christiani alio modo quàm fide manducamus & bibimus corpus & sanguinem Christi.

Resp. 1°. Apostolum non dicere, Judæos veteres eandem nobiscum escam spiritualem manducasse, sed eandem tantùm inter se; id est, tam eos qui servati sunt, ut Josue & Caleb, quàm eos qui perierunt; sic boni & mali percipiunt Eucharistiam, sed eventu planè dissimili.

Resp. 2°. per escam & potum spiritualem Apostolum intelligere, non corpus Christi, sed manna, & aquam quæ de petrâ fluxerat: ita autem nuncupatur, vel quia gustus varios operabatur manna; vel quia erat à Deo, qui per excellentiam Spiritus vocatur, Joan. 4. v. 24. vel quia petra spiritualem habebat significationem, unde subjungit Apostolus, *petra autem erat Christus.*

Resp. 3°. Judæos veteres eandem reipsâ nobiscum escam spiritualem manducasse, id est, eandem nobiscum Christi gratiam participasse, sed non per eadem media seu instrumenta: neque enim nobis in illis pares sunt, ut & in multis aliis, in quibus longè melior est & felicior Christianorum conditio.

Objicies denique: Dogma præsentiæ realis conciliari non potest cum multis aliis Scripturæ testimoniis, qualia sunt ista.

I°. Matth. 15. v. 17. Christus ait: *Omne quod in os intrat, in ventrem vadit & in secessum emittitur.* Atqui corpus Christi in secessum emitti non potest; ergo ore & realiter non comeditur.

II°. Ejusdem c. 24. v. 23. idem Christus sic Discipulos admonet: *Si quis vobis dixerit, Ecce hic est Christus, aut illic, nolite credere.* Ergo credendum non est Catholicis, cùm affirmant, Ecce in hoc & illo altari, in hac & illâ hostiâ est Christus.

III°. Ejusdem cap. 26. v. 11. *Semper pauperes*, inquit Christus, *vobiscum habebitis, me autem non*

semper habebitis. Atqui si Christus in Eucharistiâ præsens est, falsa est Christi propositio.

IV°. Marci ultimo v. 19. *Assumptus est in cœlum, & sedet à dextris Dei.* Et Act. 3. v. 21. *Oportet illum cœlum suscipere, usque in tempora restitutionis omnium.* Ergo falsum est Christum sæpius in terras descendere, ut præsens sit in Sacramento Eucharistiæ. Pugnat igitur dogma præsentiæ realis, cum dogmate ascensûs Christi in cœlum.

V°. Lucæ 24. v. 39. *Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.* quibus verbis, inquit Calvinus, veritas carnis probatur aspectu & contactu: at in Eucharistiâ nihil videtur aut tangitur nisi panis.

VI°. Act. 7. v. 48. & cap. 18. v. 25. *Deus non in manufactis templis habitat.* Ergo cùm Christus sit Deus, non est inclusus in singulis Templis, in quibus servantur consecratæ in pixide hostiæ.

Resp. nego ant. Testimonia quippe adducta non sunt ad rem nostram, nec dogma realis præsentiæ vel minimùm quidem attingunt.

Non primum: certum quippe est ex serie contextûs & instituto Christi, eum loqui de cibis communibus & ordinariis, quorum hæc conditio est, ut quidquid crassum superest & impurum, post factam corporis nutritionem, ad quam ordinantur, in secessum mittatur. Pharisæos scilicet ibi insequitur Christus, qui Deum labiis honorant, & cor habent ab illo longè alienum; quippe exteriorem quamdam munditiem in frequentibus baptismatum lotionibus affectabant, dum interiùs pleni erat dolis, rapinis, homicidiis, adulteriis &c. adversùs quos meritò Christus citato cap. v. 17. 18. 19. & 20. ait: *Non intelligitis, quia omne quod in os in-*

trat, in ventrem vadit, & in secessum mittitur? Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem: de corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ: hæc sunt quæ coinquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem. Porro Eucharistia cibus non est communis, neque ad corporis, sed animæ nutritionem destinatur; obnoxia igitur non est cæterorum ciborum legi & conditioni; & si quid corruptionis accidat, totum in species, quibus involvitur Christus recidit, non in Christum ipsum; qui, sicut incipit esse sub speciebus post consecrationem, ita desinit sub illis esse post earum corruptionem, sine ullâ ex parte sui læsione aut detrimento.

Non secundum: Patet enim ex lectione, Christum eò loci præmunire Discipulos suos adversùs fraudem multorum Pseudoprophetarum & Pseudochristorum, qui novissimis temporibus excitabuntur, atque tot signis & prodigiis oculis hominum illudent, ut etiam electos, si fieri posset, in errorem inducturi sint, ut ait eodem cap. Christus v. 24. quibus certè, cùm dicent, *Ecce hîc Christus*, fides habenda non est. At quid commune habet cum præsentiâ Christi in Eucharistiâ locus ille? nihil profectò: nisi velint Calvinistæ, pro Pseudoprophetis & Pseudochristis habere Lutheranos, qui præsentiam illam realem agnoscunt, cum quibus tamen Religionis societate & communione junguntur.

Non tertium: Loquitur scilicet eò loci Christus, de præsentiâ suâ corporali & visibili, & secundùm eum statum in quo aliquid utilitatis corporalis ab hominibus percipere potest. Loquitur scilicet de effusione unguenti factâ à Magdalenâ: piæ mu-

lieris officium Judas præ avaritiâ indignè ferebat, *Ut quid perditio hæc?* dicebat: *Potuit enim unguentum illud venundari multò, & dari pauperibus.* Christus verò mulieris apologiam suscipiens, respondet; *Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me: nam semper pauperes habebitis vobiscum, me autem semper non habebitis*; nempe eo ipso modo, quo pauperes, & in eo statu, in quo possitis in me charitatis opera exercere: quæ sanè Christi responsio apta erat & accommodata facto præsenti hujus piæ mulieris, de quo Judas conquerebatur.

Non quartum: Utrumque enim fidei nostræ caput, tùm præsentiæ realis, tùm ascensûs Christi in cœlum, rectè simul cohæret in sententiâ Catholicorum.

I°. Quia fatentur humanam Christi naturam cœlos ascendisse, ibique remanere usque ad diem ultimi Judicii; atque negant necesse esse, ut Christus cœlum deserat & motu locali descendat, cùm in Eucharistiâ præsens sistitur: quemadmodum ut appareret Paulo Act. 9. & Petro, cùm dixit, *Vado Romam iterum crucifigi*, cœlum non deseruit, sed tantùm se constituit præsentem. Quâ ratione verò fieri possit, ut idem Christus simul sit in pluribus locis, si quærant Novatores, divinam interrogent potentiam, & ei limites, si possunt, ascribant. Meminerint tantùm articuli 36. Confessionis suæ, ubi disertè docent, *mysterium Eucharistiæ altitudine suâ omnem sensum supergredi; omnem naturæ ordinem superare: uno verbo, esse cæleste, neque nisi per fidem apprehendi posse.* *Article 36. de la Confession des Calvinistes.*

II°. Dicunt varium esse modum existendi Christi in cœlo, & in Eucharistiâ: in cœlo, modo sen-

ſibili, extenſo, naturali; in Euchariſtiâ verò, modò inviſibili, inextenſo, & ſacramentali præſens eſt. Cùm autem res aliqua præſens non eſt modo ſuo naturali, quem habere conſuevit, ſtylo & phraſi Scripturæ ſimpliciter dicitur non eſſe. Sic Chriſtus poſt reſurrectionem ſuam Lucæ 24. v. 44. ait: *Hæc ſunt verba quæ locutus ſum ad vos, cùm adhuc eſſem vobiſcum.* quaſi verò tunc non eſſet, cùm hæc dicebat; ſed intelligit ſcilicet, ſe non eſſe eo modo quo antea, paſſibili nempe ac mortali. Pariter Chriſtus dicitur non eſſe in terris, ſed in cœlo; non quòd ſimpliciter non ſit in terris, ſed quòd non ſit modo viſibili, extenſo, locali & naturali, ſicut erat antequam cœlos repeteret.

Non quintum: Tùm quia fidei myſteria ex ſenſibus judicanda non ſunt: tùm quia loquitur Chriſtus Apoſtolis, quos, ut de veritate corporis ſui poſt Reſurrectionem confirmet, invitat ut tangant & palpent, nec exiſtiment ſe phantaſma eſſe aut ſpiritum qui carnem & oſſa non habet: tùm quia valet quidem hæc conſequentia, *Hoc palpatur & videtur; ergo corpus eſt*: ſed non valet iſta, *Hoc non palpatur, nec videtur; ergo corpus non eſt*: quia nempe fieri poteſt ut verum ſit corpus præſens, nec tamen videatur, vel quia alio corpore involutum eſt; vel quia Deus impedit ne videatur, quomodo Lucæ 4. v. 30. *Chriſtus tranſiens per medium illorum, ibat*; à quibus tamen cognitus non fuit: vel denique, quia non eſt in loco præſens modo ſenſibili & extenſo, ut contingit in Euchariſtiâ.

Non denique ſextum: Illa enim & ſimilia teſtimonia intelligi debent propriè de divinitate, quæ licet ſit ubique, & peculiari modo in templis, verè tamen dicitur in templis non habitare manufactis,

[redacted]

quia nempe habitare in loco, significat tùm indigentiam loci, tùm conclusionem in loco; quæ duo vero Deo repugnant, & conveniebant tantùm falsis Gentilium diis. Unde S. Paulus Act. 17. v. 24. ait, *Deum non habitare in templis*, ut eum scilicet distingueret ab idolis; & S. Stephanus Act. 7. v. 48. Judæos, qui Deum Templo suo delectari, eique quasi affixum putabant, refellit, cùm ait, Deum, utpote excelsum, non habitare propriè in templo manufacto, sed in se ipso, suâ divinitate, & immensitate, quamquam per suam operationem & immensitatem ubique præsens sit.

ARTICULUS IV.

An vera, realis & substantialis præsentia corporis Christi in Eucharistiâ probari possit efficaciter ex constanti, antiquâ & universali SS. Patrum & Ecclesiæ totius Traditione.

ETsi verba institutionis Eucharistiæ, à nobis Articulo præcedenti discussa, obscuritatis aliquid præ se ferrent, certè privatorum non esset ad arbitrium illa interpretari & exponere, sed unius Ecclesiæ, quæ concreditæ sibi à Christo sponso suo veritatis custos est ac fidelis interpres. Consulenda igitur est antiqua & universalis illius doctrina & fides: *Ex ipso enim ordine manifestatur*, inquit Tertullianus L. de Præscriptionibus cap. 31. *illud esse Dominicum & verum, quod sit priùs traditum: illud autem extraneum & falsum, quod sit posteriùs immissum.* Pag. 213. B.

Duplici viâ probari potest veritas Eucharistiæ: præscriptionis scilicet, & discussionis seu examinis. Viâ præscriptionis, ex novitate erroris oppositi, an-

tiquâ, publicâ & constanti veritatis professione, ac impossibili mutatione, quam in fide hujus nostri mysterii Novatores inductam fabulantur octavo & nono sæculo. Atque hoc illud est invictum ac peremptorium præscriptionis argumentum quo Catholici Novatores Lutheranos & Calvinistas debellant, de quo postea uberiùs dicemus. Sufficiat jam viam examinis seu discussionis ingredi ac discutere.

Examen istud non refugiunt, sed ultro amplectuntur Novatores, rati totam veterem Ecclesiam verba institutionis sensu figurato, exclusivo præsentiæ realis, intellexisse, oppositumque præsentiæ realis dogma seriùs invectum fuisse; quamquam de primo ejus authore non consentiant inter se.

Blondellus vult Anastasium Sinaïtam, circa annum Christi 636. prima hujus opinionis jecisse fundamenta, sicut & Epiphanium Diaconum octavo sæculo, in II. Concilio generali Nicæno, Actione 6.

Claudius, apud Carentonenses olim Evangelii Pseudo-administer, contendit primum authorem dogmatis præsentiæ realis fuisse Paschasium Radbertum Corbeïensis Monasterii Abbatem, in Libro quem circa annum Christi 831. de corpore & sanguine Domini conscripsit; ejusque doctrinam, faventibus tenebris sæculi decimi, quo scelus & ignorantia in totam Ecclesiam exundarunt, omnium animos sensim occupasse, ac tam altas egisse radices usque ad initium sæculi undecimi, ut Berengarium, qui primævam (ut Claudio placet) fidem excitare conatus est, tanquam novatorem & hæreticum hominem proscripserint. En fabella quam excogitavit Claudius, ut ostenderet nono Ecclesiæ sæculo mutari incæpisse antiquam Ecclesiæ

fidem

fidem circa Euchariſtiam. Commentum hoc poſtea exſufflabimus.

Hoc unum hîc tentabimus & perficere conabimur, ſcilicet, conſtantem ac diſtinctam ſemper in Eccleſiâ viguiſſe fidem præſentiæ realis Chriſti in Euchariſtiâ: quod quidem perfici meliùs non poteſt, quàm ſi SS. Patres avitæ fidei cuſtodes, teſtes, & vindices, hîc appellemus. Cùm autem omnes & ſingulos pro qualibet Eccleſiæ ætate hîc enumerare, expendere, & à conatibus Albertini vindicare, laboris foret immenſi, & longioris operæ, quàm ut unius voluminis ſpatio concludi poſſet, cùm aliunde copiosè & eruditè partes illas impleverint Eminentiſſimi Cardinales Perronius, Bellarminus, & Auctor Operis de perpetuâ fide Eccleſiæ Catholicæ circa Euchariſtiam, gallico idiomate conſcripti; nobis hîc ſatis erit ad Candidatos noſtros informandos, ſi ad certa quædam argumenta compendiosè revocemus præcipuas probationes quæ ex SS. Patribus colligi poſſunt pro fide realis præſentiæ Chriſti in Euchariſtiâ. Itaque ſit

CONCLUSIO.

Vera, realis, & ſubſtantialis præſentia Chriſti in Euchariſtiâ efficaciter probatur ex conſtanti, antiquâ, & univerſali SS. Patrum & Eccleſiæ totius Traditione.

PRIMUM ARGUMENTUM.

SS. Patres aſſerunt panem euchariſticum non eſſe communem, ſed eſſe corpus Chriſti, quod verbis ejus perficitur, ſeu præſens ſiſtitur in Euchariſtiâ.

S. Ignatius S. Joannis diſcipulus & Epiſcopus

Antiochenus (Romæ martyr occubuit an. 107.) in Epistolâ ad Smyrnæos quæ una est ex septem legitimis & genuinis, contra sui temporis Hæreticos
Edit. Cotell. sic scribit: *Ab Eucharistiâ & Oratione*, seu, ut alii
p. 374. C. legunt, *oblatione abstinent, eo quòd non confiteantur Eucharistiam carnem esse Salvatoris nostri Jesu Christi, quæ pro peccatis nostris passa est.* Igitur Ecclesia tunc temporis, hoc est primo sæculo, adversùs ejusmodi Hæreticos credebat Eucharistiam esse carnem Salvatoris nostri Jesu Christi. Hæretici autem illi erant Simoniani, Menandriani, & alii qui cùm non veram, sed phantasticam dumtaxat in Christo carnem admitterent, consequenter Eucharistiam veram esse Christi carnem negabant.

S. Justinus Philosophus, primò Gentilis, tum Christianus & Martyr an. 161. Apolog. 2. quæ tamen verè prima est, scriptâ an. 150. describens Christianorum cætus, ac celebrationem Euchari-
Pag. 97. B. stiæ, ait: *Alimentum hoc apud nos vocatur Eucharistia, quod nulli alii participare licitum est quàm veram esse doctrinam nostram credenti, & lavacro propter remissionem peccatorum & regenerationem abluto, & ita ut Christus tradidit viventi. Non enim ut communem panem, neque communem potum ista sumimus, sed quemadmodum per Verbum Dei caro factus Jesus Christus servator noster, & carnem & sanguinem salutis nostræ causâ habuit; ad eundem modum etiam eam, in quâ per preces Verbi ejus ab ipso profecti gratiæ actæ sunt, alimoniam, unde sanguis & caro nostra per mutationem aluntur, incarnati illius Jesu carnem & sanguinem esse edocti sumus.* Postea ostendit Christum his verbis, *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus*, panem & vinum consecrasse, & Apostolis præcepisse ut idem facerent.

[redacted]

In hoc S. Martyris testimonio hæc notanda. 1°. Eucharistiam non esse panem & potum communem, sed carnem & sanguinem Christi, non quidem figuratè & symbolicè, ut placet Calvinistis, sed verè, & propriè, quod evincit comparatio Incarnationis & Eucharistiæ adducta; Eucharistiam scilicet esse carnem Christi, quemadmodum Christus per Incarnationem est caro factus, vult sanctus Doctor: at verè, propriè, & substantialiter Christus est caro factus. Quâ in comparatione, terminum dumtaxat mutationis, nempe veritatem carnis Christi in Eucharistiâ, attendit sanctus Doctor, (quam unam postulat ejus institutum) non modum & rationem mutationis: neque enim stat in omnibus comparatio. In Incarnatione quippe, neque Deus mutatus est in hominem, neque homo in Deum, sed utraque natura salva, integra, & inconfusa perseverat; in ipsâ verò Eucharistiâ, panis substantia mutatur & convertitur in substantiam corporis Christi. Stat igitur in eo tantùm comparatio, quòd sicut in Incarnatione Christus veram & realem carnem & verum sanguinem assumpsit, ita in Eucharistiâ vera continetur illius caro, verusque sanguis. 2°. Notandum, mutationem hanc panis in Eucharistiâ, precibus, id est, verbis Christi attribui. 3°. Corpora nostra Eucharistiâ per mutationem nutriri, non quidem per mutationem corporis Christi, sed per mutationem nostri: quod intelligi potest, vel de mutatione per gratiam spiritualem, vel de mutatione per incorruptionem & immortalitatem corporibus nostris in communi omnium nostrûm resurrectione concedendam, cujus nobis semen & quasi pignus datur in Eucharistiâ, ut docent SS. Patres, Irenæus imprimis mox referendus.

S. Irenæus Lugdunensis Episcopus, discipulus S. Polycarpi, (scripsit circa an. Christi 180. & obiit an. 201.) L. 4. adversùs hæreses cap. 18. aliàs 34. disputans adversùs Valentinianos negantes resurrectionem mortuorum, sic loquitur: *Quomodo*,
Pag. 251. l. 5. inquit, *dicunt carnem in corruptionem venire, & non percipere vitam, quæ à corpore Domini, & sanguine alitur?.... Quemadmodum enim qui est à terrâ panis, percipiens invocationem Dei, jam non communis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus constans, terrenâ & cœlesti; sic & corpora nostra percipientia Eucharistiam, jam non sunt corruptibilia, sed spem resurrectionis habentia.*

Audis corpora nostra ali corpore & sanguine Domini, & Eucharistiam post invocationem Dei, id est verba Christi, non esse communem panem. Quid igitur? corpus illud & sanguinem illum Christi quo nostra corpora aluntur. Per illam verò rem terrenam, qua constare Eucharistiam ait S. Doctor, intelligi debet non substantia panis, sed ejus species: nisi malueris interpretari de re ex quâ fit Eucharistia, quæ certè panis est, qui, accedente Dei verbo, fit
Pag. 24. l. 5. corpus Christi. Et cap. 17. aliàs 32. *Tum*, inquit, *qui ex creaturâ panis est, accepit, & gratias egit, dicens: Hoc est meum corpus.* Et Libro 5. cap. 2.
Pag. 294. l. 3. *Quando ergo & mixtus calix, & factus panis percipit verbum Dei, & fit Eucharistia sanguinis & corporis Christi.*

Tertullianus (floruit an. 215.) Lib. 4. contra Marcionem cap. 40. *Acceptum*, inquit, *panem, &*
Pag. 457. D. *distributum discipulis, corpus illum suum fecit, Hoc est corpus meum dicendo.* E Libro de pudicitiâ cap. 9.
Pag. 562. B. loquens de conversione filii prodigi, *Annulum*, inquit, *accipit tunc primum, quo fidei pactionem inter-*

[redacted]

gatus obsignat, atque ita exinde opimitate Dominici corporis vescitur, Eucharistiâ scilicet.

S. Cyprianus Carthaginensis Episcopus & Martyr an. 258. Epistolâ 63. ad Cæcilium, comparans vinum commune quod inebriat, cum vino eucharistico, ait: *Quemadmodum vino isto communi mens solvitur, & anima relaxatur, & tristitia omnis exponitur; ita epoto sanguine Domini & poculo salutari, exponatur memoria veteris hominis, & fiat oblivio conversationis pristinæ sæcularis, & mæstum pectus ac triste, quod priùs peccatis angentibus premebatur, divinæ indulgentiæ lætitiâ resolvatur.* Igitur, juxta S. Doctorem, vinum eucharisticum opponitur vino communi, tùm quia Christi sanguinem continet, & est potus salutaris; tùm quia non eam gignit ebrietatem & lætitiam, quam vinum commune: *Ebrietas enim*, inquit paulò ante verba mox citata, *Dominici calicis & sanguinis non est talis, qualis ebrietas vini sæcularis.* Pag. 103. Ibid.

Et Epistolâ 54. ad Cornelium, ostendit imminente persecutione armandos esse & præmuniendos Fideles, perceptione corporis & sanguinis Domini. *Quomodo enim*, inquit, *docemus, aut provocamus eos in confessione nominis sanguinem suum fundere, si eis militaturis Christi sanguinem denegamus? aut quomodo ad martyrii poculum idoneos facimus, si non eos priùs ad bibendum in Ecclesiâ poculum Domini jure communicationis admittimus?* Igitur persuasum erat S. Cypriano, Eucharistiam Christi sanguinem continere: at parum profectò roboris habuisset Eucharistia ad Christi milites ita roborandos & excitandos, si figura dumtaxat sanguinis Christi esset, non verus ejus sanguis. Pag. 76.

S. Cyrillus Hierosolymitanus creatus Episcopus

circa an. Christi 356. obiit an. 386. Catechesi 4. mystagogicâ informans recens baptisatos de fide
Pag. 237. D. Eucharistiæ, ait: *Ne consideres tanquam panem nudum & vinum nudum: corpus enim est & sanguis Christi, secundùm ipsius Domini verba. Quamvis enim sensus hoc tibi suggerit, tamen fides te confirmet, ne ex gustu rem judices; quin potius habeas ex fide pro certissimo, ita ut nulla subeat dubitatio, esse tibi donata corpus & sanguinem.* Nihil disertius afferri potest. Non ait panem & vinum esse figuram & imaginem corporis & sanguinis, sed corpus & sanguinem Christi. Non ait sensibus hîc credendum, sed unam audiendam fidem. Antea dixerat:
Ib. A. *Cùm Christus ipse sic affirmet, atque dicat de pane, Hoc est corpus meum; quis deinceps audeat dubitare? Ac eodem quoque confirmante ac dicente, Hic est sanguis meus; quis, inquam, dubitet, & dicat non esse illius sanguinem?* His igitur verbis Christi, *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus*, existimat S. Cyrillus panem & vinum fieri corpus & sanguinem Christi.

S. Ambrosius Episcopus Mediolanensis, baptisatus & ordinatus an. 374. obiit an. 396. Lib. 4.
T.2.p.368. C. de Sacramentis cap. 4. sic loquitur: *Tu forte dicis: Meus panis est usitatus. Sed panis iste panis est ante verba Sacramentorum: ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi..... Quomodo potest qui panis est, esse corpus Christi? consecratione. Consecratio autem quibus verbis est, & cujus sermonibus? Domini Jesu. Nam reliqua omnia quæ dicuntur in superioribus, à Sacerdote dicuntur: laudes Deo deferuntur..... Ubi venitur ut conficiatur venerabile Sacramentum, jam non suis sermonibus Sacerdos, sed utitur Christi sermonibus. Ergo sermo Christi hoc conficit Sacramen-*

[redacted]

tum. Et postea: *Ante consecrationem non erat corpus Christi; sed post consecrationem dico tibi quòd jam est corpus Christi.* Ib. p. 369. A. B.

Et Lib. de initiandis cap. 9. *Ipse clamat*, inquit, *Dominus Jesus, Hoc est corpus meum. Ante benedictionem verborum cœlestium alia species nominatur, post consecrationem corpus Christi significatur. Ipse dicit sanguinem suum. Ante consecrationem aliud dicitur, post consecrationem sanguis nuncupatur. Et tu dicis, Amen, hoc est, verum est. Quod os loquitur, mens interna fateatur: quod sermo sonat, affectus sentiat.* Ib. p. 339. E.

Denique S. Gregorius Nyssenus frater S. Basilii, floruit an. 395. Oratione catechetica cap. 37. sic loquitur: *Rectè Dei verbo sanctificatum panem in Dei Verbi corpus transmutari credo..... Et hic similiter panis, sicut ait Apostolus, sanctificatur per verbum Dei & orationem, non eo quidem quòd cibo mediante in Verbi corpus evadat; sed quòd statim per verbum in corpus transmutetur, sicut dictum est à Verbo, Hoc est corpus meum.* T. 2. p. 536. C.

Ex his & similibus aliis testimoniis quæ brevitatis causâ prætermitto, duplex & quidem efficax argumentum eruimus.

Primum est: SS. Patres, cùm agunt de Eucharistiâ, asserunt eam non esse panem & potum communem, sed corpus & sanguinem Christi: sed si verba institutionis sensu figurato, exclusivo præsentiæ realis intellexissent, non dixissent Eucharistiam esse corpus Christi, sed potius esse figuram & imaginem corporis Christi, quod certè postulabat tùm oppositio illius cum pane communi, tùm rei necessitas, ac periculum erroris. Nemo enim est qui ex his loquendi formulis statim de reali præsen-

tiâ locutos esse SS. Patres non percipiat; qui sensus si falsus est, ut placet Novatoribus, incautos fallit, & in errorem inducit: at solent SS. Patres, cùm aliquod Scripturæ testimonium versant, quod figurato sensu debeat intelligi, illud exponere, ac de illo auditores monere.

Secundum: Aiunt S. Patres citati, panem fieri, seu mutari in corpus Christi, & vinum in sanguinem, per hæc Christi verba, *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus.* Atqui non mutaretur in corpus & sanguinem, si panis & vinum essent tantùm figura corporis & sanguinis; neque ad talem mutationem summâ Dei virtute & potentiâ opus est, sicut aiunt opus esse, ut convertatur panis in corpus, & vinum in sanguinem.

Secundum Argumentum.

SS. Patres asserunt Eucharistiam verum esse ac proprium Christi corpus, & hoc ipsum quod ex B. Virgine Mariâ natum est, passum, mortuum pro nobis, & à morte suscitatum.

Id manifestè ostendit S. Ignatius argumento primo laudatus. Probat enim veritatem carnis Christi incarnati ex veritate carnis ejus quæ in Eucharistiâ continetur. Unde Hæretici quos refellit, ne cogerentur fateri cum Catholicis Christum veram & propriam, non umbratilem ac phantasticam habuisse carnem, consequenter ab Eucharistiâ & oblatione abstinebant; adeo nempe persuasum erat hujus ætatis Fidelibus, Eucharistiam continere veram & propriam Christi carnem. Quapropter S. Irenæus nonnullos alios Hæreticos, qui simul & veram Christo carnem negabant, & Eucharistiam

celebrabant, contradictionis arguit. *Ergo*, inquie- Pag. 251
bat, L. 4. adversùs Hæreses cap. 18. aliàs 34. n. 3.
aut sententiam mutent, aut abstineant offerendo quæ prædicta sunt. Nostra autem consonans est sententia Eucharistiæ; & Eucharistia rursus confirmat sententiam nostram. Et L. 5. c. 2. *Eum calicem*, in- P. 294. n. 2.
quit, *qui est creatura, suum sanguinem qui effusus est (proprium) & eum panem, qui est à creaturâ, suum (proprium) corpus confirmavit.* Hoc ipsum testantur qui subsecuti sunt SS. Ecclesiæ Doctores.

S. Hilarius L. 8. de Trinit. n. 13. *Si verè*, inquit, *Verbum caro factum est, & nos verè Verbum* Pag. 954
carnem cibo dominico sumimus; quomodo non natu- D.
raliter manere in nobis existimandus est? Quemadmodum igitur Verbum veram, propriam & naturalem carnem assumpsit, ita veram, propriam & naturalem ejus carnem in Eucharistiâ sumimus.

S. Ambrosius L. 6. de Sacramentis c. 1. *Sicut*, T. 2. p. 379.
inquit, *verus est Dei Filius, Dominus noster Jesus* A.
Christus, non quemadmodum homines per gratiam, sed quasi Filius ex substantiâ Patris, ita vera caro, sicut ipse dixit, quam accipimus.

S. Joannes Chrysostomus Hom. 83. in Matth. Edit. Com.
Quis, inquit, *pastor unquam membris suis oves nu-* p. 704.
trivit post partum? Multæ matres post partum aliis mulieribus infantes dederunt; quod ipse facere noluit, sed proprio corpore nos alit.

S. Cyrillus Alexandrinus in Epistolâ ad Nestorium, quæ synodica est Concilii Alexandrini cui præfuit S. Cyrillus, de carne Christi quæ sumitur in Eucharistiâ sic loquitur. *Non illam ut carnem* T. 3. Conc.
communem suscepimus..... sed tanquam verè vivifi- p. 404. B.
cam, ipsiusque Verbi propriam..... Quamvis ergo ad nos dicat: Amen amen dico vobis, nisi manducaveritis &c. neutiquam tamen illam communem, hoc est,

hominis cujuspiam nostræ conditionis carnem esse existimare debemus. (quomodo enim hominis caro secundùm suam ipsius naturam vivifica esse queat?) sed verè illius propriam, qui nostri causâ filius quoque hominis & factus & appellatus est.

S. Augustinus serm. 71. aliàs 11. de verbis Domini, eodem sensu ait, *impios ipsam carnem manducare, & bibere ipsum sanguinem.* quod idem est ac si diceret verum ac proprium corpus & sanguinem. Ex quibus istud necessariò consequens est, corpus Christi quod in Eucharistiâ continetur esse hoc ipsum corpus individuale quod ex Mariâ Virgine natum est, passum, mortuum &c. neque enim duplex est, sed unicum ac individuale corpus Christi proprium ac naturale; sicut unus est Christus; unum & idem numero sacrificium, una & eadem hostia seu victima in singulis hostiis consecratis, quæ quidem nec numero, nec individuali naturâ, sed solâ Sacerdotis consecrantis actione externâ, variæ sunt ac multiplices.

T. 2. p. 339. S. Ambrosius L. de initiandis c. 9. *Hoc*, inquit, *quod conficimus corpus ex Virgine est.... Vera utique caro Christi quæ crucifixa est, quæ sepulta.*

Pag. 34. S. Isidorus Pelusiota Epistolâ 109. Lib. 1. panem mensæ appellat *proprium Incarnationis Verbi corpus.*

Pag. 190. S. Petrus Chrysologus serm. 67. *Ipse est panis*, inquit, *qui satus in Virgine, fermentatus in carne, in cruce confectus, in fornace coctus sepulchri, in Ecclesiis conditus, illatus altaribus, cœlestem cibum quotidie fidelibus subministrat.*

Edit. Com. p. 532. S. Chrysostomus Hom. 24. in 1. ad Corinth. *Id quod est in calice, est id quod fluxit è latere, & illius sumus participes.* Verus autem ac proprius sanguis de latere fluxit.

S. Augustinus L. 12. contra Faustum c. 20. vocat Eucharistiam Sacramentum spei, quo in hoc tempore consociatur Ecclesia, quamdiu bibitur quod de Christi latere manavit.

Denique in formulâ fidei cui Berengarius subscripsit anno 1079. dicitur, *panem & vinum per mysterium sacræ orationis & verba nostri Redemptoris substantialiter converti in veram & propriam ac vivificatricem carnem & sanguinem Jesu Christi Domini nostri, & post consecrationem esse verum Christi corpus, quod natum est de Virgine, & quod pro salute mundi oblatum in cruce pependit, & quod sedet ad dexteram Patris, & verum sanguinem Christi, qui de latere ejus effusus est, non tantùm per signum & virtutem Sacramenti, sed in proprietate naturæ & veritate substantiæ.* T. 10. Conc. p. 378.

Publicam illam fuisse Ecclesiæ fidem testantur quotquot ex Veteribus formam referunt verborum quibus tùm minister porrigens, tùm Fidelis accipiens Eucharistiam utebantur. Dicebat minister, *Accipe corpus Christi*, vel, *Est verum & proprium corpus Christi*: respondebat Fidelis; *Amen*, id est, verè ita est. Sic testantur Tertullianus L. de spectaculis. S. Ambrosius L. de initiandis c. 9. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 5. myst.

Ex his omnibus invictum argumentum conficitur. Scilicet, docent SS. Patres Eucharistiam non tantùm esse corpus Christi, sed etiam verum, proprium, & illud ipsum quod ex Mariâ Virgine natum est, quod passum & mortuum. Ergo sensu proprio & naturali verba institutionis, *Hoc est corpus meum*, non autem figurato & improprio intellexerunt.

Re verâ nono Ecclesiæ sæculo disputatum fuit

an idem omnino foret corpus Christi in Eucharistiâ, quod ex Mariâ Virgine natum fuit & in cruce suspensum; sed patebit ex dicendis inferiùs, controversiam non fuisse de substantiâ corporis Christi, sed tantùm de modo quo existit in Eucharistiâ.

TERTIUM ARGUMENTUM.

SS. Patres asserunt Eucharistiam ita esse verum & proprium Christi corpus, ut negent esse tantùm figuram & imaginem illius.

Omnis figuræ ac signi ratio excludi ab Eucharistiâ non potest, siquidem Eucharistia Sacramentum est, adeoque signum aliquod exterius: porro signum in re nostrâ præsenti nudum non est, nec inane ac vacuum, sed plenum eâ ipsâ re quam significat. *Quomodo*, ait S. Chrysostomus Hom. 83. in Matth. *dicunt aliqui: Vellem formam & speciem ejus, vellem ipsa vestimenta, vellem calceamenta videre? Ipsum vides, ipsum tangis, ipsum comedis.... seipsum tibi tradit, non ut videas solùm, verùm etiam ut tangas & in te habeas.* Designat eò loci sanctus Doctor veritatem & realitatem corporis Christi per pronomen *ipsum*, & opponit figuræ & imagini. Censet igitur Eucharistiam non nudam & simplicem continere corporis Christi figuram, sed verum, proprium ac reale corpus.

Epiphanius Diaconus Actione 6. Synodi VII. sic loquitur: *Nullus aliquando tubarum spiritus, sanctorum videlicet Apostolorum, aut illustrium Patrum nostrorum, incruentum sacrificium nostrum, quod in commemorationem Christi Dei nostri, ac omnis dispensationis ejus efficitur, dixit imaginem corporis ejus. Neque enim acceperunt à Domino sic di-*

T. 7. Conc. p. 447. D. E.

[redacted]

confiteri, sed audiunt evangelicè dicentem
lisi manducaveritis &c...Et non dixit, Acci- ib. p. 450.
comedite imaginem corporis mei. A.
tasius Sinaïta, Monachus sancti montis Si-
Tractatu quem inscripsit, Via Dux, circa
Christi 635. cap. 23. sic respondentem Gaïa-
inducit: Absit, ut dicamus sacram communio- Biblioth. PP.
e tantùm figuram corporis Christi, aut nudum T. 9. p. 855.
; sed ipsum corpus & sanguinem Christi Filii E F.
carnati....Orthodoxus reponit: Sic credimus,
confitemur juxta dictum Christi ad Discipulos
à mysticâ dantis illis vivificum panem, Acci-
comedite, Hoc est corpus meum....Hic est san-
eus. Non dixit, Hoc est figura, seu quid vices
corporis & sanguinis mei. Nihil disertius af-
oteest; neque hanc doctrinam primus excogi-
uctor ille, quidquid dicant Novatores, sed
à majoribus acceperat, eandem exposuit ac
gnavit.
odus Iconomachorum coacta adversùs ima-
m. 754. & reprobata à Synodo Nicænâ II.
li an. 787. etsi Euchariftiam Christi imagi-
mò & unicam esse imaginem sæpius affirmet,
sic imaginem esse ait, ut veritatem contineat;
ue negat simplicem esse & nudam figuram seu
iem. In definitione sic loquitur: Sicut carnem
uscepit (Christus) propriâ secundùm naturam T. 7. Conc.
catione ex ipsâ unitione deificavit, similiter P. 447. B.
charistiæ panem, non ut falsam imaginem natu-
ernis, per sancti Spiritûs adventum sanctifican-
divinum corpus fieri voluit mediante Sacerdote.
oannes Damascenus Lib. 4. de fide orthodo-
. 13. aliàs 14. Nec verò, inquit, panis & T. 1. p. 272.
, Christi corporis & sanguinis figura sunt, A. B.

(*absit*) *sed ipsum Domini corpus deitate dotatum.*

Referri huc possunt & illa SS. Patrum testimonia, quibus asserunt tantùm interesse inter Eucharistiam & panes propositionis, quantùm inter umbram & corpus, inter imaginem & veritatem. Ita S. Hieronymus Comm. in cap. 1. Epist. ad Titum, S. Augustinus Lib. 17. de Civit. Dei cap. 20. S. Isidorus Hispalensis Lib. 1. de Officiis Ecclesiasticis cap. 18. & alii.

Ex his sic arguimus.

Qui asserunt Eucharistiam non esse simplicem, nudam, inanem & falsam corporis Christi figuram, seu imaginem, sed esse verum Christi corpus, illi verba institutionis sensu non figurato & tropico, excludente præsentiam realem, sed vero & proprio, illam præsentiam importante, interpretati sunt: atqui ita SS. Patres; ergo &c.

Quartum Argumentum.

SS. Patres iis exemplis utuntur in probandâ veritate Eucharistiæ, quæ realitatem corporis & sanguinis Christi necessariò important.

1°. utuntur exemplo mysterii Incarnationis, in quo Verbum divinum veram & propriam assumpsit naturam humanam. Ita

S. Justinus Apolog. 2. antea laudatâ in primo argumento.

S. Hilarius: *Verè*, inquit Lib. 8. de Trinit. n. 13.
Pag. 954. D. *Verbum caro factum est, & nos verè Verbum carnem cibo dominico sumimus.*

T. 2 p. 339. C. S. Ambrosius L. de initiandis cap. 9. *Incarnationis exemplo*, inquit, *astruamus mysterii veritatem.* Deinde probat, quod antea citavimus, *illud ipsum*

Christi corpus esse in Eucharistiâ, quod ex Virgine natum est.

Et Libro 6. de Sacramentis cap. 1. comparationem ducit ex veritate divinitatis Christi. *Sicut*, inquit, *verus est Dei Filius Dominus noster Jesus Christus, ita vera est ejus caro quam accipimus.* Eâdem comparatione usus est S. Irenæus Lib. 5. cap. 2. *Ib. p. 379 A.*

S. Chrysostomus Homil. 24. in 1. ad Corinth. *Quemadmodum*, inquit, *corpus illud unitur Christo, sic & nos ei per panem hunc unimur.* *Edit. Commel. p. 533.*

S. Gregorius Nyssenus Oratione Catecheticâ cap. 37. asserit panem eucharisticum transire per verbum Dei in corpus Christi, sicut panis quo Christus in terris degens alebatur, transibat in naturam ipsius corporis. *T. 2. p. 536. C. D.*

II°. utuntur exemplo rerum quas Christus pro suâ supremâ potestate in alias commutavit. Ita

S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. mystagogicâ. *Aquam*, inquit, *aliquando mutavit in vinum, quod est sanguini propinquum, in Cana Galileæ solâ voluntate; & non erit dignus cui credamus, quòd vinum in sanguinem suum transmutasset? Si enim ad nuptias corporeas invitatus stupendum miraculum operatus est, an non multò magis corpus & sanguinem suum filiis sponsi dedisse illum confitebimur?* *Pag. 237. B.*

S. Ambrosius L. de initiandis c. 9. jam citato, postquam panem & vinum eucharisticum cum manna & petrâ, tanquam veritatem cum umbrâ & figurâ contulit, sic interrogantem inducit: *Quomodo tu mihi asseris quòd Christi corpus accipiam?* Sic respondet. *Hoc nobis adhuc superest ut probemus..... non hoc esse quod natura formavit, sed quod benedictio consecravit; majoremque vim esse benedictionis, quàm naturæ: quia benedictione etiam natura ipsa mu-* *T. 2. p. 338. C. D.*

quæ ioliaæ mit ir murorum co

Ib. p. 339. parte divisæ, sic pergit: *Quod*
B. *mana benedictio, ut naturam co*
mus de ipsâ consecratione divinâ
mini Salvatoris operantur?.. Quòd
mo Eliæ, ut ignem de Cœlo deponer
sti sermo, ut species mutet eleme
mundi operibus legisti, Quia ipse
ipse mandavit, & creata sunt:
qui potuit ex nihilo facere quod
ea quæ sunt in id mutare quod no
minus est novas rebus dare, quàm

Clariora sunt ista S. Doctori
commentario indigeant.

Ex quibus sic arguimus: Tam
est in Eucharistiâ, juxta SS. Patr
pus in Incarnatione assumpsit;
est aqua in vinum in Cana Galile
tem &c. atqui Christus verum c
Incarnatione, aqua verè conver
cut virga in serpentem; ergo quo
verum est Christi corpus, & pani
tatur, seu, ut loquitur, transub

QUINTUM ARGUMENTUM.

SS. Patres asserunt mysterium Eucharistiæ stupendum esse, inaccessum sensibus, solâ fide credendum; ac fidelium circa illud dubia, propositâ summâ Dei virtute ac potentiâ, resolvunt.

Nihil tam obvium ac frequens occurrit apud SS. Patres, ubi de mysterio Eucharistiæ loquuntur, quàm illud stupendum esse virtutis divinæ miraculum, altum, reconditum, ad credendum difficile, supra omnem rationem ac sensum positum &c. ex quo certè duo sequi necesse est; primum, dubia quædam in animis Fidelium suboriri circa veritatem Eucharistiæ, quid nempe illa sit, an verum Christi corpus, an illius figura dumtaxat & imago? alterum, debuisse SS. Patres dubia illa expugnare, ac clarè & distinctè exponere, an reipsâ Eucharistia Christi corpus contineat, vel tantùm ejus figuram; an sensibus hîc credendum, an sola sit audienda fides: quæ duo reverâ contigèrunt. Dubitarunt Fideles, & dubia illorum non aliâ ratione expugnarunt ac solverunt SS. Patres, quàm proponendo summam Dei virtutem & potentiam, ac distinctè probando veram & realem præsentiam Christi in Eucharistiâ; ac consequenter non sensuum judicio, sed uni fidei hîc adhærendum esse.

S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. mystagogicâ jam citatâ, *Cùm Christus ipse*, inquit, *sic affirmet atque dicat de pane, Hoc est corpus meum; quis deinceps audeat dubitare? Ac eodem quoque confirmante & dicente, Hic est sanguis meus; quis, inquam, dubitet, & dicat non esse illius sanguinem?* En dubium, quod deinde solvit divinæ potentiæ Pag. 237. A.

seu mutari in corpus Christi,
per hæc Christi verba, *Hoc
est sanguis meus.* Atqui non
sanguinem, si panis & vinum
corporis & sanguinis; neque
summâ Dei virtute & potenti
opus esse, ut convertatur pani
in sanguinem.

SECUNDUM ARG

*SS. Patres asserunt Euchari
proprium Christi corpus, &
Virgine Mariâ natum est,
nobis, & à morte suscitatum.*

Id manifestè ostendit S. Igna
mo laudatus. Probat enim veri
incarnati ex veritate carnis ejus
continetur. Unde Hæretici quo
rentur fateri cum Catholicis C
propriam, non umbratilem ac
buisse carnem, consequenter ab
latione abstinebant; adeo nem
hujus ætatis Fidelibus, Euchari

celebrabant, contradictionis arguit. *Ergo*, inquiebat, L. 4. adversùs Hæreses cap. 18. aliàs 34. *aut sententiam mutent, aut abstineant offerendo quæ prædicta sunt. Nostra autem consonans est sententia Eucharistiæ; & Eucharistia rursus confirmat sententiam nostram.* Et L. 5. c. 2. *Eum calicem*, inquit, *qui est creatura, suum sanguinem qui effusus est (proprium) & eum panem, qui est à creaturâ, suum (proprium) corpus confirmavit.* Hoc ipsum testantur qui subsecuti sunt SS. Ecclesiæ Doctores.

Pag. 251 n. 3. — P. 294. n. 2.

S. Hilarius L. 8. de Trinit. n. 13. *Si verè*, inquit, *Verbum caro factum est, & nos verè Verbum carnem cibo dominico sumimus; quomodo non naturaliter manere in nobis existimandus est?* Quemadmodum igitur Verbum veram, propriam & naturalem carnem assumpsit, ita veram, propriam & naturalem ejus carnem in Eucharistiâ sumimus.

Pag. 954 D.

S. Ambrosius L. 6. de Sacramentis c. 1. *Sicut*, inquit, *verus est Dei Filius, Dominus noster Jesus Christus, non quemadmodum homines per gratiam, sed quasi Filius ex substantiâ Patris, ita vera caro, sicut ipse dixit, quam accipimus.*

T. 2. p. 379. A.

S. Joannes Chrysostomus Hom. 83. in Matth. *Quis*, inquit, *pastor unquam membris suis oves nutrivit post partum? Multæ matres post partum aliis mulieribus infantes dederunt; quod ipse facere noluit, sed proprio corpore nos alit.*

Edit. Com. p. 704.

S. Cyrillus Alexandrinus in Epistolâ ad Nestorium, quæ synodica est Concilii Alexandrini cui præfuit S. Cyrillus, de carne Christi quæ sumitur in Eucharistiâ sic loquitur. *Non illam ut carnem communem suscepimus..... sed tanquam verè vivificam, ipsiusque Verbi propriam..... Quamvis ergo ad nos dicat: Amen amen dico vobis, nisi manducaveritis &c. neutiquam tamen illam communem, hoc est,*

T. 3. Conc. p. 404. B.

... ... jung
ac si diceret verum ac propri
nem. Ex quibus istud necess
corpus Christi quod in Eucha
hoc ipsum corpus individual
gine natum est, passum, m
enim duplex est, sed unicum
pus Christi proprium ac natu
Christus; unum & idem nume
& eadem hostia seu victima in
secratis, quæ quidem nec num
naturâ, sed solâ Sacerdotis c
externâ, variæ sunt ac multipli

T. 2. p. 339. S. Ambrosius L. de initiandi
quod conficimus corpus ex Virgin
caro Christi quæ crucifixa est, qu

Pag. 34. S. Isidorus Pelusiota Epistol
nem mensæ appellat *proprium*
corpus.

Pag. 190. S. Petrus Chrysologus serm.
inquit, *qui satus in Virgine, fe*
in cruce confectus, in fornace coctu
clestis conditus, illatus altaribu
quotidie fidelibus subministrat.

Edit. Com. S. Chrysostomus Hom...

S. Augustinus L. 12. contra Faustum c. 20. vocat Eucharistiam Sacramentum spei, quo in hoc tempore consociatur Ecclesia, quamdiu bibitur quod de Christi latere manavit.

Denique in formulâ fidei cui Berengarius subscripsit anno 1079. dicitur, *panem & vinum per* T. 10. Concil.
mysterium sacræ orationis & verba nostri Redempto- p. 378.
ris substantialiter converti in veram & propriam ac vivificatricem carnem & sanguinem Jesu Christi Domini nostri, & post consecrationem esse verum Christi corpus, quod natum est de Virgine, & quod pro salute mundi oblatum in cruce pependit, & quod sedet ad dexteram Patris, & verum sanguinem Christi, qui de latere ejus effusus est, non tantùm per signum & virtutem Sacramenti, sed in proprietate naturæ & veritate substantiæ.

Publicam illam fuisse Ecclesiæ fidem testantur quotquot ex Veteribus formam referunt verborum quibus tùm minister porrigens, tùm Fidelis accipiens Eucharistiam utebantur. Dicebat minister, *Accipe corpus Christi*, vel, *Est verum & proprium corpus Christi*: respondebat Fidelis; *Amen*, id est, verè ita est. Sic testantur Tertullianus L. de spectaculis. S. Ambrosius L. de initiandis c. 9. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 5. myst.

Ex his omnibus invictum argumentum conficitur. Scilicet, docent SS. Patres Eucharistiam non tantùm esse corpus Christi, sed etiam verum, proprium, & illud ipsum quod ex Mariâ Virgine natum est, quod passum & mortuum. Ergo sensu proprio & naturali verba institutionis, *Hoc est corpus meum*, non autem figurato & improprio intellexerunt.

Re verâ nono Ecclesiæ sæculo disputatum fuit

SS. Patres asserunt Eucharistiam ita e[...] proprium Christi corpus, ut negent es[...] figuram & imaginem illius.

Omnis figuræ ac significatio excludi [...] stiâ non potest, siquidem Eucharistia S[...] est, adeoque signum aliquod exterius: p[...] in re nostrâ præsenti nudum non est, [...] vacuum, sed plenum eâ ipsâ re quam [...] *Quomodo*, ait S. Chrysostomus Hom. 8[...] *dicunt aliqui: Vellem formam & speciem [...] ipsa vestimenta, vellem calceamenta vi[...] vides, ipsum tangis, ipsum comedis....seips[...] dit, non ut videas solùm, verùm etiam [...] in te habeas.* Designat eò loci sanctus D[...] tatem & realitatem corporis Christi per [...] *ipsum*; & opponit figuræ & imagini. Ce[...] Eucharistiam non nudam & simplicem [...] corporis Christi figuram, sed verum, p[...] reale corpus.

Epiphanius Diaconus Actione 6. Sy[...]
7. Conc. sic loquitur: *Nullus aliquando tubarum [...]*
147., D. *sanctorum videlicet Apostolorum, aut illu[...] trum nostrorum, incruentum sacrificium [...]*

[redacted]

& confiteri, sed audiunt evangelicè dicentem
, Nisi manducaveritis &c... Et non dixit, Acci- ib. p. 450.
& comedite imaginem corporis mei. A.
nastasius Sinaïta, Monachus sancti montis Si-
in Tractatu quem inscripsit, *Via Dux*, circa
m Christi 635. cap. 23. sic respondentem Gaïa-
n inducit: *Absit, ut dicamus sacram communio-* Biblioth. PP.
esse tantùm figuram corporis Christi, aut nudum T. 9. p. 855.
m; sed ipsum corpus & sanguinem Christi Filii E F.
incarnati.... Orthodoxus reponit: *Sic credimus,*
sic confitemur juxta dictum Christi ad Discipulos
enâ mysticâ dantis illis vivificum panem, Acci-
, comedite, Hoc est corpus meum....Hic est san-
meus. Non dixit, Hoc est figura, seu quid vices
us corporis & sanguinis mei. Nihil disertius af-
potest; neque hanc doctrinam primus excogi-
Auctor ille, quidquid dicant Novatores, sed
n à majoribus acceperat, eandem exposuit ac
ugnavit.
ynodus Iconomachorum coacta adversùs ima-
s an. 754. & reprobata à Synodo Nicænâ II.
r.li an. 787. etsi Eucharistiam Christi imagi-
, imò & unicam esse imaginem sæpius affirmet,
n sic imaginem esse ait, ut veritatem contineat;
que negat simplicem esse & nudam figuram seu
ginem. In definitione sic loquitur: *Sicut carnem*
suscepit (Christus) *propriâ secundùm naturam* T. 7. Conc.
ificatione ex ipsâ unitione deificavit, similiter P. 447. B.
ucharistiæ panem, non ut falsam imaginem natu-
carnis, per sancti Spiritûs adventum sanctifican-
, divinum corpus fieri voluit mediante Sacerdote.
Joannes Damascenus Lib. 4. de fide orthodo-
ap. 13. aliàs 14. *Nec verò*, inquit, *panis &* T. 1. p. 272.
m, Christi corporis & sanguinis figura sunt, A. B.

& alii.

Ex his sic arguimus.

Qui asserunt Eucharistiam n
nudam, inanem & falsam corpo
seu imaginem, sed esse verum
verba institutionis sensu non f
excludente præsentiam realem,
illam præsentiam importante, i
qui ita SS. Patres; ergo &c.

QUARTUM ARGU

SS. Patres iis exemplis utuntur i
Eucharistia, quæ realitatem cor
Christi necessariò im

I°. utuntur exemplo mysterii
quo Verbum divinum veram &
naturam humanam. Ita

S. Justinus Apolog. 2. antea la
gumento.

S. Hilarius: *Verè*, inquit Lib. 8
Pag. 954. D. *Verbum caro factum est, & nos ve*
cibo dominico sumimus.

T. 2 p. 119. S. Ambrosius

Christi corpus esse in Eucharistiâ, quod ex Virgine natum est.

Et Libro 6. de Sacramentis cap. 1. comparationem ducit ex veritate divinitatis Christi. *Sicut*, inquit, *verus est Dei Filius Dominus noster Jesus Christus...ita vera est ejus caro quam accipimus.* Eâdem comparatione usus est S. Irenæus Lib. 5. cap. 2. *Ib. p. 379 A.*

S. Chrysostomus Homil. 24. in 1. ad Corinth. *Quemadmodum*, inquit, *corpus illud unitur Christo, sic & nos ei per panem hunc unimur.* *Edit. Commel. p. 535.*

S. Gregorius Nyssenus Oratione Catecheticâ cap. 37. asserit panem eucharisticum transire per verbum Dei in corpus Christi, sicut panis quo Christus in terris degens alebatur, transibat in naturam ipsius corporis. *T. 2. p. 536. C. D.*

II°. utuntur exemplo rerum quas Christus pro suâ supremâ potestate in alias commutavit. Ita

S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. mystagogicâ. *Aquam*, inquit, *aliquando mutavit in vinum, quod est sanguini propinquum, in Cana Galileæ solâ voluntate; & non erit dignus cui credamus, quòd vinum in sanguinem suum transmutasset? Si enim ad nuptias corporeas invitatus stupendum miraculum operatus est, an non multò magis corpus & sanguinem suum filiis sponsi dedisse illum confitebimur?* *Pag. 237. B.*

S. Ambrosius L. de initiandis c. 9. jam citato, postquam panem & vinum eucharisticum cum manna & petrâ, tanquam veritatem cum umbrâ & figurâ contulit, sic interrogantem inducit: *Quomodo tu mihi asseris quòd Christi corpus accipiam?* Sic respondet. *Hoc nobis adhuc superest ut probemus..... non hoc esse quod natura formavit, sed quod benedictio consecravit; majoremque vim esse benedictionis, quàm naturæ: quia benedictione etiam natura ipsa mu-* *T. 2. p. 338. C. D.*

tatur. Virgam tenebat Moyses: projecit eam, & factus est serpens. Rursus apprehendit caudam serpentis, & in virga naturam revertit. Vides igitur prophetica gratiâ bis mutatam esse naturam serpentis & virgæ? Et post alia multa exempla tùm sanguinis ex fontium venis erumpentis, tùm cruoris ad priorem aquæ naturam reversi; aquarum Maris rubri, quæ solidæ instar murorum constiterunt ex utrâque
Ib. p. 339. B. parte divisæ, sic pergit: *Quòd si tantùm valuit humana benedictio, ut naturam converteret, quid dicimus de ipsâ consecratione divinâ, ubi verba ipsa Domini Salvatoris operantur?.. Quòd si tantùm valuit sermo Eliæ, ut ignem de Cœlo deponeret, non valebit Christi sermo, ut species mutet elementorum?....De totius mundi operibus legisti, Quia ipse dixit, & facta sunt; ipse mandavit, & creata sunt: sermo ergo Christi qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non potest ea quæ sunt in id mutare quod non erant? Non enim minus est novas rebus dare, quàm mutare naturas.*

Clariora sunt ista S. Doctoris verba, quàm ut commentario indigeant.

Ex quibus sic arguimus: Tam verè corpus Christi est in Eucharistiâ, juxta SS. Patres, quàm verè corpus in Incarnatione assumpsit, quàm verè mutata est aqua in vinum in Cana Galileæ, virga in serpentem &c. atqui Christus verum corpus assumpsit in Incarnatione, aqua verè conversa est in vinum, sicut virga in serpentem; ergo quoque in Eucharistiâ verum est Christi corpus, & panis verè in illud mutatur, seu, ut loquitur, transubstantiatur.

QUINTUM ARGUMENTUM.

III. Patres asserunt mysterium Eucharistiæ stupendum esse, inaccessum sensibus, solâ fide credendum; ac Fidelium circa illud dubia, propositâ summâ Dei virtute ac potentiâ, resolvunt.

Nihil tam obvium ac frequens occurrit apud SS. Patres, ubi de mysterio Eucharistiæ loquuntur, quàm illud stupendum esse virtutis divinæ miraculum, altum, reconditum, ad credendum difficile, supra omnem rationem ac sensum positum &c. ex quo certè duo sequi necesse est; primum, dubia quædam in animis Fidelium suboriri circa veritatem Eucharistiæ, quid nempe illa sit, an verum Christi corpus, an illius figura dumtaxat & imago? alterum, debuisse SS. Patres dubia illa expugnare, ac clarè & distinctè exponere, an reipsâ Eucharistia Christi corpus contineat, vel tantùm ejus figuram; an sensibus hîc credendum, an sola sit audienda fides: quæ duo reverâ contigerunt. Dubitarunt Fideles, & dubia illorum non aliâ ratione expugnarunt ac solverunt SS. Patres, quàm proponendo summam Dei virtutem & potentiam, ac distinctè probando veram & realem præsentiam Christi in Eucharistiâ; ac consequenter non sensuum judicio, sed uni fidei hîc adhærendum esse.

S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. mystagogicâ jam citatâ, *Cùm Christus ipse*, inquit, *sic affirmet atque dicat de pane, Hoc est corpus meum; quis deinceps audeat dubitare? Ac eodem quoque confirmante & dicente, Hic est sanguis meus; quis, inquam, dubitet, & dicat non esse illius sanguinem?* En dubium, quod deinde solvit divinæ potentiæ Pag. 237. A.

consideratione, & exemplis à nobis ex S. illo Doctore laudatis in argumento quarto. Postea asserit ibidem, non ex sensibus, sed ex Dei verbis de hocce mysterio judicandum esse. *Ne ergo*, inquit, *consideres tanquam panem nudum, & vinum nudum: corpus enim est & sanguis Christi, secundùm ipsius Domini verba. Quamvis enim sensus hoc tibi suggerit, tamen fides te confirmet, ne ex gustu rem judices; quin potius habeas ex fide pro certissimo, ita ut nulla subeat dubitatio, esse tibi donata corpus & sanguinem.*

Ibid. D.

S. Hilarius L. 8 de Trinit. n. 14. postquam de Eucharistiâ n. 13. dixit quæ nos retulimus in argumento secundo, rationis & sensuum obloquentium judicium sic impugnat & reprimit: *Non est humano aut sæculi sensu in Dei rebus loquendum: neque per violentam atque imprudentem prædicationem, cælestium dictorum sanitati, alienæ atque impiæ intelligentiæ extorquenda perversitas est. Quæ scripta sunt legimus.* Deinde ostendit, satis esse ad fidem tanti hujus mysterii faciendam, quòd Christus Deus sit, adeoque nihil ipsi sit impossibile.

Pag. 915. B.

S. Chrysostomus Hom. 83. in Matth. post medium, sic loquitur: *Credamus ubique Deo nec repugnemus, etiamsi sensui & cogitationi nostræ absurdum esse videatur quod dicit; superet & sensum & rationem nostram sermo ipsius, quod in omnibus & præcipuè in mysteriis faciamus, non illa quæ ante nos jacent solummodò aspicientes, sed verba quoque ejus tenentes. Nam verbis ejus defraudari non possumus, sensus verò noster deceptu facillimus est: illa falsa esse non possunt, hic sæpius atque sæpius fallitur. Quoniam ergo ille dixit, Hoc est corpus meum, nullâ teneamur ambiguitate; sed credamus & oculis intellectûs id perspiciamus.*

Edit. Commel. p. 703. D.

Gaudentius Brixiensis, Tractatu 2. in Exodum: Obiit an. 418.
Quod annuntiatum est, inquit, *credas: quia quod accipis, corpus est illius panis cœlestis, & sanguis est illius sacræ vitis. Nam cum panem consecratum, & vinum discipulis suis porrigeret, sic ait: Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus. Credamus, quæso, cui credimus: nescit mendacium veritas.*

Unde sic arguimus.

1°. Mysterium Eucharistiæ stupendum est miraculum quod difficilè creditur, quod non sensuum judicio, sed solâ fidei & Dei loquentis authoritate cognosci potest & æstimari; atqui si esset tantùm figura corporis Christi, excludens ejus veram, realem & substantialem præsentiam, nihil haberet captu difficile; quis enim facilè non intelligat, quâ ratione v. g. Agnus paschalis figura fuit Christi? nullus esset fidei locus, cùm ex sensibus feratur judicium, juxta adversarios; nullum denique stupendum hîc occurreret miraculum, cùm nulla fieret substantiæ mutatio, sed solâ Christi destinatione panis assumatur ut sit figura & imago corporis sui.

Neque est quòd regerant adversarii, miraculum in eo esse, quòd magna sit panis eucharistici virtus & efficacia.

Namque 1°. in eorum mente tota efficacia & virtus à fide oritur, quam externum symbolum dumtaxat movet & excitat. 2°. Laudati hactenus SS. Patres in eo præsentis mysterii altitudinem ac stupendam magnitudinem reponunt, quòd per verba Christi, panis fiat, seu mutetur in corpus ejus, non figuratum & symbolicum, sed verum, proprium & naturale, quale ex B. Virgine natum est, passum & mortuum; quod aliarum mutationum exemplo illustrant, in quibus res una in aliam tran-

fit & commutatur, ficut audivimus ex S. Cyrillo Hierosolymitano, Ambrosio & aliis citatis in argumento quarto: non igitur de solâ virtute & efficaciâ loquuntur, sed de verâ mutatione panis in corpus Christi; neque verò aliunde tanta Eucharistiæ virtus hîc oritur, quàm ex ipso Christi corpore.

II°. Juxta SS. Patres tam arduum est ac captu difficile istud mysterium, ut proclive fuerit nonnulla dubia Fidelium animis occurrere circa veritatem illius. At ejusmodi dubium minimè potuit excitari circa virtutem & efficaciam Eucharistiæ, sed circa unam dumtaxat realem Christi præsentiam: quid ita? quia quos alloquuntur SS. Patres citati, Fideles erant jam baptisati, quibus apprimè perspecta erat Baptismi & aliorum Sacramentorum vis & efficacia: sæpius enim audiverant, non solam aquam exteriùs lavantem attendi debere, sed internam præsertim Spiritûs sancti virtutem & operationem. Unde igitur circa Eucharistiam dubium? ex præsentiâ reali, quæ certè nullius in mentem venire unquam posset, adeo captum omnem superat, nisi expressa esset Christi revelatio.

III°. SS. Patres, ut illud Fidelium dubium solvant, non aiunt Eucharistiam esse figuram & imaginem corporis Christi, quod certè reponere debuissent, in sententiâ adversariorum; hoc enim postulabat occasio subjecta, & unico verbulo, quidquid obscuri est, ac difficilè hîc concipitur, illustrassent ac diluissent. Præterea debuissent hortari Fideles, sicut faciunt nostri Calvinistæ, ut à sensuum judicio non recederent: attamen iidem SS. Doctores continuò inculcant Eucharistiam verum & proprium esse Christi corpus, non meram ejus

[redacted]

figuram & imaginem reali præsentiâ vacuam; utque fidem tanti prodigii faciant, non sensibus, à quibus mens hîc revocanda est, sed uni Christi verbo & authoritati adhærendum, atque ad summam Dei potentiam confugiendum esse docent, ut ex solâ fide credamus Eucharistiam esse verum Christi corpus, & verum ejus sanguinem: longiùs igitur aberant illi, ut existimarent verba institutionis sensu tropico & figurato esse exponenda.

SEXTUM ET ULTIMUM ARGUMENTUM.

Ex suppositâ reali Christi præsentiâ in Eucharistiâ, multa necessariò sequuntur, quæ cùm admittant SS. Patres, necesse est eos realem hanc præsentiam agnovisse.

Si Christus realiter & substantialiter est in Eucharistiâ, ut reverâ est, hæc sequuntur.

I°. Cùm Christus Deus sit, adorari debet præsens in Eucharistiâ; & reipsâ ita docent SS. Patres, Chrysostomus Hom. 61. ad populum Antiochenum, & Lib. de Sacerdotio cap. 6. Theodoretus Dialogo 2. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 5. mystagogicâ; Gregorius Nazianzenus, Oratione funebri sororis suæ Gorgoniæ; Ambrosius Lib. 3. de Spiritu sancto cap. 12. Augustinus Epistolâ 120. & in Psalm. 98.

II°. Cùm præsens exhibetur nobis Eucharistia, oportet corpus & sanguinem nobis esse proposita, & in altari residere: at illud ipsum fatentur & docent SS. Patres. Sanctus Chrysostomus Oratione de S. Philogonio, *Hæc mensa*, inquit, *vicem implet præsepis. Nam & hîc ponetur corpus dominicum.* T.1.p.498. A.

Optatus Milevitanus Lib. 6. contra Parmenia-

... cum manibus
Eucharistiam, ne fortè quid in terram
at de hoc maximè sollicitos eos fuisse t

ag. 102. Tertullianus L. de coronâ militis cap.
inquit, *aut panis nostri aliquid decuti in*
xiè patimur.

, 1. pag. Origenes Hom. 13. in Exodum. *Nosti*
B. *qui divinis mysteriis interesse consuevisti*
cùm suscipitis corpus Domini, cum omni
veneratione servatis; ne ex eo parum qui
ne consecrati muneris aliquid dilabatur.
vos creditis, & rectè creditis, si quid inde
gentiam decidat.

S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechel
ag. 244. gogicâ, *Accedens*, inquit, *non expansis*
volis accede, neque cùm disjunctis digitis,
tram, veluti sedem quamdam, subjicias de
tantum Regem susceptura est, & concavâ
cipe corpus Christi, dicens, Amen. Sanctifi
diligenter oculis, tam sancti corporis consa
munica. Cave autem, ne quid inde excidat
enim amittas, hoc tanquam ex proprio me
g. 245. *seris.... Tum verò post communionem corpori*
accede & ad calicem sanguinis illius, non
manus, sed pronus adoratione ...

biis tuis, manibus attingens, & oculos, & frontem, & reliqua sensuum organa consecra.

IV°. Si verè & substantialiter præsens est Christus in Eucharistiâ, sequitur nos verè & realiter manducare corpus Christi, nos fieri cum illo *concorporales*, corpus ejus intra viscera nostra admitti & recipi. Atqui hæc omnia agnoverunt SS. Patres.

S. Irenæus Libro 4. contra hæreses cap. 18. aliàs *Pag.* 251. *n.* 5. 34. citato antea argumento primo, ait nos corpore & sanguine Christi ali & nutriri.

Tertullianus Libro de resurrectione carnis c. 8. *Caro*, inquit, *corpore & sanguine Christi vescitur, ut anima de Deo saginetur.* Pag. 330. B.

S. Cyrillus Alexandrinus in Epistolâ ad Nestorium ait, *nos per Eucharistiam sacra carnis & pretiosi sanguinis Christi participes fieri & sanctificari.* T. 3. *Conc.* p. 404. A.

S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. mystagogicâ, *Sub specie panis*, inquit, *dantur tibi corpus, & sub specie vini sanguis, ut sumpto corpore & sanguine Christi, efficiaris ei comparticeps corporis & sanguinis. Sic Christophori erimus, hoc est, Christum ferentes, cùm ejus corpus & sanguinem in membra nostra receperimus.* *Pag.* 237. B.

Denique S. Gregorius Nyssenus Oratione catecheticâ cap. 37. *Oportet*, inquit, *sicut exitiale, ita etiam salutare medicamentum admitti intra viscera hominis, ut per illa distribuatur in universum corpus virtus ejus quod fert opem....Et fieri non potest*, ait ibid. *ut sit aliquid aliter intra corpus, nisi per esum & potionem misceatur visceribus.* *T.* 2. *p.* 534. B. *Ibid.* D.

V° denique, si Christus realiter & substantialiter præsens est in Eucharistiâ, sequitur 1°. Christum, cùm hoc Sacramentum instituit, semetipsum propriis portasse manibus, quod expressè docet S.

Augustinus in Psalm. 33. Sequitur 2°. nos manibus Christum ipsum contrectare; & istud quoque docent S. Chrysostomus Hom. 51. & 83. in Matth. & 24. in Epistolam ad Corinthios, & Lib. 3. de Sacerdotio; & S. Cyrillus Alexandrinus Commentario in Joan. Sequitur 3°. vasa ipsa quibus continetur corpus Christi, contactu ipso sanctificari quodammodo, quod docet S. Hieronymus Epistolâ ad Theophilum. Sequitur denique, Christum corpore in terris præsentem esse, & id docet sanctus Chrysostomus locis mox citatis.

Ex istis porro argumentum efficax eruere facile cuique est. Argumenta autem sex adducta mutuam sibi lucem & opem subministrant, atque unam veluti totalem & integram, eamque invictam demonstrationem in præsenti nostro argumento evidentissimam efficiunt.

Solvuntur Objectiones Novatorum ex SS. Patribus.

Infiniti essemus, si quas Albertinus grandiori volumine de Eucharistiâ, & alii passim Novatores ex SS. Patribus objectiones colligunt, hîc recensere singulas vellemus: quamquam & superfluum illud ac planè inutile videtur; centies enim & ad fastidium usque eadem illi semper recoquunt ac repetunt, quibus unâ & eâdem solutione occurrendum est. Sufficiet igitur nobis, eorum SS. Patrum selegisse testimonia, quæ Calvinistæ causæ suæ potissimùm favere gloriantur, & adversùs nos urgere vehementiùs solent.

Solvuntur Objectiones ex S. Irenæo.

Albertinus à pag. 297. ad pag. 314. disputat de mente S. Irenæi, quem totum suum esse perperam ille contendit.

[redacted]

Objicies itaque 1°. Scopus & institutum S. Irenæi, Lib. 4. cap. 34. nunc 18. postulat ut velit panem & vinum eucharisticum figuram esse dumtaxat & signum corporis & sanguinis Christi, non verum & proprium ejus corpus & sanguinem.

Impugnat scilicet Valentinianos qui negabant 1°. Christum esse Filium Dei creatoris mundi. 2°. illum terrestre habuisse corpus. 3°. Deum Patrem creasse panem & vinum. Adversùs illos ostendit sanctus Doctor, ex oblatione eucharisticâ panis & vini quæ Deo Patri fit in Ecclesiâ, & ab ipsis quoque Valentinianis usurpatur, Deum Patrem condidisse panem & vinum, & Christum ejus esse filium: probat autem, quia Christus Patri suo obtulit panem & vinum; non possunt autem offerri Deo nisi quæ ejus sunt. Atqui si per panem & vinum quæ in Eucharistiâ offeruntur, intelligat sanctus Doctor substantiam ipsam panis & vini quæ sit figura corporis & sanguinis Christi, intentum suum assequitur; non ita si intelligat verum Christi corpus & sanguinem. Namque panis & vinum creaturæ sunt terrenæ, quæ si Deo offerantur, necesse est ut ab illo sint conditæ; neque enim aliena ipsi offerri possunt. (aliàs, inferebant Valentiniani, inops esset & indigus.) Christus aliunde, juxta illos Hæreticos, non terrestre, sed cœleste corpus habebat; ex oblatione igitur talis corporis non rectè probasset Irenæus, Deum Patrem conditorem esse rerum terrenarum. Ut ergo scopum & intentum suum obtineat, necesse est ut supponat, in Eucharistiâ offerri Deo Patri terrestrem panis & vini substantiam, quæ sit figura dumtaxat & imago corporis & sanguinis Christi.

Resp. 1°. ex praxi Valentinianorum circa obla-

tionem Eucharistiæ, inferri manifestè eos realem admisisse Christi præsentiam, quam sententiam ex Ecclesiâ, unde discesserant, hauserant. Namque certum est ex S. Irenæo citato L. 4. c. 34. Valentinianos Eucharistiam obtulisse: certum est ex eodem, ejusmodi Hæreticos existimasse terrenas panis & vini creaturas non debere Deo Patri offerri, cùm ab eo non sint conditæ; nihil autem extraneum Deo debet offerri. Existimabant igitur panem & vinum transire & mutari in corpus & sanguinem Christi, ut possent Deo offerri, quod quidem in eis non reprehendit S. Irenæus; sed tantùm advertit, ut mox referemus, parum secum cohærere Valentinianorum praxim & sententiam.

Resp. 2°. S. Irenæum optimè intentum suum assequi adversùs Valentinianos. Namque duo maximè probanda suscepit: primum, Deum Patrem conditorem esse creaturarum panis & vini; alterum, Christum esse Filium Dei conditoris rerum omnium: utrumque verò rectè demonstrat ex Eucharistiâ, quam ipsimet Valentiniani Deo offerebant. Primum quidem: quia Eucharistiam ex pane & vino illi, (sicut Ecclesia Catholica) conficiebant, & sic confectam seu consecratam offerebant Deo; atque ita factis ipsis comprobabant, quod tamen ex errore non fatebantur, Deum conditorem esse panis & vini: unde rectè observat loco citato S. Irenæus eos non sibi constare. *Ergo*, inquit, *aut sententiam mutent, aut abstineant offerendo quæ prædicta sunt. Nostra autem consonans est sententia Eucharistiæ, & Eucharistia rursus confirmat sententiam nostram. Offerimus enim ei quæ sunt ejus.* Præterea, cùm Christi corpus quod in Ecclesiâ offertur, sit quid terrenum, rectè adhuc ostendit sanctus Doc-

Pag. 251. n. 5.

tor, ex rebus terrenis fieri Deo oblationes. Nec refert quòd Valentiniani negarent Christum habere corpus terrenum: namque cùm id invictè alibi probasset sanctus Doctor, meritò hîc supponit.

Alterum quoque rectè demonstrat. Namque Christus panem & vinum assumpsit, ut suum efficeret corpus & sanguinem, Deoque Patri offerret: at si Christus panis & vini conditorem, tanquam sibi adversarium, (ut putabant Valentiniani) habuisset, quomodo ex pane & vino suam perfecisset Eucharistiam? Eum igitur non ut adversum sibi, sed ut Patrem suum hoc facto agnovit & professus est. Deinde non minoris est virtutis ac potentiæ, ex pane & vino corpus suum & sanguinem efficere, quàm ex nihilo mundum creare: prius fecit Christus; ergo & posterius; adeoque verus est Filius Dei conditoris rerum omnium, imò & conditor ipse seu creator rerum omnium simul cum Patre. Ita contra Valentinianos disputare S. Doctorem, facilè deprehendet qui ejus Opus evolverit.

Instabis 1°. Eodem citato cap. 34. L. 4. S. Irenæus asserit sacrificia non sanctificare hominem. *Non enim*, inquit, *indiget Deus sacrificio: sed conscientia ejus qui offert, si pura est, sanctificat ipsum sacrificium.* Pag. 250. n. 3. Atqui intelligi istud non potest de corpore & sanguine Christi, si verè & realiter continerentur in Eucharistiâ: corpus enim Christi sanctum est, nec sanctitatem ab alio externo trahere potest, sed hanc ex unione hypostaticâ cum personâ Verbi mutuatur & contrahit; igitur de panis & vini substantiâ, quæ sit figura dumtaxat corporis & sanguinis Christi, id dixit sanctus Doctor.

Resp. generatim ibi S. Doctorem loqui de dispositionibus necessariis in eo qui sacrificium offert,

ut Deo gratum & acceptum esse possit, & homini utile: nempe, ut ipse ait, *offerri debet in sententiâ purâ, & fide sine hypocrisi, in spe firmâ, in dilectione ferventi.* talem autem oblationem puram sola Ecclesia Catholica offert Deo creatori suo; non verò Judæi, quorum manus sanguine plenæ sunt, neque Hæreticorum synagogæ. Distinguo igitur hanc propositionem: Sacrificia non sanctificant hominem, si absque fide & eâ qua par est pietate ac religione offerantur, concedo: secus, nego. (Pag. 251. n. 4.)

Pariter distinguo hanc aliam propositionem: Conscientia pura sanctificat sacrificium, respectu offerentis qui fructum spiritualem ex eo percipit, concedo: sanctificat sacrificium in se ipso spectatum sanctitate absolutâ, saltem si de Eucharistiâ sermo sit, nego.

Instabis 2°. Eodem cap. S. Irenæus ait hanc oblationem, nempe Eucharistiam, Deo offerri per Christum. (Ibid.) *Judæi*, inquit, *non receperunt Verbum, per quod offertur Deo.* Atqui absurdum est dicere Christum offerri Deo per Christum: de pane autem & vino rectè id dici potest.

Resp. S. Doctorem de omni oblatione loqui, non de solâ Eucharistiâ; meritòque dicere quamlibet oblationem Deo per Christum offerri: non habemus enim accessum ad Deum, nisi per Christum qui mediator est Deum inter & homines; nihil ergo absurdi habet S. Irenæi propositio. Constans quippe est SS. Patrum sententia, Christum in sacrificio crucis & Missæ, simul esse sacerdotem & hostiam, adeoque Christum Deo per Christum offerri; sicut Christus homo in cruce pendens pro nobis Patri suo & sibi ut Deo satisfecit, quod rectè conciliatur in ipso propter diversas, quibus consi-

tis, naturas, divinam scilicet & humanam. Et mirum est istud non vidisse Albertinum, qui post adductum argumentum quasi triumphum agens, ait: *Ad hoc argumentum ita conceptum non vidi responsionem adversariorum.*

Objicies 2°. S. Irenæus tùm L. 4. c. 34. tùm L. 5. c. 2. ait *corpora nostra nutriri, augeri consistere corpore & sanguine Christi.* Atqui de vero & naturali Christi corpore dici illud non potest, rectè autem de pane & vino, figuris corporis & sanguinis illius. *Ib. n. 5. & p. 294. n. 2. & 3.*

Resp. 1°. solemne esse Authoribus Ecclesiasticis, ut dicant corpora nostra nutriri corpore & sanguine Christi, quæ loquendi ratio ex manducatione reali & orali corporis Christi, adeoque ex reali ejus sub symbolis eucharisticis præsentiâ, quasi sponte nascitur. Sic enim comparati sumus, ut ex iis cibis nutritionem fieri dicamus, qui ore in stomachum demittuntur: talis igitur censenda est nutritio facta per corpus Christi, qualis ejus manducatio. Cùm autem propriè & accuratè loquendo, corpus Christi in se ac immediatè non teratur dentibus neque manducetur, sed tantùm ratione specierum quibus involvitur, & cum quibus intimè conjungitur, pariter ratione earumdem specierum dicitur nutrire, augere corpora nostra; species enim illæ retinent vim nutriendi, qualem habebat ante consecrationem ipsamet panis & vini substantia. Si verò quæras quâ ratione id fieri possit, ignorantiam facilè confitebor; est enim mysterium à sensibus & ratione longiùs remotùm. Neque sanè Deo modus deest, quo supplere possit vim nutriendi quæ substantiæ panis & vini propria est: qui enim potuit res omnes ex nihilo educere, & res alias in alias commu-

tare, quidni poterit sine panis & vini substantiâ, remanentibus solis accidentibus, corpora nostra nutrire & augere?

Idcirco verò Eucharistiæ, seu speciebus panis & vini, vim nutriendi, quæ propria est substantiæ panis & vini, conservavit Christus, quia nullum hic sensibile miraculum voluit operari, sed totus latere voluit in mysterio, ac fidem nostram exercere.

Resp. 2°. cum Cardinali Perronio, corpora nostra nutriri & augeri corpore & sanguine Christi, non quidem nutritione & augmento transitoriis, quæ ex vulgaribus cibis fiunt, sed nutritione & augmento permanente, quibus scilicet justorum corpora ex conjunctione reali cum Christi corpore in Eucharistiâ manducato, incorruptionis & gloriosæ immortalitatis semina recipiunt. Hoc illustrat doctissimus Cardinalis, exemplo auri, quod licet inconsumptibilis materiæ sit, ægrotorum tamen infusum jusculis nutrire dicitur: non quòd in eorum substantiam converti existimetur, sed quòd in illorum corporibus qualitatem quamdam imprimat idoneam ad reparandam & roborandam virtutem vitalem, corruptionique resistendum. Pariter caro Christi dicitur nostra corpora nutrire, non quòd in eorum convertatur substantiam, ut cibi communes; sed quòd contactu suo occultam vitæ impressionem in nobis efficiant, ratione cujus nos vivificare & ad vitam æternam nutrire dicitur.

Objicies 3°. Citato Lib. 4. c. 34. expressè ac Pag. 251. n. 5. conceptis terminis S. Irenæus ait, *Eucharistiam ex duabus rebus constare, terrenâ & cœlesti.* At res illa terrena est panis & vini substantia; res autem cœlestis, est virtus & efficacia huic substantiæ impressa.

conversionem seu mutationem substantiæ
: vini : quamdiu enim suam propriam sub-
n retinent, numquam proprium Christi cor-
sanguis dici possunt. Res verò illa cœlestis
sola virtus & efficacia distincta à corpore
uine Christi, tùm quia planè ficta est ejus-
irtus sejuncta & separata; tùm quia de illâ
evissimum quidem apud S. Irenæum vesti-
tùm denique, quia virtus illa separata non
, ut Eucharistia ex re terrenâ & cœlesti con-
catur : aliàs, & aqua Baptismi, & oleum
nationis, quòd per benedictionem virtutem
am spiritualem contrahunt, dici possent
e ex duabus rebus, terrenâ & cœlesti, quam
di rationem nullus usurpasse legitur.
dius Sanctesius & Card. Petronius, per rem
m aiunt ab Irenæo intelligi substantiam cor-
hristi, quod terrestre vocat sanctus Doctor,
tè explodat Valentinianorum figmentum de
e Christi cœlesti; per rem verò cœlestem, in-
piritum Christi.
ibis 1°. cum Albertino : Si per rem terrenam
æus intellexisset accidentia panis & vini, si-

stantias panis & vini ab Eucharistiâ abesse, ac in illorum locum substitui corpus & sanguinem Christi, quia (ut loquebantur Valentiniani) *ex defectione, & ignorantiâ, & passione illa facta sunt*, eâque de causâ Patri offerri non debent.

Resp. nego sequelam maj. Ipsi siquidem Valentiniani ex pane & vino Eucharistiam suam conficiebant & consecrabant, & Deo Patri offerebant; existimabant igitur panis & vini substantiam mutari & converti in corpus & sanguinem Christi: aliàs numquam Deo Eucharistiam obtulissent. In eorum enim principiis non debet offerri Deo, nisi quod ab illo est: panis autem & vinum non sunt à Deo Patre condita; ergo &c. Unde, ut antea observavimus, secum non cohærebant illi Hæretici; ac factis confitebantur, quod ex errore negabant.

Instabis 2°. cùm eodem Albertinô pag. 312. Si Catholici disputantes adversùs Valentinianos supposuissent corpus Christi verè contineri in Eucharistiâ, quomodo corpus illud spiritale, quod Valentiniani Christo affingebant, improbare & refellere potuissent, cùm Christi corpus quod est in Eucharistiâ, sit per modum spiritûs, non localiter, non extensivè & quantitativè?

Resp. veritatem corporis Christi naturalis & terreni non probasse Catholicos ex Eucharistiâ directè, sed ex iis Scripturæ testimoniis quibus Christus homo dicitur, passus, mortuus &c. neque illa duo confundi debent, sicut confundit Albertinus. Utrumque mysterium, veritas nempe corporis Christi naturalis & terrestris, & illius præsentia in Eucharistiâ, suas habet ex Scripturâ probationes: prius, ut dixi, ex testimoniis quæ affirmant Christum esse hominem ex Virgine natum, omnibus humani

mani corporis infirmitatibus, doloribus, siti, fami, morti ipsi fuisse obnoxium; posterius verò, ex verbis institutionis Eucharistiæ: unde mirum non est, si Valentiniani doctrinam Catholicorum circa realem præsentiam non traxerint ad probandum figmentum suum de corpore Christi spiritali & cœlesti; ipsi siquidem Orthodoxis consentientes erant circa dogma realis præsentiæ.

Solvuntur Objectiones ex Tertulliano.

Objicies 1°. cum Albertino pag. 321. Tertullianus Lib. 1. adversùs Marcionem probat Dominum nostrum Jesum Christum contrarium non esse Deo creatori, quia in suis perficiendis mysteriis usus est rebus ab eo creatis. *Usque nunc*, inquit Pag. 378.
cap. 14. *nec aquam reprobavit creatoris, quâ suos* B.
abluit; nec oleum, quo suos ungit; nec mellis ac lactis societatem, quâ suos infantat; nec panem, quo ipsum corpus suum repræsentat; etiam in Sacramentis propriis egens mendicitatibus creatoris. Ex quibus sic arguit Albertinus: Repræsentatio rei non est idem cum re quam repræsentat; signum enim non potest dici propriè res signata: atqui, ex Tertulliano, panis eucharisticus est repræsentatio corporis Christi; ergo non est verum illius corpus.

Resp. dist. majorem argumenti. Repræsentatio sumpta pro signo, figurâ & imagine vacuâ rei alicujus, non est quid idem cum reipsâ quam repræsentat, concedo: repræsentatio sumpta pro rei exhibitione & præsentiâ, nego. Dist. min. ad sensum majoris.

Itaque verbum *repræsentare*, in quo vim facit Albertinus, apud Authores tùm prophanos tùm Ecclesiasticos usurpatur aliquando pro nudâ & simpli-

ci rei alicujus imagine & figurâ, atque frustra laborat ille, ut hoc probet, quod ultro fatemur: sed fateatur etiam necesse est, verbum *repræsentare* sæpius significare, rem præsentem sistere, exhibere. Sic apud Jurisconsultos repræsentare pecuniam, idem est ac præsentem numerare; repræsentare se ad pœnam, idem ac se præsentem sistere ad pœnam. Sic Ecclesia in Missâ pro defunctis orat ut Archangelus Michael *repræsentet animas in lucem sanctam*, id est, ut Deo sistat & reipsâ præsentes exhibeat.

Hoc posteriori sensu verbum *repræsentare* multis in locis usurpasse Tertullianum colligitur ex Lib de
Pag. 131. C. Oratione cap. 5. ubi ait nos in Oratione dominicâ regni dominici *repræsentationem* postulare; id est adventum & præsentiam regni cœlestis. Et Lib.
Pag. 333. C. de resurrectione carnis cap. 14. ait, *plenitudinem perfectionemque judicii nonnisi de totius hominis repræsentatione constare*; id est, totius hominis exhibitione atque præsentiâ. Et Lib. denique 4. contra
Pag. 437. A. Marcion. cap. 22. ait, *Deum* Patrem *repræsentasse* filium quem promiserat, in monte Thabor; id est, reverâ præsentem exhibuisse, cùm dixit, *Hic est filius meus*.

Porro citato in Objectione loco Tertullianum verbum *repræsentare* usurpasse pro præsentem reipsâ facere, certò inde debet colligi, quòd Lib. 4. contra Marc. cap. 40. expressè asserat, Christum
Pag. 458 A. *panem fecisse corpus suum, dicendo, Hoc est corpus meum*. Non igitur est tantùm figura & imago corporis.

Instabis 1°. cum Albertino: Si panis repræsentat, id est exhibet reipsâ præsens corpus Christi; ergo remanet panis substantia simul cum Christi corpore.

Resp. nego conseq. Christus enim, ex mox dictis, panem suum corpus fecit; id est, mutavit & convertit in corpus suum; ergo non remanet amplius panis substantia.

Sed, inquit Albertinus, quid igitur per panem intelligit Tertullianus, cùm ait illum repræsentare corpus Christi? An panis accidentia? An panis substantiam?

Resp. Utrumque sub diverso respectu: panis substantiam intelligit, antecedenter ad consecrationem; panis verò accidentia, post consecrationem. Sed contra

Instat Albertinus.

I°. Accidentia panis, non sunt panis ipse.

II°. Nulla est ratio cur per panem accidentia illius potius designet, quàm per aquam, oleum, mel & lac, de quibus ibidem loquitur Tertullianus, intelligat eorum accidentia: imò in exemplis adductis in quibus verbum *repræsentare* significat præsentem exhibere, non rerum accidentia, sed ipsa substantia intelligitur; v. g. cùm Pater cœlestis filium repræsentavit, non ejus dumtaxat imaginem, & similitudinem quamdam, sed veram ejus exhibuit substantiam præsentem.

III°. Quia Tertullianus ex permanentiâ accidentium subjecti alicujus substantialis, perpetuò supponit contra Marcionem subjecti illius permanentiam & veritatem: v. g. ex apparentiâ carnis in Christo, veram carnis illius substantiam probat L. 3. contra Marc. cap. 8. at suppositâ nostrâ explicatione facilè reposuisset Marcion, ex apparentiâ & appellatione carnis Christi non meliùs probari carnis illius veritatem, quàm ex appellatione & apparentiâ panis in Eucharistiâ, probetur veritas substantiæ panis.

IV° denique, quia si Tertullianus existimasset post consecrationem panis substantiam ab Eucharistiâ abesse, Marcioni locum dedisset hypothesi suæ congruenter inferendi, panis substantiam ex Eucharistiâ fuisse à Christo eliminatam, quòd illam malam esse sciret, & à malo principio productam: probabile verò non est ita stupidum fuisse Tertullianum, ut Marcioni arma suppeditaret & occasionem insultandi. Ita Albertinus.

Resp. nullius planè momenti esse hæc Albertini argumenta.

Ad primum, dico accidentia panis non quidem esse panem ipsum, rectè tamen appellari & denominari panem, quia illius sunt species & accidentia, substantiam autem ab ejus accidentibus denominare solemus.

Ad secundum, mirum est disparitatem horum exemplorum non vidisse, aut saltem dissimulasse Albertinum. An unquam de aquâ, oleo, lacte aut melle dixit Christus, *Hoc est corpus meum*, sicut dixit de pane? An unquam Tertullianus scripsit, Christum fecisse aquam, oleum &c. *corpus suum*, sicut de pane scripsit? Igitur ex subjectâ materiâ rectè inferimus, per panem Tertullianum intelligere, non panis substantiam, sed species & accidentia. Exemplum verò Christi à Patre repræsentati in ipsa substantiâ, non in figurâ tantùm, imprudenter omnino & incautè commemorat Albertinus, causæ enim illius jugulum petit. Sicut enim Pater verum & naturalem filium præsentem exhibuit, cùm dixit, *Hic est filius meus*; ita Christus verè & propriè corpus suum sub panis specie præsens fecit, cùm dixit, *Hoc est corpus meum*.

Neque est quòd regerat Albertinus, panis sub-

stantiam præsentem esse debere in Eucharistiâ, sicut præsens fuit Christi substantia in monte Thabor. Quàm enim ista distant! Christus enim in se immediatè, non in signo aliquo & Sacramento videri voluit præsens in monte: at in Eucharistiâ præsens quidem quoad substantiam voluit esse, sed modo quodam insensibili, totus signo & Sacramento obvelatus; quod ut obtineret, necesse fuit remanere panis species, quibus tanquam velo tegi posset & oculis nostris subduci: ut enim antea dictum est, nullum sensibile miraculum in Eucharistiâ voluit Christus operari, sicut operatus est, quando in monte tantâ gloriâ circumfusus apparuit.

Ad tertium, dico rectè quidem Tertullianum ex apparentiâ carnis Christi, veritatem illius inferre L. 3. contra Marc. c. 8. ab exemplo autem Eucharistiæ immeritò argumentum contra duxisset Marcion, tùm quia, juxta Orthodoxos, corpus Christi modo invisibili & inextenso præsens est in Eucharistiâ: at Marcion visibilem, licet simulatam & phantasticam, in Christo carnem admittebat: tùm quia in Libro 1. contra Marc. cap. 14. unde testimonium in Objectione citatum petitur, institutum Tertulliani non est ut probet veritatem carnis Christi, sed tantùm Christum non esse contrarium Deo creatori, cujus creaturas in usus suorum Sacramentorum assumpsit: tùm denique, quia ideo ex apparentiâ seu permanentiâ accidentium panis in Eucharistiâ non potest inferri ipsius substantiæ panis permanentia, quia Christus panem corpus suum fecit: at fieri non potest ut panis substantia, quamdiu talis remanet, fiat proprium Christi corpus; ergo necesse est eam mutari in corpus Christi, solis remanentibus accidentibus. At verò ex apparentiâ carnis

Christi rectè probatur ejus veritas, quia & Scriptura & ratio id ostendit: *Palpate & videte*, inquit Christus ad Apostolos Lucæ 24. v. 39. *quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.* Adde quòd id Marcion non objecit, quod fingit Albertinus; & si objecisset, non minùs firma stetisset orthodoxa veritas.

Ad quartum, nego id sequi quod infert Albertinus. Quòd si istud Marcion intulisset, immeritò & contra sua propria intulisset principia: (quod Hæreticis satis familiare est) tùm quia ipse Marcion, ut postea dicemus, existimabat Christum pro vero corpore assumpsisse panem; igitur hoc ipso fateri videbatur, Christum non spectasse panem, tanquam rem malam: tùm quia in Eucharistiâ Christum assumpsisse panem, ille non negabat.

Objicies 2°. Tertullianus vult panem eucharisticum esse dumtaxat figuram absentis, non verò exhibitionem præsentis corporis Christi. Namque L. 3. adversùs Marc. cap. 19. insurgens adversùs figmentum illius circa contrarietatem Scriptorum veteris & novi Testamenti, ostendit utriusque perpetuum consensum, aitque in his veteris Testamenti verbis, *Venite, mittamus lignum in panem ejus*, per panem figuratè designatum esse corpus Christi: Christum autem filium authoris novi Testamenti, hancce figuram in novo Testamento exposuisse, & implevisse assumpto reipsâ pane in corporis sui figuram; quod certè non fecisset, nisi novum Testamentum cum veteri consentiret. Sic loquitur: *Hoc*
Pag. 408. C. *lignum & Jeremias tibi insinuat, dicturis prædicans*
Jerem. 11. v. 19. *Judæis, Venite, mittamus lignum in panem ejus. utique in corpus. Sic enim Deus in Evangelio quoque vestro* (id est in Evangelio secundùm Lucam, quod

[redacted]

solum admittebant Marcionitæ) *revelavit, panem corpus suum appellans, ut & hinc jam eum intelligas corporis sui figuram pani dedisse, cujus retro corpus in panem Prophetes figuravit, ipso Domino hoc Sacramentum postea interpretaturo.*

Ex quo testimonio duo infert Albertinus, quæ pugnare existimat cum reali præsentiâ Christi in Eucharistiâ.

I°. Dominum in Evangelio panem appellasse corpus suum; ergo, inquit, interprete Tertulliano, pronomen *hoc*, panem indigitat.

II°. Dominum pani dedisse corporis sui figuram; ergo, inquit, non est proprium Christi corpus.

Resp. ad primum, dist. propositionem: Christus panem appellavit corpus suum, eumque reverâ fecit corpus suum, concedo: & eum non fecit corpus suum, nego. Seipsum sic explicat Tertullianus L. 4. contra Marc. cap. 40. Adde quòd institutum & scopus Tertulliani in Libro unde Objectio sumitur, hunc sensum postulet. Ostendere quippe vult, utrumque Testamentum secum consentire ac rectè conciliari; panem siquidem quem Propheta Jeremias assumpsit ut Christi corpus designaret, Christus ipse in novo Testamento assumpsit quoque ad Sacramentum Eucharistiæ: assumpsit autem, ut ipse ait loco sæpius citato Lib. 4. contra Marc. cap. 40. illum corpus suum efficiendo.

Ad secundum, dist. propositionem: Dominus dedit pani figuram corporis sui in veteri Testamento per Jeremiam Prophetam, & veritatem in novo per semetipsum, concedo: dedit figuram corporis sui in novo Testamento, nego. Verba quippe ista in textu Tertulliani, *ut hinc jam eum intelligas corporis sui figuram pani dedisse*, referuntur ad tem-

pus veteris Testamenti, & sumenda sunt in sensu præteriti plusquam perfecti, quasi diceret alloquens Marcionem, Ut intelligas novum Testamentum rectè cum antiquo consentire, jam olim panem elegit Christus ut esset figura corporis sui, quando dixit Jeremias, *Venite, mittamus lignum in panem ejus*; quem panem in novo fecit reipsâ corpus suum.

Instabis cum Albertino: Si his verbis, *ut & hinc eum intelligas &c.* respexit Tertullianus ad tempora Jeremiæ, sequitur eum absurdè omnino & tautologicè locutum fuisse; idem enim per idem dixisset, siquidem verbis immediatè sequentibus idem repetit, *Cujus*, inquit, *retro corpus in panem Prophetes figuravit*; & sensus foret, jam à tempore Jeremiæ panem fuisse figuram corporis Christi, cùm Jeremias corpus in pane figuravit, quæ sanè absurda est repetitio.

Resp. Albertinum Tertulliani mentem assecutum non fuisse, neque satis distinguere inter istas duas ejus propositiones, in quarum primâ ait, voluisse Christum ut vel ipso Jeremiæ tempore panis significaret suum corpus; in secundâ verò ait, Jeremiam reipsâ per panem designasse corpus Christi. Prior significat, Christum tanquam Dominum ea quæ facta sunt in veteri Testamento statuisse: posterior, Jeremiam tanquam Christi ministrum ejus voluntatem fuisse executum, quæ subordinatio Jeremiæ ad Christum, rectè ostendit consonantiam & concordiam veteris & novi Testamenti.

Objicies 3°. celebre ex L. 4. contra Marcionem c. 40. testimonium, ubi conceptis terminis Eucharistiam vocat figuram corporis Christi. Sic loqui-
Pag. 457. D. tur: *Professus itaque se concupiscentiâ concupisse*

edere Pascha, ut suum, (indignum enim ut quid alienum concupisceret Deus) acceptum panem & distributum Discipulis corpus suum illum fecit, Hoc est corpus meum dicendo, id est, figura corporis mei. Figura autem non fuisset, nisi veritatis esset corpus.

Quibus verbis patet, inquit Albertinus, sensum horum verborum, *Hoc est corpus meum*, in mente Tertulliani esse, *Hic panis est figura corporis mei.*

Confirmat ille ex scopo & instituto Authoris. Scilicet adversùs Marcionem phantasticam in Christo carnem agnoscentem, veram & naturalem esse probare aggreditur, argumento ducto ex Eucharistiâ, in hunc ferè modum: Rei phantasticæ non datur imago & figura, sed tantùm rei veræ ac subsistentis: atqui datur imago & figura carnis Christi, nempe Eucharistia; ergo caro Christi vera est ac subsistens, non umbratilis tantùm & phantastica.

Resp. triplicem afferri posse huic celeberrimo testimonio solutionem, eamque accommodatam triplici errori Marcionis, quem perstringit Tertullianus.

I°. Asserebat Marcion, Christum contrarium esse authori veteris Testamenti: hoc verò refellit Tertullianus, quia figuras veteris Testamenti Christus adimplevit in novo; quare verba hæc, *id est, figura corporis mei*; referenda sunt ad tempus veteris Testamenti, per figuram quam Rhetores vocant hyperbaton, ita ut sit hic sensus, Panis qui sub Lege figura fuit corporis mei, in Evangelio est corpus meum. Hunc esse Tertulliani sensum constat

I°. ex ejus scopo & instituto mox exposito.

II°. ex modo loquendi: *figura enim non fuisset*, inquit, *nisi veritatis esset corpus*: verbum autem

præteriti temporis, *fuisset*, apertè innuit respicere Tertullianum ad tempus veteris Testamenti, in quo panis fuit figura corporis Christi; & ista, *Panem corpus suum fecit, dicendo, Hoc est corpus meum*, clarissimè probant, Christum panem, qui in veteri Testamento fuit figura corporis sui, in novo reipsâ fecisse corpus suum per benedictionem seu consecrationem, dicendo, *Hoc est corpus meum.*

III°. Verba quæ subjungit ibidem Tertullianus, ut ostendat Marcionem veterem non intellexisse figuram corporis Christi, decretoria sunt pro hac

Pag 458. A. nostrâ primâ responsione, *Non intelligens*, inquit, *veterem fuisse istam figuram corporis Christi, dicentis per Jeremiam....Venite, conjiciamus lignum in panem ejus, scilicet crucem in corpus ejus. Itaque illuminator antiquitatum, quod tunc voluerit significare panem, satis declaravit, corpus suum vocans panem.* Et paulò post, sicut per Jeremiam corpus Christi in pane præfiguratum, sic Gen. 49. per vinum præfiguratum esse sanguinem in benedictione

Ibid. B. Judæ, ostendit. *Lavabit*, inquit, *in vino stolam suam, & in sanguine uvæ amictum suum; stolam & amictum carnem demonstrans, & vinum sanguinem*, inquit Tertullianus. *Ita & nunc sanguinem suum in vino consecravit, qui tunc vinum in sanguine figuravit.* Ex quibus sanè perspicuum est, Tertulliani sensum eò loci hunc esse, nempe vinum, quod in veteri Lege figura fuit sanguinis Christi, nunc, id est in novâ Lege, fieri reverâ seu consecrari sanguinem Christi; & panem qui in veteri Lege figura fuit corporis Christi, in novâ fieri reverâ corpus illius, ut umbra in corpus, & figura in veritatem transiret. Panem igitur figuram corporis Christi appellavit Tertullianus, non Evangelicam, sed Legalem; non

Christi instituentis Eucharistiam, sed Jeremiæ illam præfigurantis; uno verbo, figuram appellavit respiciens ad tempus veteris, non novi Testamenti.

Secunda responsio opposita errori Marcionis hæc est, scilicet Tertullianum per figuram corporis, idem intelligere quod Orthodoxi per Sacramentum corporis. Sicut igitur per Sacramentum corporis intelligimus speciem externam quæ sensibus observatur, non quidem vacuam & inanem, sed plenam ipso præsente Christi corpore, ita Tertullianus figuram intellexit plenam. Idcirco autem Eucharistiam figuram appellavit, denominatione sumptâ à parte exteriori & sensibili Sacramenti, potius quàm corpus Christi, quia refellendum habebat Marcionis errorem de phantasticâ Christi carne, quem, ut directè explodat, argumentum petit ab Eucharistiâ, quæ cùm sit figura, seu symbolum & Sacramentum corporis Christi, supponit Christum habere verum corpus; umbræ enim & phantasmatis non datur figura, sed rei veræ & subsistentis. *Cæterum*, inquit Tertullianus locô in Objectione citato, *vacua res, quòd est phantasma, figuram capere non posset.* Argumentum autem istud, ut concluderet, debuit ex symbolis externis seu figurâ & Sacramento corporis Christi desumi, non verò ex ipso corpore Christi in Eucharistiâ reverâ inexistente: à veritate enim proprii & naturalis corporis Christi in Eucharistiâ existentis, quam negabat Marcion, rectè non intulisset Tertullianus veritatem corporis Christi in se; hanc igitur etsi supponat, non tamen ex eâ, sed ex ejus figurâ & Sacramento meritò arguit: unde Lib. 5. adversùs eundem Marcionem c. 8. idem Tertull. ait: *Panis & calicis Sacramento jam in Evangelio probavimus*

Pag. 458. A.

A.

Pag 470. D.

corporis & sanguinis dominici veritatem, adversùs phantasma Marcionis.

Tertia solutio est, Tertullianum appellasse panem eucharisticum figuram corporis Christi, per exclusionem sensûs erronei Marcionis, qui panem esse proprium & naturale Christi corpus per summam dementiam affirmabat, concedo: per exclusionem sensûs orthodoxi, præsentiæ scilicet realis, nego. Scilicet cùm Marcion vellet Christum veram non habuisse carnem, sed loco veri & naturalis corporis, adoptasse sibi panem, consequens erat ut in Eucharistiâ verum agnosceret corpus Christi, verum, inquam, non naturâ, sed adoptione; nullumque hujus corporis signum, nullam figuram, nullum Sacramentum esse vellet. Quæ enim fuisset? Panis? at ille, juxta Marcionem, erat ipsummet verum Christi corpus. Non igitur illius erat figura & symbolum. Meritò igitur Tertullianus ad hoc erroris Marcionis caput respiciens, dicebat panem esse figuram, id est Sacramentum corporis Christi, non verò corpus Christi sensu Marcionis: sensu enim orthodoxo dixerat, Christum fecisse panem corpus suum consecratione. Ita posse Tertulliani mentem exponi, colligitur ex errore Marcionis quem ita refellit citato L. 4. cap. 40. *Si*
Pag. 458. A. *propterea*, inquit, *panem corpus sibi finxit, quia corporis carebat veritate; ergo panem debuit tradere pro nobis. Faciebat ad vanitatem Marcionis, ut panis crucifigeretur*: quod certè figmentum risu potius excipi debet, quàm seriò refelli.

Ex triplici hac responsione patet solutio ad argumentum Albertini, ejusque confirmationem antea adductam.

Solvuntur Objectiones ex Origene.

Objicies 1°. cum Albertino pag. 349. celebre testimonium Origenis depromptum ex illius Commentario in caput 15. S. Matth. quod extat Tomo 1. editionis Huetianæ, ubi multa congerit dogmati præsentiæ realis omnino adversa.

I°. ait Eucharistiam ex se non sanctificare comedentem, sed totam sanctificationem ex purâ & mundâ conscientiâ oriri. *Quemadmodum*, inquit, *inquinato & incredulo nihil purum est, non quidem per se, sed propter illius contaminationem & incredulitatem, ita id quod sanctificatum est per verbum Dei & orationem non ex se utentem sanctificat.* Atqui falsa esset hæc propositio, si Eucharistia verè & substantialiter contineret Christi corpus. *Edit. Huetij T. 1. part. 2. p. 251. B.*

II°. Asserit neque comedendo, aliquo bono nos augeri, neque non comedendo, aliquo bono privari. *Sic autem*, inquit, *neque bono aliquo privamur, ex eo quòd non comedamus de pane per verbum Dei & orationem consecrato, nempe propter ipsam ab eo abstinentiam; neque ex eo quòd comedamus, bono aliquo abundamus: nam causa privationis, malitia est & peccata; & abundantiæ causa, justitia est & rectè facta.* *Ib. p. 254. A.*

III°. Asserit panem illum sanctificatum per verbum Dei & orationem, retinere suum esse naturale, id est à propriâ suâ substantiâ non discedere, ac in secessum mitti. *Cibus ipse*, inquit, *per verbum Dei & orationem consecratus, secundùm illud quidem ipsum quod materiâ constat, in ventrem abit, & in secessum ejicitur; secundùm orationem autem quæ illi accessit, juxta proportionem fidei, utilis est.* *Ibid. B.*

IV°. Panem illum consecratum appellat corpus

Ibid. C. Chriſti typicum & ſymbolicum, *Et hac quidem* inquit, *typico & ſymbolico corpore.*

V°. Diſertè corpus illud Chriſti typicum & ſymbolicum diſtinguit à vero & naturali. Poſtquam enim dixit, *Et hac quidem de typico ſymbolicoque corpore*, addit: *Multa autem dici queant de ipſo Verbo quod caro factum eſt*; id eſt, de naturali & ſubſtantiali corpore Chriſti; ergo verbis antecedentibus agendo de Euchariſtiâ, non verum & naturale intellexit corpus Chriſti.

Reſp. 1°. cum doctiſſimo Huetio, Origenianorum L. 2. q. 14. pag. 179. partis primæ, fruſtra Sixtum Senenſem, Bibliothecæ Lib. 6. annotatione 66. ſuſpicatum fuiſſe textum citatum Origenis ab Hæreticis fuiſſe depravatum; fruſtra ab Eraſmo interprete corruptum conjectatos Genebrardum & & Perronium, cùm integritatem loci manuſcriptorum Codicum Græcorum conſenſus apertè probet.

Reſp. 2°. nihil ex citato teſtimonio inferri poſſe à Novatoribus contra dogma Catholicorum realis præſentiæ.

Ad primum, diſt. Euchariſtia non ſanctificat ex ſe comedentem, ſi malè ſit affectus ac reus alicujus mortalis peccati, concedo: ſecus, nego. Non aliam eſſe Origenis mentem demonſtrant evidenter hæc illius verba in loco citato, *Quod ſanctificatum eſt*,

Ib. p. 233. E. inquit, *per verbum Dei & orationem, non ex ſe utentem ſanctificat. Nam ſi ita eſſet, ſanctificaret & illum qui indignè Domino comedit, nec ullus propter cibum hunc infirmus factus fuiſſet, aut imbecillis, aut mortuus.... Ac proinde in pane Domini utilitas eſt ei qui utitur, cùm intemeratâ mente & purâ conſcientiâ panis ſit particeps.*

Ad ſecundum, diſtinguo. Abſtinentes ab Eucha-

stitiâ, quia vel satis non sunt præparati, vel alicujus peccati sibi sunt conscii, non fraudantur aliquo bono, concedo : qui simpliciter abstinent, nego.

Pariter qui ad illam accedunt, aliquo bono non abundant, si minùs præparati, aut peccati conscii accedant, concedo: qui simpliciter eâ privantur, nego. Solutionem in mente Origenis sic exponit doctissimus Huetius loco mox indicato : *Quia*, inquit, *cùm homo nondum satis sibi probatus, vel alicujus criminis sibi conscius, si ad altaris Sacramentum accedat, judicium sibi manducat & bibat, atque ex hoc esu & potu mortem animæ suæ consciscat, nedum fructum aliquem inde percipiat, sequitur ut si hæc reformidans Sacramento abstineat, bono aliquo non privetur, dum non sumit corpus Christi, cùm malum tantum fuisset nacturus, si sumpsisset.* Ib. part. 1. p. 178. A.

Ad tertium, distinguo. Panis sanctificatus retinet suum esse naturale, id est species visibiles, seu accidentia quæ in hoc Sacramento habent rationem materialis, & quæ corrupta à stomacho, & in novam conversa substantiam, vel in secessum abeunt, vel humani corporis formam induunt, concedo : retinet suum esse naturale, id est propriam substantiam, seu formam panis, quasi non mutetur in substantiam corporis Christi, nego. Species igitur visibiles, ut observat Bellarminus, habent rationem materialis, non quidem respectu formæ naturalis, sed respectu sanctificationis & significationis ; & præterea ex accidentibus eucharisticis præcipuum est quantitas, quæ ad materiam potius, quàm ad formam pertinet.

Ad quartum, symbola panis & vini rectè dicuntur corpus Christi typicum & symbolicum, quia sunt Sacramentum, signum, imago, figura corporis

Christi, non quidem absentis, sed præsentis: nomen autem rei significatæ sæpius datur ipsi signo. *Præterea, ipsum verum Christi corpus*, ait ibid. Huetius, *ut est in Eucharistiâ, est typus ac symbolum sui ipsius extra Sacramentum, ut fuit olim in cruce, & nunc est in Cœlo; vel typus dicitur resurrectionis nostræ, juxta Nicænum Concilium; vel unius illius corporis, cujus ipse (Salvator) caput existit, cuique nos tanquam membra, arctissimâ fidei, spei & charitatis connexione adstrictos esse voluit, juxta Patres Tridentinos Sess. 13. cap. 1. & 8. vel denique fidei & promissionis, juxta S. Clementem Alexandrinum L. 1. Pædagogi.*

Multiplici de causâ Eucharistia dicitur figura corporis Christi.

Atque ita facilè solvuntur ea SS. Patrum testimonia quæ tantâ pompâ congerunt Novatores, in quibus Eucharistia dicitur Sacramentum corporis & sanguinis Christi, signum, figura, typus, symbolum, imago &c. quibus certè terminis, non Veteres modò ante exortam Berengarii hæresim usi sunt; sed etiam ii qui, fatentibus adversariis, Berengarium datâ operâ impugnarunt, ut Paschasius, Lantfrancus &c.

Hanc expositionem Origenis excerptis ab eo similibus quibusdam loquendi formulis confirmat illustrissimus Huetius; & ostendit Origenem sæpe res quasdam symbolicas appellare, non quòd veritatem non contineant, sed quia rerum insuper aliarum sunt symbola.

Ad quintum, Origenes distinguit corpus typicum à vero & naturali Christi corpore, quoad existendi modum, & extra Sacramentum, concedo: quoad substantiam, quasi vellet non esse idem corpus, nego.

Instabis cum Albertino: Loco citato negat Origenes

[redacted]

tes corpus Christi ab impiis manducari in Eucharistiâ: at si reipsâ præsens illud supponeret, procul dubio non negaret ab iis manducari, licet indignè manducarent non dijudicantes corpus Domini.

Resp. nego ant. Negat enim tantùm impios cum fructu manducare corpus Christi. Imò cùm ibidem Origenes agnoscat impios indignè manducare Christi corpus, necesse est ut, ipso fatente Albertino, agnoscat verè præsens esse illud corpus; aliàs quomodo impii illud manducare indignè possent?

Urgebis cum eodem: Si dicerem impios non participare Spiritum sanctum, sensus non foret eos non utiliter eum participare, sed simpliciter & absolutè non participare: cùm igitur dixit Origenes, impios non manducare corpus Christi, voluit eos nullatenus manducare.

Resp. nego consequens & paritat. Disparitas est, quia cùm unus sit modus accipiendi Spiritum sanctum, nempe per inhabitationem ipsius in cordibus nostris, nec sub aliquo Sacramento secundùm substantiam suam ac personam realiter contineatur, neque corporaliter accipi possit, qui totus est spiritus, hinc fit quòd non possit quis eum habere, nisi cum fructu; non enim haberi potest & possideri, nisi per gratiam quam vel diffundit primò in cordibus, vel jam diffusam auget: at caro Christi potest duplici modo manducari, corporaliter tantùm, & corporaliter simul ac spiritualiter, ore & corde, dignè & indignè, ad vitam vel ad judicium & condemnationem.

Objicies 2°. Idem Origenes Tom. 32. in Joannem, buccellam, quam Christus Judæ porrexit, ejusdem fuisse conditionis cum eâ quam dedit cæteris Apostolis dicens, *Hoc est corpus meum.* Atqui buc-

cella Judæ porrecta, fuit merus panis.

Resp. nego min. In mente enim ac sententiâ Origenis, sicut & multorum aliorum, buccella illa fuit verum Christi corpus: quamquam id negant alii, existimantes Christum Apostolis corpus suum dedisse, non verò Judæ, qui è mensâ discesserat eum traditurus, priùs quàm instituta fuisset Eucharistia.

T. 1. p. 85. Objicies 3°. Hom. 7. in Leviticum, exponens præceptum Aaroni cæterisque Sacerdotibus traditum, ne ad altare accessuri vinum biberent, ait, Christum, cùm ad altare, id est crucem esset accessurus, non bibisse vinum, juxta illud, *Non bibam amodo de hoc genimine vitis &c.* Apostolos verò bibisse vinum, quia nondum ad altare crucis erant accessuri. Censet igitur Origenes, Christum Apostolis suis in ultimâ Cœnâ dedisse vinum, cùm accipiens calicem benedixit, & dedit dicens, *Accipite & bibite ex hoc &c.* ista enim verba refert Origenes, quibus significat se de vino eucharistico loqui.

Resp. nego consequens. Supponit quidem ex privatâ suâ opinione Origenes, Christum non bibisse vinum in postremâ, quam cum Apostolis suis celebravit Cœnâ: sed cùm ait Apostolos vinum bibisse, vel intelligi debet de calice usuali cœnæ communis, vel si de calice eucharistico, vinum appellat, quòd ejus proprietates & accidentia, etiam post consecrationem retineat, licet reverâ vinum illud in Christi sanguinem sit conversum. Neque enim ejus consilium est in hac Homiliâ de Eucharistiâ disserere, & Scripturam exponere, ut ipse profitetur, sed Ecclesiam ædificare; unde comparatio vini, cujus usus prohibitus fuit Aaroni aliisque Sa-

cerdotibus cùm sacra munia obire deberent, ipsis Apostolis cæterisque Sacerdotibus adaptata, valet & obtinet quantùm ad prohibitionem vini, non quantùm ad conditionem illius.

Objicies 4°. Eâdem Hom. sic ait: *Si litteram sequaris, hoc ipsum quod dictum est, Nisi manducaveritis carnem meam, & biberitis sanguinem meum, occidit hæc littera.* Ergo non credidit Origenes, Christi carnem & sanguinem verè ac realiter manducari & bibi. Ib. p. 87. F.

Resp. dist. ant. Occidit hæc littera, sensu carnali Capharnaïtarum, de quo antea diximus, concedo: sensu orthodoxo realis præsentiæ, nego. Porro declarat ibidem Origenes, se loqui in sensu eorum qui dicebant, *Quomodo dabit nobis hic carnem suam ad manducandum?* Ibid.

Objicies 5°. Idem Origenes L. 8. contra Celsum sic loquitur: *Nos qui rerum omnium conditori placere studemus, cum precibus & gratiarum actione pro beneficiis acceptis oblatos panes edimus.* Ergo Eucharistia est tantùm panis. T. 1. p. 524. K.

Resp. nego conseq. 1°. quia fatetur ipse Albertinus, probabile non esse Origenem eò loci agere de Eucharistiâ. Propositum enim illi erat impugnare Celsum affirmantem panem & vinum & similes alios terræ fructus nobis à dæmonibus administraris adeoque illis referendas esse gratias: quem his verbis refellit, *Celsus Deum nesciens, vota persolvit dæmonibus: Nos verò qui rerum omnium*, & alia ut in Objectione.

II°. Locus ille Origenis dogma Catholicum quod hîc propugnamus confirmat. Namque post adducta verba sic ille pergit: *Oblatos panes edimus, corpus jam per precationem factos sanctum quoddam,*

& sanctificans utentes eo cum sano proposito. Quod verò est corpus illud sanctum, quod sanctificat eo utentes, nisi corpus Christi? Reverâ indefinitè & indistinctè appellat ibi Origenes corpus quoddam sanctum, distinctè non exponens cujus illud sit; quia nimirum cum Pagano disputabat, cui Religionis nostræ altiora mysteria aperire nefas erat, ne irrisioni ac contemptui exponerentur.

Objicies denique. Hom. 16. in Numeros, Ori-
T. 1. p. 148. K. genes ait *nos bibere Christi sanguinem, cùm sermones ejus recipimus.*

Resp. hoc in loco & aliis similibus non excludere Origenem oralem & sacramentalem corporis Christi manducationem; sed hoc unum velle, nempe corporis & sanguinis Christi fructum animo percipi posse, si quis mandata ejus observet & sermones sequatur. Manducatio porro hæc spiritualis non excludit oralem & sacramentalem, ut diximus antea, cùm de verbis promissionis Eucharistiæ ageremus, in solutione Objectionum.

Solvuntur Objectiones ex S. Augustino.

Objicies 1°. Sermonem S. Augustini ad recens baptisatos, quem integrum refert S. Fulgentius Epistolâ 12. ad Ferrandum cap. ultimo, ex quo tria inferri possunt contra dogma realis præsentiæ.

Oper. S. Fulg. p. 266. n. 25. Primum, *Hoc*, inquit sanctus Doctor, *quod videtis in altare Dei, etiam transactâ nocte vidistis; sed quid esset, quid sibi vellet, quàm magnæ rei Sacramentum contineret, nondum audistis. Quod ergo videtis, panis est & calix; quod vobis etiam oculi vestri renuntiant. Quod autem vobis fides vestra postulat instruenda, panis est corpus; calix, sanguis Christi.* Atqui, inquit Albertinus, panis non potest

[redacted]

esse corpus Christi per naturam, neque per sua accidentia; superest igitur ut sit corpus Christi per figuram & repræsentationem.

Secundum, Proponit ibidem objectionem S. Augustinus, quomodo scilicet panis sit corpus Christi. *Potestis*, inquit, *dicere mihi: Præcepisti ut credamus; expone ut intelligamus. Potest enim in animo cujusquam hæc cogitatio oboriri, Dominus noster Jesus Christus novimus unde acceperit carnem, de Virgine Mariâ.....In Cœlo est modò sedens ad dexteram Patris. Quomodo est panis corpus ejus; & calix, vel quod habet calix, quomodo est sanguis ejus?* En objectio, cui sic respondet S. Augustinus. *Ista, fratres, ideo dicuntur Sacramenta, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, speciem habet corporalem; quod intelligitur, fructum habet spiritalem.* Ib. p. 227.

Jam verò, ait Albertinus, si credidisset S. Augustinus panem & vinum per consecrationem fieri propriè & realiter corpus & sanguinem Christi, ad propositam quæstionem clarè & distinctè proculdubio respondisset, maximo miraculo fieri ut panis & vini substantia mutetur in corpus & sanguinem Christi, manentibus utriusque proprietatibus & accidentibus, adeoque simul esse in Cœlo & in terrâ: atqui tamen nihil horum respondet sanctus Doctor, licet & proposita quæstio, & auditorum instructio id postularet.

Tertium, Explicans quid intelligendum sit per corpus Christi, sic loquitur: *Corpus ergo Christi si vis intelligere, Apostolum audi dicentem fidelibus: Vos estis corpus Christi, & membra. Si ergo vos estis corpus Christi & membra, mysterium vestrum in mensâ Domini positum est, mysterium Domini accipitis. Ad* Ibid.

id quod estis, Amen, respondetis, & respondendo subscribitis. Audis ergo, corpus Christi, & respondes, Amen. Esto membrum corporis Christi, ut verum sit Amen. Quare ergo in pane? Nihil hic de nostro adferamus, ipsum Apostolum item audiamus. Cum ergo de isto Sacramento loqueretur, ait: Unus panis, unum corpus multi sumus. Intelligite, & gaudete. Unitas, pietas, veritas, charitas.... Recolite enim quia panis non fit de uno grano, sed de multis. Ex quibus manifestum est, S. Augustinum non aliud in Eucharistiâ Christi corpus agnovisse, quàm mysticum & & spiritale, quod in unione Fidelium, tanquam membrorum cum Christo, tanquam capite, positum est.

Resp. ad primum, panem esse corpus Christi per consecrationem, seu per sui conversionem & mutationem in corpus Christi, non verò per suam substantiam aut accidentia. Cùm enim impossibile planè sit panem verum & naturalem esse corpus Christi, necesse est ut si corpus illud sit, mutetur & convertatur ejus substantia in substantiam corporis Christi: atqui verbis citatis expresè ait Augustinus, panem esse corpus Christi, *Quod fides vestra*, inquit, *postulat instruenda, panis est corpus Christi*. Ergo supponit panis substantiam converti in substantiam corporis Christi: unde primum istud argumentum Albertini causæ catholicæ multùm favet, nedum nocet.

Ad secundum, dico noluisse S. Doctorem distinctè respondere, quia non erant auditores capaces: tùm quia sermonem habebat ad recens baptisatos, quibus lac doctrinæ propinandum erat, non abstrusiora mysteria referanda, quorum altitudinem assequi non potuissent; satis igitur erat, si nudè

ac simpliciter exigeretur ab iis fides in Christum præsentem in Eucharistiâ, hanc enim simul cum Baptismo, pro disciplinâ hujus temporis susceperant: sed plenior expositio & explicatio hujus mysterii, seu modi quo panis fit corpus Christi, in aliud tempus reservabatur, cùm scilicet in fide ac bonis operibus crevissent; hinc est quòd sanctus Doctor transeat à corpore naturali Christi, ad mysticum. Tùm quia solebant Veteres in publicis ad populum concionibus, involutis & subobscuris verbis de difficilioribus fidei nostræ Sacramentis loqui, ne fortè adesset aliquis Paganus & non initiatus qui ea irrideret, & Christianis vitio verteret. Hinc sæpius S. Augustinus mysterium altaris his tantùm verbis designat, *Norunt fideles quid dico*.

Ad tertium, propter rationem mox adductam, postquam S. Augustinus à recens baptisatis hoc postulavit, ut crederent panem eucharisticum esse corpus Christi, in quo mysterii hujus summa posita est, statim convertit se ad explicationem corporis mystici Christi, ut recens illos baptisatos instruat de significatione mysticâ & spirituali symbolorum Eucharistiæ, hincque occasionem habeat eos ad unionem inter se, tanquam unius & ejusdem corporis membra, fovendam & conservandam: mystica autem hæc expositio non excludit veram & litteralem, immò hanc ibidem supponit manifestè sanctus Doctor verbis in responsione ad primum citatis, quamquam ibi eam clariùs & explicatiùs non evolvat, ob rationem mox adductam. Unde incassum laborat Albertinus, ut ostendat scopum & subjectam materiam, de quâ sanctus Doctor, postulare ut realem hanc corporis Christi in Eucharistiâ præsentiam exponeret: imò & conditio eorum

quos alloquitur, & temporis ac loci circumstantia exigebat, ut strictim propositâ fide realis præsentiæ, ad morales & mysticas expositiones sermonem suum converteret, ex quibus instrui & informari faciliùs poterant recentes illi Christiani. Probent igitur, si possunt, adversarii, S. Augustinum ad moralem corporis Christi mystici expositionem confugisse, quia litteralem exclusit & negavit. Nisi hoc probaverint, nihil efficient: ut enim antea diximus, qui inter multas explicationes rei ejusdem, unam assumit, alias non censetur excludere, nisi disertis verbis id declaraverit.

Objicies 2°. S. Augustinus Epistolâ 98. aliàs 23. ad Bonifacium, docens qua ratione infantes dici possunt fideles, ac possint susceptores eorum nomine respondere, Credo; sic obiter de Eucharistiâ loquitur: *si Sacramenta quamdam similitudinem earum rerum, quarum Sacramenta sunt, non haberent, omnino Sacramenta non essent. Ex hac autem similitudine plerumque etiam ipsarum rerum nomina accipiunt. Sicut ergo secundùm quemdam modum Sacramentum corporis Christi corpus Christi est, Sacramentum sanguinis Christi sanguis Christi est, ita Sacramentum fidei fides est. Nihil autem est aliud credere, quàm fidem habere. Ac per hoc cùm respondetur parvulus credere, qui fidei nondum habet affectum, respondetur fidem habere propter fidei Sacramentum, & se convertere ad Deum, propter conversionis Sacramentum.*

To. 2. pag. 267. F.

Ex quo testimonio triplex istud argumentum videtur posse elici adversùs dogma realis præsentiæ Christi in Eucharistiâ.

Primum est, S. Augustinum affirmare Eucharistiam esse corpus Christi *secundùm quemdam* mo-

dum; non igitur censet esse verè & substantialiter corpus Christi.

Secundum est, quia exponens quis sit ille modus secundùm quem Sacramentum corporis & sanguinis Christi dicitur corpus & sanguis ejus, non aliunde eum desumit, quàm ex genericâ signorum & Sacramentorum naturâ, quæ vulgò dicuntur esse res illæ, quas significant; non quòd res illas naturâ & substantiâ verè contineant, sed quia earum signa sint, & similitudinem quamdam cum iis habeant.

Tertium est, quia se habet Sacramentum corporis & sanguinis Christi ad corpus & sanguinem, sicut Sacramentum fidei ad fidem: atqui Sacramentum fidei non est signum fidei actualis præsentis; ergo nec Sacramentum corporis Christi signum præsentis corporis.

Resp. ad primum: His verbis, *secundùm quemdam modum*, non excludit S. Augustinus realem & substantialem præsentiam Christi, sed tantùm innuere vult Sacramentum secundùm speciem externam quam ingerit sensibus, non esse propriè ac substantialiter corpus Christi, sed tantùm secundùm quemdam modum, nempe denominativè, quia scilicet signa earum rerum nominibus appellantur sæpius, quarum sunt signa. Probatur autem 1°. ex scopo & instituto S. Doctoris citatâ Epistolâ ad Bonifacium: nempe vult probare quâ ratione infantes dici possint credere, hancque adducit, quia nimirum recipiunt Sacramentum fidei, nempe Baptismum; Sacramentum autem seu signum fidei, dicitur fides, dando rei significatæ nomen ipsi signo. Pariter Sacramentum corporis Christi, idest, symbolum & signum exterius, dicitur corpus Christi, licet non sit reverâ corpus Christi, sed illud sub se

contineat. 2°. ex aliis ejusdem S. Doctoris locis, in quibus simili loquendi ratione, *secundùm quemdam modum*, utitur, nec tamen rei veritatem excludit, sed supponit. Sic v. g. Epistolâ 137. aliàs 3. ad Volu-
Ib. p. 407. A. sianum cap. 3. n. 12. ait, *Verbum divinum voluisse suscipere hominem, & cum illo uniri quodammodo*.
Et Epistolâ 166. aliàs 28. ad Hieronymum c. 2.
Ib. p. 584. C. initio ait, *animam hominis esse secundùm quemdam modum immortalem*. neque tamen mens illius fuit, negare tùm veram & hypostaticam Verbi divini cum humanitate conjunctionem, tùm animæ rationalis veram immortalitatem; sed tantùm innuere voluit, ex multis unionis modis, ac rationibus, eam selegisse Verbum, quæ personalis est, nullamque suppositi mutationem importat: similiter certam quamdam immortalitatis speciem animæ rationali tantùm convenire, videlicet eam quæ excludit mortem physicam & realem ex pugnâ contrariorum provenientem, non verò eam quæ aut mortem spiritualem & mysticam, quæ est à peccato, non admittit, aut absolutam destructionem & annihilationem, Deo, si vellet, concursum suum subtrahente. Pariter igitur cùm dixit sanctus Doctor, Sacramentum corporis Christi esse corpus Christi *secundùm quemdam modum*, non excludit veram & substantialem corporis Christi ab Eucharistiâ præsentiam, sed hoc unum intendit, Sacramentum ipsum seu signum exterius ac visibile non esse corpus Christi, nisi secundùm quemdam modum, quatenus scilicet nomen rei significatæ tribuitur ipsi signo. Neque enim, ut diximus, symbolum exterius verè & propriè est corpus Christi, licet illud contineat sub se, illiusque sit signum, & eam ob causam dicatur corpus Christi; quemadmodum

Sacramentum fidei dicitur fides, non quòd reverâ sit fides, sed quia illius est signum, & quidem efficax & practicum. Hinc facilis est solutio ad secundum & tertium.

Ad secundum, dico consilium & institutum S. Augustini citato in loco, hoc unum ab eo postulasse, ut secundùm genericam signi rationem exponeret quomodo Sacramentum corporis Christi sit corpus Christi, quia nempe illius est signum: neque instituti ratio exigebat, ut fusiùs ibi declararet quà ratione corpus Christi est in Sacramento.

Ad tertium, dist. maj. se habet Sacramentum corporis Christi ad corpus, sicut Sacramentum fidei ad fidem, in aliquibus, ac in eo præsertim quod intendebat S. Augustinus, nempe utrumque Sacramentum denominari à re quam significat, Sacramentum scilicet fidei, fidem; & Sacramentum corporis Christi, corpus appellari, concedo: in omnibus, nego. Neque enim comparationes quas adducunt SS. Doctores in omnibus accuratæ sunt, & urgendæ, sed ex eorum scopo ac institutâ disputatione pensandæ sunt & æstimandæ. Sic v. g. comparatio transfusionis peccati originalis, cum infusione fidei in parvulis, quam adhibet S. Augustinus L. 3. de peccatorum meritis ac remissione c. 2. in omnibus æqua & accurata non videtur: aliàs colligere quis posset, peccatum originale merè imputari parvulis, non autem verè in illis esse; sicut fides actualis Ecclesiæ per quam dicuntur credere, verè in illis non est, cujus sunt incapaces, sed tantùm iis quasi imputatur, dum habitualem saltem fidem per Baptismi Sacramentum recipiunt. Cùm igitur comparat sanctus Doctor Sacramentum corporis Christi cum Sacramento fidei, certum est similitudi-

T. 10. pag. 72. C. D.

nem ac paritatem omni ex parte non esse; siquidem Sacramentum corporis continet sub se actu, verè & realiter corpus Christi, Sacramentum autem fidei in parvulis non supponit fidem actualem: in eo igitur tantùm attendi debet & stat comparatio, ad quod probandum fuit adducta. Porro ad hoc unum à S. Doctore fuit adducta, ut ostenderet signa seu Sacramenta sæpe appellari earum rerum nominibus, quarum signa sunt & Sacramenta; atque ita Sacramentum corporis Christi dici corpus Christi, sicut Sacramentum fidei dicitur fides: unde concludit sanctus Doctor, infantes propter Sacramentum fidei quod suscipiunt, meritò posse fideles appellari, de quo uno fuerat à Bonifacio interrogatus.

Objicies 3°. Idem S. Augustinus Enarratione in
To 4. pag. 7. B. Psalm. 3. expressè asserit tantam fuisse Christi Domini patientiam, ut etsi perversas Judæ traditoris cogitationes non ignoraret, eum tamen admiserit ad convivium, in quo Discipulis suis corporis & sanguinis sui figuram commendavit & tradidit. Porro, inquit Albertinus, figura non est veritas, sed imitatio veritatis.

Resp. distinguo propositionem: Dedit figuram plenam ipsâ veritate, quæ destinata tantùm erat ad supplendam rei apparentiam & visibilitatem, concedo: dedit figuram vacuam, ac destinatam ad supplendam rei absentiam, nego. Utriusque figuræ naturam & exempla lege superiùs in responsione ad primam Objectionem Novatorum contra realem præsentiam, ductam ex circumstantiis institutionis Eucharistiæ. Vide etiam paulò supra in solutione Objectionum ex Origene ad 1. n. 4. quibus de causis Eucharistia dicitur figura.

Instabis 1°. cum Albertino: Absurdum est di-

tere rem unam & eandem sui ipsius figuram esse & imaginem; est quippe inter imaginem & rem cujus imago est, relativa oppositio, ad quod probandum nonnulla profert SS. Patrum testimonia, ut Tertulliani L. 2. contra Marc. cap. 9. & L. contra Praxeam cap. 26. S. Athanasii L. contra hypocrisim Meletii; S. Gregorii Nysseni L. de animâ & resurrectione; S. Ambrosii L. 1. de fide cap. 4. S. Augustini L. 7. de Trinit. c. 1.

Resp dist. ant. Absurdum est rem unam & eandem sub eodem planè respectu ac statu sui ipsius esse figuram & imaginem, quo sensu loquuntur SS. Patres laudati, concedo: sub diverso respectu, nego. Sic, juxta S. Augustinum Tractatu 32. in Joan. Christus in cruce unum latronem justificans eique paradisum promittens, alterum verò reprobans, sui ipsius in supremo Judicio imago erat, cùm electos à reprobis secernet. Nihil igitur incommodi est, Christum in Eucharistiâ præsentem sui ipsius ut in cruce pendentis &c. esse figuram.

Instabis 2°. Imago debet sub aspectum ducere id cujus est imago; hoc autem non potest signum exterius Eucharistiæ. Quomodo enim corpus sub accidentibus panis latens, demonstrare potest illud ipsum corpus in cruce pendens? Quis unquam audivit, rei visibilis invisibilem esse imaginem?

Resp. rem invisibilem, cùm per formam exteriorem cui conjuncta est, sit visibilis, alterius rei seu visibilis, seu invisibilis signum esse posse, quamvis ex invisibili, quamdiu manet invisibile, cognitio visibilis effici non possit. Sic conceptus nostri naturâ suâ sunt invisibiles, sed cùm vocibus induuntur, ingenii ac morum conditionem repræsentant & oculis veluti subjiciunt: sic igitur corpus

Christi signo sensibili in Eucharistiâ circumvestitum, seipsum in cruce expansum repræsentat & exhibet oculis nostris, non quidem corporis, sed animæ per fidem elevatæ.

Objicies 4°. S. Augustinus Lib. contra Adimantum Manichæum cap. 12. ait Christum non *dubitasse dicere, Hoc est corpus meum, cùm signum daret corporis sui*. Ergò, inquit Albertinus, Eucharistia, in mente S. Augustini, est tantùm signum corporis, non corpus ipsum Christi.

T. 8. p. 124. E.

Resp. 1°. dist. cùm signum daret corporis sui; plenum, continens reverâ corpus Christi, concedo: vacuum & excludens corpus Christi, nego. Quòd verò eo in loco clariùs non expresserit sanctus Doctor, quale signum esset corporis Christi Eucharistia, nihil mirum est, cùm hanc expositionem non postularet ejus instituti ratio; sed tantùm ut proferret exempla in quibus nomen rei significatæ sæpius ipsi signo & figuræ tribuitur, quod unum ostendendum habebat adversùs Adimantum.

Scilicet, ille è sectâ Manichæorum, duo prima principia, seu duas naturas æternas admittebat, unam boni, alteram mali. A principio mali dicebat datam esse Legem Moysis; à principio verò boni, Legem Evangelicam: ut autem probaret opposita esse ac contraria inter se ejusmodi duo principia, Legem cum Evangelio pugnare multis testimoniis confirmare nitebatur. Varias ejusmodi antitheses & oppositiones expendit sanctus Doctor L. contra illum Adimantum Manichæum: in citato verò cap. 12. expendit hunc locum Deuteronomii cap. 12. v. 23. in quo dicitur: *Hoc solùm cave ne sanguinem comedas, sanguis enim eorum pro animâ est; & idcirco non debes animam comedere cum carnibus.* quem locum contendebat Adimantus

adversarii hisce Christi Domini verbis quæ referuntur à S. Matthæo c. 10. v. 28. *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Quomodo enim*, inquiebat Hæreticus, *si sanguis est anima, non potest hominis interfector nocere animæ, cùm tantam habeat in sanguinem ejus potestatem?* Ib. p. 1232 D.

Huic Adimanti objectioni duobus modis respondet S. Augustinus.

I°. in Deuteronomio sermonem esse de animâ pecoris; in Evangelio de animâ hominis: hanc esse immortalem, adeoque humanum sanguinem non esse pro animâ; illam verò mortalem, quæ in sanguine posita est.

II°. præceptum illud in signo esse positum; hoc est, sanguinem appellari animam, non quòd propriè sit anima, sed quia signum est animæ; nomen verò rei significatæ sæpius tribuitur per quamdam accommodationem ipsi signo: quod ut probet, adducit exemplum Eucharistiæ, in quo signum exterius ac visibile dicitur corpus Christi, non quòd reverâ propriè sit corpus Christi, sed quia illius est symbolum, & illud reipsâ sub se continet. Unde comparatio illa sanguinis cum animâ, & Eucharistiæ seu symboli exterioris cum corpore Christi, adversariis nocet maximè: sicut enim sanguis est signum animæ præsentis, ita Sacramentum Eucharistiæ signum est præsentis corporis Christi.

Neque est quòd regerat Albertinus, hanc loquendi formam, *Non dubitavit &c* non solere usurpari in locutionibus propriis, sed figuratis dumtaxat, quando id quod datur reipsâ tale non est naturâ & substantiâ, sed tantùm repræsentatione & figurâ. V. g. nemo dixerit, *Non dubitavit Dominus dicere, Hoc est aurum, Hoc est aqua*, si verè aurum daret vel aquam.

Namque hæc loquendi forma rectè usurpatur; quando res quæ datur eam non habet figuram & conformationem exteriorem quam naturaliter debet habere. Porro corpus Christi latens sub symbolis eucharisticis non habet naturalem suam speciem ac existendi modum; neque unquam suspicari potuissent Apostoli, sub speciebus panis & vini latere verum Christi corpus: potuit igitur Christus meritò asserere, signum illud esse corpus suum, quia illud in se continet.

Resp. 2°. cum Cardinali Perronio, dici posse S. Augustinum non ex propriâ sua sententiâ, sed ex hypothesi Manichæorum locutum fuisse: scilicet, ut ostenderet sanctus Doctor, quod sibi proposuerat, posse sanguinem animam idcirco appellari, quia illius signum est, arguit ex ipsâ Manichæorum sententiâ, ducto ab Eucharistiâ exemplo. Quasi diceret, Juxta vos, ô Manichæi, panis est figura corporis Christi, & tamen panem illum non dubitavit Christus appellare suum corpus; ergo potuit Moyses sanguinem appellare animam, quia illius signum est. Quam doctissimi Cardinalis solutionem ut intelligas,

Observabis 1°. Manichæos veram in Christo carnem non admisisse, sed simulatam tantùm & phantasticam, ludificandis humanis sensibus idoneam. Ita S. Augustinus hæresi 46. (Ib. p. 16. F.)

Observabis 2°. ex eodem sancto Doctore L. 20. contra Faustum cap. 1. Manichæos duplicem Christum distinxisse, alium impassibilem, cœlestem & spiritualem per Solem & Lunam distentum, qui corpus habuit tantum umbratile & phantasticum in quo visus est pati, mori, licet reipsâ nec passus, nec mortuus fuerit; alterum verò passibilem eum- (Ib. p. 341. D.)

que

que terrenum & elementarem, qui singulis momentis virtute Spiritûs sancti producitur in pomis, herbis, & similibus, ita ut ejusmodi rebus incorporetur & cum illis simul comedatur. *Dicitis*, inquit S. Augustinus Lib de fide contra Manichæos cap. 34. *magno errore, sed tamen dicitis, Christum quotidie nasci, quotidie pati, quotidie mori in cucurbitis, in pomis &c.* *Ib Append. p. 32. A.*

Observabis 3°. juxta eosdem Manichæos corpus Christi patibilis, quod erat quilibet terræ fructus, ac proinde etiam panis secundùm eorum fabulas, signum esse corporis apparentis, sub Pontio Pilato crucifixi, ejusque in cruce suspensionem repræsentasse pendendo ex omnibus arboribus quasi ex totidem crucibus: unde citato Libro contra Faustum cap. 11. notat S. Augustinus, Manichæos asseruisse omnes arbores esse crucem Christi. *Ib. p. 348. B.*

Observabis 4°. Manichæos Catholicis objecisse, suam cum ipsis doctrinæ consonantiam circa panem eucharisticum. *Quapropter*, inquiebat Faustus, *& nobis circa universa, & vobis similiter erga panem & calicem par religio est, quamvis eorum acerrimè oderitis auctores.* id est; sicut nos Manichæi credimus patibilem Jesum esse realiter in omni ligno, eumque ibi adoramus, ita & vos Christi corpus & sanguinem in pane & calice Eucharistiæ reverà contineri creditis, ibique adoratis.

Neque verò S. Augustinus reponit, Manichæos falsum Catholicis imponere, sed duplex tantùm asserit discrimen.

Primum est, Manichæos abhorrere à communione sub specie vini, quod assererent fel esse principii tenebrarum.

Secundum est, quia nascebatur apud illos, non

consecrabatur corpus Christi; non verò ita est apud
ib. p. 342. B. Catholicos. Ita S. Augustinus L. 20. contra Faustum cap. 13.

Ex quibus ita observatis, facile est colligere S. Augustinum appellasse Eucharistiam signum corporis Christi, non in propriâ sua sententiâ, sed in hypothesi Manichæorum.

Et certè, ut optimè urget Card. Perronius, si mens S. Doctoris hæc fuisset, Christum dedisse nudum signum corporis sui, facilè satisfecisset Fausto objicienti parem esse Catholicis cum Manichæis religionem circa panem & calicem, dicendo non in duobus tantùm discrepare Catholicos à Manichæis, in usu scilicet vini & consecratione, sed in eo etiam maximè, quòd Manichæi censerent verum Christi sui patibilis corpus ore comedi, quando panis comeditur; contra verò Catholicos nonnisi figuram & signum corporis Christi comedere: quam rationem discriminis cùm non adduxerit S. Augustinus, sequitur eum hac in parte Manichæis assensisse, nempe corpus Christi verè & realiter percipi in Eucharistiâ.

Objicies denique. S. Augustinus existimavit corpus Christi in Cœlo gloriosum non habere sanguinem; igitur non credidit vinum eucharisticum converti in verum & proprium sanguinem Christi.

Antecedens probat Petrus Alix, olim Carentoni Pseudominister, in suâ de sanguine Christi Dissertatione, ex Epistolâ S. Augustini 205. aliàs 146. ad Consentium qui ab illo quæsierat, *Utrum*
T. 2. p. 767. F. *nunc corpus Domini ossa & sanguinem habeat, aut reliqua carnis lineamenta?* cui sic respondet sanctus Doctor:
ib. p. 768. A. B. *Ego Domini corpus ita in cælo esse credo, ut erat in terrâ, quando ascendit in cælum....*

Nisi fortè de sanguine requirendum est, quia cùm dixisset, (Christus) *Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, non addidit, sanguinem. Non ergo & nos addamus inquirere, quod ille non addidit dicere; & de compendio, si placet, finita sit quæstio. Fortassis enim, acceptâ occasione sanguinis, urgebit nos molestior perscrutator, & dicet, Si sanguis, cur non & pituita, cur non & fel flavum & fel nigrum, quibus quatuor humoribus naturam carnis temperari etiam medicinæ disciplina testatur? Sed quodlibet quisque addat, corruptionem addere caveat, ne suæ fidei sanitatem castitatemque corrumpat.* Ex his sic arguit Calvinista.

Qui requisitus à Consentio, an corpus Domini in Cœlo degens haberet sanguinem, respondet de hac quæstione inquirendum non esse, quia nihil de illâ dixit Christus, ille certè aut negat, aut saltem dubitat corpus Christi jam sanguinem habere: atqui ita respondet S. Augustinus.

Resp. nego ant. Ad probationem dist. maj. argumenti. Qui requisitus à Consentio an corpus Domini haberet sanguinem secundùm substantiam, ac respondet de illâ quæstione non esse inquirendum, ille aut negat aut saltem dubitat Christum jam habere sanguinem, concedo: qui requisitus an Christi corpus haberet sanguinem tantùm secundùm easdem qualitates seu humores quos habebat dum Christus in vivis hîc esset, nego. Distinguo min. atqui Consentius quæsivit à S. Augustino, an Christi corpus haberet sanguinem secundùm easdem qualitates & humores quos, cùm in hac vitâ degeret, habebat, concedo: sanguinem secundùm substantiam, nego.

Itaque, neque Consentius absolutè dubitavit

utrum corpus Christi ossa & sanguinem haberet secundùm substantiam, neque id in dubio reliquit, S. Augustinus, sed utrum haberet in Cœlo sanguinem iisdem qualitatibus, seu humoribus permixtum, quibus hac in vitâ mortali permiscebatur. Ratio dubitandi erat, quam satis subindicat S. Augustinus citatâ Epistolâ, quia ex illis humoribus contrariis nascitur corruptio: certum autem est corpus Christi gloriosum in Cœlis nulli omnino corruptioni obnoxium esse. Unde sanctus Doctor hæc Apostoli verba, *Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt*, quæ Consentius exponebat de operibus carnis & sanguinis, docet aptiùs intelligenda esse
ib. p. 771. E. de corruptione carnis & sanguinis, *Hoc ergo loco*, inquit sanctus Doctor, *nomine carnis & sanguinis corruptionem mortalitatis intelligi voluit.* Idem pro-
T. 1. p. 28. B. bat Lib. 1. Retract. cap. 17. *Constat*, inquit, *Apostolum non carnis substantiam negasse in regno Dei futuram, sed aut homines qui secundùm carnem vivunt, carnis & sanguinis nomine nuncupasse, aut ipsam carnis corruptionem, qua tunc utique nulla erit.*

Igitur non negat sanctus Doctor, Christi corpus in Cœlo gloriosum habere sanguinem secundùm substantiam, sed dubius est an habeat qualitates illas & humores contrarios quibus hac in vitâ permixtus erat. Quòd si quis morosus vellet contendere, ejusmodi qualitates & humores à sanguine secundùm substantiam sumpto inseparabiles esse, adeoque eos in sanguine Christi perfusos esse ac permixtos, si verus est quoad substantiam sanguis, non renueret S. Augustinus, modo inde quis non inferat, Christi sanguinem jam corruptioni obnoxium esse, quod unum eâ in Epistolâ probandum

inceperat. *Quodlibet*, inquit, *quisque addat; corruptionem addere caveat, ne suæ fidei sanitatem castitatemque corrumpat.* Unde refellit ibid. istud nonnullorum argumentum, *Si caro est, & sanguis est; si sanguis, & cæteri humores; ergo & corruptio,* T. 2. p. 768. C. D.
quam ultimam consequentiam negat S. Augustinus, & ejus falsitatem demonstrat ex simili ratiocinio, quod quis efformare posset. *Eo modo diceret quis*, inquit, *Si flamma est, & ardet; si ardet, & urit; si urit, ergo virorum trium in fornacem ignis ab impio Rege missorum corpora incendit.* quam tamen consequentiam falsam esse testatur sacer Contextus. Hinc concludit sanctus Doctor, tam posse Deum à sanguine vero & naturali ejusque humoribus auferre corruptionem, quàm ab igne vim comburendi. *Valet igitur*, inquit sanctus Doctor, *divina potentia de istâ visibili atque tractabili naturâ* Ibid. E.
corporum, quibusdam manentibus, auferre quas voluerit qualitates: ac per hoc valet etiam membra mortalia forma lineamentis manentibus, corruptione verò mortalitatis emortua, stabili vigore firmare, ut absit labes, adsit effigies; adsit motio, absit fatigatio; adsit vescendi potestas, absit esuriendi necessitas.

Quòd verò agnoverit sanctus Doctor in Eucharistiâ verum esse ac substantialem Christi sanguinem, constat apertè ex illius Libro 12. contra Faustum cap. 10. ubi sic loquitur: *Habet magnam vocem Christi sanguis in terrâ, cùm eo accepto ab omnibus gentibus respondetur, Amen. Hæc est clara vox sanguinis, quam sanguis ipse exprimit ex ore fidelium eodem sanguine redemptorum.* Et cap. 20. T. 8 p. 231. F.
Eucharistiam vocat *Sacramentum spei, quo in hoc tempore consociatur Ecclesia, quamdiu bibitur quod de Christi latere manavit.* Porro sanguis qui de latere Ib. p. 237. H.

Christi manavit & quo redempti sumus; est verus & substantialis sanguis: sed ex S. Augustino talis sanguis est in terrâ, & bibitur à Fidelibus cùm Eucharistiam percipiunt; ergo supponit Christum in Cœlis jam degentem habere verum quoad substantiam sanguinem.

Quæ ex eodem S. Doctore solent Novatores obiicere tùm ex L. 3. de Doctrinâ christianâ c. 16. tùm ex Tractatu 25. in Joan. supra retulimus & solvimus, ubi de verbis promissionis Eucharistiæ disputatum est.

Solvuntur Objectiones ex Facundo.

Facundus Hermianensis Episcopus in Africâ floruit circa an. Christi 550. Duodecim Libros scripsit pro defensione trium Capitulorum, quæ non posse absque injuriâ fidei, & Synodi Chalcedonensis eversione condemnari, falsò persuasum habebat.

Albertinus pag. 889. ex Lib. 9. cap. ultimo ista verba excerpit, quæ pugnare contendit cum fide realis præsentiæ. *Adoptionem quoque filiorum*, inquit Facundus, *suscepisse Christum, si antiqui Doctores Ecclesiæ dixisse monstrarentur, nec ipsi, nec omnis Ecclesia, quæ tales Doctores habuit, judicari deberent hæretici. Nam Sacramentum adoptionis suscipere dignatus est Christus, & quando circumcisus est, & quando baptisatus est; & potest Sacramentum adoptionis, adoptio nuncupari, sicut Sacramentum corporis & sanguinis ejus, quod est in pane & poculo consecrato, corpus ejus & sanguinem dicimus: non quòd propriè corpus ejus sit panis, & poculum sanguis, sed quòd in se mysterium corporis ejus sanguinisque contineat. Hinc & ipse Dominus benedictum panem & calicem, quem Discipulis tradidit, corpus*

Facund. Edit. Paris. 1616 pag. 144. A. B.

& sanguinem suum vocavit. Quo circa sicut Christi fideles Sacramentum corporis & sanguinis ejus accipientes, corpus & sanguinem Christi rectè dicuntur accipere; sic & ipse Christus Sacramentum adoptionis filiorum cùm suscepisset, potuit rectè dici adoptionem filiorum suscepisse.

.Ex his itaque

Objicies I°. Facundus Eucharistiam appellat corpus & sanguinem, sicut Baptismus adoptio nuncupatur: atqui Baptismus propriè non est adoptio, sed tantùm signum illius; ergo &c.

II°. Expressis verbis affirmat, Sacramentum corporis & sanguinis in pane & vino consecratis, *non esse propriè corpus & sanguinem Christi*, sed tantùm mysterium, id est signum, symbolum.

III°. Non aliâ ratione Fideles accipientes Eucharistiam, corpus & sanguinem Christi censentur accipere, quàm Christus accipiendo Sacramentum adoptionis, adoptionem ipsam censetur recepisse: atqui adoptionem propriè non recepit, cùm sit filius Dei naturalis; ergo nec Fideles propriè corpus Christi recipiunt in Eucharistiâ.

Resp. ad primum, nego min. Baptismus enim non tantùm significativè dicitur adoptio, quia illius signum est, sed etiam verè & propriè: tùm quia est signum efficax & practicum per quod adoptamur in filios Dei; tùm quia continet & producit ipsam gratiam per quam formaliter adoptamur. Pariter Eucharistia dicitur corpus & sanguis Christi, quia verè & realiter continet corpus & sanguinem: unde tantùm abest ut hæc comparatio causæ nostræ noceat, quin favet plurimùm.

Neque est quòd dicas, loqui Facundum de Baptismo Joannis, qui veram adoptionis gratiam non

conferebat. Namque 1°. certum non eſt de illo tantùm Baptiſmo loqui Facundum, qui potuit cum aliis benè multis ſentire, Chriſtum non tantùm Joannis, ſed etiam ſuo proprio Baptiſmo per Joannis miniſterium fuiſſe baptiſatum, ut ipſe primus impleret, quod aliis præcipiebat. 2°. quia ſi de ſolo Joannis Baptiſmo loquitur Facundus, adoptionis gratiam ei forſan tribuit, ſicut Auguſtinus eam tribuit Circumciſioni.

Ad ſecundum, Non immeritò ait Facundus, Sacramentum, id eſt ſignum exterius & viſibile, non eſſe propriè corpus Chriſti, ſicut ſignum exterius adoptionis non eſt propriè ac formaliter adoptio; idque libenter concedunt Orthodoxi: ſed ſicut Sacramentum ſeu ſignum adoptionis, Baptiſmus ſcilicet, continet verè ac realiter gratiam adoptionis quam producit, ita quoque Sacramentum, ſeu ſignum corporis & ſanguinis Chriſti, verè ac realiter continet illud corpus & ſanguinem: unde, juxtà receptum loquendi modum, vocatur corpus & ſanguis, dando nomen rei ſignificatæ ipſi ſigno, quod unum ibi contendebat Facundus, ut nimirum excuſaret Theodorum Mopſueſtenum, quòd dixiſſet Chriſtum ſuſcepiſſe adoptionem filiorum; ſatis enim eſt ad hanc loquendi rationem tolerandam, quòd Chriſtus acceperit Sacramentum adoptionis, quod uſu recepto vocatur adoptio. Mirum autem nemini videri debet, quòd ibi expreſſiùs non non declaret Facundus, quâ ratione corpus & ſanguis Chriſti ſint ſub Sacramento; hoc enim non exigebat ejus inſtitutum ac ſuſceptæ diſputationis ratio, quæ tantùm poſtulabat ut proferret exempla rerum in quibus datur ſigno, nomen rei ſignificatæ.

[redacted]

Ad tertium, nego maj. Fideles quippe non tantum signum adoptionis, sed & adoptionem ipsam recipiunt; non tantùm signum corporis Christi, sed & corpus ipsum sub signo: Christus autem, ut pote Filius Dei naturalis, signum seu Sacramentum accepit adoptionis, non verò ipsam adoptionem.

Ad minorem distinguo. Christus in rei veritate non accepit adoptionem, concedo: in mente & sententiâ Facundi, nego. Sicut igitur in illius sententiâ Christus veram accepit adoptionem, ita Fideles ad sacram mensam accedentes, verè accipiunt corpus Christi. Quòd autem in eâ fuerit opinione Facundus, circa adoptionem Christi, certò constat ex verbis quæ subjungit, *Alioqui*, ait, *neque de nobis dicendum est, quoniam adoptionem suscepimus filiorum, aut quia redempti sumus atque salvati, quoniam Apostolus dicit Rom. 8. Nos ipsi primitias spiritûs &c.* Plurimas subinde rationes adducit, ex quibus conficere se putabat Christum suscepisse adoptionem filiorum Dei; ut inde ostenderet, immeritò damnandum esse Theodorum Mopsuestenum, quòd hanc in Christo adoptionem admisisset. Neque certè mirum videri debet, Facundum in eam inclinasse opinionem, quæ etsi Nestorianis favere, & cum filiatione Christi naturali pugnare videretur, non erat tamen tunc temporis ab Ecclesiâ eliquata & definita, sicuti fuit postmodum ab Adriano I. S. Pontifice, & à Patribus Concilii Francofordiensis, quorum definitioni tota per Orbem sparsa subscripsit Ecclesia. Quin & post Francofordiensis Concilii definitionem, probabilis adhuc nonnullis Theologis visa est, ut Durando in 3. dist. 4. q. 1. Richardo ibidem, & quibusdam aliis, existimantibus Christum ratione humanitatis

Ibid.

assumptæ posse dici filium Dei adoptivum; quamquam propter hæreses Arii & Nestorii putent ab hâc loquendi ratione abstinendum esse. Excusari igitur potest hæc in Facundo opinio, ex cujus comparatione cum Sacramento altaris, quam ipse instituit, sequitur evidenter eum existimasse Christi corpus & sanguinem verè contineri sub Sacramento, sicut adoptio filiorum Dei verè sub illius Sacramento continetur & confertur.

Solvuntur Objectiones ex Synodo Iconomachorum.

Supra ad argumentum tertium ex SS. Patribus & Traditione totius Ecclesiæ pro fide præsentiæ realis, laudavimus testimonium excerptum ex Synodo Iconomachorum, ut probaremus Eucharistiam non esse simplicem & vacuam imaginem corporis Christi: ex eâdem tamen Synodo nonnulla nobis opponunt Novatores.

Objicies itaque 1°. Iconomachi dicebant *Christum imaginem materiam præcipuam, id est panis substantiam offerri præcepisse, non figurantem hominis formam, ne idololatria subintroduceretur.* Atqui Eucharistiam panis substantiam non vocassent, si credidissent panem in Christi corpus verè ac propriè transmutatum esse.

T. 7. Conc. p. 447. A.

Resp. dist. min. Eucharistiam panis substantiam non vocassent post consecrationem Sacerdotis, concedo: ante illam consecrationem, ad designandam materiam ex quâ fit, seu consecratur Eucharistia, nego. Porro Iconomachi Eucharistiam *panis substantiam* vocabant, respectivè ad tempus præcedens consecrationem Sacerdotis, ut nempe designarent materiam ex quâ fit Eucharistia; non verò illam appellant *panis substantiam* post consecratio-

nem, ad designandum quid sit Eucharistia, quæ responsio in ipsâ Objectione exprimitur; idcirco enim aiunt *Christum præcepisse offerri materiam præcipuam, nempe panem sui imaginem, ne subintroducatur idololatria*: atqui si post consecrationem superesse panis substantiam existimassent, tanquam nudam & vacuam figuram corporis Christi, periculum idololatriæ Christus non declinasset, exhibendo scilicet pro objecto adorationis, panis substantiam tanquam figuram sui corporis.

Instabis. Si existimassent illi Antistites, Christi corpus verè & realiter præsens esse sub specie panis, nullum timendum eis fuisset idololatriæ periculum, quod tamen videntur timere.

Resp. illos Antistites nullum idololatriæ periculum timuisse ex adoratione Eucharistiæ, quæ non falsa & vacua est imago corporis Christi, sed verum ejus corpus continet, adeoque nostram meretur, & quidem sola, juxta illos, adorationem. Scilicet omnem Christi imaginem, præter Eucharistiam, rejiciebant illi, hoc principio (quamquam falso) nixi, nullam imaginem veritate destitutam coli posse & adorari sine peccato idololatriæ. Existimabant enim illi, cultum qui Imaginibus impenditur, absolutum esse, in illis hærere ac terminari, nec tendere ulteriùs: inde inferebant. 1°. abolendas esse omnes Imagines. 2°. Christum sub specie humanâ apparenter ac visibiliter noluisse corpus suum dare, ne talis imaginis cultus occasio foret idololatriæ. 3°. Christum panem sui corporis figuram & imaginem fecisse, & quidem solam imaginem, & quæ idcirco potest adorari sola, quia imago est non vacua, sed plena, continens veritatem rei cujus imago est; aliàs hanc imaginem, perinde

ac cæteras, rejecissent illi Episcopi. Nullum igitur, juxta illos, periculum est idololatriæ ex adoratione Eucharistiæ, ut pote quæ imago sit juncta cum veritate: periculum autem fuisset, in eorum mente, si Christus sub humanâ specie visibili sese nobis objecisset in Eucharistiâ, quod unum volunt in citato testimonio.

Instabis 2°. Iconomachi asserebant Eucharistiam esse imaginem corporis Christi; ergo &c.

Resp. asserebant esse imaginem junctam cum veritate, idcirco solam hanc imaginem admittendam esse & adorandam illi contendebant, concedo: esse imaginem nudam & vacuam, nego.

Instabis 3°. Si ita existimassent illi Episcopi, quare igitur à Patribus VII. Synodi reprehensi & damnati sunt? Quare Epiphanius Diaconus Actione 6. legens refutationem illorum, ait *nullum inter sanctos appellasse Eucharistiam imaginem*, sicuti fecerant ipsi Iconomachi? *Ibid. B.*

Resp. jure ac meritò reprehensos fuisse à Nicænis Patribus Iconomachos: cùm enim imago, juxta eorum mentem, significaret rei figuram, quæ nihil haberet cum prototypo commune, (ex quo, nullo cultu eas honorandas esse inferebant) atque ter aut quater in eâdem ferè periodo Eucharistiam appellassent Christi imaginem, durior visa est Nicænis Patribus hæc loquendi ratio, meritòque apud ipsos venerunt in suspicionem, ne nomen *imaginis* secundùm popularem significationem, in sensu exclusivo veritatis usurparent: quem tamen sensum cùm subinde disertis verbis rejecerint illi Iconomachi, atque, ut loquuntur Patres Nicæni, *dimisso mendacio pauxillùm quid tetigerint veritatem, dicentes divinum corpus fieri*, (nempe panem qui il- *Ib. p. 450. D.*

lius est imago) eos citati Nicæni Patres contradictionis quidem arguunt, non tamen negatæ realis Christi in Eucharistiâ præsentiæ.

Objicies 2°. Iconomachi asserebant, panem eucharisticum imaginem esse veram non falsam mysterii Incarnationis: atqui esset falsa imago, si panis substantia consecratione destruitur ac convertitur in substantiam corporis Christi, remanentibus solis accidentibus; siquidem in Incarnatione caro Christi non destruitur, cùm assumitur ad unionem personalem cum Verbo.

Resp. nego min. In eo enim stat comparatio Incarnationis cum Eucharistiâ, quam frequenter adducunt Veteres, quòd sicut in Incarnatione Verbum veram assumpsit carnem, ita in Eucharistiâ verum sumimus Christi corpus: quam comparationis partem suo instituto idoneam & accommodatam assumunt Iconomachi, ut nempe ostendant, idcirco Eucharistiam veram esse, non falsam Christi imaginem, quia adjunctam habet veritatem: alteram verò partem comparationis, nempe in Eucharistiâ non remanere panis substantiam, in mysterio verò Incarnationis remanere carnis Christi veritatem, non attingunt Iconomachi, neque id necesse erat, tùm quia non postulabat eorum institutum; tùm quia satis per sese disparitas apparet: eo enim ipso quo asserunt, panem fieri corpus Christi, fatentur illius substantiam mutari in corpus Christi; impossibile enim est ut panis, quamdiu panis est, sit naturale Christi corpus: aliunde verò ipsis compertum erat & exploratum, Christum veram in Incarnatione carne nassumpsisse; manifesta igitur erat & evidens eâ ex parte comparatio Incarnationis cum Eucharistiâ.

Solvitur Objectio Novatorum ducta ex silentio Paganorum.

Objicies: Si dogma realis præsentiæ Christi in Eucharistiâ primis Ecclesiæ sæculis adeo constans & pervulgatum fuisset, quomodo Gentiles, qui animo tam curioso & maligno omnia Christianorum mysteria rimabantur & crimini vertebant, illud non objecissent tanquam absurdum, sensibus & rationi contrarium: facile quippe iis fuit, vel per seipsos sese Fidelium cœtibus immiscendo, vel per desertores & apostatas Religionis nostræ, qui ad castra Hæreticorum aut Paganorum deficientes, facilè poterant ea detegere mysteria, quorum ipsi testes fuerant & conscii, qualis imprimis fuit Julianus apostata, qui ex professo Christianam Religionem Scriptis impugnavit; vel per servos Christianorum, qui vel oblatâ pecuniâ, vel intentatis tormentis omnia arcana detegere poterant: attamen, quod certè mirum videri debet, altum est apud illos veteres Paganos fidei nostræ obtrectatores, de mysterio Eucharistiæ silentium, nullam ex eo Christianis accusationem moverunt; ergo argumentum est tale mysterium eos planè latuisse, quod intelligi vix potest, si tunc temporis adeo recepta fuisset illius fides, ac nunc est.

Resp. 1°. argumentum istud retorqueri facilè posse adversùs Novatores, quibus in suâ hypothesi solvendum est, sicut & nobis. Namque veteres illi Pagani non leguntur quidquam Christianis objecisse circa virtutem & efficaciam panis eucharistici, quam tantam esse & tam stupendam prædicant Novatores: an inde sequitur nullam esse, ac planè veteribus Christianis fuisse virtutem hanc incogni-

tam? Consequentiam haud dubiè illi non admittent, neque etiam nos.

Resp. 2°. tam accuratè fuisse à veteribus Christianis legem silentii observatam in occultandis fidei Christianæ mysteriis, ut mirum videri non deberet, si Paganis omnem aditum præcluserint ad cognoscendum altaris mysterium. De hac disciplinâ arcani Dissertationem adornavit apologeticam Emmanuel à Schelestrate, Romæ typis editam an. 1695. quam munivit Veterum eam in rem testimoniis benè multis, ut Tertulliani cap. 7. Apologetici, Origenis L. 1. contra Celsum, Julii S. Pontificis Epistolâ tertiâ ad Orientales, ubi Eusebianos maximè redarguit, quòd *sub externo Judice, præsentibus Catechumenis, & quod pejus est, Ethnicis & Judæis Christianismum blasphemantibus, quæstionem de sanguine & corpore Christi habuerint.* T. 2. Conc. p. 507. D. Sancti Gregorii Nazianzeni, Oratione 42. S. Cyrilli Hierosolymitani Catechesi 6. illuminatorum, ubi ait, ministros Christi *multa sæpè loqui obtectè seu obscurè, ut fideles qui rem tenent, intelligant, & qui non tenent, non lædantur.* Pag. 61. D. S. Cyrilli Alexandrini Lib. 7. contra Julianum. *Plurima*, inquit, *de his alia & vera dicerem....nisi profanorum aures metuerem.* T. 6. p. 249. A. S. Chrysostomi Hom. in 1. ad Corinth. *Volo quidem*, inquit, *apertè dicere: non audeo verò propter eos qui non sunt initiati; ii enim difficiliorem nobis faciunt expositionem, ut qui nos cogant vel non apertè dicere, aut eis arcana enuntiare.* Edit. Commel. p. 688. S. Augustini Sermone 4. de Jacob & Esaü, Epistolâ 120. cap. 19. in Psal. 33. Theodoreti Dialogo 2. ubi Orthodoxus ait: *Apertè dicendum non est: verisimile enim est adesse aliquos mysteriis non initiatos.* T. 4. p. 85. A. Eranistes reponit: *Respondeatur ænigmaticè.*

Hinc Pagani affectatam hanc obscuritatem Chr
Minut. Fel. p. 7. C. stianis exprobrabant: *Latebrosa & lucifugax nat* inquit apud Minucium Felicem Cæcilius, *in pub*
Pag. 8. D. *cum nota, in angulis garrula.... Cur occultare & a* *scondere quidquid colunt magnopere nituntur? c* *honesta semper publico gaudeant, scelera secr* *sint.*. Idem objiciebat Celsus apud Origenem L adversùs eum.

Verùm immeritò Gentiles hanc accusation Christianis intentasse probant veteres Religio nostræ Apologistæ, ex ipsâ Gentilium praxi & sciplinâ, qui non initiatos à mysteriorum suor cognitione & participatione tantâ severitate rem vebant, ut qui oculos curiosos in Sacra immisiss non tulisset impunè.

Hinc nata solemnis illa formula in myste peragendis usurpari solita, *Procul hinc, pro ite prophani*. De hac Gentilium praxi diximus al in Tractatu de Sacramentis in genere, exponer nomen mysterii.

Resp. 3°. rem non esse ita certam & explorat ac putant adversarii, nihil scilicet audivisse, Christianis objecisse Paganos de mysterio Euchar stiæ: facile enim fuit ipsis non unâ viâ ad notiti hujus arcani pervenire.

Et certè vel ipsi apostatæ rem totam declar poterant, vel ipsi Christianorum famuli. hoc conqueritur Julius S. Pontifex antea citatı & Oecumenius narrat, Commentario in 3. E stolam S. Petri cap. 3. in fine, se ex S. Iren
T. 2. p. 498. B. didicisse, *quòd cùm Græci servos Christianorum divinis mysteriis edoctorum apprehendissent, ipsisq vim inferrent, ut videlicet arcanum quidpiam ab de Christianis discerent; hique servi non haben*

quomı

quomodo vim inferentibus ad delectationem & gratiam loquerentur, praterquam quod à dominis audierant, divinam participationem esse sanguinem & corpus Christi, existimantes ipsi quòd verè sanguis & caro esset, hoc responderint inquirentibus. Illi verò, pergit Oecumenius, *id sumentes, tanquam reipsâ hoc perageretur à Christianis, id aliis quoque manifestabant Gracis; & martyres Sanctum & Blandinam tormentis id fateri cogebant.* Idem ferè narrat Eusebius L. 5. Hist. cap. 1. *Euseb. Hist. pag. 156. D.*

Ex quo Oecumenii testimonio duo colligo. 1°. servos illos Christianorum aperuisse illis Græcis quodnam esset Eucharistiæ mysterium apud Christianos, nempe corpus & sanguinem Christi. 2°. Græcos illos existimasse esse sanguinem & corpus humanum, quod pro more aliorum ciborum discerperetur & coqueretur ad manducandum.

Atque hinc famosa illa & pervulgata Gentilium in Christianos criminis infanticidii accusatio, cujus mentionem faciunt quotquot pro Christianâ Religione Apologias adornarunt ex Veteribus, Justinus, Athenagoras, Tertullianus, Minucius Felix, Arnobius. Non aliud enim videtur fuisse hujus accusationis fundamentum, quàm Eucharistiæ mysterium. Quid enim aliud designasset *infans ille farre contectus & occisus, cujus Christiani sitienter sanguinem lambunt, & certatim membra dispertiunt*, sicut accusat Cæcilius apud Minucium Felicem in Octavio? *Minut. Fel. p. 8. B.* Hinc apud Euseb. L. 5. Hist. c. 1. servi Christianorum ipsis objiciunt & exprobrant Thyesteas quasdam cœnas, & incestos Oedipi concubitus. Thyesteæ autem illæ cœnæ, in quibus fingebant infantis carnem à Christianis comedi, non aliud quàm Eucharistiam designabant. Scilicet, ut fieri solet in

iis quæ famâ tantùm & rumore quodam confuso cognoscuntur, est aliquid veri falso admixtum: fundamentum enim accusationis, aut potius occasio, verum supponebat, nempe à Christianis manducari & bibi Christi corpus & sanguinem; sed illud multis falsis & putidis fabulis adulterabant Gentiles, cùm vivum corpus mactari, discerpi, & cruento modo comedi mentiebantur. Igitur falsum est nihil Paganos audivisse, nec objecisse Christianis de mysterio Eucharistiæ.

Instabis 1°. Si mysterium Eucharistiæ cognoverunt Pagani, quare illud perabsurdum esse, horrendum, in quo Deus manducatur; ridiculum, in quo panis Deus est &c. non objecerunt Christianis?

Resp. inde factum esse, quòd confusè tantùm & perobscurè hujus mysterii naturam & rationem cognoverint. Audiverant scilicet ex rumore quodam, Christianos solitos in mysteriis suis corpus Dei sui comedere: modum autem illius manducationis, & modum quo Christus est in Eucharistiâ, cùm abstrusior foret & maximè reconditus, planè ignorabant. Hinc Maximus Maudurensis apud S. Augustinum Epistolâ 16. aliàs 43. incertus & dubius dicebat: *Quis est iste Deus, quem vobis Christiani quasi proprium vindicatis; & in locis abditis præsentem vos videre componitis?* Hinc ipse S. Augustinus L. 20. contra Faustum cap. 13. ex illa confusâ Eucharistiæ Christianorum notitiâ ait, *nonnullos existimasse apud Christianos Cererem & Liberum coli.* adeo confusa erat & perturbata mysteriorum nostrorum apud Paganos notitia.

T. 2. p. 20 B.

T. 8. p. 342 D.

Instabis 2°. Quare Julianus Imperator apostata, qui mysterii Eucharistiæ particeps & conscius fuerat, dum inter nos degeret, de illo nihil dixit in

suis adversùs Christianam Religionem Libris?

Resp. incertum planè esse, an nihil contra istud mysterium objecerit Julianus: ex tribus enim Libris quos adversùs Christianam scripsit Religionem, unus dumtaxat, & ne integer quidem, superest apud S. Cyrillum Alexandrinum, qui eum ex professo confutavit. Certè in primo illo Libro doctrinam Eucharistiæ Julianus impugnandam sibi non sumpserat, sed in secundo potius, in quo falsa, ut impius loquitur, Evangeliorum prodigia, & præstigias erat impugnaturus.

Deinde, etiamsi Julianus aliquid oblatrasset contra mysterium Eucharistiæ, verisimile est S. Cyrillum, qui ex illo primo Libro multa se resecasse testatur, illud silentio prætериturum fuisse, ne Ethnicis tantum mysterium prodere cogeretur. Sic enim cùm Julianus Baptismum Christianorum irrisisset, ut planè inefficacem purgandis animis, cùm ne corpora quidem ab ullo morbo liberare posset, S. Cyrillus non explicat quidquid Ecclesia credit de virtute Baptismi, atque se idcirco silere significat, quia mysteria prophanis nefas est aperire. T.6.p.247. E.

Instabis 3°. Accusatio infanticidii in Christianos à Paganis intentata, non ex Eucharistiæ mysterio, sed ex abominandis Gnosticorum (qui se Christianos dicebant, unde in omnes Fideles rejecta calumnia) flagitiis orta videtur. Ii nempe, referente S. Epiphanio hæresi 26. *infantem in mortario pistillo tundebant & manducabant.* Et Eusebius L. 4. Hist. cap. 7. ait, ex Hæreticis Simonianis, Basilidianis, Carpocratianis, factum esse *ut absurda quadam & impia de Christianis opinio spargeretur, quasi execrandis dapibus vesci illi solerent.* Tale fuisse adductæ accusationis fundamentum testantur præterea T.1.p.87. B. Pag.120. D.

Origenes L. 2. contra Celſum, S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 16. S. Epiphanius citatâ hæreſi 26.

Reſp. nefanda Gnoſticorum & aliorum Hæreticorum, qui ſe Chriſtianos eſſe gloriabantur, flagitia, auxiſſe quidem in animis Gentilium ſuſpicionem criminis de quo poſtulabantur Chriſtiani; ſed ex jam confuſâ quadam myſterii Euchariſtiæ notitiâ, fundamentum habuerat ejuſmodi accuſatio. Quin ipſi Gnoſtici non alio conſilio infantem inter Sacra trucidabant, ac manducandum porrigebant, quàm ut Chriſtianorum Euchariſtiam, in quâ vera Chriſti caro manducatur & ſanguis bibitur, ſacrilegâ & horrendâ imitatione repræſentarent: adeo verum eſt, accuſationi Gentilium occaſionem primò dediſſe confuſam quamdam ac perturbatam myſterii Euchariſtiæ cognitionem.

ARTICULUS V.

An probari poſſit impoſſibilis realis præſentia ex humanâ ratione ſenſuumque judicio.

Conclusio.

Probari non poteſt impoſſibilis realis præſentia Chriſti in Euchariſtiâ, ex humanâ ratione ſenſuumque judicio.

Probatur 1°. Quia neque naturalis ratio, neque ſenſus humani idonei judices eſſe poſſunt in dignoſcendâ & explorandâ myſteriorum fidei veritate: illis igitur ſilentium imponi debet, ne obloquantur, cùm de myſteriis fidei noſtræ agitur.

Antecedens ex profeſſo probavimus in noſtro de

divinis Attributis Tractatu, ubi de sacrâ doctrinâ, Quæstione 1. Art. 4. & constat tùm ex naturâ sensuum humanorum, qui res spirituales à materiâ segregatas attingere non possunt; tùm ex naturâ fidei, quæ essentialiter rerum est non apparentium, Hebr. 11. v. 1. tùm ex conditione nostrâ viatorum, qui videmus nunc per speculum & in ænigmate, 1. Cor. 13. v. 12. tùm ex imperfectione ac tenuitate rationis humanæ, *Animalis enim homo*, inquit S. Paulus 1. Cor. 2. v. 14. *non percipit ea quæ sunt spiritûs Dei: stultitia enim est illi, & non potest intelligere.* unde concludit Scriptura, solâ Dei revelatione cognosci posse fidei mysteria, atque in ejus obsequium captivandum esse intellectum. Matth. 16. v. 17. *Beatus es Simon Bar-Jona*, inquit Christus ad S. Petrum, *quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in Cœlis est.* Et cap. 11. v. 27. dixerat Christus: *Nemo novit Filium, nisi Pater: neque Patrem quis novit, nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare.* Hinc S. Paulus 2. Corinth. 10. v. 4. sic loquitur: *Arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes & omnem altitudinem extollentem se adversùs scientiam Dei, & in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.* Qui plura eam in rem legere voluerit, adeat locum à nobis mox indicatum.

Probatur 2°. De possibilitate vel impossibilitate rerum judicandum non est ex infirmo & angusto naturæ lumine, ac Philosophiæ humanæ placitis, sed ex summâ Dei virtute & potentiâ, cujus abyssos rimari & tentare non possumus, qui multò plura facere potest, quàm mente assequi valeamus. *Apud homines*, inquit Christus Matth. 19. v. 26. *hoc im-*

possibile est; apud Deum omnia possibilia sunt. Dandum, inquit S. Augustinus Epistolâ 137. aliàs 3. ad Volusianum, *Deo aliquid posse, quod fateamur nos investigare non posse. In talibus rebus, tota ratio facti, est potentia facientis.*

T. 2 p. 405. B.

Hinc docent SS. Patres, Deo loquenti statim habendam esse fidem, quidquid obloquatur humana ratio. *Magni meriti est apud Deum*, inquit S. Ambrosius Commentario in Epistolam ad Romanos cap. 4. *qui contra scientiam suam Deo crediderit, non dubitans posse illum, ut pote Deum, quod scit secundùm mundi rationem fieri non posse. Pro certo enim habet Deum ultra mundi rationem esse.* Et sanctus Chrysostomus Hom. 6. in Joan. *De Deo loquimur*, inquit, *& quo nam pacto interrogas? Nonne times? Nonne exhorrescis? Quòd si abs te quispiam quærat, quomodo immortalem vitam & corpora, & nostra habitura sint anima, nonne ridicula esset quæstio? quia non humani est ingenii ejusmodi inquirere; sed credere tantùm oportet: neque curiosiùs est investigandum quod sufficientem habet sui demonstrationem, immensam promittentis potestatem.*

T. 2. Append. p. 51. B.

Edit. Commel. p. 42. A.

Et Concilium Tridentinum Sessione 13. cap. 1. loquens de ratione quâ Christus est in Eucharistiâ, ait eam, *etsi verbis exprimere vix possimus, possibilem tamen esse Deo*, nosque, *cogitatione per fidem illustratâ, assequi eam posse, & constantissimè credere debere.*

T. 14 Conc. p. 805. B.

Denique S. Hilarius Libro 1. de Trinit. n. 13. à rebus fidei excludendas esse Philosophiæ argutias optimè monet. *Respuit*, inquit, *captiosas & inutiles Philosophiæ quæstiones fides constans, neque humanarum ineptiarum fallaciis succumbens, spolium se præbet veritas falsitati; non secundùm sensum communis*

Pag. 775. D.

[redacted]

intelligentia Deum retinens, neque de Christo secundùm mundi elementa decernens.

Hinc quoque ex ignorantiâ rerum naturalium quæ quotidie oculis nostris obversantur, sæpius arguunt SS. Patres, ad reprimendam humani ingenii superbiam, quâ supra res divinas attollere se præsumit, eas captu suo metiendo ac definiendo. Quis enim hactenus rectè exposuit aut concepit quæ sit lucis natura, quæ ratio unionis animæ cum corpore, & sexcenta alia quæ animo revolvens Ecclesiastes c. 3. v. 11. ait: *Mundum tradidit* (Deus) *disputationibus eorum, ut non inveniat homo opus quod operatus est Deus ab initio usque ad finem.* Et cap. 8. v. 17. *Intellexi*, inquit, *quòd omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem, eorum quæ fiunt sub sole, & quantò plus laboraverit ad quærendum, tantò minùs inveniat.*

Si igitur in rebus naturalibus cognoscendis adeo cæci & ignari sumus, quæ ista temeritas est, velle res divinas sensu nostro metiri, easque, nisi capiamus, negare? Etsi igitur præ tenuitate nostrâ prætensas impossibilitatis rationes, quas adversùs realem Christi in Eucharistiâ præsentiam opponunt Novatores, solvere non possemus, an idcirco neganda veritas? minimè: sed nostra potius confitenda tenuitas, ac divinæ potentiæ magnitudo prædicanda. In hoc quippe totum est fidei nostræ meritum, quòd ea credamus, quæ non intelligimus.

Etsi igitur abstineremus ab illis difficultatibus, quas ratio & sensus suggerunt, solvendis, non idcirco causam obtinerent Novatores: sed ne hac in parte quidem vinci se patiuntur Orthodoxi, ac facilè apparentes illas contradictionis & implicantiæ causas explicant.

Hærere hîc poſſemus, & Novatores noſtros ad humanam Philoſophiam ſenſuumque judicium provocantes ad divinam virtutem ac potentiam remittere : verùm ut Scholæ mori ſerviamus, eorum ex humanâ ratione ſenſuumque judicio excipiendæ ſunt ac diſſolvendæ Objectiones.

Solvuntur Objectiones ex rationis & ſenſuum humanorum judicio.

Ex dogmate realis præſentiæ Chriſti in Euchariſtiâ quatuor ſequuntur, quæ Novatores maximè offendunt, ac cum ſanâ ratione ac ſenſuum judicio conciliari nunquam poſſe falsò illi exiſtimant.

Sequitur 1°. idem corpus Chriſti ſimul eſſe in pluribus locis, in Cœlo & in omnibus hoſtiis conſecratis.

Sequitur 2°. corpus Chriſti veras non habere corporis proprietates, non videri, non palpari, non eſſe quantum, locum non occupare.

Sequitur 3°. accidentia panis & vini remanere poſt factam conſecrationem, ſine proprio ſubjecto, cùm ſupponatur facta converſio ſeu mutatio totius ſubſtantiæ panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti.

Sequitur 4°. illa accidentia habere omnes proprietates ſubſtantiæ; ex illis enim fit nutritio, alteratio, generatio &c.

Atqui hæc omnia planè abſurda ſunt ac evidenter pugnant cum ſanâ ratione ac ſenſuum humanorum judicio; ſunt itaque totidem invicta argumenta impoſſibilitatis realis & ſubſtantialis præſentiæ Chriſti in Euchariſtiâ. Ita Novatores.

Ne confuſio fiat, diſtinctè quodlibet difficultatis propoſitæ caput expendemus : etſi verò duo priora

tapita realem præsentiam, duo autem posteriora transsubstantiationem propiùs attingant, de quâ sequenti Quæstione disseremus, tamen in eundem locum referenda & congerenda duximus, ne lectoris animus distrahatur; atque unico veluti spiritu omnes implicantiæ & impossibilitatis causas, à Novatoribus toties decantatas, pervideat, atque dissolvat.

Solvitur Objectio ducta ex impossibili præsentiâ ejusdem corporis in pluribus locis.

Objicies 1°. Non potest unum & idem corpus simul esse in pluribus locis: atqui, posito dogmate realis præsentiæ Christi in Eucharistiâ, unum & idem Christi corpus foret in pluribus locis, nempe in Cœlo, & in terrâ, ac in omnibus terræ angulis in quibus sunt hostiæ consecratæ; ergo &c.

Resp. dist. maj. Non potest unum & idem corpus naturaliter esse in pluribus locis, concedo: divinitus, iterum distinguo: non potest esse in pluribus locis circumscriptivè, in sententiâ saltem S. Thomæ ejusque discipulorum, esto: non potest esse in uno loco circumscriptivè, & in aliis definitivè seu sacramentaliter, nego. Distinguo pariter min. Atqui corpus Christi foret in pluribus locis simul, divinitus & per summum divinæ virtutis miraculum, & quidem circumscriptivè in Cœlo, in hostiis verò consecratis definitivè & sacramentaliter, concedo: naturaliter & circumscriptivè tùm in Cœlo, tùm in terrâ, nego.

Dico igitur 1°. Si ratio habeatur naturalis ordinis, non posse quidem idem corpus esse in pluribus locis: at in mysterio Eucharistiæ, ut & in aliis Religionis nostræ, naturam & rationem non consu-

limus, sed Dei potentiam ejusque voluntatem nobis verbo ejus declaratam; ac Deo loquenti statim acquiescunt Christiani, quamtumvis reluctetur ac contradicat humana ratio. An in mysterio Trinitatis, v. g. Calvinistæ ferrent Socinianum sic arguentem: Non potest una esse & indivisa natura in tribus distinctis personis, istud enim omnibus naturæ legibus videtur adversari: atqui in mysterio Trinitatis (quod agnoscunt nobiscum Calvinistæ) una esse supponitur & indivisa natura in tribus personis. Quod huic argumento reponent Novatores, hoc ipsum & nos difficultati mox propositæ. Sicut igitur tenentur Calvinistæ in mysterio Trinitatis recusare humanæ rationis ac Philosophiæ judicium, & ad Dei revelationem atque infinitam potentiam confugere, ut apparentes implicantiæ rationes, quas perpetuò opponunt Sociniani, dissolvant & explicent, ita & nos idem facimus in vindicando mysterio altaris contra inanes impossibilitatis & contradictionis causas, quas Calvinistæ nobis obtrudunt.

Et certè SS. Patres tanquam summum ac stupendum miraculum semper habuêre, præsentiam unius & ejusdem corporis Christi in Cœlo simul & in terrâ, atque in omnibus hostiis consecratis. *O mi-*
T. 1. pag. *raculum!* exclamat S. Chrysostomus L. 3. de Sa-
382. D. cerdotio, *à Dei benignitatem! Qui cum Patre sursum sedet, illâ horâ omnium manibus tenetur, sesèque volentibus dat complectendum & accipiendum.*

Et S. Gregorius Nyssenus Oratione Catecheticâ
T. 2. p. 534. D. cap. 37. *Cùm autem*, inquit, *solum illud corpus quod Deum suscepit, hanc gratiam acceperit.... oportet considerare quomodo fieri potuerit, ut unum illud corpus quod tam multis fidelium millibus in universo orbe terrarum semper distribuitur, totum per partem*

ſit in unoquoque, & ipſum in ſe totum maneat.

En dilucidè propoſita quæſtio, quomodo fieri poſſit ut idem ſit corpus, quod tot millibus hominum in locis tam diviſis & diſſitis diſtribuitur. An verò impoſſibile iſtud eſſe judicarunt SS. Doctores? An tanti eſſe difficultatem hanc cenſuerunt, ut propterea realem Chriſti in Euchariſtiâ præſentiam negaverint? minimè certè; ſed ad miraculum, ad ſummam Dei virtutem ac benignitatem confugiunt, ut id credant & explicent.

Multi interCatholicos doctores,ut ſuadeant poſſe divinitus unum & idem corpus ſimul eſſe in pluribus locis, adducunt id quod refertur Act. 9. & 22. Chriſtum ſcilicet, qui Cœlum nunquam deſerit (juxta Novatores) in terris apparuiſſe S. Paulo dum iret Damaſcum, & ab ipſo viſum fuiſſe, ut teſtatur ipſe Apoſtolus 1. Corinth. 15. v. 3. *Chriſtus*, inquit, *mortuus eſt pro peccatis noſtris, & ſepultus eſt, & reſurrexit tertiâ die; & viſus eſt Cephæ, & poſt hoc undecim. Deinde viſus eſt pluſquam viginti fratribus ſimul: deinde viſus eſt Jacobo: deinde Apoſtolis omnibus: noviſſimè autem omnium tanquam abortivo, viſus eſt mihi.* Inde concludunt nonnulli Orthodoxi, Chriſtum ſimul in Cœlo fuiſſe & in terris.

Scio Novatores contendere, vel Chriſtum in propriâ formâ non apparuiſſe, ſed in alienâ, Angelorum miniſterio; vel ſi in propriâ formâ, diviſos eſſe & apertos Cœlos ut videret S. Paulus Chriſti humanitatem, quâ ratione vidit S. Stephanus; vel viſionem hanc non corporis oculorum fuiſſe, ſed mentis, quomodo Prophetæ ſæpius dicunt ſe vidiſſe Dominum.

Verùm, etſi res ita contingere potuerit, ut No-

vatores volunt, (neque enim id diſſimulare poſſumus) non tamen ita de facto contigiſſe certò poſſunt illi affirmare, niſi quamdam & apertam in ſacro textu cauſam deprehenderint, quæ certè nulla eſt. Quamdiu igitur manifeſtè oſtenderint, fieri non potuiſſe ut Chriſtus in propriâ ſuâ ſpecie apparuerit & locutus fuerit S. Paulo, tamdiu meritò contendere poterunt Orthodoxi, reverâ Chriſtum, etſi in Cœlo degentem, in terris tamen in propriâ formâ gentium Apoſtolo apparuiſſe: præſertim cùm innuat Apoſtolus, ſibi viſum eſſe Chriſtum, quomodo viſus eſt aliis poſt reſurrectionem: at certum eſt aliis viſum eſſe viſione corporis in propriâ ſpecie & formâ.

Dico 2°. duplicem diſtingui à Theologis modum quo corpus poteſt eſſe in loco: unum circumſcriptivum; ſacramentalem alterum, & definitivum. Corpus eſt circumſcriptivè ſeu quantitativè ac dimenſivè in loco, cùm ſecundùm varias ſui partes applicatur variis loci partibus: hoc modo Chriſtus erat in terris antequam Cœlos repeteret, & jam eſt in Cœlo. Corpus verò dicitur eſſe in loco ſacramentaliter & definitivè, quod non localiter, non quantitativè, non dimenſivè & per partes, ſed totum eſt in toto loco, & totum in qualibet illius parte, quomodo ſubſtantia tota eſt in toto, & tota in qualibet parte; quomodo etiam anima tota eſt in toto corpore, & tota in qualibet ejus parte; quomodo Chriſti corpus eſt in Euchariſtiâ, totus in totâ hoſtiâ, & totus in qualibet ejus parte. Vocatur ille modus ſacramentalis, quia Sacramento proprius eſt & ſingularis.

Sunt inter Theologos qui contendunt fieri non poſſe, nequidem divinitus, ut idem corpus ſit in plu-

ribus locis circumscriptivè, ut S. Thomas ejusque Sectatores, à quâ controversiâ hîc nos supersedemus, cùm non sit nostri instituti, ac satis nobis sit, ostendere, nihil implicare quominus idem corpus sit in pluribus locis definitivè; quod etsi naturæ vires, ac rationis nostræ captum superet, illustratur tamen à Catholicis Doctoribus nonnullis exemplis naturalibus. 1°. verbi seu conceptûs humani, qui cùm voce quasi circumvestitur, unus & idem eodem tempore totus est in mente concipientis, & totus in auribus atque animis multorum auditorum. 2°. animæ rationalis, quæ tota est in toto corpore, & tota in qualibet ejus parte. Ita Guitmundus Aversanus Archiepiscopus in Italia (flor. sæculo undecimo) L. 1. de veritate corporis Christi in Eucharistiâ. *Bibliot. PP. T. 18. p. 443. G.*

Neque est quòd reponant adversarii, animam non esse in corpore tanquam in loco, sed tanquam formam in materiâ: pariter enim dicimus, Christi corpus non esse in Eucharistiâ tanquam in loco, sed tanquam in Sacramento, qui modus singularis est, sicut modus quo anima est in corpore.

Instabis 1°. Non potest, nequidem divinitus, fieri, quod internam & essentialem involvit contradictionem: atqui idem corpus esse in pluribus locis definitivè, involvit internam & essentialem contradictionem. Namque esse unum & non unum, divisum & indivisum, apertam involvit contradictionem: atqui si corpus idem foret in pluribus locis, etiam definitivè, simul esset unum & non unum: unum, ex hypothesi; non unum autem, quia multiplici in loco: esset indivisum, & divisum: indivisum, ex hypothesi; divisum verò, quia separatum in variis locis; corpus enim quod esset v. g. Parisiis, separatum foret ab eo quod esset v. g. Lugduni: si se-

paratum, ergo distinctum; ergo non unum & indivisum.

Resp. nego min. ad cujus probationem distinguo majorem: esse unum & non unum, divisum & indivisum, ratione entitatis, involvit contradictionem, concedo: ratione tantùm loci, nego. Dist. min. ad sensum majoris. Unitas igitur entitativa corporis non desumitur ab unitate loci; priùs quippe res una concipitur, quàm in loco existens: undè idem corpus potest quidem esse in locis separatis, sed non separatum neque divisum, cùm idem omnino supponatur variis in locis reproduci secundùm suam naturam & entitatem. Non esset igitur idem corpus Parisiis & Lugduni, quoad localem præsentiam; sed esset idem quoad entitatem & substantiam.

Instabis 2°. De uno & eodem corpore Christi multa absurda & contradictoria dici possent, si in pluribus hostiis & locis simul existeret. Namque de illo dici posset, quòd manducetur, & non manducetur; existat, & desinat existere: manducari siquidem potest in uno loco, & non in alio; corruptis ac consumptis speciebus hîc desinit esse, & tamen alio in loco, ubi species integræ perseverant, existit.

Resp. nego ant. Ut vera enim sit contradictio, debet esse de eodem sub eodem respectu: at corpus Christi variis in locis & hostiis reproductum est quidem unum & idem, sed non habet eundem præsentiæ & locationis modum; ac ratione hujus varii modi diversa, eaque in speciem contradictoria possunt de illo enuntiari, nempe quòd manducetur, & non manducetur; existat, & desinat existere: sicut de eâdem animâ dici potest, quòd moveatur,

[redacted]

& non moveatur: moveatur in capite, dum istud movetur; non moveatur in pede, dum ille quiescit.

Instabis 3°. Varia illa & contradictoria prædicata, non afficiunt ipsum locum, in quo est corpus, sed corpus ipsum Christi; ergo de uno & eodem corpore contradictoria illa dici non possunt.

Resp. varia illa & in speciem contradictoria prædicata non quidem directè afficere locum ipsum, sed corpus per ordinem ad locum; & ratione ordinis seu habitudinis quam habet idem corpus ad varium locum, posse illa varia prædicata de uno & eodem quoad entitatem corpore, enuntiari.

Instabis 4°. Corpus quod est circumscriptivè in aliquo loco, non potest esse extra illum; locus siquidem circumscriptivus adæquatus est: atqui corpus Christi est circumscriptivè in Cœlo; ergo non potest esse extra Cœlum.

Resp. argumentum istud, sicut & alia nonnulla quæ urget Albertinus L. 1. de Eucharistiâ c. 27. directè impugnare præsentiam ejusdem corporis in pluribus locis circumscriptivè, quam controversiam hîc non attingimus, nec instituto nostro necessaria est, cùm Christi corpus non sit in Eucharistiâ circumscriptivè, sed definitivè tantùm. Unde ad argumentum dist. maj. Corpus quod est circumscriptivè in aliquo loco, non potest esse extra illum, circumscriptivè, esto, transeat: non potest esse definitivè, nego. Dixi, transeat: neque enim omnes Theologi S. Thomæ subscribunt, docenti impossibile esse ut idem corpus sit in pluribus locis circumscriptivè, etiam divinitus; & illi facilè respondent omnibus ratiunculis & dialecticis argutiis quæ solent opponi: sed ab illis hîc abstinemus, quæ ad Philosophos pertinent.

Instabis 5°. Non potest idem corpus esse simul in diversis temporibus; ergo neque in diversis locis.

Resp. nego conseq. & parit. Disparit. est, quia tempus essentialiter successivum est, unde pugnat cum ejus naturâ rem eandem simul esse in diversis temporibus; præsens enim, præteritum, & futurum simul esse non possunt: at duo loca possunt esse simul, adeoque simul continere idem corpus reproductum.

Objicies 2°. Soli Deo convenit nullo loco circumscribi, sed esse ubique; atque hinc SS. Patres probant contra Macedonianos, Spiritum sanctum esse Deum, quia est ubique: similiter contra Eutichianos, humanam Christi naturam non esse confusam cum divinâ, quia hæc ubique est, non autem illa: contra Manichæos, Christum habere verum corpus, quia loco continetur & circumscribitur; ergo corpus non potest esse in pluribus locis, & verum non est censendum corpus, quod loco non circumscribitur.

Resp. Deum per naturam nullo posse circumscribi loco: at corpus Christi hoc habet tantùm ex singulari divinæ virtutis miraculo, quòd in Eucharistiâ non sit circumscriptum loco, sicut est in Cœlo. Unde meritò probant SS. Patres adversùs Macedonianos Spiritum sanctum esse Deum, & contra Eutichianos humanam Christi naturam non esse cum divinâ confusam, quia, juxta naturæ ordinem, loco circumscripta est: Christi autem corpus in Eucharistiâ non est in statu naturali, sed supernaturali ac planè divino.

Solvitur

Solvitur Objectio ducta ex quantitate, aliisque veri corporis proprietatibus.

Objicies 1°. Implicat esse verum & naturale corpus sine quantitate; hæc enim proprietas est essentialis naturæ: implicat autem esse quantitatem sine extensione, impenetratione, & divisibilitate; adeoque implicat esse verum & naturale corpus, quod non sit in loco extensivè, impenetrativè & divisibiliter: atqui corpus Christi tale non est in Eucharistiâ, in quâ esse dicitur modo inextenso, penetrativo ac indivisibili; igitur non est verum & naturale Christi corpus.

Resp. missâ nonnullorum opinione qui majorem propositionem negant, ut Durandus, Maldonatus, distinguo hanc propositionem, Implicat esse quantitatem sine extensione internâ partium in ordine ad se, concedo: sine externâ in ordine ad locum, nego. Corpus igitur Christi est in Eucharistiâ quantum, licet non sit quantitativè & extensivè in loco: quod ut intelligas.

Tria distinguenda sunt in quantitate. 1°. extensio externa & visibilis, quæ est positio partium extra partes in ordine ad locum. 2°. extensio interna quæ duplex est: alia entitativa, quæ non est propria quantitatis, sed formæ materiali competit, quæ non est quanta, sed penetrativè se habet in materiâ; alia verò interna extensio quantitativa dicitur, quæ consistit in positione partium extra partes in ordine ad se, cum proximâ aptitudine ad impenetrationem & resistentiam actualem. 3°. est actualis impenetratio & resistentia, quâ fit ut unum corpus alteri non cedat, sed resistat.

Ex his tribus sola extensio interna partium in

ordine ad se, cum proximâ aptitudine ad impenetrationem & resistentiam actualem, essentialis est quantitati, quâ proinde privari non potest, & quæ corpori Christi in Eucharistiâ existenti competit: non enim confunduntur & permiscentur inter se partes illius, sed unaquæque ordinem suum naturalem servat in ordine ad se. Extensio verò externa & actualis impenetratio, fluit ab illâ internâ, tanquam à causâ: cùm verò actuali istâ extensione privetur corpus Christi in Eucharistiâ, hinc fit, ut penetrativè sit, indivisibiliter, inextensè, per modum substantiæ, totum in totâ hostiâ & totum in qualibet ejus parte.

Reipsâ difficilè id concipitur, aut potius non concipitur à nobis: Sed quid mirum? mysterium est, eoque nomine abstrusum, reconditum à sensibus,& ab humanâ ratione longè sepositum: nihilominus tamen optimè probant Orthodoxi, nullam esse internam & essentialem implicantiam, ut corpus privetur, Deo ita volente, suâ actuali extensione & impenetratione.

Probant autem triplici viâ. 1°. ratione. 2°. exemplis. 3°. solvendo prætensas ab adversariis implicantiæ & contradictionis causas.

Ratio est, quia quod posterius est rei essentiâ, potest non esse, salvâ remanente & integrâ rei naturâ: atqui actualis extensio & impenetratio posterior est essentiâ quantitatis, & fluit velut effectus ab ipsâ extensione internâ, in quâ consistit natura & essentia quantitatis; ergo &c.

Exempla sunt, Christi ex utero virginali, illæso virginitatis claustro, exeuntis; in cubiculum clausis januis penetrantis, Joan. 20. v. 19. & 26. de sepulchro grandiori lapide clauso exurgentis; quæ

certè sine penetrationis corporum miraculo non contigêre, quidquid tandem obloquantur adversarii, ut exempla hæc infirment, quæ nihil certè stupendi ac miri continerent, sicut contendunt SS. Patres, si naturalibus mediis, ut adversariis placet, facta fuissent.

Deinde non magis essentiale est corpori quanto locum occupare, quàm gravi ponderare, colorato videri, lucido lucere, calido calefacere: sed potest Deus efficere, & reverâ effecit, ut grave non ponderet; Matth. 14. super aquas ambulavit Christus: ut coloratum non videatur; Lucæ 4. Christus medius inter Judæos non videtur: ut calidum non calefaciat; Danielis 3. ignis non consumpsit tres pueros in ardentem fornacem injectos. Præterea Matth. 19. v. 24. Christus ait, *facilius esse ut camelus transeat per foramen acûs, quàm divites intrent in regnum Cælorum.* Cùm dixit, facilius esse, haud dubiè sibi possibile significavit: at non posset camelus transire per foramen acûs, nisi per penetrationem, & locum non occupando; alioqui majus esset minus suo minore.

Nec dicas id fieri posse, si camelus ad fili subtilitatem extenuetur: at quæso, ubi tunc esset miraculum, cùm non amplius camelus foret, sed filum? Et quid necesse fuisset, interrogantibus Apostolis, *Quomodo id fieri potest?* respondere Christum, *Hoc apud homines impossibile est, apud Deum omnia possibilia sunt.*

Atque ex his intelliges, non satis tutam esse ac sanam quorumdam Recentiorum philosophandi rationem, qui essentiam quantitatis in extensione actuali partium in ordine ad locum reponunt; vix enim conciliari potest hæc opinio cum mysterio altaris.

Neque audiendi sunt cùm aiunt se Philosophos tantùm agere, & ex principiis naturalibus ratiocinari, non Theologos ex principiis fidei, quæ credunt quidem, sed non attingunt. Quasi diversa foret & multiplex veritas, ac intestinum dissidium inter fidem & Philosophiam esset excitandum ac fovendum: quasi Christianus à Philosopho separandus sit, & fides rationi, non potius ratio fidei accommodanda foret, cùm certissimi simus vera esse quæ fides docet, incerta verò ac planè dubia quæ ratio suggerit.

Neque etiam admitti potest quod nonnulli reponunt, Christi corpus in Eucharistiâ habere extensionem externam partium extra partes, & occupare locum quem panis superficies ante consecrationem replebat. Sed quis non rideat? An naturale Christi corpus quale est in Cœlo, non majus spatium occupat, quàm quod est in minimâ parte hostiæ? Præterea sequitur ex eâ responsione, corpus Christi non esse totum in qualibet hostiæ parte; illud frangi & dividi, cùm superficies hostiæ frangitur & dividitur, quæ tot absurda sunt non ferenda.

Instabis 1°. Quantitas non potest esse sine suo effectu formali: atqui effectus illius formalis est extensio externa in ordine ad locum, & impenetratio.

Resp. dist. maj. Quantitas non potest esse sine suo effectu formali primario, concedo: secundario, nego. Effectus formalis primarius quantitatis est aptitudo proxima ad impenetrabilitatem & extensionem localem; effectus verò secundarius, est ipsamet actualis extensio exterior. Hoc posteriori effectu privari potest quantitas, non priori.

Instabis 2°. Non potest spiritus esse in loco extensivè & divisibiliter, nequidem divinitus; ergo

neque corpus inextensè, indivisibiliter & penetrativè.

Resp. nego conseq. & parit. Disparit. est, quia spiritus nullas habet partes; impossibile igitur est ut loco coextendatur: at corpus, etsi partes habeat distinctas in ordine ad se, non tamen necessariò & essentialiter, saltem Deo ita volente, habet illas distinctas & extensas in ordine ad locum.

Instabis 3°. Impossibile est quantitatem esse sine figurâ, quæ intrinsecus est illius terminus; ergo impossibile est quantitatem esse sine extensione locali.

Resp. dist. maj. Impossibile est quantitatem esse sine figurâ organicâ, quæ pendet ex positione partium extra partes in ordine ad se, concedo: sine figurâ locali, quæ pendet à variâ dispositione partium in ordine ad locum, nego.

Instabis 4°. Si corpus Christi est inextensè & indivisibiliter in Eucharistiâ, partes ejus confunduntur ac permiscentur, siquidem omnes in puncto indivisibili continentur.

Resp. nego ant. Partes enim illæ naturalem inter se dispositionem ac conformationem retinent, etsi in ordine ad locum non habeant distinctam & diversam extensionem: hincque fit, ut vel in minimâ parte hostiæ consecratæ totum sit & integrum corpus Christi, sicut tota ratio substantiæ reperitur in singulis partibus corporis.

Objicies 2°. S. Augustinus Epistolâ 187. aliàs 57. ad Dardanum c. 6. generatim pronuntiat: *Tolle corporibus spatia locorum, nusquam erunt corpora.* To. 2. pag. 683. F.

Resp. S. Augustinum loqui de ordine naturali, juxta quem certum est corpus extensivè & per partes esse in loco. Interro[illegible]s. quippe fuerat de modo

quo corpus Christi est in Cœlo, & de modo quo, Deus est ubique, qui uterque modus naturalis est: in corpore, ut sit in loco & illo contineatur; in Deo, ut non sit propriè in loco à quo contineri non potest, quem potius ipse continet.

Solvitur Objectio ducta ex accidentibus quæ non possunt esse sine subjecto proprio.

Objicies: Certum est, vel ipso sensuum testimonio, remanere in Eucharistiâ panis & vini accidentia seu species, quantitatem, qualitatem, figuram, colorem, saporem &c. qualia erant ante consecrationem: at certum etiam est accidentia esse non posse sine suo proprio subjecto cui inhærent. Quid enim est accidens, nisi ens alteri inhærens? Atqui aliud esse non potest horum accidentium panis & vini subjectum, quàm ipsamet substantia panis & vini; ergo remanet in Eucharistiâ substantia panis & vini.

Objectio hæc Scholæ Theologos jam dudum exercuit, & modò exercet. Petrus Blesensis, Magister Sent. L. 4. dist. 12. Joan. de Ragusio in Oratione *de communione sub utrâque specie*, in Concilio Basileensi, putant accidentia illa sine ullo subjecto remanere, quæ sententia longè communior est inter Scholasticos, & modo loquendi Ecclesiæ magis accommodata. Alii verò existimant his accidentibus aliquod assignandum esse subjectum: sed quodnam? non certè panis & vini substantia, quæ tota convertitur & transmutatur in substantiam corporis & sanguinis Christi. Aliqui dicunt illa esse in aëre. Ita sensisse Abaelardum testatur S. Bernardus Epistolâ 190. ad Innocentium II. Eandem opinionem aliis nonnullis attribui[illegible]gister dist. 12. Ab illâ

[redacted]

non multùm recedunt Auctor Commentarii in Bedam, & Albertus Magnus qui eò inclinare videtur, ut accidentia secundùm suum esse naturale destruantur, secundùm verò suum esse intentionale in aëre maneant. Alii ipsum Christi corpus aiunt esse subjectum accidentium, ita ut quemadmodum panis ante consecrationem, ita ferè Christi corpus post consecrationem dicatur videri, frangi, dentibus teri, Deo rem totam disponente & aptante ad ritum & usum mysterii. Ita ferè Guillelmus S. Theodorici contra Abaelardum cap. 9. Guitmundus Aversanus L. 3. adversùs Berengarianos qui panem & vinum etiam post consecrationem superesse contendebant. Eò revocari possunt ac debent primò ii omnes qui corpus Christi in Eucharistiâ corruptibile esse docuerunt, quæ opinio tribuitur Isidoro, Damasceno &c. secundò etiam illi quibus placuit nullum esse in Eucharistiâ velum, ita ut ipsum corpus Christi non tantùm crederetur intrinsecùs, sed extrinsecùs videretur, contra quos scripsit Ratramnus. T. 4. Bibliot. Cisterc. p. 112.

His opinionibus nova successit philosophandi ratio in exponendis speciebus eucharisticis. Juxta nonnullos Recentiores materia corporis ab ejus magnitudine nullatenus distinguitur, nulla extant accidentia solida & absoluta quæ à materiâ distinguantur: quia tamen ex fide certum est, factâ consecratione non remanere panis & vini substantiam, easdem tamen species superstites esse, nempe magnitudinem, colorem, figuram, saporem &c. quæ erant antea; ut hæc exponant, aiunt, Deum in sensibus nostris & in animâ easdem modificationes seu impressiones per seipsum operari ad præsentiam panis eucharistici, quas operabatur panis ipse ante consecrationem, & etiamnum operaretur si ad pristinam suam rediret naturam. O iiij

Non alia videtur mens fuisse celeberrimi Patris Maignan è Familiâ Minimorum insignis Philosophi ac Theologi. Species sensibiles, quas intentionales vocat, non aliud esse docet, quàm actionem ipsam objectorum in sensus, juxta doctrinam S. Thomæ 3. p. q. 54. art. 1. ad 2. ubi ait: *Quòd aliquid videatur, fit per actionem visibilis ad visum.* Cùm autem in Eucharistiâ non supersit panis substantia, haud dubiè agere illa in sensus non potest; cùm aliunde accidentia absoluta sensu Aristotelico rejiciat dictus P. Maignan, necesse est in ejus mente Deum per seipsum supplere actionem substantiæ panis, factâ in sensibus nostris eâdem modificatione ac impressione, quam panis faciebat ante consecrationem: id verò Deum posse manifestè docet S. Thomas 1. p. q. 105. art. 2. *Erroneum est dicere*, ait, *Deum non posse facere per seipsum omnes determinatos effectus, qui fiunt per quamcunque causam creatam.* Atque hac ratione 3. p. q. 76. art. 8. explicat modum quo aliquando visa est in Eucharistiâ caro, visus puer; Deo scilicet oculis repræsentante carnem, puerum, in signum & argumentum veræ ac realis præsentiæ Christi in Eucharistiâ.

Unum hîc monuisse oportet ad solvendam propositam objectionem, Concilia nempe Lateranense, Florentinum, & Tridentinum, *accidentium* nomen hîc non usurpasse, sed *specierum*; ex quo inferunt Recentiores nonnulli, fide Catholicâ certum ac definitum non esse, agnoscenda esse solida & absoluta accidentia quæ sint à materiâ distincta sensu peripatetico; sed hoc unum hîc ad fidem pertinere, totam scilicet panis & vini substantiam converti seu transmutari in substantiam corporis & sanguinis Christi: species verò seu accidentia rema-

nere, ſenſuum quidem judicio certiſſimum eſſe; verùm quid ſint, & in quo conſiſtant ſpecies illæ ſeu accidentia, Eccleſiam non determinaſſe nec definiiſſe. Quapropter quando Synodus Conſtant. Seſſ. 8. damnavit iſtam Wicleſi propoſitionem, *In Euchariſtiâ non manent accidentia ſine ſubjecto*; cenſura, inquiunt, non cadit præciſè in accidentia, quaſi vellet Synodus errorem eſſe illa negare, ſed cadit in ſubjectum illorum accidentium, hoc eſt in ſubſtantiam panis & vini, quam Wicleſus ſupereſſe dicebat. His præmiſſis, ad propoſitam Objectionem

Reſp. diſt. min. accidens non poteſt eſſe ſine ſubjecto, lege ordinariâ & naturali, concedo: extraordinariâ & ſupernaturali, nego. At inhærentia, inquis, eſt eſſentialis accidenti: diſt. inhærentia radicalis, aptitudinalis, ut vocant, & in actu primo, concedo: inhærentia actualis, nego. Idem dicendum de inhærentiâ reſpectu accidentis, quod de ſubſiſtentiâ reſpectu naturæ humanæ in Chriſto: ſicut igitur natura humana in Chriſto propriâ ſuâ & perſonali ſubſiſtentiâ caruit quando hypoſtaticè unita fuit cum Verbo divino; ita & ſpecies, ſeu accidentia euchariſtica, proprio ſuo ſubjecto, nempe ſubſtantiæ panis & vini, quæ non remanet poſt conſecrationem, non inhærent. Quomodo id fiat, neſcio: myſterium eſt. Ita fieri ſenſus ipſi renunciant, & ita fieri Chriſtus voluit, quia, ut jam diximus, nullum ſenſibile voluit operari miraculum, ut nempe fidem noſtram exerceret, & accenderet amorem. Hæc eſt communis ac pervulgata in Scholis ſententia, cui inhærendum eſt: licet enim expreſsè definitum ab Eccleſiâ non fuerit, accidentia illa euchariſtica abſoluta eſſe & à materiâ diſtincta,

Philoſophi ſenſu; attamen longè magis accommodata videtur modo loquendi Eccleſiæ in præſenti myſterio, quàm recentior quorumdam philoſophandi ratio, vel hoc uno titulo ſuſpecta & rejicienda, quòd non ſatis cohæreat cum modo loquendi Eccleſiæ, à quo nulli Catholico recedere unquam licet.

I°. quia Concilium Tridentinum ait Chriſtum præſentem eſſe *ſub qualibet ſpecie:* ſed per ſpeciem haud dubiè intelligi non debet, impreſſio ſeu ſenſatio in organis excitata, ſed aliquid ex parte ipſius Sacramenti. Quis enim, niſi abſurdè, dixerit, Chriſtus eſt realiter præſens ſub viſu, tactu, guſtu &c?

II°. Euchariſtia verum eſt Sacramentum, & quidem in re permanenti, non verò in actione tranſeunte poſitum: at juxta explicationem adductam nihil aſſignari poteſt quod habeat extra nos rationem Sacramenti; nullum quippe eſt ſignum ſenſibile permanens. Species enim, cùm non ſint niſi variæ ſenſuum noſtrorum modificationes, non habent eſſe permanens: ex quo ſequitur, Chriſtum in ſacrâ pixide præſentem non eſſe ſub ſpecie panis, quando à nemine videtur; ſiquidem nulla tunc fit in ſenſibus modificatio, nulla impreſſio, adeoque nulla tunc ſpecies eſt ſubquâ Chriſti corpus contineri dici poſſit: id verò pugnare videtur cum fide orthodoxâ, quæ docet, Chriſtum præſentem eſſe ſub ſpecie panis quæ aſſervatur in ſacrâ pixide, tùm ut adoretur, tùm ut ad infirmos deferatur.

III°. Poſitâ explicatione illorum Recentiorum, ſequitur corpus Chriſti immediatè tangi, frangi & dividi, cùm dividitur hoſtia, quia nihil eſt quo mediante frangi & dividi dicatur; ſpecies enim non ſunt aliquid reale & phyſicum ex parte objecti ſeu

Sacramenti, sed tantùm ex parte potentiæ, ut ipsi aiunt: at absurdum est dicere corpus Christi immediatè in se tangi, frangi, dividi.

IV°. SS. Patres adversùs Eutichianos disputantes, supposuerunt tanquam rem certam, factâ consecratione remanere aliquod ens reale & physicum à Christi corpore distinctum; atque hinc probant duplicem in Christo naturam integram & inconfusam, etiam post unionem remansisse. Rejicienda igitur est Recentiorum illorum peregrina & nova philosophandi ratio, quæ cum Theologiæ placitis non satis cohæret, ac receptum SS. Patrum & Conciliorum loquendi morem planè evertit: adde quòd non minùs difficile videatur exponere quomodo ens immediatè in sensus nostros operetur, supplendo efficientiam causarum physicarum; quàm accidentia remanere sine proprio suo subjecto, & eodem modo sensus nostros afficere ac si remaneret substantia.

Instabis 1°. Accidens definitur, Ens alteri inhærens; ergo inhærentia ipsi est essentialis: quod enim definitionem rei ingreditur, ad ejus naturam & essentiam pertinet.

Resp. dist. conseq. Inhærentia radicalis & aptitudinalis, seu in actu primò, concedo: inhærentia actualis, nego. Sic substantia definitur, Ens per se subsistens; & tamen privari potest suâ actuali subsistentiâ, ut constat in mysterio Incarnationis.

Instabis 2°. Concipi non potest quomodo quantitas, color, figura &c. sint sine subjecto quanto, colorato, figurato.

Resp. hanc esse mysteriorum fidei naturalem conditionem, ut omnem nostrum captum superent. Non concipiunt adversarii quî fieri possit ut una sit

& indiviſa in tribus divinis perſonis diſtinctis natura: non concipiunt quomodo in Christo duæ naturæ uniantur in unicâ perſonâ. An idcirco myſteria hæc neganda ſunt cum Socinianis? Idem de myſterio altaris dicendum: remanet in eo quantitas panis ſine propriâ panis ſubſtantiâ, & in hoc elucet maximè divina virtus, quæ idem præſtat reſpectu quantitatis quam conſervat, quod præſtaret panis ſubſtantia ſi adeſſet: cætera verò accidentia, ut color, figura &c. ſunt in quantitate, tanquam in ſuo proprio & immediato ſubjecto.

Inſtabis 3°. Non magis poteſt accidens eſſe ſine ſubjecto, ſive proprio ſive alieno, quàm ſubſtantia ſine ſubſiſtentiâ aliquâ, aut propriâ aut alienâ: atqui iſtud poſtremum fieri non poteſt; ergo &c.

Reſp. nego maj. Diſparitas eſt, quia ſubſtantia quæ exiſtit, ſingularis eſt; ſingularis autem redditur per ſubſiſtentiam, quæcunque illa ſit: at accidens ſingulare non redditur per ſubjectum cui inhæret, adeoque exiſtere poteſt abſolutè, Deo ita volente, ſine ullo ſubjecto.

Inſtabis 4°. Nullum accidens recipit in abſtracto prædicationem concreti; ſic v. g. color non dicitur coloratus: at ſi in Euchariſtiâ remanent accidentia ſine ſubjecto, accidens recipit in abſtracto prædicationem concreti: nam in eo Sacramento, non tantùm eſt color, ſed etiam coloratum. Illud porro coloratum, quid eſt? non corpus Chriſti, quod ejuſmodi accidentium eſt incapax; non ſubſtantia panis, quæ nulla ſupponitur; ergo nihil eſſet, quod certè videtur perabſurdum.

Reſp. nego maj. Nam quantitas eſt accidens; at concretum in quantitate dicitur in abſtracto, ſiquidem longitudo dicitur longa, latitudo lata, pro-

funditas profunda. Reverâ color non dicitur coloratus, ſicut quantitas quanta; quia nempe quantitas, ut mox dixi, eſt primum & immediatum cæterorum accidentium ſubjectum, quæ priùs extendit partes ſuas, deinde partes ſubſtantiæ; adeoque color immediatè quantitatem ipſam ſemper afficit, unde illius reſpectu valet in concreto denominatio colorati: color autem nunquam dicitur coloratus, quia ſemper inhæret in proprio ſubjecto, nempe in quantitate.

Inſtabis 5°. Cùm hoſtia dividitur & frangitur, vel corpus ipſum Chriſti, vel accidentia, vel ipſa panis ſubſtantia frangi dicitur. Non corpus Chriſti quod glorioſum eſt, & per modum ſpiritûs in hoc Sacramento continetur, adeoque fractionis & diviſionis incapax: non accidentia, quæ nec frangi, nec dividi poſſunt; ergo ſupereſt panis ſubſtantia, in quam ſolam poſſit fractio & diviſio cadere.

Reſp. de fractione & diviſione corporis Chriſti in Euchariſtiâ controverſiam excitatam fuiſſe duodecimo Eccleſiæ ſæculo, occaſione verborum quæ leguntur in formulâ fidei à Berengario ſubſcriptâ, quibus tanquam erroneam damnat opinionem eorum, qui aſſerunt *corpus Chriſti non poſſe ſenſualiter, niſi in ſolo Sacramento manibus Sacerdotum tractari, vel frangi, aut dentibus fidelium atteri*; aliis cum Petro Abaelardo contendentibus, fractionem illam in ſolas ſpecies cadere; aliis cum Waltero Abbate regalis Monaſterii S. Victoris Pariſienſis, & Abbaudo pariter Abbate, in ipſum quoque Chriſti corpus cadere fractionem ac diviſionem affirmantibus. Verùm prior opinio, ſecundâ rejectâ prævaluit: ab annis enim quadringentis Eccleſia in Proſâ ſanctiſſimi Sacramenti ab Angelico Doctore

adornatâ, canit, *Nulla rei fit ſciſſura, ſigni tantùm fit fractura.*

Inſtabis denique: Quod plures ſenſus in ſe benè diſpoſiti, ac aliis omnibus ad agendum requiſitis inſtructi, uniformiter, & in omnibus, ac perpetuò teſtantur, id verum eſſe neceſſe eſt; aliàs nunquam ſenſibus credere poſſemus: atqui plures ſenſus, viſus, tactus, guſtus, odoratus, in ſe benè diſpoſiti &c. teſtantur in Euchariſtiâ eſſe verum & naturalem panem, non tantùm ejus accidentia; ergo &c. Ita Albertinus L. 1. cap. 18.

Reſp. diſt. maj. niſi vel ratio, vel fides ſenſus corrigant & emendent, qui in rebus ad Religionem pertinentibus teſtes & judices idonei eſſe non poſſunt, concedo: ſi vel ratio, vel fides corrigant ſenſuum judicium, ut reverâ fit in præſenti myſterio Euchariſtiæ, nego. Reſponſio patet ex probationibus Concluſionis.

Solvitur Objectio ducta ex eo quòd panis euchariſticus nutriat, corrumpatur &c. quod ſubſtantiæ proprium eſt, non accidentium; atque ex aliis abſurdis quæ Novatores opponunt.

Objicies 1°. Panis euchariſticus retinet vim nutriendi corpus, alteratur & corrumpitur, atque ex ejuſmodi alteratione & corruptione nova fit generatio: hæc omnia experientiâ certa ſunt & explorata. Atqui ſubſtantiæ proprium eſt nutrire, nutritio enim fit converſione unius ſubſtantiæ in ſubſtantiam alterius: pariter generatio fit in ſubſtantiâ & ex ſubſtantiâ; igitur neceſſe eſt in Euchariſtiâ poſt conſecrationem remanere non ſola panis accidentia, ſed veram & naturalem ejus ſubſtantiam.

Reſp. ſubſtantiæ quidem in ſuo naturali ordine

consideratæ, quando remanet, proprium esse nutriri, alterari, corrumpi, generari &c. sed cùm mutatâ rei substantiâ, sola remanent accidentia, & iidem tamen naturales effectus sequuntur, qui sequerentur si adesset substantia, dicendum est, vel Deum per seipsum eosdem effectus producere, vel accidentibus dare virtutem eos producendi. Cùm enim, ut jam non semel observatum fuit, Deus in mysterio altaris nullum sensibile miraculum operari voluerit, sed totus latere, ad fidei nostræ exercitium, necesse fuit ut permitteret, peractâ consecratione, symbola eucharistica easdem omnino in sensus nostros impressiones facere, eosdemque effectus ex iis sequi, ac ante consecrationem. Porro divinæ potentiæ non deest modus eosdem effectus producendi, quos ipsa produceret panis substantia, si adesset. Namque dici potest, ut mox dictum est, vel Deum per se ad præsentiam symbolorum Eucharistiæ corpora nostra nutrire & sustentare: qui enim ea ex nihilo produxit, potest haud dubiè ex se nutrire & conservare; vel Deum accidentibus dare virtutem nutriendi &c. vel denique, corruptis accidentibus, cùm ab iis recedit corpus Christi, Deum priorem restituere substantiam per quam fiat nutritio: neque enim difficilius est eam iterum producere, quàm de novo creare. Ut ut sit, effectus illos produci fatemur; modum productionis ignoramus, quia mysterium est.

Objicies 2°. Dogma præsentiæ realis multa secum absurda trahit, quæ Deo indigna sunt, v. g. Christum in pixide concludi, manducari, conculcari, corrumpi, à muribus corrodi, igne consumi &c. quæ tot absurda planè sunt.

Resp. cùm Apostolo 1. Cor. 1. v. 25. *quod stulte*

tum est Dei, id est, quod videtur nobis stultum; *sapientius esse hominibus*. Et verò non aliis ferè argumentis Pagani olim impugnabant & irridebant mysterium Incarnationis, quòd dicerent Deo indignum esse utero mulieris includi, per varios ætatis gradus transire, unde per irrisionem Deum *bimestrem*, *trimestrem* appellabant; in cruce tanquam sceleratum interfici, unde crucis mysterium Gentibus stultitia visa est, ac Judæis scandalum fuit, *sed vocatis Judæis & Græcis*, inquit S. Paulus citato cap. v. 23. *virtus Dei fuit ac sapientia*. Contemnenda igitur sunt leviora illa Novatorum argumenta, atque quod olim S. Augustinus Platonicis in causâ resurrectionis Lib. 22. de Civitate Dei cap. 11. dicebat, illis reponendum, *Ecce quibus*
T.7.p.674. E. *argumentis omnipotentiæ Dei humana contradixit infirmitas, quam possidet vanitas*. Vel quod Arianis contra divinitatem Verbi arguentibus respondebat
T.6.p.253. D. Lib. de Agone Christiano cap. 16. *Nesciunt quid loquuntur, & de his rebus, quas per oculos carneos videre consueverunt, vanas imagines ad disputationes suas transferunt*.

Igitur nulla omnino sunt prætensa illa absurda, quæ tanto studio adversùs dogma præsentiæ realis urgent Novatores. Non enim in seipso immediatè comeditur corpus Christi, non corrumpitur &c. sed ista omnia in species sacramentales immediatè recidunt; & sicut Deo indignum non fuit, in corpore mortali includi, nasci, pati, mori; sicut nec Deus corrumpitur in rebus corruptibilibus in quibus est; sicut non inficitur nec inquinatur sordibus, quibus per immensitatem præsens est, ita corpus Christi gloriosum immediatè in se non comeditur, non frangitur, non corrumpitur.

Objicies

Objicies 3°. Absurdum est dicere, panem fieri seu converti in Deum: atqui si obtineat dogma præsentiæ realis & transubstantiationis, verum est dicere, panem fieri, seu converti in Deum; convertitur enim in Christum qui verus est Deus.

Resp. dist. maj. Absurdum est dicere, panem converti in Deum, conversione formali & immediatâ, esto: conversione mediatâ quæ fiat tantùm propter naturalem concomitantiam, nego. Dist. min. ad sensum maj. Panis igitur immediatè vi verborum Christi formaliter convertitur in corpus Christi; corpus autem non est formaliter homo, sed tantùm pars hominis: quia verò corpus Christi hypostaticè unitum est Verbo divino, consequenter ac per concomitantiam & mediatè panis convertitur in Christum, adeoque in Deum, sed conversione, ut dixi, mediatâ, & ratione concomitantiæ naturalis, non immediatâ & formali. Unde falsa est ista propositio, *Panis est Christus, Panis est Deus*: tùm quia non amplius remanet panis, factâ consecratione; tùm quia immediata & formalis conversio panis fit in corpus Christi, & in Christum tantùm per concomitantiam, seu unionem naturalem omnium partium Christi.

Objicies denique: Videtur inutilis realis Christi in Eucharistiâ præsentia.

I°. Quia quidquid utilitatis ex eâ ad homines derivari potest, per nuda signa à Deo instituta potest haberi.

II°. Baptismus gratiam regenerantem confert, etiamsi aqua nòn convertatur in Spiritum sanctum; ergo pariter symbolum panis, fidem nostram excitando, potest animas nostras spiritualiter nutrire,

quamvis non mutetur in proprium corpus & sanguinem Christi.

III°. Qui solâ fide in symbolo panis Christum recipiunt, ii fructum passionis Dominicæ consequuntur: è contra qui Christum reipsâ in Eucharistiâ sine fide percipiunt, nullum inde fructum reportant; nihil igitur prodest realis Christi præsentia in Sacramento.

Resp. nego ant.

Ad primam prob. dico simili argumento probaturum Paganum, vel Socinianum, inutilem fuisse Christi Incarnationem, passionem & mortem; superflua omnia Sacramenta, quibus veluti instrumentis ac canalibus utitur Deus, ut suam nobis communicet gratiam. Quid ita? quia, juxta propositum ratiocinium, solâ suâ voluntate potuit Deus ea omnia operari: ad quid igitur ea instituit? Etsi igitur potuisset Christus per nuda symbola, si voluisset, eosdem in nobis operari effectus, quos per realem sui præsentiam, non tamen ita voluit; ejus igitur voluntas in Scripturis expressa exploranda est. Adde quòd plures, easque eximias causas enumerant SS. Patres, ob quas voluit Christus seipsum substantialiter præsentem nobis dare in Sacramento Eucharistiæ, tùm in signum ardentissimi amoris; tùm ad incorporationem substantialem nostri cum ipso; tùm ad immortalitatis pignus, ac veluti sigillum corporibus nostris imprimendum; tùm alias ob rationes, de quibus Theologi, ubi de effectibus Eucharistiæ.

Ad secundam, disparit. est, quia Baptismus est Sacramentum regenerationis, Eucharistia verò nutritionis: at regeneratio non postulat contactum sub-

ſtantiæ inter generantem & genitum, ſicut nutritio inter alimentum, & viventem. Præterea ſubſtantia corporea nunquam mutari poteſt in ſpiritum; ſunt enim è diametro oppoſita: at ſubſtantia una corporea poteſt mutari in aliam ſubſtantiam corpoream, licet non exiſtat modo corporeo & extenſo. Atque ita aqua mutari non poteſt in ſubſtantiam Spiritûs ſancti, id eſt in divinitatem; id quippe fingere, abſurditas eſt omni ſenſu deſtituta: at ſubſtantia panis mutari poteſt in ſubſtantiam corporis Chriſti, ſunt enim in eodem ordine corporeæ ſubſtantiæ, etſi corpus Chriſti non ſit modo corporeo, viſibili & extenſo in Sacramento Euchariſtiæ; ſed modus ille naturam ſubſtantiæ non immutat.

Ad tertiam, nego conſeq. quia etiamſi fides in Chriſtum proſit abſque ſumptione reali corporis Chriſti, hæc verò ſumptio corporis non proſit ſine fide, fatendum tamen eſt, fidem ſimul & ſumptionem realem corporis Chriſti, plùs emolumenti ſpiritualis afferre ſuſcipienti, ſicut plùs profuit B. Virgini fide & corpore Chriſtum concipere, quàm ſi ſolâ mente per fidem concepiſſet.

ARTICULUS VI.

An facta ſit in fide circa præſentiam realem inſenſibilis quædam mutatio nono Eccleſiæ ſæculo, ut fabulantur Novatores Albertinus & Claudius.

Jam ſupra obſervatum fuit, non conſentire inter ſe Novatores in aſſignando primo dogmatis præſentiæ realis auctore. Blondellus aſſignat Anaſtaſium Sinaïtam, circa annum Chriſti 636. ſicut & Epiphanium Diaconum VIII. ſæculo in Conc.

generali Nicæno II. Actione 6. Audacior Claudius contendit primum hujusce dogmatis parentem fuisse Paschasium Radbertum Corbeïensis Monasterii Abbatem, in Libro quem de corpore & sanguine Domini scripsit circa annum Christi 831. ejusque doctrinam, faventibus sæculi decimi tenebris, quo scelus & ignorantia in totam Ecclesiam exundarunt, omnium animos sensim occupasse, ac tam altas egisse radices usque ad initium sæculi undecimi, ut Berengarium, qui primævam fidem (ut Claudius fingit) excitare conatus est, tanquam Novatorem & hæreticum hominem exagitaverint. En fabella quâ Claudius suos detinuit ac decepit.

E contra omnes Catholici contendunt, doctrinam realis præsentiæ ipsi Ecclesiæ coævam esse, semper, ubique & ab omnibus admissam: unde concludunt, & Berengarium undecimo sæculo, & Lutherum ac Calvinum decimo sexto, in fide innovasse, ac meritò universam in se tanquam Hæreticos Ecclesiam concitasse.

Conclusio.

Fabulosa est ac prorsus impossibilis mutatio illa insensibilis, quam in fide circa Eucharistiam nono Ecclesiæ sæculo factam fuisse Novatores somniarunt.

Probatur 1°. argumento generali, sed aperto ac simplici. Scilicet, Omnis in avitâ fide immutatio, suâ novitate semper perturbat, & universam commovet Ecclesiam. Ubi primùm Arius Christo, Macedonius Spiritui sancto divinitatem detrahere; Nestorius duas in Christo personas, Eutyches unam naturam contra publicam & receptam fidem præ-

dicare tentarunt, universa statim insurrexit ac reclamavit Ecclesia; commoti Episcopi, divisi ab Hæreticis Catholici; rupta, non sine magno animorum æstu, inter illos communio; excitata odia, dissidia, jurgia; coacta denique Præsulum Concilia, quibus & repressa novitas fuit, & veritas fidei asserta & vindicata. Atqui nihil tale contigisse legimus vel in Historicis, vel in aliis Scriptoribus noni sæculi, quando Paschasius Librum suum de veritate corporis & sanguinis Domini anno 831. evulgavit, & anno 844. ad Carolum Calvum direxit, cùm Abbas Corbeïensis electus fuit: nullus adversùs illum insurrexit Episcopus; nullum Concilium, ut damnaretur, convocatum; nullæ illius occasione excitatæ turbæ, tumultus nulli: id verò moraliter impossibile esse judicabit, quisquis vel minimum habuerit rerum humanarum usum, & ad nativam ingenii humani conditionem vel leviter attenderit; præsertim verò in mysterio Eucharistiæ, quod non ad meram fidei speculationem, sed ad usum & praxim quotidianam pertinet, sumendo, adorando. In hypothesi autem Calvinianâ necesse est supponere, Fideles novem sæculorum tractu credidisse Christum in Eucharistiâ realiter præsentem non esse, sed ab illâ absentem, nec consequenter adorandum: medio verò sæculo nono de repente mutatam esse fidem illam, de uno extremo transitum factum esse ad aliud extremum, à negandâ scilicet præsentiâ reali, ad illam agnoscendam; à non adorandâ Eucharistiâ, ad illam adorandam. Quis verò facilè in animum suum induxerit, populum Christianum in rebus ad Religionem pertinentibus adeo tenacem ac fervidum, patienti ac tranquillo animo sustinuisse, se ad novam fidem novumque adorationis cul-

tum transferri? Quis crediderit Summos Pontifices, Epiſcopos, Paſtores, univerſam denique Eccleſiam tunc temporis obdormiiſſe ac ſiluiſſe?

At, inquit Claudius, mutatio illa non ſimul, nec ſplendidè, ſed per gradus, ſenſim, ac clanculum facta eſt. Quis non rideat! Paſchaſius ſimplex Monachus, Librum ſcribit in gratiam juniorum Saxonum qui recens ad fidem converſi fuerant: Opus ſuum Varino Abbati ſuo Corbeïenſi nuncupat, tùm illum recognitum dirigit ad Carolum Calvum Francorum Regem. In eo Libro novum & hactenus (ut Claudio placet) inauditum dogma præſentiæ realis proponit, nemine contradicente ac reclamante, abſque ullo prævio miraculo, abſque præſidio Magnatum, ullo fucato doctrinæ apparatu, aut conquiſito diſcipulorum numero, abſque ullâ coitione ac dolo; verbo dicam, abſque illis artibus & machinationibus, quæ Novatoribus adeo familiares ſunt: & tamen novum illud dogma ab anno 844. quo primùm evulgatur, uſque ad annum 865. quo Paſchaſius vivere deſiit, ac toto ſæculi decimi decurſu, infinitorum pene hominum animos, Græcorum, Latinorum, reclamante nemine, placidè ac pacificè pervaſit & occupavit. O ſtupendum & nuſquam auditum prodigium! Tali privilegio caruit Chriſtianæ Religionis propagatio: caruêre Apoſtoli virique apoſtolici, tot laboribus, perſecutionibus, ac ſuppliciis ad mortem uſque attriti.

Immò, quod mirandum, cùm Berengarius ſæculo undecimo doctrinam Paſchaſii circa præſentiam realem ab uno dumtaxat ſæculo inductam cœpit impugnare, undequaque, fatentibus ac frementibus Calvinianis; universâ reclamante Eccleſiâ, oppugnatus, multiſque in Conciliis tanquam Hære-

[redacted]

ctus damnatus & proſcriptus fuit. Quidni pariter reclamaſſet Eccleſia, quando Paſchaſius novum realis præſentiæ errorem, contra fidem novem ſæculorum ſpatio confirmatam, juxta Calviniſtas, induxit? Cur tam durè exagitatus Berengarius, qui avitam, ut putat Claudius, doctrinam revocabat; & tam benignè, imò & honorificè exceptus Paſchaſius, qui novum diſſeminabat errorem?

Obſtabat, reponit Claudius, cœcitas, ignorantia & depravatio decimi ſæculi, obſcurum ac tenebroſum, ſi quod unquam fuit, Eccleſiæ ſæculum. Verùm ita ſit: an idcirco univerſa tunc temporis defecerat Eccleſia, columna illa veritatis adversùs quam portæ inferi non prævalebunt; quæ errorem diſſimulare non poteſt nec facere, judice ipſo ſancto Auguſtino Epiſt. 55. ad Jan. aliàs 119. n. 35. *Eccleſia Deì*, inquit, *ea quæ ſunt contra fidem vel bonam vitam, nec approbat, nec tacet, nec facit.* Neque porro tenebroſo illi ſæculo ſua defuêre lumina: Romæ, Stephanus VIII. Leo VII. Marinus, Agapetus II. Piſis in Tuſciâ, Theodoricus & Grimoaldus; Bergomi, Adelbertus; Feſulis, Zenobius; Cæſenæ, Sergius; Patavii, Petrus & Gauſelinus; Veronæ, Notherius. In Germaniâ, Coloniæ, Bruno; Moguntiæ, Willelmus; Treveris, Henricus; Hiſdeshemii, Bernardus & Godarius; Auguſtæ, S. Udalricus dictus *Gemma Sacerdotum*; Magdeburgi, Adalbertus. In Angliâ, S. Dunſtanus, Odo Cluniacenſis. In Galliis, Fulco, & alii qui labente ſæculo nono & initio decimi vixêre; Fulbertus Carnotenſis, qui cum aliis Epiſcopis interfuit Concilio Aurelianenſi anno 1017. in quo damnata fuit impietas nonnullorum Manichæorum, qui negabant veram eſſe Chriſti carnem in Euchariſtiâ. Stepha-

T. 2. p. 142. F.

T. 9. Conc. Labbe.

P iiij

mata fuit à Synodo Græcorum Jerosolymitanâ anno 1668. & alterâ Bethleemiticâ anno 1672. quarum authentica instrumenta asservantur Lutetiæ in Bibliothecâ S. Germani à pratis, & referuntur Tomo primo & secundo Perpetuitatis fidei circa Eucharistiam.

Inde facilè judicabis, quàm vile sit ac contemnendum testimonium Cyrilli Lucaris, qui fraudibus, quibus Sedem Constantinopolitanam invasit, & illud etiam crimen addidit, quòd turpis lucri avidus, ac pecuniâ seductus, Batavo apud Turcas Legato hæreticam professionem privatim dederit sub nomine Ecclesiæ Orientalis: sed ipso à Sede dejecto & laqueo suffocato, successor ejus Cyrillus Beroënsis in Synodo 23. Episcoporum anno 1635. anathema dixit Cyrillo dogmatisanti & non credenti panem & vinum transmutari in corpus & sanguinem Christi: quod judicium confirmavit Parthenius Cyrilli successor in Synodo 25. Episcoporum anno 1642. cui judicio adhæserunt tres Patriarchæ, Alexandrinus scilicet, Antiochenus & Jerosolymitanus.

Denique perfecta illa Græcorum & Latinorum circa dogma realis præsentiæ concordia inde magis elucescit, quòd nec Latini Græcis, nec Græci Latinis, quoties inter illos pax & unio tentata fuit vel inita, seu Lugduni anno 1274. seu Florentiæ anno 1439. errorem circa præsentiam realem sibi mutuò exprobraverint; nulla inter illos de hoc capite quæstio excitata, controversia nulla, nequidem à Photio schismatis, quod adhuc perseverat, auctore: unde Latini coram Græcis, & Græci spectantibus Latinis, suo quisque ritu, sacra mysteria pacificè celebrarunt. Eugenius IV. S. P. Florentiæ,

Græcis & Latinis astantibus & simul adorantibus, sacrificium Missæ perfecit. Jamdiu antea, referente Eusebio L. 5. Hist. cap. 24. cùm Polycarpus occasione dissidii circa diem celebrandi Paschatis Romam venisset, Anicetus S. P. in Ecclesiâ consecrandi munus honoris causâ illi permisit. Pariter Joannes Papa I. Theodorici Italiæ Regis ad Justinum Imperatorem Legatus, à Patriarcha Epiphanio rogatus die ipsâ solemnitatis Paschæ Constantinopoli Missam celebravit an. 525. S. P. Agapetus anno 536. Constantinopoli Mennam Patriarcham consecravit in locum Anthimii, quem deposuit; quin & Vigilius S. P. sæpius in eâdem Ecclesiâ Sacris operatus est. Plura hujusmodi alia exempla missa facimus: si autem divisi fuissent Latini à Græcis circa fidem præsentiæ realis, quis credat & Latinos coram Græcis, & Græcos coram Latinis, nemine reclamante ac contradicente, Sacra perfecisse, omnibus simul ex utrâque parte Christum realiter præsentem adorantibus? Pag. 193.

Probatur 3°. ex ipso Paschasio, quem velut Novatorem Calviniani traducunt, & ætate suâ oppugnatum fuisse contendunt à Rabano, Ratramno &c.

ARTICULUS VII.

De Paschasio, Rabano, Ratramno, Joanne Scoto.

Paschasius.

Abbas Corbeïensis. Profitetur ille in suo Libro, se antiquam Ecclesiæ fidem propugnare; ac mirari, quod ex rumore quodam didicerat, nonnullos esse qui clanculùm contrarium doce-

Bibliot. PP. T. 14. pag. 668. F. rent. *Miror*, inquit L. 12. Comment. in Matthæ. *quid velint nunc quidam dicere, non in re esse veritatem carnis Christi vel sanguinis; sed in Sacramento virtutem carnis & non carnem, virtutem sanguinis & non sanguinem; figuram & non veritatem, umbram & non corpus.* Et paulò post. *Audivi quosdam*
Ibid. H. *me reprehendere, quasi ego in eo Libro quem de Sacramentis ediderам Christi, aliquid his dictis plùs tribuere voluerim, quàm ipsa repromittit veritas, timentes fortè, quod ipsi tunc timuerunt quibus loquebatur* (Christus,) *partes facare voluerim, & ejus per singulos membra dividere concisa & dispertita, sicuti illi tunc putarunt qui scandalisati dicuntur, & abierunt retrorsum.* Ita Paschasius falsam suæ sententiæ nonnullorum interpretationem à se depellit.

Et in Epistolâ ad Frudegardum, quam versùs annum 860. scripsit, eosdem obtrectatores notat ac
Ib. p. 755. C. refellit, suamque sententiam appellat, *fidem Sanctorum*; eos verò qui illam impugnant, affirmat contra ipsumDominum & contra Ecclesiam agere. *Videat*, inquit Exposit. in illud Matth. *Cœnantibus autem*
Ib. p. 758 E. *&c. qui contra hoc venire voluerit... quid agat contra ipsum Dominum, & contra omnem Christi Ecclesiam.*
Ibid. Ibidem: *Ideo*, inquit, *quamvis quidam de ignorantiâ errent, nemo tamen est adhuc in aperto, qui hoc ita esse contradicat, quod totus orbis confitetur &*
Ibid. *credit.* Paulò ante dixerat: *Nefarium ergo scelus est, orare cum omnibus, & non credere quod ipsa veritas testatur, & ubique omnes universaliter verum esse fatentur.* Ex ignorantiâ igitur sive dogmatis ipsius, sive Paschasii sententiæ, nonnulli obscuri homines, in occulto, non *in aperto* Paschasio contradicere ausi sunt; adeo scilicet pervulgata & communis erat ejus circa præsentiam realem fides ac do-

ctrina, ut nemo publicè ac impunè contradicere auderet. Solus Berengarius, sæculo undecimo, Paschasium virum *ineptum, erraticum, & erraticorum ducem* appellare ausus fuit, quem Lupus Abbas Ferrariensis eâ ætate vir celeberrimus, Epistolis 56. & 57. *Pag. 98. & seq.* appellat *dilectissimum*, *& bonis omnibus amplectendum*; quem Engelmodus Episcopus Suessionensis in carmine ad Radbertum Abbatem vocat *decus & lucem mundi, Ecclesiæ columen, fidei fortissimum umbonem*; *Bibliot PP. T. 14. p. 353.* quem Patres Concilii Parisiensis an. 845. *T. 7. Conc. p. 1848.* *venerabilem fratrem* nuncupant. Scilicet convicia Hæreticorum in Catholicos, in laudem & commendationem doctrinæ illorum convertuntur.

Dices 1°. Fatetur ipsemet Paschasius in laudatâ ad Frudegardum Epistolâ, sibi nonnullos adversatos fuisse; alios verò ad intelligentiam hujus mysterii à se commotos seu excitatos: tandem ibidem suum de corpore & sanguine Christi Librum examini & correctioni subjicit. *Tu autem*, inquit, *Pag. 755. H.* *velim relegas libellum nostrum de hoc opere quem olim te legisse dicis: & si quid in eo deprehenderis aut dubitaveris, relegere non pigeat: Quia etsi nihil in eo legentibus dignum scripsi, quem cuilibet puero dedicavi, tamen ad intelligentiam hujus mysterii plures, ut audio, commovi.*

Resp. ad primum, distinguo: Nonnulli obscuri nominis homines *ex ignorantiâ*, rudes & imperiti, in obscuro, non in aperto adversati sunt Paschasio, concedo: viri celebres ac noti, eruditi in scientiâ fidei, nego. *Quidam*, inquit Paschasius Exposit. in illud Matth. *Cœnantibus illis &c. loquacissimi, magis quàm docti, dum hæc credere refugiunt, quæcunque possunt, ne credant quæ veritas repromittit, opponunt, & dicunt nullum corpus esse*, *Pag. 753. H.*

quod non sit palpabile & visibile.... Ecce quàm benè disputant contra fidem sine fide. Deinde adeo obscuri erant ii quibus nova videbatur Paschasii de præsentiâ reali doctrina, ut non nisi ex incertis rumoribus didicisset se in aliquorum reprehensionem venisse, sicut ipsemet declarat verbis antea laudatis ex Lib. 12. Comment. in Matth.

Ad secundum, dist. Multi Libro Paschasii excitati sunt & commoti, ad pleniorem nostri mysterii explicationem ac notitiam, concedo: excitati sunt & commoti, idest novitate doctrinæ turbati, iterum distinguo: quantùm ad aliqua præsentiæ realis consectaria, quæ ad substantiam dogmatis non pertinent, concedo: quantùm ad substantiam ipsam præsentiæ realis, nego. Solutio mox fiet manifesta.

Ad tertium: Laudanda potius modestia Paschasii, quàm incusanda fides, eo quòd Librum suum examini subjici non recuset: quàm multa enim etiam maximè attentis Scriptoribus circa mysteriorum explanationem excidere possunt non satis accurata & castigata, tametsi salva sit & integra illorum fides?

Controversiæ circa Eucharistiam nono sæculo excitatæ.

Dices 2°. Certum est nono Ecclesiæ sæculo, quo floruit Paschasius, nonnullas circa Eucharistiam excitatas esse controversias, atque Paschasium sibi adversantes expertum esse plerosque coætaneos viros eruditos, Rabanum Maurum, Heribaldum Antissiodorensem, Ratramnum, Joannem Scotum seu Erigenam &c.

Resp. dist. ant. Certum est nono sæculo nonnullas circa Eucharistiam excitatas esse controversias, incidentes & accidentales, quæ ad substantiam dogmatis realis præsentiæ non pertinent, concedo: essentiales, quæ pertineant ad substantiam dogmatis realis præsentiæ, nego.

Tria potissimùm capita in controversiam venerunt, tanquam consectaria realis præsentiæ: nempe

I°. an idem omnino corpus esset Christi in Eucharistiâ, quod è Mariâ Virgine natum est, cruci affixum &c.

II°. an sit in Eucharistiâ velum aliquod, signum, figura, quâ corpus Christi obtegitur; an verò ipsæ species externæ sint ipsummet corpus Christi, quod idcirco dicitur videri, tangi, dentibus atteri.

III°. an corpus Christi eucharisticum corruptioni, secessui, seu dejectioni, cæterorum alimentorum more, obnoxium sit; qui fœtidus dicitur Stercoranistarum error.

Sententia Paschasii de corpore Christi in Eucharistiâ. An idem sit quod ex Mariâ Virgine natum est?

Circa primum, Paschasius docuit, idem omnino corpus Christi esse in Eucharistiâ, quod ex Mariâ Virgine natum est, cruci affixum, à mortuis suscitatum: quâ ex parte adversarios habuit Rabanum, duos Anonymos, unum quem Cellotius edidit ad calcem Historiæ Gothescalci, quemque Sigebertus & alii volunt esse Herigerum Abbatem Lobiensem in Belgio; alterum verò Gemblacensem: Florum Lugdunensem, Ratramnum, Herigerum &c. qui omnes contendebant aliud esse corpus Christi sacramentale, aliud verò naturale. Ratio ipsis erat. 1°. quia corpus Christi naturale ex purissimâ Beatæ Virginis Mariæ carne perfectum fuit; corpus verò Christi sacramentale fit ex pane & vino. 2°. quia naturale corpus Christi certam habuit molem & extensionem, minorem quidem in puero, in adulto majorem, quæ per nutritionem incremento, per spirituum verò seu subtilioris substantiæ effluxum & expirationem decremento obnoxium fuit, donec tandem in Cœlo gloriosum nulli amplius mutationi subjacet; quâ profectò mole ac extensione caret

Sententia eorum qui Paschasium impugnabant.

Momenta quibus nitebantur.

corpus Christi in Eucharistiâ. Non ergo, concludebant, idem est corpus Christi in Eucharistiâ, quod ex Mariâ Virgine natum est, cruci affixum &c.

Opposita Paschasii sententia. Momenta illius.

Ex alterâ verò parte Paschasii sententia firmis nitebatur fundamentis. 1°. verbis Christi dicentis, *Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur*, vel, *traditur. Hic est sanguis meus, qui pro vobis effundetur*, vel, *effunditur.* Ergo idem est corpus Christi in Eucharistiâ, quod cruci affixum fuit; idem sanguis, qui effusus est. 2°. auctoritate veterum SS. Patrum, quos laudavimus supra Qu. 2. Art. 4. argumento secundo ex Traditione ducto pro reali & substantiali præsentiâ Christi in Eucharistiâ, qui omnes disertè profitentur corpus quod est in Eucharistiâ, idem ipsum esse substantiâ & naturâ, quod natum est ex Mariâ Virgine, affixum cruci &c. Hoc ipsum ut profiteretur, adductus fuit ipse Berengarius subscribens formulæ fidei Concilii Romani anno 1079. 3°. quia unicum est corpus Christi verum ac naturale, non duplex; sicut unus est Christus, non multiplex.

T. 10. Conc. p. 578.

Verùm tota hæc disputatio in æquivoco & quæstione de nomine hærere visa est, nempe idem esse corpus Christi quoad substantiam & naturam, non idem quoad speciem, seu modum existendi, molem, quantitatem, circumscriptionem. Concessum erat ex utrâque parte, idem esse quoad substantiam corpus Christi in Eucharistiâ, quod ex Mariâ Virgine natum est, cruci affixum &c. at non idem esse quoad speciem seu modum existendi. Ita hujus controversiæ nodum solvunt

Edit. Paris. 1648 pag. 244. col. 2.

Lanfrancus in dialogo adversùs Berengarium cap. 18. *Verè*, inquit, *dici potest & ipsum corpus quod de*

[redacted]

de Virgine sumptum est, & tamen non ipsum: ipsum quidem, quantùm ad essentiam, veraque naturæ proprietatem & veritatem; non ipsum autem, si spectes panis vinique speciem.

Algerus pariter L. 1. cap. 17. *Hanc*, inquit, *duplicitatem non substantiæ, sed formæ Sacramenti, Sancti notaverunt, quoties de corpore Christi ipsum & non ipsum dixerunt; ut ipsum secundùm substantiam, non ipsum secundùm formam.* Biblioth. PP. T. 21. pag. 269. F.

Idem est Anonymorum, quos indicavimus, sensus, mens eadem. *Jam credo patere*, ait Cellotianus, *quod beatus Ambrosius dixit, eandem esse*, (carnem Christi) *ut subaudiatur* naturaliter; & Augustinus, & Hieronymus, & Fulgentius, *aliud esse, ut subaudiatur* specialiter. Alter verò Gemblacensis dictus sic loquitur: *Sententia Ambrosii, qui dixit, quòd ista caro Christi non est alia, quàm quæ de Mariâ nata est, solummodo & valet, & debet intelligi, ut subaudiatur, naturaliter non est alia, quia non sunt carnes duæ. Ipsa est caro quæ pro mundi vitâ offertur; ipsa, inquam, est naturaliter, ut sit tamen alia specialiter.* Hist. Gotesc. p. 545. cap. 4. Sac. 4. Bened. part. 2. p. 596.

Verùm, inquies, si ita est, Scriptores noni sæculi, qui Paschasium impugnarunt, aërem verberabant; vana erat & otiosa prorsus, nihilque serium habebat tota eorum disputatio: neque enim voluit unquam Paschasius, corpus Christi quod in Eucharistiâ continetur, idem esse quoad speciem, seu existendi modum, cum naturali ejus corpore, sed tantùm idem quoad substantiam; propter unionem illius cum eâdem animâ & divinitate Christi, unde repeti debet substantialis corporis ipsius unitas.

Resp. 1°. Cùm nondum eâ ætate plenè evoluta & cognita forent omnia præsentiæ realis consecta-

ria, & aliunde nonnulla circumferrentur ex SS. Augustino & Hieronymo testimonia, quibus asserere videbantur aliud esse corpus Christi naturale, & aliud in Sacramento, Scriptores nonnulli Paschasium reprehenderunt, quòd crudè ac sine ullâ distinctione dixisset, idem omnino esse corpus in Eucharistiâ, quod ex Mariâ Virgine natum est &c. *In hoc peccavit Paschasius*, ait Herigerus cap. 6. *quòd de sententiâ Ambrosii, non verbum de verbo, sed sensum de sensu expressit.* (Apud Cellot. p. 547.) 2°. Cùm Paschasius dixit *Eucharistiam figuram esse simul ac veritatem*; nonnullis occasionem procul dubio dedit suspicandi, figuram, seu species externas panis & vini in ejus mente ipsum esse corpus Christi, quod videtur, tangitur, dentibus atteritur, non quidem in specie humanâ, sed in figurâ panis; adversùs quam sententiam quæ nonnullos eâ ætate defensores habuisse videtur, meritò insurrexerunt nonnulli sæculi noni Scriptores, sive reipsâ ita docuerit Paschasius, sive ita docuisse visus fuerit: reverâ etenim species illæ panis & vini non sunt corpus Christi, sed illud sub se obvelatum continent; quamquam ex dicendis paulò infra, ubi de Ratramno, patebit, meram hanc fuisse de nomine quæstionem, ortam ex obscurâ nonnullorum loquendi ratione.

Circa secundum, patet ex mox dictis responsio, & clariùs adhuc ex dicendis patebit.

Circa tertium, an corpus Christi quod in Eucharistiâ continetur, secessui obnoxium sit, ita ut corruptis speciebus & ipsum quoque corpus Christi corrumpatur, quæsitum aliquando fuit: quæ quidem quæstio, juxta nonnullos, videtur locum dedisse fœtido Stercoranistarum errori, cujus Amalarius Abbas primùm Metensis, tùm Chorepiscopus

Lugdunensis, accusatur à Mauguino Tom. 2. *Vindiciarum prædestinationis & gratiæ*, & ab Auctore *Perpetuitatis fidei circa Eucharistiam* To. 1. L. 8. cap. 11. Fundamentum accusationis istud est. Rogatus à Guntario Amalarius, *quid fiat de corpore Domini, postquam in stomachum receptum est*, sic reposuit: *Ita sumptum corpus Domini bonâ intentione, non est mihi disputandum, utrum invisibiliter assumatur in Cœlum, an reservetur in corpore nostro usque in diem sepulturæ, aut exhaletur in auras, aut exeat de corpore cum sanguine, aut per poros emittatur, dicente Domino*, Omne quod intrat in os, in ventrem vadit & in secessum mittitur. *Hoc solùm cavendum est, ne corde Judæ sumam illud, & ne contemptui habeatur: sed discernatur saluberrimè à communibus cibis.* Amalarius.

Verùm leve admodum videtur fundamentum istud impacti Amalario erroris Stercoranistarum. Varios ille modos proponit quibus exponi potest quid fiat de corpore Christi postquam *in stomachum receptum est*: ex illis autem nullum adoptat aut sequitur Amalarius, ratus viro pio ac Catholico sufficere, si purâ conscientiâ corpus Christi percipiat, ac credat panem eucharisticum non esse *cibum communem*, quo uno non obscurè significat, cœlestem illam Eucharistiæ alimoniam, communi aliorum ciborum sorti ac conditioni obnoxiam non esse; atque hujuscemodi quæstiones à Guntaro propositas, plùs habere noxiæ ac periculosæ curiositatis, quàm pietatis & ædificationis. Interim verò, quidquid sit de illo crasso & fœtido Stercoranistarum errore, an reverâ fuerit ab aliquibus nono sæculo propugnatus, vel non; certò constare debet, tùm ex hac ipsâ opinione, tùm ex statu controversiæ quem ex-

posuimus, falsò prorsus asseruisse recentiores Calvinianos, doctrinam Paschasii circa realem Christi in Eucharistiâ præsentiam, à Scriptoribus noni sæculi oppugnatam fuisse: etenim nulla inter illos de substantiâ dogmatis fuit quæstio, sed tantùm de modo, seu de nonnullis ex dogmate præsentiæ realis consectariis. Quin & ipsimet Stercoranistæ, si qui fuerunt, quod hîc non expendimus, eo ipso corpus Christi præsens esse in Eucharistiâ crediderunt, quo ipsum in secessum abire turpiter arbitrati sunt.

Ut verò clariùs adhuc innotescat, impugnatam à Scriptoribus noni sæculi non fuisse doctrinam Paschasii circa realem & substantialem Christi in Eucharistiâ præsentiam, juvat hîc aliquorum ex illis expendere sententiam.

Rabanus Maurus.

Discipulus fuit Alcuini, tùm Fuldensis Monachus, demum Archiepiscopus Moguntinus ab anno 847. ad annum 856. quo mortuus est.

Baronius eum *fulgentissimum Ecclesiæ sidus* appellat; & Trithemius ait virum fuisse in omni Litterarum genere excultum.

Rabanum Maurum inter adversarios Paschasii recensent, Anonymus Cellotianus, alter Gemblacensis apud Mabillonium parte 2. sæculi quarti Benedictini pag. 592. & tertius, qui extat Tom. 12. Spicilegii pag. 39.

Verùm ex mox dictis, controversia tunc temporis non versabatur circa substantiam dogmatis præsentiæ realis Christi in Eucharistiâ, sed circa modum dumtaxat ac speciem; atque in eo recedebat à Paschasio Rabanus, quòd nollet corpus Christi eucha-

ristictum simpliciter & absolutè dici idem cum ejus corpore naturali, licet idem esse quoad substantiam & naturam cum Paschasio fateretur.

Id verò constat.

1°. ex ipsismet Anonymis laudatis, qui suam de reali præsentiâ fidem declarant ac profitentur. *Quòd corpus & sanguis Domini vera sit caro verusque sanguis*, ait Anonymus Gemblacensis, *unusquisque debet credere, nosse, tenere, confiteri pariter, & incunctanter asserere fidelis.* Eo in capite consentiebat Paschasio Anonymus ille: in quo ergo discrepabat? Exponit ipse: *In eo*, inquit, *quòd ex mente S. Ambrosii dixisset, non aliam planè esse carnem quæ sumitur de altari, quàm quæ nata est de Mariâ Virgine, & passa in cruce, & quæ resurrexit de sepulchro.* Hoc ipsum est quod in Paschasio reprehendit Anonymus, & à Rabano atque Ratramno improbatum pariter testatur; contenditque aliam esse carnem Christi in Eucharistiâ, ut pote quæ vorari possit & manducari, aliam autem natam de Virgine & resuscitatam. *Præsertim*, inquit, *cùm illa Christi caro resurgens de sepulchro ita glorificata sit, ut jam vorari nullo modo possit.* Et ipsemet Rabanus scribens ad Heribaldum Altissiodorensem ait: *Quidam nuper de ipso Sacramento corporis Domini non ritè sentientes dixerunt, hoc ipsum esse corpus Domini quod de Virgine natum est....idem esse quod sumitur de altari: cui errori, quantùm potuimus, ad Egilonem Abbatem scribentes, de corpore ipso quid verè dicendum sit, aperuimus.* quibus certè verbis manifestè patet, discordiam tunc non fuisse de substantiâ corporis Christi præsentis in Eucharistiâ, sed tantùm de modo ac specie, seu de certâ quadam loquendi ratione, an nempe simpliciter & absolutè

Sec. 4. Rem. part. 2. p. 592.

Ib. p. 593. n. 2.

Ibid.

Apud Mabill. Analect. T. 4. p. 626.

idem dici debeat corpus Christi in Eucharistiâ, quod de Mariâ natum est, passum, cruci affixum. Seipsum non obscurè exponit Anonymus Gemblacensis jam citatus: *Hæc..... Magistri* (Augustini) *dicta*, ait, *si, velut nimis necesse, fideliter, ferventer, diligenter, intelligenter & frequenter legeritis, manifestè cognoscetis, non quidem (quod absit)* naturaliter, *sed* specialiter *aliud esse corpus Domini, quod ex substantiâ panis ac vini pro mundi vitâ quotidie per Spiritum sanctum consecratur, quod à Sacerdote postmodum Deo Patri suppliciter offertur; & aliud* specialiter *corpus Christi, quod natum est de Mariâ virgine, in quod istud transfertur.*

Sæc. 4. Ben. p. 593. n. 3.

II°. Eadem est mens, sensus idem alterius Anonymi Tom. 12. Spicil. *Hæc Sacramenta*, inquit, *benedictione divinâ consecrantur, & virtute invisibili, in id quod non fuerant, convertuntur: ut olim Christo aquam in vinum convertente, & mare suis gressibus solidum reddente, quod quia spiritaliter fit, nonnisi fide cognoscitur.* Agnoscebant igitur illi Anonymi sæculi noni Scriptores cum Paschasio, idem esse quoad substantiam corpus Christi in Eucharistiâ, quod natum est de Mariâ Virgine, tametsi non sit idem quoad speciem seu existendi modum.

Pag. 40.

At, inquies, Anonymus Cellotianus, ejusque auctoritate ducti Guillelmus Malmesburiensis & Thomas Valdensis, Rabanum accusant turpissimi erroris Stercoranistarum, qui certè error compati non potest cum dogmate realis præsentiæ: quis enim adeo desipiat, ut corpus Christi dicat in secessum abire, ac cæterorum ciborum communium conditioni obnoxium esse?

Resp. 1°. nego min. non potest enim supponi corpus Christi abire in secessum, nisi supponatur

[redacted]

reipsâ præsens : ergo si qui fuerunt Stercoranistæ, præsentiæ reali non adversabantur, quam supponebant. Hujusce erroris accusationi locum fortè dedit singularis opinio eorum, qui tunc temporis videbantur dicere corpus Christi in Eucharistiâ nullo velo esse obductum, & totum id quod videtur, tangitur, manducatur, esse ipsum corpus Christi, de quâ opinione Ratramnus postea laudandus; unde facilè concluditur in eorum (si vera esset) opinione, corpus Christi abire in secessum cæterorum ciborum more. Ita Humbertus, & ex eo arguit Algerus: *Ex ipsâ visibili & corporali comestione, quæ Sacramento tenus fit*, aiebat Algerus Lib. 2. cap. 1. *nascitur fœdissima hæresis Stercoranistarum*. Sed fallitur ille; vana enim & prorsus ficta videtur illa hæresis : species quippe panis & vini dicuntur ipsum corpus Christi, non quidem naturale ac substantiale, sed symbolicum & sacramentale, quia illud sub se continent; unde quidquid mutationis & corruptionis accidit, in ipsum signum seu symbolum, hoc est in ipsas species externas, non in corpus ipsum Christi naturale ac substantiale immediatè cadere dici debet. Quis etenim adeo bardus & absurdus est, qui dicat visis speciebus eucharisticis, se videre, tangere, ac immediatè in propriâ & humanâ formâ manducare corpus Christi? Totum id verè quidem ac realiter perficitur, sed mediante signo seu Sacramento. Biblioт PP. To 21 pag. 275. F.

Resp. 2°. deceptum fuisse Anonymum, nec Rabani mentem satis assecutum esse, cùm errorem tam fœtidum Rabano affinxit. Quæstioni sibi propositæ ab Heribaldo Altissiodorensi respondit Rabanus in Epistolâ ad ipsum scriptâ, cujus partem repræsentat Mabillonius 2. parte sæculi quarti Benedictini, & quam integram refert Balusius in Appendice ad Pag. 597.

Reginonem. Quæstio autem hæc erat, utrum Eucharistia, postquam consumitur, & mittitur in secessum more aliorum ciborum, redeat in naturam pristinam, quam habuerat ante consecrationem. Respondet Rabanus, otiosam & superfluam esse hujusmodi quæstionem, cùm ipse Salvator dixerit in Evangelio, *Omne quod intrat in os, in ventrem vadit, & in secessum mittitur.* quæ verba occasionem dedêre incusandi Rabanum fœdissimi ac turpissimi erroris Stercoranistarum; at immeritò prorsus: spectat enim ille dumtaxat species externas Eucharistiæ, non autem ipsum corpus Christi verum & naturale quod sub illis continetur. Id verò manifestè ostenditur ex ipso statu quæstionis propositæ ab Heribaldo, nempe *utrum Eucharistia redeat in naturam pristinam, quam habuerat in altari antequam consecraretur.* Atqui intelligi istud non potest de corpore ipso Christi, quod ante consecrationem in Eucharistiâ non existit, sed tantùm de eo quod per consecrationem mutatur, id est de pane & vino, quorum symbola negat Rabanus redire in pristinam naturam, quam habuerant ante consecrationem. Duo scilicet distinguit in Eucharistiâ Rabanus, Sacramentum, id est species externas; & virtutem Sacramenti, seu id quod sub speciebus continetur: primum non negat secessui esse obnoxium, de altero verò id nunquam asseruit. *Aliud est*, inquit L. 1. de institutione Clericorum cap. 31. *Sacramentum, aliud virtus Sacramenti: Sacramentum enim ore percipitur, virtute Sacramenti interior homo satiatur. Sacramentum in alimentum corporis redigitur; virtute Sacramenti æterna vita adipiscitur.*

To. 6. pag. 112. F. G.

Ratramnus

Corbeiensis primùm Monachus, tùm Abbas Orbacensis, floruit sub Carolo Calvo, obiitque circa annum Christi 870. Librum scripsit *De corpore & sanguine Domini*, quem alii cum Illustrissimo de Marca aiunt esse Joannis Scoti, ac meritò velut hæreticum reprobandum; alii cum Mabillonio, ut geminum Ratramni fœtum agnoscunt. Hac autem in præsentiarum lite sepositâ, quæritur, an reipsâ Ratramnus Abbatis sui Paschasii doctrinam circa realem Christi in Eucharistiâ præsentiam, ut placet Calvinianis, impugnaverit. Opus suum duas in partes distribuit: in primâ expendit, utrum nulla sit in Eucharistiâ obvelatio, figura, & signum, ita ut totum id quod in sensus occurrit, sit ipsum Christi corpus; an verò aliquid in eâ secreti lateat quod oculis dumtaxat fidei deprehendi possit: de quâ opinione jam diximus. In alterâ verò parte quærit, an Eucharistia illud idem sit corpus, quod de Mariâ Virgine natum est; quæ duo erant tunc temporis capita controversiæ inter Theologos excitatæ, non quidem, ut non semel dictum est, circa substantiam dogmatis realis præsentiæ, sed circa speciem & modum existendi corporis Christi in Eucharistiâ.

Mentem suam statim initio Libri aperit Ratramnus his verbis. *Quod in Ecclesiâ ore fidelium sumitur corpus & sanguis Christi, quærit vestra magnitudinis excellentia, an in mysterio fiat, an in veritate? id est, utrum aliquid secreti contineat quod oculis fidei solummodo pateat? an sine cujusque velatione mysterii hoc aspectus intueatur corporis exteriùs, quod mentis visus inspiciat interiùs, ut totum quod agitur in manifestationis luce corruscat; & utrum ipsum*

corpus sit quod de Mariâ natum est, & passum, & mortuum & sepultum, quodque resurgens & Cœlos ascendens ad dexteram Patris consideat. Deinde asserit, *exteriùs panem & vinum in specie prætendi, interiùs carnem & sanguinem Christi contineri: panem & vinum in Christi corporis carnem, & proprii cruoris undam spiritaliter converti, transponi; in Eucharistiâ Christi corpus esse, non quidem visibiliter, sed invisibiliter; figuram esse secundùm speciem visibilem, at secundùm invisibilem substantiam corpus & sanguinem Christi verè existere.* quæ verba, & alia hujuscemodi benè multa quæ addit Ratramnus, evidenter demonstrant illum catholicè omnino censuisse de præsentiâ reali corporis Christi in Eucharistiâ.

Quid ergo, inquies, & quos tam seriò refellit Ratramnus?

Resp. certissimè ab illo impugnari Paschasium; qui scripserat idem esse corpus Christi in Eucharistiâ, quod ex Mariâ Virgine natum est, passum, mortuum; aliud autem esse contendebat Ratramnus: quæ quidem controversia, ut jam observatum fuit, tota in æquivoco & quæstione de nomine versabatur. Hinc & inde concessum erat, idem quidem esse corpus quoad *substantiam*, non idem verò quoad *speciem & modum existendi:* dubium verò est, an etiam reprehenderit Ratramnus, quod fortè à Paschasio admissum putabat, nullam esse in Eucharistiâ figuram, nullum signum ab ipso Christi corpore distinctum, ita ut totum quod videtur exteriùs, sit ipsummet corpus Christi, quod idcirco in se videtur, tangitur, dentibus atteritur. Si ita de Paschasio censuit Ratramnus, procul dubio deceptus fuit, non satis intellectâ ac benè perspectâ ejus

ſententiâ ; conceptis etenim verbis docuit, Euchariſtiam ſimul eſſe *figuram & veritatem* : fieri autem non poteſt ut ſub eodem reſpectu idem ſit ſuimetipſius & figura, & veritas. Ergo Paſchaſius aliquam in Euchariſtiâ figuram, ſpecies ſcilicet externas panis & vini, à veritate ipsâ ſeu ſubſtantiâ corporis Chriſti diſtinctam agnovit.

Verùm, inquies iterum, nonne conſtat apud omnes, nono, undecimo & duodecimo ſæculis excitatam quæſtionem, utrum aliqua foret in Euchariſtiâ figura ; & utrum corpus Chriſti quod in eâ continetur, mutationi & corruptioni obnoxium foret ? Nonne Haymo Halberſtadenſis Ratramno coævus, Tractatu *De corpore & ſanguine Domini*, apud Mabillonium præfatione in ſecundam partem ſæculi quarti Benedictini n. 93. negat corpus Chriſti in Euchariſtiâ ullo velo ſeu figurâ obvolvi ? Nonne Abbaudus Abbas ſæculo undecimo, Tractatu *De fractione corporis Chriſti* (Tomo 3. Analect. Mabillonii) contendit, id quod in altari frangitur, eſſe corpus Chriſti, rejicitque ſententiam eorum, *qui dicunt ipſum corpus non frangi, ſed in albedine ejus & rotunditate aliquid factitari* ; quod refellit tanquam abſurdum : *præſertim cùm quivis facilè videat*, inquit, *albedinem ſeu rotunditatem ab ipſo corpore, quod vel album vel rotundum eſt, ſeparari non poſſe*. In eâdem opinione fuit Gualterius Prior S. Victoris, in Tractatu, cujus fragmentum refert idem Mabillonius eodem Tom. 3. Analect. Si ergo ſæculis nono, undecimo, duodecimo & ſubſequentibus hæc opinio ab aliquibus propugnata fuit, nihil repugnat quominus adverſarii, quos Ratramnus oppugnat, in eamdem ſententiam abiiſſe ſupponantur.

Apud Mabill. Analect. To. 3. p. 449.

Reſp. ex ſolâ ignoratione ſensûs, & obſcuro lo-

quendi modo Scriptorum noni & undecimi sæculi, natam videri quæstionem istam, utrum in Eucharistiâ sit aliqua figura seu signum, vel non. Nemo, quod sciam, simpliciter & absolutè negavit aliquam esse figuram; omnes etenim fatebantur Eucharistiam verum esse Sacramentum, ac consequenter verum signum, veramque figuram: at cujus rei figura & signum dici deberet, non ita clarum erat ac perspicuum. Haymo timens ne si Eucharistiam appellaret figuram corporis, illico putaretur negare illam verum esse corpus Christi, (quia, ut ipse arguebat, nulla res sui ipsius signum & figura esse potest, quandoquidem signum à re significatâ distinguitur; nulla verò res distinguitur à semetipsâ) docuit Eucharistiam figuram & signum esse respectu sumentium, non verò respectu corporis Christi. *In corpore & sanguine Christi*, inquiebat Haymo, *propter sumentium horrorem, sapor panis & vini remanet & figura, substantiarum naturâ in corpus & sanguinem omnino conversâ. Sed aliud renuntiant sensus carnis, aliud fides menti renuntiat.* Igitur, vel ipso Haymone judice, aliqua remanet figura in Eucharistiâ, hoc est remanent species externæ panis & vini, *ad horrorem*, inquit, *suscipientium.* id est ne fortè horrori foret ipsa caro Christi, si in propriâ & naturali specie sine ullo velo sumeretur.

Sec. 4. Ben. part. 2. Præf. n. 93.

Non erat autem quòd timeret ille, ne si Eucharistiam diceret figuram, verum excluderet corpus Christi, istâ levi ductus ratione, *rem nullam sui ipsius figuram & signum dici posse.* Namque mera hæc est nominis æquivocatio: nulla quidem res sub eodem respectu sui ipsius figura esse potest, sed potest sub diverso: ita species eucharisticæ sunt signum corporis Christi invisibilis ac latentis, non autem visibilis ac conspicui.

Non erat pariter quòd fingerent hujus ævi auctores, species ipsas eucharisticas esse ipsummet corpus Christi, quod illis visis, disruptis, corruptis, in se videtur, frangitur, corrumpitur, quod certè ita absurdum & à communi sensu alienum videtur, ut mirum sit in mentem viri alicujus cordati venire istud potuisse.

Verùm dicamus quod res est, nobisque videtur, nondum satis eâ ætate evolutæ ac explicatæ fuerant quæstiones, quæ ex dogmate præsentiæ realis emergebant: aliunde verò hujus ævi Scriptores avitæ fidei præsentiæ realis ita tenaciter addicti erant, ut objicientibus nonnisi panem & vinum, meramque figuram corporis in Eucharistiâ contineri, dicere maluerint, non satis quidem, fateor, accuratè ac castigatè, signum illud, seu species externas quæ videntur, & quarum corpus Christi quodammodo subjectum dici potest, esse ipsummet corpus Christi, quod sub hoc respectu dicitur videri, tangi, frangi, corrumpi, non quidem immediatè in se seu propriâ humanitatis formâ, sed in illis speciebus, sub quibus obvolutus & invisibilis Christus latitat, juxta istam Dialecticorum regulam, *Denominationes sunt subjectorum; sicut actiones suppositorum.*

Non aliâ certè de causâ undecimi sæculi Scriptores Eucharistiam figuram appellare reformidarunt, quàm ut cum Berengario, qui meram & vacuam figuram esse asserebat, nihil sibi commune esse testarentur. Ex illâ porro illorum Scriptorum sententiâ calvinianus error invictè revincitur, nedum confirmatur.

Ut verò ad Ratramnum jam deveniamus, cùm in primâ Operis sui parte sæpissime inculcat corpus Christi esse *in figurâ, non in veritate*: appositè ad

sententiam quam refellit, quamque à nonnullis propugnari existimabat, veritatem opponit rei visibilitati seu manifestationi, non figuræ inani ac vacuæ. *Veritas*, inquit n. 8. *est rei manifesta demonstratio nullis umbrarum imaginibus obvelata.* quo certè modo aperto & manifesto Christum in Eucharistiâ non esse probat Ratramnus, oppositamque opinionem tanquam ridiculam & absurdam refellit. *Namque*, inquit, *si secundùm quosdam figuratè nihil hîc accipiatur, sed totum in veritate conspiciatur, nihil hîc fides operatur, quoniam nihil spirituale gerit, sed quidquid illud est totum secundùm corpus accipitur.* Et n. 9. & 10. *Exteriùs quidem*, ait, *panis, quod ante fuerat, forma prætenditur, color ostenditur, sapor accipitur: ast interiùs longè aliud multò pretiosiùs multòque excellentiùs intimatur, quia cœleste, quia divinum, id est Christi corpus ostenditur, quod non sensibus carnis, sed animi fidelis contuitu vel aspicitur, vel accipitur, vel comeditur.... Quid enim aliud in superficie, quàm substantia vini conspicitur? Gusta; vinum sapit: odora; vinum redolet: inspice; vini color intuetur. At interiùs si consideres, jam non liquor vini, sed liquor sanguinis Christi credentium mentibus & sapit dum gustatur, & agnoscitur dum conspicitur, & probatur, dum odoratur.* Denique n. 49. primam Operis sui partem sic claudit: *Ex his omnibus, quæ sunt hactenus dicta, monstratum est, quòd corpus & sanguis Christi, quæ fidelium ore in Ecclesiâ percipiuntur, figuræ sunt secundùm speciem visibilem; at verò secundùm invisibilem substantiam, id est divini potentiam Verbi verè corpus & sanguis Christi existunt: unde secundùm visibilem creaturam* (id est species,) *corpus pascunt; juxta verò potentioris virtutem substantiæ, fidelium mentes &*

pascunt & sanctificant. Cùm igitur Ratramnus toties Eucharistiam appellat figuram, non inanem & vacuam intelligit, sed plenam ipsâ veritate, non quidem apertâ & manifestâ, sed occultâ & latente.

Quantùm verò ad alteram Operis partem, ubi Ratramnus adversùs Paschasium probat non idem esse in Eucharistiâ corpus Christi, quod ex Mariâ Virgine natum est, passum, mortuum; patet responsio ex iis quæ paulò ante, ubi de Paschasio, disseruimus: idem scilicet non esse corpus quoad speciem & modum existendi, sed idem esse quoad substantiam. Hanc suam mentem esse declarat ipsemet Ratramnus n. 72. *Non sunt ergo idem*, inquit: *illa namque caro, quæ crucifixa est, ossibus & nervis compacta.....at verò caro spiritualis, quæ populum credentem spiritualiter pascit, secundùm speciem, quam gerit exteriùs, frumenti granis, & artificis manu consistit, nullis nervis ossibusque compacta.* Consequenter docet corpus Christi non esse *corporaliter*, sed *spiritualiter*, eo sensu quo scribit ipse Paschasius in Epistolâ ad Frudegardum, *Totum spirituale est, quod celebratur in Sacramento. Spiritale* hîc non opponitur vero ac reali, sed visibili ac manifesto; & *corporeum* seu *corporaliter*, non excludit substantiam ipsam corporis, sed speciem dumtaxat & modum existendi corporis.

Dices: Exempla & similitudines quibus Ratramnus utitur ut suam de Eucharistiâ sententiam confirmet, nempe Baptismi; transitûs maris rubri, in quo Israëlitæ baptisati dicuntur; aquæ de petrâ fluentis, quam biberunt; mannæ, quo nutriti sunt in deserto; exempla, inquam, illa nonnisi meram denotant in Eucharistiâ corporis Christi figuram: neque enim quidquam aliud in his exemplis reperire est.

Resp. verba Ratramni appositè ad ejus intentionem seu mentem interpretanda esse: *Non ex levi sono verborum, sed ex intentione dicentis æstimanda*
Pag. 158. B. *sunt quæ dicuntur*, ait Facundus Hermianensis Lib. 10. cap. 5. pro defensione Theodori Mopsuesteni. Adductis exemplis hoc unum intendit Ratramnus, esse in Eucharistiâ figuram & signum aliquod exterius, quod secundùm speciem seu formam visibilem non est ipsummet corpus Christi, sicut nonnulli videbantur docere, tametsi corpus illud sub se obvelatum contineat: quemadmodum in Baptismo nostro ablutio exterior, non est ipsamet interior regeneratio, sed est ipsius signum & causa; & mare rubrum, quo Israëlitæ baptisati dicuntur, aqua de petrâ scaturiens, quam biberunt; manna, quo nu-
1. Cor. 10. triti sunt, spiritale aliquid significabant: *Bibebant*
v. 4. *enim*, ait Apostolus, *de spiritali consequente eos petrâ, petra autem erat Christus*: non quidem substantiâ & naturâ, sed figurâ & significatione.

In formâ igitur sic respondeo: Ex Ratramno Eucharistia est figura, quomodo ablutio exterior in Baptismo, transitus maris rubri, aqua de petrâ fluens, manna, distinguo: quantùm ad speciem visibilem & sensibilem, quod unum attendit Ratramnus, concedo: quantùm ad veritatem invisibilem ac latentem, nego.

Instabis 1°. Ratramnus in eâ opinione fuisse videtur, Christum, & aquam de petrâ fluentem, & manna, in veteri Lege convertisse in proprium suum corpus & sanguinem, sicut in novâ convertit panem & vinum; adeoque Judæos veteres verè ac realiter manducasse carnem Christi, etsi nondum natam, & bibisse sanguinem. Ita docere videtur in Libro suo *De corpore & sanguine Domini* n. 22. & 28.

Resp.

Resp. si Ratramnus in eâ tam singulari & novâ fuit opinione, sicut fert Objectio, suam de præsentiâ reali, ac conversione panis & vini in corpus & sanguinem Christi sententiam apertissimè confirmat, nec à Calvinistis opponi nobis potest. Si enim in veteri Lege suum proprium ac naturale corpus Judæis dedit ad manducandum, & sanguinem ad bibendum, factâ conversione mannæ in corpus, & aquæ de petrâ fluentis in sanguinem suum; quantò magis istud in novâ Lege perfecisse dicendus est?

Instabis 2°. Ex eodem Scriptore n. 75. non aliter vinum convertitur in sanguinem Christi, quo aqua vino mixta convertitur in sanguinem populi: atqui non existimavit haud dubiè Ratramnus aquam illam verè ac substantialiter converti in sanguinem populi. *Si vinum illud*, inquit, *sanctificatum per ministrorum officium, in Christi sanguinem corporaliter convertitur, aqua quoque, quæ pariter admixta est, in sanguinem populi credentis necesse est corporaliter convertatur: ubi namque una sanctificatio est, una consequenter operatio; & ubi par ratio, par quoque consequitur mysterium.*

Resp. dist. maj. non aliter quoad speciem externam visibilem ac sensibilem vinum convertitur in sanguinem Christi, quàm aqua in sanguinem populi, concedo: quoad rei veritatem ac substantiam, nego. A suo scopo non discedit Ratramnus: eos impugnat quos putabat in eâ esse mente, corpus scilicet & sanguinem Christi in aperto sine ullo velo ac signo, visibiliter, corporaliter, sensibiliter in Eucharistiâ contineri: è contra, exemplo aquæ quæ vino eucharistico admiscetur, probat non magis vinum converti in sanguinem Christi corporaliter, quantùm scilicet ad speciem externam, visibilem

ac ſenſibilem, quàm aqua ipſa quæ populum adumbrat quantùm ad ſpeciem illam externam ac viſibilem, quæ certè ſpeciem ſuam & externam formam non mutat; atque in hoc uno ſtat comparatio. *Videmus in aquâ*, ait ibidem Ratramnus, *ſecundum corpus nihil eſſe converſum: conſequenter ergo & in vino nihil corporaliter oſtenſum.* id eſt, nihil quod modo viſibili ac ſenſibili deprehendatur.

Inſtabis 3°. Idem Ratramnus docet corpus Chriſti *virtute Spiritûs ſancti*, ac divini Verbi potentiâ eſſe in Euchariſtiâ; ergo in eâ non eſt quantùm ad ſubſtantiam & naturam.

Reſp. nego conſeq. virtus enim Spiritûs ſancti & divini Verbi potentia cauſa quidem eſt effectrix ſtupendæ illius converſionis panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti; ſed non eſt, ut ita dicam, cauſa formalis, quaſi in hac ſolâ virtute Spiritûs ſancti Euchariſtiæ veritas poſita eſſet: virtus Spiritûs ſancti eſt cauſa converſionis, converſio verò, ſeu præſentia realis, eſt terminus ſeu effectus illius virtutis.

Inſtabis denique: Ratramnus n. 37. ait Euchariſtiam appellari corpus Chriſti ſecundùm quamdam ſimilitudinem.

Reſp. diſt. ant. ſecundùm quamdam ſimilitudinem, quæ non excludit realem præſentiam, ſed tantùm manifeſtationem, concedo: quæ excludit, nego. Ex illâ autem ſimilitudine probat Ratramnus eſſe in Euchariſtiâ & ſpecies externas ſeu ſignum aliquod corporis Chriſti, ſimul & corpus ipſum ſub ſpeciebus obvolutum; ac proinde aliquid *fieri in myſterio & ſub obvelatione*, quod probandum ſuſceperat.

Interim ut ab omni erroris ſuſpicione liber ſit Ra

tramnus, observa 1°. eum à Berengario, sæculo undecimo, in sui erroris patrocinium adductum non fuisse. 2°. Magdeburgenses Lutheranos Librum Ratramni sibi adversari confessos fuisse. 3°. Doctores Lovanienses in Indice expurgatorio Belgii anno 1571. nihil in eo Libro reprehensione dignum judicasse, nisi subobscura quædam verba, similitudines quasdam non satis accuratas, & quasdam sententias ineptâ expositione donatas. In Indicem tamen Librorum prohibitorum rejectus est, sive quia nomen auctoris non præsefert; sive quia multi Librum hunc Joanni Scoto adjudicabant; sive denique quia à Lutheranis primùm in lucem editus fuit.

Joannes Scotus.

Scotus à Scotiâ, unde oriundus erat; Erigena seu Hibernus etiam dictus, quia Scotia apud veteres *Hiberniam* significat, *Eri* quippe & *Erin* patriâ seu vernaculâ illorum linguâ Hiberniam designat. Librum ille scripsit de corpore & sanguine Domini, qui amplius non superest, adversùs Librum Paschasii, in quo dogma realis præsentiæ Christi, ac conversionis substantiæ panis & vini in corpus & sanguinem Christi, quod Paschasius tam luculenter confirmaverat, primus omnium ille impugnando aggreditur; contenditque Sacramentum altaris non esse verum Christi corpus ac sanguinem, sed solam illius corporis memoriam & figuram. Extinctam ferè Joannis Scoti memoriam & doctrinam excitavit undecimo sæculo Berengarius: hunc enim, ut jam observatum fuit, in sui defensionem laudabat, non ipsum Paschasium. Adversùs Scoti novitatem insurrexerunt, Hincmarus Tract. de prædestinatione cap. 31. Andrevaldus quidam, qui Librum scripsit

De ineptiis Scoti, Tom. 12. Spicilegii; Patres Concilii Vercellensis, anno 1050. qui Librum Scoti flammis ultricibus comburendum tradi jusserunt, ac Berengarium damnarunt, quòd Libro illo uteretur in sui erroris confirmationem; Nicolaus I. S. P. qui Scotum Romam evocavit; Gallia universa, cui suspectus adeo fuit Scotus, ut eâ derelictâ, in Britanniam recipere se coactus fuit, ne justam erroris sui pœnam subire cogeretur.

Albertinus L. 3. de Eucharistiâ, & post ipsum Claudius, Joannem Scotum confundunt cum Joanne Abbate Æthelingensi, quo præceptore ac magistro, propter summam viri eruditionem ac pietatem, usus est Angliæ Rex pius Alfredus. Ex istâ personarum confusione speraverunt, ex famâ & laude istius, doctrinam alterius velut sanam commendari posse. Æquior sanè Banagius Scotum Hybernum cum Abbate Germano, Laïcum cum Monacho & Sacerdote, virum doctum & Catholicum, cum homine imperito & multis erroribus implicato, confundi non debere judicavit.

Ex dictis hactenus sexto & septimo Articulis evidens est, non Paschasium Radbertum, sed Joannem Scotum Erigenam ejus adversarium, innovasse circa fidem præsentiæ realis. Ab omnibus Catholicis summo in honore semper habitus est Paschasius: à Patribus Concilii Parisiensis anni 845. *Venerabilis frater* appellatur, in cujus gratiam privilegium Monasterio Corbeïensi concedunt. In Conciliis Carisiaco I. & II. quibus Hincmarus præfuit, Valentino, Lingonensi, & Tullensi, nullus fidem Paschasii accusavit; è contra plures adversarium ejus Joannem Scotum velut Novatorem proscripserunt.

QUÆSTIO TERTIA.

De modo præsentiæ Christi in Eucharistiâ, seu de transubstantiatione.

Superiori Quæstione adversùs Calvinistas veram, realem, ac substantialem corporis Christi præsentiam in Eucharistiâ vindicavimus; nunc convertimur adversùs Lutheranos, qui hac admissâ reali præsentiâ, nullam fieri transmutationem substantiæ panis & vini in substantiam corporis & sanguinis Christi, sed utramque substantiam simul remanere contendunt. Tam verò præsens Quæstio affinis ac cohærens est præcedenti, ut iisdem momentis stet, iisdemque ferè impugnetur argumentis. Eam in tres Articulos distribuemus.

Primus erit de nomine transubstantiationis, ejusque antiquitate & necessitate; variisque tùm erroribus quibus dogma catholicum impugnatum fuit, tum opinionibus Scholæ, in eo dogmate exponendo, sine præjudicio fidei.

Secundus, de veritate dogmatis catholici.

Tertius, de mente S. Chrysostomi, Theodoreti, & Gelasii S. Pontificis circa transubstantiationem.

ARTICULUS PRIMUS.

De nomine transubstantiationis, ejus antiquitat necessitate; variisque tùm erroribus quibus do catholicum impugnatum fuit, tùm opinion Scholæ in eo exponendo.

PErvulgata est Novatorum calumnia, & non & dogma nomine transubstantiationis ex sum, receps inventum esse, ab Innocentio II Concilio IV. Lateranensi an. 1215. primùm e gitatum & invectum.

Verùm jamdiu est, ex quo Hæretici novitati cusare non erubescunt voces illas, quibus en suos apertè detegi & invictè revinci sentiunt. olim Ariani vocem ὁμοούσιον, velut novam & p grinam, imò tanquam periculosam rejecerunt, bus rectè dicebat S. Athanasius L. de decretis

T. 1. p. 227. A. nodi Nicænæ, *Etiamsi ipsæ voces ita in Scri ris non extent, sententia tamen quam continent, ex Scripturis habetur.*

Etsi igitur tam recens foret nomen *transub tiationis*, ac fingunt Novatores, non idcirco ta explodendum ac rejiciendum, cùm dogma p lud significatum antiquum sit & ipsi Ecclesiæ vum; atque nomen ipsum dogmati exprimen omnibus fraudibus Hæreticorum præcavendis neum maximè sit & accommodatum.

Verùm, ne illud quidem concedimus, quod lunt Novatores, nomen *transubstantiationis* annum 1215. incognitum fuisse.

Legitur enim in antiquâ fidei professione Th sanorum hæreticorum sive Albigensium, qua

fertur in Litteris Petri Cardinalis, tituli S. Chrysogoni, Apostolicæ Sedis Legati, datis an. 1178. quas exhibet Baronius Tom. 12. Annalium ad prædictum annum n. 28. in quâ professione fidei dicitur, *per ministerium Sacerdotis & virtutem verborum quæ à Domino prolata sunt, panem & vinum in corpus & sanguinem Christi verè transubstantiari.* Pag. 717. n. 31 &.

Legitur in Epistolâ Gaufredi ad Episcopum Card. Albanensem, apud eumdem Bar. eodem Tomo ad an. 1188. n. 34. p. 795.

Legitur apud Stephanum Eduensem Episcopum, qui floruit, juxta Possevinum, Bellarminum & alios, an. 950. vel, ut aliis placet an. 1160. in Tractatu de Sacramento altaris cap. 13. ubi sic loquitur: *Oramus ut cibus hominum fiat cibus Angelorum, scilicet ut oblatio panis & vini transubstantietur in corpus & sanguinem Jesu Christi.* Biblioth. PP. T. 10. pag. 1878. H.

Legitur apud Petrum Blesensem Bathoniensem in Angliâ Archidiaconum, qui floruit tempore Alexandri III. circa an. 1160. obiisse creditur an. 1200. Epistolâ 140. ait, *pane & vino transubstantiatis, virtute verborum cœlestium, in corpus & sanguinem Christi, accidentia, quæ prius ibi fuerant, sine subjecto remanere.* Edit. Paris 166 pag. 219 col. 1.

Apud Authores verò priorum sæculorum, etsi nomen *transubstantiationis* totidem conceptis syllabis non legatur, idem tamen sensus redditur per alias voces quas usurpant, nempe, *conversionem*, *mutationem*, *transmutationem*, *transelementationem*, *substantialem transmutationem*, quo postremo loquendi modo usi præsertim sunt qui adversùs Berengarianos scripsêre, ut Algerus, Guitmundus, Durandus Troarnensis Abbas &c.

Apud Græcos idem significat μετουσίωσις, quod

apud Latinos *transsubstantiatio*; & sicut veteres Latini nomine transsubstantiationis usi non sunt, sed æquivalentibus, ita & Græci veteres non μετουσίωσιν semper dixêre, sed μεταβολὴν, μεταποίησιν & similia; quæ etsi generatim quamlibet conversionem & mutationem significent, ex subjectâ tamen materiâ Eucharistiæ, circumstantiis, ac exemplis quæ usurpantur, substantialem indicant conversionem.

Idcirco verò neque Latini *transsubstantiationem*, neque Græci μετουσίωσιν dixêre, quia, ut plurimùm, essentia & οὐσία apud illos usurpabatur non pro ipsâ interiori naturâ & essentiâ, quæ primum est rei constitutivum, sed pro exterioribus ac sensibilibus proprietatibus & accidentibus, quæ cùm in Sacramento Eucharistiæ post consecrationem eadem remaneant, quæ erant antea, ut ex sensibus judicari facilè potest, non dicebatur facta naturæ mutatio, ne fortè hoc loquendi modo innueretur, symbola mutata esse, quæ reverâ non mutantur, sed eadem remanent.

Significat igitur apud nos nomen *transsubstantiationis*, conversionem, seu transmutationem unius substantiæ in alteram, adeoque totius substantiæ panis & vini conversionem in substantiam corporis & sanguinis Christi in mysterio Eucharistiæ, solis remanentibus speciebus.

Jure ac meritò, imò & necessariò vocem hanc usurpavit & consecravit Ecclesia, ut docet Concilium Tridentinum Sess. 13. cap. 4. ad præcludendam Hæreticis Lutheranis & Calvinistis omnem elabendi & tergiversandi viam: id enim juris habet Ecclesia, ut novis erroribus, nova, non quidem dogmata, sed vocabula iis exprimendis ac revincendis maximè accommodata usurpet. Sic adversùs

Arianos vocem ὁμοούσιον ; adversùs Nestorianos Θεοτόκον, tanquam symbolum ac tesseram veræ & Catholicæ fidei, opposuit.

Errores circa transsubstantiationem.

Triplex generatim modus excogitari potest quo Christi corpus verè ac realiter præsens fiat in Eucharistiâ.

Primò, per impanationem.

Secundò, per consubstantiationem.

Tertiò denique, per transsubstantiationem ; qui solus verus est, & ad fidem pertinet.

Impanatores.

Impanatio est unio hypostatica Verbi cum pane ; ita ut sicut Verbum æternum caro factum est uniendo sibi unione personali humanitatem, non eam mutando aut destruendo, ita quoque Christus per consecrationem, veluti per novam quamdam Incarnationem, panem assumpsit, & cum eo intimè conjunctus est in Eucharistiâ.

Si Guitmundo credimus, nonnulli Berengarii discipuli, cum magistro suo, impanationem videntur admisisse. *Rectis*, inquit ille L. 1. de veritate corporis & sanguinis Christi, *Ecclesiæ rationibus cedentes, nec tamen à stultitiâ recedentes, ut quasi aliquo modo nobiscum esse videantur, dicunt ibi corpus & sanguinem Domini reverâ, sed latenter contineri, & ut sumi possint, quodammodo (ut ita dixerunt) impanari. Et hanc ipsius Berengarii subtiliorem esse sententiam aiunt.* Bibliot. PP. T. 18 pag. 441. H.

Algerus, primùm Scholasticus Leodiensis, ac postea Cluniacensis Monachus, qui initio sæculi duodecimi floruit, in Prologo Libri de Sacramento

corporis & sanguinis Domini, testatur quosdam tunc temporis fuisse Impanatores. *Alii*, inquit, Bibliot. PP. T. 2. pag. 251. G *dicunt panem non solum Sacramentum, sed in pane Christum quasi impanatum, sicut Deum in carne personaliter incarnatum.*

Cardinalis Bellarminus Lib. 3. de Sacramento T. 3. p. 236. G. Eucharistiæ cap. 11. hujus impanationis primum authorem facit Rupertum Abbatem Tuitiensem, qui initio duodecimi sæculi extremum diem obiit: sed eum ab hoc errore vindicat, editâ ex professo apologiâ, Pater Gerberon Monachus Benedictinus.

Joannes quidam Parisiensis, hanc panis cum Verbo hypostaticam unionem impugnans, aliam excogitavit, referente Thoma Waldensi Tom. 2. de Sacramentis cap. 65. Scilicet docuit ille, Christum assumpsisse panem mediante corpore humanitatis, ut parte, id est quatenus corpus accipitur pro parte hominis, non pro toto homine, ita ut panis proximè uniatur corpori humanitatis Christi, & illo mediante ipsi Verbo; quam opinionem se legisse testatur Waldensis in Opusculo illius Joannis Parisiensis. Idcirco autem dixit Christum assumpsisse panem, mediante parte hominis, non mediante toto, inquit Ib. p. 237. C. Bellarminus L. 3. de Euch. cap. 11. *ne admittere cogeretur Deum esse panem.*

Lutherus Lib. de captivitate Babylonicâ, etsi clarè ac distinctè hanc impanationem non doceat, iis tamen exemplis ac loquendi formulis nonnunquam utitur, quæ ipsam non obscurè insinuant. Aliquando enim dicit, *corpus Christi esse cum pane, sicut ignis in ferro candente*: aliquando dicit *corpus Christi esse in pane, sub pane, cum pane*: aliquando ait veram esse hanc propositionem, *Panis est corpus Christi*, propter unionem panis cum corpore; sicut vera est ista, *Christus homo est Deus*

Vulgò tamen Lutherani, teste Kemnitio in secundâ parte Examinis Conc. Trid. ad caput 4. Sess. 13. hanc hypostaticam panis cum Christo unionem rejiciunt. Solus ferè Oziander, famosus inter Lutheranos, eam propugnavit, cùm dixit veram esse istam propositionem, *Hic panis Deus est.* Ita refert Melancthon L. 2. Epistolâ 447. p. 410.

Consubstantiatores.

Consubstantiatores dicuntur ii qui utramque panis & corporis Christi substantiam in Eucharistiâ consociant & conjungunt. Tales fuêre

Berengariani nonnulli, teste Guitmundo antea citato. Unde in formulâ fidei cui subscribere coactus est Berengarius in Synodo Romanâ sub Gregorio VII. an. 1079. dicitur: *Confiteor panem & vinum, quæ ponuntur in altari per mysterium sacræ orationis, & verba nostri Redemptoris, substantialiter converti in veram & propriam ac vivificatricem carnem & sanguinem Jesu Christi*: quæ sanè verba, *substantialiter* converti, directè opponuntur errori consubstantiationis. T. 10. Con. p. 378. E.

Eodem Guitmundo teste, L. 1. & 3. in fine, nonnulli inter Berengarii impugnatores existimarunt, eam Eucharistiæ partem quæ indignis & peccatoribus porrigitur, non converti in Christi corpus, sed panem merum remanere: alii dicebant, panem converti quidem tempore consecrationis in corpus, tempore verò distributionis, cùm indignus acciperet, restitui panis substantiam, ac corpus Christi recedere. Verùm, ne quid dissimulemus, non videntur ii propriè inter Consubstantiatores numerandi, uti fecit Bellarminus; sed inter eos qui negarunt corpus Christi verè & realiter sumi ab indignis.

Opinio Durandi Pag. 319. n. 5.

Durandus in 4. dist. 11. q. 3. distinguit i formam & materiam panis eucharistici, asserit virtute consecrationis formam quidem panis c verti in corpus Christi, non ipsam verò panis r teriam, quæ subitò & virtute divinâ unita cum mâ & divinitate Christi, fit materia corporis ipsi eo ipso modo quo in nutritione corporali non r tatur panis materia, sed quæ ante nutritionem materia panis, post nutritionem fit materia ca hominis; non quidem recedente priore materiâ, novâ dumtaxat accedente formâ. Quo exem humanæ nutritionis utitur Durandus post S. Jo Damasc. quem laudat.

Durandi sententiam hæreticam appellare dubitat Bellarminus L. 3. de Euch. cap. 13. ximè postquam Conc. Trid. Sess. 13. Can. 2. pressè definivit, *fieri conversionem totius substa panis in corpus, & totius substantiæ vini in sang nem.* Totam substantiam dicit Concilium, non p tem, non solam formam; ergo & materiam ipsa quæ procul dubio substantiæ pars est, totam c verti supponit. Ergo Concilio manifestè contr cunt, qui sententiam Durandi etiamnum tueri propugnare non sine gravi temeritate aggressi su qualis imprimis extitit Petrus Cally Cadome Pastor, in Opere gallico cui titulum fecit, *Dur commenté*, quod ab Illustrissimo Episcopo Bajoc gravi censurâ, cui se subjecit dictus Petrus Cal statim notatum fuit die 3. Martii an. 1701. mu ex illo extractis & damnatis propositionibus. N nulli ætate S. Thomæ errorem Durando extre oppositum propugnarunt, nempe post consecra nem remanere formam substantialem panis. Ita fert Doctor Angelicus 3. p. q. 75. art. 6.

Denique Lutherus extinctam ætate suâ Consubstantiatorum doctrinam excitavit in Libro de Capt. Babyl. an. 1520. verùm in eâ propugnandâ varius & inconstans fuit. Aliquando liberum unicuique permittit quod vellet sequi, cùm nihil eâ de re credendum fides præscribat. Aliquando verò, ut in responsione ad Henricum VIII. Anglorum Regem, ait transubstantiationem esse blasphemiam & impietatem. Subinde tamen quibusdam Ecclesiis Italiæ permisit, ut crederent panem & vinum transubstantiari in corpus & sanguinem Christi. Ita colligitur ex Epistolâ Melancthonis datâ an. 1543. id est annis 12. post datam ad Henricum VIII. responsionem. Lege de hisce variationibus eruditissimum Illustrissimi Meldensium Episcopi Opus, To. 1. pag. 53.

Ex intimâ unione panis eucharistici cum corpore Christi, & corporis cum Verbo, nata est opinio eorum, qui dixerunt corpus Christi, quemadmodum & Verbum ipsum, esse ubique, inde dicti Ubiquistæ. Quem errorem amplexi fuêre Brentius, Matthias Illyricus, & alii.

Opiniones Scholæ.

Etsi de dogmate ipso consentiant inter se Scholæ Doctores, in duobus tamen maximè discordes sunt.

I°. circa vim probationis ex Scripturis. Sunt enim qui existimant dogma nostrum ex Scripturis probari vix posse, sed propter solam Ecclesiæ definitionem esse credendum: quia, juxta Durandum in 4. dist. 11. q. 1. n. 15. verâ significatione verborum consecrationis integrè servatâ, manere potuit substantia panis & vini, & reddi vera enuntiatio ratione solius præsentiæ corporis & sanguinis Christi. Et *Pag.* 718.

24. Ochamus in 4. q. 6. columnâ
nonem Missæ, Scotus in 4. dist. 11
liaco in 4. q. 6. art. 2.

Immeritò porro Novatores istâ
nione abutuntur, ut probent subles
fuisse dogmatis transubstantiationis
Ecclesiæ Traditio ac definitio apud il
tionis certam & invictam ad dogma
non haberet; & sola Scriptura jude
rum audienda foret.

Quòd si nonnulli ex nostris hîc pe
randus qui putat materiam panis r
consecratione, non omnibus Schola
catum illud imputari debet: atque i
sus Kemnitius dubium ac incertum
tem controversiam nobis exhibere c
trum Sententiarum L. 4. dist. 11. no
dogmate dubius est, sed de modo, s
deberet appellari conversio illa mir
vini in corpus & sanguinem Christi
dicenda sit, an substantialis: nondu
tum ac determinatum nomen huic d
mendo consecraverat Ecclesia, sicu

exponendi, summa est discordia. Durandus loco citato non obscurè significat, communem Theologorum sui temporis sententiam fuisse, *conversionem panis in corpus Christi differre à creatione & annihilatione, & transmutatione naturali. A creatione quidem, quia illa fit ex nihilo, non autem ista conversio, sed habet substantiam panis pro termino à quo: ab annihilatione verò, quia illa non habet terminum ad quem positivum, sed purum nihil; hac autem habet terminum ad quem positivum, scilicet corpus Christi: à transmutatione verò naturali dixerunt eam differre, quia omnis transmutatio naturalis habet subjectum commune; hac autem conversio nullum habet commune subjectum.* Pag. 319. n. 1.

Cardinalis de Alliaco sæculo decimo quinto scribens in 4. dist. 6. art. 11. varias sui temporis circa modum quo Christus in Eucharistiâ præsens est opiniones refert. *Licet*, inquit, *Catholici concordaverint in hoc quòd corpus Christi sit in Sacramento, circa modum ponendi fuerunt diversæ sententiæ. Prima, quòd substantia panis fit corpus Christi; secunda, quòd non remanet substantia, sed reducitur in materiam per se stantem, vel aliam formam recipientem, & hoc sive in eodem loco, sive in alio, & corpus Christi coexistit accidentibus panis: & hæc opinio non potest reprobari, nec per evidentem rationem, nec per auctoritatem cogentem. Tertia fuit, quòd remaneret substantia panis. Quarta & communior est, quòd substantia panis non remanet, sed simpliciter desinit esse.* quam postremam opinionem amplecti se fatetur ibidem De Alliaco.

Dissentiunt non minùs, tùm circa naturam actionis per quam panis & vinum convertuntur in corpus & sanguinem Christi: an scilicet actio illa sit annihilatio panis, & nova reproductio corporis

Christi; an tantùm simplex adductio rei jam productæ, & novus dumtaxat conservationis illius modus: tùm circa terminum illius actionis; an nempe sit ipsum corpus Christi, an modus aliquis ab eo distinctus; an intrinsecus sit, vel extrinsecus. Ipsâ ætate Magistri Sententiarum excitatas fuisse ejusmodi scholasticas opiniones, colligimus ex ipsius Lib. 4. dist. 11. In ipso quoque Tridentino Concilio inter Franciscanos & Dominicanos litem de illis subortam fuisse novimus ex Historiâ illius Concilii, quod pro more suo, intactis Scholæ opinionibus, quod fidei erat tantùm definivit adversùs Lutheranos & Calvinistas. Vasques 3. parte q. 75. disput. 181. cap. 1. de ejusmodi quæstionibus sapienter ait,
T.3.p.147. *recentiores Scholasticos quo magis ab iis se extricare conati sunt, eo majoribus difficultatibus se implicasse. Ex quo etiam*, inquit, *effectum est, ut mysterium fidei nostræ non modò difficilius ad explicandum, sed etiam adversariorum nostrorum argutiis & cavillationibus magis expositum fuerit*. Sic ille liberè & candidè declarat mentem suam circa ejusmodi quæstiones Scholæ, quæ mysteriorum rationes & modos explanare volunt. Unde satius esset cum Magistro loco mox citato respondere, *Si quis modum quo id fieri possit, quærit, breviter respondeo: Mysterium fidei credi salubriter potest, investigari salubriter non potest.*

ARTICULUS II.

ARTICULUS II.

De veritate catholici dogmatis circa transubstantiationem.

CONCLUSIO.

Mirabilis ac planè singularis fit, per verba consecrationis, totius substantiæ panis & vini in substantiam corporis & sanguinis Christi conversio seu transubstantiatio.

Probatur 1°. verbis ipsis institutionis Matth. 26. v. 26. *Hoc est corpus meum.* Hæc enim verba, vel nullam mutationem important, vel metaphoricam tantùm, vel realem & substantialem: primum negant Calvinistæ, qui mutationem saltem virtutis & efficaciæ agnoscunt: secundum negant Lutherani, qui verè & realiter, non figuratè dumtaxat, Christum præsentem esse in Eucharistiâ contra Calvinistas contendunt. Restat igitur ut realis & substantialis mutatio significetur per ista verba, *Hoc est corpus meum.* Et verò Calvinus Lutheranos premens, agnoscit verba institutionis proprio & obvio sensu intellecta necessariò transubstantiationem inferre. *De Papistis*, inquit in refutatione consensûs Orthodoxorum, *non loquor, quorum tolerabilior, vel saltem magis verecunda est doctrina....Si opinio ex his duabus eligenda esset, mallem nos præsentiam Christi sub speciebus & accidentibus credere, quàm cum Zuinglianis veram & realem præsentiam, contra tam aperta Christi verba negare.*

Confirmatur: Quia quod Christus sub speciebus panis & vini Apostolis suis dedit, dixit *esse corpus*

vel quia panis unione hypostatica cum
pore unitur; vel quia panis localiter in
corpus Christi: atqui omnes isti sensu
superest igitur ut pronomen *hoc* demon
corpus Christi.

Minor probatur.

I°. Panem meram esse figuram corpo
negant Lutherani adversùs quos hîc di

II°. Panem reverâ esse naturale cor
non minùs iidem negant: est enim ab
ferenda, quam soli Manichæi excogitar

III°. Panem hypostaticè seu perso
cum Christo, iidem Lutherani vulgò
quidem meritò: tùm quia impossibilis
in Tractatu de Incarnatione docuimus
nalis Verbi cum creaturis inanimatis:
illâ unione personali sequeretur, quem
Incarnatione, mutua idiomatum com
& sicut verum est dicere, Deus est h
mo est Deus, loquendo de Christo; ita
posset, demonstrando panem euchari
est Christus, & Christus est panis, &
vero & proprio quem infert unio pers
nemo est qui non sentiat absurditatem

nem ideo appellari corpus, quia continet in se corpus Christi, quem reverâ sensum urgent Lutherani, variisque exemplis conantur illustrare: sic de ferro candente rectè dicitur, Hic est ignis, quamvis quoque hîc sit ferri substantia: de dolio continente vinum, rectè quoque dicitur, Hoc est vinum. Pariter, ait Durandus antea citatus, licet in Eucharistiâ, præter corpus Christi sint accidentia, tamen simpliciter vera est ista propositio, *Hoc est corpus Christi.* Ergo, inquit Lutheranus, vera quoque est illa propositio, tametsi præter corpus Christi adsit quoque panis substantia.

Verùm quartus ille sensus aliis non minùs absurdus est ac falsus; quia nempe, ut diximus antea inter probationes præsentiæ realis, panis neque ex naturâ suâ, neque ex hominum usu atque instituto destinatus est ut rem aliquam tanquam vas & locus contineat aut significet: communem igitur sermonis usum legemque invertisset Christus, si priùs non monitis Apostolis, ex abrupto dixisset iis, demonstrando panem, *Hoc est corpus meum*, & significare voluisset, panem esse tantùm quasi vas quoddam ac locum, in quo corpus suum inclusisset. Unde enim istud vel minimùm subodorari potuissent Apostoli? Perinde esset ac si quis in pane aurum v. g. occultè includeret, & re priùs non declaratâ, palam & ex abrupto diceret, *Hoc est aurum.* Quis loquentem intelligeret? aut potius quis non irrideret?

Neque dicas, satis admonitos ac præparatos fuisse Apostolos, quando Christus Joan. 6. dixit: *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vitâ.* Namque ex iis verbis inferre potius debuerunt, & reipsâ intulerunt Apostoli, panem non quidem futurùm

esse vas aut locum in quo corpus Christi includeretur: non enim ait, *Panis quem ego dabo*, carnem meam *continet* aut *continebit*; sed, *Panis quem ego dabo, caro mea est*: quod certè verbum substantivum, *est*, non sumitur eò loci neque pro *significat*, neque pro solâ realitate virtutis & efficaciæ, ut vel ipsi concedunt Lutherani: necesse igitur est ut sumatur sensu realis & substantialis præsentiæ corporis Christi. Porro, ex dictis sæpius, panis non potest esse verum naturâ & substantiâ corpus Christi, nisi per sui conversionem & mutationem in ipsum corpus.

Hinc aperta est ac manifesta disparitas exemplorum quæ adducunt Lutherani. Ferrum candens, v. g. ignem populariter vocamus, quia omnes ejus partes ignis undequaque pervadit; & quamvis tota ferri substantia in ignem non convertatur, ita nihilominus comparati sumus, ut illud ignem appellemus, quod ignis proprietates tam altè imbibit; neque ullum inde timeri debet aut erroris aut fraudis periculum. Pariter dolium, lagena, crumena &c. ex usu recepto destinantur ad continendum vinum, aurum vel argentum: unde demonstrando dolium vel lagenam, rectè dicitur, Hoc est vinum; id est, quod continetur in illo vase, vinum est: pariter demonstratâ crumenâ, Hoc est aurum, vel argentum.

Patet etiam responsio ad exemplum accidentium, quod affert Durandus. Namque 1°. facilè potest retorqueri adversùs Lutheranos, in hunc modum: Nulla fit mutatio in accidentibus eucharisticis; ergo nulla omnino, nequidem per accessionem seu compræsentiam localem corporis Christi in pane. Consequentiam hanc non admittent haud dubiè Lutherani; neque etiam nos istam, Etsi maneant acciden-

[redacted]

tis, tamen vera est simpliciter ista propositio, *Hoc est corpus meum*; ergo non minùs vera foret, etsi remaneret panis substantia. Quid ita? quia pronomen, *hoc* in hac propositione, *Hoc est corpus meum*, non demonstrat accidentia, quæ corpus Christi nec sunt, nec dici possunt: at si præsens esset panis substantia, pronomen *hoc* illam demonstraret; & ita demonstrando panis substantiam, dici posset, Hoc, nempe substantia panis, est corpus Christi, quod certè falsum est: substantia enim panis non est corpus Christi, sed mutatur in corpus Christi; accidentia verò nullo modo mutantur, sed remanent eadem quæ ante consecrationem.

Multa alia ex parte accidentium illorum opponunt Lutherani, quæ nos supra retulimus & solvimus.

Probatur 2°. ex SS. Patribus, ac constanti Ecclesiæ totius Traditione.

Necesse non videtur ut hîc diu immoremur in describendis ac referendis SS. Patrum testimoniis: quæ enim pro fide præsentiæ realis antea laudavimus; eadem & dogma transubstantiationis invictè demonstrant. Namque

1°. illud evincunt quotquot aiunt panem eucharisticum non esse panem communem, sed esse Christi corpus, & quidem verum, proprium, naturale, quale natum est ex B. Virgine, cruci affixum, & pro nobis mortuum. Ita SS. Ignatius Epistolâ ad Smyrnæos, S. Irenæus L. 5. cap. 2. Justinus Apolog. 2. Tertull. L. 4. contra Marc. cap. 40. Cyprianus Epistolâ 63. & 54. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. mystag. Ambrosius L. 4. de Sacramentis cap. 4. & L. 6. cap. 1. Aug. Serm. 71. aliàs 11. de verbis Domini, Greg. Nyssenus Oratione

catecheticâ c. 37. Hilarius L. 8. de Trinit. Chryſoſtomus Hom. 83. in Matth. Cyrill. Alexandrinus Epiſtolâ ad Neſtorium. Horum omnium verba laudavimus argumento primo & ſecundo pro fide præſentiæ realis. Conſule. Porro, non poteſt panis verum eſſe corpus Chriſti, niſi per ſui converſionem in corpus; quamdiu etenim manet in ſubſtantiâ panis, nonniſi figurato ac metaphorico ſenſu corpus Chriſti dici poteſt: attamen Chriſtus ſenſu vero, reali & ſubſtantiali dixit, *Hoc eſt corpus meum.*

II°. Ad idem dogma tranſubſtantiationis demonſtrandum faciunt, quotquot aſſerunt Chriſtum de pane, vel panem feciſſe corpus ſuum. Ita Tertullianus L. 4. contra Marc. cap. 40. S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 1. myſtagogicâ, S. Ambroſius L. 4. de Sacramentis cap. 4. S. Auguſtinus Serm. 87. de diverſis, quem laudat Beda in cap. 10. 1. ad Corinthios. Denique omnes veteres Liturgiæ orationem continent, in quâ Sacerdos à Deo poſtulat, ut dona ſancta ſeu oblata corpus Chriſti efficiat: porro non alius eſſe poteſt ſanus & legitimus ſenſus, quàm mutationis & converſionis, ut ſcilicet Deus virtute ſuâ oblata dona, panem nempe & vinum, tranſmutet & convertat in ſubſtantiam corporis & ſanguinis ſui.

III°. In eundem ſenſum conſpirant, qui profitentur poſt verba Chriſti non ſupereſſe naturam ſeu ſubſtantiam panis, tametſi aliter ſenſus judicent, quibus credendum non eſt: atque prodigium illud aliis divinæ potentiæ miraculis confirmant, in quibus mutatio reperitur, non accidentalis modò, ſed ſubſtantialis. Ita S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi quartâ myſtagogicâ, Ambroſius Libro de initiandis cap. 9. Chryſoſtomus Homil. 24. in pri

nam ad Corinth. Hilarius Lib. 8. de Trinitate, Eusebius Emissenus Homiliâ 5. de Paschate, *Quando*, inquit, *benedicenda verbis cœlestibus creatura sacris altaribus imponuntur, antequam invocatione summi numinis consecrentur, substantia illic est panis & vini: post verba autem, Christi corpus, & sanguis est Christi.* Lege quæ supra retulimus argumento quarto & quinto. *Bibliot. PP. T. 6. p. 637. F.*

IV° denique, sensum mutationis substantialis, seu transsubstantiationis panis & vini in corpus & sanguinem Christi evidenter ingerunt, quotquot ex SS. Patribus aiunt panem & vinum converti, mutari, transmutari, transire in corpus & sanguinem. Ita

S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. jam citatâ. *Aquam*, inquit, *Christus aliquando mutavit in vinum: & non erit dignus qui credamus quòd vinum in sanguinem suum transmutavit?* *Pag. 237 B.*

S. Ambrosius L. de initiandis seu de Mysteriis c. 9. *Si tantùm valuit*, inquit, *sermo Eliæ ut ignem de cælo deponeret, non valebit Christi sermo ut species mutet elementorum?....& qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non potest ea quæ sunt, in id mutare quod non erant? Non enim minùs est novas rebus dare, quàm mutare naturas.* Audis loqui S. Doctorem de mutatione naturæ seu substantiæ. *T. 2 p. 339. B.*

S. Gregorius Nyssenus Orat. catecheticâ c. 37. *Panis*, inquit, *statim per verbum transmutatur, sicut dictum est à Verbo, Hoc est corpus meum.* quod confirmat & illustrat comparatione panis materialis, qui à Christo dum in vivis esset comedebatur, atque in ejus convertebatur substantiam. *T. 2. p. 536. D.*

S. Chrysostomus Hom. 83. in Matth. *Qui*, inquit, *hæc dona sanctificat & transmutat, ipse est* (*nempe Christus.*) *Edit. Commel. p. 405. A.*

S. Joan. Damascenus L. 4. Orthodoxæ fidei
T. 1. p. 269. D. cap. 13. *Panis ipse*, inquit, *& vinum in corpus & sanguinem Dei transmutantur. Si requiras quonam pacto istud fiat: sat tibi sit audire, hoc fieri per Spiritum sanctum; quemadmodum & ex sanctâ Dei genitrice Dominus sibi ipsi carnem assumpsit, quæ in se ipso subsisteret: nec amplius quidquam nobis perspectum est & exploratum, quàm quòd Dei sermo verax efficaxque est, atque omnia potest; modus verò investigari prorsus nequit.* Audis quomodo vera fiat panis & vini substantialis mutatio in corpus & sanguinem Christi. Etsi modum hujus conversionis assequi mens humana non valeat, exponit tamen & illustrat ibid. S. Doctor, exemplo naturalis mutationis ciborum in substantiam viventium. *Illud verò*, pergit
Ib. p. 270. A. B. ille, *dicere alienum non est, quemadmodum naturaliter panis per comestionem, vinumque & aqua per potionem, in corpus & sanguinem comedentis & bibentis transmutantur, ut nec corpus fiant aliud à corpore quod priùs extabat: sic panem qui in Prothesi præparatus fuit, vinum item & aquam per Spiritûs sancti invocationem & adventum, modo qui naturæ viribus & conditione sublimior est, in Christi corpus & sanguinem converti, ut nequaquam duo sint, sed unum & idem.* Audis non esse duo in Eucharistiâ corpora, sed unum; igitur apertè profitetur sanctus ille Doctor, panis substantiam non remanere simul cum corpore Christi: aliàs duo forent corpora, non unum.

Istud porro exemplum conversionis ciborum in substantiam comedentis, frequenter adducunt SS. Patres Græci, ut quomodocunque exponant, quâ ratione panis & vinum convertuntur in corpus & sanguinem Christi: hoc exemplo abusus fuit Du-

randus, ut assereret remanere in Eucharistiâ materiam panis, eique novam dumtaxat formam accedere, quemadmodum remanet eadem materia cibi seu alimenti, quæ vi nutritionis naturalis formam carnis humanæ acquirit; unde simpliciter post nutritionem caro dicitur, non panis. At manifestè aberrat Durandus, & auctoritate S. Joan. Damasceni abutitur; tùm quia sanctus Doctor disertè pronuntiat non duo esse corpora, sed unum; tùm quia modum conversionis panis & vini in corpus & sanguinem Christi ait esse *inexplicabilem*, atque hoc unum nobis exploratum esse, nempe verbum Dei efficax esse ac omnipotens; tùm quia exemplum illud conversionis ciborum in substantiam comedentis, perfectum non esse, atque omni ex parte præsenti mysterio accommodatum, non obscurè innuit ibidem sanctus Doctor: utcunque igitur valet exemplum istud ad illustrandum & suadendum, non ad demonstrandum mysterium transubstantiationis. Frustra tot alia mutationum exempla, aquæ in vinum, virgæ Moysis in serpentem, & uxoris Loth in statuam salis, opponeret Durandus, in quibus commune quoddam subjectum, seu communis remanet materia, quæ ab unâ formâ transit ad aliam; nunquamque in hujuscemodi conversionibus non definivit Ecclesia, fieri *totius substantiæ conversionem* seu mutationem, quod de pane eucharistico definivit. Quæ certè disparitas viro Catholico sufficere debet, nec alia ipsi inquirenda.

Denique S. Anselmus Epist. 106. Lib. 4. quæ est de corpore & sanguine Domini, *Nec dubitare*, inquit, *debet aliquis, quomodo panis in verum corpus Christi convertatur, ita ut panis substantia non remaneat, cùm multa alia non minùs miracula videamus.* Pag. 455. col. 2. B.

Ad hanc constantem & perpetuam Ecclesiæ Traditionem attendentes Patres Synodi Romanæ sub
T. 10 Conc. Gregorio VII. an. 1079. definiêre, *panem & vi-*
p. 378. C. *num substantialiter converti in corpus & sanguinem Christi.*

T. 11. Conc. Et Concilium Lateranense IV. sub Innocentio
p. 143. III. an. 1215. cap. *Firmiter*, adhuc clariùs rem exponit ac definit. *Credimus*, inquiunt Patres, *ac confitemur, corpus & sanguinem Christi sub speciebus panis & vini veraciter contineri, transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem potestate divinâ.*

Concilium Flor. in Decreto seu instructione Arme-
T. 13. Conc. nis datâ ait: *Verborum Christi virtute substantia pa-*
p. 537. D. *nis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem convertuntur.*

Sed omnium clarissimè ac disertissimè rem exponit ac declarat Concilium Trid. Sess. 13. c. 4.
T. 14. Conc. & Can. 2. *Si quis dixerit*, inquit Can. 2. *in sacro-*
p. 808. D. *sancto Eucharistiæ Sacramento remanere substantiam panis & vini unà cum corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi, negaveritque mirabilem illam & singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus panis & vini, quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissimè transubstantiationem appellat; anathema sit.*

Quâ in definitione tria observabis. 1°. fieri conversionem totius substantiæ panis & vini in corpus & sanguinem; ergo si tota convertitur substantia, nulla ejus pars remanet: non materia, contra Durandum; non forma, contra nonnullos tempore S. Thomæ. 2°. conversionem illam planè miram esse ac singularem; ergo nec ullum habet in naturâ

exemplum quia *singularis*; nec ab humanâ ratione comprehendi potest, quia *mirabilis*, hoc est tota in mysterio recondita. Unde inferes, exemplum nutritionis naturalis, in quâ solâ remanente materiâ cibi, v. g. panis, forma dumtaxat ejus mutatur, ita ut quæ antea fuerat materia panis, vi nutritionis fiat materia carnis hominis, exemplum, inquam, illud, quo Græci non infrequenter utuntur, omni ex parte hîc accuratum non esse, in quo eadem materia remanet. 3° denique, remanere dumtaxat species panis & vini sine panis & vini substantiâ.

Hanc Concilii Trid. definitionem eludere conatur Durandi Commentator Petrus Cally; quia scilicet, inquit ille, non remanet quidem in Eucharistiâ materia panis, quatenus est panis materia, sed quatenùs per unionem illius cum animâ & divinitate Christi, fit materia corporis Christi. Verùm mera hæc videtur illusio & argutia. Quomodo enim, rogo, materia, quæ ante consecrationem, panis fuit, post consecrationem fit materia corporis Christi? An per sui conversionem seu mutationem in materiam corporis Christi? non certè in mente Commentatoris, qui putat eandem remanere portionem materiæ sub formâ diversâ. Ergo non mutatur ipsa panis materia, quæ pars est illius substantiæ; ac consequenter totius substantiæ panis non fit conversio, contra expressam Concilii Tridentini definitionem: unde meliùs in opinione Commentatoris transformatio panis dici debet, quàm transubstantiatio, cùm non materia, sed tantùm forma panis mutetur. Refellitur Durandi Commentator.

II°. Intelligi non potest quomodo materia panis informaretur. Namque, ut rectè arguit Bellarminus L. 3. de Euchar. c. 13. vel informaretur ma- To. 3. pag. 238.

teria panis solâ Christi animâ, vel totâ Christi humanitate: utrumque autem apertissimè falsum est. 1°. Fingi non potest quomodo materia informetur à materiâ; materia enim potentiam habet ad formam, non ad materiam. 2°. Nec dici potest materiam panis solâ Christi animâ informari: namque compositum illud ex materiâ panis & animâ Christi, non esset caro, aut certè non esset illa caro quæ de Virgine sumpta est, & in cruce suspensa; caro etenim Christi quæ ex Virgine sumpta est, ex purissimo illius sanguine virtute Spiritûs sancti planè singulari formata fuit, caro verò corporis Christi eucharistici ex materiâ panis conflata est. Non est igitur eadem caro quæ sumpta est ex Mariâ Virgine & in cruce suspensa: atqui tamen eamdem omnino esse testatur Christus Joan. 6. *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vitâ.* Et Matth. 26. *Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur.*

III°. Si remanet materia panis, ergo remanent pariter omnes ejus affectiones seu proprietates, quantitas, extensio, impenetratio, divisibilitas, corruptio &c. unde consequens est, corpus Christi eucharisticum ex materiâ panis conflatum in se immediatè tangi, manducari, dividi, corruptioni obnoxium esse &c. Et reipsâ Durandi Commentatorem consectaria hæc & absurda non terrent, quæ devorat: *Il ne faut pas avancer*, ait ille pag. 259. *que le corps de Jesus Christ sur nos Autels soit glorieux & immortel.* Et pag. 256. *Le corps de Jesus Christ dans l'Eucharistie peut être sujet à la corruption, à l'accroissement & décroissement, du moins à la façon des corps animés.* quas propositiones, ut & alias plures ex eodem Libro excerptas, tanquam

falsas, temerarias, erroneas, scandalosas, Concilio Tridentino injuriosas, destructivas præsentiæ realis corporis Christi in Eucharistiâ, in hæresim circa transsubstantiationem inducentes, proscripsit antea dictus Illustrissimus Episcopus Bajocensis.

IV°. ait Bellarminus, vel materia panis accedit reliquo corpori Christi, & in eo manet; vel accedit, sed non remanet; vel non accedit. Si accedit, & manet; ergo quotidie augetur & crescit corpus Domini, & jam in immensam molem excrevit: si accedit, & postea recedit; ergo quotidie crescit & decrescit, quod sanè quis ferat? Si non accedit; ergo tria sunt Christi corpora reipsâ distincta, unum de Virgine sumptum; alterum conflatum ex materiâ panis, & Christi animâ; tertium ex materiâ vini, & formâ sanguinis Domini. Ecce, pergit Bellarminus, qualia figmenta Patribus omnibus contraria Durandi & Commentatoris ejus temeritas admittere cogitur.

V°. Concilium Tridentinum Sess. 13. cap. 3. docet, vi verborum solum corpus poni sub speciebus panis; per concomitantiam verò, animam & divinitatem: porro in sententiâ Durandi ejusque Commentatoris, anima poneretur vi verborum consecrationis, quia nempe materia panis non fit corpus Christi, nisi propter unionem ipsius cum animâ & divinitate Christi.

ARTICULUS III.

De mente S. Joannis Chrysostomi, Theodoreti, Gelasii Summi Pontificis, & Ruperti circa fidem transubstantiationis.

TRes illos inter Veteres potissimùm seligimus, ut exponantur, quia plùs aliis momenti ac difficultatis præseferre videntur, & majori impetu nobis à Lutheranis opponuntur.

Solvitur Objectio ex S. Chrysostomo.

Objicies. S. Chrysostomus in Epistolâ ad Cæsarium Monachum, disputans adversùs Sinusiastas, ex eo dictos, quòd Christi carnem divinitati coæternam, & substantiæ illius insitam atque permixtam arbitrarentur, antesignano Polemio quodam, (unde Polemiana secta nuncupata est) ostendit exemplo Eucharistiæ, duas esse in Christo inconfusas & impermixtas naturas. Sic loquitur: *Unus Filius, unus Dominus, idem ipse procul dubio unitarum naturarum unam dominationem, unam potestatem possident, etiamsi non consubstantiales existunt, & una quaquè incommixtam proprietatis conservat agnitionem, propter quod inconfusa sunt duo. Sicut enim antequàm sanctificetur panis, panem nominamus: divinâ autem illum sanctificante gratiâ, mediante Sacerdote, liberatus est quidem ab appellatione panis: dignus autem habitus Dominici corporis appellatione, etiamsi natura panis in ipso permansit, & non duo corpora, sed unum corpus Filii prædicamus. Sic & hîc divinâ insidente corpori naturâ, unum Filium, unam personam utraque hæc fecerunt.*

Edit. recent. T. 3. p. 744. B.

Ex quo testimonio sic arguunt adversarii: Qui docet naturam panis remanere in Eucharistiâ, ille profectò non favet dogmati transubstantiationis: atqui conceptis verbis docet S. Chrysostomus, naturam panis remanere in Eucharistiâ; ergo &c.

Quòd verò per naturam intelligat sanctus Doctor essentiam, seu substantiam panis, non ejus duntaxat proprietates & accidentia,

Probant I°. Quia rei alicujus proprietas ejus natura neque dicitur, neque reverâ est.

II°. Quia scopus & institutum S. Chrysostomi postulat, ut per naturam intelligat substantiam & essentiam. Oppugnat scilicet Sinusiastas seu Polemianam sectam: illa autem commixtam cum corpore divinitatem, & substantiarum factam fuisse confusionem contendebat; istud verò negat sanctus Doctor, exemplo Eucharistiæ: ut autem valeat similitudo, necesse est ut in Eucharistiâ panis maneat inconfusus & incommixtus cum corpore Christi.

Præterea, in illud potissimùm dirigitur argumentum S. Chrysostomi, ut probet humanam naturam Christi integram mansisse post unionem factam cum divinitate; ergo necesse est, ut valeat similitudo S. Doctoris, naturam panis in Eucharistiâ manere post consecrationem: unde in formâ sic disputant.

Eodem prorsus modo contendit S. Chrysostomus, remanere in Eucharistiâ panis naturam post consecrationem, quo remanet in Christo post unionem factam cum divinitate, natura humana: atqui in Christo, post unionem factam cum divinitate, remanet integra & inconfusa natura humana, non tantùm congeries proprietatum & accidentium, atque hoc unum adversùs Sinusiastas assequi cona- *Argumentum.*

tur ſanctus Doctor; cenſet igitur in Euchariſtiâ remanere ipſam naturam ſeu ſubſtantiam panis poſt conſecrationem.

Aliquibus ſuppoſita videtur Epiſtola S. Chryſoſtomi.

Reſpondent aliqui, in ſuſpicionem falſi ac ſuppoſitionis meritò venire Epiſtolam hanc S. Chryſoſtomi: tùm quia à Petro Martyre omnium primo laudata eſt, & è tenebris eruta, non indicato neque loco unde eam eduxiſſet, neque textu græco originali: tùm quia ſtylus ab elegantiâ S. Chryſoſtomi alienus multùm videtur; tùm maximè quia disertè exponit & oppugnat errorem Neſtorii de duplici in Chriſto perſonâ: at certum eſt, vivente Chryſoſtomo, Neſtorium errorem ſuum non ſparſiſſe: obiit enim ſanctus Doctor an. 407. Cucuſi in Armeniâ, quò in exilium amandatus fuerat; ipſe verò Neſtorius creatus eſt Patriarcha Conſtantinopolitanus anno tantùm 427.

Refelluntur.

Verùm ſatis firmæ non videntur iſtæ ſuppoſitionis notæ. Non prima, quia clariſſimus Bigotius Florentiæ in Bibliothecâ PP. Dominicanorum hujuſce Epiſtolæ verſionem manuſcriptam invenit, typis mandari curavit, ac quædam Græcorum Patrum teſtimonia ex illâ Epiſtolâ decerpta, ad marginem appoſuit. Deinde verò particulæ ejuſdem Epiſtolæ quatuor græcè extant in Codice manuſcripto Anaſtaſii Preſbyteri, qui annorum eſt ſeptingentorum, & aſſervatur in Bibliothecâ Collegii Pariſienſis Societatis Jeſu.

Non ſecunda, quia non habemus textum originalem græcum hujus Epiſtolæ, ſed verſionem tantùm latinam, eamque inconcinnam & barbaram, quæ græci ſermonis elegantiam ac nitorem non refert.

Non tertia, quia Neſtorio jam præluſerant Theodorus

dorus Mopsuestenus, & alii nonnulli Hæretici, de quibus S. Athanasius in Epistolâ ad Epictetum Corinthiorum Episcopum, quæ extat Tom. 2. Operum S. hujus Doctoris, in recenti editione per doctissimos PP. Benedictinos adornatâ pag. 901. Potuit igitur S. Chrysostomus errorem, quem Nestorius subinde quidem apertiùs & latiùs disseminavit, sed jam exortum impugnare. Hac itaque missâ responsione.

Resp. dist. maj. Qui docet naturam panis remanere in Eucharistiâ, ille non favet dogmati transubstantiationis: si per naturam intelligat substantiam & essentiam quæ primum est rei cujuslibet constitutivum, concedo: si per naturam intelligat proprietates rei, nego. Dist. min. ad sensum maj.

Quòd autem S. Chrysostomus per naturam intelligat sensibiles rei proprietates, seu complexionem accidentium & proprietatum naturalium panis, quæ factâ consecratione remanent, quales sunt v.g. color, sapor, quantitas, vis nutriendi &c. probatur.

I°. hoc invicto argumento. Citatâ in Epistolâ ita remanere dicit naturam panis, ut tamen expressè neget duo esse corpora, quemadmodum duo non sunt in Christo filii: atqui si per naturam intelligeret substantiam & essentiam rei, negare non posset, quin duo forent in Eucharistiâ corpora, nempe panem, & corpus Christi; si verò per naturam intelligat solas proprietates sensibiles, seu accidentia panis, rectè concludit, unum esse corpus, non duo; accidentia enim ipsam panis substantiam ac corporalem materiam non efficiunt.

II°. Quia solent non infrequenter Veteres, tùm Græci tùm Latini, per naturam, intelligere congeriem seu complexionem sensibilium rei proprieta-

tum seu accidentium, quæ exteriorem veluti rei naturam constituunt ac referunt, ex quâ solet vulgus rem dignoscere ac denominare. Sic inter Latinos Tertullianus L. de animâ cap. 32. ait, *aliud esse substantiam, aliud naturam substantiæ. Siquidem*, Pag. 288. C. D. inquit, *substantia propria est rei cujusque; natura verò potest esse communis. V. g. substantia est lapis, ferrum &c. duritia lapidis & ferri, est natura substantiæ: duritia communicat, substantia discordat.* ubi per naturam perspicuum est, Africanum illum intelligere rei proprietates, qualis est duritia in lapide vel in ferro. Sic inter Græcos Theodoretus Dialogo 2. loquens de corpore Christi, quale de T. 4. p. 82. & seq. sepulchro surrexit, ait, *illud priorem suam retinere formam, figuram, circumscriptionem, & ut semel dicam*, inquit, *corporis essentiam.* ubi certè per essentiam intelligit complexionem proprietatum exteriorum ac sensibilium. Quin & ipse S. Chrysostomus, de quo hîc excitatur controversia, Hom. 12. in Genesim, agens de igne fornacis Babyloni- T. 4. p. 94. E. cæ, in quem injecti sunt tres pueri, ait, *Dominum, quando vult, elementa omnia in contrariam mutare essentiam.* Et tamen sacræ paginæ testantur igni solummodo ademptam fuisse vim comburendi, integrâ & salvâ remanente ignis substantiâ & naturâ. Igitur per essentiam hîc intelligit sanctus Doctor proprietatem comburendi quæ est in igne. Et in Psalm. 10. tùm de eodem argumento, tùm de leonibus loquens, quorum in fossam demissus est T. 5 pag. 113. C. Daniel, ait *elementa propria oblita naturæ mutata fuisse in id, quod illis pueris utile fuit; neque feras amplius feras, neque fornacem fuisse amplius fornacem.* Denique Hom. 4. ad populum Antiochenum, T. 2. p. 53. C. *Juvenum*, inquit, *pietas rerum naturam mutavit*, restricto videlicet ignis ardore. quibus certè in lo-

cis, *natura* nomen pro proprietatibus usurpari à Chrysostomo, cœcus sit oportet, qui non videat: quidni igitur & in Epistolâ ad Cæsarium Monachum, quæ hîc nobis objicitur, idem est S. Doctoris sensus, eadem vocis *natura* seu *essentia* interpretatio?

III°. Sensum hunc manifestè postulat scopus & institutum S. Doctoris adversùs Sinusiastas disputantis, uti mox ostensuri sumus.

Ad primam confirmationem argumenti adversariorum,

Resp. reipsâ proprietates naturales ac sensibiles rei naturam interiorem, quam Philosophi vocant primum rei constitutivum, non constituere, ab istâ siquidem illæ fluunt; sed constituunt naturam quam vocant exteriorem & sensibilem, à quâ, usu communi & recepto, res talis esse dignoscitur ac denominatur: de interiori quippe substantiâ ne cogitat quidem vulgus. Sic apprehensis panis & vini proprietatibus sensibilibus quæ in Eucharistiâ remanent, pronum est ut judicet reverâ panis & vini adesse substantiam, nisi aliunde fides judicium sensuum ac rationis hac in parte corrigeret. Quid ita? quia panem vocamus, quod proprietates omnes ejus sensibiles refert ac continet.

Ad secundam, nego antecedens, scilicet scopum & institutum S. Doctoris postulare, ut per *naturam* intelligat, non proprietates rei, sed substantiam seu interiorem essentiam: imò planè contrarium exigit suscepta S. Doctoris disputatio.

Unde ad argumentum, nego maj. Exemplum enim Eucharistiæ & Incarnationis omni ex parte hîc aptum & accommodatum non videtur; neque ea quoque S. Doctoris mens est, ut velit æqualem

T ij

esse paritatem. Quod ut intelligas.

Observandum est Sinusiastas, seu Apollinaristas, quos impugnat S. Chrysostomus, tria potissimùm docuisse.

Sententia Sinusiastarum exponitur.

I°. Verbum ab æterno sibi coexistentem habuisse carnem, seu substantiam humanam; non materialem illam quidem & circumscriptam, aliisque humanæ naturæ proprietatibus circumvestitam, sed materiæ expertem, incircumscriptam, confusam, permixtam cum divinitate, & ab eâ indistinctam.

II°. Docebant Verbum divinum in tempore assumpsisse, non quidem naturam humanam, quam juxta illos semper habuit, sed ejus formam exteriorem, effigiem, circumscriptionem, uno verbo omnes humani corporis affectiones & proprietates, in quibus, prout voluit, visus est, cum hominibus conversatus, passus, & mortuus, divinitate vices animæ humanæ ac mentis supplente, in quo præcipuus Apollinaris error positus erat: timebat scilicet ille, inquit S. Greg. Nazianz. *ne ratio humana cum divinâ pugnaret*, si humanam in Christo animam admisisset. Hoc eodem argumento ducti postea fuêre Eutichiani & Monothelitæ, ut à Christo excluderent voluntatem, & operationes humanas.

III°. Docebant peracto dispensationis nostræ mysterio, post Ascensionem resolutum fuisse corpus Christi, atque penitus depositam carnis effigiem, ita ut non amplius jam retineat humanam formam, nec priorem circumscriptionem sub quâ in terris visus est, sed omnino cum divinâ & incircumscriptâ naturâ, ut ante Incarnationem, confusa & permixta fuerit. Ita censuisse Apollinaristas & Sinusiastas testantur Veteres, S. Athanasius Epistolâ ad Epictetum, quam describit S. Epiphanius

hæresi 77. S. Greg. Nyssenus apud Leontium Bisantinum L. 1. contra Nestorium & Eutychetem, Tom. 4. antiquarum Lectionum Canisii pag. 28. S. Gregorius Nazianzenus in Epistolâ ad Nectarium, Orosius Hispanus Presbyter in consultatione sive commonitorio ad Augustinum, de errore Priscillianistarum & Origenistarum, & alii.

Ex istâ porro erroris Sinusiastarum expositione perspicuum est, illos non negasse esse in Christo humanam naturam, sed tantùm ejus affectiones ac proprietates naturales, animam scilicet, mentem, formam, circumscriptionem; unde consequens erat ut dicerent, naturam illam non quidem penitus deletam & extinctam in Christo fuisse, sed confusam, & permixtam cum divinitate, atque ab eâ absorptam.

S. igitur Chrysostomus ut directè errorem hunc impugnet, ostendit remanere in Christo omnes proprietates & affectiones naturales humanæ naturæ; & consequenter hanc confusam non esse & permixtam cum divinitate, sed ab eâ planè distinctam: quod ut probet, affert exemplum Eucharistiæ, in quâ panis & vini proprietates naturales post consecrationem supersunt. Quo certè in exemplo illud tantùm attendit sanctus Doctor, quod ad scopum & institutum suum pertinebat, nempe ut evinceret remanere in Christo proprietates naturæ humanæ: naturam enim ipsam humanam remanere non negabant, quamvis confusam ac permixtam cum divinâ, sed de ejus naturæ proprietatibus concertatiò erat potissimùm, quas superstites esse probat exemplo Eucharistiæ. Atque ad hoc unum valet dumtaxat illud exemplum: in alio enim disparitas est aperta; siquidem in Eucharistiâ panis & vini

proprietates remanent absque propriâ & naturali suâ substantiâ: at in mysterio Incarnationis proprietates naturæ humanæ supponunt ipsam humanam naturam ex quâ fluunt ac dimanant. Igitur in formâ sic arguimus, in confirmationem nostræ solutionis.

Argumentum ex S. Chrysostomo, quo probatur per naturam eum intelligere proprietates naturæ.

Eo ipso sensu *natura* nomen usurpat S. Chrysostomus, quo ipsi Sinusiastæ seu Apollinaristæ quos impugnat: atqui isti per *naturam* intelligebant potissimùm proprietates & affectiones naturales naturæ humanæ, quas in Christo post Ascensionem superesse negabant: naturam enim ipsam humanam, ut dixi, superesse non negabant, quamvis cum divinâ permixtam; ergo cùm S. Chrysostomus asserit remanere in Christo naturam humanam, & illud probat exemplo mysterii Eucharistiæ, in quo remanet natura panis & vini, per *naturam* intelligit proprietates naturales, seu accidentia panis & vini.

Instabis. S. Chrysostomus ex remanentibus in Christo post Ascensionem naturæ humanæ proprietatibus, probat quoque remanere ipsam naturam humanam inconfusam, impermixtam, ac planè distinctam à divinitate; quod quidem exemplo Eucharistiæ confirmat & illustrat: at nisi velit panis & vini proprietates in Eucharistiâ supponere quoque propriam naturam seu substantiam panis & vini, argumentum illius planè concidit ac nihil probat.

Resp. nego min. argumentum enim S. Chrysostomi directè eò tantùm tendit, ut probet in Christo post Ascensionem naturam humanam suas habere proprietates & affectiones naturales, sicut in Eucharistiâ panis & vinum suas retinent, in quo uno stat comparatio: ex proprietatibus autem quæ

supersunt naturæ humanæ in Christo, probat deinde sanctus Doctor, superstitem quoque esse ipsam naturam, neque eam confundi cum divinitate; quâ ex parte deficit exemplum Eucharistiæ, neque ad hoc à S. Chrysostomo profertur.

I°. Quia satis ipsi erat ad debellandum errorem Sinusiastarum, quòd ostenderet remanere proprietates naturales humanæ naturæ in Christo, ut hinc directè probaret adversùs eos, naturam ipsam humanam non confundi cum divinâ: illi quippe idcirco confundi dicebant eam naturam, quòd suis spoliata foret proprietatibus; ergo ex remanentibus proprietatibus naturæ humanæ rectè inferebat, in Hæreticorum ipsorum principiis, naturam humanam non permisceri neque confundi cum divinâ.

II°. Quia in naturâ intelligente ac spirituali, optimum est argumentum ex proprietatibus ad ipsam naturam, cùm esse non possint nec concipi illæ proprietates sine naturâ: v. g. nemo potest cogitationem & volitionem concipere, sine naturâ intelligente & volente. At non ita est in naturâ purè materiali, qualis est panis: potest quippe esse accidens panis, sine illius substantiâ, saltem divinitus; igitur exemplum Eucharistiæ omni ex parte accuratum non est & mysterio Incarnationis accommodatum; neque S. Chrysostomus illud in omnibus urget, sed ad hoc unum eo utitur, ut probet remanere in Christo proprietates naturales humanitatis, sicut remanent proprietates panis & vini in Eucharistiâ; in hoc uno stat & valet comparatio.

Solvitur Objectio ex Theodoreto.

Duo nobis ex Theodoreto testimonia opponunt Novatores, quorum prius realis præsentiæ Christi

in Eucharistiâ, alterum transubstantiationis dogma impugnat; quæ duo hîc conjungemus, ne separentur ac distrahantur quæ ad eundem authorem pertinent.

Objicies itaque 1°. Dialogo primo qui dicitur *Immutabilis*, duos inducit interlocutores, nempe Orthodoxum, qui causam agit Ecclesiæ, & Eranisten, seu Eutichianum, qui Eutichianorum partes tuetur: Eranistes dictus, id est, mendicus; quia hæresis, quam defendit, à multis emendicatur, ut videatur similis mendici vestibus quæ ex diversis pannis consarcinantur. In hoc autem Dialogo, inter argumenta multa quibus probat contra Eutichianum nullam factam fuisse divinitatis mutationem, cùm Verbum caro factum est, adducit istud Gen. 49. *Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvæ pallium suum.* atque inde colligit divinitatem non fuisse mutatam in naturam humanam, quia vestimentum omne distinguitur à re cujus est vestimentum: per pallium enim & stolam in citato loco Gen. contendit debere intelligi Christi humanitatem, quâ, tanquam veste seu velo quodam, obducta fuit divinitas.

T. 4. p. 17. A. Sic itaque loquitur Orthodoxus: *Sanguinem igitur uvæ Salvatoris appellavit sanguinem: si enim Dominus vitis appellatus est, & fructus vitis vinum appellatur, sanguinis verò & aqua rivi ex latere Domini profusi per reliquum corpus deorsum manarunt, jure omnino & appositè vaticinatus est Patriarcha, Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvæ pallium suum. Sicut enim nos mysticum vitis fructum post sanctificationem sanguinem Dominicum appellamus, sic vera vitis sanguinem uvæ sanguinem nominavit....*

Ibid. D. *Salvator autem noster nomina permutavit, & corpori quidem, id quod erat symboli nomen imposuit;*

symbolo verò quod erat corporis. Sic vitem seipsum qui nominavit, sanguinis nomen symbolo tribuit.

Ex hoc testimonio duplex istud argumentum colligunt Novatores.

Primum est: Juxta Theodoretum eodem modo vinum sanctificatum appellamus sanguinem Christi, quo Jacob sanguinem uvæ, id est, vinum, Christi sanguinem appellavit: atqui sensu dumtaxat figurato & metaphorico Jacob vinum appellavit Christi sanguinem; ergo &c.

Secundum argumentum istud est: Juxta Theodoretum, Christus nomina permutavit, & symbolo corporis, corpori verò nomen symboli dedit, cùm seipsum panem appellavit, & panem dixit esse corpus suum: atqui Christus sensu tantùm metaphorico se panem appellavit; ergo pariter sensu figurato & metaphorico dixit panem esse corpus suum.

Resp. ad primum, nego maj. Neque enim parem esse ex utrâque parte in omnibus comparationem vult Theodoretus; sed tantùm quantùm ad permutationem nominum. Secundo quippe Dialogo clarè significat, in novâ Lege Christum non tantùm dedisse symbolo, nempe pani, nomen sui corporis, sed etiam reipsâ panem fecisse corpus suum. Quærenti enim Eranisti seu Eutichiano, *quomodo post sanctificationem symbola appellentur*; respondet Orthodoxus, *corpus & sanguinem Christi*. Tum Eranistes: *Et credis*, inquit, *te corpus Christi & sanguinem percipere?* Orthodoxus respondet, *Ita credo*. Et postea: *Intelliguntur autem* (nempe symbola) *ea esse quæ facta sunt, & creduntur, & adorantur, ut quæ illa sint, quæ creduntur*. At si panis & vinum sunt tantùm figuræ vacuæ corporis & sanguinis Christi, neque fidei locus est, neque adorationi.

Ib. p. 85. B.

Ibid. C.

Istas igitur propositiones Christi, *Ego sum vitis; Ego sum panis;* &, *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus*, non comparat Theodoretus quoad veritatem, vel quoad modum significandi, sed tantùm eas refert ad eundem scopum: nempe per sanguinem uvæ, in quo Jacob Messiam pallium suum lavaturum prædixit, Christi sanguinem esse intelligendum, & Christum dedisse symbolo nomen corporis sui, & suo corpori nomen symboli, quamquam ratione longè diversâ: in veteri enim Lege symbolo nomen tantùm corporis dedit, sine veritate ipsâ; in novâ autem Lege symbolo, nempe pani, & nomen & veritatem corporis sui dedit, eum convertendo in corpus suum. Hinc patet solutio

Ad secundum argumentum. Aliâ enim ratione Christus panem appellavit corpus suum, & aliâ seipsum vitem ac panem esse dixit: prius, per veram conversionem; posterius, per figuram, propter analogiam quamdam vitis & panis cum Christo, quam exposuimus supra Art. 3. Qu. 2. in solutione 3. Objectionis contra verba institutionis ex cap. 10. S. Joan. Consule.

Instabis 1°. Dialogo 2. Theodoretus ait Christum *visibilia symbola corporis sui appellatione tantùm honorasse; non naturam,* inquit, *mutans, sed naturæ gratiam addens.* En clarè expressa, inquiunt adversarii, præsentia virtutis & efficaciæ Christi in Eucharistiâ.

Resp. particulam *tantùm*, non extare in citato Theodoreti loco: hâc autem sublatâ, nulla superest difficultas. Cùm enim Christus panem in corpus suum converterit, rectè dicitur honorasse panem, *appellatione corporis sui:* cùm verò addit, non esse mutatam naturam, intelligit accidentia sensibilia

panis, quæ ejus exteriorem ac sensibilem naturam constituunt, ut constat ex antedictis, & constabit adhuc ex solutione ad secundum Theodoreti testimonium.

Instabis 2°. Theodoretus ait symbolis additam quidem esse gratiam, sed non ait, additam substantiam corporis Christi.

Resp. unum ex alio sequi. Gratia enim illa vel est consecratio & benedictio per quam panis fit corpus Christi, vel est Christus ipse, gratia substantialis, de quo Apostolus Hebr. 2. v. 9. ait, *Gratia Dei pro omnibus gustavit mortem.* Hunc autem esse Theodoreti sensum, constat ex verbis ejus antea citatis, quibus asserit, symbola esse reverâ corpus & sanguinem Christi, illa facta esse id quod creduntur & adorantur; igitur gratia illa verum est Christi corpus, non virtus & efficacia quædam ab illo distincta & dimanans, ut fingunt Novatores.

Instabis 3°. Eodem Dialogo Theodoretus ait, symbola sacra figuram esse ac typum corporis & sanguinis Christi; ergo non putat ea verum esse ac reale corpus Christi.

Resp. nego conseq. figura enim non semper excludit rei veritatem, sed eam aliquando continet. Ita columba, linguæ igneæ, Baptismus &c. simul figurabant & continebant Spiritum sanctum. Vide quæ supra dicta sunt, ubi solvebamus Objectiones contra præsentiam realem.

Porro Theodoretum velle symbola sacra figuram esse plenam corpore & sanguine Christi, non vacuam & inanem, clarè colligimus ex verbis jam citatis in responsione ad primum argumentum.

Objicies 2°. contra dogma transubstantiationis aliud Theodoreti testimonium, ex Dialogo secundo

qui dicitur *Inconfusus*, in quo adversùs Eutichianum efficere nititur, naturam humanam Christi post Ascensionem non esse cum divinâ permixtam atque confusam: cùmque Orthodoxus, quem inducit cum Eraniste colloquentem, mentionem injecisset Sacramenti Eucharistiæ, Eranistes statim hanc occasionem arripit, ut probet exemplo Eucharistiæ, naturam humanam in Christo post Ascensionem
Ib. p. 84. D. cum divinâ permisceri. *Opportunè*, inquit Eranistes ad Orthodoxum, *de divinis mysteriis intulisti sermonem. Nam inde tibi ostendam corpus Domini in aliam mutari naturam. Responde igitur ad mea interrogata. Respondebo*, inquit Orthodoxus. *Quî appellas donum quod offertur ante Sacerdotis invocationem*, quærit Eranistes? Respondet Orthodoxus,
Ib. p. 85. B. *Corpus Christi, & sanguinem Christi. Sicut ergo*, pergit Eranistes, *symbola Dominici corporis & sanguinis, alia sunt ante Sacerdotis invocationem, post invocationem verò mutantur & alia fiunt; ita Dominicum corpus post Ascensionem in divinam substantiam mutatum est*. Orthodoxus verò reponit. *Retibus quæ ipse texuisti captus es. Neque enim symbola mystica post sanctificationem recedunt à suâ naturâ. Manent enim in priore substantiâ, & figurâ, & formâ, & videri tangique possunt, sicut & priùs....Corpus igitur Christi priorem habet formam, & circumscriptionem, &, ut semel dicam, corporis substantiam.*

Ex quo loco sic arguunt adversarii: Qui Eutichiano probanti factam esse mutationem naturæ humanæ in divinam in Christo post Ascensionem, sicut in Eucharistiâ post consecrationem fit symbolorum mutatio in corpus Christi, reponit, symbola non recedere à priori suâ naturâ, sed manere in priori suâ substantiâ, licet contineant corpus Chri-

sti, ille profectò censet, simul cum corpore & sanguine Christi remanere in Sacramento Eucharistiæ substantiam panis & vini: atqui ita reponit Theodoretus Eranisti seu Eutichiano; ergo &c.

Confirmatur istud argumentum ex scopo & consilio Teodoreti eo in Dialogo. Mens quippe ipsius est ostendere, in Christo post Ascensionem naturam humanam integram remanere cum omnibus suis proprietatibus, non confusam neque permixtam cum divinitate; idque ostendit exemplo Eucharistiæ: atqui si supponeret in Eucharistiâ panis & vini substantiam non remanere, sed mutari in corpus & sanguinem Christi, non tantùm intentum suum non probaret, sed contrarium planè statueret: statim enim Eutichianus reposuisset, paritatem esse omnimodam; atque sicut in Eucharistiâ non remanet substantia panis & vini post consecrationem, sed tota convertitur in substantiam corporis & sanguinis Christi, ita quoque post Ascensionem, natura humana tota mutatur & convertitur in divinam. Igitur vel nihil omnino probat argumentum Theodoreti, vel supponit, post consecrationem superstitem remanere panis & vini substantiam.

Resp. 1°. Si cum Cardinali Perronio textum Theodoreti sic legamus, *Manent enim in prioris substantiæ figurâ & formâ*, nempe symbola mystica, difficultatem evanescere: sensus enim est, ante consecrationem symbola illa suam habere naturam & substantiam; factâ autem consecratione, ea retinere tantùm prioris substantiæ figuram & formam, id est accidentia & proprietates sensibiles, priori substantiâ non amplius superstite.

Resp. 2°. Theodoretum eodem planè sensu & modo exponendum esse, quo paulò ante S. Chry-

sostomum exposuimus; unum enim & idem est utriusque argumentum, unus & idem scopus, unus & idem error quem impugnat Chrysostomus in Sinusiastis seu Apollinaristis, & Theodoretus in Eutichianis, qui ab Apollinaristis prodiêre, ut observat Facundus L. 8. cap. 4. Ergo sicut Chrysostomus per naturam intelligit sensibiles rei proprietates externas, in quibus communi hominum usu rei natura posita esse videtur, ita & Theodoretus; & sicut Sinusiastæ, quos oppugnat S. Chrysostomus, non negabant remanere in Christo naturam humanam, tametsi confusam & permixtam cum divinâ, ita nec Eutichiani cum quibus agit Theodoretus: sed negabant tantùm remanere proprietates illius externas & sensibiles, ita & Eutichiani cum quibus agit Theodoretus. Unde in formâ ad argumentum

Resp. dist. maj. Si per naturam & substantiam intelligat Theodoretus interiorem rei essentiam quæ primum est illius constitutivum, concedo: si intelligat tantùm proprietates naturales sensibiles & externas, nego. Porro hoc posteriori sensu naturæ nomen usurpasse Theodoretum, patet ex ipso
Ib. p. 77. B. so Dialogo secundo, ubi ait *mare & guttam mellis habere eandem naturam, humidam, fluidamque:* humor autem & fluiditas sunt materiæ qualitates, non ipsamet rei natura & substantia. Et in loco qui ob-
Ib p. 85. C. jicitur, postquam dixit *symbola eucharistica non recedere à priori suâ naturâ, sed manere in priori substantiâ,* statim explicat quid intelligat per illam naturam & substantiam, nempe *figuram & formam, in quâ videri tangique possunt.* Rursus ibidem loquens de corpore Christi post Ascensionem, ait *illud priorem habere formam & circumscriptionem, &, ut semel dicam,* inquit, *corporis substantiam.*

Igitur per *naturam* & *substantiam* intelligit Theodoretus proprietates naturales sensibiles & externas, in quibus, usu populari ac recepto, rei natura posita esse dicitur.

Ad confirmationem, resp. ut ante, exemplum Eucharistiæ omni ex parte aptum & accommodatum non esse mysterio Incarnationis; neque etiam ad institutum Theodoreti necesse esse, ut illud in omnibus urgeat. Satis enim ipsi erat, si probaret remanere in Christo post Ascensionem proprietates naturæ humanæ, sicut remanent accidentia panis & vini in Eucharistiâ, in quo uno stat paritas: ex ipsis verò naturæ humanæ proprietatibus rectè ostendit, ipsam quoque naturam remanere, tùm quia, ut dixi, unum ex alio rectè sequitur in naturâ spirituali; tùm quia non negabant absolutè ac simpliciter Apollinaristæ & Eutichiani, naturam humanam remanere in Christo post Ascensionem, sed eam cum divinâ confundi ac permisceri contendebant: ad quod figmentum evertendum satis erat, si probaretur naturam illam suis omnibus indui & ornari proprietatibus naturalibus.

Solvitur Objectio ex Gelasio S. Pontifice.

Sedere cæpit an. 492. Ex illius Libro de duabus in Christo naturis hæc objiciunt Lutherani contra transsubstantiationem. *Certè*, inquit, *Sacramenta quæ sumimus corporis & sanguinis Christi, divina res est; propter quod & per eadem divinæ efficimur consortes naturæ.... Sicut igitur in hanc, scilicet in divinam, transeunt, sancto Spiritu perficiente, substantiam*, (nempe symbola sacra) *permanente tamen in sua proprietate naturæ; sic illud ipsum mysterium principale, cujus nobis efficentiam virtutemque* Biblioth. PP. T. 8. p. 703. E.

veraciter repræsentant, ex quibus constat propriè permanentibus unum Christum, quia integrum verumque permanere demonstrant.

Recurrit hîc idem argumentum sæpius jam dictum, ex comparatione Eucharistiæ cum Incarnatione.

Verùm respondeo eandem etiam recurrere solutionem: est enim idem S. Chrysostomi, Theodoreti & Gelasii sensus, cùm sit idem eorum scopus, & idem error ab illis impugnetur, eodemque planè medio. Per naturam intelligit scilicet Gelasius, naturæ proprietates: quod non obscurè ipse innuit, cùm ait *naturam permanere in suâ proprietate.* Accommoda Gelasio, quæ dicta modò sunt in exponendâ mente S. Chrysostomi & Theodoreti.

Necesse igitur non est recurrere ad responsionem eorum, qui vel negant Librum illum, unde ducitur Objectio, esse Gelasii; vel aiunt deserendam hîc esse tùm S. Chrysostomi, tùm Theodoreti & Gelasii authoritatem, quia nondum eorum ætate satis eliquatum fuerat ac clarè definitum dogma transsubstantiationis. Ita Alanus Lib. 1. de Eucharistiâ cap. 35. & de Valentia in Opusculo de transubstantiatione.

De Ruperto.

Rupertum Abbatem Tuitiensem errasse contra catholicum transubstantiationis dogma putat Bellarminus, & multi cum illo: alii ab errore eum vendicant.

Objiciunt itaque 1°. ex Lib. 2. de divinis officiis c. 2. & 9. ubi Rupertus admisisse videtur unionem quamdam hypostaticam inter panem & corpus Christi, similem illi, quæ est inter Verbum & humanitatem. Capite 2°.

Capite 2°. sic loquitur: *Similiter unum Verbum, & olim carnem de Mariâ Virgine sumpsit, & nunc de altari salutarem hostiam accipit.* *Edit. Mogunt. 1631. T.2. p.760. col. 2.*

Capite verò 9. ait: *Materia vel substantia sacrificii quod erat tunc, & nunc est in manibus Pontificis nostri, non simplex est, sicut nec Pontifex ipse solius divina, vel solius humana substantia est. Est enim tam in Pontifice, quàm in sacrificio divina substantia & terrena. Terrena in utroque est, id quod corporaliter vel localiter videri potest: divina in utroque Verbum invisibile est, quod in principio erat Deus apud Deum. Nam cùm diceret idem magnus Pontifex panem & vinum tenens, Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus: vox erat Verbi incarnati, vox æterni principii, verbum antiqui consilii. Verbum quod humanam acceperat naturam, id est in carne manens, panis & vini accipiebat substantiam, vitâ mediâ, panem cum suâ carne, vinum cum suo jungebat sanguine. Quemadmodum in corporeis sensibus menti & corpulento aëri media lingua intervenit, & utrumque conjungens unum sermonem efficit, quo in aures dimisso, id quod audibile est, citò absumitur & transit, sensus autem sermonis & in dicente, & in eo qui audit integer permanet & inconsumptus. Sic Verbum Patris carni & sanguini quem de utero Virginis assumpserat, & pani ac vino quod de altari assumpsit, medium interveniens, unum sacrificium efficit, quod cùm in ora fidelium Sacerdos distribuit, panis & vinum absumitur & transit.* *Ib. p.762. col. 2.*

Resp. ad primum, hoc unum citatis verbis efficere Rupertum, unum scilicet esse corpus Christi, non plura, sicut unum est Verbum à quo suscepta est humanitas, & unum sacrificium, quod à Sacerdotibus offertur. *Igitur*, ait Rupertus, *unum* *Ib. p. 760. col. 2.*

corpus est, & quod de Mariâ genitum in cruce pependit, & in sancto altari oblatum, quotidie nobis ipsam innovat passionem Domini. Unitatem autem illam corporis, probat ex unitate Verbi: *Nec duo,* inquit, *corpora dicuntur aut sunt, hoc quod de altari, & illud quod de utero Virginis; quia videlicet unum idemque Verbum, unus idemque Deus, sursum est in carne, hîc in pane. Alioquin & ille panis quem heri sacrificavimus, & ille quem hodie vel cras sacrificabimus, plura sunt corpora, nec rectè dicimus offerri ab Ecclesiâ corpus Domini, meliùsque diceremus, corpora, quia quotidie penè tot offeruntur panes, quot habentur in Ecclesiâ Sacerdotes: sed hoc prohibet causa, convincit ratio, religio respuit; unitas enim Verbi unitatem efficit sacrificii.* Non aliud est Ruperti intentum. Quòd verò agnoscat dogma conversionis seu transubstantiationis panis in corpus, & vini in sanguinem Christi, patet ex eodem ipso loco qui objicitur; bis quippe repetit *panem & vinum in verum corpus & sanguinem Domini transferri.*

Ad secundum, eadem est mens, idem consilium Ruperti; unum scilicet esse sacrificium, quia unum est Verbum, unum Christi corpus.

Cùm verò ait materiam sacrificii *simplicem non esse, sed constare ex duplici naturâ, unâ terrestri, & alterâ divinâ, quemadmodum & ipse Pontifex noster Christus duplici naturâ constat*, per terrenam sacrificii naturam, intelligit auctor materiam panis ante consecrationem; & post consecrationem, species seu accidentia panis & vini, unde ait, *terrenam substantiam esse secundùm id quod corporaliter vel localiter videri potest.* Deinde comparatio quam instituit inter mentem & aërem, quæ duo lingua conjungens, unum efficit sermonem, & Verbum quod

panem assumens, unum efficit sacrificium, comparatio, inquam, illa non eò tendit, ut probet Rupertus hypostaticam unionem esse inter panem & Christum in Eucharistiâ, nisi velis eò absurditatis delapsum illum fuisse, ut inter aërem & mentem, hypostaticam pariter unionem admiserit, ad eundem mediante linguâ efformandum sermonem. Hoc unum igitur intendit, unum esse sacrificium, sicut unus est Christus, & unum ejus corpus; quemadmodum unus est sermo, quem ex mente & aëre percusso efformat lingua. Si comparationem illam ulteriùs protendas, ridiculam ac planè absurdam sententiam Ruperto affinges.

Objiciunt 2°. ex Lib. 6. in Joan. pag. 315. editionis Parisiensis Caroli Chatelin, ubi sic loquitur Rupertus: *Verbum quod est panis Angelorum caro factum est, non mutatum in carnem, sed assumendo carnem: sic id ipsum Verbum jam dudum caro factum panis visibilis fit, non mutatum in panem, sed assumendo, & in unitatem personæ suæ transferendo panem. Proinde sicut de carne nostrâ, quam Virgo Maria peperit, verè fatemur propter unitatem personæ, quia Deus est; sic nihilominus de pane illo visibili, quem ejusdem Verbi invisibilis divinitas assumens in carnem suam transfert, verè & catholicè confitemur, quia corpus Christi est.* Videtur hîc Rupertus similem inter panem & Christum hypostaticam unionem agnoscere, cum eâ quæ est inter Verbum & humanitatem. *Edit. Moguntin. 1631. T. 2. p. 327. col. 1.*

Et Lib. 7. pag. 319. *Quomodo*, inquit, *senex Abraham videre potuit, ut & arietem percuteret, & filium aræ superpositum non læderet. Licet panis iste visibilis cum invisibili Filio Dei unum factus sit, aries autem ille cum Isaac, pro quo eidem aræ imposi-* *Ib. p. 331. col. 2.*

tus est, unum esse vel fieri non potuerit. Nam Filius Dei, id est Deus & homo, habet in se virtutem effectivam quâ sibi uniat panem illum visibilem; Isaac autem illum sibi concorporare, salvâ utrâque substantiâ, non poterat arietem. Proinde illic in figurâ immolatus est Isaac in ariete, hîc in pane & vino immolatur Dei Filius in carnis & sanguinis sui veritate.

Ib. p. 333. col. 1. Et pag. 321. *Sicut Deus & homo unus est Christus,* ait, *sic & iste panis visibilis consecratus, cum illâ carne quæ pependit in cruce, una caro est, unum est Christi corpus. Et quia sicut in verâ carnis morte divinitas nihil passa est, sic ubi in altari verum Christi corpus immolatur, frangitur, & manducatur, eadem Christi humanitas quæ semel passa est & resurrexit, nihil patitur.*

Resp. ad primum testimonium: hîc unus est Ruperti scopus in comparatione quam instituit, inter assumptionem humanitatis à Verbo, & assumptionem panis à Christo, quòd sicut Verbum mutatum non fuit in humanitatem, ita Christus assumendo panem, mutatus non fuit in panem. Imò expressè affirmat eodem in loco Rupertus, Christum *panem terrenum in carnem suam transmutare*, quod de Verbo assumente humanitatem in unitatem personæ nusquam dixit. At quomodo stare posset illa unio hypostatica cum transmutatione unius substantiæ in alteram, siquidem in unione hypostaticâ utraque natura inconfusa & impermixta remanet, non autem cùm una natura seu substantia in aliam convertitur & transmutatur? Assumpsit ergo Christus & humanitatem in Incarnatione, & panem in Eucharistiâ, sed non eodem modo: assumpsit humanitatem, eam sibi hypostaticè uniendo; & assumpsit panem, non per unionem hypostaticam, sed per conversionem panis in corpus suum: & quemadmo-

dum in Incarnatione unus est Christus non mutatus in humanitatem, ita in Eucharistiâ unum est corpus non mutatum in panem, imò panis mutatur seu convertitur in corpus. Hoc unum præ oculis habebat Rupertus cùm hæc scribebat. Et verò ibidem conversionem panis in corpus, & vini in sanguinem disertè ille agnoscit his verbis: *Crede & hoc*, inquit, *quia panis ille visibilis, & vinum, quamvis nihil de exteriori specie mutatum sit, in alium transierint, & illum cibum potumque conversa sint, qui Angelorum victus est*. Et in ipso textu qui objicitur, *Ipse panis cælestis*, ait, *panem terrenum nobis dat, quem viventibus & quibus manducari potest, vitam det æternam, in carnem suam transmutat*. Cùm verò postea Rupertus ait Christum *in unitatem personæ transferre panem*, non aliud intendit, nisi quod unum sit, non duo in Eucharistiâ corpora, sicut ipse aliis in locis declaravit, & jam observavimus: quod & in hoc ipso citato textu manifestum est, cùm asserit Christum *panem in carnem suam transmutare*. Si transmutat, ergo non remanet; ergo vera fit transmutatio.

Ib. p. 320. col. 1.

Ib. p. 327. col. 1.

Ad secundum testimonium ex L. 7. ductum, observa dicere quidem Rupertum, panem unum quid *esse cum Christo* post consecrationem, non autem *simul esse cum Christo*: panis reipsâ post consecrationem unum quid est cum Christo, quia non amplius panis est, sed Christus ipse, unde non simul est cum Christo; aliàs Christus diceretur esse simul cum semetipso. Rupertus loco citato istam diluit nonnullorum objectionem, *Si reverâ panis iste Christus est, ergo contra Apostoli sententiam & contra fidem, toties Christus patitur vel moritur; quoties hic panis in mensâ frangitur*. Respondet Rupertus, Christum nec pati nec mori, cùm panis frangitur,

tus est, unum esse vel fieri non potuerit. Nam Filius Dei, id est Deus & homo, habet in se virtutem effectivam quâ sibi uniat panem illum visibilem; Isaac autem illum sibi concorporare, salvâ utrâque substantiâ, non poterat arietem. Proinde illic in figurâ immolatus est Isaac in ariete, hîc in pane & vino immolatur Dei Filius in carnis & sanguinis sui veritate.

Ib. p. 333. col. 1. Et pag. 321. *Sicut Deus & homo unus est Christus*, ait, *sic & iste panis visibilis consecratus, cum illâ carne quæ pependit in cruce, una caro est, unum est Christi corpus. Et quia sicut in verâ carnis morte divinitas nihil passa est, sic ubi in altari verum Christi corpus immolatur, frangitur, & manducatur, eadem Christi humanitas quæ semel passa est & resurrexit, nihil patitur.*

Resp. ad primum testimonium: hîc unus est Ruperti scopus in comparatione quam instituit, inter assumptionem humanitatis à Verbo, & assumptionem panis à Christo, quòd sicut Verbum mutatum non fuit in humanitatem, ita Christus assumendo panem, mutatus non fuit in panem. Imò expressè affirmat eodem in loco Rupertus, Christum *panem terrenum in carnem suam transmutare*, quod de Verbo assumente humanitatem in unitatem personæ nusquam dixit. At quomodo stare posset illa unio hypostatica cum transmutatione unius substantiæ in alteram, siquidem in unione hypostaticâ utraque natura inconfusa & impermixta remanet, non autem cùm una natura seu substantia in aliam convertitur & transmutatur? Assumpsit ergo Christus & humanitatem in Incarnatione, & panem in Eucharistiâ, sed non eodem modo: assumpsit humanitatem, eam sibi hypostaticè uniendo; & assumpsit panem, non per unionem hypostaticam, sed per conversionem panis in corpus suum: & quemadmo-

quomodo Verbum à summo demissum caro factum est, non mutatum in carnem, sed assumendo carnem; sic panis & vinum utrumque ab imo sublevatum fit corpus Christi & sanguis, non mutatum in carnis saporem, sive in sanguinis horrorem, sed assumendo invisibiliter utriusque, divinæ scilicet & humanæ, quæ in Christo est, immortalis substantiæ, veritatem. Proinde sicut hominem, qui de Virgine sumptus in cruce pependit, rectè & catholicè Deum confitemur, sic veraciter hoc quod sumimus de sancto altari, Christum dicimus, agnum Dei prædicamus.

Statuit eò loci Rupertus, velut certum ac fixum principium, Spiritum sanctum non destruere substantiam earum rerum, quas ad aliquos usus assumit. Ita nec in Incarnatione, humanitatis, nec in Eucharistiâ, panis destruit substantiam; unde sequitur integram remanere panis substantiam in Eucharistiâ, sicut integra remanet humanitas in mysterio Incarnationis.

Resp. Rupertum duplicem agnoscere mutationem, unam quâ res sic mutaretur, ut destrueretur penitus, ac in nihilum rediret, quæ mutatio destructiva dicitur; alteram verò, per quam res ita mutatur, ut simul perficiatur. Et hæc rursus duplex est, una per quam res quæ mutatur & perficitur, suam adhuc priorem retinet naturam & substantiam; altera verò, per quam nihil de priori substantiâ superstes remanet. Cùm verò asserit Rupertus, nullam à Spiritu sancto substantiam earum rerum destrui, quas in aliquos usus assumit, loquitur de mutatione quâ res penitus ac totaliter destruitur & in nihilum reducitur, non de aliâ quæ perfectiva est. Audiendus ipse Rupertus Lib. 2. in Joan. *Dominus*, inquit, *nec de nihilo vinum, quo convivas lætificaret*, *Edit. Mogunt. T. 2. p. 243. col. 1.*

nec de nihilo panem fecit, quo turbas esurientes satiaret, nec aliquid omnino in totâ suorum serie signorum, de non existentibus fecit, sed vel existentia in majus & melius provexit, faciendo de aquâ vinum. Mens igitur Ruperti hæc est, Christum Dominum in omnibus miraculis in quibus facta est conversio, v. g. aquæ in vinum in Cana Galileæ, non destruxisse, seu non annihilasse priorem substantiam, sed perfecisse & in melius eam commutasse. Talem porro mutationem perfectivam panis in corpus Christi agnoscit auctor in Eucharistiâ, non remanente quidem panis substantiâ, sed eâ in substantiam corporis Christi commutatâ. *Panis & vinum*, inquit, *utrumque ab imo sublevatum fit corpus Christi & sanguis, non mutatum in carnis saporem, sive in sanguinis horrorem, sed assumendo invisibiliter utriusque, divinæ scilicet & humanæ, quæ in Christo est, immortalis substantiæ veritatem.* Tota igitur difficultas quæ ex Ruperto nobis hîc opponi potest, in eo est, an substantia panis, quam ille agnoscit converti seu mutari in corpus Christi, dicenda sit destructa vel annihilata, an tantùm mutata & conversa, quæ certè quæstio levissimi momenti est ac de solo nomine.

Proponuntur & solvuntur nonnullæ quæstiones quæ sequuntur ex dogmate realis præsentiæ Christi in Eucharistiâ, & transsubstantiationis.

Quæres igitur 1°. an Eucharistia sit adoranda cultu latriæ; & ad quid referatur talis adoratio.

Resp. adorandam esse, eamque adorationem ad Christum verum Deum in Eucharistiâ præsentem referri.

Ratio est, quia Christus adorandus est adoratione supremâ, cùm sit verus & substantialis Deus. Deut. 6. & Matth. 4. *Dominum Deum tuum adorabis, &*

illi soli servies. Hæbr. 1. v. 6. *Cùm introducit primogenitum in orbem terræ, dicit, Et adorent eum omnes Angeli Dei.* Atqui Christus, ex ante dictis, verè, realiter & substantialiter præsens est in Eucharistiâ; ergo &c.

Adoratio autem illa tota refertur ad Christum ipsum, non ad symbola & species externas, quæ, licet cultu aliquo religioso sint honorandæ, non tamen supremo & latriæ. Hinc immeritò Calvinistæ nos ἀρτολάτρας, id est, panis adoratores, ad invidiam appellant. Neque refert, quòd ante species illas procumbamus: namque exterior illa corporis conformatio ex interiori adorantis mente atque intentione dirigitur ad ipsum Christum; perinde ac ii, qui coram Christo in terris degente adorantes procumbebant, non ad vestes, quibus indutus erat, sed ad Christum ipsum suum cultum & adorationem dirigebant. Cùm igitur aiunt Orthodoxi, se adorare Sacramentum Eucharistiæ, rem contentam, nempe Christum, usurpant pro re continente: neque enim ad symbolum ipsum refertur & in eo sistit adoratio, sed ad Christum verum Deum.

Sed, inquies, praxis illa exponit Fideles periculo idololatriæ: fieri enim potest ex malitiâ vel incuriâ Sacerdotis, ut hostia quæ adorando proponitur, non sit consecrata.

Resp. Probaret argumentum istud, non tantùm abstinendum fore ab adorandâ Eucharistiâ, sed etiam à sumendâ. In casu igitur proposito nullum est idololatriæ periculum: namque, ex mox dictis, adoratio pendet ex intentione adorantis: at ille Fidelis bono animo existimat se adorare Christum in hostiâ consecratâ præsentem; quamvis igitur in objecto sit error, non tamen in actione: quemadmodum qui alium à Christo, dum in terris erat, ado-

rasset, existimans ob vultûs similitudinem, esse Christum ipsum, reus profectò idololatriæ non fuisset; cultus enim ille & adoratio ex intentione adorantis ad verum Christum ordinatus fuisset.

Adorationem illam sicut & solemnem corporis Christi festivitatem ac circumgestationem sic definit Concilium Trid. Sess. 13. Can. 6. *Si quis dixerit, in sancto Eucharistiæ Sacramento Christum unigenitum Dei filium non esse cultu latriæ, etiam externo, adorandum, atque ideo nec festivâ peculiari celebritate venerandum; neque in processionibus, secundùm laudabilem & universalem Ecclesiæ sanctæ ritum & consuetudinem, solemniter circumgestandum, vel non publicè, ut adoretur, populo proponendum, & ejus adoratores esse idololatras; anathema sit.*

T. 14. Conc. p. 809. A.

Quæres 2°. an propriè annihiletur panis & vinum, cùm utriusque sit conversio in corpus & sanguinem Christi.

Resp. negativè. Quia in annihilatione nullus est terminus positivus, sive à quo, sive ad quem, qualis tamen reperitur in conversione panis in corpus Christi: terminus enim à quo, est substantia panis, & terminus ad quem, est corpus Christi. Ad annihilationem propriè dictam, ait Isambertus noster pag. 512. duo requiruntur.

1°. ut res quæ dicitur annihilari, desinat totaliter secundùm omnes & quascunque partes suæ entitatis, per meram suspensionem divini concursûs: quia nempe annihilatio opponitur creationi; ergo quemadmodum creatio fit ex puro nihilo, ita annihilatio debet esse ad purum nihilum: quod contingeret, si res existens desineret esse omnimodè, per suspensionem simplicem divini concursûs; non autem vi & efficaciâ alicujus positivi quod sequatur ad ejus destructionem.

[redacted]

II°. Requiritur ut ad ejus desitionem nihil reale & positivum producatur, ex cujus positione & efficaciâ ista desitio sequatur: quia nempe annihilatio distinguitur à conversionibus naturalibus, in quibus formæ quæ desinunt, non dicuntur à Philosophis propriè annihilari; eo quòd illa mutatio per quam nova forma inducitur, est causa destructiva formæ prioris.

Jam verò substantiæ panis & vini non desinunt per meram suspensionem divini concursûs, sed per aliam actionem positivam, nempe consecrationem, quâ perfectâ corpus Christi fit præsens, recedente panis & vini substantiâ, seu potius totâ conversâ & mutatâ in corpus & sanguinem Christi.

Sed, inquies, illud annihilatur, cujus & materia & forma tota perit ac destruitur: atqui materia & forma panis ac vini tota perit & destruitur; ergo &c.

Resp. dist. maj. Si pereat & destruatur per meram concursûs divini suspensionem, neque sit aliquid positivum ex destructione resultans, concedo: si pereat per actionem positivam, sitque illius terminus aliquis realis & positivus, nego.

Quæres 3°. an transubstantiatio sit actio, & qualis: an adductiva, vel unitiva, vel conservativa, vel reproductiva.

Resp. 1°. transubstantiationem esse veram actionem. Colligitur ex modo loquendi SS. Patrum, & exemplis quibus utuntur. Aiunt enim *conversionem fieri* panis & vini in corpus & sanguinem, *mutationem, transitum, transelementationem:* quod illustrant exemplis conversionis aquæ in vinum in Cana Galilææ, uxoris Loth in statuam salis, virgæ Moysis in serpentem, panis, aliorumque ciborum in substantiam sumentis &c. quæ certè omnia veram &

ratione agentis, quia hæc converſio fit per virtutem Dei infinitam.

Eſt autem unum & idem inſtans in quo deſinit ſubſtantia panis, & ponitur corpus Chriſti: extrinſecum quidem pani, ita ut ultimum inſtans deſitionis panis, primum ſit reproductionis corporis Chriſti.

Quæres 6°. utrum totus & integer Chriſtus ſit ſub unaquâque ſpecie.

Reſp. affirmativè. Hinc S. Paulus 1. Corinth. 11. v. 27. reum facit corporis ſimul & ſanguinis Chriſti, eum qui indignè ſumpſerit vel corpus, vel ſanguinem. *Quicunque*, inquit, *manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini.* Et Conc. Trid.

T.14. Conc. p. 806. A. Seſſ. 13. cap. 3. ait, *ſemper hanc fidem in Eccleſiâ Dei fuiſſe, ſtatim poſt conſecrationem verum Domini noſtri corpus, verumque ejus ſanguinem ſub panis & vini ſpecie, unà cum ipſius animâ & divinitate exiſtere; ſed corpus quidem ſub ſpecie panis, & ſanguinem ſub vini ſpecie, ex vi verborum; ipſum autem corpus ſub ſpecie vini, & ſanguinem ſub ſpecie panis, animamque ſub utrâque, vi naturalis illius connexionis & concomitantiæ, quâ partes Chriſti Domini, qui jam ex mortuis reſurrexit non amplius moriturus, inter ſe copulantur: divinitatem porro, propter admirabilem illam ejus cum corpore & animâ hypoſtaticam unionem. Quapropter veriſſimum eſt*, pergit Conc. *tantumdem ſub alterutrâ ſpecie, atque ſub utrâque contineri: totus enim & integer Chriſtus ſub panis ſpecie, & ſub quavis ipſius ſpeciei parte; totus item ſub vini ſpecie, & ſub ejus partibus exiſtit.*

Ratio eſt 1°. quia diviſus non eſt Chriſtus, &

quæ semel assumpsit, nunquam dimisit, atque semel mortuus, non moritur amplius. Igitur ab ipso primo Incarnationis instanti, nexu inseparabili conjuncta fuit divinitas cum humanitate; & ab ipsâ Resurrectione, humanitas Christi, ut pote immortalis, naturali & indissolubili unione cum animâ & sanguine semper conjungitur; ergo qui sub panis specie sumit corpus Christi, vel sub vini specie ejus sanguinem, ille totum & integrum sumit Christum. 2°. quia Christus non est in Sacramento Eucharistiæ modo locali & circumscriptivo, sed definitivo & sacramentali, quomodo anima est in corpore, & gradus substantiæ est in totâ materiâ: atqui anima tota est in toto corpore, & tota in singulis ejus partibus: gradus substantiæ totus est in qualibet parte materiæ; cùm igitur corpus Christi succedat in locum substantiæ panis, debet esse ubi erat substantia panis: sed substantia illa erat ante consecrationem, in singulis partibus panis; ergo corpus Christi post consecrationem debet esse sub omnibus partibus hostiæ consecratæ. Inde est quòd tantâ diligentiâ præcavebant veteres Christiani, ne vel minima pars donorum consecratorum in terram decideret.

Quæres 7°. quæ contineantur sub qualibet specie, vi verborum; & quæ per concomitantiam; & quid sit illa concomitantia.

Resp. 1°. concomitantiam esse connexionem naturalem partium Christi, quâ fit ut una non possit esse sine alterâ. Sic non potest esse corpus sine animâ, sanguine, divinitate.

Resp. 2°. cum Conc. Trid. mox citato, vi verborum sub specie panis esse corpus; & sub specie vini, esse tantùm sanguinem Christi.

Ratio est, quia vi verborum immediatè & directè illud ponitur, quod per verba directè significatur; sunt enim illa practica & operativa: atqui verba quibus consecratur panis, directè significant tantùm corpus; & ea quibus consecratur calix, tantùm sanguinem Christi; ergo &c.

Resp. 3°. per concomitantiam naturalem & proximam sub utrâque specie simul esse corpus, sanguinem & animam; & per concomitantiam supernaturalem ac remotam, esse divinitatem, itemque personam Patris, & Spiritûs sancti.

Ratio primæ partis est, quia corpus Christi ponitur in Eucharistiâ; quale nunc est: atqui nunc sanguinem habet & animam; habet enim perfectum & animatum corpus, sed immortale & incorruptibile: unde excludi ac removeri debet ab eo, ea humorum contrariorum pugna ex quâ rei corruptio & interitus nascitur. Ita docet S. Augustinus Epistolâ ad Consentium, à quo fuerat interrogatus an Christi corpus in Cœlo degens haberet ossa, sanguinem aliosque humores. Sanctus Doctor ait, credere s corpus Christi ita esse in Cœlo, ut erat quando a cendit in Cœlum: deinde probat, admisso in Chr sti corpore sanguine aliisque humoribus, caven dum esse ne corruptio quoque admittatur. Atq hinc inferes, quòd si Apostoli triduo mortis Ch sti, quo sanguis à corpore separatus fuit, Eucha stiam consecrassent, corpus sine sanguine sub s cie panis, & sanguis sine corpore sub specie v fuisset.

Ratio secundæ partis est, quia concomitantia supernaturalis petitur ex unione hypostaticâ Verbi divini cum naturâ humanâ: at divinitas una sanè & indivisa in tribus personis quæ sese mutuò in

dunt & continent. Unde addit Concilium Trid. *divinitas porro, propter admirabilem illam ejus cum corpore & animâ unionem hypostaticam.*

Quæres 8°. utrum corpus Christi sit quantitativè, seu extensivè & localiter in Eucharistiâ.

Resp. negativè. Patet ex dictis antea, ubi solvebamus Objectiones Novatorum ductas ex testimonio sensuum. Corpus quidem Christi in Eucharistiâ quantum est, cùm habeat essentiam quantitatis, quæ posita est in extensione internâ partium in ordine ad se, cum proximâ aptitudine ad extensionem externam, & impenetrationem actualem: sed non est quantitativè, cùm locum dimensivè ac per partes non occupet, sed sit definitivè, per modum spiritûs.

Quæres ultimò, utrum remaneant in Eucharistiâ accidentia sine subjecto; atque ex illis nutritio fieri possit, ac nova rei generatio.

Resp. affirmativè. Responsionem exposuimus loco mox citato superiùs. Consule.

QUÆSTIO QUARTA.

De naturâ, materiâ, & formâ Sacramenti Eucharistiæ.

OCto Articulis complectemur omnes, quæ circa naturam & essentiam, materiam, & formam Sacramenti Eucharistiæ moveri solent, quæstiones.

Primus erit: an Eucharistia sit Sacramentum; & quid in eâ rationem Sacramenti habeat.

Secundus: an Eucharistia posita sit in re permanenti, an in usu tantùm & actione.

Tertius: an Eucharistia sit unum specie Saci mentum; & unde repetenda sit ejus unitas nun rica & individualis.

Quartus: an panis & vinum sint materia Eucl ristiæ; & quæ in illis requirantur conditiones.

Quintus: de antiquitate usûs panis ferment apud Græcos, & azymi apud Latinos.

Sextus: de aquâ vino Calicis admiscendâ: q jure, & quâ necessitate, quâ quantitate sit miscen

Septimus: de modo quo aqua convertitur in s guinem Christi: an mediatè, vel immediatè.

Octavus denique, de formâ Sacramenti Eucha stiæ.

ARTICULUS PRIMUS.

An Eucharistia sit Sacramentum; & quid in e præcisè rationem habeat Sacramenti.

CUm plura distingui possint in Eucharisti nempe verba Christi quibus panis & vin consecratur, species ipsæ consecratæ, corpus sanguis Christi quæ sub illis existunt, atque usus sumptio, hinc nata inter Scholasticos quæsti quid eorum quatuor præcisè habeat rationem S cramenti. Varias authorum sententias legere po ris apud Vasquesium in 3. partem S. Th. disp. 1 q. 73. art. 1. cap. 2.

Prima Conclusio.

Eucharistia verum est ac propriè dictum Sac mentum.

Probatur: Quia habet omnes conditiones veri propriè dicti Sacramenti.

1°. est signum sensibile, per species panis & vi

Cùm autem hæc sit conditio signi, ut aliud significet, Eucharistia, quatenùs signum, tria significat. 1°. præteritam mortem Christi, quam in memoriam revocat. *Hoc facite in meam commemorationem. Quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis.* 1. Cor. 11. v. 25. & 26. 2°. præsens substantialiter corpus Christi. *Hoc est corpus meum.* Matth. 26. v. 26. & paratam gratiam sanctificantem. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.* Joan. 6. v. 57. 3°. futuram gloriam. Joan. 6. v. 57. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die.* Præterea nostri nos admonet officii, ut nempe Christiani omnes communi charitatis vinculo inter se socientur & unum sint, sicut ex multis granis unus fit panis. *Quoniam*, inquit S. Paulus, 1. Corinth. 10. v. 17. *unus panis, unum corpus multi sumus.* Tria ista distinctè exprimit Ecclesia in Cantico venerabilis Sacramenti. *O sacrum*, exclamat, *convivium, in quo Christus sumitur, recolitur memoria passionis ejus, mens impletur gratiâ, & futuræ gloriæ nobis pignus datur.*

II°. est signum institutum à Christo, ut colligitur ex cap. 26. S. Matth. 14. S. Marci. 22. S. Lucæ.

III°. vim habet producendi gratiam sanctificantem in hac vitâ, & conferendi gloriam æternam in alterâ. Joan. 6. v. 55. & 57. Gratia autem illa quæ propria est Eucharistiæ, datur per modum cibi seu alimenti nutrientis & roborantis, in quo à cæteris Sacramentis distinguitur.

Definiri igitur meritò potest Eucharistia, *Sacramentum corporis & sanguinis Christi, institutum à*

Christo ad spiritualem Fidelium refectionem & alimoniam.

Dicitur 1°. *Sacramentum*, id est, signum sensibile, permanens; quæ vox tenet locum generis.

Dicitur 2°. *corporis & sanguinis Christi*, qua realiter & substantialiter adsunt : ut excludatu præsentia tantùm figuræ, metaphoræ, aut virtuti & efficaciæ, quam excogitarunt Calvinistæ.

Dicitur 3°. *institutum ad spiritualem Fidelim refectionem & alimoniam*; quibus verbis ejus velut specifica differentia designatur, ac confoditur erro Socinianorum contendentium Eucharistiam esse signum nudum ac vacuum, omni prorsus virtute & efficaciâ destitutum.

Secunda Conclusio.

Neque consecratio, neque usus seu sumptio, nequ species consecratæ solæ, neque corpus Chris solum, sed species simul cum corpore & sanguine Christi, seu corpus & sanguis Christi prou sub speciebus panis & vini continentur, præcis habent rationem Sacramenti in Eucharistiâ.

Probantur singulæ partes.

I°. nomine consecrationis vel intelligitur illa actio quâ panis & vinum convertuntur in corpus & sanguinem Christi; vel intelligitur prolatio verborum quibus perficitur illa conversio : atqui consecratio neutro modo esse potest Sacramentum, au pars Sacramenti Eucharistiæ. Non primo, qui conversio illa planè insensibilis est; Sacramentun verò debet esse signum exterius sensibile. Non secundo, tùm quia SS. Patres aiunt per consecrationem fieri seu confici Eucharistiam; igitur conse

cratio est quidem causa efficiens Sacramenti, sed non est ipsum Sacramentum: tùm quia Sacramentum immediatè per se signum est practicum & efficax gratiæ sanctificantis: atqui consecratio immediatè corpus quidem Christi efficit, sed non ipsam sanctificantem gratiam; tùm denique quia Sacramentum Eucharistiæ in re permanenti, non fluxâ & transeunte consistit, ut mox ostendemus; atqui verba quibus fit consecratio non permanent, sed fluunt & transeunt.

II°. Neque usus seu sumptio est Sacramentum, aut pars Sacramenti Eucharistiæ, sed tantùm conditio necessaria ut Sacramentum operetur.

Ratio primæ partis est, tùm quia perfectum est Sacramentum antequam sumatur; prolatis enim verbis consecrationis, statim corpus & sanguis Christi fiunt substantialiter præsentia: tùm quia solus Sacerdos est minister conficiens Sacramentum Eucharistiæ: solus tamen Sacerdos non sumit Sacramentum, sed omnes Fideles; ergo isti Fideles sumendo Eucharistiam dici possent eam conficere.

Ratio secundæ partis est, quia Sacramentum non operatur, nisi applicetur subjecto: alia porro non est Eucharistiæ applicatio, quàm usus illius seu sumptio, quæ conditio requisita est, ut gratiam producere possit.

III°. neque solæ species, aut solum corpus Christi habent rationem Sacramenti.

Non solæ species: Quia Eucharistiæ Sacramentum gratiam producit, animam nutriendo; adoratur à Fidelibus, perficitur à ministris &c. atqui solæ species non producunt gratiam, non adorantur à Fidelibus, neque à ministris per certa verba conficiuntur.

Non solum Christi corpus: Quia Sacramentum debet esse sensibile; tale autem non est corpus Christi in Eucharistiâ.

Superest igitur ut ratio Sacramenti Eucharistiæ consistat in corpore & sanguine Christi, prout sub speciebus panis & vini continentur: omnes siquidem conditiones veri & propriè dicti Sacramenti huic toti complexo ex speciebus & corpore ac sanguine Christi, apprimè conveniunt, ut patebit expendenti.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1°. Forma est de essentiâ rei: atqui verba quibus consecratur Eucharistia, sunt forma illius; ergo &c.

Resp. dist. maj. Forma informans ac perseverans, concedo: forma conficiens, nego. Dist. min. verba sunt forma Eucharistiæ, conficiens, concedo: informans, ac perseverans, nego.

Objicies 2°. Ex S. Th. post Innocentium III. Cap. *Cùm Marthæ. De celebratione Missarum.* tria distingui debent in Eucharistiâ, Sacramentum tantùm; res Sacramenti tantùm; res & Sacramentum simul: atqui, juxta illos, species sunt Sacramentum tantùm.

Resp. dist. min. species sunt Sacramentum tantùm, sumendo nomen Sacramenti inadæquatè, pro eo præcisè quod significat, concedo: sumendo adæquatè, pro eo quod significat simul & producit gratiam, nego. Cùm igitur tria requirantur ad Sacramentum verum & adæquatè sumptum, nempe sensibilitas, significatio, & efficacia, ac speciebus duæ tantùm priores conditiones competant, non tertia, sequitur citatos authores sensu adæquato & perfec-

ro nomen Sacramenti non usurpasse, cùm dixerunt, in Eucharistiâ species esse tantùm Sacramentum. In Eucharistiâ igitur species sunt Sacramentum tantùm; gratia sanctificans est res tantùm Sacramenti; corpus verò Christi sub speciebus contentum, est & res Sacramenti & Sacramentum simul.

Instabis: Quod secundùm se est Sacramentum simul & res Sacramenti, non potest junctum cum alio constituere rationem Sacramenti tantùm: atqui corpus Christi est Sacramentum simul & res Sacramenti; ergo &c.

Resp. nego maj. Hoc enim fieri potest per præcisionem unius ab altero. Sic in Sacramento Pœnitentiæ, dolor interior de peccatis est Sacramentum simul & res Sacramenti; significat enim remissionem peccatorum, & significatur per externam peccatorum declarationem: atqui tamen idem internus dolor simul junctus cum externâ peccatorum confessione, constituit rationem Sacramenti tantùm. Idem dicas in Eucharistiâ, de speciebus & corpore Christi.

Objicies 3°. Concilium Trid. Sess. 13. cap. 4. ait corpus & sanguinem Christi esse in Sacramento Eucharistiæ; ergo supponit Concilium rationem Sacramenti Eucharistiæ non consistere in corpore & sanguine Christi.

Resp. dist. conseq. non consistere in solo corpore & sanguine, concedo: in corpore & sanguine, quatenus sunt in Sacramento, hoc est sub speciebus sensibilibus, in quibus corpus & sanguis Christi, non tanquam locatum in loco, sed pars in toto, nego.

Objicies 4°. Eucharistia frequenter appellatur à Veteribus Sacramentum corporis Christi; ergo

corpus Christi non constituit rationem Sacrament in Eucharistiâ.

Resp. nego conseq. Appellatur enim Eucharisti Sacramentum corporis Christi, quia est signum continens corpus Christi.

Objicies denique: Quælibet pars essentialis Sacramenti debet esse sensibilis, & pertinere ad materiam, vel ad formam illius: atqui corpus Christ non est sensibile.

Resp. dist. maj. debet esse sensibilis, vel per se vel saltem per aliud, concedo: per se, nego. Sic dolor de peccatis essentialis est pars Sacramenti Pœnitentiæ, quæ tamen sensibilis non redditur nis per externam peccatorum confessionem. Pariter corpus Christi ex se non est sensibile, fit tamen sensibile per species exteriores sub quibus continetur; & sub eo respectu ad naturam Sacramenti Eucharistiæ pertinet, quod cùm spectari possit sub duplici respectu, vel in fieri, vel in facto esse, potest quoque sua materia & forma ei pro quolibet statu assignari. In fieri, habet pro materiâ panem & vinum, & pro formâ verba consecrationis: in facto esse, dici potest species externas habere rationem materiæ; & corpus Christi, aut significationem spiritualem, habere quasi rationem formæ: neque in hoc quidquam periculi esse videtur, quod ex quæstione merè Scholasticâ dependet.

ARTICULUS II.

An Eucharistia consistat in re permanenti, vel in usu tantùm & actione transeunte.

Prænotanda.

Status quæstionis est, utrum statim à prolatis verbis consecrationis, independenter ab usu seu sumptione, corpus & sanguis Christi sint realiter præsentia sub speciebus panis & vini, atque sub illis tamdiu perseverent, quamdiu illæ integræ remanent: an verò fiant tantùm præsentia, cùm actu sumitur seu manducatur panis, & bibitur vinum eucharisticum.

Illud posterius admittunt Novatores Lutherani & Calvinistæ, etsi inter se discordes sint in assignandâ actione in quâ ratio Sacramenti collocanda sit.

Calvinistæ enim volunt actionem illam esse actualem actionem quâ manducatur corpus, & sanguis bibitur. Ita Calvinus L. 4. Institut. cap. 17. paragr. 37.

Lutherani verò contendunt esse omnes illas actiones quas Christus in ultimâ Cœnâ exercuit; nempe, accepit panem, benedixit, fregit, dedit Discipulis, & isti acceptum manducaverunt: quæ omnes, inquiunt, actiones unam quasi totalem, integram & continuam constituunt actionem, quæ simpliciter dicitur actio cœnæ seu cœna: unde neque ante, neque post illas actiones Christus, juxta eos, realiter præsens est in Eucharistiâ. Ita Kemnitius 2. parte examinis Conc. Trid. cap. 3. & 6.

Non minùs dissentiunt circa asservationem Eucharistiæ.

Nonnulli dixerunt corpus Christi triduo perseverare in Eucharistiâ, in gratiam scilicet ægrotantium ad quos potest deferri. Ita ex Lindano refert Sanctesius, Repetitione 4. de Eucharistiâ c. 12. Spalatensis verò Lib. 5. de Republicâ Ecclesiasticâ cap. 6. n. 257. scribit Sacramentum Eucharistiæ ab unâ publicâ communione ad aliam usque perseverare, pro iis scilicet qui publicæ communioni adesse non potuerunt: *quia*, inquit ille, *unum moraliter est convivium, & nulla ratio ostendit cur debeat evanescere consecratio.*

Rectè autem hîc observat Vasques disp. 157. q. 73. cap. 3. ab hoc Novatorum errore longè alienos esse, qui ex nostris Scholasticis docent usum & sumtionem Eucharistiæ vel esse totum Sacramentum, vel saltem partem illius essentialem: siquidem illi agnoscunt, quod negant Novatores, Christi corpus verè ac realiter præsens esse post consecrationem, antequam sumatur; atque etiam post sumptionem perseverare sub illis hostiis quæ in sacrario servantur: atque hoc unum fert eorum sententia, corpus Christi & species consecratas non habere perfectam Sacramenti rationem, nisi in usu & sumptione.

Guitmundus L. 1. & 3. de veritate corporis & sanguinis Christi in fine, refert nonnullos inter impugnatores Berengarii existimasse, eam Eucharistiæ partem, quæ indignis & peccatoribus porrigitur, non converti in corpus Christi, sed merum panem remanere; alios verò dixisse, panem converti quidem tempore consecrationis, tempore verò distributionis, cùm indignus acciperet, restitui panis substantiam, & corpus Christi recedere.

CONCLUSIO.

Sacramentum Eucharistiæ non consistit in usu & sumptione, sed in re permanenti.

Probatur 1°. verbis institutionis. Quia priùs Prima pro-
Christus dixit, *Hoc est corpus meum*, &, *Hic est* batio ex
sanguis meus, quàm Discipulis porrexerit corpus ad Scripturâ.
manducandum, & sanguinem ad bibendum. Ita Conc. Trid. Sess. 13. cap. 3. Ergo priùs fuit corpus sub specie panis, & sanguis sub specie vini, quàm Discipuli manducarent vel biberent; adeoque ratio Sacramenti non consistit in illâ actione quâ manducatur corpus & sanguis bibitur, quod enim prius est, non pendet ab eo quod est posterius.

Confirmatur illud consequens. Tùm quia, juxta S. Augustinum Tract. 80. in Joan. *accedit verbum* T. 3. part. 2.
ad elementum, & fit Sacramentum. Tùm quia verba p. 703. C.
Domini statim ac prolata fuêre, plenam & integram suam habuêre significationem, & efficaciam; adeoque illud ipsum effecerunt quod significabant. Sunt etenim verba Christi ex se ipsis operativa & efficacia, etiam seposito usu seu sumptione, quæ ad effectum quidem Sacramenti percipiendum necessaria est, non ad veritatem ipsam realis præsentiæ comprobandam.

Antecedens verò quod negant adversarii, colligitur manifestè ex sacro textu. Ratio enim quâ Christus suos Discipulos invitat ad manducandum & bibendum, hæc est, quia sub pane corpus, & sub vino sanguis continetur: particulam siquidem causalem *enim* usurpat Christus apud S. Matth. c. 26. v. 27. *Dedit illis dicens, Bibite ex hoc omnes: Hic est enim calix sanguinis mei.* Unde & S. Lucas c. 22. v. 20. &

S. Paulus 1. Cor. 11. v. 25. priùs dicta referunt verba quibus calix consecratur, quàm Apostoli calicem hauserint. Quin primus ait: *Hic calix novum testamentum est in meo sanguine.* Quâ loquendi ratione innuit sanguinem Christi in calice esse, non in ore sumentis. Et S. Paulus Epistolæ mox citatæ c. 10. v. 16. ait: *Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Et panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est?* Antequam igitur sumatur calix, benedicitur, & per illam benedictionem seu consecrationem fit sanguis Christi. Idem de pane dicendum.

Neque est quòd dicant, S. Marcum cap. 14. v. 23. referre Apostolos priùs bibisse calicem, quàm Christus verba consecrationis pronuntiaverit; & SS. Matth. ac Lucam priùs referre mandatum Christi ad Apostolos pro sumendo corpore & sanguine, quàm verba, quibus consecratio peragitur.

Namque 1°. plùs probaret hæc observatio, quàm velint vel ipsimet Lutherani: scilicet probaret corpus Christi presens esse, etiam ante pronuntiata verba consecrationis. 2°. S. Marcus usus est anticipatione, nec rerum ordinem servavit: unde, ut rectè observat hîc Bellarminus, non oportet attendere quæ verba Evangelistæ priùs posuerint, & quæ posteriùs, seu ad ordinem narrationis, sed ad sensum & significationem verborum; hæc autem postulat, ut priùs prolata fuerint consecrationis verba, quàm usus & sumptio fiat. 3° denique, potuit Christus priùs exponere mandatum suum, quàm consecraret, licet non fuerit executioni demandandum, nisi post factam consecrationem: sicut priùs Baptismi necessitatem & præceptum exposuit Joan. 3. quàm illum instituerit, & reverâ in mandatis dederit Matth. ultimo.

Probatur 2°. ex antiquâ & constanti praxi Ecclesiæ asservandi Eucharistiam. Praxim hanc & disciplinam Concilium Trid. Sess. 13. cap. 6. sic exponit. *Consuetudo asservandi in sacrario sanctam Eucharistiam adeo antiqua est, ut eam sæculum etiam Niceni Concilii agnoverit. Porro deferri ipsam sacram Eucharistiam ad infirmos, & in hunc usum diligenter in Ecclesiâ conservari, præterquam quòd cum summâ æquitate & ratione conjunctum est, tum multis in Conciliis præceptum invenitur; & vetustissimo Catholicæ Ecclesiæ more est observatum. Quare hæc sancta Synodus retinendum omnino & salutarem hunc & necessarium morem statuit.* Secunda probatio, ex consuetudine asservandi Eucharistiam.

Ex illâ autem Ecclesiæ praxi sic arguimus: Ecclesia in more semper habuit asservandi sacram Eucharistiam, eamque ad infirmos deferendi, atque Eucharistiam hanc verum esse Christi corpus semper persuasum habuit; ergo ea semper fuit fides Ecclesiæ, Eucharistiæ Sacramentum verum esse ac perfectum extra usum & sumptionem.

Calvinus non ausus est veterem hanc consuetudinem inficiari: *Qui sic faciunt*, (nempe servant Eucharistiam) inquit L. 4. Instit. cap. 17. paragr. 39. *habent, fateor, veteris Ecclesiæ exemplum*: *verùm*, pergit ille, *in re tantâ, & in quâ non sine magno periculo erratur, nihil tutius est quàm veritatem sequi.* *Pag.* 523.

Verùm Magistro suo audaciores facti discipuli, doctrinam Concilii Trid. mox expositam falsi arguere non erubescunt, tam quoad factum, quàm quoad jus. Negant 1°. ullum extare exemplum sex prioribus Ecclesiæ sæculis, asservatæ in Ecclesiâ seu in sacrario Eucharistiæ. Ita Dallæus Lib. 6. de cultibus Latinorum, à cap. 2. ad 17. præsertim verò cap. 10. 2°. Negant datâ & non concessâ veteri illâ

consuetudine, rectè concludi Eucharistiam in re permanenti esse positam, non verò in actione transeunte, usu scilicet & sumptione: quia, inquiunt, semper ad usum & sumptionem destinata erat Eucharistia quæ asservata dicitur.

Verùm, ut ab hac postremâ responsione incipiam, nullus Catholicorum negaverit unquam, quin Eucharistia ad usum & manducationem, tanquam ad finem immediatum ac præcipuum, ordinaretur, ac servaretur; sed illam à manducatione seu usu suam habere veritatem ac perfectionem, absurditas est quæ in Catholicorum mentem nunquam venit: tùm quia semper persuasum habuêre, verba consecrationis suum, statim ac prolata sunt, effectum sortiri: tùm quia longo temporis intervallo distat aliquando consecratio ab ipsâ sumptione: tùm quia ante sumptionem corpus Christi esse in Eucharistiâ quæ in sacrario asservatur, atque ibidem adorandum esse, apertè significabant Fideles qui Sacramentum illud appellant aut *corpus Domini*; vel, *sanctum Domini, Fidelium Sacramentum*; *Dominicum corpus &c.*

Tria generatim exempla servatæ Eucharistiæ.

Probandum igitur nobis superest antecedens nostri argumenti, scilicet antiquitus asservatam fuisse Eucharistiam. Illud autem facilè est demonstrare certissimis veteris Ecclesiæ monumentis, quæ ad tria capita generatim revocari possunt.

I°. ad communionem domesticam, quâ quisque domi asservatam Eucharistiam sumebat.

II°. ad consuetudinem deferendi Eucharistiam ad absentes.

III°. ad consuetudinem eam servandi & deferendi ad infirmos.

I°. Privatim

Primò, olim asservatam fuisse privatim in domibus Eucharistiam, testantur

Tertullianus L. 2. ad uxorem cap. 5. ubi hortans in domi-
ipsam ne post obitum suum maritum duceret infi- bus.
delem, inter alias rationes hanc adducit, *Non sciet* Pag. 169. B.
maritus quid secretò ante omnem cibum gustes; & si sciverit, panem non illum esse credet qui dicitur, nempe corpus Christi.

S. Cyprianus Tract. de lapsis refert historiam cujusdam mulieris tempore persecutionis lapsæ, *quæ cùm*, inquit, *arcam suam in quâ sanctum Domini* Pag. 176.
fuerat, manibus indignis tentasset aperire, igne inde surgente deterrita est.

S. Basilius Epistolâ 289. ad Cæsaream Patriciam, ejusdem praxis & testis & vindex est, ejusque originem repetit ex persecutionibus, quæ cùm Fideli- Edit. vet.
bus non permitterent ut sacras synaxes publicè ce- To. 2. pag.
lebrarent, cogebat eos in cryptis latere, & asportare 1054. D.
secum Eucharistiam, quam premente periculo possent sumere. Refert ibidem, Monachos in desertis degentes, pro inopiâ Sacerdotis, habere domi sacram communionem, eamque propriis sumere manibus.

Idem testatur S. Hieronymus in suâ ad Pammachium Epistolâ; S. Greg. Nazianzenus Orat. 11. quæ tota est in laudes sororis suæ Gorgoniæ; S. Ambrosius Oratione funebri de obitu fratris sui Satyri; S. Gregorius Magnus Lib. 3. Dialogorum cap. 36. Sed in re tam certâ diutius immorandum non est.

Quæres tantùm, quo præcisè tempore abrogata fuerit consuetudo asservandi privatim Eucharistiam.

Baronius ad an. Christi 57. n. 152. respondet, T. 1 p. 455.
morem hunc perseverasse in Ecclesiâ Occidentali us- A. B.
que ad tempora Hormisdæ Papæ, atque in Hispa-

T. 2. Conc. p. 1009. Ib. p. 1225. niâ primùm abrogatum fuisse à Synodo Cæsaraugustanâ an. 381. c. 3. quæ confirmata deinde fuit à Concilio Toletano I. an. 400. cap. 14.

Verùm hallucinatur Baronius: tùm quia Synodus illa Cæsaraugustana, non tempore Hormisdæ, sed Damasi S. Pontificis habita est, an. scilicet 380. aut 381. ipso non diffitente Baronio ad an. Christi 381. Tùm quia post tempus illud idem mos adhuc viguit sexto sæculo, ut patet ex S. Gregorio Magno loco mox indicato: ordinatus autem ille fuit annis post Hormisdam 67. Viguit septimo & initio sæculi octavi, ut colligitur ex Venerabili Beda L. 4. Hist. c. 24. vel nono sæculo, ut colligitur ex Michaele Studitâ, referente ipso Baronio ad an. Christi 816. n. 16. vel decimo, ut constat ex responso Archiepiscopi Corinthiorum in Actis S. Lucæ Junioris, apud Combeficium Tom. 2. Auctuarii Biblioth. Patrum, & apud Bollandum die 7. Februarii. Quin & duodecimo, ut constat ex Actis vitæ Laurentii Dublinensis in Hiberniâ Episcopi, referente eodem Annalistâ ad an. 57. n. 153. Tùm denique quia prohibitio facta à Conciliis Cæsaraugustano & Toletano I. non omnes spectabat Fideles, sed tantùm Priscillianistas, qui tunc temporis per Hispanias grassabantur, quique, ut se Catholicos simularent, Fidelium synaxibus sese immiscebant, ac sacram cum illis accipiebant Eucharistiam, quam postea secretò impiè abjiciebant. Ita exponit Concilii Toletani primi prohibitionem, aliud Concilium Toletanum numero undecimum an. 675. Can. 11.

T. 6. Conc. p. 552. Respondeo igitur, vix figi posse tempus quo ubique abrogata fuit consuetudo asportandi secum & domi privatim asservandi Eucharistiam: paulatim enim, ob varios abusus, in aliquibus locis, & tandem

dem

[redacted]

ı totâ Ecclesiâ extincta illa fuit.

undò, fuisse olim Eucharistiam ad absentes n, testantur II°. Pro absentibus.

Justinus Apolog. 2. quæ prima est, ubi des- s quid in cætibus Christianorum peragere. ostquam de Eucharistiâ verba fecit, ait *eam* *·onis ad absentes deferri.* *Pag.* 97. E.

.renæus scribens ad Victorem S. Pontificem, one excommunicationis quam tulerat adver- iaticos Pascha celebrantes lunâ 14. in quam- ıe incidisset diem, ait non ita cum illis egisse cessores Victoris: *Nec ulli*, inquit, *ob ejus- onsuetudinem rejecti sunt. Verùm illi ipsi qui ·efferunt* (alloquitur Victorem). *Presbyteri*, *·is id minimè observarent, Ecclesiarum Presby- ui id observabant, Eucharistiam transmiserunt.* : in signum mutuæ fidei & concordiæ. Apud . L. 5. Hist. cap. 24. in quem locum observat imus Valesius, hunc morem promiscuum & ab omnibus passim observatum, ut ad alia- vitatum Episcopos benedictionis nomine Eu- :iam transmitterent: quod probat ex Concilio :eno cap. 14. à quo consuetudo illa abrogata *Euseb. Hist.* p. 193. B.

:aphrastes in Actis Luciani Martyris, apud n ad diem 7. Joan. & apud Baron. ad an. i 311. n. 8. narrat eum Martyrem in carcere pectus suum vice altaris Sacrum perfecisse, acto sacrificio, postquam Sacramentorum ıisset particeps, ad absentes transmisisse.

:cilium Laodicenum sub Sylvestro cap. 14.)et ferri ad absentes Eucharistiam, *Ne sancta*, *instar benedictionum, in festo Pascha in alias ·hias transmittantur.* Incertum an prohibitio *Eucharistiâ.* T. 1. Conc. p. 1499. A.

hæc universalis fuerit pro quolibet tempore, an restricta tantùm ad tempus Paschale.

Postea viguit consuetudo mittendi Eucharistiam ad Presbyteros ejusdem civitatis, quibus diebus cum Episcopo convenire illis non vacabat. Colligitur mos ille ex Epistolâ Innocentii I. ad Decentium
T. 2. Conc. datâ an. 416. *Idcirco*, inquit, *illi fermentum à no-*
p. 1247. B. *bis confectum per Acolythos accipiunt, ut se à nostrâ communione, maximè illâ die Dominicâ, non judicent separatos.* Per fermentum autem intelligunt plures è nostris, Eucharistiam; quia vice fermenti Fideles inter se colligit & coadunat.

Sed, inquit Dallæus, Eucharistia illa statim à publicâ communione deferebatur ad absentes. Ita est; quid tum? An idcirco ab usu & sumptione pendebat ut esset corpus Christi? minimè: siquidem illam sic transmissam vocant Scriptores Ecclesiastici, sanctum Domini, corpus Christi, Sacramentum Christi &c.

III. Tertiò, fuisse olim Eucharistiam in Ecclesiâ seu
Pro infirmis. in sacrario asservatam ut inde ad infirmos deferretur,

S. Justinus. Constat 1°. ex S. Justino mox laudato. Nomine quippe absentium comprehenduntur haud dubiè ipsi infirmi, qui in infirmitate præsertim sacrâ Eucharistiæ alimoniâ indigent, ut adversùs vim morbi, & dæmonis impetus præmuniantur ac confirmentur.

Constat 2°. ex Eusebio Lib. 6. Hist. cap. 44. edit. Valesianæ, ubi referens decretum Dionysii
Serapion. Alexandrini de concedendâ lapsis pœnitentibus
Euseb. Hist. communione, narrat Serapionem quemdam in ex-
p. 246. tremis positum, misisse de nocte puerum ad Presbyterum, ut ab eo Eucharistiam perciperet: Pres-

byterum verò fortè tunc ægrotantem, cùm venire non potuisset, misisse ad Serapionem per eundem puerum exiguam Eucharistiæ particulam, ac jussisse, ut madefactam, seu, ut vertit Valesius, *in aquâ intinctam*, seni in os instillaret, quâ ille paulatim absorptâ, continuò animam exhalavit.

Constat 3°. ex Concilio Nicæno I. generali an. 325. Can. 13. *De his*, inquit, *qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua regularisque servabitur, ut si quis egreditur è corpore, ultimo & maximè necessario viatico minimè privetur. Quòd si desperatus, & consequtus communionem, oblationi que particeps factus, iterum convaluerit, sit inter eos qui communionem orationis tantummodo consequuntur. Generaliter autem omni cuilibet in exitu posito, & poscenti sibi communionis*, seu, ut alii vertunt, *Eucharistiæ, gratiam tribui, Episcopus probabiliter*, id est, postquam probaverit, *ex oblatione dare debebit.* Concilium eo Canone novam legem non condit, sed antiquam renovat & confirmat.

Concilium Nicænum I. Can. 13. *t. 2. Conc. p. 42. D.*

Constat 4°. ex S. Ambrosio, qui, narrante in ejus vitâ Paulino, morti proximus, Eucharistiam, administrante S. Honorato Vercellensi Episcopo, accepit. Contigit istud an. 397.

S. Ambrosius.

Constat 5°. ex ritu Græcorum, qui, referentibus Goario in notis ad Euchologium, & Arcudio L. 3. cap. 55. feriâ 5. majoris hebdomadæ, pro toto anni decursu consectant Eucharistiam pro infirmis.

Græci.

Constat denique, ut infinita alia omittam, ex Concilio Aurelianensi an. 1017. in quo damnantur quidam è Manichæorum sectâ, *qui infantis post octavum diem ab illis trucidati, cineres tantâ veneratione*, inquit Concilium, *colligebant atque custodiebant, quantâ Christiana religiositas corpus Christi*

Concilium Aurelianense an. 1017.

custodire solet ægris dandum de hoc sæculo exituris ad viaticum. Refertur istud Concilium Tom. 2. Spicilegii pag 670.

Responsio Dallæi.

Quid ad hæc Dallæus? Concedit 1°. pœnitentibus reverâ datam Eucharistiam, qualis fuit Serapion; sed negat omnibus concessam promiscuè Fidelibus: quasi melior debuerit esse pœnitentium, qui lapsi fuerant, conditio, quàm aliorum Fidelium, qui in exitu præsertim divino cibo indigent quo confortentur: quasi è numero pœnitentium fuerit Ambrosius, cui tamen, pro communi ac recepto Ecclesiæ usu, sacrum viaticum jamjam morituro concessum est. Præterea verò citatus Canon 13. Nicænus duas partes habet: in priori de pœnitentibus quidem statuit; sed in posteriori, omni & cuilibet Fideli probato, poscenti Eucharistiæ communionem, dandam esse decernit; idque non ex novâ lege, sed ex antiquâ consuetudine. Sed esto, demus hoc adversario, citatis in locis pro solis pœnitentibus legem ferri: saltem inde sequitur, pro illis fuisse publicè in sacrario asservatam Eucharistiam. Minimè, reponit 2°. Dallæus: tùm quia facile fuit post publicam in Ecclesiâ communionem, partem Eucharistiæ deferre ad infirmos: tùm quia facile erat Sacerdoti transferre se ad domum infirmi, & ibi Sacra celebrare; vel saltem particulam Eucharistiæ, quam domi pro more hujus temporis ad proprium usum servabat, mittere.

Refellitur.

Verùm misera sunt hæc deploratæ causæ effugia. Primum quidem: tùm quia Eucharistia, etiam immediatè post publicam communionem è communi mensâ sic transmissa, independenter ab actione sumentis est verum corpus Christi; tùm quia in subitis ac insperatis morbis, vix Fidelibus subvenire

potuisset Ecclesia, nisi paratam & asservatam habuisset in sacrario Eucharistiam: nonnunquam enim ita subitò premit vis morbi, ut vix crastino locum relinquat, quod exemplo Serapionis citato perspicuum est.

Secundum quoque effugium nullum est. Ubi enim legit Dallæus, qualibet diei horâ licitum fuisse Sacerdotibus, in cubiculis infirmorum Sacra facere? Quòd si infirmus ipsemet fuisset Sacerdos, ut contigit in facto Serapionis, haud dubiè ad domum infirmi celebraturus venire non potuisset: interim sine viatico moritur oppressus morbo, quod certè incommodum præcavere meliùs non potuit sapiens Ecclesia, quàm si in sacrario Eucharistiam in gratiam infirmorum semper paratam haberet. Neque minùs leve ac infirmum est quod addit Dallæus, potuisse Presbyterum mittere particulam Eucharistiæ, quam domi servabat: quasi satius fuerit asservare Eucharistiam in privatis domibus, quàm in Ecclesiâ? idem enim semper incommodum sequitur contra sententiam adversariorum. Quamquam tot apud se Eucharistiæ particulas asservare non solebant Presbyteri, quot pluribus simul infirmis communicandis necessariæ fuissent.

Verùm in Ecclesiâ, atque in loco quodam sacro solitam fuisse asservari Eucharistiam, probant columbæ illæ argenteæ, vel turres quæ suspendi solebant, & in quibus includebatur Eucharistia, de quibus mentio fit in vitâ S. Basilii per Amphilochium scriptâ (si tamen illius est,) in Testamento Perpetui Episcopi Turonensis, quod refertur Tom. 5. Spicilegii: obiit ille an. 474. & Amalario Presbytero dedit *capsulam unam communem de serico, item peristerium & columbam argenteam ad repo-* Pag. 106.

sitorium; id est, ut reponatur Eucharistia: in Concilio Constantinopolitano sub Menna an. 536. in Concilio Turonensi II. an 567. Can. 3. apud Gregorium Turonensem L. 1. De gloriâ Martyrum cap. 86. Denique Leo IV. an. 847. mandavit ut sacrum Christi corpus in pixide pro infirmorum viatico custodiatur. Tom. 8. Conc. pag. 34.

Tertia probatio Conclusionis, ex discrimine Eucharistiæ ab aliis Sacramentis.

Probatur 3°. Conclusio, ex discrimine quod est inter Eucharistiam cæteraque Sacramenta, & ex rationibus quibusdam theologicis.

Ac 1°. in aliis Sacramentis nihil præter usum, seu applicationem materiæ & formæ assignari potest, quod habeat totam & integram Sacramenti rationem; v. g. in Baptismo, aqua, quæ permanens est, non est Sacramentum, sed pars tantùm illius; ac Baptismus non in aquâ præcisè, sed in aquæ ablutione consistit, quæ actio est fluens ac transiens: unde S. Paulus Ephes. 5. Baptismum appellat *lavacrum aquæ in verbo vitæ.* Et certè verba ipsa formæ Baptismi, nempe, *Ego te baptiso,* non ad aquam referuntur, sed ad eum qui baptisatur. Pariter in Sacramento Confirmationis, non oleum, sed olei unctio, ut & in Unctione extremâ, Sacramenti rationem habet. In Pœnitentiâ quoque, sola est actio transiens, tùm ex parte pœnitentis peccata declarantis ac detestantis, tùm ex parte Sacerdotis absolventis. Similiter in Ordine & Matrimonio: in isto, mutuus consensus & mutua acceptatio cum benedictione Sacerdotis; in illo, manuum impositio & instrumentorum porrectio. In solâ igitur Eucharistiâ potest aliquid assignari fixum ac permanens ab usu distinctum, quod Sacramenti rationem obtineat, scilicet corpus & sanguis Christi, quatenus sub speciebus panis & vini continentur.

[redacted]

II°. Idem evincunt nonnullæ rationes theologicæ. Ex rationibus Theologicis.

Prima est, quia essentia alicujus rei ad usum destinatæ, non est formaliter usus ipse. Sic essentia potentiarum, ut visûs; vel habituum, ut Grammaticæ, non est ipsa visio, vel loquutio: sic essentia panis, non est comestio. Atqui Sacramentum Eucharistiæ ad usum est destinatum; ergo &c.

Secunda, quia ante usum & sumptionem, verba Christi quibus consecratur panis & vinum efficiunt id quod significant, sunt enim vera, habentque sensum perfectum; ergo iis prolatis, independenter ab usu qui sequitur, corpus & sanguis Christi realiter adsunt sub speciebus pani & vini.

Confirmatur ex ipsâ Calvinistarum sententiâ. Aiunt enim illi, panem eucharistieum fieri sacramentalem per verba Christi, *Hoc est corpus meum*, quæ non historicè tantùm, sed efficaciter proferuntur: sed verba illa ante manducationem actualem proferuntur; ergo ante illam vera sunt, efficacia & operativa.

Tertia denique, quia ex adversariorum opinione sequeretur, ipsos suscipientes seu manducantes Eucharistiam, ex parte saltem esse ministros conficientes Sacramentum, quia manducatio tota se tenet ex parte manducantis: si igitur in illâ ratio Sacramenti Eucharistiæ, saltem ex parte consistit, ut vult Kemnitius, sequitur ipsum manducantem ex parte conficere Sacramentum Eucharistiæ, quod certè absurdum est.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1°. Multis variarum Ecclesiarum monumentis constat, nullam Eucharistiæ partem anti-

[redacted]

quitus asservatam fuisse; sed si quid ex communione publicâ superesset, vel à Clericis consumebatur, vel igne cremabatur, vel pueris innocentibus comedendum distribuebatur. Ita observatum fuisse

In Ecclesiâ Romanâ testis est Clemens Romanus, Epistolâ 2. quæ refertur *De consecratione* dist.
T. 1 Conc. p. 98. D. E. 2. *Tanta*, inquit, *in altario holocausta offerantur, quanto populo sufficere debeant: quòd si remanserint, in crastinum non reserventur, sed cum timore ac tremore Clericorum diligentiâ consumantur.*

Biblioth. PP. T. 12. pag. 86. C. De Ecclesiâ Hierosolymitanâ idem refert Presbyter Hesichius L. 2. in Leviticum.

Evagr. Hist. p. 411. Niceph. Hist. T. 2. p. 772. De Constantinopolitanâ Evagrius L. 4. Hist. c. 36. & Nicephorus L. 17. cap. 25. qui referunt moris fuisse Constantinopoli, superfluas Eucharistiæ partes pueris innocentibus & jejunis distribuere, inter quos se aliquando fuisse ait Nicephorus.

T. 2. Conc. p. 1009. & 1225. De Hispanicâ constat ex Conciliis Cæsaraugustano an. 381. cap. 3. & Toletano I. an. 400. c. 14. & Toletano XVI. an. 693. cap. 6. ubi jubent Patres, *modica oblata esse consecranda*; nimirum ut nihil ex iis supersit.
T. 6. Conc. p. 1341. D.

T. 5. Conc. p. 982. B. De Gallicanâ colligitur ex Concilio Matisconensi II. an. 585. Can. 6. ubi præscribitur, ut quartâ vel sextâ feriâ innocentibus distribuatur quidquid post peractam Missam in sacrario supersederit.

De Ecclesiâ Æthiopicâ testatur Zagazabus Æthiops, Dissertatione de patriæ religione ac moribus, quam Damiano à Goez nobili Lusitano debemus.

His adde Udalricum, qui antiquiores consuetudines Monasterii Cluniacensis præscripsit circa an. 1070. ut censet Dacherius, à quo volumen istud

editum est Tom. 4. Spicilegii, pag. 58. Testatur auctor ille L. 1. cap. 13. apud Cluniacenses *nihil de Eucharistiâ reservatum fuisse.*

Humbertus quoque Cardinalis, in Disputatione de azymo & fermentato adversùs Græcos, quæ extat apud Baronium in Appendice Tomi undecimi pag. 680. idem testatur apud Latinos ætate suâ, hoc est undecimo sæculo, observatum fuisse.

Denique Gabriel Biel insignis Germaniæ Theologus, qui floruit circa an. 1490. Lectione 36. in Canonem Missæ sic loquitur: *Postquam Christus corpus suum consecravit, non sistebat in consecratione, neque dedit Discipulis ut honorificè conservarent; sed dedit in sui usum, dicens: Accipite & manducate.* Igitur non existimabat Biel, esse asservandam Eucharistiam. Edit. Paris. 1529. pag. 66.

Resp. nego ant. Cùm enim antiquitus soleret Eucharistia ex Fidelium oblationibus consecrari, si quid residuum fuisset ex iis portionibus quæ pro publicâ communione destinatæ erant, post sepositas eas quæ in gratiam infirmorum reservabantur, totum consumebatur: neque aliud volunt citati authores.

Clemens Romanus, seu quisquis author est citatæ Epistolæ, agit tantùm de illis portionibus Eucharistiæ quæ ex quotidianâ communione superfluæ remanebant, quas jubet à Clericis consumi; non negat verò pro infirmis asservatam fuisse Eucharistiam: immò in citatâ illâ Epistolâ, non procul ab initio, ait, *tribus gradibus commissa esse Sacramenta divinorum secretorum, Presbytero, Diacono, & ministro, qui cum timore & tremore reliquias fragmentorum corporis Dominici custodire debent, ne qua putredo in sacrario inveniatur; ne cùm negligen-* T. 1. Conc. p. 98. D.

ter agitur, portioni corporis Dominici gravis inferatur injuria. Supponit igitur author ille, quisquis sit, aliquid Eucharistiæ reservatum & custoditum fuisse.

Eadem est mens Hesichii. In Ecclesiâ scilicet Hierosolymitanâ non diu servabatur, etiam pro infirmis, Eucharistia, ne fortè vitium aliquod contraheret diuturnâ asservatione; sed post aliquot dies renovabatur, & quod ex priori supererat, igne absumebatur. Sensum hunc innuere videntur verba Hesichii, *Videmus*, inquit, *sensibiliter in Ecclesiâ fieri, ignique tradi quæcunque remanere contigerit inconsumpta, non omnino ea quæ unâ die, vel duabus aut multis servata sunt.* Id est, comburuntur quidem reliquiæ panis eucharistici, quæ non sunt consumptæ, sed remanent post communionem; ita tamen ut per aliquot dies nonnullæ partes asservari possint, quæ subinde etiam comburi debent: nimirum, ut dixi, postquam ex diuturnâ asservatione, aut aliâ ex causâ vitium aliquod contraxerunt, unde nemo amplius eas degustare sustineat. Quod quidem postea & apud Gallos obtinuit, statuente Concilio Aurelianensi ab Yvone citato parte 2. Can. 59. *ut omne sacrificium sordidâ vetustate perditum, igne comburatur, & cineres juxta altare sepeliantur.*

Biblioth. PP. T. 12. pag. 89. C.

Pag. 60. col. 2.

Evagrius & Nicephorus narrant quidem pueris innocentibus distributas fuisse Eucharistiæ partes quæ ex quotidianâ Fidelium communione supererant; sed non negant priùs repositas fuisse partes aliquas in gratiam infirmorum.

Concilia Cæsaraugustanum & Toletanum I. statuunt tantùm adversùs Priscillianistas, qui Eucharistiam quidem manibus sumebant, ut Catholici viderentur, sed eam deinde abjiciebant. Ita col-

ligitur ex Concilio Toletano XI. Can. 11. Concilium verò XVI. Toletanum jubet quidem modica oblata in altari poni, ne gravetur communicantium stomachus; asservari autem Eucharistiam conceptis verbis testatur, his verbis: *Ejus reliquiæ* (nempe panis eucharistici) *aut ad conservandum modico loculo, absque aliquâ injuriâ faciliùs conserventur, aut si ad consumendum fuerit necessarium, non ventrem illius, qui sumpserit, gravis farciminis onere premat.* T. 6 Conc. p. 552. Ib. p. 1341. D.

Concilium Matisconense non negat pro infirmis asservandam communionem: immò cùm statuit quartâ dumtaxat vel sextâ feriâ advocandos esse pueros qui reliquias Eucharistiæ consumant, satis innuit aliis diebus asservatas esse illas reliquias.

Æthiopicæ Ecclesiæ schismaticæ magna non debet haberi authoritas; quamquam dici potest, idcirco non asservari eâ in Ecclesiâ Eucharistiam, quia, ut observat auctor laudatus, *omnes tam Clerici quàm laïci bis ad minùs in hebdomadâ ad Eucharistiam accedunt.*

Udalricus agit tantùm de illâ Eucharistiæ portione quæ pro die Parasceve servata fuerat, & quæ tota consumebatur hac ipsâ die; sed non ait toto anni decursu nullam servatam fuisse Eucharistiæ particulam: siquidem agens idem Author Lib. 3. cap. 28. de infirmis, describit ritum quo debeat ipsis administrari Eucharistia.

Humbertus Cardinalis non damnat in Græcis morem asservandi Eucharistiam pro infirmis, sed tantùm Missam imperfectam celebrandi per quinque dies hebdomadæ, toto Quadragesimali tempore, ex Eucharistiâ jam consecratâ, quæ Missa præsanctificatorum dicitur. *Quotidie*, inquit loco ci-

T.11.p.714. D. tato apud Baronium, *sive tertiâ, sive nonâ, sive quacunque horâ fiat à nobis Missa, non fit nisi perfecta; nec reservatur ex oblatione ejus pars aliqua, ut per dies quinque agatur inde Missa imperfecta.* Missam illam ex jam præsanctificatis celebratam, vocat *imperfectam*, quia ad illius integritatem & perfectionem necessaria est tùm consecratio, tùm consumptio: in Missâ autem illâ Græcorum consecratio non fiebat.

Denique Gabriel Biel non negat asservari posse Eucharistiam, sed tantùm contendit præcipuum illius fructum percipi ex manducatione & usu, quod certè verum est. Asservari autem illam posse, agnoscit author in citatâ Lectione, ubi comparans manducationem Eucharistiæ cum ejusdem asservatione, sic loquitur: *Non tantum prodest Christi corpus in pixide conservatum, sicut oblatum & sumptum in verâ fide & devotione.* Agnoscit igitur Eucharistiam in pixide conservatam esse verum corpus Christi, independenter ab usu & sumptione.

Instabis: Saltem si vetus Ecclesia Eucharistiam aliquando asservavit, non alium in finem asservavit, quàm manducationis.

Resp. dist. ant. Non alium in finem præcipuum ac immediatum asservavit, quàm manducationis, concedo: unicum & solum, nego. Namque Veteres Eucharistiam, quam vel domi privatim, vel in Ecclesiâ publicè asservabant, ad multos usus retulerunt. S. Basilius, referente in ejus vitâ Amphilochio, cùm primùm incruentum sacrificium Deo obtulit, panem tres in partes divisit: unam cum magnâ veneratione sumpsit; alteram secum sepeliendam curavit; tertiam denique reposuit in co- Varii usus Euchari- lumbâ quam ex auro mundo fieri jussit, & super sa-

[redacted]

trum altare suspendit: haud dubiè tùm in objectum adorationis, tùm in viaticum infirmorum. Satyrus frater S. Ambrosii, collo Eucharistiam suspendit, ut salvus è naufragio evaderet, referente S. Ambrosio Oratione funebri de obitu fratris sui. Gregoria soror S. Gregorii Nazianzeni, usa est Eucharistiâ ad sanitatem corporis recuperandam. S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 5. monet Fideles, ut post communionem digito tangant labia sanctificata contactu corporis & sanguinis Christi, & deinde eodem digito sanctificent oculos, frontem &c. S. Aug. Lib. 22. de Civit. Dei cap. 8. scribit à suis Presbyteris oblatum fuisse Deo sacrificium Dominici corporis ad curandam domum à vexatione dæmonum. Et L. 3. Operis imperfecti contra Julianum cap. 12. narrat matronam quamdam Acacio filio suo oculis capto cataplasma ex Eucharistiâ fecisse, quo imposito sanatus est puer. S. Gregorius Magnus L. 2. Dialogorum cap. 24. narrat S. Benedictum jussisse corpus Christi poni supra pectus alicujus Monachi mortui, qui terræ mandari non poterat.

stiæ apud Veteres. T. 2. p. 1125. D. — Pag. 245. A. — T. 7. p. 666. F. G. — T. 10. pag. 1114. D. — T. 2. p. 256. B.

Baronius ad annum Christi 648. ex Græcorum Annalibus alium usum sanguinis Christi ita narrat n. 15. *Pyrrhus* (Monothelita) *cùm Româ discessisset, & Ravennam pervenisset, ut canis ad vomitum suum reversus est. Quo Papa Theodorus comperto, plenitudine convocatâ Ecclesiæ, ad sepulchrum Verticis Apostolorum accessit, & divino calice expostulato, ex vivifico sanguine in atramentum stillavit, & ita propriâ manu depositionem Pyrrhi excommunicati facit.* T. 8 p. 391.

Simili modo scribit Nicætas in vitâ S. Ignatii Constantinopolitani, subscripsisse Episcopos dam-

nationi Photii pseudopatriarchæ, calamo intincto in sanguine Domini, vice atramenti.

Pag. 243. Denique Arcudius de Concordiâ L. 3. cap. 59. asserit gentis suæ Monachos Eucharistiam secum in longioribus peregrinationibus deferre, ad propulsanda itineris longioris pericula. Constat igitur ex his & aliis benè multis exemplis, Christianos olim ad alios usus, præterquam ad manducationem, Eucharistiam retulisse.

Objicies 2°. authoritatem aliquorum Patrum.

Origenis Hom. 5. in caput 7. Levitici, ubi probans juxta Legem Dei oblationes primitiarum debere esse novas atque recentes, confirmat exemplo Christi Eucharistiam instituentis, atque è vestigio
T. 1. p. 79. C. D. distribuentis. *Vides*, inquit, *ubique ea quæ ad laudes Dei pertinent, (hoc est enim sacrificium laudis) nova & recentia esse debere.... Nam Dominus panem quem Discipulis dabat, & dicebat eis, Accipite & manducate, non distulit, nec servari jussit in crastinum.*

S. Cypriani Tract. de Cœnâ Domini, ubi c. 5.
Pag. 331. ait, panem eucharisticum *recipi, non includi.*

S. Hieronymi in caput 11. 1. ad Corinth. ubi sic
T. 5. p. 998 loquitur: *Quæcunque de sacrificiis superfuissent, illic in Ecclesiâ communem cœnam comedentes, pariter consumebant.*

Denique Venerabilis Bedæ L. 4. Hist. Ecclesia-
T. 3. p. 132. sticæ Anglorum cap. 14. ubi significat non fuisse in more positum suâ ætate, hoc est octavo sæculo, ut Eucharistia asservaretur. Loquens enim de quodam puero infirmo, cui Apostoli apparuerant, scribit, eos puero dixisse, *ut expectaret donec Missæ celebrarentur, ut accepto Dominici corporis viatico, infirmitate & morte absolutus, ad æterna in Cœlis*

[redacted]

gaudia sublevaretur. At si tunc temporis mos fuisset in sacrario asservandi Eucharistiam, necesse non fuisset ut puer ille expectasset tempus quo Missæ celebrarentur, ut Dominici corporis viaticum perciperet.

Resp. ad singula.

Ad Origenem: Reipsâ Christus panem eucharisticum nec servavit nec servari jussit: sed an inde sequitur servari non posse, nec debere? minimè: quod enim Christus nec fecit, nec jussit ut fieret, Ecclesiæ suæ prudentiæ reliquit determinandum; neque consilium Origenis postulabat ut probaret, posse, vel non posse asservari Eucharistiam, quam ejus ætate servatam reipsâ fuisse, colligimus ex SS. Cypriano & Dionysio Alexandrino antea citatis. Hoc unum etenim ad institutum Origenis faciebat, ut ostenderet, sacrificium laudis semper novum ac recens esse debere: quod probat tùm exemplo Christi, qui consecratum panem statim distribuit; tùm ex præcepto Apostolis dato, ne panes portarent in viâ; tùm ex damnatione Gabaonitarum, eo quòd panes veteres ad Israëlitas detulissent.

Ad S. Cyprianum: Consentiunt omnes eruditi Tractatum hunc illius non esse, sed Arnaldi Bonævallis: quamquam Auctor ille citatis verbis non negat posse sacrum Domini corpus in pixide includi; sed vult tantùm illud ita non includi, quin sit in aliis hostiis consecratis, & in qualibet earum parte.

Ad S. Hieronymum: Consentiunt etiam periti, Commentarios illos esse Pelagii hæresiarchæ, ac falsò S. Hieronymo adscribi: quamquam & exponi potest quod objicitur, eo ipso sensu quo mox Hesychium aliosque exposuimus.

Ad Bedam : Non ſequitur ex facto quod narrat ; ſervatam non fuiſſe pro infirmis Euchariſtiam, ſed tantùm beatos Apoſtolos, quorum hîc viſio ſeu apparitio narratur, juſſiſſe ut puer ille infirmus tempus ſacrificii expectaret, ut majori zelo accenſus Euchariſtiam perciperet.

Objicies denique, ex ratione theologicâ.

I°. Natura & conditio alicujus Sacramenti dignoſci debet ex verbis quibus ejus refertur inſtitutio : atqui verba quibus inſtituta refertur Euchariſtia, ſignificant actionem, *Accipite*, inquit Chriſtus, *comedite* : *Hoc eſt corpus meum.*

II°. Sacramentum verum non habetur, niſi cùm ejus ſervatur inſtitutio : atqui Euchariſtia inſtituta eſt ut ſumatur & manducetur ; ergo &c.

Reſp. ad primum, diſt. maj. Dignoſci debet ex verbis quibus refertur ejus inſtitutio, id eſt, ex verbis formæ, concedo : id eſt, ex omnibus verbis quæ Chriſtus dixiſſe refertur cùm Sacramentum inſtituit, nego. Quis enim dixerit verba iſta, *Accipite, comedite*, eſſe eſſentialia, & ad conſecrationem Euchariſtiæ efficienter concurrere ? Continent illa quidem mandatum Chriſti de ſumendâ Euchariſtiâ, exprimunt etiam præcipuum & immediatum ejus finem, nempe uſum & ſumptionem ; ſed formæ vim & rationem non continent.

Ad ſecundum, diſt. maj. ubi non ſervatur ejus inſtitutio, quantùm ad ea quæ ſunt eſſentialia, concedo : quantùm ad alia, nego. V. g. Chriſtus Euchariſtiam inſtituit poſt cœnam, ſero, poſt lavatos Diſcipulis pedes &c. an iſtæ omnes circumſtantiæ inſtitutionis, ſunt eſſentiales Euchariſtiæ ? non profectò.

ARTICULUS III.

ARTICULUS III.

An Eucharistia sit unum specie Sacramentum; & unde repetenda sit unitas illius numerica & individualis.

TRia hîc quærunt Scholæ Theologi.

I°. An Sacramentum Eucharistiæ sit unum specie, an multiplex. Ratio dubitandi est, quia constat symbolis specie diversis.

II°. An sit unum numero. Ratio dubitandi est, quia Christi corpus unum est numero, non multiplex.

III° denique, unde repetenda sit unitas illa numerica & individualis. Ratio dubitandi est, quia in Eucharistiâ duo sunt, nempe corpus Christi, & species sensibiles: rursus, species illæ spectari possunt, vel ut physicè inter se continuantur & conjunguntur; vel ut moraliter tantùm, prout nempe concurrunt ad unam numero refectionem spiritualem. Circa quæ, more suo, in varias abeunt Scholæ nostræ Magistri sententias: nostram sequentes aperient Conclusiones.

Prima Conclusio.

Sacramentum Eucharistiæ est unum specie.

Probatur 1°. ex S. Paulo, qui 1. Cor. 10. v. 17. Eucharistiam appellat unum panem & unum calicem. *Unus panis*, inquit, *& unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane & de uno calice participamus.* Et Gelasius S. Pontifex apud Gratian. *De Consecrat.* dist. 2. c. 12. refellens Manichæos qui vinum eucha-

significationis practicæ, & primarii effe
licet enim partes materiæ sint diversæ,
vinum, componunt tamen unum Sacr
quia illæ conspirant ad unam, totalem, 8
significationem ejusdem rei sacræ, &
cramentalis. Atqui Sacramentum Eucha
ex diversâ specie materiâ conficiatur, n
& vino, habet tamen unam formalem &
gnificationem practicam, & unum & e
ctum producit, nempe spiritualem anim
nem, quæ una est. Ut enim ratiocinatur
hîc q. 73. art. 2. in corpore, Eucharis
mentum institutum est per analogiam ad
& refectionem corporalem: at convivi
ctio corporalis una tantùm æstimatur,
culis specie distinctis componatur.

SECUNDA CONCLUSI

Sacramentum Eucharistiæ numero mult
test. Est contra Suarem in 3. partem
39. sect. 4.

Probatur: Quia multiplicantur num

[redacted]

multiplicantur numero, & refectio spiritualis ad quam ordinantur, toties Sacramentum ipsum multiplicatur: atqui materia Eucharistiæ in facto esse spectatæ, sunt ipsæ species; significatio verò est forma: multiplicantur autem tùm species, tùm significatio; aliud enim significat formaliter species panis, & aliud species vini: multiplicatur quoque refectio spiritualis: multiplicatur etiam actio ministri idem Sacramentum sæpius perficientis; corpus autem Christi, nequidem numero multiplicatur, quia sejunctum à speciebus ne partialem quidem habet sacramentalem significationem, inde fit ut pro ejus unitate numericâ, non sit quoque unum numero Sacramentum.

Tertia Conclusio.

Unitas numerica & individualis Sacramenti Eucharistiæ videtur meliùs repetenda ex morali conjunctione specierum, & earum ad unam refectionem spiritualem ordinatione.

Probatur: Quia in convivio unitas numerica petitur ex morali conjunctione variorum ciborum ad unam & eandem refectionem: sed Eucharistia instituta est per modum convivii. Deinde, in aliis rebus arte factis & moralibus unitas numerica desumitur à conjunctione morali plurium ad eundem numero effectum. Sic v. g. in ædificio amplissimo, etsi plures sint ædes, si tamen ordinentur & inserviant ad habitationem unius familiæ, dicitur una domus &c.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1°. contra primam Conclusionem. Ve-

menta materialiter, propter varia symb
ex quibus constat; signum quippe es
tum: sed unum est ac dicitur Sacramen
liter, propter unitatem formalem, to
tegram, quam habent species, sensu q
batione Conclusionis exposuimus. Sic
datus, eodem loco & in plurali ait, *in
menta*, propter species panis & vini; &
ri, *unum & idem Sacramentum*, prop
formalem & specificam significationi

Instabis 1°. Species panis & vini sun
distincta; ergo non constituunt unum
mentum.

Resp. dist. ant. sunt signa per se di
sicè, & materialiter, concedo: forma
raliter in ordine ad unum Sacramentu

Instabis 2°. Si duæ illæ species const
& idem specie Sacramentum, sequit
unicam tantùm sumit, non sumere to
grum Sacramentum.

Resp. dist. ant. sequitur eum qui un
sumit speciem, non sumere totum Sa
ratione signi materialis continentis & s
concedo: ratione rei contentæ & signi

[redacted]

Ex dictis, totum & integrum Christum esse sub qualibet specie, adeoque totum Sacramenti fructum ex perceptione unius speciei haberi posse.

Instabis 3°. Ibi est diversum specie Sacramentum, ubi est diversa & distincta forma: atqui in Eucharistiâ est diversa & distincta forma; una, quâ panis consecratur; altera, quâ vinum.

Resp. dist. maj. ubi est distincta forma totius in facto esse considerati, concedo: ubi est distincta forma partium totius in fieri, nego. Dist. min. Atqui in Eucharistiâ est distincta forma partium in fieri, concedo: totius in facto esse, nego. Sacramentum enim Eucharistiæ, secundùm esse suum permanens, unicam habet formam, nempe vel corpus Christi, vel significationem practicam unius refectionis spiritualis.

Objicies 2°. contra secundam Conclusionem, cum Suare: Multi è SS. Patribus, post Apostolum, appellant Eucharistiam unum panem, unam hostiam, unum Sacramentum.

Resp. ista rectè posse exponi de unitate formali specificâ, non de unitate numericâ & individuali.

Instabis 1°. Si Verbum plures humanitates assumpsisset hypostaticè & personaliter, esset unus numero homo; ergo cùm unus sit numero Christus sub variis speciebus, est unum numero Sacramentum.

Resp. nego conseq. & parit. Disp. est, quia ad multiplicationem concreti substantivi, qualis est homo, non tantùm requiritur multiplicatio formæ substantialis, nempe humanitatis, sed etiam suppositi seu personæ: porro in hypothesi adductâ, una foret persona; ergo & unus homo, licet forent plures humanitates. At in Eucharistiâ Christus non

unitur hypostaticè cum speciebus: neque Sacramentum hoc spectatur ut ens physicum, sed morale.

Instabis 2°. Si una numero substantia foret sub diversis accidentibus, unus tamen esset panis; ergo pariter cùm unus sit Christus sub diversis speciebus, unum est numero Sacramentum.

Resp. nego parit. Disp. est, quia denominatio panis petitur ab ipsâ substantiâ panis, quæ unica est numero: at denominatio Sacramenti in Eucharistiâ non petitur à corpore Christi, sed à speciebus ad refectionem spiritualem ordinatis. Cùm autem numero multiplicari possint tùm species, tùm refectio spiritualis, numero quoque multiplicatur Sacramentum.

Instabis 3°. Si corpus Christi existat sub diversis numero speciebus loco conjunctis, ut si in eâdem pixide includantur, unicum numero est Sacramentum; ergo pariter si conjungatur cum diversis speciebus loco separatis: loci enim unitas aut diversitas huic Sacramento planè est extrinseca.

Resp. nego ant. & conseq. Namque unitas numerica Eucharistiæ non desumitur ex physicâ conjunctione vel separatione locali specierum, sed ex ordine morali ad unam refectionem animæ; ita ut ante illam refectionem, species illæ non habeant esse singulare completum & perfectum, sed imperfectè tantùm & inchoatè: unde plures hostiæ in eâdem pixide inclusæ, sunt unum numero Sacramentum inchoatè & imperfectè, quamdiu non inserviunt actuali animæ refectioni; cùm verò ad multiplicem numero refectionem conducunt, tunc numero multiplicatur Sacramentum: unde si quis plures species panis v. g. sumat, non idcirco plura numero Sacramenta censetur sumere, quia plures

illæ species ordinantur ad eandem spiritualem animæ refectionem.

Objicies 3°. contra tertiam Conclusionem. Antequam Sacramentum Eucharistiæ inserviat ad unam vel plures animæ refectiones, supponitur constitutum in esse suo singulari & individuo: existit enim; ergo unitas numerica Eucharistiæ non desumitur ex ordine morali ad unam numero refectionem animæ.

Resp. dist. ant. Supponitur constitutum in suo esse individuali, inchoatè & incompletè, concedo: perfectè & completè, nego. Si enim Sacerdos plures hostias consecraret, & plures simul uni & eidem homini daret, non censeretur ille & plura dare, & alter plura numero accipere Sacramenta. Quid ita? quia ante sumptionem non habet suum esse singulare completum Eucharistia, sed illud desumit ex ordine ad unam vel multiplicem animæ refectionem.

Instabis 1°. Intentio Sacerdotis plures hostias consecrantis ad unam vel plures refectiones animæ, planè extrinseca est Sacramento Eucharistiæ; ergo independenter ab illâ Sacramentum Eucharistiæ habet suam unitatem numericam.

Resp. dist. conseq. Ergo independenter ab illâ intentione, tanquam à ratione formali distinctionis aut unitatis, repeti non potest unitas numerica Eucharistiæ, concedo: tanquam à conditione requisitâ, nego. Sicut enim unitas aut distinctio numerica partium aquæ petitur ab actione illius qui partes jungit aut dividit, tanquam à conditione requisitâ; ita unitas numerica vel distinctio Sacramenti petitur, tanquam à conditione, ab intentione Sacerdotis, ad unam vel plures animæ refec-

tiones illud destinantis & distribuentis.

Instabis 2°. Ens permanens habet principium unitatis numericæ permanens & independens ab ordinatione liberâ hominum: atqui Eucharistia est ens permanens; ergo &c.

Resp. dist. ant. Ens physicum, concedo: ens morale, quale est Sacramentum Eucharistiæ, nego.

ARTICULUS IV.

An panis & vinum sint materia Sacramenti Eucharistiæ: & quæ in illis requirantur conditiones.

Errores.

CIrca panem eucharisticum ex quatuor fontibus quatuor errores promanasse observat Maldonatus, de Sacramentis Tomo 1. de Eucharistiâ quæst. 6.

Mald. pag. 86. B. Primus ex affectatione imitationis Christi. Cùm enim Hæretici scirent apud Christianos orthodoxos veram Christi carnem in Sacramento altaris manducari, & bibi sanguinem, veteres Gnostici, ut simile quid in suis abominandis sacrificiis imitarentur, abortivum infantem in mortario pistillo contundebant, cui ad vitandam nauseam mel ac piper cum aliis aromatibus & unguentis admiscebant: tùm in unum collecti, è comminuto infantuli corpusculo digito delibabant.... *atque id perfectum esse Pascha existimabant.* Ita refert S. Epiphanius hæresi 26. n. 5. *To. 1. pag. 87. A. B.*

Par flagitium Montano & Montanistis tribuunt S. Cyrillus Hierosolymitanus, Catechesi 16. Phi-

lastrius L. de hæresibus, & S. Augustinus L. de hæresibus, hæresi 26. Verùm Theodoretus hæretic. fabularum L. 3. cap. 2. observat, Montanistas accusationem hanc tanquam putidam calumniam longiùs à se propulsasse; & verò authores Montano coætanei hanc ei notam non inurunt. In concordiam tamen adduci possunt citati authores, si dixerimus, Montanum quidem & nonnullos ejus discipulos à tali flagitio puros & immunes fuisse, non verò cæteros ejus asseclas: & quidem S. Epiphanius hæresi 48. Montanistas & Cataphrygas distinguit à Quintilianis, Priscillianis, & Pepusenis; hos verò criminis infanticidii reos facit, non Montanistas & Cataphrygas.

Secundus error ortus videtur ex affectatâ quadam imitatione figurarum veteris Testamenti. Scilicet, quia Veteres solebant primitias frugum & pecudum Deo offerre, nonulli dicti *Artotyritæ*, offerebant liba facta ex pane & caseo. *Artotyritas idcirco vocant*, inquit S. Epiphanius hæresi 49. *quòd ad celebranda mysteria sua panem & caseum adhibent. Fundamentum eorum fuit*, inquit S. Augustinus hæresi 28. *à primis hominibus oblationes de fructibus terræ & ovium fuisse celebratas.* T. 8. pag. 10. E.

Tertius error natus fuit ex sacrilegâ & pudendâ singularis cujusdam sanctitatis (nefandæ potius & horrendæ impietatis) æmulatione. Narrat S. Augustinus hæresi 46. fuisse inter Manichæos nonnullos, qui Catharistæ vocabantur, id est mundatores, vel purgatores, qui Eucharistiam (horresco referens) *conspersо semine humano sumebant*, *ut inde*, ait S. Doctor, *sicut de aliis cibis quos accipiunt, substantia illa divina purgetur.* Ib. p. 15. A.

Quartus denique error natus videtur occasione

antiquæ consuetudinis Christianorum deferentium ad altare panem & vinum, ex quibus consecraretur Eucharistia: inde enim factum est, inquit Maldonatus, aut curiositate, aut paupertate quorumdam, ut ferrent pro pane, vel fabas, vel caseum, vel aliquid ejusmodi. Hinc iterata sæpius sacrorum Canonum prohibitio, ne quid in sacrificio offeratur præter id quod Christus instituit, nempe panem & vinum. Obtulisse verò simpliciores Fideles illa, ut singulari benedictione ex iis consecraretur Eucharistia, colligi potest ex Concilio Carthaginensi III. cap. 24. cujus verba mox referemus: in illo enim non prohibentur Fideles offerre primitias, lac, mel, & alia ejusmodi; sed tantùm ne illa omnia tanquam materiam consecrandæ Eucharistiæ offerant. Nonnullos sæculo 8. labente existimasse salem in sacrificio necessariò esse immittendum, scribit Alcuinus Epistolâ 69. quæ est ad Lugdunenses. Jacobitæ verò hæretici, pani oleum miscent, ut scribit Anonymus apud Combeficium Tom. 2. Bibliothecæ.

Circa verò panis conditionem, Michael Cærularius Patriarcha Constantinopolitanus undecimo sæculo erravit, asserens nullam esse & irritam consecrationem quæ fit ex pane azymo apud Latinos, quos eam ob causam invidioso nomine *Azimitas* appellabat: quam accusationem proximè elapso sæculo renovavit Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus, in censurâ Augustanæ Confessionis. Antiochenus verò Patriarcha ad Aquileiæ Presbyterum scribit, eos qui azymis utuntur, accedere ad errorem Apollinarii, qui Verbum æternum corpus humanum animâ & mente destitutum accepisse docebat.

[redacted]

Circa partem alteram materiæ Eucharistiæ, nempe vinum, errarunt quotquot vel meram aquam, vel alium liquorem loco vini obtulerunt: ad quem errorem variis motivis ac rationibus ducti illi sunt.

I°. ex persuasione, & falsâ quâ laborabant opinione, vinum esse fel draconis à malo principio conditum. Ita Encratitæ, id est continentes, ab *ἐγκράτεια, continentiâ*, teste S. Epiphanio hæresi 47. Manichæi, referente S. Leone serm. 4. de Quadregesimâ. Ipsi quoque Ebionitæ, eodem teste Epiphanio hæresi 30. n. 16. *Ex Ecclesia imitatione*, inquit, *mysteria quadam quotannis celebrant, in quibus panes azymos, & ad alteram mysterii partem meram aquam adhibent*. Idem usurpasse Tatianum, scribit idem S. Epiphanius hæresi 46. T.1.p 139. D. Ib p.392.A.

II°. Nonnulli Catholici tertio Ecclesiæ sæculo, tùm ex simplicitate & ignorantiâ, tùm ex metu persecutionis, ne fortè ex odore vini faciliùs deprehenderentur, in sacrificio altaris solam aquam offerebant. De his agit S. Cyprianus Epistolâ 63. ad Cæcilium. Alii lac pro vino ad materiam consecrationis offerebant; quos damnat Concilium III. Carthaginense an. 397. cap. 24. & Concilium Bracarense IV. an. 675. cap. 2. Alii non vinum ex uvis expressum, sed uvas integras, quos damnat idem Concilium Bracarense. Alii, propter penuriam vini, siccas uvas vel fæces vini aquâ immersas, quem abusum in quibusdam Daniæ Sacerdotibus reprehendit Alexander III. S. Pontifex scribens ad Upsellensem Archiepiscopum & Suffraganeos ejus. T.2. Conc. p.1170.E. T.6 Conc. p.562. T.10.Conc. p.1264.

III. denique, nonnulli quinto Ecclesiæ sæculo, sobrietatis prætextu, puram in Eucharistiâ conse-

crandâ aquam usurpandam esse contendebant, teste Gennadio Lib. de dogmatibus Ecclesiæ cap. 75. Dicti sunt illi Hydroparastatæ, id est oblatores aquæ, seu aquarii; quia, inquit S. Augustinus
T. 8. p. 20. G. hæresi 64. *aquam offerunt in poculo Sacramenti, non illud quod omnis Ecclesia.* Alii ex opposito noluerunt aquam ullatenus vino calicis immiscendam. His ita historicè prænotatis, duo probanda sunt.

I°. solum panem triticeum, & vinum de vite materiam esse idoneam ac necessariam ex quâ perficitur, seu consecratur Eucharistia.

II°. perinde esse ad substantiam Sacramenti, sive panis azymus sit, sive fermentatus; atque utrique Ecclesiæ tùm Græcæ tùm Latinæ suum esse permittendum usum, qui fidem non attingit, sed meram disciplinam.

Prima Conclusio.

Solus panis triticeus, & solum vinum de vite sunt materia idonea Sacramenti Eucharistiæ.

Probatur: Quia illud solum est materia idonea Sacramenti Eucharistiæ, quod fuit à Christo hoc Sacramentum instituente ac conficiente usurpatum: atqui solum panem & vinum usurpavit Christus, cùm Eucharistiam instituit & confecit. Matth. 26. v. 26. *Accepit Jesus panem & benedixit, deditque discipulis suis & ait: Accipite & comedite, hoc est corpus meum.* Idem refertur Marci 14. v. 22. Lucæ 22. v. 19. 1. Corinth. 1. v. 24. Similiter acceptum à Christo & benedictum calicem testantur iidem Evangelistæ: at nomine calicis, in phrasi Scripturæ & usu consueto, significatur vas continens

vinum seu potum vini in calice contentum; quod conceptis verbis ipse Christus exponit Matth. 26. v. 29. immediatè enim post benedictum calicem eucharisticum ait : *Dico autem vobis, non bibam amodo de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cùm illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei.*

Probatur 2°. ex constanti & perpetuâ Ecclesiæ praxi & Traditione, quæ non aliud unquam pro materiâ Eucharistiæ assumpsit, quàm panem & vinum; atque usum nonnullorum contrarium, tanquam errorem semper damnavit. Sic Ebioneos proscripsit Ecclesia, & Aquarios damnavit S. Cyprianus Epistolâ 63. ad Cæcilium. Sic qui vel pro pane caseum, aut fabas; vel pro vino lac, ut consecraretur, offerebant, damnati sunt à Concilio Carthaginensi III. an. 397. cap. 24. cujus hæc verba sunt : *Ut in Sacramentis corporis & sanguinis Domini nihil amplius offeratur, quàm ipse Dominus tradidit, hoc est, panis & vinum aqua mixtum. Primitiæ verò, seu mel & lac quod uno die solemnissimo pro infantis mysterio solet offerri, quamvis in altari offeratur, suam habet propriam benedictionem, ut à Sacramento Dominici corporis aut sanguinis distinguatur.* Eandem prohibitionem legimus factam in Can. 3. eorum qui dicuntur Apostolici, sed qui ex antiquis Conciliis excerpti sunt, & quorum tertius est ipsemet Canon Concilii III. Carthaginensis mox exscriptus. Et in Concilio Trullano seu Quinisexto an. 692. Can. 28. & in Concilio Bracarensi IV. an. 675. capitulo 2.

T. 2. Conc. p. 1165. E.

T. 6. Conc. p. 1153.

Ib. p. 563. A.

Eandem veritatem apertè demonstrant ea SS. Patrum testimonia quæ supra argumento 1. pro fide præsentiæ realis adduximus, quibus testantur illi

SS. Doctores, Christum panem fecisse corpus suum, & vinum sanguinem. Consule.

Panem autem illum solum triticeum esse, seu ex tritico confectum, & vinum de vite, quale communi usui solet inservire, facilè ostenditur.

Conditiones panis & vini.

I°. exemplo Christi, qui dicitur panem accepisse & benedixisse: panis autem simpliciter & absolutè sumptus, triticeus est, qui communi usui hominum inservit, & qualis à Judæis præparatus erat, cùm Christus Pascha suum celebravit. De vino idem expressè colligitur ex citato cap. 26. S. Matt. v. 29.

II°. ex constanti usu & praxi Ecclesiæ. Hinc est quòd Actione 3. Concilii Chalcedonensis, Ischirion Diaconus Alexandrinus conqueritur in Libello adversùs Dioscorum, *ejus avaritiâ factum esse, ut incruentum Missæ sacrificium in Lybiâ non offerretur, defectu scilicet tritici, quod cùm rarum esset, ab illo Dioscoro maximo pretio divendebatur* Et in Concilio Bracarensi IV. citato, *damnatur eorum praxis qui pro vino expresso, uvas integras consecrabant.* Hinc quoque est quòd in Libello Presbyterorum Edessenæ urbis oblato contra Ibam, Actione 10. Concilii Chalcedonensis, quærimonia instituitur, ejus culpâ factum esse ut vinum, ex quo confici deberet Eucharistia, purum non fuerit. *Dum memoria*, inquiunt, *fieret SS. Martyrum, non est datum vinum ad sacrificium altaris, ad sanctificationem & populi distributionem, nisi admodum exiguum, & vitiosum ac lutosum, & quasi eo tempore vindemiatum.*

T. 4. Conc. p. 400.

T. 6. Conc. p. 563. A.

T. 4. Conc. p. 649. A.

Atque hinc inferes 1°. conditionem necessariam in pane, ut sit materia idonea Eucharistiæ, esse, ut ex tritico conficiatur: hincque concludit S. Tho-

mas 3. parte q. 74. art. 3. ad 2. Eucharistiam confici non posse neque ex hordeo, neque ex speltâ, neque ex farre; quia etsi tritici figuram illa grana habeant, non tamen ejus naturam ac substantiam. *Non ita est*, inquit ille, *de siligine, quod frumenti genus ex vero tritico in malis terris seminato nascitur, adeoque potest esse materia Eucharistiæ.* Estius tamen in 4. dist. 8. cap. 6. existimat ex omnibus mox dictis frumenti speciebus, quas non substantiâ, sed accidentibus à tritico differre ait, posse Eucharistiam perfici. In praxi longè tutior est S. Thomæ sententia.

II°. inferes, in vino tanquam necessariam conditionem requiri, ut verum sit specie vinum, quale communi usui inservire solet: atque ita vinum nondum ex uvis expressum; pariter vinum quod ex uvis acerbis & nondum maturis exprimitur, & dicitur agrestum seu omphacium; & illud quod defrutum seu decoctum appellatur; aut illud quod acetum factum est; aut illud quod omnino induruit & congelatum est, non posse esse idoneam materiam consecrationis calicis. Ratio est, quia vinum ejusmodi vel non est verum naturâ & substantiâ vinum, quale humanis usibus solet inservire; vel non est in eo statu fluido in quo hauriri possit.

Non ita dicendum de musto, seu vino novo nondum defæcato, quia retinet veram naturam & speciem vini. Observat tamen Estius in 4. dist. 8. paragr. 9. tali vino utendum non esse, nisi urgente necessitate: hincque nata expostulatio Presbyterorum urbis Edessenæ adversùs Ibam, de quâ mox dictum est.

Quæres 1°. quæ panis quantitas necessaria sit ad consecrandam Eucharistiam. Quantitas panis.

Reſp. nullam eſſe certam ac determinatam, ac ſatis eſſe ad veritatem conſecrationis, quòd ſenſibilis ſit ea quantitas. Ex mente autem & intentione Eccleſiæ eos debere tantùm conſecrari panes, qui moraliter loquendo & ex prudentis judicio proportionati ſunt Fidelium communioni. Ratio eſt, inquit S. Thomas hîc art. 2. quia in omnibus habentibus materiam, ratio determinationis materiæ ſumitur ex ordine ad finem; finis autem Euchariſtiæ eſt uſus Fidelium: unde inferunt nonnulli, quòd ſi Sacerdos abſque neceſſitate omnes panes venales, quos videt in officinâ piſtoris, conſecraret, invalidam fore conſecrationem, quia non fit ex publicâ Eccleſiæ intentione. Alii verò validam putant, licet contra mentem & intentionem Eccleſiæ factam, ſicut valet conſecratio ab impiis facta Sacerdotibus, quam Eccleſia damnat & improbat.

Præſentia panis qualis eſſe debeat.

Quæres 2°. an panis conſecrandus debeat eſſe præſens conſecranti, & quâ præſentiâ.

Reſp. præſentem eſſe debere moraliter & humano more, quo *videlicet*, inquit Eſtius in 4. diſt. 8. paragr. 6. *id præſens dicitur, quod velut in uſum humanum aſſumendum demonſtrari poſſit dicendo, Hic eſt*. Ex judicio itaque viri prudentis æſtimari debet hæc præſentia, quæ moralis eſt, non phyſica & mathematica. Quapropter non poſſumus approbare nonnullorum Sacerdotum conſuetudinem, qui dum proferunt verba conſecrationis, ſolent os & labia proximè admovere, & quaſi halitum inſpirare in panem & calicem, qui ſanè ritus indecorus eſt & minùs honeſtus, in rubricis minimè fundatus, quæ præſcribunt tantùm Sacerdoti in eâ actione, *ſtare capite inclinato, & verba diſtinctè, ſecretò, & reverenter proferre*.

Quæres

Quæres 3°. an panis eucharisticus olim singulari quodam studio præparatus fuerit.

Præparatio panis eucharistici.

Resp. nascentis Ecclesiæ tempore non alios panes consecratos fuisse, quàm quos obvios habebant Apostoli, cæterique ministri: postea tamen præparatos fuisse singulari quodam studio ac munditie. Ita sexto sæculo, Regina Radegundis, teste Fortunato, oblatas suis manibus factas sacris locis dispensabat. Et septimo sæculo Concilium XVI. Toletanum statuit cap. 6. ut non alius panis in altari sanctificandus proponatur, quàm integer & nitidus, qui ex studio fuerit præparatus. Deinde summâ curâ ac diligentiâ præparatum fuisse panem hunc, selecta grana ex quibus conficeretur, legimus tùm apud Lantfrancum Libro Decretorum pro Ordine S. Benedicti; tùm apud Cardinalem Humbertum in disputatione de azymo, Tomo undecimo Annalium Baronii insertâ. Apud Græcos panem eucharisticum fuisse manibus virgineis præparatum, refert Goarius in notis ad Euchologium Græcorum pag. 116.

T. 6. Conc. p. 1341.

Bibliot. PP. T. 18 p. 795. E.

Figura panis eucharistici primis sæculis non alia fuit quàm quæ panis communis. Ita colligimus ex Durando in Rationali L. 4. cap. 53. n. 3. ex Concilio Toletano XVI. cap. 6. & Ordine Romano &c. Subinde rotundæ fuit figuræ, ut colligimus ex sancto Epiphanio in Anchorato n. 57. unde à S. Gregorio L. 4. Dialog. vocantur illa oblata, *corona*. Undecimo sæculo mutata videtur figura illius panis, qui cùm antea integer & solidus offerretur, tùm primùm ad imaginem nummorum, & tenuissimam quamdam ac levissimam formam redactus est, sicut conqueritur vetus interpres Ordinis Romani apud Cassandrum in Liturgicis pag.

61. De hac immutatione loquitur Honorius Augustodunensis L. de gemmâ animæ cap. 66. Tom. 20. Biblioth. Patrum.

Biblioth. PP. T. 20 p. 1055. F.

Secunda Conclusio.

Ad substantiam Sacramenti perinde est, panis azymus sit, vel fermentatus: uterque verus panis; in utroque valida consecratio. Suum unaquæque Ecclesia usum retinere potest, illæsâ fide.

Probatur: Quia uterque panis ex tritico conficitur, & habet veram panis substantiam. Christus quidem azymum adhibuit, sed necessitatis legem non imposuit. *Neque enim*, inquit Algerus L. 2. de Sacramento corporis & sanguinis Domini c. 10. *eo pane usus est, quia res, quæ fiebat, id exigebat; sed quia Cœna in quâ hoc factum est, alium panem non exhibebat*: nempe tempore Paschali licitum non erat Judæis panem fermentatum comedere. Illæsâ igitur fide & materiâ Sacramenti, Latini azymum, Græci fermentatum panem usurpant; neque ante sæculum undecimum quisquam ausus fuerat litem Latinis movere, quòd azymo pane uterentur in conficiendâ Eucharistiâ. Omnium primus Michael Cærularius vanam hanc accusationem intentavit. Multò semper æquiores fuêre Latini in Græcos, ut observat Leo IX. in suâ ad Cærularium Epistolâ; nunquam enim culparunt illos quòd fermentato uterentur pane. Sua utrique Ecclesiæ, pro suo retinendo usu, non contemnenda suppetunt momenta: suus igitur utrique usus permitti debet, quod quidem an. 1439. in Concilio Florentino, cui tam ipsi Græci quàm Latini subscripserunt, statutum fuit his verbis. *Definimus insuper in azymo sive fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter con-*

Bibliot. PP. T. 21. p. 283. C.

T. 9. Conc. p. 952. & seq.

T. 13. Conc. p. 515. A.

ficii; Sacerdotesque in alterutro ipsum Domini corpus conficere debere, unumquemque scilicet juxta suæ Ecclesiæ Occidentalis, sive Orientalis consuetudinem.

Et verò docet S. Augustinus Epistolâ 54. aliàs 118. ad Januarium, *id quod neque contra bonos mores, neque contra fidem esse convincitur, indifferenter habendum, & propter eorum, inter quos vivitur, societatem servandum esse.* T. 1. p. 124. D. Porro jam undecimo sæculo ostenderat Leo IX. S. Pontifex, controversiam de pane azymo vel fermentato fidem non spectare, sed meram disciplinam, quæ varia esse potest pro varietate locorum & personarum, integrâ semper & illæsâ remanente fide.

Verùm longè obscurior est & intricatior quæstio, quæ antiquitatem usûs panis, tùm azymi apud Latinos, tùm fermentati apud Græcos, inquirit, de quâ Articulo mox sequenti.

ARTICULUS V.

De antiquitate usûs panis azymi apud Latinos, & fermentati apud Græcos.

Variæ opiniones.

1°. S. Thomas in 4. Sentent. dist. 11. q. 2. quæstiunculâ 3. Alexander Alensis parte 4. de Sacramento Eucharistiæ q. 10. membro 4. art. 1. & alii veteres Scholastici, existimarunt utramque Ecclesiam, Græcam & Latinam, azymo pane usam fuisse, usque ad exortam Ebionitarum hæresim, qui cùm Legem simul & Evangelium observandam esse contenderent, panes azymos idcirco in consi-

ciendis mysteriis usurpabant. Occasione igitur hujus hæreseos existimant citati Scholastici, in odium illius ac detestationem, rejectis azymis, panem fermentatum utramque Ecclesiam adhibuisse; post extinctam verò illam hæresim, Latinam Ecclesiam ad priorem azymorum usum rediisse, Græcam verò usum fermenti retinuisse.

II°. Azymorum originem quidam recentioris ævi Historici referunt ad Alexandrum I. S. Pontificem qui obiit an. 130. Ita Martinus Polonus, ad an. Christi 132. Platina in vitâ Alexandri, & Barlaamus Calaber ex Monacho Basiliano Episcopus Hieracensis, in primâ ad Græcos Epistolâ pro unione.

III°. Nichetes Archiepiscopus Nicomediæ in dial. 3. quem cum Anselmo Havelbergensi Episcopo habuit, & extat Tom. 13. Spicilegii pag. 233. docuit fermentum in Ecclesiâ Latinâ à Melchiade & Siricio RR. Pontificibus institutum fuisse; quo deleto, azymorum usus ab aliis viris Apostolicis introductus fuit.

IV°. Nonnulli Græci schismatici azymorum originem revocant ad Leucium seu Felicem nescio quem Apollinaris discipulum, quem aiunt Romam venisse & ad summum Pontificatum assumptum, qui ut probaret Christum non habere animam & mentem humanam, utebatur exemplo panis azymi, qui fermenti expers, quasi suâ animâ carere censetur. Ita Simeon quidam Hierosolymitanus, apud Allatium Exercitatione 28. in Historiam Concilii Florentini.

V°. Sunt inter Græcos, qui existimant ab Apostolis Petro & Paulo universæ Ecclesiæ tradita esse azyma, & modico tempore permissa, propter in-

gentem Judæorum multitudinem qui Apostolorum prædicatione ad fidem conversi sunt : postea, confirmatâ & roboratâ Christianâ Religione, abolita fuisse, sicut & alios ritus judaïcos. Ita Petrus Patriarcha Antiochenus, Tractatu de azymo, apud Allatium loco citato, Exercitatione 24. Econtra Georgius Corcyrensis Metropolita, de quo idem autor in Diatribâ de Georgiis editâ cum Historiâ Georgii Acropolitæ, scripsit Commentarium de sanctâ Communione, quo probare intendit panem fermentatum traditum Ecclesiæ ab Apostolis, & diu in Ecclesiâ Romanâ usurpatum fuisse.

VI°. Alii finxerunt sextæ Synodi Canone prohibitum & damnatum usum azymorum, sicut observat Hilarion Monachus Græcus, L. de pane Græcorum mystico, & de azymo Latinorum. Sed fabulam esse manifestè colligitur : confundit enim ille Synodum sextam cum Trullanâ, quæ reverâ Canone 11. damnat azymos panes, non quidem simpliciter & absolutè, sed ritu & animo judaïco oblatos. Verùm his omissis opinionibus, quæ nullos ferè jam habent in Scholâ patronos, tres aliæ supersunt, in quas tota dividitur peritorum natio.

Prima est Jacobi Sirmondi Societatis Jesu, viri eruditissimi, in Disquisitione brevi sed nervosâ de azymo, insertâ Tom. 4. ejus Operum postremæ editionis regiæ. Ibi contendit usum fermentati octingentis & amplius annis in Ecclesiâ Latinâ solemnem fuisse : recepta verò azyma medio illo intervallo quod à schismate Photii usque ad turbas Michaelis Cærularii effluxit, id est, ab anno circiter 886. ad annum 1053.

Secunda est Patris Mabillonii Benedictini, viri toti orbi ob singularem eruditionem notissimi, tùm

in præfatione sæculi tertii Benedictini, tùm in dissertatione singulari de pane eucharistico azymo & fermentato; & Christiani Lupi Ordinis S. Augustini, ac Doctoris Lovaniensis, Tom. 3. Scholiorum in Decreta & Canones Conciliorum, dissertatione de Actis S. Leonis IX. cap. 7. & sequentibus. Contendunt illi ab Apostolicis temporibus in Ecclesiâ Latinâ perpetuum ac constantem fuisse azymorum usum, nunquam receptum fermentatum. Eandem opinionem sæculo undecimo propugnaverant Leo IX. & Cardinalis Humbertus; duodecimo, Rupertus; decimo tertio, Jacobus de Vitriaco, Innocentius III. & alii.

Tertia denique opinio inter utramque veluti media, est Cardinalis Bona, dignitate non minùs quàm pietate & eruditione eminentissimi, L. 1. rerum Liturgicarum cap. 23. postremæ editionis, ubi docet 1. apud Græcos usum fermenti semper constantem & perpetuum fuisse. 2°. apud Latinos primis Ecclesiæ sæculis promiscuum fuisse azymi & fermentati usum, prout temporis & locorum opportunitas postulabat; nec ante sæculi decimi initium azymum lege communi ac generali ubique receptum. A Sirmondo in hoc discrepat, quòd ille azymum admittat, quem Sirmondus excludit.

Ex istâ verò summorum virorum sententiarum varietate judicare quisque facilè potest, quàm anceps, dubia & obscura sit præsens quæstio, quæ cùm sit mera facti quæstio, sola Veterum authoritate ac testimoniis dirimi potest, quæ si clara fuerint & certa, certò & evidenter; si verò obscura & incerta, probabiliter tantùm atque ex conjecturis, solvetur. Quod ut fiat, sit

Prima Conclusio.

Græcos azymo pane in consecrandâ Eucharistiâ primis temporibus usos interdum fuisse, probabiliter conjici, demonstrari certò non potest.

Probatur. Quia probabilia tantùm, non verò certa & invicta nobis suppetunt ex veteribus monumentis argumenta; hæc autem sunt.

I°. quia veteres Græci, Origenes Tract. 35. in Matth. S. Chrysostomus Hom. 81. 82. & 83. in Matth. S. Cyrillus Alexandrinus & alii inferiùs referendi, censent Christum Pascha celebrasse tempore & ritu per Legem præscripto; adeoque azymis panibus, prout Lex mandabat, usum fuisse. Igitur non improbabile videtur veteres Græcos, propter exemplum Christi, panem azymum interdum usurpasse.

II°. Verisimile videtur veteres illos Asiaticos qui tam religiosè Pascha celebrandum contendebant lunâ decimâ quartâ, in quemcumque incidisset diem, propter Legis mandatum, azymos quoque panes, quos Lex eadem præscribit, adhibuisse.

III°. S. Justinus Dialogo cum Tryphone pag. 159. ait *oblationem similæ pro iis qui à leprâ purgabantur, fuisse figuram panis eucharistici*: illa autem oblatio erat absque fermento, Levitici 7. v. 12.

IV°. Armeni & Maronitæ in azymis consecrant. De Armenis testis est Demetrius Cizicenus in Tractatu de Jacobitarum hæresi, quem Pater Combefisius ex Dominicanorum Ordine, juris publici fecit. Unde quando ad fidem Catholicam & ad concordiam cum Ecclesiâ Græcâ redeunt, tenentur anathema dicere iis, qui in panem oblationis non im-

mittunt fermentum & sal. Ita refert doctissimus Cotelerius in notis ad Lib. 5. Constitutionum Apostolicarum. Non satis certa est origo hujus immutationis apud Armenos. Clemens Galenus L. 1. c. 17. refert circa tempora sextæ Synodi, postquam illi ad Eutychianam hæresim defecissent, ex Decreto Conciliabuli cujusdam à Joanne Ozniensi Patriarchâ coacti, statutum esse ut fermentum à sacrificio excluderetur. De Maronitis constat, tùm ex Morino, præfatione in Ordinationes Maronitarum, tùm ex Guillelmo Tyri Archiepiscopo L. 22. c. 8. Historiæ quam conscripsit. Porro consuetudo hæc quam Maronitæ testantur in suis Ecclesiis esse antiquissimam, innuere videtur, saltem, ut dixi, probabiliter, olim apud Orientales frequentatum fuisse panem azymum.

V°. Hinc conjici potest, quare Photius qui nono sæculo tam multa aut falsa aut levissimi momenti Latinis objecit, de azymorum usu siluerit: quia forsan noverat etiam à suis usurpatum.

VI°. Cardinalis Humbertus in suâ Dissertatione de azymo, apud Baronium Tom. 11. Annalium pag. 691. asserit, Ecclesiam Hierosolymitanam in azymis offerre sacrificium; & Michael Cærularius in Litteris ad Petrum Antiochenum Patriarcham, apud Baronium eodem Tomo ad an. Christi 1054.
Pag. 243. D. n. 31. ait, *ad aures suas pervenisse, Patriarchas Alexandrinum & Hierosolymitanum non solùm recipere in azymis vescentes, sed etiam aliquando in azymis eos sacrum conficere sacrificium.* Si autem undecimo sæculo, quo adeo confirmatus erat apud Græcos fermenti usus, nonnullæ tamen Ecclesiæ aliquando in azymo consecrarunt, quid non possumus de primis sæculis suspicari?

VII°. Probari verisimiliter potest ex priscâ consuetudine quæ viguit olim in Ecclesiâ, ut Episcopo vel Presbytero solemniter celebranti, omnes qui adessent Episcopi & Presbyteri simul celebrarent, & ejusdem sacrificii participes fierent: sicut nunc fit cùm novi Sacerdotes inaugurantur; idemque honoris gratiâ, ac in signum Catholicæ communionis servari solebat, cùm Græci apud Latinos, & Latini apud Græcos hospites & advenæ diversabantur: cujus rei multa exempla suppeditat Christianus Lupus in Dissertatione de Actis Leonis IX. c. 14. quo posito conjicere non immeritò possumus, aut nullum olim fuisse panis discrimen in Ecclesiâ, aut Græcos apud Latinos in azymis, & Latinos apud Græcos in fermentato indifferenter communicasse, ut ibidem observat Lupus.

VIII°. denique, S. Thomas aliique antea citati veteres Scholastici, authoritate suâ saltem probabilem reddunt Conclusionem nostram. Etsi enim falsum sit fundamentum quo illi nituntur, sequitur saltem illos in eâ fuisse mente, quòd veteres Græci panibus azymis usi sint usque ad exortam Ebionitarum hæresim: falsum autem esse fundamentum istud, constabit ex mox dicendis Conclusione sequenti; & re ipsâ nullus Veterum testis afferri potest hujusce opinionis.

Momenta autem mox adducta planè certa & invicta non sunt: neque etiam nos hanc ipsis vim adscribimus, novimus enim quid responderi possit; sed probabiliter saltem atque ex verisimilibus conjecturis Conclusionem nostram firmare nobis videntur.

Secunda Conclusio.

Antiquum esse & à primis temporibus usum fermentati panis apud Græcos, probabile est: nullum tamen extat ante finem sexti sæculi invictum & evidens eâ de re testimonium.

Prima pars probatur. Quia momenta quæ vel à Mabillonio, vel à Cardinali Bona proferuntur, invicta & decretoria non videntur, nec probabilitatis metas excedere.

Probat Mabillonius cap. 3. suæ Dissertationis. 1°. ex indole Græcorum, qui Majorum suorum ritibus tenaciùs semper adhæserunt. Verùm Græcos levitate animi cæteras nationes superare notum est; eosque in pluribus à Majorum suorum placitis ac moribus recessisse, ostendit Leo Allatius L. 3. cap. 13. de perpetuâ consensione Ecclesiæ Occidentalis & Orientalis. 2°. Probat ex Historiâ ecclesiasticâ, in quâ refertur nonnullas rituum varietates inter utramque Ecclesiam fuisse, salvâ pace & charitate, ut scribit Eusebius L. 5. Hist. cap. 24. inter quas varietates existimat autor citatus, numerari posse panis eucharistici discrimen. Verùm conjectura mera est, nullo firmo nixa fundamento, de quâ ne verbum quidem apud Eusebium. Probat 3°. auctoritate Origenis in caput 16. S. Matth. Tomo 12. editionis Huetianæ pag. 271. ubi agens de fermento Pharisæorum, ait, *ita etiam an fermentum super altare non offertur*: verùm ex lectione contextûs incertum planè est, an de veteri, vel novo Testamento loquatur Origenes. Probat 4°. ex Chronico Datii Mediolanensis Episcopi, in quo legimus S. Ambrosium in suis Officiis Ecclesiam Græcam imi-

tatum fuisse, & in præcipuis festivitatibus Græcorum fermentatum cum azymo nostro consecrasse. Verùm, inquit Cardinalis Bona, jam pridem viri eruditi observarunt supposititium esse illud Chronicon, ex quo colligeretur S. Ambrosium simul & fermentatum, & azymum panem consecrasse, quod verisimile non videtur. Probat 5°. ex Photio, qui Epistolâ 64. agnoscit discrimen esse per varias Ecclesias, in mysticis sacrificiis. Verùm quodnam sit discrimen illud, non exponit Photius; neque de fermentato vel azymo pane vel minimùm loquitur. Accedit denique auctoritas Humberti Cardinalis, in Dissertatione de azymo apud Baronium Tom. 11. ubi pag. 712. & 713. narrat tempore sextæ Synodi Latinos suo ritu Sacrum celebrasse, unde Imperator occasionem sumpsit percunctandi, quo pane uterentur Latini in sacrificio Missæ, illos verò respondisse, pane absque fermento; ex quo non obscurè colligere est, Græcos, non azymum, sed fermentatum panem tunc usurpasse. Verùm Humberti viri undecimi sæculi testimonium infirmum videtur, ad probandum usum priorum temporum; & quod ex sextâ Synodo narrat, ex Archivis quidem, ut creditur, Romanis eduxit, sed cùm non extet in Actis hujus Synodi typis excusis, fidem apud nos vix habere potest: quamquam & suppositâ veritate narrationis, nihil adversùs Conclusionem nostram inferri posset; ad summum enim testimonium foret pro septimo Ecclesiæ sæculo, quo celebrata est sexta Synodus: Conclusio autem nostra de primis agit Ecclesiæ temporibus.

His igitur momentis rejectis, Cardinalis Bona ad alia se convertit, ut rem eandem conficiat. 1°. laudat authoritatem veterum SS. Patrum, Justini,

Irenæi, Gregorii Nysseni, Cyrilli Hierosolymitani, qui aiunt panem consecrandum esse panem communem, vulgarem & usitatum: talis autem est solus fermentatus. Verùm ipsemet Cardinalis observat, utrumque panem, tùm azymum tùm fermentatum, in usu fuisse apud Romanos aliosque populos. Deinde citati Patres panem consecrandum communem appellant, prout opponitur sacro & divino, non prout solet communi & ordinario hominum usui inservire: sicut eundem panem factâ consecratione aiunt non esse communem; id est, non esse prophanum & naturalem, sed divinum, sacrum, supernaturalem, uno verbo, corpus Christi. Ita colligere est ex testimoniis quæ antea laudavimus in primo argumento ex Traditione pro fide realis præsentiæ. Probat 2°. ex S. Epiphanio hæresi 30. n. 16. ubi agens de hæresi Ebionitarum, tanquam rem speciali notâ dignam refert, quòd
T. 1. p. 139. D. mysteria in azymis celebrarent. *Ex Christianorum*, inquit, *& Ecclesiæ imitatione mysteria quædam quotannis celebrant, in quibus azymos panes, & ad alteram mysterii partem meram aquam adhibent.* Verùm ex illo testimonio oppositum planè collegit S. Thomas, nempe Ecclesiam azymis panibus usam fuisse tempore quo exorta fuit hæresis Ebionitarum. At nostro quidem judicio, neque azymi usus, neque fermentati, ex illo testimonio certò & efficaciter erui potest: azymi; quia cùm ait S. Epiphanius, Ebionæos ex imitatione Ecclesiæ mysteria celebrare, in quibus panes azymos offerunt, mens ejus non est Ecclesiam tunc azymos panes usurpasse, aliàs & dici posset Ecclesiam quoque tunc temporis solam aquam in sacrificio adhibuisse; utrumque enim ex imitatione Ecclesiæ usurpasse illos Hæreti-

eos, scribit S. Doctor: vult igitur tantùm Ebionæos in offerendo sacrificio imitatos esse Ecclesiam, hoc est, eos suum quoque habuisse sacrificium ad imitationem Ecclesiæ; imitatio ergo illa substantiam, ut ita dicam, sacrificii spectabat, non modum, in quo profectò multùm distabat praxis Ecclesiæ à praxi Ebionæorum. Neque etiam erui potest ex citato testimonio usus fermentati: namque S. Epiphanius non reprehendit Ebionæos eâ præcisè de causâ quòd azymos panes usurparent, sed quòd animo & ritu judaïco eos usurparent, contendendo necesse esse Legem cum Evangelio conjungi & observari. Quod verò ex Theodoro Abucara Cariæ Episcopo Opusculo 22. profertur, Conclusionem nostram non attingit: est quippe testimonium noni sæculi, non priorum sæculorum de quibus nostra intelligenda est Conclusio. Ex probabilibus igitur dumtaxat indiciis atque conjecturis colligere possumus, fermentati panis usum sex prioribus sæculis apud Græcos fuisse receptum, non ex certis & invictis argumentis, quæ tantùm sexto labente sæculo primùm deprehenduntur. Unde

Secunda Conclusionis pars probatur: quia Joannes Philoponus qui scribebat sexto labente sæculo, in disputatione de Paschate editâ cum ejus Tractatu de Operibus sex dierum, ideo probare nititur Christum ultimam Cœnam ante dies azymorum peregisse, quia si in azymis Eucharistiam instituisset, *hoc etiam*, inquit, *nunc fieret*: ab hoc autem tempore videmus semper constantem apud Græcos fermenti usum, ut colligimus ex omnibus Liturgiis ante schisma scriptis, in quibus legere est panem integrum & turgidum, justæque magnitudinis offerri. Hinc coacti sunt septimo sæculo Armeni,

[redacted]

anathema dicere iis, qui in panem oblationis fermentum non immittunt, ut ex dictis antea constat.

Dices: Neque Joannes Philoponus, neque alii subsequentes Græci de fermentato pane loquuti sunt, tanquam de re novâ & recenti, imò tanquam de usu antiquo & apud se constanti ac perpetuo; ergo ante sextum sæculum certum est viguisse illum usum.

Resp. re ipsâ Joannem Philoponum de tali usu tanquam novo ac recenti loquutum non fuisse; sed quid inde? hoc unum, quod nostra fert Conclusio, scilicet probabile esse usum hunc perantiquum esse apud Græcos: sed cùm ante illum Joannem Philoponum nullum certum, evidens ac invictum extet eâ de re testimonium, hinc diximus, rem certò ac demonstrativè definiri non posse.

Tertia Conclusio.

Probabile est Latinam Ecclesiam primis sæculis azymo & fermentato pane promiscuè & indiscriminatim usam fuisse: neque certò potest demonstrari, in eâ, excluso fermento, azymum ante nonum sæculum ubique & communi lege receptum fuisse.

Prima pars Conclusionis probatur: quia suppetunt nobis probabilia tùm pro azymo, tùm pro fermentato argumenta. Dico probabilia, non certa & invicta, ut ex eorum attentâ consideratione, ac Scriptorum de illis ad contrarium probandum judicio intelligi facilè potest: multa enim pro fermentato adhibet Sirmondus, quæ alii ad azymum inflectunt & vicissim.

Itaque, Latinos primis sæculis fermentato pane

nonnunquam usos esse, probabiliter conjicimus.

I°. ex primis Fidelibus qui Act. 2. v. 42. perseverantes erant *in doctrinâ Apostolorum, fractione panis & orationibus*. Quo loco per fractionem panis Eucharistiam intelligi, communis est SS. Patrum & Interpretum sententia: at probabile est panem illum fermentatum fuisse, qualem scilicet Apostoli obvium habebant in domibus Hebræorum.

II°. cùm fervere nt adversùs primos Christianos persecutiones, ac in carceribus inclusi, vel in privatis domibus, in cryptis aut in speluncis latere cogerentur, probabile est eos ad Sacra facienda eum adhibuisse panem, quem sors & necessitas eis offerebat; adeoque communem & usualem: præsertim cùm maximè solliciti forent ne in Paganorum notitiam venirent sacræ mensæ mysteria. Hoc innuit Tertullianus L. 2. ad uxorem c. 5. *Non sciet*, inquit, *maritus* (infidelis) *quid secretò antè omnem cibum gustes; & si sciverit panem, non illum credit esse qui dicitur*. Rescire autem illud potuisset, si panis ille non fuisset communis & usualis, sed ab eo diversus. Pag. 169 B.

III°. probabiliter conjicimus ex veteri ac receptissimâ consuetudine quæ vigebat apud Christianos, deferendi ad altare panem & vinum ex quibus consecrabatur Eucharistia. Panem autem & vinum usuale fuisse, quale communibus usibus inservire solebat, verisimile prorsus est: in omnibus enim veteribus monumentis, quæ hujusce oblationis à Fidelibus factæ mentionem faciunt, nihil est unde concludi possit panes illos azymos fuisse, potius quàm fermentatos; imò fermentatos fuisse probabiliter conjicitur ex testimoniis S. Cypriani L. de

opere & eleemosynis, ubi reprehendit divitem matronam quòd nihil ipsa offerret, sed alienæ oblationis fieret particeps. (Pag. 218) S. Ambrosii, qui L. 4. de Sacramentis cap. 4. occupans objectionem quamdam (T. 2. p. 368. C.) contra veritatem Eucharistiæ, ait: *Tu fortè dicis, Meus panis est usitatus.* At respondet S. Doctor: *Panis iste est quidem panis ante verba Sacramentorum: ubi accesserit consecratio, de pane fit corpus Christi.* Audis objicientem, *panis meus*, id est, quem obtuli, *est usitatus*: talis autem est fermentatus. Hinc, referente Joanne Diacono in vitâ S. Gregorii Magni L. 2. c. 41. mulier quædam interrogata cur risisset, quando communionem accipiens audivit ministrum dicentem, Corpus Domini nostri conservet animam tuam: (T. 4. p. 581. D.) respondit, *Quia panem quem propriis manibus me fecisse cognoveram, tu corpus dominicum perhibebas.* Panis autem quem illa ignara mulier confecerat propriis manibus, haud dubiè fermentatus erat, seu communis & usualis.

Hinc denique quotquot Concilia prohibent aliud ad consecrandam Eucharistiam offerri, quàm panem & vinum, ut Carthaginense III. Trullanum, Bracarense IV. quæ supra Articulo 4. Conclusione 1. ubi de materiâ Eucharistiæ, citavimus, nullam singularem in pane & vino conditionem requirunt, sed simpliciter panem & vinum determinant; id est, qualia solent ordinario hominum usui inservire. Non est quòd plura alia ejusdem veteris consuetudinis, quæ certa est, exempla proferam, ut Libri Sacramentorum S. Gregorii, Ordinis Romani, Canonis Missæ, Concilii Matisconensis II. an. 585. Can. 4. ubi jam inclinari incipientem Fidelium pietatem in oblationibus ad altare deferendis, excitat de novo; & Concilii Namnetensis II.

[redacted]

Can. 9. quo Presbytero mandat, *ut de oblationibus quæ offeruntur à populo, & consecrationi supersunt, partes incisas habeat in vase nitido*, quas post Missam illis distribuat, qui non communicarunt. Hinc subscribere non possumus doctissimo & illustrissimo Albaspinæo L. 1. Observationum cap. 5. & sequentibus, ubi contendit ex illis Fidelium oblationibus nullam fuisse partem sepositam pro conficiendâ Eucharistiâ; sed illas in duas partes divisas esse, quarum una Fidelibus præsentibus & aliquando absentibus, sub Eulogiarum nomine in signum communionis mutuæ; alterá in Sacerdotum, Clericorum & pauperum alimentum distribuebatur. Verùm licet hunc illarum oblationum usum fateamur, negari tamen non potest, ut ex adductis testimoniis perspicuum est, quin pars aliqua illarum oblationum priùs seponeretur ad conficiendam Euchariſtiam. Expresſè id testantur Concilium Carthaginense III. Ordo Romanus & alii. T. 9. Conc. p. 470. C.

IV°. denique, probabiliter usum fermentati apud Latinos colligimus ex SS. Pontificibus Melchiade, Siricio & Innocentio I. qui Eucharistiam appellant fermentum.

De Melchiade hæc in ejus vitâ leguntur. *Hic fecit ut oblationes consecratæ per Ecclesias ex consecratu Episcopi dirigerentur, quod declaratur fermentum.* T. 1 Conc. p. 1394. A.

De Siricio hæc scripta sunt. *Hic constituit ut nullus Presbyter Missas celebraret per omnem hebdomadam, nisi consecratum Episcopi loci susciperet declaratum, quod nominatur fermentum.* T. 2 Conc. p. 1016. A.

Innocentius verò I. Epistolâ ad Decentium Eugubinum in Umbriâ Episcopum capite 5. consultus an exemplo R. Pontificis fermentatum ad absen-

tes mittentis, liceret quoque Episcopo ad rurales Ecclesias idem fermentum mittere, sic respondet:
Ib. p. 1247. B. *De fermento quod die Dominicâ per titulos mittimus, superfluè nos consulere voluisti, cùm omnes Ecclesiæ nostra intra civitatem sint constitutæ, quarum Presbyteri, quia die ipsâ, propter plebem sibi creditam, nobiscum convenire non possunt, idcirco fermentum à nobis confectum per Acolythos accipiunt, ut se à nostrâ communione, maximè illâ die, non judicent separatos. Quod per Parochias fieri debere non puto, quia non longè portanda sunt Sacramenta.*

Quæstio quidem est inter eruditos, an per fermentum debeat Eucharistiæ Sacramentum intelligi. Negat Baronius, ad an. Christi 313. contenditque simplices intelligi debere Eulogias, quæ, in signum mutuæ communionis & charitatis, ad absentes mittebantur. Verùm opposita sententia probabilior nobis videtur. 1°. quia vox ipsa *consecrationis* quâ utuntur laudati SS. Pontifices, verisimiliter Eucharistiam designat. 2°. id quoque innuere videtur ratio quam subjicit Innocentius I. *Quia*, inquit, *Sacramenta non sunt longiùs portanda.* Verisimile autem est ibi Sacramenti nomen in propriâ & strictâ significatione usurpari, quo sensu cap. 8. ejusdem
Ib. p 248 B. Epistolæ appellat Unctionem extremam, *Sacramentum.* 3°. quia etiam ante Innocentium primum obtinuisse consuetudinem mittendi ad absentes & exteros Eucharistiam, antea probavimus, ubi de asservatione Eucharistiæ, ex Litteris S. Irenæi ad Victorem Romanum, apud Eusebium L. 5. Hist. cap. 24.

Si verò quæras an Presbyteri ad quos die Dominicâ mittebatur Eucharistia, ex illâ Missam celebraverint; an verò ipsi propriam consecraverint.

Respondeo rem esse valde obscuram & intricatam. Innocentius citatus immediatè post verba adducta videtur significare, idcirco missam fuisse die Dominicâ Eucharistiam ad illos Presbyteros, ut ex illâ ipsi participarent, aliisque dividerent Fidelibus, quia licentiam non habebant Sacramentorum conficiendorum Sic enim pergit: *Nec nos percameteria diversa constitutis Presbyteris destinamus*, (nempe Sacramenta) *& Presbyteri eorum conficiendorum jus habent atque licentiam.* Ergo alii, quibus destinabatur eâ die Eucharistia, jus non habebant atque licentiam Missam celebrandi & Sacramenta conficiendi. Nihilominus Cardinalis Bona L. 1. rerum Liturgicarum c. 23. n. 17. probabile putat illos Presbyteros simul cum Eucharistiâ quam inter Missarum solemnia consecrabant, eam quoque partem sumpsisse, quam Pontifex in signum pacis & communionis ad eos direxerat. Sed quidquid sit, adhuc superest difficultas, quare Eucharistia dicatur *fermentum*: an propriè, quia reverâ panis ex quo conficiebatur, erat fermentatus; an impropriè & symbolicè tantùm, quia Ecclesiis, ad quas mittebatur, fermenti vicem præstabat, eisque unionis inter se vinculum erat, sicut fermentum massæ cui commiscetur. Hunc postremum sensum defendit Mabillonius; & quia invictè ac certò demonstrare non possumus non esse verum illum sensum, idcirco sensum utrumque adoptamus, & dicimus probabile videri Eucharistiam tùm propriè, tùm symbolicè dictam fuisse *fermentum*: hincque inferes, quatuor momenta pro usu fermenti apud Latinos à nobis adducta, non esse certa & demonstrativa, sed probabilia dumtaxat ex indiciis quibusdam ac conjecturis.

Ib p. 1247. C.

Dices: Hæc noſtra Concluſio plùs æquo Græcis favere, atque ſententiæ Catholicæ, quâ ſemper fuit perſuaſum Chriſtum in azymis conſecraſſe, nocere videtur.

Reſp. nego ant. Vera enim eſt Eccleſiæ Latinæ doctrina, quâ putat Chriſtum ritu à Lege præſcripto cœnam legalem celebraſſe; atque adeo azymo pane uſum fuiſſe in conſecrandâ Euchariſtiâ: ſed cùm eadem Eccleſia ſemper quoque perſuaſum habuerit, exemplum Chriſti eâ in re legis neceſſitatem non impoſuiſſe, ac liberum eſſe & indifferentem ſive fermentati, ſive azymi uſum, (unde nunquam Græcorum morem hac in parte reprehendit) hinc Concluſio noſtra non favet opinioni Græcorum recentiorum, qui exiſtimant aut Chriſtum, quo anno mortuus eſt, non celebraſſe Paſcha legale, aut ſaltem antevertiſſe tempus à Lege præſcriptum, de quâ controverſiâ dicemus poſtea.

Altera pars Concluſionis, nempe Latinos à primis temporibus in azymo conſecraſſe, probabilibus quidem conjecturis oſtendi poteſt, ſed non certis demonſtrari argumentis: magnâ enim, fatendum eſt, veterum teſtimoniorum penuriâ hîc laboramus. Neque enim aut Alexandri I. in Decreto ſuo, aut S. Epiphanii, in hæreſi Ebionæorum, aut S. Cypriani in Epiſtolâ 63. aut Dacii in Chronico, aut Miſſæ Ambroſianæ, aut Leonis IX. & Cardinalis Humberti in ſuis adversùs Græcos Diſputationibus teſtimonia, invictè demonſtrant uſum azymi apud Latinos. De Epiphanio & Dacio conſtat ex dictis Concluſione ſecundâ. De Alexandro I. conſtat inter eruditos, ſuppoſititium eſſe illud decretum, cujus toto ſæculorum undecim intervallo nullus profertur teſtis. S. Cyprianus nihil aliud dicit, niſi

corpus Domini non esse farinam solam, & aquam solam, sed utrumque simul adunatum, copulatum, & panis unius compage solidatum: sed fermentum non excludit, imò his postremis verbis innuere potius videtur; quod enim *copulat, adunat & solidat panem*, est fermentum. Missam verò Ambrosianam suspectæ admodum esse fidei, sicut & Chronicon Dacii, fatentur Critices periti. Leo verò IX. & Humbertus undecimo floruêre Ecclesiæ sæculo; atque eorum authoritas pro veteri usu demonstrando tantùm valet, quantùm momenta quibus illi innituntur: ea porro valde infirma sunt. Quin, quod ait Leo IX. per mille & viginti annos à passione Salvatoris azyma invaluisse, defendi potest, modò non excludatur fermentum: utrumque enim promiscuè usurpatum, probabiliter conjicimus. Pag. 103.

Igitur usum hunc Azymorum probabiliter conjicimus ex Concilio XVI. Toletano an. 693. capitulo 6. ubi perstringens nonnullorum in Hispaniâ Presbyterorum morem, qui ad consecrandam Eucharistiam ex quolibet pane sibi obvio crustulam in rotunditatem præcisam offerebant, sic decernit: *Temeritatis ejus atque nescientiæ cupientes terminum ponere, id unanimitatis nostræ delegit conventus, ut non aliter panis in altari Domini sacerdotali benedictione sanctificandus proponatur, nisi integer, & nitidus, qui ex studio fuerit præparatus, neque grande aliquid, sed modica tantùm oblata, secundùm quod Ecclesiastica consuetudo retentat.* Dixi, probabiliter ex illo Canone azymi usum inferri, non certò & invictè: siquidem Sirmondus in suâ Dissertatione, Cardinalis Bona, cap. 23. L. 1. rerum Liturgicarum, ipse etiam Christianus Lupus cap. 8. suæ Dissertationis de Actis Leonis IX. inferunt ex T. 6. Conc. p. 1341. C. D.

[redacted]

eodem Canone, panem fermentatum eâ ætate receptum fuisse. In hoc uno discrepant, quòd Sirmondus ubique illum invaluisse existimet, excluso azymo; Lupus verò contendat abusum tantùm fuisse in aliquibus Hispaniæ partibus introductum, quo cæteræ immunes fuêre Ecclesiæ, & quem Concilium laudatum tollit; Cardinalis verò Bona citato in Canone fermentum describi existimat, etsi panem azymum nolit exclusum, sed utrumque
208. indifferenter tunc usurpatum. *Si enim*, inquit, *debuissent illi Sacerdotes azymum panem consecrare, de hoc ante omnia redargui fuissent, quòd non azymum, prout mos ferebat, sed panem usualem & communem, & consequenter fermentatum panem consecrarent:* atqui de hoc planè tacuit Synodus, atque negligentiam tantùm carpit eorum Sacerdotum qui sine ullo delectu, *quomodo unumquemque*, inquit, *aut necessitas impulerit, aut voluntas coegerit, de panibus suis usibus præparatis crustulam in rotunditatem auferunt & consecrant.*

Propter hanc gravissimorum authorum in exponendo citato Canone discordiam, diximus azymi usum ex illo certò & evidenter non posse colligi, sed probabiliter tantùm, his de causis. 1°. Quia juxta statutum Concilii, panis eucharisticus debet esse alius ab eo qui usibus mensæ communis inservit; sed iste fermentatus est. 2°. Debet esse panis mundus & nitidus, studio præparatus; sed ista meliùs azymum, quàm fermentatum describunt. 3°. Centum annis post istud Concilium, omnes Hispani cum aliis Latinis in azymo consentiebant, ut docet Alcuinus: & anno 1050. Concilium Coyacense
Conc. in Diœcesi Ovetensi, capitulo 3. panem azymum
64. C. tunc apud Latinos ubique absque dubio receptum,

[redacted]

non aliter ferè describit quàm Synodus Toletana citata, his scilicet verbis, *Hostia sit ex frumento, sana & integra.* Hinc facile est respondere ad ratiocinium Eminentissimi Bona, reipsâ Toletanam Synodum dictos Sacerdotes redarguisse quòd azymos panes non consecrarent, non quidem clarè ac distinctè sub appellatione azymi, sed panis puri, mundi seu nitidi, ut ait Synodus, & integri ac studio præparati, quod in idem reverâ recidit.

Probari 2°. potest ex Joanne Marone apud Faustum Naironum, qui ante sextam Synodum scribens adversùs Melchitas, eorum contra Maronitas sententiam profert his verbis. *Et qui in fermento offerunt, arguunt nos simul cum Occidentalibus & Armenis dicentes, azymum non esse panem.* Ex quibus inferre possumus, ante VI. Synodum Maronitas, Armenos, & Occidentales azymo fuisse usos. An verò de aliquibus, aut de omnibus Occidentalibus loquatur Auctor, non satis liquidò constat: ut probabile igitur haberi tantùm debet istud testimonium.

Probamus 3°. eundem azymi usum testimonio Egberti Eboracensis Episcopi qui suarum Exceptionum cap. 98. hunc Canonem laudat & probat: *Sacerdotes Dei diligenter semper procurent, ut panis, & vinum, & aqua, sine quibus nequaquam Missæ celebrantur, pura & munda fiant.* Florebat ille Egbertus sæculo octavo: probabiliter autem conjicimus panem illum purum, esse azymum. T. 6. Conc. p. 1594. D.

Confirmatur ex Canonibus qui sub Eadgaro Rege in Angliâ collecti sunt an. 967. vigente azymorum usu, quos inter trigesimus nonus statuit, *ne quis unquam Sacerdos adeo temerarius sit, ut Missam celebret, nisi omnia habeat ad Eucharistiam per-* T. 9 Conc. p. 685. B.

[redacted]

tinentia; scilicet oblationem puram, vinum purum, & aquam puram.

Neque est quòd dicas, per panem purum intelligendum esse siligineum seu primarium qui ex purissimâ farinâ, omni prorsus excepto furfure, compingitur. Namque ille debet intelligi, qui tunc in usu erat: atqui an. 967. quo Canones illi collecti sunt, & an. 1050. quo celebratum est Concilium Coyacense, azymi usus ubique apud Latinos receptus & confirmatus erat.

Tertia Conclusionis pars probatur: Quia ante nonum sæculum nullum extat certum, evidens & invictum pro azymo in toto Occidente recepto testimonium, ut satis ex dictis colligi potest: obtinuisse tamen illum etiam primis temporibus probabiliter conjicimus; sed post nonum sæculum, res esse debet absque controversiâ.

Constat ex Alcuino, qui initio noni sæculi obiit, cujus testimonium, non est tantùm, ut volunt aliqui, ad Angliam, in quâ natus est, restringendum, aut ad Galliam in quâ mansit; sed pro totâ Occidentali Ecclesiâ probat. Epistolâ enim 69. ad Lugdunenses sic loquitur: *Audivimus aliquos in illis* (Pag 1588. B. C.) *partibus affirmare, salem esse in sacrificium corporis Christi mittendum; quam consuetudinem nec universalis observat Ecclesia, nec Romana custodit auctoritas.... Tria sunt quæ in sacrificio.... offerenda sunt; panis, aqua, & vinum.... Panis, qui in Christi corpus consecratur, absque fermenti ullius alterius infectionis debet esse mundissimus &c.*

Idem confirmat Rabanus Moguntinus Archiepiscopus discipulus Alcuini, qui obiit an. 856. Libro enim 1. de Institutione Clericorum c. 31. expressè ait, (T. 6. p. 12. A.) *panem infermentatum, & vinum aquâ*

mixtum in Sacramentum corporis & sanguinis Christi sanctificari oportere. Et istum ordinem, inquit, *ab Apostolis, Apostolicisque viris traditum Romana Ecclesia, & per totum pene Occidentem omnes Ecclesiæ eandem traditionem servant.* Pag. 14. B.

Inutile est plura ex nono & sequentibus sæculis proferre testimonia: certum quippe est, quâ ætate Michael Cærularius, idest an. 1053. usum azymorum tanquam illicitum ac judaïcum in Latinis culpavit, illum ubique in toto Occidente receptum ac firmatum fuisse, ut ex Leone IX. & Cardinalis Humberti Disputatione manifestè colligimus. A primis quoque temporibus usurpatum fuisse opinamur quidem, ac conjicimus, sed certò definire non audemus, deficientibus certis, evidentibus ac invictis Antiquorum eâ de re testimoniis.

Quæres quâ occasione introductus fuerit generalis ille azymorum usus in Ecclesiâ Occidentali.

Respondet Cardinalis Bona loco sæpius citato n. 10. *Occasionem non sine manifestis indiciis inde natam arbitror*, inquit, *quòd cùm paulatim Fidelium Sacro assistentium, imò & Clericorum communio desierit, sufficeretque modicus panis pro celebrantis & ministrorum in Missis solemnibus communione, in privatis verò pro solo Sacerdote: cùmque populus alicubi vel panem non offerret, vel minùs aptum ad sacrificium, sensim factum est, ut ad exiguam quantitatem idem panis redigeretur, ejusque conficiendi cura ad Sacerdotes & Clericos pertineret; & quia azymus faciliùs parabatur, nec ullo Canone vetitus erat, hic fermentato substitui cæpit, & per omnes Ecclesias paulatim propagari.* Ita Eminentissimus Bona. Pag. 216.

Dices: Usus azymorum prohibetur à Canone 7.

eorum qui dicuntur Apoſtoli, & Canone 12. Concilii Trullani; & à ſancto Epiphanio hæreſi 30. ubi rejicit Ebionitarum Paſcha in azymis celebratum; ab ipſo denique Concilio Nicæno generali primo ſtatuente ut Paſcha non celebretur Lunâ 14. more Judæorum, qui in azymis Paſcha ſuum celebrabant, ſed die Dominicâ proximè ſequente Lunam 14.

Reſp. prohiberi uſum azymorum more Judæorum & ex præſcripto Legis Moſaïcæ, quaſi legalia ſimul cum Evangelio forent obſervanda, ſicut contendebant Ebionitæ, non verò more Chriſtianorum. Solutio ex ipsâ lectione Canonum eſt manifeſta. Concilium verò Nicænum hoc unum dumtaxat prohibet, ne Paſcha cum Judæis celebretur Lunâ 14. an verò in azymo vel fermentato celebrari debeat, ſilet.

ARTICULUS VI.

De aquâ vino calicis admiſcendâ: quo jure, quâ neceſſitate, & quâ quantitate ſit admiſcenda.

QUatuor præ ſe fert titulus, hîc à nobis exponenda.

Primum eſt, an vino calicis admiſcenda ſit aqua.

Secundum, an neceſſaria ſit illa mixtio, neceſſitate Sacramenti, ſine quâ nulla foret conſecratio.

Tertium, an neceſſaria ſit neceſſitate præcepti, aut divini, aut ſaltem eccleſiaſtici.

Quartum denique, in quâ debeat quantitate aqua miſceri; & quæ requiratur in eâ conditio ſeu qualitas. Circa quæ, more noſtro, errores & opiniones hiſtoricè ſed compendiosè præmittemus.

Errores & opiniones.

Circa primum duo ſunt extremè oppoſiti errores: primus eorum qui aquam omnino rejiciunt in ſacrificio; alter veterum Manichæorum, qui ſolam aquam in calice conſecrabant, de quo antea diximus.

Patres Concilii Trullani an. 692. Can. 32. declarant ad ſuam perveniſſe notitiam, Armenos vinum purum ſine aquâ offerre in ſacrâ mensâ, eoſque ſuum uſum exemplo & authoritate (quamquam immeritò) S. Chryſoſtomi confirmaſſe. T. 6. Conc. p. 1156.

Nicephorus verò L. 18. Hiſt. cap. 53. cauſam hujus praxis ex graviſſimo eorum errore circa duas in Chriſto naturas, repetit: nempe timebant illi, ne aquæ cum vino mixtione viderentur ſignificare duarum in Chriſto naturarum, quam illi negabant, unionem. Etſi autem Trullana Synodus hunc abuſum in Armenis damnaverit, non videntur tamen illi ab eo propterea receſſiſſe, cùm ipſe Eugenius IV. in ſuo Decreto ſeu Inſtructione an. 1439. eundem obliquè carpat, dum ſtatuit *ut Armeni ſe cum univerſo orbe Chriſtiano conforment*, *eorumque Sacerdotes in calicis oblatione paululum aquæ admiſceant vino*. Ex Caſſandro quoque in Liturgicis cap. 12. non obſcurè colligimus, etiamnum eos in priori abuſu perſeverare. T. 2. pag. 883. C. T. 13. Conc. p. 537. C D.

Eundem errorem Græcis affingunt Innocentius III. L. 4. de ſacrificio Miſſæ cap. 32. Guido Carmelita in Catalogo hæreſum, Alphonſus à Caſtro adversùs hæreſes, verbo *Euchariſtia*, hæreſi 7. & alii nonnulli Scholaſtici: ſed immeritò ſanè; nam Græcos aquam ſemper calici miſcuiſſe colligimus tùm ex Liturgiâ S. Chryſoſtomi, & notis Goarii ad illam, pag. 61. 82. & 148. tùm ex Theodoreto

Dialogo 1. & Theophilacto in Joannem; tùm ex Zonara insigni apud Græcos Canonum interprete & Scholiaste, ad Canonem 32. Conc. Trullani; tùm denique ex ipso Decreto Eugenii IV. ubi ex-
Ibid. pressis verbis asserit, *sanctam Romanam Ecclesiam, & antiquas omnes tùm Latinorum, tùm Græcorum Ecclesias semper in sacrificio obtulisse vinum aquâ temperatum.*

Primi Lutherani & Calvinistæ mixtionem aquæ cum vino in calice eucharistico figmentum esse purè humanum, contra Christi institutionem, ac pessimam habere significationem calumniati sunt. Ita colligimus ex Luthero in primo Scripto contrà Henricum VIII. Angliæ Regem an. 1522. & in formulâ Missæ pro Ecclesiâ Wittembergensi, anno 1523. Ex Petro Richero Calvinistâ, qui, referente Nicolao Villaganonio L. 1. contra articulos quosdam Calvinianos cap. 73. affirmat, hæreticos esse, blasphemos, sacrilegos, falsarios, qui vino Cœnæ aquam admiscent, idque se à Calvino didicisse fatetur.

Hanc Novatorum audaciam reprimit Concilium Tridentinum Sess. 22. Can. 9. Hinc recentiores Lutherani & Calvinistæ magistrorum suorum dogma emollientes, aquæ mixtionem rem esse liberam & indifferentem docent, quæ nec præcipi debet, nec prohiberi. Ita Kemnitius in 2. parte Examinis Concilii Tridentini Sess. 22. cap. 7. & Can. 9.

T. 1. p. 71. C. D. Circa secundum, S. Bernardus Epistolâ 69. ad Guidonem Abbatem de tribus fontibus, significat ætate suâ extitisse qui dicerent, tantæ necessitatis esse aquam in Eucharistiæ Sacramento, ut sine eâ confici illud non possit. Eadem sententia tribuitur Armacano L. 9. de quæstionibus Armenorum c. 9.

Circa tertium, nonnulli Scholastici existimarunt, præceptum miscendi aquam cum vino non modò ecclesiasticum esse, sed etiam divinum. Ita docuisse videntur Alexander Alensis, 4. parte q. 10. membro 4. art. 1. in solutione argumentorum; Hosius in Confessione Catholicâ cap. 14. & Alphonsus à Castro adversùs hæreses, hæresi 7. E contra Valdensis Tom. 3. qui est de Sacramentis, titulo 4. cap. 32. n. 10. non tantùm ait nullum esse divinum mandatum de illâ aquæ mixtione, sed nequidem præcessisse Christi exemplum, id est, Christum reipsâ non miscuisse in vino calicis aquam: unde in illius mente, Ecclesiæ usus non ab exemplo Christi fluxit, sed ab aquâ quæ è latere Christi percusso egressa est. Durandus etiam in 4. dist. 9. q. 5. docet incertum planè esse, an Christus aquam vino miscuerit.

Inter illas opiniones medium tenent cæteri Scholæ Magistri, quibus placet 1°. aquam non esse ad substantiam Sacramenti necessariam. 2°. illam tamen esse adhibendam ex præcepto, non quidem divino, sed ecclesiastico, quod fundamentum habet in exemplo & facto Christi.

Circa quartum, si quæ sit varietas, levissimi momenti est: consentiunt quippe omnes, aquam in modicâ quantitate & parcè infundendam esse, eamque debere esse naturalem seu elementarem.

Mos Græcorum infundendi aquam fervidam.

Græci bis aquam infundunt, semel in mensâ propositionis, ubi sacra dona præparantur, apud Goarium in Missâ S. Chrysostomi pag. 61. & iterum post consecrationem, & quidem ferventem tunc aquam immiscent, simul cum particulâ panis consecrati quam injiciunt in calicem, ibidem pag. 82. de quo posteriori ritu aliquando reprehensi sunt à

Latinis, & illi vicissim Latinos, quòd talem usum non haberent, redarguerunt: sed in Concilio Florentino de eodem ritu interrogati, per Mytilenensem Episcopum probabiles, atque pias & religiosas illius causas & rationes attulêre, quibus auditis, usus ille permissus ipsis est, ac pax cum ipsis inita. Lege Goarium in notis ad Missam S. Chrysostomi pag. 148. His historicè prænotatis, sit

Conclusio.

Paululum aquæ naturalis calici eucharistico debet infundi, non ex necessitate Sacramenti, aut præcepti divini, sed ecclesiastici dumtaxat.

Probantur singulæ Conclusionis partes.

I°. aquam debere calici consecrando infundi, probat antiqua & perpetua Ecclesiæ praxis & traditio, quam ex SS. Patribus priorum temporum, ac Conciliis, & hodierno usu certissimè colligimus.

Ex SS. Patribus tres appellasse sufficiat, Justinum, Irenæum, & Cyprianum.

S. Justinus Apolog. 2. pro Christianis sub finem, describens Christianorum cœtus, & quidquid in iis peragebatur, *A precibus finitis*, inquit, *mutuis nos*
Pag. 97. D. *osculis salutamus. Deinde ei qui fratribus praeest, offertur panis & poculum aquæ & vini, quibus acceptis &c.* Deinde alimentum hoc appellat *Eucharistiam.* Ergo S. Justini ætate, id est secundo sæculo, in consecrandâ Eucharistiâ solebat aqua cum vino misceri.

S. Irenæus L. 4. adversùs hæreses cap. 33. aliàs
Pag. 270. n. 2. 57. *Accipiens*, inquit, *Dominus panem, suum corpus esse confitebatur, & temperamentum calicis suum*
Pag. 293. n. 3. *sanguinem confirmavit.* Et Lib. 5. cap. 2. *Quando ergo*, inquit, *& factus panis, & mixtus calix per-*

cipit verbum Dei, & fit Eucharistia corporis & sanguinis Christi. Quid autem est temperatus, vel mixtus calix, nisi ille in quo vinum aquâ temperatur?

S. Cyprianus Epistolâ 63. ad Cœcilium, ex professo refellit eos qui solam aquam, excluso vino, in calice offerebant, totusque est ut ostendat ex Traditione Christi, utrumque miscendum esse ac consecrandum. *Admonitos nos scias*, inquit initio Epistolæ, *ut in calice offerendo Dominica traditio ser-* Pag. 100.
vetur, neque aliud fiat à nobis, quàm quod pro nobis Dominus prior fecerit, ut calix qui in commemoratione ejus offertur, mixtus vino offeratur. Et postea: *Vinum mixtum declarat, id est calicem Domini* Pag. 101.
aquâ & vino mixtum propheticâ voce prænuntiat, ut appareat in passione Domini id esse gestum, quod fuerat ante prædictum. Deinde exponit mysticam aquæ significationem. *Videmus*, pergit ille S. Do- Pag. 103.
ctor, *in aquâ populum intelligi, in vino verò ostendit sanguinem Christi. Quando autem in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur, & credentium plebs ei, in quem credit, copulatur & conjungitur: quæ copulatio & conjunctio aquæ & vini sic miscetur in calice Domini, ut commixtio illa non possit separari.* Legatur integra Epistola quæ tota est de hoc argumento.

Ex Conciliis idem testantur ac statuunt

Carthaginense III. an. 397. cap. 24. *Ut in Sa-* T. 2. Conc.
cramento, inquit, *corporis & sanguinis Domini nihil* p. 1170. E.
amplius offeratur, quàm ipse Dominus tradidit, hoc est, panis & vinum aquâ mixtum.

Trullanum an. 992. Can. 32. ubi ex professo T. 6. Conc.
Armenos aquam non miscentes in calice, damnat p. 1156.
authoritate Concilii Carthaginensis mox laudati,
S. Jacobi, & Joannis Chrysostomi: *Si quis ergo*, Ib. p. 1157.
C.

ait Canon, *Episcopus vel Presbyter non secundùm ordinem ab Apostolis traditum facit, & aquam vino miscens, sic immaculatum offert sacrificium, deponatur, ut imperfectè mysterium enuntians, & quæ tradita sunt innovans.*

Ib. p. 563. Bracarense IV. an. 675. capitulo 2. ubi verba T. 5. Conc. S. Cypriani mox citata exscribit: Aurelianense IV. p. 382. an. 541. Can. 4. Triburiense an. 895. Can. 19. T. 9. Conc. Florentinum in Decreto seu instructione Armep. 451. nis datâ, ubi ait, antiquas omnes tùm Latinorum T. 13. Conc. tùm Græcorum Ecclesias semper in sacrificio obtup. 536. & lisse vinum aquâ mixtum; hujusque mixtionis cau537. sas & rationes ibidem adducit. 1°. *quia juxta SS. Patrum testimonia creditur ipsum Dominum in vino aquâ permixto hoc Sacramentum instituisse. 2°. quia convenit dominicæ passionis repræsentationi. 3°. quia utrumque de latere Christi fluxisse legitur. 4°. denique, quia convenit ad significandum hujus Sacramenti effectum, qui est unio populi Christiani ad Christum, aqua enim populum significat.*

Denique Concilium Tridentinum Sess. 22. c. 7. T. 14. Conc. sic loquitur: *Monet sancta Synodus, præceptum esse* p. 854. E. *ab Ecclesiâ Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent: tùm quòd Christum Dominum ita fecisse credatur; tùm quia è latere ejus aqua simul cum sanguine exierit, quod sacramentum hac mixtione recolitur: & cùm aquæ in Apocalypsi B. Joannis populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo unio repræsentatur.*

Et Canone 9. adversùs Novatores sic decernit: Ib. p. 856. B. *Si quis dixerit.....aquam non miscendam esse vino in calice offerendo, eo quòd sit contra Christi institutionem: anathema sit.*

Secunda Conclusionis pars, debere scilicet aquam

[redacted]

aquam parcè, seu in modicâ quantitate vino misceri, & eam quidem naturalem & elementarem,

Probatur. I°. Quia nomine aquæ simpliciter, naturalis & elementaris intelligitur, ut exemplo aquæ baptismalis constat.

II°. eam parcè adhibendam esse statuunt leges Ecclesiasticæ. Sæculo nono Concilium Triburiense an. 895. Can. 19. *Duæ*, inquit, *sint partes vini*, *T. 9. Conc.*
quia major est majestas sanguinis Christi, *quàm fra- p. 451. C.*
gilitas populi; *tertia aqua*, *per quam intelligitur infirmitas humanæ naturæ*. Sensus Canonis non est, tertiam calicis consecrandi partem necessariò debere aquâ constare; sed aquam non debere tertiam ejusdem calicis partem excedere.

Sæculo duodecimo Honorius III. S. Pontifex Cap. *Perniciosus*. *De celebratione missarum*. nonnullos qui plùs aquæ quàm vini calici infundebant, *Decretal.*
his verbis perstringit: *Perniciosus inolevit abusus*: *Pag 1379.*
videlicet, *quòd in majori quantitate de aquâ ponitur n. 40.*
in sacrificio, *quàm de vino*; *cùm secundùm rationabilem consuetudinem Ecclesiæ generalis*, *plùs in ipso sit de vino*, *quàm de aquâ ponendum*.

Sæculo quinto decimo Eugenius IV. in instruc- *T. 13. Conc.*
tione Armenorum idem præscripsit: *Vino*, inquit, *p. 536 E.*
ante consecrationem aqua modicissima admisceri solet.

Tertia pars Conclusionis, nempe aquæ mixtionem necessariam non esse necessitate Sacramenti,

Probatur 1°. ex silentio Scripturæ, quæ solius vini mentionem facit, ubi de consecratione calicis. S. Chrysostomus Hom. 83. in Matth. ad ista ver- *Edit. Com-*
ba, *Non bibam amodo de hoc genimine vitis*. confu- *mel. p. 900.*
tans Aquarios, ait: *Quæ certè vitis*, *non aquam*, *sed C.*
vinum producit. Neque Christi exemplum opponi potest: siquidem & azymum panem adhibuit, qui

tamen ad substantiam Sacramenti, ut azymus est; non pertinet.

Probatur 2°. ex Traditione Ecclesiæ & sententiâ SS. Patrum, qui etsi doceant aquam necessariam esse in calice eucharistico, sine illâ tamen validè vinum consecrari & fieri Christi sanguinem affirmant. Inter alios S. ipse Cyprianus Epistolâ citatâ ad Cæ-
Pag. 103. cilium ita loquitur: *Sic autem in sanctificando calice Domini offerri aqua sola non potest, quomodo nec vinum solum potest: nam si vinum tantùm quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis; si verò aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo.* Igitur, juxta S. Doctorem, si quis vinum solum sine aquâ consecraret, sanguinem Christi efficeret, adeoque plenum & integrum, quantùm ad substantiam, Sacramentum; aqua ergo necessaria tantùm est ex usu seu præcepto Ecclesiæ, ad mysticam hujus Sacramenti significationem.

Idem ac S. Cyprianus, cujus verba exscribit, docet Concilium Bracarense IV. jam citatum.

Et Eugenius IV. in Decreto assignans materiam
T. 13. Conc. Eucharistiæ essentialem seu necessariam, ait, *eam*
p. 536. B. *esse panem triticeum, & vinum de vite.*

T. 14. Conc. Hinc Concilium Trid. Sess. 13. cap. 3. ait *semper*
p. 806. A. *hanc fidem in Ecclesiâ Dei fuisse, statim post consecrationem verum Domini corpus, verumque ejus sanguinem sub panis & vini specie existere.* Non ait Concilium, *sub specie vini aquâ temperati.*

Concilii doctrinam expressit & sequutus est Catechismus Romanus parte 2. de Eucharistiæ Sacramento n. 17. *Quamvis*, inquit, *aquæ admiscendæ ita graves rationes sint, ut eam sine mortali peccato prætermittere non liceat; ea tamen si desit, Sacramentum constare potest.* Idem notatur in Rubricis Missalis

[redacted]

Romani, titulo, *De defectu vini.* Idem non obscurè colligi potest ex Concilio Trid. Sess. 22. cap. 7. ubi ait *aquam vino calicis miscendam esse ex præcepto Ecclesiæ.* Ib. p. 854. E.

Probatur. 3°. Quia nec Trullana Synodus, nec Eugenius IV. nec alii qui Armenos aquam in calice non miscentes damnarunt, unquam objecerunt nullum idcirco, ab ipsis, seu irritum fieri Sacramentum, quod certè non siluissent, si persuasum eis fuisset, aquam esse necessariam ad Sacramenti veritatem & substantiam.

Quarta & ultima pars Conclusionis, aquæ scilicet mixtionem necessariam non esse ex præcepto divino, sed ecclesiastico dumtaxat, quod fundatur in facto seu exemplo Christi,

Probatur I°. Quia nullum in Scripturis reperire est de hac mixtione faciendâ præceptum: atque citatæ antea SS. Patrum & Conciliorum authoritates hoc unum efficiunt, Christum nempe vinum aquâ temperasse in instituendâ Eucharistiâ; adeoque nobis exemplum dedisse, necessitatem legis nobis non imposuisse: multa etenim fecit, quæ, ut faceremus, non mandavit.

II°. Quia Julius S. Pontifex & alii in Jure Canonico relati, non obscurè significant præceptum illud humanum esse. *Calix Dominicus*, inquit citatus S. Pontifex, *juxta Canonum præcepta vino & aquâ permixtus debet offerri.*

III°. Expressè Concilium Trid. Sess. 22. cap. 7. ait, *præceptum esse ab Ecclesiâ omnibus Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent.* Et verò si præcepto ac jure divino aquæ mixtio foret necessaria, vix intelligas quare ad Sacramenti substantiam non pertineat. T. 14. Conc. p. 854. A.

[redacted]

Quod verò præceptum illud ecclesiasticum fundetur in facto seu exemplo Christi, qui pro more Judæorum, calicem vino & aquâ permixtum hausit in Cœnâ ultimâ, constat ex laudatis hîc testimoniis sanctorum Irenæi & Cypriani, Concilii III. Carthaginensis, Eugenii IV. in Decreto, & Concilii Tridentini Sessione 22. capite 7. Et certè cum Judæorum Rituales libri, ut observat doctissimus Buxtorfius in historiâ sacræ Cœnæ num. 20. liberum relinquant unicuique vinum aquâ temperandi in cœnâ paschali, credere non immeritò possumus, Christum ad temperantiæ & sobrietatis exemplum, vino aquam miscuisse. Addit Gaufredus Monachus in Epistolâ ad Cardinalem Episco-
T. 12. pag. pum Albanensem, apud Baron. ad an. Christi 1188.
795. C. n. 34. in Judæâ non solitum esse vinum purum propinari, sed aquâ temperatum, propter illius nimiam petulantiam.

Quæres, an sit de fide, præceptum miscendi aquam cum vino in calice consecrando, non esse divinum, sed ecclesiasticum: pariter an sit de fide, Christum in institutione Eucharistiæ reverâ aquam vino miscuisse.

Resp. neutrum ad fidem pertinere. Illud enim solum tanquam de fide definitum haberi debet, quod est in Canonibus Conciliorum sub anathematis pœnâ ad credendum propositum: atqui præceptum miscendi aquam vino, divinum esse aut ecclesiasticum; pariter Christum aquâ vinum temperasse, in nullo Conciliorum Canone sub anathematis pœnâ credendum proponitur. Hoc unum in præsenti argumento fidem spectat, quod Canone 9. Concilii Trid. Sess. 22. in probatione primæ partis citato, definitum legimus, nempe, anathema dici

tis ; qui *negant aquam vino in calice offerendo esse miscendam, eo quòd sit contra Christi institutionem.* T. 14 Conc. p. 856 B.

Neque obstat quòd idem Conc. eâdem Sess. c. 7. dicat *praeceptum esse ab Ecclesiâ Sacerdotibus, ut aquam misceant, atque credi Christum Dominum ita fecisse.* Ib. p. 8, 4 B. Namque 1°. ea tantùm pro definitis de fide à Concilio Trid. habenda sunt, quae sunt Canonibus expressa & sancita, non quae in capitibus praemittuntur ad Canonum subsequentium intelligentiam & probationem. 2°. Quia dicere quis posset, Concilium ita praeceptum Ecclesiae designasse, ut tamen divinum noluerit excludere; imò ecclesiasticum expressisse, tanquam executionem divini. 3°. Quia solemne fuit Patribus Tridentinis, nullam Scholae Catholicae opinionem configere : at non desunt qui mixtionem aquae jure & praecepto divino necessariam esse contendunt. Verbum ergo *creditur*, quo utitur Concilium, non pro fide supernaturali & theologicâ hîc usurpatur, quasi vellet esse de fide, Christum vino aquam miscuisse, sed pro piâ tantùm credulitate, quae, inquit Isambertus de Sacramento Eucharistiae loquens ad quaest. 74. disput. 4. art. 7. *in gradu certitudinis est inferior fide catholicâ.* Unde S. Th. hîc q. 74. art. 6. ait *probabiliter credi &c.* Etsi igitur temeritatis notam non effugeret, qui diceret Christum non miscuisse aquam vino in calice eucharistico, non idcirco tamen haereticus esset : erraret quidem ille, sed non errore contra veritatem revelatam, ac ex fide supernaturali certam & definitam.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1°. adversùs primam Conclusionis partem. Necessaria non videtur aquae mixtio ; tùm

quia Isaiæ 1. v. 22. damnatur in Judæis : *Vinum tuum*, inquit exprobans Propheta, *mixtum est aquâ.* Tùm quia S. Chrysostomus Hom. 83. in Matth. eam rejicit his verbis: *Christus Dominus, non aquam, sed vinum post resurrectionem bibit, ut radicitus evelleret perniciosam quamdam hæresim eorum qui aquâ in mysteriis utuntur.*

Edit. Commel. p. 780.

Resp. nego ant. Ad primam probationem ex Isaia, dist. Propheta exprobrat Judæis admixtionem aquæ, quæ fiebat in fraudem ementium; cùm nempe vinum purum vendere professi, eâ mixtione ipsum adulterabant, quod vitium, sicut & alia multa, ibidem redarguit Isaias, concedo: mixtionem quæ fiebat ad sobrietatem ab iis qui vinum bibunt, nego.

T. 6. Conc. p. 1156.

Ad secundam respondent Patres Concilii Trullani Can. 32. S. Chrysostomum citato loco ex professo damnare Aquarios, seu eos hæreticos qui solam aquam, vino excluso, offerebant in calice; non autem eos qui utrumque simul mixtum consecrant. *Ipse enim*, (aiunt citati Patres) *sua Ecclesia, ubi est illi pastoralis administratio tradita, aquam vino miscendam tradidit, quando incruentum peragi sacrificium oportet.*

Objicies 2°. contra tertiam & quartam Conclusionis partem : Aquæ mixtio necessaria est necessitate Sacramenti & præcepti divini.

Probatur ant. Quia illud est necessarium necessitate Sacramenti & præcepti divini, quod èst à Christo institutum ac præceptum, & sine quo verè non potest consecrari calix eucharisticus : atqui aquæ mixtio fuit à Christo instituta & præcepta, ac sine eâ non potest verè consecrari calix eucharisticus; ergo &c.

Minor probatur ex S. Cypriano Epistolâ 63. jam citatâ quæ est ad Cœcilium, in quâ

I°. sæpius repetit, *Christum calicem vino & aquâ* Pag. 101.
miscuisse: mandasse, præcepisse, exemplo & magisterio & seq.
suo docuisse, miscendam esse aquam; ac nemini mortalium fas esse aliud offerre, quàm quod Christus ipse instituit & obtulit. Constant ea omnia ex lectione Epistolæ.

II°. conceptis verbis asserit, *in sanctificando ca-* Pag. 103.
lice non posse offerri aquam solam, quomodo nec vinum solum. Atqui certum est calicem non posse verè consecrari in aquâ solâ; ergo, in mente S. Doctoris, non potest quoque verè seu validè consecrari in solo vino. Censet igitur aquam necessariam esse ad substantiam & veritatem consecrationis.

III°. asserit calicem *non esse aquam solam, aut* Ibid.
vinum solum, sicut nec corpus Domini potest esse farina sola, aut aqua sola, nisi utrumque adunatum fuerit & copulatum, & panis unius compage solidatum; verba sunt S. Doctoris. Atqui panis essentialiter & necessariò compingitur ex farinâ & aquâ; ergo pariter calix eucharisticus, in mente S. Cypriani, necessariò ad veritatem consecrationis, mixtus esse debet vino & aquâ.

IV°. tùm pani ex multis granis confecto, tùm calici vino & aquâ temperato, suam inesse mysticam significationem contendit, & quidem Sacramento essentialem ac necessariam: nempe, sicut per multa grana in eundem panem conficiendum coeuntia, significatur Fideles unum esse cum Christo corpus; ita & per mixtionem aquæ cum vino, significatur Fidelium cum Christo conjunctio. Porro istam mysticam significationem Sacramento essentialem esse ac necessariam, existimasse videtur

Ibid. S. Cyprianus, ait enim: *Quando utrumque miscetur, & adunatione confusâ sibi invicem copulatur, tunc Sacramentum spiritale & cœleste perficitur.* Et in fine
Pag. 104. Epistolæ. *Sacrificium*, inquit, *verum & plenum tunc offert Sacerdos in Ecclesiâ Deo Patri, si sic incipiat offerre, secundùm quod ipsum Christum videat obtulisse.*

Resp. nego ant. ad cujus probationem nego min.

Ad primam ex S. Cypriano probationem, dico institutionem hanc, ac præceptum de quo loquitur, non ad aquam referri, sed ad vinum, de quo potissimùm ipsi erat quæstio adversùs eos qui, sive ex errore, sive ex ignorantiâ, sive ex simplicitate & intempestivâ temperantiâ, solam aquam calici infundebant, vino rejecto. Suum hunc scopum apertè declarat citatâ in Epistolâ sanctus Doctor.
Pag. 103. *Miror*, inquit, *unde hoc usurpatum sit, ut contra Evangelicam & Apostolicam disciplinam, quibusdam in locis aqua offeratur in Dominico calice, quæ sola Christi sanguinem non possit exprimere.* En error & abusus, ad quem evertendum omnia sua argumenta convertit S. Cyprianus. Quem finem ut assequatur, necesse non est, ut probet aquam esse offerendam; de illâ enim non agebatur, & ultro id fatebantur Aquarii quos impugnat: sed in eo totus incumbere debuit, ut ostenderet vinum necessariò esse offerendum, sine quo non potest esse Christi sanguis, & consequenter nulla consecratio calicis. Et reipsâ omnia quæ colligit argumenta, ad hoc unum, tanquam ad unicum aut saltem præcipuum scopum collimant, ut legenti constabit: omnia enim tùm veteris tùm novi Testamenti testimonia quæ vini mentionem faciunt, ad calicem eucharisticum inflectit, qualia sunt quæ referuntur Gen. 9. de ebrie-

tate Noë, & cap. 14. de sacrificio Melchisedech, & cap. 49. de Prophetiâ Jacob; & cap. 9. Proverbiorum, ubi dicitur, *Bibite vinum quod miscui vobis*; & Psal. 22. ubi dicitur, *Calix meus inebrians quàm peroptimus*; & Matth. 26. ubi Christus ait, *Non bibam amodo de hoc genimine vitis*; & Joan. 15. ubi se *vitem* appellat. Quando igitur Christi institutionem, exemplum, ac præceptum toties urget ac inculcat S. Cyprianus, non ad aquæ, sed vini necessitatem comprobandam refert; de vino enim, non de aquâ, excitata erat controversia: unde Scripturæ testimonia in quibus aquæ fit mentio, refert ad Baptismum, non ad Eucharistiam.

Neque est quòd dicas, nullum à S. Doctore discrimen notari inter Christi institutionem, seu præceptum quo vinum & aqua offerri debent, sed utrumque ob eandem Christi institutionem ac præceptum observandum esse, ut constat ex verbis ejus inter probationes citatis: ex quo sequitur, saltem in mente S. Cypriani, aquæ mixtionem juris esse & præcepti divini, non tantùm ecclesiastici, ut fert Conclusio nostra. Istud profectò clarè ostendunt hæc S. Doctoris verba, *Si*, inquit, *nec minima de mandatis Dominicis licet solvere, quantò magis tam magna, tam grandia, tam ad ipsum Dominicæ passionis & nostræ redemptionis sacramentum pertinentia, fas non est infringere, aut in aliud, quàm quod divinitus institutum sit, humanâ traditione mutare.* *Pag.* 1042

Resp. enim, institutum S. Doctoris non postulasse, ut discrimen illud exponeret. De vini quippe necessitate in consecrando calice potissimùm agebat, quam ut probaret, ad Christi institutionem ac mandatum meritò recurrit; de ipsâ verò aquâ non disputat, sed supponit, quod ipsi admittebant Aquarii

quos impugnat, nempe aquam esse usurpandam; non solam quidem, ut illis placebat, sed vino mixtam. An verò eâdem prorsus necessitate eodemque jure sit necessaria aqua in calice eucharistico, quo ipsum vinum, non declarat expressè sanctus Doctor: ex verbis tamen illius non obscurè colligimus, aliam ipsi visam esse vini & aquæ necessita-
Pag. 103. tem, siquidem ait, *cum vino solo posse, mediante consecratione, fieri Christi sanguinem, non cum aquâ solâ*. Solum igitur vinum agnoscit tanquam materiam essentialem calicis consecrandi; adeoque solum necessarium necessitate Sacramenti & juris divini.

Ad secundam probationem, dist. ant. Non potest vinum solum offerri, ut nec aqua sola, propter variam necessitatis causam & rationem, concedo: propter eandem omnino, nego. Non potest quidem offerri vinum sine aquâ, quia ita fert usus & universalis praxis Ecclesiæ: suam enim aqua significationem mysticam habet, quâ non debet Eucharistiæ Sacramentum privari; atque hæc est ratio seu causa cur necesse sit eam vino admisceri: at strictiori & majori necessitate vinum necessarium est, quia sine illo invalida est & nulla consecratio.
Ibid. *Nam*, inquit S. Cyprianus, *si quis vinum tantùm offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis; si verò aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo*. Significatio autem practica Sacramenti, magis necessaria est, quàm mystica.

Ad tertiam, dist. pariter maj. Calix non est vinum solum, sicut panis non est farina sola, aut aqua sola, quantùm ad significationem mysticæ unionis populi cum Christo, ad quam unam attendit S. Cyprianus in comparatione adductâ, conce-

[redacted]

do: quantùm ad validam consecrationem, nego. Comparat igitur mixtionem vini & aquæ in calice, cum mixtione farinæ & aquæ in pane ex quo fit corpus Christi, ratione repræsentationis seu significationis mysticæ, quæ posita in eo est, ut ipse loquitur, quòd quemadmodum grana multa in unum collecta & commolita & commixta panem unum faciunt, & significant Fideles in Christo, qui panis est cœlestis, unum corpus esse; sic quoque mixtio aquæ cum vino, eandem populi cum Christo adunationem & conjunctionem significat in calice; atque in hoc valet comparatio à S. Doctore instituta. Sed quantùm ad veritatem seu validitatem consecrationis, magna est disparitas; panis enim qui ex multis granis tritici contritis ac commolitis & aquâ delibutis non constaret, panis verus non esset, adeoque nec materia sufficiens consecrando corpori Christi; è contra, vinum sine aquâ, verum est vinum, unde potest solum validè consecrari.

Ad quartam, nego significationem illam mysticam, de quâ mox dixi, essentialem esse Eucharistiæ. Quando igitur S. Cyprianus ait Sacramentum perfici, verum & plenum esse, cùm talis adest significatio, distinctione opus est: Sacramentum perficitur perfectione accidentali & integrali, concedo: essentiali, nego. Solutionem suppeditat sanctus Doctor, cùm ait, *sanguinem Christi non offerri, si desit in calice vinum*; (en essentia sacrificii) *nec sacrificium Domini cum legitimâ sanctificatione celebrari, nisi oblatio & sacrificium nostrum responderit passioni*; en integritas ejus ac perfectio accidentalis, ex perfectâ repræsentatione orta. *Pag.* 102.

Objicies 3°. S. Bernardus Epistolâ 69. liberum

unicuique relinquit credere, sine aquâ non posse T. 1. pag 71. C., D. validè consecrari calicem. *Aiunt*, inquit, *nescio quem alium aliud sensisse Scriptorem, non posse videlicet absque tribus, id est pane, vino, & aquâ, hoc sacrificium esse; ita ut si quodlibet horum deesse contigerit, reliqua non sanctificentur. Sed de hujusmodi unusquisque in suo sensu abundat.*

Resp. S. Doctorem eâ in Epistolâ non improbare quidem tanquam hæreticam, sed tanquam falsam adductam opinionem. Quæstio erat de Sacerdote, qui cùm omisisset vinum in calicem fundere, compertâ seriùs negligentiâ, vinum fuderat supra particulam hostiæ consecratæ, absque ullâ vini consecratione speciali: circa quam quæstionem nonnulli opinabantur, nequidem eo in casu panem consecratum fuisse, nempe propter defectum vini in calice. Hos verò refellit S. Bernardus, quia panis priùs, quàm vinum consecratur, adeoque consecratio Ibid. E. unius non pendet à consecratione alterius. *Non nego*, inquit, *panem & vinum aquâ quidem mixtum, simul debere apponi; quinpotius assero, haud aliter debere fieri: sed aliud est culpare negligentiam, aliud negare efficaciam. Aliud, inquam, est, quod causamur non benè quidpiam fieri, & aliud quòd mentimur nec fieri.* Censet igitur sanctus Doctor, panem sine vino, & vinum sine aquâ posse validè consecrari; adeoque privatâ suâ sententiâ improbat opinionem illorum qui asserebant, tria hæc ita simul esse usurpanda, ut si aliquod deesset, nulla fieret consecratio. Dixi, privatâ suâ sententiâ: neque enim rem esse ab Ecclesiâ determinatam noverat; Ibid. unde sic claudit prædictam Epistolam, *Hac interim de hac re dixerim & senserim, absque præjudicio vel tua sententiæ, si quid melius sapis, vel cujuslibet saniùs sapientis.*

Objicies 4°. Illud est de necessitate Sacramenti Eucharistiæ, per quod primum & directum ejus significatum importatur; atqui per aquæ mixtionem primum & directum Eucharistiæ significatum importatur; istud enim consistit potissimùm in repræsentatione passionis & mortis Christi, è cujus latere sanguis & aqua fluxit, quem fluxum Concilia Florentinum & Tridentinum citata inter probationes primæ partis nostræ Conclusionis, docent repræsentari per aquam quæ calici infunditur.

Resp. dist. maj. per quod importatur primum & directum significatum practicum, id est, præsentia realis & substantialis corporis & sanguinis Christi, quæ fit per consecrationem, concedo: significatum speculativum dumtaxat, iterum distinguo; primarium, esto: secundarium, nego. Explico. In Eucharistiâ distingui debet ratio Sacramenti, & ratio sacrificii: ut sit Sacramentum, satis est quòd vera sit panis aut vini consecratio, & conversio in corpus & sanguinem Christi; in hoc enim consistit significatio practica: potest autem una pars validè sine alterâ consecrari, panis sine vino, & vicissim vinum aut sine aquâ, aut sine pane. Ut autem Eucharistia rationem habeat sacrificii, debet repræsentare mortem & passionem Christi, seu separationem sanguinis à corpore, quæ repræsentatio & commemoratio perficitur, cùm utraque species separatim consecratur, & vi verborum corpus sub specie panis, sanguis verò sub specie vini ponitur; atque dici potest necessaria & essentialis ad rationem sacrificii: significatio autem seu repræsentatio illius aquæ & sanguinis quæ ex perfosso latere Christi jam mortui fluxêre, essentialis non est, neque primaria, sed accidentalis tantùm & secundaria.

Objicies 5°. Illud est de necessitate Sacramenti Eucharistiæ, quod Christus usurpavit, quod usurpandum esse docet Ecclesiæ traditio & praxis: atqui talis est mixtio aquæ; ergo &c.

Resp. nego maj. Quot enim sunt etiam in Eucharistiâ, quæ Christus fecit, neque tamen censentur ad substantiam Sacramenti pertinere? Consecravit in azymo pane, post cœnam &c. An ista necessaria dicent ad substantiam Eucharistiæ? non puto. Igitur exemplum Christi, & usus Ecclesiæ perpetuus non sufficiunt, ut quid censeatur pertinere ad essentiam Sacramenti; sed necesse est, ut aut apertum sit Christi præceptum, aut apertè Ecclesia, verborum ejus interpres, declaraverit sine hac vel illâ re non posse consecrari Eucharistiam, & invalidam esse seu nullam consecrationem. Istud autem nunquam pronuntiavit Ecclesia, de aquâ quæ vino in calice eucharistico miscetur; imò potius contrarium significavit. Igitur aquæ mixtio aliquo sensu dici potest esse juris divini, propter exemplum Christi; sed non potest idcirco dici necessaria necessitate Sacramenti: sicut satisfactio in Sacramento Pœnitentiæ, juris est divini, non tamen pars essentialis Sacramenti, sed integralis dumtaxat.

Objicies denique adversùs quartam Conclusionis partem. SS. Patres, imprimis S. Cyprianus, & Concilia quæ adduximus in probationem primæ partis nostræ Conclusionis, manifestè insinuant aquæ mixtionem necessariam esse ex præcepto divino.

T. 2 *Conc.* p. 1170. E. Concilium enim Carthag. III. cap. 24. ait, *id offerendum quod Dominus tradidit.* Concilium Au-
T. 5 *Conc.* p. 382. C. relianense IV. Can. 4. ait, *vinum esse offerendum aquâ mixtum, quia sacrilegum judicatur aliud offerri*

quàm quod in mandatis sacratissimis Salvator instituit. Concilium Trull. ait, hunc ordinem *esse ab* T. 6 Conc.
Apostolis traditum. Hîc igitur maximè locum ha- p. 1156.
bet effatum S. Augustini L. 2. de Baptismo c. 7.
& L. 4. c. 24. *Quod universa tenet Ecclesia, nec* T. 9. p. 102.
Conciliis institutum, sed semper retentum est, non- F. & 140.
nisi authoritate Apostolicâ traditum rectissimè cre- C.
ditur. Apostoli autem, ut loquitur Tertullianus, *à Christo acceperunt, sicut Christus à Deo.*

Resp. nego ant. & explico. Concilium Carthaginense per verbum *tradidit*, non præceptum, sed oblationem seu rem oblatam designat; & sensus est, nihil esse offerendum, præter id quod Christus prior obtulit. Hoc sensu Christus dicitur semetipsum pro nobis tradidisse, id est obtulisse in sacrificium. Concilium Aurelianense vel mandata illa sacratissima ad solum panem & vinum refert; vel sensus est, Christum eo tempore quo mandata sacratissima dabat Apostolis de conficiendâ Eucharistiâ, eam reverâ consecrasse in pane & vino aquâ mixto: sed sensus non est, Christum inter mandata illa istud quoque dedisse, ut aqua vino misceretur. Concilium Trullanum ait ab Apostolis traditum, non à Christo mandatum; neque Armenos unquam reprehendit tanquam violatores mandati Christi. Regulam S. Augustini ultro admittimus, & fatemur mixtionem aquæ in calice eucharistico hoc sensu juris esse seu institutionis divinæ, quia Christus exemplo suo & facto usurpavit, sicut & azymum panem; at inde non sequitur, aut panem ipsum, ut azymus est, aut aquam, necessariam esse necessitate aut Sacramenti, aut præcepti divini.

vertatur in sanguinem Christi, vi
crationis, an in propriâ naturâ &
neat, gravis exorta est in Galliis
culo duodecimo, de quâ Gaufredı
ravallensis an. 1188. consuluit
copum Cardinalem, Clementis II
jus Epistolam refert Baronius ad
T. 12. pag. n. 34. *Non mediocris*, inquit ill
795. B. *Theologos super eâdem quæstione di*
aliis, aliis affirmantibus, totius li
panis, qui ex similâ & aquâ sim
unam fieri transubstantiationem.

Circa secundam & tertiam et
de modo conversionis aquæ in s
mediatus sit, vel mediatus, ita ut
converti in vinum, quàm in sangui
lò post Gaufredum, tempore Innc
dere cæpit an. 1199. & obiit an.
citata est controversia. Quatuor
dictus Pontifex in Epistolâ ad Jo
scopum Lugdunensem, L. 5. Epist

Prima, eorum est qui dicebant vinum & aquam converti in sanguinem & aquam quæ fluxerunt è latere Christi.

Secunda, eorum qui aquam cum vino in sanguinem ideo converti putabant, quia vino mixta, transit in vinum; id est mediatè eam converti existimabant: quæ certè quæstio ad Physicos meliùs, quàm ad Theologos pertinet.

Tertia, eorum qui dicebant aquam in propriâ suâ remanere substantiâ, vini accidentibus circumfusam.

Quarta denique, eorum quibus placebat aquam in flegma converti, quam opinionem nefariam appellat Innocentius III.

Tempore S. Thomæ qui 13. floruit Ecclesiæ sæculo, nonnulli, ut ipse refert 3. parte q. 74. art. 8. dicebant, *aquam vino adjunctam per se manere, solo vino converso in sanguinem: quæ opinio*, inquit, *stare non potest*.

Ex quatuor his opinionibus enumeratis, prima, tertia & quarta nullos jam habent in Scholâ defensores. De secundâ tantùm hodie movetur controversia; aliis mediatam, ut Thomistæ; aliis immediatam aquæ in sanguinem conversionem propugnantibus.

PRIMA CONCLUSIO.

Aqua vino mixta in calice, reipsâ convertitur in sanguinem Christi.

Probatur 1°. quia id omne quod in calice continebatur, & Apostolis suis Christus propinavit, erat sanguis ejus, *Hic est calix sanguinis mei*: cùm igitur aqua vino mixta foret, pro certo habendum

aquam in ſanguinem Chriſti converſam fuiſſe.

Probatur 2°. ex SS. Patribus, quorum plurima laudat teſtimonia Gaufredus in citatâ ad Card. Albanenſem Epiſtolâ, & nos antea laudavimus, tùm in Quæſtione de reali præſentiâ; tùm paulò ante, cùm de neceſſitate mixtionis aquæ cum vino in calice euchariſtico diſſerebamus. Ex illis enim hoc argumentum elicitur: SS. Patres Juſtinus, Irenæus, Cyprianus, &c. aſſerunt aquam eſſe in calice vino admiſcendam: atqui iidem SS. Patres aſſerunt Chriſtum, calicem, ideſt, quod continetur in calice, convertiſſe in proprium ſuum ſanguinem; ergo cenſent aquam converti in ſanguinem.

Confirmatur. Quia iidem SS. Patres aiunt, ante conſecrationem in calice eſſe vinum & aquam, poſt conſecrationem verò eſſe Chriſti ſanguinem; ergo &c. Hanc ſententiam Innocentius III. loco citato ait eſſe ex quatuor enumeratis, probabiliorem. Non dixit de fide certam; quia reipsâ, etſi poſt unanimem ferè Theologorum ſententiam, temeritatis notam non effugeret, qui oppoſitam tueretur, non tamen formaliter hæreticus dici poſſet, cùm nullo evidenti Scripturæ teſtimonio, aut Concilii Oecumenici decreto definitum ſit, aquam converti in Chriſti ſanguinem. S. Thomas citato loco ait oppoſitam opinionem ſtare non poſſe. Hinc Baronius ad an. 1188. loquens de Epiſtolâ Gaufredi ad Car-
T. 12 p. 796. C. dinalem Albanenſem, *Quid reſcripſerit*, inquit, *Cardinalis, non invenimus: ſed aliud reſcribere non potuiſſe certum eſt, quàm quod credidit & cuſtodivit ſemper ſancta Romana Eccleſia, nimirum aquam ſimul & vinum tranſubſtantiari in ſanguinem Chriſti.*

Probatur 3°. ratione. Quod eſt pars potiùs uſualis quem Chriſtus pro materiâ calicis conſecrandi

assumpsit, debet in sanguinem ejus converti, virtute verborum Christi: atqui aqua pars est potûs usualis; ergo &c.

Confirmatur: tùm quia factâ consecratione nulla alia, præter sanguinem Christi, substantia remanet in calice: tùm quia sicut fermentum quod Græci pani triticeo admiscent, convertitur simul cum tritico in corpus Christi, quia pars est panis usualis, licet aliunde non sit pars essentialis & necessaria ad validam consecrationem; ita pariter aqua, etsi non sit essentialis & necessaria necessitate Sacramenti, pars calicis consecrandi, quia tamen est pars usualis potûs quem Christus usurpavit, idcirco in sanguinem simul cum vino convertitur.

Secunda Conclusio.

Probabilius longè nobis videtur, aquam immediatè, vi verborum consecrationis, converti in Christi sanguinem.

Probatur 1°. ex laudatis SS. Patribus, qui cùm de consecratione calicis, & conversione in Christi sanguinem loquuntur, nullum planè discrimen afferunt inter modum quo vinum, & eum quo aqua convertitur; sed simpliciter affirmant vinum & aquam converti.

Et certè iidem Scriptores aiunt aquam offerri, benedici, consecrari, fieri sanguinem Christi; ergò vel non loquuntur accuratè, vel supponunt aquam ante consecrationem nondum esse in vinum conversam: aliàs non jam aqua, sed vinum solum diceretur converti in sanguinem; aqua siquidem in vinum conversa, non est aqua, sed vinum.

Probatur 2°. Quia Innocentius III. citatâ Epi-

ſtolâ fatetur Phyſicos aſſerere, non poſſe aquam vino mixtam, in illud commutari & converti, cùm poſſit ab eo per artem extrahi & ſeparari.

Et verò ſi quâ ætate, hoc eſt duodecimo ſæculo, excitata eſt de converſione aquæ in ſanguinem Chriſti controverſia, perſuaſum fuiſſet aquam in vinum converti ac tranſire, nullus profectò fuiſſet tantæ contentioni ac diſputationi locus; nullus quippe Catholicus unquam dubitavit, quin vinum convertatur in Chriſti ſanguinem per verba conſecrationis: at aqua in vinum converſa, vinum eſt, non aqua; aërem igitur verberaſſent, qui tanto æſtu diſputabant, an aqua convertatur in ſanguinem, an in ſuâ remaneat naturâ & ſubſtantiâ. Inde igitur natam hanc controverſiam probabiliter conjicimus, quòd cùm aqua non ſit abſolutè neceſſaria materia calicis conſecrandi, & aliunde res ſit valde anceps & ambigua, an vino mixta in illud convertatur; valde quoque incertum illis auctoribus viſum eſt, an convertatur in ſanguinem Chriſti: quibus certè difficultatibus tutiſſimè occurrit opinio quæ aſſerit aquam immediatè converti in Chriſti ſanguinem.

Hanc tamen (ingenuè fatendum eſt) opinionem immediatæ converſionis aquæ in ſanguinem Chriſti, disertè non propugnarunt aut Gaufredus, aut Innocentius III. ſatis ſibi eſſe rati, ſi probarent aquam in ſua naturâ & ſubſtantiâ non remanere poſt conſecrationem, quod præcipuum erat illorum inſtitutum; ſed eam converti in Chriſti ſanguinem, quocunque tandem modo fiat illa converſio, vel mediatè, vel immediatè, de quo parum illi curabant.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1°. contra primam Conclusionem. Innocentius III. citatâ Epistolâ, inter quatuor opiniones quas recenset, non improbat eam quæ dicit *aquam non transire in sanguinem, sed manere prioris vini accidentibus circumfusam; ergo &c.* T. 1. p. 621. col. 2.

Resp. S. Pontificem historicè & narrativè hanc opinionem recensere, non assertivè, eam calculo suo approbando: quin imò satis ibidem declarat, hanc opinionem sibi non probari, cùm ait, *eam videri probabiliorem, quæ asserit aquam converti in sanguinem.*

Objicies 2°. De fide est, aquam converti in sanguinem, non probabile tantùm, ut ait Innocentius III.

Ant. probatur. Quia de fide est, peractâ consecratione solas remanere panis & vini species, ut definit Conc. Trid. Sess. 13. Can. 2. Ergo non remanent species aquæ; quantò minùs ejus substantia?

Resp. 1°. dist. ant. De fide est solas remanere panis & vini species, per exclusionem substantiæ panis & vini, quod unum adversùs Lutheranos decernit Concilium, concedo: per exclusionem substantiæ aquæ, de quâ nullatenus agit Canon laudatus, nego.

Resp. 2°. nego conseq. Posset enim dici, remanente aquæ substantiâ non remanere ejus species visibiles, quia manent, ut ait Innocentius, prioris vini accidentibus circumfusæ, nec amplius per sese possunt sensus nostros afficere.

Instabis 1°. Constat ex fide, illud omne in Christi sanguinem fuisse conversum, quod Christus consecravit in calice: atqui Christus reipsâ, ex ante

que etsi credamus Christum aqu:
quia tamen illa non est essential
nemur ex fide credere eam in (
converti. Distinguo etiam minc
stus aquam cùm vino consec
credimus, concedo : idque ad fid
Solutio patet ex ante dictis.

Instabis 2°. Fides docet totu
consecrato continetur, objectu
nis nostræ; ergo eadem fides d
fuit in calice, conversum esse in
per consecrationem : aliàs Fidel
latriæ exponeret.

Resp. nego ant. Fides enim do
nem Christi qui in calice contir
nostræ objectum esse, non verò
continetur : neque propterea
latriæ periculum, si præter Chri
tranea aliqua substantia reperiatu
ctis enim antea, Græci, factâ cons
ferventem infundunt in calicem

triæ? neutiquam. Quid ita? quia sic edocti & informati sunt Fideles, ut suam adorationem ad unum Christi sanguinem in calice contentum referant ac dirigant.

Instabis 3°. Baronius, loco & verbis antea citatis, expressè ait Romanam Ecclesiam semper credidisse, aquam simul cum vino transsubstantiari in sanguinem Christi.

Resp. vel deceptum esse Baronium, si per verbum *credidit*, veram intellexit fidem supernaturalem theologicam: vel potius dicendum, verbum *credidit* illum usurpasse pro piâ & perpetuâ Ecclesiæ Romanæ sententiâ; quo sensu verbum idem usurpavit Conc. Trid. Sess. 22. cap. 7. cùm dixit: *Creditur Christum Dominum aquam vino calicis miscuisse.* Recole quæ ante diximus, ubi de necessitate aquæ in calice eucharistico. *T. 14. Conc. p. 834. E.*

Objicies 3°. contra secundam Conclusionem. Innocentius III. citatâ ad Joannem Archiepiscopum Lugdun. Epistolâ, post quatuor à se memoratas opiniones, ait, *eam probabiliorem videri, quæ asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari, cùm in vinum transeat mixta vino.* Censet igitur opinionem mediatæ conversionis aquæ in sanguinem, esse probabiliorem. T. 1. p. 672. *col. 2.*

Confirmatur: quia idem Pontifex L. 4. mysteriorum Missæ cap. 30. sic loquitur: *Quis ambigat aquam in vinum transire, cùm multo vino modicum infunditur aqua?* *Ib. p.* 390.

Resp. nego conseq. probabiliorem enim vocat eam opinionem, quâ parte contendit aquam in sanguinem converti, quod unum volebat S. Pontifex; non autem quâ parte ait aquam priùs in vinum converti quàm in sanguinem, de quo consultus non

fuerat. Unde quando illam secundam opinionem describit, ejus quidem fundamentum refert, nempe aquam idcirco converti in sanguinem, quia (juxta defensores hujus opinionis) mixta vino, transit in vinum: quando verò in fine responsionis suæ ad hoc consultationis propositæ caput, ait, inter prædictas opiniones hanc videri probabiliorem, quæ asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari, ne verbum quidem habet de ratione seu fundamento priùs allato: quo silentio non obscurè innuit S. Pontifex, hanc secundam opinionem in hoc tantùm probabiliorem sibi videri, quòd admittat aquæ in sanguinem conversionem, de quâ unâ, ut dixi, fuerat requisitus: circa modum verò hujus conversionis, nihil apertè statuit S. Pontifex.

Si tamen ratiociniis & conjecturis hîc locus esset, inferremus potius ex citatâ ejus Epistolâ, eum in nostram propendisse opinionem, tùm quia expressè ait Physicos repugnare conversioni aquæ in vinum: tùm quia ait opinionem conversionis aquæ in vinum esse probabiliorem; non ait certam, de quâ dubitare non liceat: atqui si intelligeret conversionem mediatam aquæ, scilicet priùs in vinum, & postea in sanguinem, non tantùm probabilis, sed vera & certissima foret hæc conversio aquæ in sanguinem. Quid ita? quia aqua conversa in vinum, non amplius est aqua, sed vinum: at certissimum est vinum converti in sanguinem Christi per verba consecrationis; igitur cùm probabiliorem dixit Innocentius opinionem conversionis aquæ in sanguinem, intellexit conversionem immediatam.

Ad confirmationem, dici posset Innocentium loqui de solis aquæ accidentibus, quæ vini acciden-

tibus manent circumfusa; vel saltem illum in eâ fuisse opinione antequam ad supremam Sedem assumeretur, quam postea Pontifex factus mutavit.

Instabis 1°. Catechismus Concilii Trid. 2. parte n. 18. S. Thom. hîc, & Sacerdotale Romanum 1. parte, docent idcirco paululum aquæ debere in calicem infundi, quia debet in vinum priùs converti, quàm in sanguinem.

Resp. reverâ, juxta præscriptum Ecclesiæ ritum, paululum aquæ infundi debere, sed non propter rationem adductam, quæ sanè nulla est, quidquid in contrarium affirment tùm authores Catechismi Romani, tùm editores Sacerdotalis Romani, tùm S. Th. à quibus, salvâ, quæ ipsis debetur, reverentiâ, hîc recedimus. Vera autem ratio cur paululum aquæ voluerit Ecclesia misceri in calice, est, tùm quia aqua non est materia necessaria & essentialis; tùm quia voluit hoc temperamento consulere validitati consecrationis calicis, juxta utramque Theologorum sententiam de conversione mediatâ vel immediatâ aquæ in sanguinem.

Instabis 2°. Illud tantùm convertitur immediatè in sanguinem Christi, quod est materia calicis necessaria à Christo instituta: atqui aqua talis non est; ergo &c.

Resp. dist. min. aqua seorsim & separatim à vino non est materia necessaria calicis, concedo: mixta vino, ex cujus mixtione fit potus usualis, iterum distinguo: non est materia necessaria necessitate Sacramenti, concedo: ecclesiastici, nego. Ista omnia patent ex ante dictis, & confirmari ac illustrari possunt exemplo adducto fermenti, quod Græci tritico miscent, quod etsi pars non sit essentialis panis consecrandi, consecratur tamen &

convertitur simul cum tritico in corpus Christi.

Instabis 3°. Illud solùm convertitur immediatè in Christi sanguinem, sub cùjus speciebus sanguis Christi post consecrationem continetur: atqui sanguis Christi continetur tantùm sub speciebus vini, non verò aquæ, siquidem, juxta Concilium Trid. Sess. 13. Can. 2. solæ panis & vini species remanent.

Resp. dist. min. sanguis Christi non continetur sub speciebus aquæ, seorsim & separatim à vini speciebus, concedo: sub speciebus aquæ cum vino conjunctæ, seu speciebus aquæ mixtis & circumfusis, ut loquitur Innocentius III. accidentibus & speciebus vini, nego. Sic enim remanent accidentia totius mixti quod fuit consecratum, quemadmodum corpus Christi manet sub accidentibus fermenti, prout hæc adjuncta sunt & permixta cum accidentibus panis triticei. Ad Canonem Tridentinum patet solutio ex responsione ad secundam objectionem.

Instabis 4°. Si accidentia aquæ remaneant, & supponantur aliunde corrumpi vini accidentia, tunc Christi sanguis manebit sub solis aquæ speciebus: quod si ita est, cur non poterit aqua sola validè consecrari?

Resp. nego ant. Tùm quia fictitia planè videtur hæc hypothesis, in quâ corrumpantur species vini, non corruptis speciebus aquæ vino admixtæ: tùm quia species aquæ Christi sanguinem non continent, nisi quatenus aqua pars est usualis potûs; at ubi supponuntur penitus corruptæ vini species, non est amplius potus usualis: tùm denique quia solum vinum est materia essentialis calicis consecrandi; adeoque corruptis vini speciebus, desinit sanguis Christi esse præsens.

— Instabis denique. Concilium Trid. Sess. 13. Can. 3. definit Christum remanere sub singulis cujusque speciei partibus, factâ separatione; ergo &c.

Resp. dist. sub singulis speciei partibus materiæ essentialis & necessariæ: sic remanet Christi corpus præsens sub singulis speciebus panis qui frangitur & dividitur; pariter sub singulis vini guttis separatis, concedo: sub singulis partibus speciei materiæ dumtaxat accidentalis, qualis est aqua, factâ separatione, nego. Si enim aqua ex vino consecrato extraheretur, non amplius sub se, aut suis speciebus contineret sanguinem Christi, ob rationes mox adductas.

ARTICULUS VIII.

De formâ Eucharistiæ.

JAmdiu est ex quo Scholæ Theologi distingunt in Sacramentis materiam & formam; materiam in rebus vel elementis, formam in verbis collocant. Celebre est S. Augustini effatum Tract. 80. in Joannem, *Accedit verbum ad elementum, & fit* *T. 3 part. 2.*
Sacramentum. Aliqua igitur in Sacramento Eucha- *p.* 703. C.
ristiæ forma assignanda est: quænam verò sit, controvertitur. Tria igitur hîc expendenda & solvenda.

Primum, an Christus in consecrandâ Eucharistiâ usus sit aliquibus verbis; an solâ internâ, vel externâ benedictione.

Secundum, quænam sunt verba quibus usus est Christus, & quibus voluit ut uteremur; an preces quæ antecedunt verba, *Hoc est corpus meum*, apud Latinos, vel quæ sequuntur apud Græcos, pertineant ad substantiam formæ, tanquam pars illius

Apud Græcos post verba, *Ho*
Sacerdos Deum rogat ut *mittat*
suum super proposita dona, & pa
Christi, vinum verò sanguinem e
Spiritu sancto suo; quasi jam im
vi & efficaciâ verborum Christi.

Tertium, an singula verba q
consecratione panis & calicis, ess
solutè necessaria. Circa quæ abe
ex nostris verò Scholasticis, sa
realis & transubstantiationis, mu
positas abeunt opiniones.

Errores & opinion

I°. circa verba consecrationis
Manichæorum dementiâ, qui pan
Errores. (vinum enim tanquam fel dracor
apud se nasci, non consecrari del
T. 8. p. 342. S. Augustino L. 20. contra Faust
13. Novatores nostri errarunt, t
penitus rejiciunt, ut Bucerus in ca
tùm qui ea non ad consecrandum
gicum quid delicatis eorum auribu
sed ad excitandam fidem

pro Ecclesiâ Wittembergensi, vult, non modò Evangelicis verbis, sed etiam totâ & integrâ Liturgiâ opus esse ad dona consecranda. Idem sentit Kemnitius, de quibus lege Bellarminum L. 4. de Sacramento Eucharistiæ cap. 11. Alii verò recentiores, ut Chamierius, Albertinus, Dallæus, incerti ac inconstantes videntur circa præsentem controversiam: aliquando in solis precibus vim consecrandi reponi; aliquando ipsa quoque verba Christi, imò & totam Liturgiam absolutè necessariam esse opinari videntur.

Inter Græcos schismaticos Nicolaus Cabasilas, Marcus Ephesinus, & alii nonnulli, quos appellat Arcudius L. 3 Concord. cap. 26. docent 1°. eadem numero verba Christi, *Hoc est &c.* semel ab ipso prolata, licet effluxerint, virtute nihilominus manere ac verè operari. 2°. Sacerdotes, dum consecrant, ea verba recitare narrativè dumtaxat & historicè, non significativè seu effectivè. 3°. verba quibus Christus consecravit vim suam tantùm exerere, cùm Sacerdos preces fundit. Sunt qui cum Samona concedunt quidem verba effectivè concurrere ad consecrationem, at inadæquatè tantùm, & ut partialem formam; quæ ut sint efficacia & operativa, necesse est cum precibus subsequentibus ea conjungi.

Pag. 223. & seq.

II°. non consentiunt inter se Orthodoxi Theologi, an, & quibus verbis Christus consecraverit. *Opiniones.*

Sunt qui arbitrantur Christum internâ & occultâ benedictione, sine ullis verbis, per potestatem excellentiæ verbis non alligatam consecrasse; nihilominus formam præscripsisse quâ posteri consecrare deberent. Ita imprimis Innocentius III. S. P. L. 4. mysteriorum Missæ cap. 6. *Dici potest*, ait, *quòd*

Edit. Colon. 1575. T. 1. p. 377.

Christus virtute divinâ confecit, & postea formam expressit, sub quâ posteri benedicerent. Ipse namque per se virtute propriâ benedixit, nos autem ex illâ virtute quam indidit verbis. Idem docuit Durandus Mimatensis L. 4. de divinis Officiis c. 41. n. 15.

Ambrosius Catharinus Conza. Catharinus celebris è familiâ Prædicatorum Theologus, Episcopus primùm Minorensis à Paulo III. tùm à Julio III. Archiepiscopus Compsæ creatus, eandem opinionem defendit, duobus eâ de re scriptis ex professo Opusculis, & ad Concilium Tridentinum, cui per septem priores Sessiones interfuerat, transmissis. Multos in hisce Opusculis patronos ac defensores laudat, sicut & ipse Salmeron Tom. 9. Tractatu 13. nempe Franciscum Mayronis, Gabrielem Biel, Godefridum Pictaviensem, Titelmannum, & ante istos Rupertum, Anselmum, Odonem Cameracensem, ad quos ætate Berengarii accessit Abbaudus Lib. de fractione corporis Christi, Tom. 3. Analectorum Mabillonii.

f Cheffontaines. Eosdem appellat ac sequitur Christophorus à Capite Fontium, primò quidem Ordinis Minorum Generalis Minister, tùm Archiepiscopus Cæsariensis, in Tractatu *De necessariâ correctione Theologiæ Scholasticæ*, & in Epistolâ ad Sixtum S. P. cui Opus suum nuncupavit.

Opinio Catharini ad hæc capita revocatur. 1°. Christum non verbis, sed arcanâ benedictione consecrasse. 2°. formam nobis præscripsisse quâ consecrare debemus, his scilicet verbis, *Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus.* 3°. verba hæc à Sacerdotibus historicè dumtaxat ac narrativè proferri, non significativè nec effectivè; necessaria tamen esse, propter mandatum Christi. 4°. consecrationem non tantùm verbis perfici, sed etiam precibus,

quæ antecedunt apud Latinos, & sequuntur apud Græcos verba Christi. *Fit ergo nobis*, ait Catharinus, *corpus Christi, propter orationem præmissam, & ex vi pacti; & sic defenditur mos Græcorum.* Pactum verò illud in eo est, quòd promiserit Christus se toties præsentem realiter adfuturum in Eucharistiâ, quoties sacerdotes verba sua, *Hoc est corpus meum &c.* debitè & ut oportet inter consecrandum pronuntiabunt.

Istud dumtaxat discriminis occurrit inter sententiam Catharini & à Capite Fontium, quòd iste putet consecrasse Christum, non tantùm internâ, sed etiam externâ benedictione, seu sacerdotali ministerio; Catharinus verò solà potestate excellentiæ, & occultâ benedictione.

Juxta istam opinionem, verba ista Christi, *Hoc est corpus meum*, corpus non efficiunt præsens, sed jam præsens supponunt, virtute antecedentis benedictionis, atque dumtaxat illud declarant ac demonstrant Discipulis, quibus illud porrigebat Christus dicens: *Accipite, comedite, hoc est corpus meum.* Dissimulari non debet, quin hæc opinio faciliùs exponat verba Christi, & antevertat omnes illas argutias & dialecticas cavillationes Novatorum circa significationem pronominis *hoc*, & aliorum singulorum verborum Christi, quo momento dicebat, *Hoc est corpus meum*, & dicendo illud operabatur. Verùm Theologi in rebus ad Religionem pertinentibus inquirere non debent, quid ad intelligendum facilius, sed quid ad regulam Scripturæ & Traditionis sit verius.

Sunt nonnulli quibus placet Christum verbis quidem, non benedictione consecrasse, sed verba illa planè occulta esse ac nobis incognita.

Scotus L. 4. dist. 8. q. 2. docet quidem verba

ex vi Sacramenti; sed ex vi consec
ficitur ibi esse verum corpus Christ
ficientia ex vi propria debent sig
contineri: sed hæc verba, Hoc e
prolata sine præcedentibus, aut no
lutè, quia ly meum *significat re*
ipsius loquentis: quia licet minist
ut loquatur in personâ Christi, n
hoc significatum illorum verboru
meum *demonstraret corpus Christ*
quentis. Hæc Scotus, cui persuasu
certò figi non posse verba quibus S
ficitur; unde asserit Sacerdotem,
rus sit de consecratione à se ritè fa
esse debere, totum & integrum C
tatum fuisse.

Fuêre nonnulli ætate S. Thom
Christum bis verba ista, *Hoc est c*
nuntiasse, *primò quidem secretè a*
secundò manifestè, ad instruendum.
ctus Thomas 3. p. q. 78. art. 1. a
S. Tho- *non potest*, pergit sanctus Docto

occultâ benedictione dicta, sed ut publicè prolata. Et ideo alii dixerunt, addit Angelicus Doctor, *quòd Evangelista non semper eundem ordinem in recitando servaverunt, quo res sunt gestæ; unde intelligendum est ordinem rei gestæ sic exprimi posse*, Accipiens panem benedixit, dicens, Hoc est corpus meum; & inde fregit, & dedit Discipulis suis. *Sed*, ait S. Thomas, *idem sensus haberi potest etiam verbis Evangelii non mutatis: nam hoc participium*, dicens, *concomitantiam quamdam importat verborum prolatorum ad ea quæ præcedunt....ut sit sensus*, Dum benediceret, frangeret, & daret Discipulis suis, hæc verba dixit, *Accipite &c*

Existimarunt nonnulli, quos refert Albertus Magnus de Euchar. dist. 6. art. 8. perfectam ac plenam non esse formam quâ consecratur panis, nisi cùm absoluta est ac perfecta forma quâ consecratur vinum: *una enim forma*, inquiebant, *aliam expectare debet*. quam opinionem sugillat Albertus Magnus. Albertus Magnus To.16 *pag.* 110. *col.* 2.

III°. Non minùs discordes sunt inter se Theologi, circa verba singula quæ necessaria sunt ad substantiam consecrationis, præsertim calicis. Namque S. Th. 3. p. q. 78. art. 3. existimat ad formam consecrationis calicis isthæc omnia pertinere, *Hic est calix sanguinis mei, novi & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum* Scotus in 4. dist. 8. q. 2. vult verba hæc Canonis, *Qui pridie quàm pateretur &c.* absolutè necessaria esse ad consecrationem panis, quia nisi illa præmittantur, Sacerdos videbitur in suâ propriâ personâ loqui, non in personâ Christi, quod perabsurdum est: imò ex mox dictis existimat Scotus, ad ple-

ex Liturgiis Orientalibus, tùm ex
gestis testimoniis efficere conatu
ristiæ non tantùm verbis Christi
precibus quæ præcedunt apud L
tur apud Græcos solemnia ista C
est corpus meum. Hic est sanguis
plici illâ formâ partiali & inada
licet & precibus moraliter con
forma totalis & essentialis Eucl
pro suâ exquisitâ eruditione omi
huic sententiæ appingeret. In ea
unus è Societate Jesu doctus ac
quam scripto publico aggressu
Communis Scholæ sententia e
verbis consecrasse, quibus jam c
benedictione usum illum fuisse,
ad consecrandum, sed oratione
invocatione ad consecrationem
tinendam; adeoque preces quas
Missæ ad Deum fundit, nece
ex præcepto, non ex necessita
que sit

PRIMA CONCLUSIO.

Christus verbis usus est, non solâ interiori & occultâ benedictione; nec potestate excellentiæ, sed potestate ministeriali primariâ cum Eucharistiam consecravit.

Probatur I°. auctoritate Scripturæ ac SS. Patrum, à quibus verba ipsa quibus usus est Christus inter consecrandum accuratè referuntur. Testimonia dabimus Conclusione sequenti.

II°. Sacerdotes eâ ipsâ ratione jam consecrant, quâ Christus primùm consecravit: atqui Sacerdotes verbis Christi utuntur, dum consecrant. Major videtur certa. 1°. quia Christus nobis & exemplum dedit & præceptum, ut faceremus quod ipse prior fecerat, *Hoc facite in meam commemorationem.* 2°. Sacerdos consecrat in personâ Christi, quapropter non ait, *Hoc est corpus Christi.* sed, *Hoc est corpus meum.* quasi Christus ipse loqueretur. Nostra scilicet consecratio, quid aliud est, quàm repetitio illius primæ quæ à Christo peracta est? ut scribit S. Joannes Chrysostomus Hom. 83. in Matth. Porro si Christus solâ voluntate & arcanâ benedictione consecravit, Sacerdos qui jam verbis, non benedictione consecrat, non censetur eo ipso modo consecrare quo primùm Christus ipse consecravit, neque in ejus personâ. 3°. quia Christus Sacramentum instituens ac perficiens, haud dubiè ritu sacramentali consecravit, nempe adhibitâ materiâ & formâ sensibili, id est cum pane & verbis adjunctis. *Accedit verbum ad elementum*, ait S. Augustinus T. 3 part. 2.
Tract. 80. in Joan. *& fit Sacramentum.* 4°. Sa- p. 703.
cramentum Eucharistiæ quod conficimus, ejusdem

Seff. 13. cap. 1. ubi quamqu
definiat, non obſcurè tamen
ſed poſt benedictionem Chri
T. 14. Conc. conſecraſſe. *Hoc*, inquit, *adm*
p. 805. B. *in ultimâ Cœnâ instituit, cùm po*
dictionem, ſe ſuum corpus præber
diſertis ac perſpicuis verbis te
à ſanctis Evangeliſtis commem
poſtea repetita ſunt. Porro, *ſi*
ergo non per benedictionem c
ſed verbis quæ ab Evangeliſtis
feruntur. Quæ autem ſunt illa
eſt corpus meum. Hic eſt ſangui

SECUNDA CON

Verba quibus Chriſtus conſecr
ſecraremus, iſta ſunt eſſent
tionem habent, *Hoc eſt corp*
guis meus, vel, *calix ſangu*
ſive quæ præcedunt apud no
tur apud Græcos; quæ lice

ac validæ consecrationis, sed necessitate dumtaxat præcepti.

Probatur 1°. ex verbis Christi, *Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus.* quæ certè ex sese plenam & perfectam habent significationem, non suspensam, sed fixam & actualem, ac consequenter efficacem: id etenim efficiunt, quod significant; & nisi ita esset, vera non foret Christi propositio. Longum quippe discrimen est inter duas istas propositiones, *Hoc est corpus meum*; &, *Fac hunc panem corpus Christi*, sicut fert oratio quâ utuntur Græci: prima significat, quo momento propositio enuntiatur, adesse corpus Christi; secunda non significat adesse, sed optat, & rogat ut adsit: prima determinatum habet sensum, altera suspensum & indeterminatum. Verba Christi, ait Conc. Trid. loco *Sess. 13 c. 1.*
mox citato, *propriam suam & apertissimam habent significationem.* Ergo vi & efficaciâ illorum præsens realiter fit corpus Christi, transmutatâ substantiâ panis in corpus, & substantiâ vini in ejus sanguinem. Ergo sola Christi verba vim habent formæ, ac necessaria sunt ad validam consecrationem: cætera verò quæ ab Evangelistis referuntur, vel sunt Christi facta, *accepit panem, benedixit, fregit, dedit Discipulis*, quæ certè ex sese realem Christi in Eucharistiâ præsentiam non exprimunt: vel si sunt quædam Christi verba, aut tantùm exponunt præceptum faciendi quod fecerat Christus, *Accipite, comedite, bibite*; aut significant finem & effectum Eucharistiæ: finem, *Hoc facite in meam commemorationem.* effectum, *in remissionem peccatorum.* Vel denique traditionem corporis, & sanguinis effusionem; corpus, *quod pro vobis tradetur*,

vini, & sanguinem sub specie pa
utrâque, vi naturalis concomitan
ro illa quænam sunt? An prece
sunt pro consecratione panis,
cratione vini: è contra sunt ali
nis, nempe ista, *Hoc est corpus*
bus consecratur vinum, *Hic est*
in mente Concilii Trid. verl
pus est sub specie panis, & sang
non sunt verba precum, sed ipsa
verba Christi.

Probatur 2°. ex SS. Patribus

Ex Græcis. 1°. ex Græcis, S. Justinus A

Pag. 98 A *ristiam* confici *per preces ab ipso*
Preces verò quibus Sacerdos De
nobis fiat corpus Christi, huma
sticæ, non illæ, quæ à *Verbo D*
Ibid. profectæ sunt. *Nam Apostoli*, pe
ty, *in commentariis à se script*
vocantur, ita tradiderunt præcep
enim pane accepto, cùm gratias e
facite in meam commemoratione
me... *Ex poculo similiter acc*
... Hic est sanguis

[redacted]

esse panem communem, sed Eucharistiam. Et Lib. 5. cap. 2. *Quando ergo & mixtus calix, & factus pa-* Pag. 294.
nis percipit verbum Dei, fit Eucharistia sanguinis n. 5.
& corporis Christi. At nullum aliud in Eucharistiæ consecratione occurrit verbum Dei, quàm istud, *Hoc est corpus meum.* Lib. 4. cap. 17. aliàs 32. dixerat: *Eum, qui ex creaturâ panis est, accepit* (Chri- Pag. 249.
stus,) *& gratias egit dicens: Hoc est corpus meum.* n. 3.

S. Joannes Chrysostomus Hom. 1. de proditione Judæ, n. 6. *Hoc verbum Christi,* inquit, (nempe, Hoc To. 2. pag.
est corpus meum,) *transformat ea quæ proposita sunt:* 384. B.
ac quemadmodum vox illa, Crescite & multiplicamini, & replete terram, semel quidem prolata est, omni verò tempore naturæ nostræ vim præbet ad filiorum procreationem; ita & vox hæc semel prolata in Ecclesiis ad unamquamque mensam, ab illo ad hodiernum usque tempus & usque ad adventum ejus sacrificium perfectum efficit.

S. Joannes Damascenus pariter Lib. 4. de fide orthodoxâ cap. 13. ait. *In principio dixit* (Deus,) *Producat terra herbam virentem; & ad hanc usque* T. 1. p. 268.
diem, accedente imbre, divino præcepto impulsa & D.
roborata, fœtus suos profert. Dixit perinde Deus, Hoc est corpus meum; *&,* Hic est sanguis meus; *&,* Hoc facite in meam commemorationem; *idque omnipotenti ejus præcepto, donec veniat, efficitur.*

Cùm Græci, tempore Concilii Florentini, Latinis suspecti forent circa formam consecrationis Eucharistiæ, quasi verbis Christi eam non perficerent, à Summo Pontifice Eugenio IV. eâ de re non semel interrogati ita catholicè satisfecerunt, ut S. Pontifex eos tanquam *fratres in fide secum conjunctos* compellaverit. Ita narratur in Conc. Flor. Sess. 25. Conc. Flor.
Porro, inquiunt Græci, *hoc ita dissolutum est.* (du- T. 13. Conc.

est, pretiosum sanguinem Christi ...
ipsa Spiritu sancto suo, ut fiant c
purgationem animæ, in remissione
non fiant in judicium aut condem

His verbis declararunt Græc
quas post verba Christi fundunt
simpliciter fiat corpus Christi,
hoc est, fructum ejus spiritale
purgationem animæ & peccato
Ib. p. 498. B. Et paulò post aiunt: *De mysteriis*
consecrari per Domini voces, lic
cando dicamus, Fiat corpus & sa

Confirmatur amplius ex iis q
dinalis exposuit in Concilio Flor
runtur à Mabillonio Musæi Italic
En verba. *Die dominicâ quintâ J*
generali congregatione, præsident
simo Domino nostro Eugenio, d
Papâ quarto ... Reverendus Pater
piscopus Nicænus, suo & aliorum
Orientalem repræsentantium nom
& intelligibili voce exposuit in
in effectu similia. Beatissime Pa
rendissimi Patres & Domini hîc p

Sacramenti Eucharistiæ; & aliqui suspicati sunt, nos & Ecclesiam nostram non credere illud pretiosissimum Sacramentum per verba Salvatoris Domini nostri Jesu Christi confici; propter hanc causam adsumus coram vestrâ beatitudine, omnibusque aliis hîc astantibus, qui pro parte sanctæ Romanæ Ecclesiæ sunt, ad certificandam vestram beatitudinem & alios Patres & Dominos hîc præsentes de hac dubitatione, & dicimus breviter, Nos usos fuisse Scripturis & sententiis SS. Patrum, cognoscentes & animadvertentes fragilitatem humani sensûs, volumus adhærere sententiis SS. Patrum & rationibus, spretis humanis inventis; quâ quidem de re, Pater Beatissime, cùm in omnibus aliis auctoritatibus Patrum sanctorum usi sumus, etiam his in præsenti dubitatione utimur. Et quoniam ab omnibus sanctis Doctoribus Ecclesiæ, præsertim ab illo beatissimo Joanne Chrysostomo, qui nobis notissimus est, audimus verba dominica esse illa, quæ mutant & transubstantiant panem & vinum in corpus verum Christi & sanguinem; & quòd illa verba divina Salvatoris omnem virtutem transubstantiationis habent, nos ipsum sanctissimum Doctorem, & illius sententiam sequimur de necessitate. De hac quæstione breviter diximus & sufficienter, & vestram beatitudinem de nostrâ intentione certam reddimus. Subscriptum, *Arnoldus Notarius.*

Hujusce versionis autographum in thesauro Serenissimi Magni Hetruriæ Ducis asservatur, cum Litteris authenticis unionis Latinos inter & Græcos factæ in Concilio Florentino.

Mabillonius post relatam illam Græcorum Confessionem, addit: *Confessio hæc non levis est momenti ad persuadendam Græcorum de Eucharistiâ fidem, de quâ tot & tanta controversia à Calvinistis nuper ex-* Ib. p. 245.

diversam à nobis eâ etiam in pa
beret, cùm hinc & inde sit ead
tioni ac declarationi annuit S.
ac unio sancita.

Pag. 216. Arcudius Lib. 3. cap. 26. re
consecravit, caput inclinare, &
panem benedicere, dicendo clarâ
pus meum, quibus verbis pronun
hostia populo non ostendatur, F
respondent, *Amen*, hoc est, *fiat*
consuedinis meminit etiam S. J
arium in notis ad Missam S. Chry

Denique Eugenius IV. S. P. i
T. 13. Conc. structione Armenorum, *Forma*
p. 537. inquit, *sunt verba Salvatoris*,
Sacramentum. Sacerdos enim in
quens, hoc conficit Sacramentum.
borum virtute, substantia panis in
substantia vini in sanguinem conv

Ex Latinis. II°. idem probatur ex Latinis.
Tertullianus L. 4. contra Ma

S. Ambrosius Lib. de initiandis cap. 9. n. 54. *Clamat Dominus Jesus*, inquit, *Hoc est corpus meum. Ante benedictionem verborum cœlestium alia species nominatur, post consecrationem corpus significatur. Ipse dicit sanguinem suum. Ante consecrationem aliud dicitur, post consecrationem sanguis nuncupatur. Et tu dicis, Amen; hoc est, verum est. Quod os loquitur, mens interna fateatur: quod sermo sonat, affectus sentiat.* To. 2. pag. 339. E.

Et L. 4. de Sacramentis cap. 4. n. 14. sic loquitur. *Quomodo potest qui panis est, esse corpus Christi? consecratione. Consecratio autem quibus verbis est, & cujus sermonibus? Domini Jesu. Nam reliqua omnia quæ dicuntur in superioribus, à Sacerdote dicuntur. Laudes Deo deferuntur..... Ubi venitur ut conficiatur venerabile Sacramentum, jam non suis sermonibus utitur Sacerdos, sed utitur Christi sermonibus. Ergo sermo Christi hoc conficit Sacramentum.* Ibid. p. 368. C.

Denique, ut alios infinitos sileamus, Eusebius Emissenus Hom. in Ramis palmarum, *Dixit*, inquit, *tunc per se, & modò per suos ministros, Hoc est corpus meum. Et tanta est ejus verbi virtus & efficacia, ut statim fiat quod dicitur.* Bibliot. PP. T. 6. p. 747. A.

Hanc esse Ecclesiæ Latinæ mentem atque sententiam demonstrat usus Rubricarum Missalis Romani, ubi, titulo *De defectu panis*, dicitur: *Si celebrans ante consecrationem adverterit hostiam esse corruptam, aut non esse triticeam, remotâ illâ hostiâ, aliam ponat, & factâ oblatione, saltem mente conceptâ, prosequatur ab eo loco, ubi desivit.*

Si adverterit post consecrationem, etiam post illius hostiæ sumptionem, positâ aliâ, faciat oblationem ut supra, & à consecratione incipiat, scilicet

illis verbis, Qui pridie quàm pateretur..... Quòd si hoc contingat post sumptionem sanguinis, apponi debet rursus novus panis, & vinum cum aquâ, & factâ priùs oblatione, ut supra, Sacerdos consecret, incipiendo ab illis verbis, Qui pridie &c. His in casibus non jubet Rubrica ut Sacerdos repetat orationem, *ut nobis corpus fiat &c.* & ab eâ consecrationem incipiat; sed tantùm ab his verbis, *Qui pridie quàm pateretur.* Ergo judicat Ecclesia Latina validè consecrari Eucharistiam sine illâ oratione. Neque dicas orationem illam, quæ à Sacerdote pronuntiata jam fuerat, moraliter perseverare. Namque in casu proposito non aderat materia sufficiens ac legitima, ad quam oratio illa, tanquam forma referri posset; ergo nullo modo potest esse forma necessaria. Neque etiam dicas, Rubricas illas, quæ nullius sunt auctoritatis, emendandas esse. Namque jam ferè à 15. sæculo in usu sunt, atque ad privatos non pertinet eas emendare: quamdiu ergo ab Ecclesiâ non corrigentur, (quod futurum aliquando vir cordatus sibi facilè non persuadebit) diligenter observandæ sunt.

Quæres, an de fide sit Christum verbis toties laudatis consecrasse, ac jussisse ut iis solis fieret à nobis consecratio.

Resp. negativè.

1°. quia licet ex Scripturis certum sit Christum his verbis usum fuisse, *Hoc est corpus meum*; non tamen clarè ac perspicuè constat eum per priorem benedictionem non consecrasse; & quæ nos momenta protulimus, à Theologis adversæ partis solvuntur: neque, cùm de fide agitur, ratiociniis dumtaxat indulgendum est, sed expressis Ecclesiæ definitionibus firmiter standum.

II°. Nullam de re præsenti expressam definitionem habemus ex Conciliis, sive Tridentino, sive Florentino.

Non ex Tridentino, licet enim locis supra citatis in communem sententiam inclinare videatur, non tamen anathemate damnat eos qui contrariam tuentur, tametsi non ignoraret multos esse, Catharinum inprimis, Chrystophorum à Capite Fontium &c. *Scito, amice lector,* ait Catharinus in fine Opusculi secundi, *misisse me hac de re lucubrationem ad Concilium Tridentinum; & licet quidam æmulatores pro magistris vellent opinionem hanc damnare, non defuêre docti & absque passione Theologi, qui contra persuaserunt, unde nihil dignum morte actum est ei.* Solemne scilicet illud semper fuit Patribus Tridentinis, ut nullam damnarent opinionem ex iis quas noverant in Scholis hinc & inde liberè agitari. Catharinus.

III°. Alphonsus Salmeron insignis è Societate Jesu Theologus, qui Concilio Tridentino interfuit, Tomo 9. Tract. 13. circa finem, postquam utriusque sententiæ momenta exposuit, suam ipse suspendens sententiam, candidè fatetur nihil de illâ quæstione ab Ecclesiâ definitum fuisse, ac posse unumquemque, salvâ fide, quam voluerit partem amplecti. Sic loquitur: *Hæc sunt quæ pro hujus sententiæ probatione adducuntur. Jam prudens lector suo fruatur judicio. Nulli præscribimus, & quam velit magis amplectatur, donec Ecclesia aliud statuat atque decernat, cujus judicio per omnia est acquiescendum. Non dissimulabo, quòd in Concilio Tridentino cùm quidam Theologi id peterent, ut explicaretur forma quâ Christus confecit hoc Sacramentum, auditis hinc & inde rationibus, nihil esse definiendum* Salmeron. Pag. 88. col. 2.

prudenter Patres censuerunt. Quamvis igitur sententia Conclusionis nostræ certa sit ac vera, non tamen fidei certitudinem hactenus assecuta est; neque, nostro quidem judicio, privatorum est, non auditâ priùs Ecclesiæ voce atque sententiâ, definire hanc vel illam opinionem hæreticam esse, aut hæresim redolere. Audiatur eam in rem gravissimi Theologi Melchioris Cani monitum. L. 8. de
Pag. 389. Locis cap. 5. *Theologos omnes admonitos esse velim*, ait, *ut sepositis non affectibus modò, sed opinionum etiam præjudiciis, de causis fidei prudenter graviterque decernant. Non enim si quidquam in Scholâ bonis etiam temporibus inveteravit, mox fidei dogma existimandum est. Sunt autem nonnulli, qui per eas persuasiones, quibus à principio sunt imbuti, de rebus gravissimis sententiam ferunt temeritate quadam ..... quòd Schola opiniones à certis constantibusque Decretis non separant; quòd duo rerum genera confundunt, unum earum quæ ad religionem pertinent, earum alterum, quæ ne attingunt quidem.* Quod quidem nonnullis exemplis ibidem confirmat prudens ac cautus Theologus. Non idcirco tamen à communi Scholæ doctrinâ, cujus magnam esse auctoritatem agnoscit idem Theologus, recedere licitum est.

Neque etiam ex Concilio Florentino & Decreto Eugenii ulla circa quæstionem præsentem extundi potest definitio quæ ad fidem pertineat. Concilium à Græcis postulat quidem, ut declarent, quod non negabant, verbis Christi Eucharistiam perfici, sed non definit, an illis solis, sine precibus perficiatur; neque caput istud in definitione fidei appositum fuit, ut antea observatum à nobis est. Quantùm verò ad Decretum Eugenii, agnoscunt Theo-

logi multa in eo contineri, etiam de re ſacramentariâ, ad quæ de fide credenda & tenenda non adſtringuntur: v.g. quæ ſpectant materiam & formam Sacramentorum Confirmationis & Ordinis. Deinde Eugenius ait quidem *verba Salvatoris eſſe formam Euchariſtiæ*; ſed quæ præcisè ſint iſta verba, & an ſola excluſis precibus perficiant Euchariſtiam, non determinat. Denique loquitur S. Pontifex de verbis quibus Chriſtus jam conficit, non verò de iis quibus primùm Euchariſtiam confecit, quæ duo diſtinguenda ſunt: Catharinus enim & alii, qui contendunt Chriſtum in conſecrandâ Euchariſtiâ ſolâ benedictione ac poteſtate excellentiæ ſine verbis uſum fuiſſe, nihilominus fatentur Chriſtum verba inſtituiſſe, quibus juſſit ut Sacerdotes inter conſecrandum uterentur; unde ſequitur ſaltem, iſto Eugenii Decreto definitum non fuiſſe, an & quibus verbis Chriſtus Euchariſtiam primùm conſecraverit.

TERTIA CONCLUSIO.

Sola hæc verba, *Hoc eſt corpus meum*, in conſecratione panis; & iſta, *Hic eſt ſanguis meus*, vel, *calix ſanguinis mei*, ſunt eſſentialia in conſecratione calicis.

Prima pars probatur. Tùm quia mox relati SS. Patres ea tantùm verba commemorant: tùm quia ſola hæc ſufficienter & efficaciter ſignificant converſionem panis in corpus, & vini in ſanguinem; illis quippe prolatis, ſenſus propoſitionis integer eſt & completus. Unde verba iſta quæ antecedunt, *Qui pridie quàm pateretur*, ad narrationem hiſtoricam rei à Chriſto geſtæ pertinent, non ad formam conſecrationis; neç

Ecclesiæ ; cui obedire tenemur.

Secunda pars eodem momen ergo ista, *novi & æterni testam dei, qui pro vobis & pro multis sionem peccatorum*, essentialia nc tione calicis : tùm quia Evangel referunt, qualia sunt, *æterni*, tùm quia in pluribus Liturgiis Sequatur igitur unusquisque ri quoad pronuntiationem illorum significandam & efficiendam co sanguinem Christi non conduce

Solvuntur Objecti

Objicies 1°. contra primai Christus solâ benedictione con bis.

Probatur ant. quia, referent Christus accepto pane, *benedixit* illa fuit efficax, & quidem disti sequentibus, *Hoc est corpus meum*

dubiè fuit, quia non minoris efficaciæ ac virtutis fuit illa benedictio supra panem eucharisticum, quàm fuit supra panes quinque quos in deserto multiplicavit, Matth. 15. v. 36. Præterea benedictio quid est? nisi rerum super quas funditur, sanctificatio, quâ ab usu communi & prophano, ad sacrum & divinum transferuntur: panis autem eucharisticus non aliâ ratione de communi fit divinus & sacer, quàm per benedictionem, quâ mediante convertitur in corpus Christi. Denique, benedictio de quâ Apostolus ait 1. Cor. 10. v. 16. *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est?* eadem est cum benedictione de quâ Evangelistæ loquuntur: atqui benedictio de quâ loquitur Apostolus, est consecratio: namque ex virtute & efficaciâ illius idem Apostolus infert, calicem communionem esse sanguinis Christi; talis autem esse non potest sine consecratione, hoc est sine benedictione.

II°. benedictionem illam distinctam fuisse à verbis istis, *Hoc est corpus meum*, constat. Tùm quia benedictio est precatio: atqui verba mox citata precationis formam non præ se ferunt; non enim ad Deum referuntur, sed ad dona proposita. Tùm quia ea verba Christus protulit post factam benedictionem, quod apertè demonstrat textus græcus: verbum *scilicet* Εὐλογήσας, & Εὐχαριστήσας, quo utuntur Evangelistæ, est in aoristo, ac latinè verti debet, *cùm benedixisset, cùm gratias egisset*; non verò, sicut vertit Interpres vulgatus, *benedixit, gratias egit*. Quin ipsemet Interpres Joan. 6. v. 11. ubi agitur de panibus, verbum εὐχαριστήσας, sic reddit, *cùm gratias egisset*. Et Act. 27. v. 35. κλάσας, *cùm fregisset*.

fuit illa benedictio r oratio C......
signo exteriori conjuncta fuerit, sive
vinam opem ac virtutem supra panem
vocavit, eumque ad consecrationem
& per verba perficiendam quasi dispo
ravit. Hinc facile est reponere ad moi
firmationem antecedentis adducta.

I°. enim fatemur benedictionem ill
fuisse; sed quomodo, & quando vol
non enim efficax fuit immediatè & p
verbis, sed verbis ipsis vim & effica
vit; sicut quando Lazarum à morte a
cavit, Joan. 11. v. 41. dicitur elevati
Patrem orasse, & ei gratias egisse:
seu oratio quæ fuit dumtaxat præp
verò immediatè operativa miraculi
quod dumtaxat perfectum fuit quai
nâ clamavit. *Lazare veni foras*:
Scriptura, *prodiit, qui fuerat mortu*

II°. non minùs efficax fuit ben
supra panem eucharisticum, quà
quinque quos in deserto multiplica
xi, non idem fuit efficaciæ modus
rà illic mediatè fuit efficax, pro n

muni & prophano factus quidem est sacer ac divinus: at non immediatè sine verbis, sed per verba; aut si vis, præparatoriè ac dispositivè per benedictionem, effectivè autem per verba panis mutatus est in corpus Christi.

IV°. Apostolus 1. Corinth. 10. nomine benedictionis, non singularem Christi actionem à cæteris distinctam intelligit, sed totam Cœnæ celebrationem, seu omnem ejus actionem in celebrandâ Eucharistiâ, inter quas est ipsa verborum prolatio seu consecratio: totam autem actionem ab aliquâ ejus parte denominavit Apostolus; neque magis inferri potest benedictionem illam fuisse per se consecratoriam, quàm panis fractionem, de quâ similiter ait: *Panis quem frangimus, nonne communicatio Domini est?*

Ad secundam probationem, fateor benedictionem illam à verbis istis, *Hoc est corpus meum*, distinctam fuisse: sed non sequitur eam per se immediatè & independenter à verbis fuisse efficacem & operativam. Unde tria ista, benedictio seu oratio, divina virtus, & verba Christi, ad eundem consecrationis effectum concurrunt, sed ratione dispari: benedictio tanquam causa impetrans divinam opem; virtus Dei, tanquam causa efficiens principalis; & verba Christi, tanquam causa efficiens instrumentalis applicans divinam virtutem.

Instabis 1°. Si supponatur consecratio facta per benedictionem, ita ut verba ista sequentia, *Hoc est corpus meum*, rem factam demonstrent, non verò efficiant, plana erit & facilis adductæ propositionis explicatio, ac planè concidunt omnes argutiæ Novatorum circa significationem pronominis *hoc*, & verbi, *est*; secus verò si verba ista sint per se efficacia & operativa.

Resp. his difficultatibus commotum Catharinum à communi sententiâ recessisse : verùm, ut jam monuimus, Theologus non eam quæ facilior videtur, sed quæ verior ac Traditioni magis consentanea, sententiam debet amplecti & tueri. Practica igitur esse & operativa Christi verba contendimus, parumque movemur dialecticis illis tricis quas Novatores excitant circa significationem pronominis *hoc*, & verbi *est*, de quibus supra ad Quæstionem secundam hujus Tractatûs Articulo 3. in solutione Objectionum.

Instabis 2°. Nullum extat exemplum in Scripturâ, locutionis enuntiativæ quæ efficiat id quod significat; igitur nec toties citata Christi verba operativa sunt & consecratoria, sed supponunt consecrationem factam mediante benedictione Christi.

Resp. 1°. Etsi nulla foret similis loquendi ratio in Scripturis, an idcirco tamen detrahenda ab istis Christi verbis, *Hoc est corpus meum*, sua vis & efficacia? Singulare quippe est ac prorsus ineffabile sacrum Altaris mysterium.

Resp. 2°. non deesse in Scripturis exempla locutionis enuntiativæ, quæ faciat id quod significat. Sic quando Joan. 4. v. 50. Christus Regulo dixit : *Vade, filius tuus vivit.* Et Lucæ 13. v. 12. mulieri habenti spiritum infirmitatis : *Mulier, dimissa es ab infirmitate.* Et Matth. 9. v. 3. Paralitico : *Remittuntur tibi peccata tua*; haud dubiè id effecit, quod verbis significabat : perinde enim est ac si dixisset Christus : *Filius tuus est vivens. Peccata tibi sunt remissa.*

Instabis 3°. S. Marcus cap. 14. v. 23. verba quibus dicimus consecrari calicem, narrat à Christo prolata postquam omnes Apostoli ex eo bibe-

runt: *Et accepto*, inquit, *calice, gratias agens dedit eis, & biberunt ex illo omnes. Et ait illis: Hic est sanguis meus novi Testamenti &c.* Igitur supponit jam fuisse consecratum calicem per benedictionem seu gratiarum actionem.

Resp. verba ista, *& biberunt ex illo omnes*, per anticipationem à S. Marco dicta esse, ante prolationem istorum, *Hic est sanguis meus:* ut nempe Christi præceptum de sumendo calice, & ejus executionem simul conjungeret; vel ut Christi porrigentis calicem ad bibendum, & Apostolorum illum recipientium actionem continuò referret.

Objicies 2°. contra secundam Conclusionem. Communis ac trita est SS. Patrum sententia, Eucharistiam consecrari oratione, prece, gratiarum actione, Dei invocatione, benedictione. Ita SS. Justinus Apol. 2. Irenæus L. 4. cap. 34. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi mystagogicâ 1. & 5. Verba descripsimus, ubi de fide præsentiæ realis. S. Hieronymus Epist. 101. aliàs 85. ad Evangelum: *Ad quorum* (Sacerdotum) *preces Christi corpus sanguisque conficitur.* S. Augustinus Tract. 118. in Joan. ubi ait, *sine crucis signo quod adhibetur sive in frontibus credentium, sive ipsi aquæ ex quâ regenerantur, sive oleo quo chrismate unguntur, sive sacrificio quo aluntur, nihil eorum ritè perfici.* Synodus Carisiaca apud Hincmarum Opusculo 4. Tom. 2. ait, *manum chrismate sacro perunctam de pane & vino aquâ mixto per orationem & crucis signum conficere corporis Christi & sanguinis Sacramentum.*

T. 4 part 2. p. 802.

T. 2. part 2. p. 801. E.

Denique in Concilio Romano sub Gregorio VII. anno 1079. Berengarius jussu & auctoritate Concilii subscripsit isti formulæ fidei, *Ego Berengarius*

T. 10 Conc. p. 378. E.

quibus postquam Sacerdos hæc Christi verba, *Hoc est corpus meum*, recitavit, adhuc orat Deum ut velit sacra dona sanctificare, eaque convertere in corpus & sanguinem Christi: non supponunt igitur Græci, factam esse donorum consecrationem & conversionem per verba toties laudata.

Antecedens patet

I°. ex Liturgiâ S. Chrysostomi, ubi post recitata
Apud Goar, Christi verba sic orat Sacerdos: *Et rogamus atque*
p. 77. *obsecramus, Emitte Spiritum sanctum tuum, super nos, & super hæc proposita munera.* Et paulò post: *Et fac hunc panem pretiosum corpus Christi tui: quod autem in poculo, pretiosum sanguinem Christi tui, transmutans Spiritu sancto tuo.*

II°. In Liturgiâ S. Basilii post eadem verba
Ib. p. 166. Christi, Sacerdos ait: *Confidentes appropinquamus sancto altari tuo, & propositis iis quæ sanctum corpus & sanguinem Christi tui repræsentant, te rogamus & te obsecramus, sancte sanctorum, per tuæ bonitatis placitum, ut Spiritus sanctus tuus ad nos veniat, & ad hæc proposita dona, & ea benedicat, & sanctificet, & efficiat...... Panem quidem hunc fac pretiosum corpus Domini & Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi...... Hunc verò calicem pretiosum sanguinem Domini & Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi ..... qui pro mundi vitâ effusus est.*

In Liturgiâ Armenorum perantiquâ, hæc legitur oratio post verba Christi, *Hoc est corpus meum. Emitte super nos & super hæc proposita dona consempiternum & coæternalem sanctum Spiritum tuum, quo panem & vinum hoc benedictum, corpus verè carne ipsâ & sanguinem re ipsâ facias Domini nostri Salvatoris Jesu Christi, mutando illa per sanctum Spiritum tuum.* Tùm dicitur in eâdem Liturgiâ, *Et*

[redacted]

demum perficitur corpus & sanguis Christi. Contendunt qui nobis hîc adversantur, orationem illam, vel æquivalentem, ad omnes Orientales Liturgias pervasisse, atque Sectas omnes Orientales, tametsi in multis fidei capitibus à seipsis dissidentes, in hac oratione retinendâ conspirasse. Ex his sic arguitur.

Qui post recitata hæc verba, *Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus.* postulant à Deo ut velit panem & vinum facere, seu transmutare in corpus & sanguinem Christi, ii profectò non existimant per illa verba panem & vinum consecrari & converti in corpus & sanguinem Christi: atqui ita Græci; ergo &c.

Missis variis Catholicorum solutionibus, qui vel immutatum suspicantur Liturgiarum ordinem; vel illâ oratione, non naturale Christi corpus, sed mysticum postulari existimant; vel illam propriè deprecatoriam non esse, sed gratulatoriam pro re jam obtentâ; vel per eam postulari rei confirmationem & stabilitatem, & ardentissimum significari Sacerdotis Fideliumque desiderium & amorem erga præsentiam dominici corporis, missis, inquam, his responsionibus de quibus lege Bellarminum L. 4. cap. 14. de Euchar. & Arcudium L. 3. c. 33.

Resp. 1°. cum Cardinali Perronio L. 2. de Eucharistiâ authore 15. orationem illam Græcorum quæ ordine sequitur in Liturgiis verba Christi, distinctam non esse ab illis ipsis verbis Christi, sed continere tantùm majorem expositionem & explicationem virtualis orationis quæ implicitè in illis includitur; adeoque ad ea ipsa verba, aut potius ad ipsum instans temporis quo pronuntiantur, re- *Pag 302. & seq.*

ferendam esse. Probat Cardinalis Eminentissimus; tùm quia *S. Basilius hanc orationem non refert ad modum orationis directæ, sed historialis & relativæ, atque per consequentiæ adverbium annexæ his Domini verbis, Hoc facite in meam commemorationem; adeoque*, inquit, *non debet illa oratio restringi ad id solum quod post verba sacramentalia efficitur, sed ad id omne quod fit vi mandati illius, sive ante verba sacramentalia fiat, sive cum illis, sive post illa. Tùm quia*, pergit Cardinalis, *alioquin oporteret executionem hujus clausulæ, Appropinquantes sacro altari tuo, fieri post prolationem verborum sacramentalium; & per consequens Sacerdotem verba sacramentalia proferre ante accessionem ad altare, quod absurdum est & falsum.* Tùm denique quia, ut mox dicemus, constructio græci textûs, tùm S. Chrysostomi, tùm S. Basilii, significat orationem illam ad tempus antecedens aut potius concomitans ipsam verborum sacramentalium pronuntiationem, esse referendam.

T. 3 p. 275. G. Resp. 2°. cùm Cardinali Bellarmino L. 4. de Euch. c. 14. aliisque vulgò Theologis, Græcos per orationem adductam non postulare simpliciter & absolutè ut fiat corpus & sanguis Christi, sed ut fiat suscipientibus per effectum nutritionis spiritualis: *Qui enim indignè manducat & bibit*, inquit Apostolus 1. Cor. 11. v. 29. *judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini.* Id est, non physicam & realem donorum in corpus & sanguinem conversionem postulant, quam factam supponunt, sed moralem dumtaxat respectu sumentium, ut nempe, ait Liturgia nostra Latina, *Quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum Filii tui corpus & sanguinem sumpserimus, omni benedictione cœlesti & gratiâ repleamur.*

Non alium esse orationis Græcorum sensum, patet.

I°. ex ipsâ Græcorum declaratione seu confessione factâ in Concilio Florentino, quam paulò ante retulimus.

II°. ex Liturgiâ S. Basilii, quæ post verba in Objectione citata, sic pergit: *Nos autem omnes qui* Apud Goar. *de uno pane & calice participamus, junge ad invi-* p. 166. *cem in unius Spiritûs sancti communionem; & fac ut nemo nostrûm ad judicium vel condemnationem sit particeps sancti corporis & sanguinis Christi tui.*

III°. idem legitur in Liturgiâ S. Chrysostomi. Postquam Sacerdos dixit, *Fac quidem panem hunc* Ib. p. 77. *pretiosum corpus Christi tui...... immutans Spiritu sancto tuo*; statim secretò ait, *ut fiat accipientibus in sobrietatem animæ ad remissionem peccatorum, in communicationem sancti Spiritûs, in regni cœlorum plenitudinem, in fiduciam erga te, non in delictum aut damnationem.* Cujus profectò orationis sensus idem est ac nostræ Liturgiæ Latinæ.

IV°. quia Græci, etiam post fusam illam orationem in quâ Recentiores nonnulli vim formæ ac consecrationis reponunt, adhuc orant pro ipsis oblatis consecratis. Sic enim precatur Diaconus, vel ipse Sacerdos, si desit Diaconus, *Pro sanctificatis pretiosis donis Dominum deprecemur &c.* quâ profectò oratione non postulant consecrationem, quæ jam facta supponitur, sed tantùm, *ut clemens Dominus noster qui ea in sanctum & supercœleste intellectuale suum altare suscepit..... nobis divinam gratiam & sanctissimi Spiritûs donum rependat.* Apud Goarium pag. 79.

V°. denique; mos ille Græcorum est ut quod jam factum & obtentum supponunt, adhuc postu-

lent quasi non factum; aut potius explicent uberiùs. Sic in Sacramento Ordinis, post ordinatum Sacerdotem, adhuc preces fundunt quibus super eum invocant Spiritum sanctum, quasi eum non supponerent advenisse, cùm perfectum est Ordinis Sacramentum. Lege Goarium pag. 250. 251. 293. & 294.

Sunt qui cum Bellarmino, ad confirmationem hujus responsionis, vim multam faciunt in eo quòd Liturgia S. Basilii non dicat, *fac panem*; sed, *ostende panem*, quasi vellet tántùm dicere, Ostende nobis per effectum gratiæ, panem hunc consecratum esse corpus Christi. Verùm non satis firma & solida videtur hæc observatio: tùm quia in textu græco S. Basilii, qualem repræsentat Goarius Euchologii pag. 169. legitur, *fac panem hunc &c.* ποίησον Tùm quia etsi in manuscripto Isidori Pyromali Smyrnæi Monasterii S. Joannis in Insulâ Patmo Diaconi, quem exhibet idem Goarius pag. 180. legatur *ostende*, ἀνάδειξαι; tamen cùm verbum idem significet etiam *facere, creare*, & hoc sensu ab eodem S. Basilio in Liturgiâ usurpetur; cùm aliunde in Liturgiâ S. Chrysostomi, certissimum sit legi verbum *fac*, non multùm juvat hæc observatio ad solvendam propositam difficultatem.

Ad Liturgiam Armenorum eadem est solutio; quamquam Liturgia hæc, Romæ anno 1677. typis edita emendata fuerit, & loco verborum istorum, *verè facias*, appositum est, *panem & vinum benedicens corpus & sanguinem fecisti Domini nostri & Redemptoris J.C. mutando Spiritu tuo sancto.* quæ lectio supponit non fieri mutationem cùm oratio illa pronuntiatur, sed eam jam factam esse virtute verborum Christi; *fecisti*. Anno 1341. Benedictus

XII. locum illum Liturgiæ Armenorum, antequam emendaretur, inter multos Armenorum errores recenſet. Apud Raynaldum, anno 1341. n. 68. Tom. 16.

Inſtabis 1°. In Liturgiâ S. Chryſoſtomi diſertè utraque oratio diſtinguitur poſt verborum iſtorum prolationem, *Hoc eſt corpus meum.* Una quâ Sacerdos poſtulat, ut Deus faciat panem, corpus, & vinum ſanguinem Chriſti, ea immutando; altera, quâ poſtulat perceptionem gratiæ, ſeu fructûs ſpiritualis ex hoc Sacramènto. Non eſt igitur confundenda utraque illa oratio, ſed diſtinguenda; ergo ſemper ſtat prior difficultas, nempe poſt verba ſacramentalià, Græcos poſtulare donorum converſionem in corpus & ſanguinem Chriſti.

Reſp. ſi græci textûs ordo & conſtructio conſulatur, hac oratione non poſtulare Græcos mutationem donorum, ſed eam potius factam ſupponere. Ut enim advertit Arcudius L. 3. c. 33. Latini malè reddiderunt verba græca S. Chryſoſtomi per iſta, *fac panem iſtum pretioſum corpus Chriſti tui.... transſmutans Spiritu ſancto tuo*: ſic enim reddi debent, *Fac ut panis, quem Spiritu ſancto tuo tranſmutaſti in pretioſum corpus Chriſti tui, fiat ſuſcipientibus &c.* vel, *Fac panem iſtum, quem tranſmutaſti, fieri vel eſſe ſuſcipientibus ad animæ ſalutem &c. Quare*, inquit Arcudius, *accuſativus τὸν ἄρτον τοῦτον, panem iſtum, non refertur ad verbum ποίησον, fac, quaſi ſenſus foret, Fac panem iſtum corpus; ſed refertur ad participium μεταβαλών, tranſmutaſti, ita ut ſenſus ſit, Fac ut panis, quem tranſmutaſti, fiat accipientibus &c.*

Pag. 252. col. 1.

Lectionem hanc aut potius verſionem confirmat Goarius in notis ad Miſſam S. Chryſoſtomi, pag.

142. auctoritate Neophyti Rhodini in vernaculâ synopsi, ubi verba quæ expendimus sic interpretatur: *In plerisque*, inquit, *iisdemque correctissimis Euchologiis, hæc verba, μεταβολὼν αὐτὰ τῷ πνεύματι σου τῷ ἁγίῳ, qui ea transmutasti Spiritu tuo sancto, parenthesi inclusa leguntur, hoc pacto: Fac panem quidem istum, pretiosum corpus Christi tui; & quod est in calice, pretiosum sanguinem Christi tui (transmutasti enim ea Spiritu tuo sancto) esse suscipientibus ad animæ sobrietatem.* Quâ sanè interpretatione suppositâ, non tantùm evanescit proposita difficultas, sed etiam planè oppositum probat eo quod volunt recentiores Græci: supponit etenim dona jam consecrata & transmutata esse.

Quòd si quis vulgarem græci textûs versionem morosiùs urgere vellet, diceremus cum Cardinali Perronio antea citato, orationem illam, etsi omnine sequatur prolationem verborum sacramentalium, ad illa tamen referri, quorum quædam est uberior & clarior explicatio.

Instabis 2°. S. Basilius post verba ista, *Hoc est corpus meum*, pronuntiata, panem & vinum appellat *antitypa* corporis & sanguinis Christi; ergo non existimat his verbis panem & vinum conversa fuisse in verum corpus & sanguinem Christi.

Confirmatur 1°. ex S. Joanne Damasceno L. 4. de fide orthodoxâ c. 14. ubi disertis verbis ait, S. Basilium appellare panem & vinum *antitypa* ante

T. 1. p. 273. A. consecrationem, non verò post. *Quod si nonnulli*, inquit, *panem vinumque, corporis & sanguinis Domini ἀντίτυπα, seu imagines figurasve vocaverunt, velut divinus Basilius, non hoc post consecrationem dixerunt; sed antequam oblatio ipsa consecraretur, vocem hanc usurparunt.*

Confirmatur 2°. ex ſeptimâ generali Synodo quæ eſt Nicæna II. an. 787. Actione 6. ubi Joannes & Epiphanius Diaconi recitarunt confutationem cujuſdam definitionis Conciliabuli Iconoclaſtarum, in quâ auctor præoccupans objectionem Hæreticorum ex appellatione *antityporum* apud S. Baſilium, ait, panem & vinum ante ſanctificationis conſecrationem *antitypa* dicta fuiſſe; ſed poſt ſanctificationem corpus propriè & ſanguinem dici & credi. *T. 7. Conc. p. 450.*

Ex his ſic arguitur: S. Baſilius, teſtibus Damaſceno, & Joanne ac Epiphanio Diaconis, appellat panem & vinum *antitypa* corporis & ſanguinis Chriſti ante conſecrationem: atqui ea ſic appellat poſt verba Chriſti, *Hoc eſt corpus meum. Hic eſt ſanguis meus*; ergò exiſtimat verba iſta conſecratoria non eſſe.

Reſp. miſſis variis interpretationibus nominis *antitypi*, quod pani etiam conſecrato accommodari ſano ſenſu poteſt, de quibus Bellarminus L. 2. de Euch. c. 15. & Arcudius L. 3. c. 34. & nos ſupra, ubi de fide præſentiæ realis, Reſpondeo, inquam, S. Baſilium panem & vinum appellare *antitypa* corporis & ſanguinis Chriſti, reſpectivè ad tempus præcedens conſecrationem, licet poſt verba conſecratoria ſic ea nuncupet: verbum quippe græcum quo utitur S. Doctor, eſt aoriſtus ſecundus participii, & ſignificat præteritum indeterminatum; habet enim, non προτιθέντες, quod eſt participium præſentis temporis, & redditur per *proponentes*; ſed προθέντες, quod eſt aoriſtus ſecundus participii, & redditur per, *propoſuimus*, ſeu, ut vertit Goarius pag. 169. *propoſitis antitypis*: ita ut ſenſus contextûs S. Baſilii iſte ſit, *Confidentes*

appropinquamus sancto altari tuo; & nos qui proposuimus antitypa corporis & sanguinis tui, te rogamus &c. ubi verbum *proposuimus* præteriti est temporis, & significat panem & vinum vocari *antitypa* ante verba consecrationis, quando scilicet in mensâ propositionis dona illa sanctificabantur, sanctificatione quadam præviâ & præparatoriâ ad consecrationem postea recipiendam. Alludit siquidem eo in loco S. Doctor ad duplicem illam mensam quæ in usu est apud Græcos, in quarum primâ, quæ dicitur *propositionis*, dona præparantur & aliquo ritu sanctificantur; in alterâ verò, quæ dicitur *depositionis*, dona consecrantur: ac distinguit tempus propositionis *antityporum*, à tempore accessûs Sacerdotis ad altare, tanquam præteritum à præsenti: siquidem tempus quo Sacerdos accedit ad altare exprimit per participium & verbum de præsenti, *Confidentes appropinquamus*; propositionem verò *antityporum* per participium temporis præteriti, προθέντες, *proposuimus*. Quin & in eâdem Liturgiâ pag. 168. utitur verbo *proponendi*, etiam ante verba consecrationis, in tempore præterito. *Christus*, inquit, *reliquit nobis salutaris suæ passionis monimenta, hæc quæ ex ejus mandatis proposuimus*. Quo loquendi modo satis declarat S. Doctor, se eo Liturgiæ loco agere de ipsâ propositione seu oblatione *antityporum*, tanquam de re præteritâ, & quæ non amplius perficiebatur, sed erat perfecta, cùm ita loquebatur.

Quamquam, etsi tempore præsenti dixisset S. Basilius, *Proponentes antitypa accedimus &c.* non tamen ad ipsum tempus subsequens verba sacramentalia, sed ad præteritum & antecedens referri deberet vox ista *antitypa*, pro usu & more Ecclesiæ,

quæ

quæ tempore præsenti id exprimit, quod ad præteritum debet referri. Sic multò post obitum defunctorum, orat ut Deus velit eorum animas à pœnis inferni liberare; quam orationem haud dubiè refert ad instans præcedens mortem, non ad tempus subsequens: novit enim in ipso mortis puncto definitam esse hominis sortem, neque posse ab inferis liberari, qui justo judicio ad pœnam æternam damnatus est.

Hinc inferes, auctoritatem S. Damasceni, Joannis & Epiphanii, nostræ solutioni favere, nedum nocere: totidem enim testes sunt & interpretes mentis S. Basilii, qui significant nobis vocem illam *antitypa* referendam esse ad tempus antecedens prolationem verborum sacramentalium, licet post illam ordine collocentur in Liturgiâ: illi enim Græci erant, qui haud dubiè hominis græcè loquentis meliùs nosse poterant mentem, quàm quilibet alius.

Objicies 4°. S. Gregorius L. 9. Epistolarum Epistolâ 12. aliàs 64. respondens nonnullorum querimoniis, rationem reddit de ordine Missæ, atque inter alia, cur Oratio dominica recitatur; aitque morem Apostolorum fuisse, *ut ad ipsam solam Orationem oblationis hostiam consecrarent.* *T. 2. p. 910. D.*

Resp. nihil inde inferri posse adversùs Conclusionem nostram: non enim de verbis quibus fit consecratio agit S. Doctor, sed de precibus ac ritibus quos in Missâ celebrandâ observandos esse statuerat, inter quas orationes locum præcipuum tenet Oratio dominica, quæ cùm ab Apostolis inter Missarum solemnia recitata fuerit, minimè debet prætermitti.

Objicies 5°. Si consecratio verbis Christi perficitur, vel narrativè tantùm & historicè proferuntur à Sacerdote, vel significativè: neutrum dici

potest. Non narrativè & historicè, quia alioqui non fieret applicatio formæ ad materiam præsentem; non significativè, aliàs significarent corpus Sacerdotis, non verò Christi.

Resp. verba Christi proferri à Sacerdote recitativè simul & significativè: recitativè quidem, ut constat ex serie ac contextu Canonis, *Qui pridie quàm pateretur accepit panem &c.* significativè autem, quia Sacerdos per verba Christi in ejus personâ loquens, intendit operari quod Christus ipse operatus est: neque urget quod additur, quia personam Christi tunc Sacerdos induit.

Neque est quòd dicat Vasques disp. 200. q. 78. art. 5. cap. 2. fieri non posse ut eadem verba recitativè simul & significativè proferantur: quia, inquit, qui refert verba ab alio dicta, non utitur significatione illorum, ut iis ex se velit idem significare. Sic qui refert mendacium alterius, & eisdem verbis recitat, ipse non mentitur, neque falsum dicit; sed falsum & mendacium, quod alius dixit, refert.

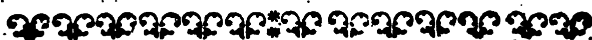
Namque qui refert verba alterius, ejusque personam induens, hoc ipsum vult significare quod alter voluit, ille certè & recitativè & significativè simul verba profert: unde qui refert alterius mendacium illud approbando, & cum intentione fallendi, haud dubiè mentitur; secus si narrativè tantùm & historicè referat.

Objicies 5°. Multi auctores cum Ordine Romano existimant vinum quod in Missâ præsanctificatorum die Parasceves calici infunditur, ipso contactu corporis Christi sanctificari & consecrari sine verbis: neque enim eâ die proferuntur verba consecrationis, cùm ex jam consecratâ hostiâ Missa celebretur.

Resp. dist. ant. sanctificari & consecrari consecratione quadam exteriori, concedo: propriè dictâ, quæ vinum convertat in sanguinem, nego. Plenior hujusce difficultatis solutio patebit ex dicendis infra de Communione sub duplici specie.

Objicies denique contra ultimam Conclusionem: Verba illa, *novi & æterni testamenti &c.* quæ pronuntiantur in consecratione calicis, esse essentialia docet S. Th. q. 75. art. 3. unde Pius V. jussit expungi è Commentariis Cajetani eam partem, in quâ negabat prædicta verba esse de essentiâ formæ calicis. Idem affirmat Catechismus Romanus.

Resp. vel hîc deseri debere S. Thomam, & Auctores Catechismi Romani, vel exponendos esse de formæ integritate & perfectione, quantùm ad majorem explicationem, non quantùm ad ipsam essentiam & substantiam consecrationis. Non Pius V. sed Inquisitores Romani eam Cajetani sententiam expungi jusserunt, quorum audiendæ forent rationes, antequam eorum judicio subscribamus. Isambertus ad q. 78. disp. 2. art. 50. alias hujusce expunctionis conjecturas affert, nempe quòd non satis honorificè de sententiâ S. Thomæ locutus fuisset.

QUÆSTIO QUINTA.

De causis Eucharistiæ.

DE causis externis hîc agimus, nempe auctore, ministro, & subjecto Eucharistiæ.

na 14. primi mensis, post cœ
cœnam legalem, facta fueri
levis inter Auctores: ad qua
mus, nonnulla priùs observ
variæque opiniones recense

Prænotan

Observandum 1°. nomine
telligi, in quâ ritu à Lege p
agnus paschalis. Ita præscrip
v. 2. & sequentibus. *Mensi
erit in mensibus anni ... Decim
quisque agnum per familias
vabitis eum usque ad quartam
hujus; immolabitque eum u
rum Israël ad vesperam.... &
assas igni, & azymos panes c*
Tota hæc ceremonia vocaba
id est transitus, ut dicitur ib
pore celebrandam à Judæis
mùm fuerat ab illis in Æg

[redacted]

galem, Num. 9. v. 10. *Homo qui fuerit immundus super animâ, sive in viâ procul à gente vestrâ, faciat Phase Domino in mense secundo 14. die mensis ad vesperam cum azymis & lactucis agrestibus.* Instituta fuit hæc ceremonia in memoriam præservationis ab Angelo exterminatore, Exodi 12. v. 27. *Victima transitûs Domini est, quando transivit super domos filiorum Israël in Ægypto, percutiens Aegyptios & domos nostras liberans.*

Observandum 2°. solemnitatem illam agni paschalis conjunctam habuisse secum aliam solemnitatem quæ dicebatur azymorum, quia quamdiu durabat, abstinere tenebantur Judæi à fermento, & panes azymos comedere. De illâ dicitur Exodi 12. v. 15. *Septem diebus azyma comedetis: in die primo non erit fermentum in domibus vestris.... Dies prima erit sancta atque solemnis, & dies septima eâdem festivitate venerabilis: nihil operis facietis in eis, exceptis his quæ ad vescendum pertinent.* Instituta fuit hæc ceremonia in memoriam egressionis ex Ægypto, Exodi 12. v. 17.

Duæ illæ solemnitates licet interdum confundantur, quia conjunctæ erant & simul incipiebant, ut constat ex cap. 12. Exodi v. 18. tamen distinctæ reverâ fuerunt, tùm ratione præcepti & ritûs, tùm ratione significationis & causæ propter quam fuerant institutæ, tùm ratione loci & durationis.

Observandum 3°. Judæos solitos fuisse celebrare dies festos à vesperâ diei præcedentis, ad vesperam subsequentis, juxta expressum Dei mandatum Levitici 23. v. 32. *A vesperâ usque ad vesperam celebrabitis sabbata vestra.* Etsi autem prima vespera ad festum pertineret, dies tamen hanc immediatè subsequens in Scripturâ dicitur solemnis: sic quam-

fuisset Deum singulari manda
festi ab unâ diei vesperâ ad a
celebrarentur.

Observandum 4°. duas ej
vesperas posse distingui: pri
choat; secundam verò, quæ
diei 14. quâ debebat agnus p
Legis comedi, prima vespera
diem 13. claudit, & inchoat d
ea quæ claudit 14. & inchoat
Theologos controversia, circ
næ 14. deberet Pascha come
secundâ?

Observandum denique, in
Judæos duas quasi vesperas
atque inter duas illas vespera
paschalem manducare. Illæ a
possunt intelligi de tempore
vesperam diei 13. & vespera
hoc spatio temporis licitum
cha: certum quippe est, Ju
[illegible] fuisse ad vesperam die

Solis occasum, quo intermedio tempore Judæi agnum paschalem mactabant. His prænotatis, quatuor hîc expendunt Theologi.

Primum, an Christus judaïcum Pascha juxta ritum Legis eâ ipsâ nocte quâ Eucharistiam instituit, celebraverit.

Secundum, an Pascha illud celebraverit Lunâ 14. ad vesperam.

Tertium, in quâ vesperâ Lunæ 14. an in primâ, quæ diem 13. claudit & inchoat 14. an in secundâ, quæ claudit 14. & inchoat 15.

Quartum, an Judæi eo anno quo mortuus est Christus, Pascha celebraverint Lunâ 14. juxta ritum Legis. Circa hæc quatuor capita non una est Theologorum sententia.

Opiniones variæ.

Circa primum, sunt inter Recentiores, qui existimant Christum morte præventum vitæ suæ anno ultimo non celebrasse Pascha legale; quia, juxta Legem, debebat celebrari Lunâ 14. ad vesperam: quo autem anno mortuus est, Luna illa 14. incidit in diem Veneris quâ cruci fuit affixus. Cùm verò iis objicitur, primâ die azymorum, referentibus Evangelistis, accessisse ad Christum Discipulos, rogantes ubi vellet sibi parari Pascha, & Christum sero facto cum illis discubuisse, respondent, primam illam diem azymorum fuisse integram Lunam 14. quæ incipiebat à primis vesperis diei antecedentis, nempe Jovis, & claudebatur secundis vesperis diei Veneris, adeoque Apostolos die Jovis post occasum Solis, cùm jam inchoata esset dies 14. quæ dici potest dies azymorum prima quia jam parabantur panes azymi, & fermentum perquirebatur.

Apostolos à Christo petiisse ubi vellet sibi parari Pascha, non quidem manducandum hac ipsâ primâ vesperâ diei Jovis finientis, sed sequente diei Veneris, quâ die cùm occisus sit Christus, non potuit Pascha præparatum comedere. Unde quando in Evangelio dicitur, sero facto cænasse cum Discipulis, interpretantur Auctores hujus sententiæ, non de cœnâ paschali, juxta ritum Legis, sed de cænâ communi & ordinariâ.

Ex Veteribus nonnullos hanc opinionem propugnasse narrat Photius Codice 115. & 116. Et Doctissimus Petavius L. 12. de Doctrinâ temporum cap. 15. laudat ex Chronico Alexandrino Hyppolitum Portuensem, Apollinarem Hierapolitanum, Clementem Alexandrinum, quibus adjungi debet septimo sæculo, Philoponus Alexandrinus Philosophus, edito eam in rem Libello Viennæ typis edito an. 1630. & undecimo, Cedrenus, aliique nonnulli Græci, teste Arcudio L. 3. c. 4. & ex Latinis Nicolaus Villagagnonius Eques Melitensis, cujus Opus editum est anno 1569. post Conc. Trid. & Antonius de Dominis apostata L. 5. de Republicâ Ecclesiasticâ c. 7. à n. 259. usque ad 278. Hugo Grotius Commentario in caput 26. S. Matth. v. 18.

Lami, pag. 368.

Circa secundum, Græci schismatici, ut suum defendant fermentum, contendunt Christum diem à Lege præscriptam antevertisse, ac Lunâ 13. Pascha legale celebrasse juxta ritum Legis, cum pane azymo: hac autem cœnâ peractâ, Eucharistiam instituisse in pane communi & ordinario, nempe fermentato; Judæos verò Lunâ 14. Pascha idem celebrasse.

Sunt qui putant Judæos duplicem distinxisse Lunam seu diem 14. pro diversâ scilicet ratione auf-

picandi primam mensis diem. Alii enim, inquiunt, à congressu Solis & Lunæ, alii à primâ Lunæ phase seu apparitione, diem primam numerabant; & ita die diversâ, quamquam semper 14. juxta eorum computum, Pascha celebrabant Judæi: unde juxta eos Christus Lunâ 14. pridie mortis Pascha manducavit; Judæi verò postridie, Lunâ etiam 14. juxta diversam computandi primam mensis diem, rationem.

P. Pezeron Histoire Evangelique.

Sunt qui admissâ hac distinctione duplicis Lunæ 14. pro vario mensis initio ducto vel à congressu Solis & Lunæ, vel à primâ Lunæ apparitione, existimant usum illius distinctionis ad omnes planè Judæos non spectasse, sed ad Jerosolymitanos dumtaxat & Galilæos, qui alternis vicibus primi immolabant Pascha: ita ut Christus, qui Galilæus erat, eo anno quo mortuus est, Pascha suum celebraverit ritu judaïco Lunâ 14. incidente in feriam quintam; cæteri verò Judæi Jerosolymitani, postridie suo etiam modo Lunâ 14. incidente in feriam sextam ad vesperam post Solis occasum & Christi mortem; & ita conciliare conantur dissidentes in speciem Evangelistas.

P. Hardoüin, De supremo Christi Paschate. Parisiis anno 1693.

Circa tertium, Aloysius Legionensis Hispanus Ordinis Augustiniani Doctor & Professor Theologus in Academiâ Salmaticensi, Opusculo de utriusque agni typici & veri immolatione legitimo tempore, edito an. 1590. & non ita pridem gallicè reddito & notis illustrato, pro viribus demonstrare nititur, Christum cum cæteris Judæis primâ vesperâ Lunæ 14. quæ finis est 13. & initium 14. Pascha suum ritu Legis cum Judæis celebrasse. Facilè componit (fatendum est,) hæc opinio dissidentes in speciem Evangelistas, omnesque vulgares nodos

Louis de Leon.

P. Daniel chez Benard, année 1695.

dissolvit, sed ipsa gravioribus aliunde implicatur: si Vasquesio credamus, Aloysius ille Legionensis non primus fuit hujus opinionis auctor, quam & Oleaster in caput 23. Levitici, & Stella in caput 22. Lucæ docuerunt.

Circa quartum, sunt qui existimant Christum cum Apostolis ac Judæorum vulgo Pascha celebrasse Lunâ 14. exeunte, juxta Legis mandatum; solos verò Sacerdotes ac Scribas in promovendâ Christi damnatione ac morte occupatos, ad sequentem vesperam suum Pascha distulisse, non sine Legis violatione. Ita sensisse videtur S. Chrysostomus Hom. 85. in Matth Theophylactus in caput 26. S. Matth.

Sunt qui cum Ruperto Abbate Tuitiensi putant, Christum cæterosque Judæos omnes eâdem die Pascha comedisse, sed festivitatem ac celebrationem primæ diei azymorum, quæ festiva erat & solemnis, distulisse in sabbatum subsequens, ne scilicet duos dies festos continuò celebrare tenerentur, quod incommodum maximè ipsis fuisset.

Sunt qui cum Paulo Burgensi & aliis non paucis existimant; eo anno quo Christus mortuus est, dilationem factam fuisse non tantùm festivitatis, sed etiam cænæ legalis in diem subsequentem, hoc est in 15. ad vesperam, idque ex Judæorum traditione, ne duo festi dies consequenter occurrerent: aiunt verò Christum die legitimâ, nempe 14. ad vesperam primi mensis, juxta ritum Legis, Pascha celebrasse.

Doctissimus Petavius Animadversionibus in S. Epiphanium postquam pag. 180. & sequentibus ostendit festorum translationem apud Judæos antiquam non esse, nec tempore Christi receptam;

pag. 184. probat ex quâdam corruptelâ & depravatione nonnullos ex Judæis aliâ, quàm legitimâ die Pascha celebrasse; Christum verò & multos alios Judæos die legitimâ, hoc est 14. unde L. 12. de doctrinâ temporum cap. 16. duplex fuisse Pascha existimat eo anno quo Christus mortuus est, unum legitimum, præposterum alterum: illud Christus cum Judæis aliquot saniore mente præditis; istud Pharisæi & Scribæ, cum aliis plerisque Judæis tenuerunt. His ita historicè narratis, sit

Conclusio.

Christus Sacramentum Eucharistiæ pridie mortis instituit post cænam legalem, cujus nec ipse tempus antevertit, nec Judæi distulêre, sed omnes exeunte Lunâ 14. ad secundam vesperam communi Paschatis officio defuncti sunt.

Plures sunt Conclusionis partes.

Prima, quæ spectat institutionem Eucharistiæ à Christo factam pridie quàm pateretur, nullam patitur difficultatem, adeo diserti sunt eam in rem Evangelistæ, Matth. c. 26. v. 26. Marcus c. 14. v. 22. Lucas c. 22. v. 19.

Secunda verò pars, nempe Christum Pascha legale, juxta ritum Legis, pridie mortis manducasse,

Probatur 1°. manifestis Evangelistarum testimoniis.

S. Matthæi c. 26. v. 17. *Primâ die azymorum*, inquit, *accesserunt Discipuli ad Jesum dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere Pascha?....Et paraverunt Pascha. Vespere autem facto, discumbebat cum duodecim Discipulis suis.*

S. Marci c. 14. v. 12. *Primo die azymorum quando*

Pascha immolabant, dicunt ei Discipuli: Quò vis eamus & paremus tibi ut manduces Pascha?....Et paraverunt Pascha. Vespere autem facto, venit cum duodecim; & discumbentibus eis & manducantibus, ait Jesus &c.

S. Lucæ c. 22. v. 7. *Venit autem dies azymorum, in quâ necesse erat occidi Pascha; & misit Petrum & Joannem &c.....& cùm facta esset hora, discubuit.*

Ex his sic invictè arguimus: Christus pridie mortis suæ illud Pascha cum Discipulis manducavit, quod Judæi die primâ azymorum immolabant, juxta S. Marcum; quod necesse erat occidi, juxta S. Lucam; de quo Apostoli interrogant Christum, ubi vellet illud parari, quod reverâ paraverunt; de quo denique Christus Lucæ 22. v. 15. ait: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum antequam patiar.*

Atqui tale Pascha aliud fingi non potest, quàm judaïcum seu legale: non enim aliud noverant Apostoli; non aliud noverat ille ad quem missi sunt ut pararent Pascha; non aliud intelligebat Christus ipse, cùm Matth. 26. v. 18. ait: *Tempus meum prope est, apud te facio Pascha cum Discipulis meis.* Atque hinc concidit opinio supra memorata, tùm Grotii, qui ait Christum comedisse Pascha memoriale, non legale; tùm aliorum Recentiorum, qui volunt Apostolos præparasse quidem agnum paschalem postridie comedendum, Christum verò communem cœnam eâ primâ die azymorum comedisse, & non potuisse postridie paratum agnum comedere, cùm cruci affixus fuerit eâ ipsâ horâ quâ comedi debebat. Namque merum figmentum videtur hæc opinio. Illud quippe Pascha Christus comedit, quod die azymorum pri-

mâ Discipuli præparaverant: dies autem azymorum prima erat 14. Luna ad vesperam; igitur Apostoli ante Solis occasum petierunt à Christo ubi vellet manducare Pascha, quod illi de facto paraverunt, & quod ad vesperam illius primæ diei azymorum, hoc est Lunæ 14. Christus discumbens comedit. *Vespere autem facto discubuit*, inquiunt Evangelistæ. Quo vespere? primæ scilicet diei azymorum, id est Lunæ 14. in quâ ante Solis occasum petierant Apostoli à Christo, *ubi vellet sibi parari Pascha*. Et verò probabile non videtur, per primam azymorum diem intelligi debere integram diem 14. in quâ parabantur azymi panes, & fermentum omne è domibus ejiciebatur, ita ut Apostoli post Solis occasum, jam inchoatâ Lunâ 14. petierint à Christo ubi vellet parari Pascha, quod comedi tantùm debebat ad vesperam subsequentem, quæ secunda erat Lunæ 14. Probabile, inquam, id non videtur: tùm quia integra Luna 14. non dicebatur prima azymorum dies; sed tantùm secunda illius vespera, in quâ usus azymorum incipiebat simul cum manducatione agni paschalis: tùm quia verisimile non est, Apostolos præparasse Pascha quod post horas tantùm viginti duas manducari debebat. Et re-ipsa eâ ipsâ vesperâ manducavit Christus, quâ paratum illud fuit: paratum autem fuit, juxta Evangelistas, quâ die Judæi immolabant, & necesse erat ut immolarent Pascha: at dies hæc erat 14. finiens ad secundam scilicet ejus vesperam, juxta Legis præscriptum.

Neque dicas Pascha illud quod Christus tam ardenter cum Discipulis manducare desideravit, non esse legale, sed eucharisticum. Namque de utroque meritò potest intelligi: de legali quidem, quia po-

ſtremum erat vitæ ſuæ mortalis ; de euchariſtico ; quia maximum amoris ſui monimentum continet, & ſuis dare exoptabat.

Probatur 2°. auctoritate SS. Patrum, Hymnorum Eccleſiæ, & Concilii Tridentini.

Sanctos Patres hîc appellare neceſſe non videtur, quos noſtros eſſe non diffitentur adverſarii cum quibus diſputamus. Ita Tertullianus L. contra Judæos c. 10. Origenes Hom. 23. in Numeros, S. Epiphanius hæreſi 70. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 13. S. Chryſoſtomus Hom. 81. & 86. in Matth. S. Auguſtinus Tractatu 10. in Joan. quibus adde eos omnes qui olim Paſcha Lunâ 14. in quamcumque diem incidiſſet, celebrandum eſſe contendebant, quòd perſuaſum haberent, Chriſtum eo officio eâ ipsâ die defunctum fuiſſe.

Neque ſatis honori & reverentiæ SS. Patribus debitæ noſtro quidem judicio conſulunt, qui reſpondent, præſentem quæſtionem neque de earum numero eſſe quæ ex Traditione dirimi poſſunt, neque à SS. Patribus eâ quâ par erat curâ expenſam fuiſſe, ſed obiter tantùm & leviter perſtrictam. Namque etſi præſens quæſtio ad fidem non pertineat, tamen, ut rectè obſervat Vincentius Lirinenſis in Commonitorio, *id proprium eſt Chriſtianæ modeſtiæ & gravitatis, non ſua poſteris tradere, ſed à majoribus accepta ſervare* ; atque id pro certo & indubitato habendum, quod vel omnes, vel plures è SS. Patribus docuerunt. Mirum verò eſſe non debet, quòd SS. Eccleſiæ Doctores prolixas non habuerint hac de quæſtione controverſias : tùm quia nulli erant adverſarii quos impugnarent ; tùm quia clariſſimè in Evangelio definitur.

Quis verò ſit Eccleſiæ Romanæ ſenſus, patet

ex Hymno quem canit in Solemnitate corporis Christi.

Noctis recolitur Cœna novissima,
Quâ Christus creditur agnum & azyma
Dedisse fratribus, juxta legitima
Priscis indulta patribus.

Concilium autem Tridentinum Sess. 22. cap. 1. Conclusionem nostram disertè confirmat his verbis. *Celebrato veteri Pascha, (quod in memoriam exitûs de Ægypto multitudo filiorum Israel immolabat) novum instituit Pascha, seipsum ab Ecclesiâ per Sacerdotes sub signis visibilibus immolandum, in memoriam transitûs sui ex hoc mundo ad Patrem.* T 14. Conc. p. 853. A.

Tertia Conclusionis pars, scilicet Christum diem à Lege præscriptam non antevertisse, sed Lunâ 14. Pascha celebrasse,

Probatur: tùm quia Christus dum viveret Legis fuit observantissimus: *Non veni*, inquit Matth. 5. v. 17. *solvere Legem sed adimplere.* neque profectò istud accusationis caput omisissent Judæi, si vel levissimum habuisset fundamentum. Porrò si diem à Lege præscriptam antevertisset, reus fuisset violatæ Legis, quæ permittebat quidem differri, non anteverti tempus comedendi paschalem agnum: dies porro illa est 14. primi mensis, Exodi 12. Deuter. 16. Tùm quia eâ ipsâ die Pascha celebravit, quâ Discipuli petierunt ubi vellet sibi parari: sed Apostoli haud dubiè veram & legitimam, juxta ritum Legis, diem intelligebant; aliàs quomodo Christum interrogassent; & quomodo homo ille ad quem missi sunt, ædes suas commodasset ut pararent necessaria ad comedendum Pascha? statim enim objecisset nondum advenisse tempus à Lege

definitum. Tùm quia non aliâ ratione ducti sunt Asiatici ut Lunâ 14. in quamcumque incidisset diem, Pascha celebrarent, quàm exemplo Christi.

Sed quæres in quâ Lunâ 14. Christus Pascha celebraverit: an in eâ quæ vel à congressu Solis & Lunæ; vel à primâ Lunæ phase numerabatur, juxta ea quæ ante observata sunt?

Resp. distinctionem hanc duplicis Lunæ apud Judæos planè fictitiam esse, cujus nullum extat fundamentum aut in Scripturis, aut in Philone, vel Josepho, ex quâ sequeretur maximam fuisse apud Judæos in Festis celebrandis perturbationem atque confusionem: siquidem eadem dies aliquibus solemnis & festiva fuisset, aliis verò non fuisset, cùm tamen sacer Contextus Exodi 12. dicat, *Pascha esse celebrandum ab omni multitudine filiorum Israel Lunâ* 14. *ad vesperam*; & reipsâ eâ ipsâ die Discipuli à Christo petierunt ubi vellet parari sibi Pascha, quia cæteri Judæi immolabant, aut saltem necesse erat ut immolarent illud, sicut constat ex SS. Luca & Marco: nulla igitur distinctio erat, neque diversa ratio computandi Lunam illam 14.

Tertia pars Conclusionis, Christum scilicet Pascha celebrasse ad secundam vesperam Lunæ 14. non verò ad primam, ut contendit Aloisius Legionensis,

Probatur: Quia per vesperam Scriptura eam semper intelligit quæ finis est, non initium diei; ergo cùm Lex præciperet manducandum esse agnum ad vesperam Lunæ 14. ea vespera intelligenda est, quæ claudit lunam 14. & inchoat 15. non ea quæ claudit 13. & inchoat 14.

Consequens probatur. 1°. Quia, juxta Scripturam, Exodi 12. eâdem Lunâ 14. ad vesperam solemnitas

[redacted]

nitas azymorum incipiebat, & agnus paschalis comedebatur, qui priùs immolari debuerat versùs occasum Solis ejusdem vesperæ: atqui solemnitas azymorum non incipiebat in primâ vesperâ Lunæ 14. sed in secundâ; fermentato enim uti licebat usque ad meridiem. Pariter agnus paschalis immolari debebat ex Legis mandato, ad vesperam ejusdem Lunæ 14. in quâ comedebatur.

II°. Quia Scriptura numerat tantùm septem dies azymorum, Exodi 12. quarum prima & ultima solemnis erat & festiva: sed si prima dies azymorum inchoata fuisset à primâ vesperâ Lunæ 14. non septem, sed octo dies fuissent.

III°. Quia eodem sensu Exodi 12. dicitur, *Immolabit eum universa multitudo filiorum Israel ad vesperam* Lunæ 14. quo ibidem dicitur, *Comedetis azyma usque ad diem* 21. *ejusdem mensis ad vesperam.* Atqui per istam vesperam diei 21. intelligitur secunda vespera claudens diem 21. namque ad hoc usque tempus licitum non erat uti fermentato.

IV°. Per vesperam Lunæ 14. ea intelligitur quam immediatè & proximè sequebatur dies 15. festiva & solemnis, quâ incipiente nihil residui esse debebat ex agno paschali: atqui ea vespera haud dubiè secunda est, non prima Lunæ 14. Antecedens patet ex Josepho L. 3. Antiquitatum c. 10. & ex cap. 12. Exodi. Ex cap. 27. S. Matth. v. 15. ubi diem, in quâ passus est Christus, & quæ proximè sequuta est vesperam in quâ agnum paschalem comederat, vocat *solemnem*: S. verò Marcus c. 15. v. 6. vocat *diem festum.* Unde Judæi apud S. Joannem c. 18. v. 31. aiunt sibi non licere interficere quemquam; scilicet ob diem festum qui tunc celebrabatur, ut exponunt S. Chrysostomus Hom.

82. in Joan. & Hom. 86. in Matth. S. Augustinus Tract. 114. in Joan. licuisse enim Judæis alio tempore blasphemos interficere, constat ex c. 7. Actorum, ubi Stephanum in Concilio judicatum publicè lapidarunt: & cap. 24. conqueruntur apud Felicem Præsidem Syriæ, quòd volentibus Paulum secundùm Legem suam interficere, Tribunus Lysias violenter eum eripuerit de manibus eorum.

V° denique, in eâ vesperâ Lunæ 14. debebant Judæi Pascha comedere, quâ primùm in Ægypto comederant: atqui primâ vice illud comederunt ad secundam vesperam Lunæ 14. quam immediatè sequebatur Luna 15. legitur enim Numer. 33. v. 3. profectos esse Hebræos de Ramasse mense primo 15. die mensis, alterâ die Phase, id est à Phase celebrato; idque clarè suggerit narratio Moysis, nempe eâdem nocte egressos illos fuisse, quâ comederunt Pascha: quando enim Deuter. 16. v. 6. dicitur immolandum esse Phase *vespere ad solis occasum, quando egressus es de Ægypto*, non significatur præcisè tempus vel hora egressûs, sed illud indeterminatè sumitur pro totius noctis tempore; ac si diceretur, sub quod tempus, vel quâ nocte egressus es: vel etiam ita loquitur Scriptura, quia debuit immolari Phase prope initium noctis, sub cujus finem egressi sunt Hebræi.

Quarta pars Conclusionis, nempe Judæos eâdem ipsâ die, quâ Christus, Pascha suum manducasse,

Probatur I°. ex Scripturâ: Referentibus enim SS. Marco & Luca antea citatis, eâ ipsâ die Christus Pascha celebravit, quâ immolabant, seu necesse erat ut immolarent Judæi, de quâ die Christus dixerat Matth. 26. v. 2. *Post biduum Pascha fiet*.

at dies illa fuit 14. juxta Legem; ergo, &c.

II°. Festorum translatio apud Judæos recens est inventum, ut rectè ostendit Doctissimus Petavius Animadversionibus in S. Epiphanium pag. 180. ergo ruit fundamentum eorum qui dicunt Judæos eo anno quo Christus mortuus est, festum Paschatis transtulisse in diem sabbati, ne duo consequenter dies festi concurrerent. Adde quòd si tempore Christi recepta fuisset & probata consuetudo non celebrandi consequenter duos dies festos, haud dubiè neque Christus, neque Apostoli à communi consuetudine recessissent, nec pater familias apud quem missi sunt Petrus & Joannes ut pararent Pascha, ædes suas commodasset.

III°. Nequidem translatâ in diem sabbati festivitate paschali, incommodum declinassent Judæi, ad quod tamen declinandum translationem illam excogitarunt recentiores Scriptores. Incommodum nempe istud est, ne duo festi dies continui celebrentur; at recurrisset istud incommodum in fine celebritatis azymorum: si enim in sabbato celebratus fuisset dies primus azymorum, dies septimus, qui erat etiam festivus, in feriam sextam sequentem incidisset, ac proinde in vigiliam sabbati utique festivi ac solemnis.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1°. contra primam Conclusionem: Quo tempore Discipuli accesserunt ad Christum, rogantes ubi vellet sibi parari Pascha, jam in nostrâ sententiâ effluxerat tempus destinatum immolationi agni paschalis, & serius erat quàm ut possent omnia necessaria præparari; igitur non potuit Christus eâ ipsâ die agnum comedere, sed postri-

die comesturus erat, nisi morte impeditus fuisset.

Antecedens probatur: Quia Discipuli accesserunt ad Christum, juxta S. Lucam c. 22. v. 7 postquam *venit dies prima azymorum*; verbum enim *venit* esse præteriti temporis, apertè colligitur ex græco textu ἦλθε: sed ex nobis dies prima azymorum incipiebat tantùm Lunâ 14. ad vesperam post Solis occasum; igitur post occasum Solis Discipuli accesserunt ad Christum. Atqui tunc non potuit Christus agnum immolare: namque ex Philone, De septenario, immolari tantùm poterat à meridie usque ad vesperam; & ex Josepho L. 7. de bello Judaïco cap. 17. ab horâ nonâ ad undecimam; id est, juxta nostram supputandi rationem, ab horâ circiter tertiâ, ad quintam, quod Rabbini aiunt fieri inter duas vesperas, sensu in prænotatis exposito.

Aoristus secundus indicativi ἔρχομαι venio.

Confirmatur: quia non poterat immolari agnus paschalis, nisi in Templo Hierosolymitano; erat enim verum sacrificium, quod Sacerdotum ministerio peragi debebat, ut colligitur ex cap. 23. Exodi v. 18. Numer. 9. v. 7. unde Evangelistæ utuntur verbo *immolandi*. Sacerdotum autem ministerio opus fuisse, colligitur exemplo Paschatis quod sub Ezechia celebratum est, Paralipomenon Libro 2. c. 30. v. 1. & illius quod celebratum est sub Josia, L. 4. Reg. c. 23. Hinc Cestius ut resciret numerum Judæorum Hierosolymâ convenientium, interrogavit Sacerdotes quot agnos mactassent in celebritate Paschatis. Porro sacrificium non potuisse alibi quàm in Templo Jerosolymitano offerri, apertè declaratur Levitici 17. v. 3. & Deuter. 12. v. 13.

Resp. nego ant. ad cujus probationem, dico Apostolos accessisse ad Christum Lunâ 14. post meridiem, non verò post occasum Solis. Ratio

evidens ducitur ex Evangelistis, qui asserunt post illam Apostolorum interrogationem, sero facto venisse Christum, & discubuisse cum illis; ergo non post Solis occasum, sed ante à Christo petierant Discipuli, ubi vellet sibi parari Pascha: ab eo autem tempore ad vesperam usque, satis fuit temporis ut pararentur quæcunque erant necessaria, & potuerunt pro more ad Templum se conferre. Quamquam si Philoni credamus L.3. De vitâ Mosis, sacrificium paschale in hoc à cæteris discrepabat, quòd neque à Sacerdotibus, neque in Templo necesse foret illud mactare, sed à singulis & in privatis ædibus immolari poterat: unde cives Jerosolymitani decimâ die primi mensis tot parabant agnos, quot erant necessarii pro diversis exterorum & advenarum familiis, quorum capaces habebant ædes. Hanc consuetudinem videntur indicare verba Christi ad Discipulos, Matth. 26. v. 18. *Ite in civitatem ad quemdam, & dicite ei &c.* unde intelligimus facile fuisse Apostolis, intrà breve tempus omnia præparata invenire ad celebritatem Paschatis. Dici etiam posset, Sacerdotes immolasse quidem agnos paschales in Templo, quos singulis postea distribuebant, sicut colligitur ex L. 2. Paralipomenon c. 35. v. 12. Cùm igitur S. Lucas ait, Apostolos accessisse ad Christum postquam venit dies prima azymorum, quæ incipiebat tantùm ad vesperam Lunæ 14. post Solis occasum, utitur anticipatione satis frequenti in Scripturis, ac venisse dicit diem primam azymorum, tùm quia jam instabat & proxima erat; tùm quia ante Solis occasum omne fermentum è domibus ejiciebatur, & azymi panes præparabantur: unde sensu populari dicit venisse diem primam azymorum. Hinc patet solutio ad confirmationem.

pore observatæ; circumstantia eni
versa omnino fuit, ut per se const
Paschate quod sub Ezechia L. 2.
& sub Josia L. 4. Reg. c. 23. &
Esdræ c. 6. celebratum fuit, nulla
apparatûs, omniumque circumst
Paschatis in Ægypto celebrati.

Resp. 2°. Christum eas ceremo
manducando agno paschali; in m
muni, quam postea habuit cum ii
pulis, discubuisse: duplicis enim h
lis, & communis seu usualis à C
Judæorum celebratæ, meminit S
Hom. 82. in Matth.

Objicies 3°. Constat ex Tabuli
quo anno Christus mortuus est, L
jus vesperam manducari debebat
in feriam sextam, seu in diem Ve
stus fuit occisus; Judæi siquidem
bantur à primâ Lunæ phase seu
autem hoc ipso anno Lunæ &

ad vesperam, quo tunc primùm mensis paschalis incæpit, ut die 21. ad vesperam clauderetur: quo posito, dies 14. incipere tantùm potuit ad vesperam diei secundæ Aprilis, incidentis in diem Jovis pridie mortis Christi, adeoque agnus paschalis immolari tantùm potuit die Veneris, in secundâ vesperâ Lunæ 14. ac consequenter, Christus, qui die Veneris horâ nonâ seu tertiâ, juxta nostrum computandi modum, mortuus est, non potuit Pascha legale celebrare.

Resp. 1°. difficultatis hujus solutionem pendere à determinatione anni & diei quo Christus mortuus est, de quo non consentiunt eruditi, vixque regulis astronomicis certò potest definiri. Unde Doctissimus Petavius Lib. 12. de doctrinâ temporum c. 12. ait hac in parte ingrato labori parcendum esse. *Desinant*, inquit, *Chronologi, in anno dieque Passionis eruendo, Mathematicorum calculis, novilunniorum pleniluniorumque minutiis ac scrupulosis ratiociniis sibi ac lectoribus suis negotium facere.*.

II°. Non ita certum videtur, ac supponit Objectio, Judæos solitos fuisse mensem auspicari à primâ Lunæ phase, non verò ab ipsius cum Sole conjunctione. Imò istud posterius longè videtur probabilius, cùm certis ac statis diebus Judæi sua festa celebrarent: prima autem Lunæ phase seu apparitio incerta foret, nec ubique eodem tempore fieret, propter interjacentes nubes, quæ ejus conspectum eripere poterant.

Objicies 4°. auctoritatem Petri Alexandrini, Hyppoliti Portuensis, Apollinaris Hierapolitani, Clementis Alexandrini, qui referuntur in Chronico paschali Petri Alexandrini, quod typis regiis publicis juris fecit clarissimus Du Cange, qui omnes nostræ adversantur sententiæ.

Objicies contra secundam Conc
nempe diem in quâ Christus Pasch
I°. Joan. 13. v. 1. cæna in quâ
ristiam instituit, dicitur *facta ant*
scha, seu, ut habetur in græco, *an*
ergo ante vesperam Lunæ 14. E
prænotatis, dies festi apud Judæ
ad aliam subsequentem celebraba
Lunæ 14. pertinebat ad diem festu
tur Christus vel anno quo mortuu
gale non celebravit, vel tempus
tum antevertit, & Lunâ 13. ante
lebravit.

Resp. dist. ant. Cæna illa dicitu
festum Paschæ naturalem seu usu
legalem, subdistinguo: solemne
concedo: festivum simpliciter &
Dies naturalis exordium ducit ab c
minatur ad ortum subsequentem
mediâ nocte, ad mediam noctem
verò legalis seu festiva, ab unâ v

stum Paschæ, sive naturalem, sive usualem; facta enim est ad secundam vesperam Lunæ 14. quæ ad diem 15. sequentem naturalem vel usualem non pertinebat: dici etiam potest facta ante diem solemnem & maximè festivum Paschæ, etsi reipsâ vespera illa 14. ad festum pertineret, sensu scilicet vulgari & populari, quo vigiliam festi alicujus, etsi ritu ecclesiastico ad festum pertinentem, tamen dicimus festum præcedere, & quæ in ipsâ fiunt, dicuntur fieri ante festum, non quidem simpliciter & ritu ecclesiastico, sed ante solemnitatem & celebritatem festi. Utrumque disertè distinguit Scriptura, Num. 28. v. 16. & 17. *Mense primo*, inquit, 14. *die mensis, phase Domini erit; & 15. die solemnitas.* Hoc sensu Josephus L. 3. Antiquit. cap. 10. loquens de agno paschali qui Lunâ 14. post Solis occasum, adeoque post jam inchoatam diem festum 15. quæ azymorum prima erat, immolabatur, ait *nihil ex illo in crastinum reservari*: ubi crastinum illud divellit ac distinguit à vesperâ antecedente, etsi ad eundem festum pertinente. Hoc autem sensu communi & populari locutus est S. Joannes, cùm dixit Christum, cænam, in quâ instituit Eucharistiam, celebrasse ante diem festum Paschæ.

Objicies 2°. Constat ex Traditione Ecclesiæ, diem Pentecostes quo anno Christus mortuus est, incidisse in diem Dominicam: atqui si Christus agnum paschalem manducavit ad vesperam Lunæ 14. si solemnitas azymorum contigit die 15. incidente in feriam sextam seu Veneris, dies Pentecostes non incidisset in diem Dominicam; quia juxta præscriptum Legis, Levitici 23. v. 15. dies Pentecostes apud Judæos celebrari debebat die 50. à se-

cundâ die azymorum, quæ erat decima sexta primi mensis, in quâ Judæi offerre solebant manipulum primitiarum. Ita colligitur ex citato cap. 23. Levitici, & ex Josepho Lib. 3. Antiquit. cap. 8. *Numerabitis*, inquit Scriptura, *ab altero die sabbati, in quo obtulistis manipulum primitiarum, septem hebdomadas plenas, usque ad alteram diem expletionis hebdomadæ septimæ, id est* 50. *dies.* Atqui si secunda dies azymorum incidit in diem sabbati, quo anno Christus mortuus est, necesse est ut dies 50. post illam secundam diem azymorum, inciderit in similem diem sabbati: namque septem hebdomadæ efficiunt dies 49. atque illæ finire debuerunt in feriam sextam tertii mensis; ac proinde cùm dies sequens sit ipsum sabbatum quod complet ipsos dies 50. sequitur illo anno diem Pentecostes incidisse in diem sabbati, non in diem Dominicam.

Varii varia respondent.

Alii volunt rem non esse ita certam & exploratam, ac putat Baronius ad an. Christi 34. n. 234. nempe festum Pentecostes, quo anno Christus mortuus est, incidisse in diem Dominicam: cùm ante S. Augustinum nihil eâ de re legere sit in antiquis Ecclesiarum monumentis. Quin & ipse sanctus Doctor L. 18. de Civit. Dei c. 54. & in Psalm. 150. ait tantùm, *Spiritum sanctum quinquagesimo à Resurrectione Christi die descendisse:* an verò dies illa Dominica fuerit, vel non, non satis explicat. Quod autem profertur ex Sermone 154. de tempore, suspectæ admodum est fidei, quia Sermo ille non videtur esse S. Augustini, & in postremâ Operum ejus editione in Appendicem rejectus est.

Tillemont note sur S. Pierre. To. 1. p 534. T. 7. p. 538. D. *T. 4. p. 1693.* F.

Verùm, cùm S. Leo & quotquot subinde sequuti sunt Scriptores in eâ fuerint persuasione,

festum Pentecostes incidisse in diem Dominicam.

Alii dicunt, per alteram diem sabbati Scripturam, citato cap. 23. Levitici, intelligere primum *Eugubinus,* diem hebdomadæ qui immediatè & proximè sequi- *Rupertus,* tur diem sabbati; ille autem Dominicus est, à quo *Oleaster.* dies Pentecostes numerari debent: & ita planum est, inquiunt, diem 50. qui festivus erat Pentecostes, incidisse in similem diem Dominicum.

Verùm hujus responsionis difficultas in eo esse videtur, quòd per sabbatum intelligi non debeat septima dies hebdomadæ, sed, teste Josepho citato, ipsa prima dies azymorum, quæ sabbatum dicitur, propter solemnitatem, & à cujus die secundâ debent computari illi dies 50.

Alii respondent, numerandos quidem esse dies 50. à secundâ azymorum exclusivè, non verò inclusivè: quo posito dies illi numerati fuissent à die Dominicâ, & quinquagesimus in similem diem incidisset. Habet hæc responsio hoc incommodum, quòd die sabbati debuisset manipulus primitiarum in agro meti, ut potuisset offerri; diebus autem sabbati omne opus servile prohibitum erat.

Verùm respondent hujus sententiæ auctores, ea opera quæ ad cultum Dei & Religionem spectabant, prohibita non fuisse.

Alii dicunt, festum quidem Pentecostes Judæorum eo anno incidisse in diem sabbati, festum verò Pentecostes Christianorum in diem Dominicam, quia sabbatum Christianorum, est ipsa dies Dominica.

Verùm non facilè intelligimus quomodo S. Lucas Act. 2. loquutus fuerit de alio Pentecostes festo, quàm de eo qui Judæis notus erat; præsertim cùm adhuc vigeret Legalium observatio; & ipse

T. 1. p. 219. E. Baronius, *Quia*, inquit, *Paschatis esset sabbatum*, *tere vetitum erat....manipul* *tum fuisse ipso die Dominico* *cujus ipse elevatus manipu*

Huic solutioni favere vi turæ Versiones, quæ verba sic exponunt; Chaldaïca Arabica, *in crastinâ die oti* *stino die cessationis.* Ex hi eligat prudens lector, qua verit.

Objicies 3°. nonnullorum tatem, nempe Irenæi L. 4 adversùs Judæos, Origen Chrysostomi Hom. 82. in resi 50. n. 2. Augustini T thymii in caput 26. Matth cap. 20.

Resp. S. Irenæum hoc u sen non ignorasse locum, c

quæ die primâ azymorum fiebat, atque eo anno quo Christus mortuus est incidit in feriam sextam seu diem Veneris, in quâ Christus reverâ mortuus est.

Idem est Tertulliani & Origenis sensus. Probant scilicet illi, Christum occisum fuisse in celebritate paschali, quod verum est: unde Tertullianus ea verba Amos cap. 8. *Occidet Sol in meridie, & convertam diem festum vestrum in luctum*, interpretatur de die solemni quâ mortuus est Christus; sed ad vesperam præcedentem, nempe Lunæ 14. celebraverat Christus legale Pascha.

S. Chrysostomus in eâ quidem fuit sententiâ, Sacerdotes & Scribas in procurandâ morte Christi occupatos, distulisse in diem sequentem agni paschalis manducationem; sed Christum Lunâ 14. juxta Legis præscriptum, hoc officio defunctum esse, expressè docet ille Hom. 85. in Matth.

S. Epiphanius ait quidem oportuisse Christum 14. die immolari secundùm Legem: sed loquitur tantùm de immolatione in typo & figurâ; quasi dixisset oportuisse agnum, qui figura erat Christi, immolari Lunâ 14. Patet ex scopo S. Doctoris. Ibi quippe reprehendit Quartodecimanos judaïsantos, eo quòd celebrarent Pascha cum Judæis die 14. non verò die Dominicâ cum Christianis: hancque rationem adducit, quòd nempe immolatio Christi, typica nimirum, quæ fiebat secundùm Legem die 14. significaret Synagogam lumen suum Christo veniente amissuram.

S. Augustinus nomine cœnæ puræ, propter quam ait acceleratam esse Christi sepulturam, non intelligit manducationem agni paschalis, sed cœnam quamdam solemnem, quâ Judæi pervigilio sabbati ad vesperam refici solebant. Quamquam

Objectiones Aloysii Legionensis.

Objicies contra tertiam
Christus cœnam legalem c
perâ Lunæ 14. quæ postrer

Probatur: Quia eodem
bant Pascha, quo primùm
Exodi 12. atqui in Ægypt
eunte Lunâ 14. ad prioren
nis erat Lunæ 13. Namque
egrederentur de Ramesse, l
masse egressi sunt nocte p
choante Lunâ 15. ergo non
Pascha celebrare; igitur no
tium erat Lunæ 14. & fin
Judæos autem de nocte e
expresse notatur Exodi 12.
bilis est Domini, quando edu
Et quidem initio noctis e
16. Deuteron. v. 6. *Imm*
solis occasum, quando egres
tium verò illud noctis fuisse
ex cap. 33. v. 3. Numerorı
in mense primo, 15. die m
Phase, filii Israel in manu e

die, alterâ die post celebratum Phase seu Pascha. Igitur pridie hujus egresŝûs, qui contigit nocte Lunæ 15. incipientis, fuerat celebratum, id est Lunâ 14. ineunte.

Confirmatur 1°. ex Josepho L. 2. Antiquit. c. 5. ubi agens de ipsâ immolatione agni paschalis quæ primùm facta est in Ægypto, sic loquitur: *Illucescente autem 14. die omnes ad iter animati sacrificabant.* Atqui dicitur dies illucescere, quando primùm incipit: decima quarta autem dies incipiebat apud Hebræos à primâ vesperâ: unde alia Versio habet, *appetente autem 14. die &c.* quod idem est ac si diceret, Cùm autem instaret dies 14.

Confirmatur 2°. ex variis circumstantiis narrationis sacræ, ex quibus videtur certò posse colligi, non potuisse Hebræos eâ ipsâ nocte de Ægypto egredi, quâ manducarunt Pascha. Cùm igitur certum sit eos egressos esse sub initium noctis Lunæ 15. inchoantis, necesse est eos Pascha manducasse ad primam vesperam Lunæ 14. Circumstantiæ autem illæ sunt. 1°. quia nocte illâ quâ comederunt Pascha, prohibiti sunt egredi è domibus suis usque mane, Exodi 12. v. 22. 2°. Primogeniti Ægyptiorum interfecti sunt versùs mediam noctem, post manducatum agnum paschalem: neque statim egressi sunt Israelitæ, sed postquam clades illa Pharaoni innotuisset; postquam ipse Pharao vocato Moyse jussit omnes Hebræos ex finibus Ægypti sine morâ secedere: istud autem vix fieri potuit intra spatium paucarum horarum. 3°. Postquam agnum manducassent Israelitæ, mutuati sunt ab Ægyptiis vasa aurea & argentea: at istud quomodo fieri potuit nocturno tempore, & post mediam noctem? 4° denique, priusquam discederent, omnes

ſimul ex diverſis locis in quibus ſparſi erant, congregandi fuêre unum in locum qui dicebatur Rameſſe, ut inde ſimul exirent: at quomodo id fieri potuit intra noctis reſiduum?

Reſp. nego min. Ad probationem ejus ex Scripturâ, dico duplicem diſtingui debere egreſſum Iſraëlitarum ex Ægypto: unum quaſi confuſum & præcipitem, qui turmatim fieri cæpit nocte jam ad finem vergente, nimirum circa crepuſculum matutinum, quando Ægyptii moræ impatientes, ut pote tot plagis, ac præſertim ſubitâ primogenitorum internecione, territi, urgebant populum de terrâ exire velociter, dicentes, *Omnes moriemur.* Alterum ordinatum & per modum exercitûs, qui factus eſt, non tantùm illuceſcente, ſed etiam plenâ die: atque ita facilè conciliantur citata Scripturæ teſtimonia.

Cùm enim Exodi 12. & Deuter. 16. dicuntur de nocte exiviſſe, intelligi debet de primo egreſſu, quando omnes collecti ſunt & congregati in Rameſſe: quando verò dicuntur egreſſi videntibus Ægyptiis, & ſepelientibus mortuos ſuos, Numer. 33. intelligi debet de ſecundo egreſſu, qui versùs meridiem factus eſt ex Rameſſe ubi congregati fuerant. Unde reſpectu prioris egreſsûs, dici poſſunt Hebræi de nocte egreſſi; reſpectu verò poſterioris, ad veſperam, Sole jam ad occaſum inclinante.

Ad caput 16. Deuter. ubi dicitur, *Immolabis Phaſe veſpere ad Solis occaſum, quando egreſſus eſt de Aegypto*; reſpondeo adverbium iſtud, *quando*, latitudinem quamdam habere, neque determinatè deſignare eandem horam, ſed noctem liberationis de Ægypto, quæ à veſpertino tempore & Solis occaſu recoli incipiebat.

Ad

Ad caput 33. Numer. ubi dicuntur Israëlitæ egressi alterâ die Phase, resp. diem egressionis posse meritò dici alteram à die Phase, etsi reverâ utrumque eâdem in nocte contigerit: quia scilicet nox illa duas partes habebat, quarum prior pertinebat ad diem naturalem decimum quartum, altera ad diem decimum quintum. Cùm igitur celebritas Paschatis facta sit in priori parte noctis, & exitus in alterâ parte, meritò dici potest exitus contigisse alterâ die à Phase, loquendo de die naturali.

Ad primam confirmationem ex Josepho, dico accuratam non esse latinam versionem: in Autographo enim græco habetur ἐκάσης, verbum præteriti temporis,& sic reddi debet, *Ubi venit Luna decima quarta, Hebræi ex præcepto Legis immolarunt &c.* quâ lectione positâ ruit Objectio.

Ad secundam confirmationem.

Dico ad primam circumstantiam, idcirco prohibitos fuisse Judæos egredi de domo suâ, ne fortè in Angelum percussorem inciderent: unde cùm magno Ægyptiorum clamore Israëlitis innotuit, completam esse stragem primogenitorum, tunc licitum eis fuit è domo egredi.

Ad secundam, dico hæc omnia fieri potuisse ab hominibus territis & omnia maturantibus, præsertim cùm hæc agerentur inter homines non procul habitantes.

Ad tertiam, Ægyptii tantò promptiùs & faciliùs commodarunt Hebræis vasa aurea & argentea, quantò magis urgebat acceptæ cladis acerbitas, & metus gravioris. Vel dici potest, ante noctem Israëlitas mutuatos fuisse vasa illa: quod Scriptura narrat contigisse post factam stragem, per figuram non

amxum iuiiic ac ...
quæ prima erat azymorum maxir
ſtiva: atqui id dici non poteſt: t
Judæi apud S. Matthæum c. 26.
in die feſto, ne fortè tumultus fi
Joan. 18. *Nobis non licet* (aiunt,
interficere. nempe ob diem feſtu
chalis feſti obſtabat religio, qu
quæ tamen facta ſupponi debe
Chriſti captura, judicium, dam
ſepultura, ſyndonis & aromatu
Joſepho ab Arimatheâ, tùm à
cta. Hinc eſt quòd verba iſta C
Joan. 13. v. 27. *Quod facis, f*
ſic interpretati ſunt, quaſi juſſi
ut emeret neceſſaria ad celebra
quod die feſto non licebat fieri

Reſp. nego min. Ad priman
cum S. Chryſoſtomo Hom. 8
qui tale conſilium ſuggeſſerun
ſtudio motos fuiſſe, quaſi nemp
eſſe contra ſolemnitatem feſti,

prospicerent: quamquam non prævaluit istud nonnullorum consilium apud cæteros Judæos, qui datâ opportunitate proditoris Judæ utendum esse existimarunt.

Ad secundam, reverâ Judæi significarunt Pilato se non posse (propter festi celebritatem) quemquam occidere, unde ab ipso postularunt ut ferret sententiam capitis in Christum, quæ reverâ per ejus milites executioni demandata est: verùm pietatis ac religionis parum studiosi fuêre Judæi, cujus jura omnia & leges violarunt in procurandâ Christi morte, rati se obsequium præstare Deo, si hominem blasphemum, &, ut ipsi calumniabantur, Legis destructorem morti tradendum curarent. 2°. potuisse Judæos, etiam in die festo, judicium exercere ac punire, præsertim ubi de violatâ Religione agebatur, non obscurè colligi potest ex c. 15. Numer. ubi cùm die Sabbati deprehensus quidam fuisset colligens ligna, conjectus est in carcerem, unde eductus, jubente Domino per Moysen, lapidatus est. 3°. Diebus festis licitum erat reum aliquem liberare ac dimittere, ut significant Evangelistæ; quidni & judicium dicere? Quamquam & contra leges omnes perturbatè & præposterè omnia acta sunt in judicio adversùs Christum lato.

Ad tertiam, dico mortuorum sepulturam non servile opus esse, sed charitatis ac pietatis. Porro pietatis opera diebus festis non fuisse prohibita certum est: unde si infans die sabbati nasceretur, die octavâ sabbati circumcidebatur; & Christus Matth. 12. arguit Judæos, quòd dicerent non licere sabbatis curare; & Tobias cap. 2. dicitur in die festo corpus cujusdam Israëlitæ jugulati sepeliisse. Deinde speciatim cautum erat Deuter. 12. v. 23. ut

cadaver ejus qui in patibulo fuerat appensus, eâdem die deponeretur & sepeliretur.

Præterea, de mulieribus illis piis quæ emerunt aromata, dici potest, eas non ipso die festo, quo Christus crucifixus est, sed die sequenti summo manè, finitâ jam sabbati solemnitate, emisse illa aromata. Namque Marci ultimo dicitur: *Et cùm transisset Sabbatum, Maria Magdalene, & Maria Jacobi & Salome emerunt aromata ut ungerent Jesum.* Pariter non immeritò Apostoli existimarunt Christum his verbis, *Quod facis, fac citius*, Judæ præcepisse ut emeret necessaria ad diem festum: namque Lex prohibebat omne opus servile fieri in primâ azymorum die, sed non vetabat parari ea quæ ad victum erant necessaria, immò istud permittebat Exodi 12. v. 16.

Objicies 3°. contra eandem Conclusionis partem: Apud Hebræos dies unâ tantùm constabat vesperâ, eâ scilicet quæ ipsius erat initium; secunda enim vespera ad diem sequentem pertinebat. Hoc sensu Gen. 1. v. 5. dicitur: *Factum est vespere & mane dies unus.* ergo cùm Christus Pascha celebrasse dicitur Lunâ decimâ quartâ ad vesperam, intelligi debet prima vespera quæ finis erat Lunæ decimæ tertiæ.

Resp. nego ant. quod certè apertè pugnat cum Scripturâ, si de die festo sermo sit qui celebrari debebat ab unâ vesperâ ad aliam, Levitici 23. v. 32. Citato igitur loco Geneseos, vespere sumitur pro fine diei, non pro initio: quis enim dixerit diem incipere à tenebris? Ita S. Ambrosius L. 1. Hexameron cap. 10.

Objicies denique, contra quartam & ultimam Conclusionis partem. Joan. 18. v. 28. dicitur,

quod cùm Jesus à Caipha in Prætorium adductus esset, Judæi *non introierunt in Prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha.* Ergo pridie non manducaverant; & consequenter alio die Christus, & alio Judæi Pascha celebrarunt.

Resp. per Pascha eò loci non intelligi præcisè agnum paschalem qui Lunâ decimâ quartâ exeunte debebat manducari, sed victimas omnes quas ex ovibus, bobus, arietibus &c. per septem dies azymorum offerri oportebat, quæque ideo Phase seu Pascha vocantur, quia tempore paschalis celebritatis offerebantur: illarum porro victimarum nemo fieri poterat particeps, nisi qui mundus esset & purus ab omni impuritate legali, Levitici 22. v. 3. *Omnis homo qui accesserit de stirpe vestrâ ad ea quæ consecrata sunt, & quæ obtulerunt filii Israël Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino.* Porro tempore paschali debuisse Judæos victimas offerre, quæ idcirco Pascha vocantur, colligitur ex cap. 16. Deuter. v. 2. *Immolabis Phase Domino tuo, de ovibus & de bobus &c.* Et Paralipomenon c. 35. v. 8. *Dederunt Sacerdotibus ad faciendum Phase, pecora commixtim duo millia sexcenta, & boves trecentos.* Et v. 7. *Dedit Josias omni populo qui ibi fuerat inventus in solemnitate Phase, agnos & hædos de gregibus & reliqui pecoris triginta millia, boum quoque tria millia.*

Instabis. Parasceve alicujus diei haud dubiè diem illam antecedit; est quippe parasceve, præparatio in sequentem diem: atqui ex S. Joanne c. 19. v. 14. dies quâ Christus crucifixus est dicitur *parasceve Paschæ. Erat autem,* inquit, *parasceve Paschæ, hora quasi sexta.* Ergo dies quâ Christus mortuus est antecessit Pascha Judæorum.

Resp. dist. min. erat parasceve Paschæ, id est parasceve occurrens in solemnitate paschali, concedo: id est parasceve diei Paschatis, nego. Ut intelligatur solutio

Observabis 1°. Pascha tribus modis usurpari. 1°. strictiùs, pro solo die Paschatis quo immolandus erat agnus paschalis. 2°. latiùs, pro sacrificiis quæ singulis diebus azymorum offerebantur, ut mox diximus. 3°. pro ipsâ solemnitate quæ per septem dies celebrabatur. Ita S. Chrysostomus Hom. 82. in Joannem.

Observabis 2°. solam diem sabbati in Scripturis habere parascevem seu præparationem; cujus ratio est, quòd die sabbati non tantùm omne opus servile Judæis erat prohibitum, sed etiam præparatio eorum quæ ad victum erant necessaria: è contra die primâ azymorum nihil quidem operis servilis facere licitum erat Judæis, sed tantùm præparare ea quæ ad victum forent necessaria. Ita expresse Deus mandaverat Exodi 12. v. 16.

Ex quibus colligimus, per parascevem Paschæ apud S. Joan. intelligi non parascevem diei Paschatis quâ immolandus erat agnus paschalis, sed parascevem seu præparationem sabbati sequentis, quæ dicitur parasceve Paschæ, quia occurrebat his diebus solemnitatis paschalis: quæ expositio non obscurè colligitur ex eodem cap. 19. S. Joannis v. 31. ubi loquens de eâdem die quâ Christus crucifixus est, ait: *Judæi ergo (quoniam parasceve erat) ut non remanerent in cruce corpora Sabbato, (erat enim magnus ille dies Sabbati,) rogaverunt Pilatum &c.* & ex cap. 15. S. Marci v. 42. *Erat parasceve, quod est ante Sabbatum.* Et Lucæ 23. v. 54. *Erat parasceves, & Sabbatum illucescebat.*

Objici hîc solet judaïca Traditio circa translationem festorum, ubi duo consequenter occurrebant: verùm figmentum esse ostendimus antea ad quartam Conclusionis partem.

Objici quoque solet auctoritas S. Chrysostomi Hom. 82. in Joan. & Hom. 80. in Matth. Verùm non diffitemur in eâ fuisse opinione S. Doctorem, Judæos, aut saltem Judæorum Scribas, Principes, & Sacerdotes, cupiditate, ut ait, interficiendi Christum, prævaricatos fuisse, ac aliâ die Pascha comedisse.

ARTICULUS II.

De ministro Eucharistiæ.

Duplex distinguitur Eucharistiæ minister: unus consecrationis, qui conficit; alter dispensationis, qui distribuit. De utroque hîc agendum.

De ministro consecrationis & dispensationis Eucharistiæ. An soli Sacerdotes potestatem habeant consecrandi seu conficiendi Eucharistiam: an Diaconi jus illud aliquando usurpare tentaverint.

Errores & opiniones.

Circa primum, ætate suâ conquerebatur Tertullianus L. de Præscriptionibus, omnem ab Hæreticis subversam esse disciplinam Ecclesiæ, ac penitus sublatam Ordinum ac functionum hierarchicarum distinctionem. *Ordinationes eorum*, inquit cap. 41. Pag. 217.
temerariæ, leves, inconstantes....alius hodie Episcopus, cras alius: hodie Diaconus, qui cras Lector: C.

hodie Presbyter, qui cras Laïcus; nam & Laïcis sacerdotalia munia injungunt.

II°. S. Irenæus L. 1. adversùs hæreses cap. 9. loquens de præstigiis quæ in conficiendâ Eucharistiâ Marcus hæreticus, & magicæ imposturæ, ut ait cap. 8. peritissimus, adhibebat, sic loquitur:
Pag. 60. *Mulieribus dat calices mixtos, ipsas gratias agere*
n. 2. *jubet, præsente se. Et ubi hoc factum est, ipse alium calicem multò majorem quàm est ille, in quo illa seducta Eucharistiam facit, proferens, & transfundens à minori qui est à muliere Eucharistia factus, in illum qui est ab eo allatus multò majorem, statim dicens ita &c.* Ex quibus colligitur, eò dementiæ prorupisse Marcum, à quo dicti Marcitæ, ut mulieribus potestatem faceret conficiendi Eucharistiam.

II°. S. Epiphanius hæresi 49. quæ est Pepusianorum, & 79. quæ est Collyridianorum, observat apud illos Hæreticos mulieres Episcoporum ac Presbyterorum munia obire; ac postremos, nem-
T. 1. pag. pe Collyridianos, panem offerre in Mariæ nomen.
1058. B. IV°. Valdenses cuilibet Laïco, modò vir probus foret, Sacerdotis officium obire permittebant, referente Reinero L. contra Valdenses cap. 5. Dixi, *modò vir probus foret*: namque nullam illi existimabant Eucharistiam quam impius Sacerdos conficere tentaret, eodem teste Reinero.

V°. Lutherus L. de Captivitate Babylonicâ cap. de Ordine; & L. de abrogandâ Missâ, docuit Christianum quemlibet habere ex Baptismo potestatem consecrandi Eucharistiam; ita tamen ut nemo officium istud aggredi debeat, nisi qui legitimè vocatus sit, ut vitetur confusio, quæ maxima foret, si quilibet ministerium hoc sibi vellet arrogare.

Lutheri sententiam emolliunt recentiores Luthe-

rani. Kemnitius imprimis secundâ parte Examinis Concilii Tridentini innuere videtur, specialem Ecclesiæ ministris datam fuisse à Christo, his verbis, *Hoc facite*, potestatem conficiendi Eucharistiam.

Anno 1638. prodiit Amstelodami Dissertatio cujusdam Anonymi, in quâ totus ille est ut ostendat omnibus Christianis ex æquo concessam fuisse à Christo potestatem consecrandi Eucharistiam: eâ tamen lege, ut id assumere sibi non debeat Laïcus, si vel nulla urgeat necessitas, vel præsens adsit Sacerdos; isto verò absente, ac premente periculo, non tantùm hoc posse, sed & debere facere quemlibet Laïcum, sicut ipsi licet eo in casu baptisare. Adversùs Anonymum stylum distrinxit doctissimus Petavius editâ Diatribâ de potestate consecrandi.

Circa secundum, nonnulli inter Theologos cum Morino L. 8. de Pœnit. cap. 24. ex antiquis Canonibus Conciliorum Laodiceni, Ancyrani, Arelatensis primi &c. colligunt olim Diaconos sibi arrogasse potestatem consecrandi seu conficiendi Eucharistiam. Nonnullæ mulieres, quas Synodus Parisiensis an. 829. L. 1. Can. 45. reprimit, aliquibus in locis eò temeritatis proruperant, *ut mysteria corporis & sanguinis Christi populo distribuerent*. His præmissis, sit T. 7. Conc. p. 1626.

Prima Conclusio.

Soli Sacerdotes potestatem habent consecrandi seu conficiendi Eucharistiam.

Probatur 1°. ex Scripturâ. Illi enim soli potestatem habent consecrandi Eucharistiam, quibus solis dixit Christus, postquam panem & calicem consecrasset, *Hoc facite in meam commemorationem.*

Atqui solis Apostolis & in eorum personâ Episcopis & Sacerdotibus hoc dixit Christus. Major certa est: non enim alia possunt assignari Scripturæ verba, quibus detur & potestas & præceptum conficiendi Eucharistiam. Minor non minùs certa est: aliàs si verba hæc ad omnes Christianos directa fuissent, non tantùm possent omnes, sed & tenerentur vi illorum verborum conficere Eucharistiam; continent enim & præceptum & potestatem: at ne illud quidem fateri audent adversarii, quod reipsâ ab eorum praxi & disciplinâ alienum est; igitur ista verba, *Hoc facite*, solis Episcopis & Sacerdotibus dicta sunt.

Neque dicas S. Paulum 1. Corinth. 11. v. 24. ea verba restringere ad actionem manducandi & bibendi, quæ omnibus Christianis communis est. Namque non excludit Apostolus actionem conficiendi Eucharistiam, immò eam supponit; actio enim recipientis supponit actionem dantis & conficientis.

Probatur 2°. ex constanti ac perpetuâ Ecclesiæ praxi & Traditione, cujus testes sunt

Pag. 97. D. S. Justinus Apolog. 2. ubi ait *eum qui fratribus, id est Christianis, præest* (nempe Episcopum vel Presbyterum) *rerum universarum Patri per nomen Filii & Spiritûs sancti offerre Eucharistiam*, juxta mandatum quod Apostolis dedit Christus, cùm accepto pane dixit, *Hoc facite in mei recordationem*; *Hoc est corpus meum.*

Tertullianus L. de Præscriptionibus c. 41. eâ maximè de causâ Hæreticos perstringit, quòd Laïcis sacerdotalia munia concrederent. Et L. de Coronâ cap. 3. testatur Eucharistiam *non sumi de aliorum manu, quàm præsidentium*; quantò minùs ab aliis confici potuit?

Pag. 217.

Pag. 102 A.

S. Cyprianus disputans adversùs Stephanum S. Pontificem, de Baptismo ab Hæreticis collato, probat eos nec Baptismum habere, nec Oleum sanctum, nec Euchariftiam, quia nec altare habent, nec Ecclesiam, nec Sacerdotes. Supponit igitur S. Doctor, solis Sacerdotibus concessam à Christo potestatem consecrandi Eucharistiam: quamquam in eo errabat S. Martyr, quòd existimaret, nullos esse posse apud Hæreticos Sacerdotes, nullum Sacramentum; de quo errore diximus in Tractatu de Sacramentis in genere. Lege Epistolam 70. ad Januar. & 73. ad Jubaïanum.

Et Epistolâ 4. commendat Presbyteris, qui in carceribus detentos Martyres inuisunt, ibique in eorum gratiam Sacra peragunt, ut cautè, ac prudenter, singuli cum singulis Diaconis, non glomeratim id faciant, *ne ex hoc ipso*, inquit, *invidia concitetur, & introeundi aditus denegetur.* Pag. 11. Porro si existimasset S. Martyr, posse Christianum quemlibet, saltem in casu prementis necessitatis, Eucharistiam conficere, hîc erat maximè locus & idonea occasio, nec necesse fuisset Sacerdotes, cum tanto capitis periculo, & Religionis ipsius detrimento, Martyres in carceribus detentos invisere, & Sacris in eorum gratiam, ibi operam dare.

S. Epiphanius non dissimili ratione motus Diaconum ordinavit in Presbyterum in Monasterio S. Hieronymi, ne multitudo *SS. fratrum*, inquit, *ibidem degentium sacris privarentur mysteriis, cùm non haberent qui sibi divina Sacramenta conficerent.* Ita Epistolâ ad Joannem Hierosolymitanum, Tom. 2. Operum S. Epiphanii p. 312.

S. Augustinus eâdem ratione ductus Epistolâ 228. aliàs 180. ad Honoratum scribit, tempore

Eucharistiam conficere pote..., Ep...
teros non habens. Et Epistolâ 1...
Ib. p. 802. Evangelum, *Quis patiatur*, inqu...
tumidus Diaconus efferat, ad quo...
corpus sanguisque conficitur?

Tempore Fulberti Carnotensis ...
sæculo undecimo, nescio quis ...
celebrare præsumpsit. Verùm ill...
adeo illicitam sensit & indebita...
buerit se Presbyterum mentiri ac...
tolâ 36. ad Guidonem Bituricen...
Fulbertus.

His adde Concilia

Alexandrinum apud S. Athan...
diluens accusationem Arianoru...
lum Doctorem de confracto ab ...
calice, eo inter alia momento ut...
jus custodiæ concreditus ferebatu...
non esset Presbyter. Erat autem ...
ras, qui cum à Collutho falso & ...
po fuisset ordinatus, verus no...
adeoque calicem, quem dicebat...

bitans, poculum mysticum habere credatur? Porro si Concilium istud judicat Ischiram non potuisse apud se habere calicem, quia ordinatus non fuerat Presbyter, quanto minùs potuit ille sacra perficere mysteria?

Concilium Nicænum I. generale Can. 18. Diaconos, qui Presbyteris ipsis Eucharistiam dispensandi jus sibi arrogaverant, hac potissimùm ratione comprimit, quòd *nec regula, nec consuetudo tradidit, ut ab his qui potestatem non habent offerendi, illi qui offerunt Christi corpus accipiant.* T. 2. Conc. p. 43. D.

Concilia Arelatense I. Ancyranum, Laodicenum, aliaque nonnulla priscæ ætatis prohibent Diaconis, ne offerre præsumant, & nonnullorum inter eos eâ de causâ temeritatem comprimunt; ergo in eorum saltem opinione qui per verbum *offerre*, intelligunt *consecrare*, colligitur, hanc tunc viguisse fidem, nullis aliis fas esse consecrare Eucharistiam, quàm Episcopis & Sacerdotibus.

Concilium Lateranense sub Innocentio III. *Hoc itaque Sacramentum*, inquit, *nemo potest conficere, nisi Sacerdos qui ritè fuerit ordinatus secundùm claves Ecclesiæ quas ipsa concessit Apostolis eorumque successoribus Jesus Christus.* T. 11. Conc. p. 143. C.

Concilium Florentinum in Decreto, *Sacerdos*, inquit, *in personâ Christi loquens hoc conficit Sacramentum.* T. 13. Conc. p. 537. D.

Denique Conc. Trid. Sess. 22. cap. 1. postquam dixit, Christum corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Patri obtulisse, sic pergit: *Sub earumdem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent tradidit, & eisdem eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent præcepit per hæc verba,* T. 14. Conc. p. 853. A.

dibus in Ecclesiâ suâ constituti
intra suum continere se debere

SECUNDA CONC

Minister ordinarius dispensatio Episcopus & Presbyter; extr ex licentiâ, Diaconus. Ex an liorum Arelatensis, Ancyr Canonibus inferri certò non olim arrogasse sibi potestatem pus Christi.

Primò, extra controversiam Presbyteros qui Eucharistiam so ficiunt, eam quoque dispensand re. *Hoc facite in meam comme*
T.14.*Conc.* Conc. Trid. Sess. 13. cap. 8. ai
p. 807. E. *clesiâ Dei hunc morem fuisse, tanq Apostolicâ descendentem, ut Laï Sacerdotibus acciperent.*

Secundò, Diaconos eam oli

[redacted]

offerre, id est porrigere, propinare. Idem testatur S. Augustinus de S. Laurentio Serm. 37. de diversis: atque in Ordine Romano tanquam munus & officium Diaconorum, dispensatio illa recensetur. Unde Conc. Aquisgranense an. 816. cap. 7. sic loquitur. *Sicut in Sacerdote consecratio, ita in ministro dispensatio Sacramenti est. Ille oblata sanctificat, hic sanctificata dispensat.* T. 7. Conc. p. 1316. B.

Non tamen jure sibi proprio ac ordinario corpus Christi distribuebant Diaconi, sed ex licentiâ Episcoporum vel Presbyterorum. *Diaconus*, ait Conc. Carthag. IV. Can. 38. *præsente Presbytero Eucharistiam corporis Christi populo, si necessitas cogat, jussus eroget.* T. 2. Conc. p. 1203. Et Gelasius I. S.P. in Epistolâ ad Episcopos Lucaniæ, *Diaconi*, ait, *sacri corporis Christi prærogationem sub conspectu Pontificis seu Presbyteri, nisi his absentibus, jus non habent exercendi.* T. 4. Conc. p. 1190. Denique Concilium Arelatense I. Can. 15. sic decernit. *In Secretario Diacono inter Presbyteros sedere non liceat, vel corpus Christi præsente Presbytero tradere non præsumat.* Ib. p. 1013. Atque inde factum est, ut quoties Diaconi jus dispensandi Eucharistiam, quasi proprium ac debitum arrogare sibi voluerunt, strenuè repressi sunt & in ordinem redacti. Non amplius viget apud nos usus antiquus, ut Diaconi, saltem ex dispensatione ac licentiâ, Eucharistiam distribuant.

Tertiò, ex antiquis Conciliorum Arelatensis, Ancyrani & Laodiceni Canonibus certò inferri non posse, Diaconos olim assumpsisse sibi potestatem consecrandi corpus Christi,

Probatur illos Canones referendo & exponendo.

Concilium Arelanense I. an. 314. Can. 15. sic statuit: *De Diaconibus, quos cognovimus multis locis offerre, placuit minimè fieri debere.* T. 1 Conc. p. 1425 E.

Concilii Ancyrani an. 314. Canon secundus talis
Ib. p. 1455. D. est: *Diaconos similiter qui sacrificarunt, postea autem reluctati sunt, alium quidem honorem habere, ipsos autem ab omni sacerdotali ministerio cessare, & panem vel calicem offerendi, vel prædicandi.*

Concilii verò Laodiceni sub Silvestro S. Ponti-
Ib. p. 1502. A. fice, Canon 25. ita statuit: *Non oportet ministros panem dare, vel calicem benedicere.* Atqui ex his Canonibus certò colligi non potest, Diaconos olim sibi arrogasse jus & potestatem consecrandi seu conficiendi Eucharistiam.

Non ex Arelatensi: quia verbum *offerre*, quod locum dubitandi dare posset, non semper significat *consecrare*, sed sæpissime *ministrare*, *porrigere*, *distribuere*; ita ut Canon citatus prohibeat Diaconis, non quidem consecrare seu conficere Eucharistiam, sed eam quasi proprio jure dispensare, distribuere, absque licentiâ Episcopi vel Presbyteri Sacra facientis. Constat siquidem ex mox dictis, licitum non fuisse Diaconis, præsente Episcopo vel Presbytero, nisi de eorum licentiâ, Sacramentum Eucharistiæ dispensare. Nequidem cogente infirmitate, sine licentiâ Sacerdotis, licitum fuisse Diaconis Eucharistiam ministrare, colligimus ex Con-
T. 2. Conc. ciliis Eliberitano & Carthaginensi IV. Can. 38.
p. 1203. C. Porro novimus ex Concilio Nicæno generali I. an. 325. Can. 18. jam citato, nonnullos Diaconos hanc Ecclesiæ legem ac modestiæ fines prætergressos, arroganter ac superbè, non postulatâ priùs ab Episcopis vel Presbyteris veniâ, jus sibi arrogasse dispensandi Eucharistiam, & alia nonnulla privile-
Ib p. 43. C. D. gia invadendi. *Pervenit*, inquiunt Patres Nicæni, *ad sanctum magnum Concilium, quòd in quibusdam locis & civitatibus, Presbyteris gratiam sacræ communionis*

[redacted]

munionis Diaconi porrigant, quod nec regula, nec consuetudo tradidit, ut ab his qui potestatem non habent offerendi, illi qui offerunt, Christi corpus accipiant. Nec non & illud innotuit, quòd quidam Diaconi ante Episcopos sacra oblata contingant. Hæc igitur omnia resecentur, & in suâ Diaconi mensurâ permaneant, scientes quòd Episcoporum quidem ministri sunt, inferiores autem Presbyteris habentur. Nulla eo in Canone mentio fit usurpatæ à Diaconis facultatis consecrandi corpus Christi, sed dispensandi tantùm, & quidem Presbyteris ipsis: quam temeritatem comprimit Synodus Nicæna; & paucis ante annis compresserat Synodus Arelatensis prima, cùm prohibet Diaconis ne offerant.

Et certè si verbo *offerre*, intellexisset Concilium ipsam Eucharistiæ consecrationem, verisimile non videtur, quòd tam indulgenter ac remissè egisset cum ejusmodi Diaconis, à quibus usurpatam illam contra omne jus auctoritatem cognoverat: neque satis esse duxisset simpliciter ac nudè statuere *id fieri non debere*, sed nec fieri posse dixisset, atque planè nullum & irritum declarasset quod ab ipsis fuerat attentatum. Præterea Canone 18. Diaconibus urbicis, hoc est Romanis, permittit Synodus, accedente licentiâ Presbyterorum, quod Canone 15. simpliciter prohibuit. *De Diaconibus urbicis*, inquit, *ut non sibi tantùm præsumant, sed honorem Presbyteris reservent, ut sine conscientiâ ipsorum nihil tale faciant.* At quis dixerit licitum esse, etiam accedente Presbyteri licentiâ, Diaconis urbicis, consecrare corpus Christi? Igitur Canone 15. tantùm prohibuit ne Diaconi sine jussu ac licentiâ Episcopi vel Presbyteri offerrent, id est Episcopo aut Presbytero Sacra facientibus vel porrigerent panem

T. 1. Conc. p. 1419. A.

& vinum, ad consecrandum, vel ea jam consecrata Fidelibus distribuerent; utroque quippe sensu verbum *offerre* à Veteribus usurpatur.

Primo sensu Fideles omnes munera ex quibus Eucharistia consecrabatur ad altare olim deferentes, dicebantur offerre; & apud Græcos in Liturgiis, Diaconi ex altari propositionis panem consecrandum deferentes ad altare consecrationis, dicuntur offerre; eoque ipso sensu apud Latinos Diaconus subserviens & ministrans Episcopo vel Presbytero celebranti, dicitur ei panem & vinum offerre, id est porrigere, exhibere, præsentare. Sic Innocentius III. Lib. 1. mysteriorum Missæ cap. 5. ait *Diaconos prædicare Evangelium, mensam componere, offerre Eucharistiam*, de licentiâ scilicet Episcopi vel Presbyteri. *T. 1. p. 320.*

Posteriori sensu usurpatur à S. Cypriano Tractatu de lapsis, ubi ait *Diaconum calicem præsentibus offerre*, id est, porrigere, propinare: quod jam dixerat S. Justinus Apolog. 2. & dixit postea S. Augustinus Serm. 37. de diversis, de S. Laurentio; & in Ordine Romano notatur tanquam munus & officium Diaconorum. *Pag. 175.*

In Euchologio quidem Græcorum legimus Diaconos offerre particulas minores, testibus Simeone Thessalonicense L. de Sacramentis, & Arcudio L. 3. Concordiæ cap. 17. Verùm oblatio illa non est consecratoria, quæ soli Sacerdoti in eodem Euchologio reservatur, sed præparatoria dumtaxat, ut ex serie contextûs colligitur. Hanc tamen nonnisi ex corruptelâ & abusu à Diaconis fuisse usurpatam, adeoque ex Rubricis expungendam esse, declarat ibidem Arcudius, & Simeon laudatus ait se usum hunc prohibuisse.

Non colligitur etiam ex Canone Ancyrano laudato : tùm quia in pœnam criminis idololatriæ ab omni ministerio & officio sacro Diaconi suspenduntur ; at quis credat interdictam ipsis facultatem consecrandi Eucharistiam, in punitionem criminis, quasi ipsamet usurpatio talis potestatis crimen non fuisset, & aliâ quidem graviori pœnâ castigandum, cùm Diaconus, ut dicitur in Concilio Carthaginensi IV. cap. 4. *non ad sacerdotium, sed ad ministerium consecretur?* Tùm quia in eodem Canone Ancyrano Patres Episcopis potestatem faciunt restituendi eos Diaconos gradui suo, honori ac functionibus, si dignos pœnitentiæ fructus in illis deprehenderint : at nemo dixerit, potuisse Episcopos, non collato priùs sacerdotii Ordine, conferre Diaconis facultatem consecrandi Eucharistiam ; igitur citato Canone suspenduntur Diaconi à suis functionibus in pœnam criminis idololatriæ, & prohibentur tùm Episcopis vel Presbyteris celebrantibus panem offerre, id est porrigere, ministrare, exhibere ; tùm etiam Fidelibus eundem consecratum panem dispensare & distribuere. *T. 2. Conc. p. 1200. A.*

Non colligitur denique ex Canone Laodiceno : tùm quia non de Diaconis, sed Subdiaconis agit : tùm quia duo tantùm officia seu ministeria illis interdicit, nempe offerre panem, & calicem benedicere ; illa porro oblatio panis consecratoria non erat, sed ministerialis tantùm, per quam Sacerdoti consecranti panis porrigitur seu exhibetur & datur. Pariter calicis benedictio consecratoria non erat, sed purè ceremonialis, quæ impresso signo crucis fieri solebat : nempe Diaconi apud Græcos tùm initio Liturgiæ in calicem cum vino frigidam aquam, tùm post consecrationem calidam, è co-

[redacted]

suis affectibus dominari, seque à rerum terrenarum servitute liberare & expedire tenentur. Pariter sunt Sacerdotes, tùm quia, juxta S. Augustinum in Psal. 94. *anima nostra est ara Dei*; & sacrificium, sunt orationes quas ad Deum fundimus. Tùm quia, ut idem docet L. 20. de Civit. Dei cap. 10. *omnes Christiani sunt membra unius Sacerdotis summi, nempe Christi*. Propriè tamen loquendo *soli Episcopi & Presbyteri in Ecclesiâ vocantur & sunt Sacerdotes*, ait ibidem sanctus Doctor. Eadem est solutio ad textum Apocalypsis. T. 4. pag. 1026. T. 7. p. 588. E.

Instabis: Hæc verba Christi, *Hoc facite in meam commemorationem*, dicta sunt toti Ecclesiæ in personâ Apostolorum; ergo &c.

Resp. dicta quidem esse toti Ecclesiæ, sed per certas personas executioni demandanda, per Episcopos scilicet & Presbyteros. Ita ferè S. Augustinus L. 3. de doctrinâ christianâ cap. 17.

Objicies 2°. auctoritatem Tertulliani ex Libro de exhortatione castitatis, c. 7. qui, ut amicum à secundis nuptiis deterreat, monogamiæ necessitatem eo præsertim demonstrat argumento, quòd cùm licitum non sit Sacerdotibus secundas habere uxores, atque omnes Christiani sint in casu necessitatis veri Sacerdotes, ad secundas nuptias convolare ipsis non permittitur. *Inde igitur apud nos pleniùs atque instructiùs præscribitur*, ait, *unius matrimonii esse oportere qui adleguntur in ordinem sacerdotalem. Usque adeo quosdam memini digamos loco dejectos. Sed dices: Ergo cæteris licet, quos excipit. Vani erimus, si putaverimus quod Sacerdotibus non liceat, laïcis licere. Nonne & laïci Sacerdotes sumus? Scriptum est, Regnum quoque nos fecit, & Sacerdotes Deo & Patri suo fecit. Differentiam inter Ordinem &* Tertullianus. Pag. 512. A.

Objicies 1°. contra primam
Petri 2. v. 9. *Vos autem*, inq
quens omnes Fideles, *genus ele*
dotium. Et S. Joannes Apocaly
nos regnum, & Sacerdotes Deo

Resp. dist. ant. Omnes Fideles
cerdotio impropriè & metapho
hostiæ spiritualis quam Deo o
bona pietatis opera, concedo
propriè sumpto, ratione ordi
consecrandi Eucharistiam, ne
S. Petrus citato capite v. 5. *Ip*
lapides vivi superædificamini
Sacerdotium sanctum, offerre sp
ceptabiles Deo per Jesum. Illæ
stiæ, sunt opera virtutis & pie
tanquam ad supremum rerum
à quo descendit quidquid san
referuntur. Et verò Christiani
eodem modo sunt Sacerdotes,
lis, & reges: sed eos per met

ſuis affectibus dominari, ſeque à rerum terrenarum ſervitute liberare & expedire tenentur. Pariter ſunt Sacerdotes, tùm quia, juxta S. Auguſtinum in Pſal. 94. *anima noſtra eſt ara Dei*; & ſacrificium, ſunt orationes quas ad Deum fundimus. Tùm quia, ut idem docet L. 20. de Civit. Dei cap. 10. *omnes Chriſtiani ſunt membra unius Sacerdotis ſummi, nempe Chriſti*. Propriè tamen loquendo *ſoli Epiſcopi & Preſbyteri in Eccleſiâ vocantur & ſunt Sacerdotes*, ait ibidem ſanctus Doctor. Eadem eſt ſolutio ad textum Apocalypſis.

T. 4. pag. 1026.

T. 7. p. 588. B.

Inſtabis: Hæc verba Chriſti, *Hoc facite in meam commemorationem*, dicta ſunt toti Eccleſiæ in perſonâ Apoſtolorum; ergo &c.

Reſp. dicta quidem eſſe toti Eccleſiæ, ſed per certas perſonas executioni demandanda, per Epiſcopos ſcilicet & Preſbyteros. Ita ferè S. Auguſtinus L. 3. de doctrinâ chriſtianâ cap. 17.

Objicies 2°. auctoritatem Tertulliani ex Libro de exhortatione caſtitatis, c. 7. qui, ut amicum à ſecundis nuptiis deterreat, monogamiæ neceſſitatem eo præſertim demonſtrat argumento, quòd cùm licitum non ſit Sacerdotibus ſecundas habere uxores, atque omnes Chriſtiani ſint in caſu neceſſitatis veri Sacerdotes, ad ſecundas nuptias convolare ipſis non permittitur. *Inde igitur apud nos pleniùs atque inſtructiùs præſcribitur*, ait, *unius matrimonii eſſe oportere qui adleguntur in ordinem ſacerdotalem. Uſque adeo quoſdam memini digamos loco dejectos. Sed dices: Ergo cæteris licet, quos excipit. Vani erimus, ſi putaverimus quod Sacerdotibus non liceat, laïcis licere. Nonne & laïci Sacerdotes ſumus? Scriptum eſt, Regnum quoque nos fecit, & Sacerdotes Deo & Patri ſuo fecit. Differentiam inter Ordinem &*

Tertullianus.

Pag. 512. A.

plebem constituit Ecclesiæ auctoritas, & honor per Ordinis consessum sanctificatus à Deo. Ubi ecclesiastici Ordinis non est consessus, & offers, & tinguis, & Sacerdos es tibi solus; sed ubi tres, Ecclesia est, licet laïci: unusquisque enim suâ fide vivit, nec est personarum acceptio apud Deum.... Igitur si habes jus Sacerdotis in temetipso ubi necesse est, habeas oportet etiam disciplinam Sacerdotis, ubi necesse sit habere. Digamus tinguis? Digamus offers? Quantò magis laïco digamo capitale est agere pro Sacerdote, cùm ipsi Sacerdoti digamo facto auferatur agere Sacerdotem? Sed necessitati, inquis, indulgetur. Nulla necessitas excusatur, quæ potest non esse. Noli denique digamus deprehendi, & non committis in necessitatem administrandi quod non licet digamo. Hactenus Tertullianus.

Verba illa *jus Sacerdotis* redundare & superflua esse probat Hallerius, De sacris electionibus & ordinationibus, pag. 11. ex antiquo codice manuscripto.

Ex quo testimonio sic arguitur: Tertullianus existimat omnes Christianos lege monogamiæ teneri, quâ tenentur Sacerdotes; ergo existimat omnes Christianos veros esse Sacerdotes.

Missâ eorum responsione qui Tertulliani auctoritatem hîc rejiciunt, quòd existiment eum ad hæresim Montani jam defecisse, cùm Librum ex quo ducitur Objectio, scripsit: incertum enim illud planè est, immò conjicere possumus eum adhuc juvenem & ante suam ab Ecclesiâ defectionem huic Opusculo operam dedisse, in quo se laïcum designat, *Et nos*, inquit, *laïci Sacerdotes sumus.* Quin & ipse S. Hieronymus L. 1. adversùs Jovinianum, ait *Tertullianum adhuc adolescentem lusisse in hac materiâ.* Missâ, inquam, hac responsione,

T. 4. part. 2. p. 157.

Resp. dist maj. Ille existimat omnes Christianos esse Sacerdotes, impropriè & aliquâ ratione, tùm

propter spirituales hostias quas offerunt Deo, tùm propter capacitatem quæ in ipsis est ut in Sacerdotes eligantur & consecrentur, concedo: esse Sacerdotes propriè & strictè, propter inditam ipsis facultatem consecrandi Eucharistiam, cæterasque veri Sacerdotii functiones obeundi, nego. Concedo minorem, & distinguo consequens ad sensum majoris.

Itaque in eâ mente reverâ fuit Tertullianus, omnes scilicet Christianos lege monogamiæ teneri duabus de causis: 1°. quia sunt Sacerdotes. 2°. quia in veros Sacerdotes eligi & consecrari possunt.

1°. Sacerdotes appellat omnes Christianos, latiori quodam sensu, nempe propter spirituale sacerdotium quo spirituales hostias ex fide & pietate Deo in orationibus ac charitatis operibus offerunt. Seipsum non obscurè exponit Tertullianus loco citato, cùm insinuat sacerdotium de quo loquitur, per fidem exerceri: *Unusquisque*, inquit, *ex suâ fide vivit, nec est personarum acceptio apud Deum*; cùm vero addit, tale esse sacerdotium illud, quale regnum, tam stupidus non fuit ut existimaverit Christianos omnes veros esse reges. Præterea in aliis suis Operibus exponit quale sit illud spirituale sacerdotium, & in quo positum sit. Libro ad Scapulam cap. 2. *Sacrificamus*, inquit, *pro salute Imperatoris, sed Deo nostro & ipsius; sed quomodo præcepit Deus, purâ prece.* Et Libro 4. contra Marcionem c. 1. sic loquitur: *In omni loco sacrificium nomini meo offertur, & sacrificium mundum, scilicet simplex oratio de conscientiâ purâ.* Cùm igitur scribit omnes Christianos esse Sacerdotes, nomen Sacerdotis in latiori significatione usurpat, pro eo scilicet qui orationes ac pietatis opera Deo tanquam victimas spirituales offert.

Pag. 69. C.

Pag. 414. A.

II°. omnes Christianos vocat Sacerdotes, remotè scilicet, initiatè ac dispositivè, quia veri Sacerdotes ex Christianis eliguntur, assumuntur, & consecrantur: unde concludit, illos in se exprimere debere conditiones omnes in Sacerdotibus requisitas, & consequenter lege monogamiæ teneri. Seipsum ita exponit capite laudato Libri de exhorta-
Pag. 522. B. tione castitatis: *Omnes*, inquit, *nos Deus ita vult dispositos esse, ut ubique Sacramentis ejus obeundis apti simus....Usque adeo nisi & laïci ea observent, per quæ Presbyteri adleguntur, quomodo erunt Presbyteri, qui de laïcis adleguntur?* Ex quo tantùm abest ut colligi possit existimasse Tertullianum omnes Christianos esse Sacerdotes, quin potius oppositum eruitur: vult enim ex Christianis assumi & consecrari Sacerdotes; ergo supponit illos omnes veros non esse & propriè dictos Sacerdotes ante electionem & consecrationem. Idem ratiocinium post Tertullianum usurpavit S. Hieronymus Epi-
T. 4. part. 1. stolâ 91. aliàs 11. ad Ageruchiam. *Et nos*, inquit,
p. 743. *putamus Sacerdotum hoc tantum esse privilegium, ut non admittatur ad altare, nisi qui unam habuerit uxorem....quamquam lege sacerdotali tenetur & Laïcus, qui talem præbere se debet, ut possit eligi in sacerdotium. Non enim eligitur, si digamus fuerit. Porro eliguntur ex laïcis Sacerdotes. Ergo & Laïcus tenetur mandato per quod ad sacerdotium pervenitur.*

Instabis 1°. Tertullianus omnes Christianos subjicit legi monogamiæ, cui soli subjiciebantur veri Sacerdotes; ergo existimat omnes Christianos esse Sacerdotes veros & propriè dictos.

Resp. nego consequentiam: immò potius sequitur non existimasse Tertullianum omnes Christia-

nos esse veros Sacerdotes: quid enim necesse fuisset ut eos legi monogamiæ subjiceret, cui ex lege Ecclesiæ jam subjecti erant omnes veri Sacerdotes? In eâ igitur opinione fuit Tertullianus, secundas nuptias Fidelibus omnibus prohibendas esse, nempe ut singuli idoneos se reddant, qui in veros Sacerdotes eligi possent.

Instabis 2°. Tertullianus loco citato contendit omnes Christianos in casu necessitatis esse Sacerdotes, ac Sacerdotum munia speciali quadam ratione exercere, nempe tingere, offerre &c. atqui non potest istud intelligi de sacerdotio spirituali, improprio & latiori sensu usurpato, in quocunque enim statu, etiam non urgente necessitate, sacerdotium istud spirituale, quod in orationibus & bonis operibus positum est, possunt & tenentur exercere; ergo saltem premente necessitate Christianos omnes veros esse ac propriè dictos Sacerdotes, qui baptisant, & offerunt, id est Eucharistiam consecrant, existimavit Tertullianus.

Resp. dist. maj. contendit omnes Christianos in casu necessitatis speciali quadam ratione esse Sacerdotes, ratione scilicet effectûs spiritualis gratiæ qui per ministerium Sacerdotum solet obtineri, & qui in casu necessitatis, sine tali ministerio datur, concedo: ratione ministerii seu actionis exterioris, subdistinguo: alicujus, concedo: omnis, imprimis verò illius quæ consecrativa est corporis & sanguinis Christi, nego. Explico.

1°. Juxta ordinem à Christo institutum gratia nonnisi per Sacramenta, tanquam instrumenta efficacia, hâc in vitâ nobis ordinariè conceditur: cùm tamen virtus Dei Sacramentis non sit alligata, quando premit necessitas, neque potest homo fieri Sa-

cramentorum particeps, eo in statu, gratiam, quæ ministerio Sacerdotum per Sacramenta solet dispensari, per fidem, perfectam charitatem, aliaque virtutum opera, sibi quisque applicat & conciliat, atque solus sibi veluti Sacerdos est. Ratione igitur hujus effectûs, vult Tertullianus in casu necessitatis speciali quadam ratione Christianos esse Sacerdotes.

II°. Ratione etiam ministerii, seu actionis exterioris, non quidem cujuslibet, sed alicujus, vult idem Auctor titulo quodam singulari Christianos omnes esse Sacerdotes in casu necessitatis: nempe 1°. ratione Baptismi, quem Christianus quilibet potest, non sibi quidem, sed alteri urgente necessitate conferre, atque ad hoc minister & quasi Sacerdos est à Deo institutus. 2°. ratione oblationis, quæ vel de Eucharistiâ potest intelligi, vel de aliis rebus, quas Fideles ex pietate Deo offerebant ad altare per Sacerdotes singulari benedictione sanctificandas. Si de his postremis, rectè intelligimus quo sensu voluerit Tertullianus Christianum quemlibet in casu necessitatis, quando nullus adest Sacerdos, posse vice Sacerdotis res illas offerre Deo: de illis oblationibus loquitur idem Auctor Libro citato de exhortatione castitatis cap. 11. cùm ait, maritum pro defunctâ uxore quotannis *oblationes*
Pag. 523. D. *annuas reddere; & per Sacerdotem de monogamiâ ordinatum Deo commendare.* In illis autem rebus quæ offerebantur Deo, requirebatur Sacerdotum ministerium: sed si præ necessitate nullus adesset, contendit Auctor eo in casu posse Christianum quemlibet ministerium illud implere, & esse Sacerdotem, non quidem propriè & verè, sed quantùm necesse est, ac sufficit ad illas oblationes faciendas,

[redacted]

quæ ex naturâ suâ non postulant veri & propriè dicti Sacerdotis ministerium, sed à quocumque Christiano animo fidei & pietatis fieri possunt, & Deo acceptabiles sunt. Si verò oblatio illa, de quâ Tertullianus, de Eucharistiâ intelligatur, adhuc sano & catholico sensu dici potest à Christiano quolibet fieri, non quidem quatenus est consecrativâ, quæ à solis Sacerdotibus potest perfici, sed distributiva, dispensativa, & quæ Deo præsentari, seu offerri potest. Nempe solebant primi Christiani, ut patet ex ante dictis, Eucharistiam persecutionis tempore secum domum asportare, eamque ibi asservare opportuno tempore sumendam: quando igitur Christianus metu persecutionis domi detentus Christi corpus à Sacerdote jam consecratum offerebat Deo in sacrificium, quando illud propriis manibus contrectabat, & ori ad manducandum admovebat, dici poterat offerre, & in eo Sacerdotem agere, quia Sacerdotis officium ac ministerium tunc adimplebat. Morem hunc respexisse videtur Tertullianus Lib. de Oratione cap. ultimo, cùm ait: *Accepto* Pag. 136.
corpore Domini & reservato, utrumque salvum est, A.
& participatio sacrificii, & executio officii. In ejusmodi autem oblatione & sacrificio peragendo, certum est Christianum quemlibet idoneum esse & aptum ministrum; neque necesse est ut verus sit ex ordinatione Sacerdos: sola quippe consecratio Eucharistiæ essentialiter pendet à potestate seu charactere ordinis sacerdotalis, non item distributio, aut sumptio quæ propriis fit manibus: quamquam, ut dictum est, in eâ distributione ac sumptione quoddam Sacerdotis ministerium occurrit, unde Christiani Sacerdotes à Tertulliano dicuntur, non quidem proprii & veri, sed aliquo latiori sensu.

Inſtabis 3°. Loco in Objectione citato Tertullianus diſertè ait, inter plebem & clerum totum diſcrimen eſſe ab auctoritate Eccleſiæ, & honore conſeſsûs; ex quo concludit, ubi non adeſt ordo ille conſeſsûs, & ubi non eſt Eccleſia, ſeu plurium congregatio, nullum eſſe diſcrimen inter plebem & clerum, ſed omnes Chriſtianos indiſcriminatim eſſe Sacerdotes.

Reſp. diſt. ant. totum diſcrimen inter plebem & clerum eſſe ab auctoritate Eccleſiæ, inchoatè, & inadæquatè, quatenus ſcilicet inter Laïcos à Clero & populo eligebantur, qui erant in Sacerdotes cæteroſque miniſtros conſecrandi, concedo: completè & adæquatè, nego. Eſt enim præterea ipſa conſecratio ſeu poteſtas Ordinis, ſeu, ut loquitur Auctor, *honor per ordinis conſeſſum à Deo ſanctificatus.* Vox iſta ſiquidem *à Deo*, in textu Tertulliani, non una & ſimplex eſt, quaſi foret particula *adeo*, ſed, ut optimè notat Illuſtriſſimus Albaſpinæus L. 2. de Euchar. c. 8. in duas ſeparanda eſt, ita ut ſenſus ſit, honorem ordinis ſanctificari à Deo, nempe per conſecrationem & poteſtatem quæ in Sacramento Ordinis confertur.

Inſtabis 4°. Idem Tertullianus eodem loco ait, ibi eſſe veram Eccleſiam, ubi tres ſunt, quamvis Laïci: atqui Eccleſia non eſt ſine vero Sacerdote; ergo exiſtimat eo in caſu Laïcos veros eſſe Sacerdotes.

Reſp. diſt. maj. eſſe veram Eccleſiam, ratione fidei, charitatis, aliarumque virtutum, concedo: ratione miniſterii & ſacerdotii, iterum diſtinguo: miniſterii alicujus, & ſacerdotii proprio & ſtricto ſenſu ſumpti, nego. Solutio patet ex mox dictis.

Objicies 3°. hiſtoriam Frumentii laïci, quam

refert Theodoretus L. 1. Historiæ cap. 23. Is cùm esset in Indiâ, hortatus est mercatores qui eò commeabant, ut ex more institutoque Romanorum simul convenirent ad divina mysteria celebranda; ergo existimavit ille, posse Laïcos, ubi nullus adest Sacerdos, divina celebrare mysteria.

Resp. 1°. nego consequentiam: conjicere enim non immeritò possumus, inter illos extitisse aliquem Sacerdotem peregrinationis socium.

Resp. 2°. historiam hanc ex Ruffino, à quo eam mutuati sunt Socrates, Theodoretus & alii, esse audiendam. Ille porro L. 1. Hist. cap. 9. nullam planè facit mentiônem Eucharistiæ, sed tantùm orationum. *Admonuit*, inquit, nempe Frumentius, *ut conventicula per loca singula facerent, ad quæ ritu Romano orationis causâ confluerent.* Unde Sozomenus L. 2. c. 23. & Nicephorus L. 8. c. 35. eandem narrantes historiam, solius meminerunt orationis. Cùm igitur Theodoretus nomine λειτουργίας usus est, intellexit sacrum conventum in quo preces ad Deum funduntur. Ex certè Frumentius, ubi Alexandriam ex Indis rediit, postulavit à S. Athanasio Episcopum quem has in regiones mitteret: non aliâ certè de causâ, quàm ut ibi Presbyteros ordinaret.

Objicies 4°. S. Laurentius Diaconus Sixto S. Pontifici, cùm raperetur ad mortem, dicebat apud S. Ambrosium L. 1. de Officiis cap. 41. *Quo Sacerdos sancte sine Diacono properas? Nunquam sacrificium sine ministro offerre consueveras. Quid ergo in me displicuit pater? Num degenerem probasti? Experire certè utrum idoneum ministrum elegeris, cui commisisti Dominici sanguinis consecrationem. Cui Sacramentorum consummandorum consortium, huic tui* T. 2. p. 544 F.

ıtrarent. Nihil nunc jam p
plina.

Quæres 2°. ad quos Sac
pensatio Eucharistiæ.

Resp. 1°. ad Pastores seu
animarum habent, ac tenen
misso panem vitæ frangere. 2
sam celebrandam admittunt
Trid. Synodus Sess. 22. cap.
sis, qui adstant Fideles Euc
pes. 3°. cùm ex privilegio i
conservatur Eucharistia, ibid
potest; in hunc enim finem

Quæres 3°. possint ne pri
tanquam viaticum administr

Resp. non posse, nisi fort
tatis casu, si nempe nullus a
cerdos hoc officio defungi.
Clementinam *Religiosi*. ipsis
nicationis Summo Pontifici
fuerit. Expressè quoque ipsi
tum est Eucharistiam ministr

[redacted]

hæc tollitur, aut saltem usu recepta non fuit & confirmata. Multi Episcopi prohibitionem hanc extendunt à Dominicâ palmarum usque ad Dominicam in albis inclusivè: cui disciplinæ haud dubiè favet laudata contra Regulares Clementina *Religiosi.* quæ etiam obstare videtur ne privilegiati vagis viatoribus, ac peregrinis, qui nullam habent Parochiam certam fixam, tempore paschali Eucharistiam dispensent. Ratio est, quia eam illi Parochiam sortiuntur, ad quam deveniunt cùm Eucharistiam percipere tenentur: neque sanè, cùm morbo corripiuntur, ab alio, quàm à Parocho aut ejus Vicario & delegato, Viaticum & Extremam unctionem percipiunt.

ARTICULUS III.

De subjecto Eucharistiæ, ac dispositionibus in eo prærequisitis.

Concilium Tridentinum Sess. 13. cap. 8. três modos distinguit sumendi corpus & sanguinem Christi. *Quoad usum*, inquit, *rectè & sapienter Patres nostri tres rationes hoc Sacramentum accipiendi distinxerunt. Quosdam docuerunt sacramentaliter dumtaxat id sumere, ut peccatores: alios tantùm spiritualiter, illos nimirum, qui voto propositum illum panem cælestem edentes, fide vivâ, quæ per dilectionem operatur, fructum ejus & utilitatem sentiunt: tertios porro sacramentaliter simul & spiritualiter; hi autem sunt qui ita se priùs probant & instruunt, ut vestem nuptialem induti ad divinam hanc mensam accedant.* T. 14 Conc. p. 807.

Quæstio hîc movetur de perceptione reali & sa-

cramentali, an scilicet homo quilibet capax sit percipiendæ Eucharistiæ. S. Justinus Apolog. 2. de
pag. 97. Eucharistiæ subjecto sic generatim loquitur : *Alimentum hoc*, ait, *apud nos vocatur Eucharistia, quod nulli alii participare licitum est, quàm veram esse doctrinam nostram credenti, & lavacro propter remissionem peccatorum & regenerationem abluto, & ita ut Christus tradidit, viventi.* Verùm paulò enucleatiùs quæstio præsens ventilanda.

Quæres igitur I°. an mortuis dari possit Eucharistia.

T. 2. Con. p. 1268. A Resp. negativè. *Placuit*, inquit Conc. Carthaginense III. an. 397. cap. 6. abusum damnans, *Placuit ut corporibus defunctorum Eucharistia non detur. Dictum est à Domino, Accipite & edite. Cadavera autem nec accipere possunt, nec edere. Cavendum est etiam ne mortuos baptisari posse fratrum infirmitas credat, cùm Eucharistiam mortuis non dari animadverterit.* Eadem prohibitio in Galliâ renovata
T. 5. Con. p. 958. est à Concilio Autissiodorensi anno 578. Can. 12. & in Oriente à Concilio Trullano Can. 83. Ad
T. 6. Con. p. 1177. quem Canonem Zonaras & Balsamon observant, jam ab aliquo tempore abusum hunc invaluisse, Eucharistiam simul cum defunctorum corporibus sepelire. Narrat Amphilochius in vitâ S. Basilii (si tamen est Amphilochii) cap. 8. S. Præsulem morti proximum tres in partes panem eucharisticum divisisse : unâque parte sumptâ, alteram mandasse secum sepeliri ; tertiam verò in aureâ columbâ inclusam super altare suspendi. S. Gregorius Mag. L. 2. Dialog. cap. 24. narrat quâ ratione, jubente S. Benedicto, Eucharistia supra pectus alicujus monachi mortui, cujus corpus sepeliri non poterat, illud semper evomente & reddente humo,

imposita fuerit, & corpus terræ mandatum. In vitâ quoque S. Ohtmari apud Surium an. 720. 16. Novemb. legimus repertas in ejus tumulo panis quasdam particulas figuræ orbicularis, quæ vulgò oblatæ nuncupantur, quas summâ cum veneratione Episcopus, qui sepulcrum reseraverat, reposuit.

Illustrissimus Albaspinæus L. 10. Observat. cap. 9. observat hunc abusum ex simplicitate Fidelium originem duxisse, qui cùm intelligerent legibus Ecclesiæ cautum esse, ne quisquam ex hac vitâ discederet, quin priùs ecclesiasticæ communionis factus esset particeps, existimabant subitò absque tali communione mortuis posse hanc ipsis restitui; atque quoddam salutis subsidium conferri, si Eucharistia illis, quamquam mortuis, concederetur.

Quæres 2°. an moribundis debeat communio eucharistica concedi.

Resp. cum Synodo IV. Carthaginensi an. 398. Can. 76. *Is qui pœnitentiam* (sunt verba Concilii) *in infirmitate petit, si casu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam. Et si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manûs impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia.* Idem antea decreverat Synodus generalis I. Nicæna an. 325. Can. 18. cujus verba antea citavimus Art. 2. Quæstionis quartæ, cùm de Eucharistiâ pro infirmis asservatâ dicebamus. Idem & Dionysius Alexandrinus apud Euseb. L. 6. Hist. cap. 44. Idem & subsequentibus temporibus statutum legimus à Concilio Arausicano I. Can. 3. & SS. Pontificibus Innocentio I. Epist. 3. ad Exuperium Tolosanum Episcopum; Sicicio, Epist.

T. 2. Conc. p. 1105. E.

ad Himerium Tarraconensem cap. 5. Gregorio II. in Epist. ad Bonifacium; Innocentio III. Extra. *De pœnitentiâ & remissione &c.*

Primis Ecclesiæ temporibus paulò severior fuit circa propositum caput disciplinæ rigor. *Observatio prior*, inquit Innoc. I. citatâ mox Epistolâ, *durior; posterior, interveniente misericordiâ, inclinatior.* Scilicet in Hispaniâ Concilium Eliberitanum certis quibusdam graviorum criminum reis communionem etiam in exitu denegat, Can. 1. 2.3.6.7.73.75. Perinde autem est, si nomine communionis intelligatur vel societas cum Fidelibus, vel Eucharistia: quibus enim communio seu societas cum Ecclesiâ negabatur, procul dubio & ipsa negabatur Eucharistiæ participatio.

T. 2. Con. p. 1255. C.

In Africâ, etiam ante S. Cyprianum, mœchis seu adulteris penitùs denegatam esse aliquando pacem, testatur S. ille Martyr Epistolâ 52. ad Antonianum: hunc tamen austerioris disciplinæ rigorem ipse, habito cum suis Coepiscopis Concilio, temperavit. Nihilominus in eâdem Africâ mos aliquandò invaluit, ut qui vitæ suæ decursu non egissent pœnitentiam, si in periculo mortis, infirmitate premente Ecclesiæ reconciliari postulassent, à spe communionis & pacis arcerentur: *Quia*, inquit S. Cyprianus citatâ Epistolâ 52. *rogare illos non delicti pœnitentia, sed mortis urgentis admonitio compellit; nec dignus est in morte accipere solatium, qui se non cogitavit esse moriturum.*

pag. 73.

In Galliis quoque nostris eadem severitas nonnunquam in usu fuit. Constat ex Concilio I. Arelatensi an. 314. Can. ultimo. *De his*, inquit, *qui apostatant & nunquam se ad Ecclesiam repræsentant, nequidem pœnitentiam agere quærunt, & postea in-*

T. 1. Con. p. 1429. C.

firmitate correpti petunt communionem; placuit eis non dandam communionem, nisi revaluerint, & egerint fructus dignos pœnitentiæ.

Verùm durior illa disciplina nec ubique recepta, nec in iisdem Ecclesiis constans fuit ac diuturna, ut probant adducta testimonia Concilii Carthag. IV. Nicæni &c.

Nomine autem communionis & pacis, intelligendam esse vel Eucharistiam, vel solemnem cum Ecclesiâ reconciliationem canonicam, non verò sacramentalem à peccatis absolutionem, probavimus ubi de Pœnitentiâ, parte 2. pag. 162. & sequentibus.

Quæres 3. utrum energumenis, amentibus, surdis & mutis à nativitate concedi debeat Eucharistia.

Resp. energumenos vocari eos qui ab immundis spiritibus obsidentur ac vexantur. Duo sunt eorum genera: quidam perpetuò agitantur; alii lucidis quibusdam fruuntur intervallis.

Primis sæculis Eucharistia non concedebatur energumenis, nisi vel urgeret mortis periculum, vel ipsi de purgatione suâ sollicit Clericorum monitis forent obsequentes.

Prima pars colligitur ex veteri disciplinâ, quæ energumenos à conspectu Eucharistiæ & oblatione faciendâ arcebat: unde Diaconus altâ voce clamabat, *Omnes catechumeni, omnes possessi discedite.* Ita factum colligimus ex Auctore Constitutionum Apostolicarum Lib. 8. cap. 7. ex Concilio Eliberitano Can. 29. prohibente ne energumeni nomen ad altare cum oblatione recitetur; ex S. Dionysio cap. 3. Hierarchiæ; S. Chrysostomo Hom. 3. & 4. de naturâ Dei.

Secunda pars, nempe urgente mortis periculo

Euchariſtiam dari ſolitam energumenis baptiſatis ; T. 1. Con. colligitur ex Concilio Eliberitano Can. 37. *Eos*, p. 974. E. inquit, *qui ab immundis ſpiritibus vexantur, ſi in fine mortis fuerint conſtituti, baptiſari placet ; ſi fideles fuerint, dandam eſſe communionem.* Pariter qui de ſuâ curatione ſolliciti Clericorum monitis obtemperabant, admittebantur ad ſacram menſam T. 3. Con. ex decreto Concilii Arauſicani I. Can. 14. *Energu-* p. 1430 A. *meni jam baptiſati*, inquit, *ſi de purgatione ſuâ curent, & ſe ſollicitudini Clericorum tradant, monitiſque obtemperent, omnimodis communicent.*

Subſequentibus verò temporibus datam eſſe Euchariſtiam iis energumenis qui lucida quædam intervalla patiebantur, colligimus ex Caſſiano Collatione 7. cap. 29. & 30. ex S. Th. 3. par. q. 80. art. 9. ad 2.

Amentes autem vel tales ſunt à nativitate, quibus nullus rationis radius unquam illuxit, vel ex morbo & caſu in amentiam delapſi nunquam priſtinæ rationi redduntur ; vel denique lucida quædam rationis intervalla patiuntur.

Amentes primi ordinis baptiſati capaces ſunt Euchariſtiæ etiam cum fructu percipiendæ, & aliquando eis conceſſa legitur : alius tamen à pluribus ſæculis uſus invaluit.

Probatur prima pars: quia ejuſmodi amentes pro infantibus habentur : at infantibus diu in Eccleſiâ fuit adminiſtrata Euchariſtia: unde Conc. Arau-Ib. ſicanum I. Can. 13. decernit amentibus quæcumque pietatis ſunt, eſſe conferenda. Secunda pars etiam certa eſt : eodem enim tempore obſolevit uſus dandi amentibus Euchariſtiam, quo infantibus. Amentibus verò ſecundi & tertii ordinis concedenda eſt Euchariſtia, cujus aliquod ſignificarunt

[redacted]

desiderium ; & eadem lex erga illos observanda, quæ erga infirmos.

Mutis verò & surdis à nativitate, etsi capaces sint percipiendæ cum fructu Eucharistiæ, si nullo lethali peccato sint obstricti, tamen ex disciplinâ Ecclesiæ, si nullum hujus Sacramenti desiderium, si fidem suam ac pietatem nullatenus possint significare, denegari debet : non ita si subito casu obmutescant. *Subitò obmutescens*, inquit Conc. Arausicanum I. Can. 12. *baptisari aut pœnitentiam accipere potest*, (idem de Eucharistiâ dicendum) *si voluntatis ejus aut præteritæ testimonium aliorum verbis habeat, aut præsentis in suo nutu.* *Ibid. p. 1449. E*

Quæres 4°. an peccatoribus, sive publicis, sive occultis, petentibus Eucharistiam, sit concedenda.

Resp. 1°. si peccatum publicum sit ac notum, sive evidentiâ juris, ex confessione scilicet rei, vel sententiâ Judicis ; sive evidentiâ facti, quod nullâ possit tergiversatione celari, Eucharistiam denegandam esse : quia, juxta mandatum Christi Matth. 7. v. 6. *non est dandum sanctum canibus, neque mittendæ margaritæ ante porcos.* Ita semper fuit in Ecclesiâ observatum. S. Cyprianus consultus ab Euchratio de quodam histrione, respondet Epistolâ 61. *Consulendum me existimasti, quid mihi videatur de histrione quodam, qui apud vos constitutus in ejusdem adhuc artis suæ dedecore perseverat, & magister & doctor non erudiendorum sed perdendorum puerorum, id quod malè didicit cæteris quoque insinuat ; an talis debeat communicare nobiscum. Puto nec majestati divinæ, nec Evangelicæ disciplinæ congruere, ut pudor & honor Ecclesiæ tam turpi & infami contagione fœdetur.* *pag. 97.* Ita quoque docent S. Chrysostomus Hom. 83. in

Matth. S. Aug. Hom. 50. Et S. Th. in 4. dist. 9. q. 1. art. 5. in solutione quæstiunculæ 2. ait *publicam & violentam criminis suspicionem sufficere ut alicui, sive publicè, sive occultè petenti, Eucharistia denegetur.* T. 10 p 149. col. 1. C.

Resp. 2°. peccatori occulto publicè petenti, non esse denegandam Eucharistiam.

Ratio est 1°. quia Christus Judæ proditori, etsi perversum ejus non ignoraret propositum, suum corpus non denegavit. 2°. quia ita semper in Ecclesiâ observatum fuit. *Nos*, inquit S. Augustinus Hom. 351. aliàs 50. inter 50. *à communione prohibere quemquam non possumus, (quamvis hæc prohibitio nondum sit mortalis, sed medicinalis) nisi aut sponte confessum, aut in aliquo sive sæculari sivè ecclesiastico judicio nominatum atque convictum. Quis enim sibi utrumque audeat assumere, ut cuiquam ipse sit accusator & judex?* T. 5. pag 1359. 1. 3°. quia Sacerdos in dispensandâ Eucharistiâ minister est publicus, qui non ex privatâ, sed ex publicâ scientiâ agere debet. 4°. quia peccator, quamdiu latet ejus crimen, jus habet famæ conservandæ: eam autem læderet Sacerdos, si publicè petenti Eucharistiam denegaret. Neque eo in casu minister cooperatur peccato sacrilegii; namque ad summum, malum tolerat quod impedire non tenetur. Ita S. Aug. L. quæstionum super Genesim, quæst. 42. & S. Th. in 4. dist. 9. q. 1. art. 5. Neque etiam licet Sacerdoti eo in casu porrigere hostiam non consecratam; quia nunquam licitum est facere malum ut eveniat bonum: at hostiam non consecratam pro consecratâ porrigere, malum est, cùm exponat evidenti periculo idololatriæ. Ita S. Th. loco mox citato.

Si tamen peccator ille occultè peteret, nec ul-

lum foret scandali periculum, deneganda foret Eucharistia. Addunt multi exceptionem, modò Sacerdos ex sacramentali confessione peccatum illius non cognoverit.

Quæres 5°. utrum reis ultimo supplicio afficiendis sit concedenda Eucharistia.

Resp. varium esse Ecclesiarum usum.

In Italiâ & Germaniâ certum est Eucharistiam ejusmodi reis non denegari. Constat ex Concilio Mediolanensi V. &c.

In Galliâ an. 630. Synodus Remensis sub Sonnatio, statuto 11. improbare videtur usum contrarium. T. 5. Conc. p. 1694. B. *Cur*, inquit, *ad mortem condemnatis renuitur Eucharistia? Cùm iis maximè conducat ad spem & securamen certi decessûs, & præsentis agonis.* Quin ante annum 1396. ejusmodi reis sacramentalis etiam absolutio denegabatur. *Primus*, inquit Morinus L. 10. de Pœnitentiâ cap. 1. n. 4. Pag. 720. col. 1. G. *hunc morem multorum Procerum Ecclesiasticorum & virorum Principum precibus persuasus abrogavit Carolus* VI. *edicto Parisiis dato* 4°. *nonas Februarii an.* 1396. Edictum integrum refert Fontano Tom. 1. Edictorum & Constitutionum Regum Franciæ, titulo 68. Post annum verò 1396. etsi sacramentalis absolutio reis ultimo supplicio damnatis sit indulta, constanter tamen denegata eucharistica communio. Narrat eam in rem Gaguinus Lib. 10. Historiæ, *regnante Ludovico* XI. *Ludovicum Luxemburgum majestatis reum capite damnatum, confessione more christiano expletâ, Viaticum corporis Christi postulasse, nec obtinuisse: rem tamen divinam seu Missam coram illo factam, & panem benedictum oblatum, quem religiosè manducavit.* Contigit istud an. 1475. Mos ille denegandi reis ultimo supplicio afficien-

dis Eucharistiam, adhuc apud nos perseverat. Eundem etiam in Hispaniâ observari testatur Dominicus Soto in 4. Sent. dist. 12. q. 1. art. 2. quem improbat, *cùm nulla*, inquit, *appareat causa cur si sint verè pœnitentes, tanto beneficio priventur.*

Quæres 6°. utrum infantibus dari possit Eucharistia,

Resp. si præsens spectetur Ecclesiæ disciplina quæ à sæculo duodecimo obtinet, dandam non esse infantibus Eucharistiam: si verò rei ipsius spectetur possibilitas, dico nihil obstare quin, si ita placeret Ecclesiæ, eis concedatur, sicut duodecim sæculorum tractu concessa illis fuit.

Conc. Trid. Sess. 21. cap. 4. duo circa infantium communionem docet, quorum unum ad dogma, alterum ad præteritum Ecclesiæ usum pertinet. De primo ait, *parvulos usu rationis carentes nullâ obligari necessitate ad sacramentalem Eucharistiæ communionem.* De secundo ait, non esse damnandam antiquitatem, *si eum morem* (dandi infantibus Eucharistiam) *in quibusdam locis aliquando servavit. Ut enim sanctissimi illi patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt; ita certè, eos nullâ salutis necessitate id fecisse, sine controversiâ credendum est.*

To. 14. Con. pag. 847. B.

Itaque à tertio usque ad duodecimum sæculum, non sextum, ut vult Maldonatus in caput 6. Joan. ad versum 53. n. 116. Eucharistia infantibus concessa legitur. De tertio sæculo testis S. Cyprianus, Tract. de lapsis; de quarto, S. Ambrosius L. de Initiandis cap. 8. de quinto, S. Augustinus Epistolâ 217. aliàs 107. ad Vitalem; de sexto, S. Gregorius Magnus in Libro Sacramentorum, Officio de Sabbato sancto; de septimo, Conc. undecimum Tole-

tanum an. 675. de octavo, Ordo Romanus, titulo de Baptismo, quem eo sæculo scriptum esse multi existimant, alii ad undecimum rejiciunt: de nono, Jesse Ambianensis Episcopus in Epistolâ ad Sacerdotes; de decimo testantur duo codices manuscripti quos citat Hugo Menardus in notis ad Librum Sacramentorum S. Gregorii pag 11. quorum ipse priorem paulò ante annum 986. posteriorem circa annum millesimum scriptum fuisse docet: pro undecimo testis Rodulphus Ardens Pictavus in sermone habito pridie Paschatis: pro initio duodecimi, testes Paschalis II. S. Pontifex, apud Baronium Tom. 12. Annal. ad an. Christi 1118. Hugo à S. Victore L. 10. de Sacramentis cap. 20. ubi testatur ævo suo morem hunc ab aliquibus sublatum fuisse, retento solùm aliquo ejus vestigio: nimirum vinum merum loco calicis consecrati infantium ori infundebant nonnulli, quod ibidem carpit Hugo. Tandem an. 1175. Odo Episcopus Parisiensis in Statutis synodalibus cap. 39. Presbyteris mandat, ne hostias, licet non sacratas, ullo modo dent pueris; & S. Thomas qui obiit an. 1274. 3. parte q. 70. art. 9. docet, juxta usum suâ ætate confirmatum, pueris recenter natis danda non esse sacra mysteria; etsi Græci, ut ibidem annotat, contrarium observent.

Hac suâ praxi & disciplinâ significarunt Veteres, persuasum sibi fuisse infantes capaces esse suscipiendæ cum fructu Eucharistiæ; atque probationem, quam exigit Apostolus, in iis dumtaxat esse necessariam, qui peccati alicujus mortalis conscii esse possunt, quales sunt adulti, non verò infantes baptisati.

Attamen suam hanc disciplinam erga infantes

Ecclesia mutavit : scilicet, cùm usus calicis in Occidente sensim abrogatus fuit, propter irreverentiam quæ ex periculo effusionis nasci poterat, abrogata quoque fuit praxis dandi Eucharistiam infantibus, quæ ipsis non nisi sub specie vini administrari solebat.

De dispositionibus in recipiente Eucharistiam prærequisitis.

Aliæ sunt quæ corpus, aliæ verò quæ animam spectant.

Dispositiones ex parte corporis.

1. Conditio, *jejunium.* Tres exiguntur : jejunium naturale, puritas, habitus exterior.

1°. licet Christus post cænam Eucharistiam instituerit, eamque non jejunis distribuerit Apostolis, non tamen istud Christi factum in legem postea transiit ; imò ex apostolicâ Traditione fluxit consuetudo, non nisi à jejunis perfici, vel sumi debere Eucharistiam. Quapropter graviter Corinthios increpat Apostolus, quòd inter communes epulas, dominicam cœnam miscerent ac sumerent. *Iam non est*, inquiebat, *dominicam cœnam manducare.* Quem abusum apud Ægyptios aliquando promanasse testatur Sozomenus L. 7. Hist. cap. 19. *In multis*, inquit, *urbibus ac vicis Ægypti, contra receptam omnium consuetudinem, die Sabbati sub vesperam convenientes, jam pransi, sacra mysteria percipiunt.*

(1. ad Corin. 11. v. 20. & sequen.) (p. 735. B C.)

Est igitur lex apostolica, ut Eucharistia non nisi à jejunis aut perficiatur, aut sumatur. Jejunium autem illud naturale dicitur, quia excludit omnem cibum & potum unde fieri potest nutritio. Hujus verò legis apostolicæ testes sunt

Tertullianus L. 2. ad uxorem cap. 5. *Non sciet maritus*, inquit, *quid secretò ante omnem cibum gustes.* p. 169. B.

S. Cyprianus Epistolâ ad Cæcilium, *Nunquid ergo*, ait alludens ad factum Christi, *dominicum* pag. 104.
post cœnam celebrare debemus?

S. Augustinus Epistolâ 54. aliàs 118. ad Januarium numero 7. & 8. *Liquidò apparet*, inquit, To. 2. p.
quando primùm acceperunt Discipuli corpus & sangui- 126. F G.
nem Domini, non eos accepisse jejunos. Numquid tamen propterea calumniandum est universa Ecclesia, quòd à jejunis semper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui sancto, ut in honorem tanti Sacramenti in os Christiani priùs Domini corpus intret, quàm cæteri cibi. Nam ideo per universum orbem mos iste servatur. Observat ibidem S. Doctor, nonnullos, *uno certo die per annum* (feriâ nimirum quintâ majoris hebdomadæ, ad exemplum Christi,) *post cibos Eucharistiam offerre & accipere*: quem usum inde fluere dicit S. Doctor n. 9. *quòd eâ* Ibid. p.
die plures & prope omnes in plerisque locis lavare 127.
se consueverunt. Et quia, pergit, *nonnulli etiam jejunium custodiunt, manè offertur propter prandentes, quia jejunia simul & lavacra tolerare non possunt; ad vesperam verò propter jejunantes.* Observat ibidem, consuetudinem hac die se lavandi ortam esse ex baptisandis, ne sordidata corpora offerrent aquis baptismalibus.

Morem illum consecrandi & sumendi Eucharistiam post cœnam, die quintâ majoris hebdomadæ, qui in nonnullis Africanis Ecclesiis obtinuerat, *tanquam ad insigniorem commemorationem*, ait S. Augustinus ibidem, improbare non audet pro suâ modestiâ S. Doctor. *Nulli*, ait, *contradicere audemus. Honestiùs autem arbitror eâ horâ fieri, ut*

qui etiam jejunaverit, post refectionem, qua horâ nonâ fit, ad oblationem possit accedere.

Concilium Carthag. III. cap. 29. decernit *ut Sacramenta altaris non nisi à jejunis hominibus celebrentur, excepto uno die anniversario, quo Cœna Domini celebratur.*

To. 2. Con. p. 1171.

Concilium denique Constantiense an. 1415. Sess. 13. sic decernit ac definit, *quòd licet Christus post cœnam instituerit, & suis Discipulis administraverit* (Eucharistiam) *sub utrâque specie panis & vini, tamen hoc non obstante, sacrorum Canonum auctoritas laudabilis, & approbata consuetudo Ecclesiæ servavit & servat, quòd hujusmodi Sacramentum non debet confici post cœnam, neque à Fidelibus recipi non jejunis, nisi in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis, à jure vel Ecclesiâ concesso, vel admisso.*

T. 12. Con. p. 100. B.

Hanc jejunii servandi legem ante sumptionem Eucharistiæ ex apostolicâ Traditione descendere, invictè demonstrat constans ac perpetuus Ecclesiæ usus. *Quod enim universa tenet Ecclesia*, inquit S. Augustinus L. 4. de Baptismo contra Donat. cap. 24. *nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi apostolicâ auctoritate traditum rectissimè creditur.* Et in Epistolâ 54. aliàs 118. ad Jan. *Si quid*, inquit, *tota per orbem frequentat Ecclesia, quin ita faciendum sit disputare, insolentissima insania est.* Ex præcepto igitur ecclesiastico seu apostolico, non verò ex præcepto Christi imposita est illa jejunii disciplina. *Namque*, ait S. Aug. in eâdem Epistolâ, *ideo non præcepit* (Dominus) *quo deinceps ordine sumeretur, ut Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, servaret hunc locum. Nam si hoc ille monuisset, ut post cibos alios semper acciperetur, credo quòd eum morem nemo variasset.*

To. 9. p. 140. C.

To. 2. p. 126. C.

Ibid. p. 127. A B.

Quæres quibus in casibus licitum sit Eucharistiam à non jejunis percipi.

Resp. 1°. licitum esse infirmis, si urgeat mortis periculum, etiam in viaticum dare Eucharistiam: si verò tantum non sit periculum, non nisi jejunis dandam esse, nisi fortè talis fuerit infirmitas, ut jejunium ferre non possit. Quin & sæpius, eodem perseverante morbo, concedi potest Eucharistia; modò dies aliquot (decem statuit Rituale Parisiense) à priore communione fluxerint. 2°. si Sacerdos celebrans post consecrationem subitâ vi morbi correptus sacrificium perficere non potest, alter Sacerdos, etiam non jejunus, illud perficere debet ac tenetur, ut integrum sit sacrificium. 3°. si Sacerdos inter communicandum advertat solam aquam in calicem quem hausit fuisse infusam, vinum curet infundi, illudque, postquam consecravit, bibat. Ita jubent Rubricæ. 4°. cùm Sacerdos post sumptam ablutionem aliquas particulas, vel etiam integras formulas deprehendit, quæ commodè servari non possunt, eas consumat. 5°. denique, si Sacerdos inchoatâ Missâ solemni recordetur se jejunum non esse, nec possit sine aliquo scandalo recedere, Missam perficiat.

Quæres 2°. à quo tempore is qui Eucharistiam percepturus est, jejunus esse debeat, & quænam tollant jejunium naturale.

Resp. 1°. necesse esse, ut qui Eucharistiam conficere, vel percipere debet, à mediâ nocte diei præcedentis usque ad illud tempus, quo conficit vel percipit Sacramentum, nihil omnino sumpserit, sive per modum cibi & potûs, sive per modum medicinæ, aut rei cujuscunque ex quâ fieri potest nutritio: unde reliquiæ cibi, quæ casu aliquo in

ore remanserunt, non tollunt jejunium naturale, si deglutiantur; neque enim per modum cibi, sed salivæ dumtaxat in stomacum trajiciuntur. Idem dicendum de guttulis aquæ aut vini quibus os abluitur, si fortè præter intentionem deglutiantur. Idem & de tabaco in pulverem redacto, & de odoribus, qui non ore, sed naribus percipiuntur.

2. conditio, *Castitas.* Secunda conditio ex parte corporis necessaria, est castitas seu puritas carnis, quæ considerari potest vel in usu legitimo Matrimonii, vel extra usum.

I°. Qui non ex libidine seu voluptate, sed animo prolis suscipiendæ uxore suâ utitur, ille suo permittendus est judicio, nec à percipiendâ Eucharistiâ removendus: attamen laudandi maximè conjugati, qui per aliquot dies antequam Eucharistiam percipiant, ex communi consensu à commercio carnis abstinent, juxta Apostolum 1. Cor. 7. v. 5. *Nolite fraudare invicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi.* Unde S. Hieronymus

To. 4. part. 2. p. 238. Epist. 30. aliàs 50. ad hæc verba Apostoli sic loquitur: *Paulus Apostolus dicit, quando coïmus cum uxoribus, nos orare non posse. Si per coïtum quod minus est impeditur, id est, orare; quantò plùs quod majus est, id est, corpus Christi prohibetur accipere?* Et paulò post: *Diximus panes propositionis ex Lege non potuisse comedere David & socios ejus, nisi se triduo mundos à mulieribus respondissent: non utique à meretricibus, quod damnabatur à Lege; sed ab uxoribus, quibus licitè jungebantur.*

Et Catechismus ad Parochos n. 61. *Postulat tanti Sacramenti dignitas*, inquit, *ut qui matrimonio juncti sunt, aliquot dies à concubitu uxoris abstineant, Davidis exemplo admoniti, qui cùm panes*

propositionis

propositionis à Sacerdote accepturus esset, purum se & pueros suos ab uxorum consuetudine tres ipsos dies esse professus est.

II°. Impuritas extra usum Matrimonii, quæ peccatum est, & ex peccato nascitur, cui voluntas consensit, aut locum dedit, hominem ex necessitate removet à participandâ Eucharistiâ; qualis est v. g. nocturna pollutio ex phantasmatibus quæ imaginationi obversantur excitata, quando nimirum vel ex negligentiâ, aut ex turpi præcedente cum mulieribus colloquio, vel plùs æquo familiari conversatione, vel ex lascivis cogitationibus quibus homo adhæret, vel ex obscænâ Libri alicujus lectione &c. sordes illæ provocantur & excitantur. Unde sapienter monet S. Thomas 3. p. q. 80. art. 7. in corpore, sedulò expendendas esse hujusce impuritatis causas. *Quamvis enim*, ait sanctus Doctor, *nocturna ipsa pollutio secundùm se considerata, peccatum mortale esse non possit; nihilominus tamen ratione suæ causæ quandoque habet peccatum mortale annexum. Et ideo consideranda est causa pollutionis nocturnæ.* Deinde varias illas causas exponit, quibus fit ut illa impuritas nocturna vel ex *necessitate*, vel tantùm ex quadam *congruentiâ* hominem à percipiendâ communione impediat. Si enim quis invitus & non consentiens, impuritatem illam patiatur, quam provocat vel sanguinis abundantia, vel naturæ debilitas, quasi ex quodam morbo, vel ex illusione maligni spiritûs &c. non ex necessitate, sed ex quadam dumtaxat congruentiâ impeditur à percipiendâ Eucharistiâ. *Ex quadam verò congruentiâ*, inquit S. Th. ibidem, *impedit quantùm ad duo, quorum unum semper accidit, scilicet quædam fœditas corporalis, cum quâ, propter reverentiam Sa-*

cramenti, non decet ad altare accedere, nisi fortè talis immunditia sit perpetua vel diuturna; sicut est lepra, vel fluxus sanguinis, vel aliquid hujusmodi. Aliud autem est evagatio mentis quæ sequitur pollutionem nocturnam, præcipuè quando cum turpi imaginatione contingit. Hoc tamen impedimentum, quod ex congruitate provenit, postponi debet propter aliquam necessitatem: puta, ut Gregorius dicit (scribens ad Augustinum Anglorum Episcopum) *cùm fortasse aut festus dies exigit, aut exhibere ministerium pro eo quòd Sacerdos alius deest, ipsa necessitas compellit.* Lege integrum illum Articulum 7. Quæstionis 80.

Tertia conditio, habitus seu conformatio corporis ad modestiam & pietatem composita, de quâ S. Carolus Borromæus in suis documentis seu instructionibus, ubi circa mulieres præsertim hæc *Acta Eccl. Mediol. p. 426. col. 2.* præscribit. *Mulieres non sumptuosis, non caudatis vestibus, non crinibus inaniter intortis; non fuco aut pigmentis vultu illito; non pectore nudo, aut tenui velo obducto, sed ita vestita ut ne præter faciem quidquam nudum cernatur, velo denso benè super faciem dimisso. Omnes autem*, pergit S. Episcopus, *genibus flexis, non pectore, brachiisque scabello innixi.* Quapropter Innocentius XI. jussit eas mulieres à sacrâ mensâ repelli, quæ depictâ facie, aperto sinu, atque ad luxuriam composito vultu ad Eucharistiam accedunt.

Dispositiones ex parte animæ.

1°. Sanctitas. 1°. requiritur sanctitas, seu habitualis gratia sanctificans, nempe ut nullus peccati mortalis reus sit, qui accedit ad sacram mensam. 1. Cor. 11. v. 27. 28. & 29. *Quicumque manducaverit panem*

[redacted]

hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat: qui enim manducat & bibit indignè judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini.

Necesse igitur est ut perceptioni Eucharistiæ præmittatur confessio & absolutio sacramentalis à peccatis, quâ quis Deo reconciliatur ac justus redditur. Nonnulli, præter confessionem & absolutionem, exigunt quoque & præviam satisfactionem ex parte saltem peractam, cujus defectu, & nulla ipsis videtur sacramentalis absolutio, & sacrilega participatio Eucharistiæ. Verùm Alexander VIII. inter multas alias, istam quoque n. 22. propositionem damnavit, *Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad communionem prætendunt, antequam dignam de delictis pœnitentiam egerint.* (Recueil des Bulles, pag. 307.) Eâdem igitur prudentiâ & æquitate utatur hîc Sacerdos circa usum Eucharistiæ pœnitenti, post confessionem & sacramentalem à peccatis absolutionem, permittendum vel protrahendum, quo, ubi de Pœnitentiâ, diximus uti illum debere circa sacramentalem absolutionem dandam vel differendam, juxta regulam à S. Gregorio Magno traditam, *Causæ*, inquit, *pensandæ sunt, & tunc ligandi atque solvendi potestas exercenda. Videndum quæ culpa præcessit, aut quæ sit pœnitentia secuta post culpam, ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam visitat, illos pastoris sententia absolvat.* (To. 1. pag. 1555. D.) Si ergo judicaverit prudens Sacerdos bono pœnitentis expedire, ad vehementius scilicet in ipso excitandum cœlestis cibi desiderium, differre Eucharistiæ communionem, differat. Interim ratum ac fixum istud permaneat, absolutionem sacramentalem, quâ quis à peccatis

verè purgatus & absolutus præsumitur; & cum Deo reconciliatus, sufficere ad Eucharistiam dignè & cum fructu percipiendam; satisfactio etenim, ut olim ostendimus, non ad essentiam, sed ad integritatem dumtaxat Pœnitentiæ spectat.

Dices: S. Cyprianus graviter invehitur adversùs lapsos qui propter libellos Martyrum, quibus muniti erant, nullâ, vel levissimâ pœnitentiâ perfuncti, statim à lapsu communioni restitui postulabant, quam nonnulli temerè ipsis concedebant, cum quibus graves ac diuturnas eâ de re contentiones sustinuit S. Martyr. *Illi*, inquiebat Epistolâ 10. *contra Evangelii legem, ante actam pœnitentiam, ante exomologesim gravissimi atque extremi delicti factam.... offerre lapsis pacem, & Eucharistiam dare, id est sanctum Domini corpus prophanare audent.* Et Tract. de lapsis, *Contra Evangelii vigorem, contra Domini ac Dei legem, temeritate quorumdam laxatur incautis communicatio. Irrita & falsa pax, periculosa dantibus, & nihil accipientibus profutura.*

Pag. 23.

Pag. 173

Resp. nomine pacis ac communionis S. Cyprianum intelligere non tantùm Eucharistiam, sed & sacramentalem à peccatis absolutionem, quæ Cypriani ætate simul cum Eucharistiâ post expletam pœnitentiam dari solebat, ut ostendimus in Prælectionibus nostris de Pœnit. parte 2. pag. 42. & seq. cùm verò sacramentalis absolutio statim post gravissima scelera concedi semper etiam confessis non debeat, æquissima videtur S. Doctoris ac Martyris expostulatio. Hîc porro quæstio non est de absolutione, sed de Eucharistiâ pœnitentibus contritis atque confessis post absolutionem concedendâ. Duo quippe ista longè diversa sunt, lapsos statim absolvere, quod meritò improbat S. Cyprianus; &

pœnitentes post absolutionem statim admittere ad sanctam mensam, quod ut plurimùm licitum est, tametsi ex judicio prudentis Sacerdotis differri aliquando possit & debeat.

Hæc videtur esse mens atque sententia Concilii Trid. Sess. 13. Can. 11. ubi sic loquitur: *Statuit atque declarat sancta Synodus, illis, quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritos existiment, habitâ copiâ confessoris, necessariò præmittendam esse confessionem sacramentalem.* Et cap. 7. ejusdem Sess. legem illam ad ipsos etiam Sacerdotes extendit, nisi obstet gravis celebrandi necessitas, aut absentia Sacerdotis. En verba. *Ecclesiastica consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissâ sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat: quod à Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incumbit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuò servandum esse decrevit, modò non desit illis copia confessoris: quòd si, necessitate urgente Sacerdos absque praviâ confessione celebraverit, quamprimùm confiteatur.* Particulam hanc, *quamprimùm*, nonnulli sic explicant, *cùm Sacerdos suo tempore confitebitur.* quam interpretationem proscripsit Alexander VII. & Clerus Gallicanus in Censurâ anni 1700. *Mandatum Concilii Trid.* ait Propositio 38. damnata, *factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confitendi* quamprimùm, *est consilium, non præceptum.* Et Propositio 39. *Illa particula* quamprimùm, *intelligitur cùm Sacerdos suo tempore confitebitur.* Supponit igitur Concilium Tridentinum, hominem verè pœnitentem præmissâ confessione

T. 14. Conc. p. 809.

Ib. p. 807. C.

Recueil des Bulles, pag. 463.

verè purgatus & absolutus præsumitur, & etiam Deo reconciliatus, sufficere ad Eucharistiam dignè & cum fructu percipiendam; satisfactio etenim, ut olim ostendimus, non ad essentiam, sed ad integritatem dumtaxat Pœnitentiæ spectat.

Dices: S. Cyprianus graviter invehitur adversùs lapsos qui propter libellos Martyrum, quibus muniti erant, nullâ, vel levissimâ pœnitentiâ perfuncti, statim à lapsu communioni restitui postulabant, quam nonnulli temerè ipsis concedebant, cum quibus graves ac diuturnas eâ de re contentiones sustinuit S. Martyr. *Illi*, inquiebat Epistolâ 10. *contra Evangelii legem, ante actam pœnitentiam, ante exomologesim gravissimi atque extremi delicti factam.... offerre lapsis pacem, & Eucharistiam dare, id est sanctum Domini corpus prophanare audent*. Et Tract. de lapsis, *Contra Evangelii vigorem, contra Domini ac Dei legem, temeritate quorumdam laxatur incautis communicatio. Irrita & falsa pax, periculosa dantibus, & nihil accipientibus profutura*.

Pag. 23. / Pag. 173

Resp. nomine pacis ac communionis S. Cyprianum intelligere non tantùm Eucharistiam, sed & sacramentalem à peccatis absolutionem, quæ Cypriani ætate simul cum Eucharistiâ post expletam pœnitentiam dari solebat, ut ostendimus in Prælectionibus nostris de Pœnit. parte 2. pag. 42. & seq. cùm verò sacramentalis absolutio statim post gravissima scelera concedi semper etiam confessis non debeat, æquissima videtur S. Doctoris ac Martyris expostulatio. Hìc porro quæstio non est de absolutione, sed de Eucharistiâ pœnitentibus contritis atque confessis post absolutionem concedendâ. Duo quippe ista longè diversa sunt, lapsos statim absolvere, quod meritò improbat S. Cyprianus; &

pœnitentes post absolutionem statim admittere ad sanctam mensam, quod ut plurimùm licitum est, tametsi ex judicio prudentis Sacerdotis differri aliquando possit & debeat.

Hæc videtur esse mens atque sententia Concilii Trid. Sess. 13. Can. 11. ubi sic loquitur: *Statuit* T 14. Conc. *atque declarat sancta Synodus, illis, quos conscientia* p. 809. *peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritos existiment, habitâ copiâ confessoris, necessariò premittendam esse confessionem sacramentalem.* Et cap. 7. ejusdem Sess. legem illam ad ipsos etiam Sacerdotes extendit, nisi obstet gravis celebrandi necessitas, aut absentia Sacerdotis. En verba. *Ecclesiastica consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissâ sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat: quod à Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incumbit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuò servandum esse decrevit, modò non desit illis copia confessoris: quòd si, necessitate urgente Sacerdos absque præviâ confessione celebraverit, quamprimùm confiteatur.* Ib. p. 809. C. Particulam hanc, *quamprimùm*, nonnulli sic explicant, *cùm Sacerdos suo tempore confitebitur.* quam interpretationem proscripsit Alexander VII. & Clerus Gallicanus in Censurâ anni 1700. *Mandatum Concilii Trid.* ait Propositio 38. damnata, *factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confitendi* quamprimùm, *est consilium, non præceptum.* Et Propositio 39. *Illa particula* quamprimùm, *intelligitur cùm Sacerdos suo tempore confitebitur.* Supponit igitur Concilium Tridentinum, hominem verè pœnitentem præmissâ confessione

Recueil des Bulles, pag. 463.

sacramentali & absolutione à peccatis, ante expletam pœnitentiam, dignè ac cum fructu Eucharistiam percipere posse.

Secunda dispositio est immunitas ab affectu peccati venialis. Proprius etenim Eucharistiæ effectus est gratiæ animam nutrientis augmentum; atqui affectus ad peccatum veniale obicem ponit huic gratiæ incremento. Licet enim peccatum veniale charitatem non extinguat, eam tamen refrigerat ac imminuit, unde tædium & torpor quidam animæ, qui plenum impedit Eucharistiæ effectum, ad quam magno animi ardore ac desiderio accedendum est. *Tantâ igitur charitate atque honore affecti*, ait S. Chrysostomus Hom. 83. in Matth. *non torpeamus. Non videtis quantâ infantes animi alacritate mamillas arripiunt; quâ pressione papillis infigunt labia? Non minore cupiditate nos quoque ad hanc mensam, & ad hujus calicis spiritalem accedamus papillam: imò verò majore desiderio quasi lactentes pueri gratiam spiritûs sugamus: unus sit nobis dolor, una mœstitia, si hoc alimento spirituali privamur.* Et S. Gregorius Magnus in caput 2. L. 1. Regum Libro 2. cap. 1. *Non saturantur*, inquit, *nisi famelici: quia à vitiis perfectè jejunantes, divina Sacramenta percipiunt in plenitudine virtutis. Et quia sine peccato electi etiam viri esse non possunt, quid restat, nisi ut à peccatis, quibus eos humana fragilitas maculare non desinit, evacuari quotidie conentur?*

Edit. Commel. p. 704. E.

T. 3. part. 2. p. 52. E.

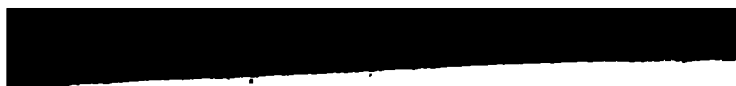
Tertia dispositio est singularis reverentia erga Christum in Sacramento præsentem: *Quia*, inquit S. Bonaventura Tract. de præparatione ad Missam, *in hoc Sacramento præsens est divina majestas, debet recipi cum honore.* Et S. Thomas 3. p. q. 80. art. 10. *Requiritur ut cum magnâ devotione & reveren-*

tiâ ad hoc Sacramentum accedatur. Verùm recurret postea, ubi de effectibus Eucharistiæ, de hocce argumento dicendi locus.

FINIS.

ERRATA.

PAG. 16. lin. 21: Oratio induri *lege* Orario indutu
Pag. 81. lin 3. corpus *lege* corporis
Pag. 115. cit. 1. lege *Pag.* 251. *n.* 5.
Pag. 136. lin. 27. efficiant *lege* efficiat
Pag. 263. cit. *Pag.* 718. lege 318.
Pag 359. cit. 1. *Pag.* 1165. lege 1170.
Pag. 503. lin. 23. ipsa *lege* ipse

INDEX QUÆSTIONUM.

QUÆSTIO SEXTA. *De necessitate Eucharistiæ.* Pag. 1

ARTICULUS PRIMUS. *Utrum Eucharistia necessaria sit omnibus, sive parvulis sive adultis, necessitate medii ad salutem. Prænotanda.* 2

Errores & opiniones. 6

CONCLUSIO. *Sacramentum Eucharistiæ neque in re, neque in voto saltem proprio, necessarium est necessitate medii ad salutem, sive parvulis, sive adultis,* 8

Solvuntur Objectiones. 14

ARTICULUS II. *Utrum detur præceptum divinum sumendi Eucharistiam sub utrâque specie.* 30

Errores & opiniones. 32

CONCLUSIO. *Nullum extat divinum præceptum, quo Laïci & Clerici non conficientes obligentur ad Eucharistiam sub utrâque specie sumendam; sed alterutrius speciei communio ad salutem sufficit. Justissimis verò gravibusque de causis Ecclesia divinitùs inspirata usu calicis Laïcis interdixit, solius panis speciei communione permissâ. Ita Conc. Trid. Sess. 21. cap. 1. & 2. & Can. 1. & 2.* 35

PRIMA PROBATIO. *Ex Scripturâ.* Ibid.

SECUNDA PROBATIO. *Ex usu & disciplinâ veteris Ecclesiæ.* 37

Communio infirmorum sub unâ specie. 39

Communio infantium sub unâ specie. 49
Communio domestica sub unâ specie. 51
Communio publica sub unâ specie. 53
TERTIA PROBATIO. *Ex Conciliis.* 65.
QUARTA PROBATIO. *Ex rationibus theologicis.* 68
Solvuntur Objectiones Novatorum. 74
ARTICULUS III. *Utrum detur preceptum divinum & ecclesiasticum sumendi Eucharistiam sub unâ specie.* 89
QUÆSTIO SEPTIMA. *De effectibus Eucharistiæ.* 96
Errores & opiniones. 97
PRIMA CONCLUSIO. *Sacramentum Eucharistiæ per se ac directè non remittit peccatum mortale, nec consequenter primam sanctificantem gratiam producit, sed eam in suscipiente præsupponere debet.* 101
SECUNDA CONCLUSIO. *Probabilior nobis videtur eorum opinio, qui ne quidem indirectè & per accidens peccatum mortale per Eucharistiam remitti affirmant.* 104
TERTIA CONCLUSIO. *Eucharistia directè ac per se remittit peccata venialia.* 105
Solvuntur Objectiones. 113
QUÆSTIO OCTAVA. *De sacrifio Missæ.* 117
De sacrificio generatim sumpto. Ibid.
Quid sit sacrificium. Ibid.
Sacrificii definitio. 120
Quotuplex sit sacrificium. 123
Necessitas sacrificii. 125
DE SACRIFICIO MISSÆ. 128
ARTICULUS PRIMUS. *De nomine & existentiâ veri ac propriè dicti sacrificii Missæ.* Ibid.
Errores circa sacrificium Missæ. 130

[redacted]

CONCLUSIO. *Eucharistia verum est ac propriè dictum sacrificium quod in Missâ offertur.* 139
PRIMUM ARGUMENTUM. *Ex vaticiniis Prophetarum.* Ibid.
SECUNDUM ARGUMENTUM. *Ex sacerdotio Christi secundùm ordinem Melchisedech.* 146
TERTIUM ARGUMENTUM. *Ex figurâ, quæ præcessit, Agni paschalis.* 155
QUARTUM ARGUMENTUM. *Ex institutione Eucharistiæ, usu & praxi Apostolorum.* 160
QUINTUM ARGUMENTUM. *Ex Traditione SS. Patrum.* 164
SEXTUM ARGUMENTUM. *Ex doctrinâ & definitione Concilii Tridentini.* 166
SEPTIMUM ARGUMENTUM. *Ex conditionibus ad verum sacrificium requisitis, quæ omnes in sacrificio Missæ occurrunt.* 168
OCTAVUM ARGUMENTUM. *Ex miraculis quæ Deus in confirmationem sacrificii altaris edidit.* 170
Solvuntur Objectiones Novatorum adversùs veritatem sacrificii. 186
ARTICULUS II. *De naturâ seu essentiâ sacrificii: in quo præcisè reponenda sit.* 193
Utrum tota sacrificii Missæ natura reponenda sit in merâ commemoratione ac repræsentatione sacrificii crucis. 194
CONCLUSIO. *Sacrificium Missæ non in solâ reponi debet mortis Christi commemoratione ac repræsentatione, sed in oblatione incruentâ & mysticâ Christi realiter præsentis sub speciebus panis & vini.* 198
Solvuntur Objectiones. 211
In quo præcisè reponenda sit essentia sacrificii Missæ. 230

PRIMA CONCLUSIO. *Christus sub speciebus sacramentalibus panis & vini realiter præsens, primò ac principaliter Deo in sacrificium offertur; species verò sacramentales non pertinent ad sacrificium, tanquam partes, sed tanquam conditiones.* 231

SECUNDA CONCLUSIO. *Essentia sacrificii posita non videtur in oblatione quæ fit, vel ante, vel post consecrationem.* 234

TERTIA CONCLUSIO. *Fractio & commixtio hujus Sacramenti non pertinet ad essentiam sacrificii.* 235

QUARTA CONCLUSIO. *Sacramenti consumptio, ut à populo fit, non est pars sacrificii; ut autem fit à Sacerdote sacrificante, pars est essentialis, sed non tota essentia.* 236

QUINTA CONCLUSIO. *Consecratio Eucharistiæ ad essentiam sacrificii pertinet.* 239

ARTICULUS III. *Utrum ad essentiam sacrificii necessaria sit utriusque speciei consecratio.* 248

CONCLUSIO. *Utriusque speciei consecratio ad essentiam sacrificii pertinet.* 249

ARTICULUS IV. *Utrum incruentum Missæ sacrificium sit propitiatorium.* 254

CONCLUSIO. *Incruentum Missæ sacrificium verè propitiatorium est ac impetratorium.* 255

ATICULUS V. *De effectibus sacrificii Missæ, & de modo quo producuntur: an ex opere operato, an tantùm ex opere operantis.* 260

ARTICULUS VI. *Utrum valor sacrificii Missæ finitus sit, vel infinitus.* 271

ARTICULUS VII. *Pro quibus offerri debeat sacrificium: an pro solis viventibus, an etiam pro defunctis.* 276

De viventibus. Ibid.

[redacted]

De defunctis. 278

ARTICULUS VIII. *De Missis privatis.* 291

ARTICULUS IX. *De ministro sacrificii. Quis in eo sit principalis offerens.* 297

ARTICULUS X. *De præcepto quo tenentur & Sacerdotes offerre sacrificium, & Fideles ipsi interesse.* 304

An, & quo jure, Fideles teneantur sacrificio Missæ, maximè parochialis, interesse. Ibid.

Utrum peccatores à sacrificio Missæ arceri debeant; & quæ in ipsis dispositiones necessariæ sint, ut sine peccato intersint Missæ sacrificio. 328

Dispositiones ad Missam debitè audiendam necessariæ. 332

An teneantur Sacerdotes offerre Missæ sacrificium, & possint honorarium aliquod pro illâ celebratione percipere. 337

De stipendio seu honorario Missarum. 349

ARTICULUS XI. *De dispositionibus ad Missæ celebrationem requisitis.* 357

ARTICULUS XII. *De tempore & loco quibus celebrare licet Missæ sacrificium.* 359

ARTICULUS XIII. *De ceremoniis Missæ. Error Novatorum.* 366

Divisio ceremoniarum Missæ. 370

De ceremoniis quæ Missam præcedunt. De vestibus sacris. 371

Amictus. 374

Alba. 377

Cingulum. 379

Manipulus. Ibid.

Stola seu Orarium. 382

Casula seu Planeta. 384

De vestibus Diaconorum, stolâ, dalmaticâ. 386

De Templis. 390

De altaribus. 395

De vasis sacris. 397

De cereis. 401

De thure seu incenso. 407

De ceremoniis quæ Missam comitantur & in actione consistunt. 409

De iis quæ in Missâ recitantur, 411

De Psalmo Judica me. *& confessione.* 412

De Introitu. Ibid.

De Gloria Patri &c. 414

De Kyrie eleison. 415

De Gloria in excelsis. 416

De Dominus vobiscum. 417

Collecta. 418

De voce Amen. 420

De Epistolâ. 421

De Graduali, Tractu & Prosâ. 422

De lectione Evangelii. 424

De Symbolo. 425

De Offertorio. 426

De Præfatione. 429

De Canone Missæ. 431

Nomen Canonis. Ibid.

Auctor Canonis. 434

Antiquitas Canonis. 438

Veritas Canonis : an sit ab omni errore purus. 440

Prima oratio. 441

Secunda Canonis oratio. 447

Tertia oratio. 449

Quarta oratio. 451

Quinta oratio. 457

Sexta oratio Canonis. 458

De oratione Dominicâ, & sequentibus orationibus. 460

FINIS INDICIS.

PRÆLECTIONES

PRÆLECTIONES THEOLOGICÆ DE AUGUSTISSIMO EUCHARISTIÆ SACRAMENTO.

QUÆSTIO SEXTA.

De necessitate Eucharistiæ.

TRES erunt hujus Quæstionis Articuli. In 1°. expendemus utrum Eucharistia sit omnibus, tam parvulis quàm adultis, necessaria necessitate medii ad salutem.

In 2°. utrum detur præceptum divinum sumendi Eucharistiam sub utrâque specie.

In 3°. utrum detur præceptum divinum & ecclesiasticum sumendi Eucharistiam, saltem sub unâ specie.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum Eucharistia necessaria sit omnibus, sive parvulis sive adultis, necessitate medii ad salutem.

Prænotanda.

OBservandum 1°. duplicem vulgò à Theologis distingui necessitatem, unam medii, alteram præcepti.

Illud necessarium dicitur necessitate medii, sine quo vel in re, vel in voto saltem percepto, finis obtineri non potest. Sic in ordine naturali, cibus & potus necessarii sunt ad vitæ conservationem; & in ordine supernaturali ac gratiæ, Baptismus & Pœnitentia sunt Sacramenta necessaria, tùm ad vitam animæ primò habendam, tùm ad eam ex peccato deperditam, reparandam. Ratio autem à priori hujus discriminis est, quia ejusmodi media ex institutione Christi continent & conferunt eum gratiæ spiritualis effectum, qui per se ita necessarius est, ut sine eo vita æterna non possit obtineri: tale verò medium semper quoque necessarium est ex præcepto, quia tenetur unusquisque jure naturali adhibere omnia necessaria ad salutem; non tamen accipit necessitatem suam ex præcepto, nisi, ut dicitur, præsuppositivè: imò potius ex necessitate quam habet ex propriâ suâ conditione, fit ut sit præceptum.

Medium autem illud vel est internum, ut gratia

sanctificans; vel externum, ut ablutio exterior in Baptismo, inter quæ istud discriminis occurrit, quòd sine medio interno actu & re percepto impossibile sit haberi vitam æternam: ita sine sanctificante gratiâ nullus unquam salvus esse potest; at verò sine medio externo, nempe Sacramento, potest quis salvus fieri, nempe per fidem charitate perfectâ formatam, quæ justificat ante Sacramentum actu & re perceptum, cum solo ejus voto, sive explicito, sive implicito saltem, quod semper in charitate perfectâ includitur.

Ratio est, quia medium externum ex Christi institutione ordinatur ad conferendam internam sanctificantem gratiam: cùm autem divina virtus non sit exterioribus signis alligata, atque possit gratia sanctificans per contritionem perfectam obtineri, hinc est quòd externum illud medium aliquibus in casibus suppleri potest per votum seu desiderium ipsius: sic suppletur Baptismus per martyrium & perfectam contritionem.

Illud dicitur necessarium necessitate præcepti tantùm, quod idcirco necessarium est, quia est præceptum, cujus proinde observatio non continet aliquem gratiæ effectum per se ac naturâ suâ necessarium ad salutem. Reverâ præcepti observatio fit aliquo sensu necessaria necessitate medii respectu illius qui præcepti capax est, & illud tenetur observare; sed, ut ait Vasques in 3. part. q. 73. art. 3. cap. 1. & 3. talis observatio præceptorum, negativè tantùm necessaria est ad salutem, ne scilicet propter trangressionem præcepti impedimentum aliquod ponatur saluti. E contra, quod est necessarium necessitate medii, positivè ad salutem confert, quia continet gratiam per se necessariam ad salu-

tem: unde necessitas medii & præcepti non tam ex modo loquendi Scripturæ dignoscenda est, quàm ex subjectâ materiâ; nempe si res proposita talis sit, quæ conferat gratiæ effectum per se & absolutè necessarium: eodem quippe modo v.g. Scriptura exprimit necessitatem medii in Pœnitentiâ, cùm ait, *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis*, & in Baptismo, *Nisi quis renatus fuerit &c.* ac necessitatem præcepti in Eucharistiâ, *Nisi manducaveritis &c.*

Observandum 2°. in Eucharistiâ duo esse distinguenda, nempe Sacramentum, & rem Sacramenti, seu effectum gratiæ, qui consistit in certâ unione & incorporatione cum corpore Christi, sive naturali, sive mystico quod est Ecclesia.

Observandum 3°. Eucharistiam vel reipsâ seu in signo & Sacramento percipi posse, vel in voto tantùm seu desiderio, & ratione effectûs spiritualis: votum autem illud vel est explicitum, quod præviam rei concupitæ cognitionem supponit, vel implicitum; vel est personale, quod à personâ propriæ actionis ac voluntatis capace elicitur, vel alienum, quod ab alio pro nobis sponsore emittitur: quo sensu docet S. Augustinus L. 1. de peccat. mer.
T. 10. pag. & rem. c. 19. infantes verè fideles & pœnitentes
14. E. F. dici, quia per verba gestantium fidem profitentur, ac diabolo & huic sæculo renuntiant: *quod totum*, inquit, *in spe fit, vi Sacramenti, & divinæ gratiæ, quàm Dominus donavit Ecclesiæ.*

Observandum 4°. votum Eucharistiæ implicitum, sive personale sit, sive alienâ voluntate formatum, duplex posse distingui, unum proprium, quod nempe directè ac propriè ad Eucharistiam tendit, alterum improprium & generale, quod

ad Euchariſtiam tendit ſub ratione dumtaxat generali præcepti nobis à Chriſto impoſiti, quo ſenſu votum adimplendi omnia Chriſti mandata ſemper includitur in charitate perfectâ, à quâ ſejungi non poteſt; atque votum ejuſmodi ſemper neceſſarium eſt neceſſitate medii: fieri quippe non poteſt, ut quis ſalvus fiat, niſi implicitè ſaltem habeat voluntatem ſervandi quæcunque nobis à Chriſto præſcripta ſunt; hoc eſt, niſi ſit ita animo affectus & præparatus, ut illa omnia velit obſervare, cùm ea cognoſcet, & adimplendi facultas dabitur. Longè autem diverſum eſt dicere, votum rei eſſe neceſſarium, & rem neceſſariam eſſe in voto: prius ſignificat, voluntatem obſervandi rem præceptam eſſe neceſſariam, quod verum eſt; poſterius, rem præceptam tantæ neceſſitatis eſſe ad ſalutem, ut ſi non reipsâ, ſaltem voto debeat haberi, quod non ſemper verum eſt, præſertim in rebus quæ ex præcepto dumtaxat neceſſariæ ſunt.

Obſervandum denique, eum qui ritè baptiſatur cenſeri habere aliquâ ratione votum Euchariſtiæ ſuſcipiendæ. 1°. ſecundùm aliquam accommodationem, quatenus ſcilicet omnis res tendit ad ſuam perfectionem & conſummationem, ſicut finis habetur in deſiderio & in intentione: atqui Euchariſtia eſt omnium Sacramentorum finis, & conſummatio ſpiritualis vitæ, cujus Baptiſmus eſt quidem principium; verùm per Euchariſtiam perfecta fit conjunctio cum Chriſto & Eccleſiâ. 2°. quia ritè baptiſatus jus habet ut communicet corpori & ſanguini Chriſti, ſicut ſponſa per Matrimonium acquirit jus in corpus ſponſi: ſed qui jus habet in rem aliquam, cenſetur deſiderare uſum ejuſmodi juris. His ita prænotatis, quæ dicendis lucem ma-

ximam afferent, errores & opiniones more nostro historicè referemus.

Errores & opiniones.

Inter Græcos recentiores nonnulli sunt, qui Eucharistiam reipsâ perceptam omnibus, sive parvulis sive adultis, medium esse necessarium ad salutem æternam existimant. Ita Simeon Thessalonicensis in Libro de Sacramentis; Nicolaus Cabasilas in primâ Oratione de vitâ in Christo, & alii quos appellat Arcudius Lib. 3. de Sacramento Eucharistiæ cap. 40.

Cardinalis Bona L. 2. rerum Liturgicarum cap. 19. refert Radulphum Ardentem Hugoni Victorino contemporaneum, sermone de die Paschæ; & illo antiquiorem Gualterium Aurelianensem, qui nono floruit sæculo, cap. 7. sui Capitularis, docuisse Eucharistiam absolutè necessariam esse ad salutem: quamquam exponi ille potest, ut & alii benè multi, de necessitate tantùm præcepti, non medii.

Novatores Calvinistæ, imprimis Albertinus, Dallæus, cæterique hujus sectæ Scriptores, concordi sententiâ affirmant, omnes ferè veteres SS. Patres, Augustinum præsertim, persuasum habuisse realem Eucharistiæ perceptionem omnibus, sive adultis sive infantibus, necessarium omnino esse medium ad salutem; neque alio fundamento nixos illos fuisse, ut tot sæculorum tractu infantibus simul cum Baptismo Eucharistiam administrarent: quam erroneam Novatorum sententiam comprimit Tridentinum Concilium Sess. 21. cap. 4. cùm docet, *sine* controversiâ credendum esse, Veteres *nullâ salutis necessitate* infantibus Eucharistiam dedisse.

T. 14. Conc. p. 847. C.

Inter Orthodoxos nonnulli concedunt hanc fuisse S. Augustini, Innocentii, & aliorum mentem; ut Sanctesius, Repetitione 6. de veritate Eucharistiæ cap. 7. Quamquam hunc excusare nititur Palavicinus, L. 17. Historiæ Conc. Trid. cap. 12. *Quia,* T. 3. p. 78.
inquit, *cùm ad Concilium venisset inter Theologos regios paucis mensibus post emissa eâ de re Concilii decreta, non potuit eorum sensum satis cognoscere.* Verùm Maldonatus qui longè post vixit, Commentario in caput 6. S. Joannis, scribit, opinionem necessitatis Eucharistiæ per sexcentos annos in Ecclesiâ viguisse. Pag. 719. D.

Inter Scholæ magistros tres potissimùm circumferuntur circa propositam quæstionem opiniones. Prima eorum qui existimant Eucharistiam in voto saltem implicito necessariam esse necessitate medii ad salutem: tùm quia illa finis est cæterorum Sacramentorum; tùm quia per Baptismum homo ordinatur ad Eucharistiam. Ita S. Th. 3. parte q. 73. art. 3. & q. 79. art. 1. ad 1. & inter recentiores ejus discipulos Contensonius, Theologiæ mentis & cordis Lib. 11. parte 2. Dissertatione 2. cap. 1. Secunda opinio eorum est, qui dicunt Eucharistiam in voto necessariam quidem esse, sed non tantâ necessitate quantâ Baptismus v. g. Namque quia Baptismus est principium vitæ spiritualis, per se necessarius est in re, & tantùm per accidens fit, ut ejus votum sufficiat: è contra, quia Eucharistia est consummatio & perfectio vitæ spiritualis, per accidens tantùm necessaria est in re, per se verò requiritur in voto. Tribuitur hæc opinio Cajetano, Dominico Soto, & aliis nonnullis. Tertia denique opinio, eorum est qui censent Eucharistiam neque in re, neque in voto necessariam esse ad salutem necessitate medii, sed

præcepti dumtaxat. His ita historicè narratis, sit

CONCLUSIO.

Sacramentum Eucharistiæ neque in re, neque in voto saltem proprio, necessarium est necessitate medii ad salutem, sive parvulis, sive adultis.

Probatur prima pars de perceptione reali, ex constanti ac perpetuâ fide & Traditione Ecclesiæ, ex quâ hæc argumenta eruimus.

Primum est, quia ea fuit semper Ecclesiæ fides ac doctrina, infantes statim à Baptismo suscepto morientes æternâ frui beatitudine: persuasum quippe semper ei fuit, per Baptismum deleri peccatum originale, conferri sanctificantem gratiam, & jus acquiri ad hæreditatem cœlestem. Hæc fides Ecclesiæ fundamentum habet in istis Christi Domini verbis, Joan. 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aquâ & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* & in istis Apostoli, Rom. 8. v. 1. *Nihil damnationis est iis qui sunt in Christo Jesu.* Porro ex eodem Apostolo, Galat. 3. v. 27. *Quicunque in Christo baptisati estis, Christum induistis.* Ergo infantes baptisati Christum induerunt & in ipso sunt; nihil ergo damnationis in se habent, per quod possint à regno cœlorum & vitâ æternâ excludi. Hinc generatim pronuntiat idem Apostolus, Ephesiorum 5. v. 26. Christum nos *mundasse lavacro aquæ in verbo vitæ.* & ad Titum 3. v. 5. *salvos nos fecisse per lavacrum regenerationis.*

Fidem hanc Ecclesiæ constanter docuerunt & propugnarunt utriusque Ecclesiæ, tùm Græcæ, tùm Latinæ, SS. Patres.

Ex Græcis, SS. Cyrillus Hierosolymitanus Ca-

techesi 18. Basilius Magnus Exhortatione ad Baptisma; Gregorius uterque, Nazianzenus & Nyssenus Hom. de Baptismo; Chrysostomus Hom. ad baptisandos, atque alii quos appellat Arcudius L. 3. de Euchar. cap. 42. & quos, ubi de Baptismo, retulimus.

Ex Latinis cæterorum omnium instar sufficiant S. Augustinus, ejusque fidelis discipulus & interpres S. Fulgentius.

S. Augustinus pluribus in locis affirmat infantes post susceptum Baptisma ex hac vitâ migrantes, æternam felicitatem assequi. Epistolâ 98. aliàs 23. ad Bonifacium. *Sicut*, inquit, (parvulus) *credere* T. 2. p. 268.
respondetur, ita etiam fidelis vocatur, non rem ipsâ A.
mente annuendo, sed ipsius rei Sacramentum percipiendo. Cùm autem homo sapere cœperit, non illud Sacramentum repetet, sed intelliget, ejusque veritati consonâ etiam voluntate coaptabitur. Hoc quamdiu non potest, valebit Sacramentum ad ejus tutelam adversùs contrarias potestates; & tantùm valebit, ut si ante rationis usum ex hac vitâ migraverit, per ipsum Sacramentum, commendante Ecclesiæ charitate, ab illâ condemnatione, quæ per unum hominem intravit in mundum, Christiano adjutorio liberetur.

Idem docet Epistolâ 166. aliàs 28. ad Hieronymum; sed disertissimè L. 1. de peccat. meritis & rem. cap. 19. *Verumtamen*, inquit, *si parvulus* T. 10. p. 14.
percepto baptismate de hac vitâ emigraverit, soluto F. G.
reatu cui originaliter erat obnoxius, perficietur in illo lumine veritatis, quod incommunicabiliter manens in æternum, justificatos præsentia Creatoris illuminat. Peccata enim sola separant inter homines & Deum, quæ solvuntur Christi gratiâ.

S. Fulgentius à Ferrando Diacono rogatus quid judicandum de salute juvenis cujusdam Æthiopis, qui morte instante baptisatus priùs decesserat, quàm Eucharistiam percepisset, ostendit multis Scripturæ locis, & auctoritate S. Augustini ductâ ex sermone ejus ad infantes, ejusmodi juvenem per Baptismum fieri membrum Christi ac participem effectûs Eucharistiæ, adeoque consortem regni cœlorum & Pag. 227. vitæ æternæ. *Arbitror*, inquit, *sancte frater, disputationem nostram præclari doctoris Augustini sermone firmatam; nec cuiquam esse aliquatenus ambigendum, tunc unum quemque Fidelium corporis sanguinisque Dominici participem fieri, quando in Baptismate membrum corporis Christi efficitur, nec alienari ab eo panis calicisque consortio, etiamsi antequam panem illum comedat, & calicem bibat, de hoc sæculo in unitate corporis Christi constitutus abscedat.* Nihil potest in rem nostram disertius afferri.

Hac inspectâ & probatâ Ecclesiæ totius Traditione, Concilium Tridentinum Sess. 21. c. 4. declarat T. 14. Conc. p. 847. B.C. *parvulos usu rationis carentes nullâ obligari necessitate ad sacramentalem Eucharistiæ communionem.* Rationem hanc subjungit: *Siquidem per Baptismi lavacrum regenerati & Christo incorporati, adeptam jam filiorum gratiam in illâ ætate amittere non possunt.*

Ibid. E. Et Canone 4. ejusdem Sess. sic definit: *Si quis dixerit, parvulis, antequam ad annos discretionis pervenerint, necessariam esse Eucharistiæ communionem; anathema sit.*

Secundum argumentum est: Si Ecclesia semper credidit eos qui morte præventi baptisari non possunt, & Baptismum sani non neglexerant, salutem æternam consequi propter Baptismi desiderium,

quod procedit ex fide per dilectionem operante; ut patet ex S. Ambrosio, Oratione de obitu Valentini. ni junioris; ex S. Augustino L. 4. de Baptismo contra Donatistas c. 22. & L. 1. de animâ & ejus origine c. 9. ex Innocentio III. Cap. *Apostolicam. De Presbytero non baptisato.* à fortiori semper credidit infantes post susceptum Baptismum sine actuali Eucharistiæ perceptione vitam æternam adipisci.

Tertium argumentum est: quia si reipsâ existimasset Ecclesia, Sacramentum Eucharistiæ medium esse absolutè necessarium ad salutem, proculdubio priscum suum morem illud simul cum Baptismo infantibus administrandi non immutasset; imò potius inclinante jam eâ consuetudine, tam pernicioso errori totis viribus obstitisset, quomodo nunc haud dubiè obsisteret, si animadverteret Baptismum infantibus non conferri. At ne leve quidem occurrit in Antiquitate hujusce obsistentiæ vestigium, licet multis ab hinc sæculis desierit in Latinâ Ecclesiâ illa consuetudo, Eucharistiam simul cum Baptismo infantibus administrandi, de quâ Græci nunquam litem nobis moverunt, qui alia benè multa longè momenti levioris objectarunt.

Quartum argumentum est: quia Ecclesia semper existimavit tantæ necessitatis esse Baptismum, ut omnibus, seu Gentilibus, seu Judæis, seu Christianis laïcis, etiam mulieribus, potestatem fecerit Sacramentum illud in casu extremæ necessitatis constitutis administrandi: non ita verò permisit omnibus indiscriminatim facultatem conficiendi vel administrandi Eucharistiam.

Quintum denique argumentum petitur ex ratione theologicâ quam suggerit Concilium Trid.

Sess. 21. cap. 4. citato, quia nempe Eucharistia destinatur ad conservandam gratiam per Baptismum acceptam : sed infantes tali conservatione non indigent, qui gratiam hanc, quamdiu rationis usu carent, amittere non possunt.

Præterea : Illud non est necessarium necessitate medii in re susceptum, quod ex naturâ suâ supponit remissionem peccatorum, & præviam gratiam sanctificantem in suscipiente ; quod per se institutum non est ad primam gratiam conferendam, sed tantùm conservandam, neque ad delendum peccatum, sed ad illud præcavendum : atqui talis est Eucharistia, quæ supponit ex naturâ suâ remissionem peccatorum, ac præviam gratiam in suscipiente ; neque per se instituta est ad tollendum peccatum, hoc enim proprium est dumtaxat Baptismi & Pœnitentiæ, quæ idcirco dicuntur Sacramenta mortuorum. Et certè Eucharistia instituta est per modum alimenti, quo anima sustentatur : sed alimentum supponit vitam in manducante. Denique ejus effectus est confirmatio in bono & in gratiâ, quod proprium est alimenti spiritualis.

Secunda pars Conclusionis, nempe Eucharistiam non esse necessariam in voto, probatur. 1°. quia ea res nequidem in voto medium censeri debet ad salutem absolutè necessarium, quæ destinata non est ad conferendum aliquem gratiæ effectum absolutè necessarium ad salutem : atqui talis est Eucharistia, ex mox probatis. Neque dicas effectum Eucharistiæ esse incorporationem cum Christo, sine quâ nemo potest salvus fieri. Namque modus seu ratio quâ homo per Eucharistiam cum Christo incorporatur, absolutè necessaria non est ad salutem : siquidem prima non est incorporatio, quæ jam facta suppo-

nitur in Baptismo, & quæ sola sufficit ut quis sit membrum Christi, filius Dei adoptivus, & consequenter jus habeat ad hæreditatem cœlestem.

IIº. quia in adversâ sententiâ par videretur esse Baptismi & Eucharistiæ necessitas. Sicut enim Baptismus actu susceptus absolutè necessarius non est, cùm per martyrium, & perfectam contritionem Baptismi votum includentem suppleri possit; ita quoque Eucharistia, in sensu adversariorum, re suscepta, necessaria quidem non est, sed in voto saltem ac desiderio. Neque dici potest, Baptismi votum debere esse explicitum, Eucharistiæ verò sufficere implicitum. Namque qui perfectum Dei amorem super omnia haberet, & de Baptismo nihil unquam audivisset, ille certè votum Baptismi explicitum non haberet, sed implicitum duntaxat, & tamen salvus esset: qui enim diligit, non manet in morte.

IIIº. quia si Ecclesia pro infantibus, dum baptisantur, votum haberet Eucharistiæ, quod illa existimaret ad salutem necessarium, haud dubiè votum illud, ubi primùm opportuna se daret occasio, adimpleret, neque discretionis annos expectaret ut infantes Eucharistiæ participes faceret; aut saltem, cùm urget mortis periculum, illo tam necessario viatico eos non defraudaret, quod tamen à moribus & disciplinâ præsentis Ecclesiæ alienum est.

Dixi in Conclusione, Eucharistiam in voto saltem proprio non esse medium ad salutem necessarium. Si enim intelligatur votum impropriè, quatenus scilicet est voluntas generalis adimplendi quidquid à Christo fuit præscriptum, haud dubiè votum istud necessarium est, & semper includitur in charitate perfectâ, ut inter prænotata diximus; sed

tale votum non tantùm Eucharistiam respicit, sed rem quamlibet aliam à Christo præscriptam: quamquam is qui baptisatur, aliquo sensu dici potest habere votum Eucharistiæ, ut observavimus.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1°. hanc Christi sententiam apud S. Joan. c. 6. v. 54. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* quibus certè verbis medii necessitas exprimi videtur, perinde ac istis, Joan. 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aquâ & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*; aut istis Lucæ 13. v. 3. *Nisi pœnitentiam habueritis omnes simul peribitis.* Ergo &c.

Resp. nego ant. Namque, ut optimè advertit Sanctesius Ebroïcensis Episcopus, sextâ Repetitione de veritate Eucharistiæ c. 7. ex hac Christi sententiâ non potest inferri necessariam esse Eucharistiam necessitate medii, ex quâ inferri non potest neminem absolutè vitam æternam assequi posse sine participatione reali corporis & sanguinis Christi: atqui ex sententiâ Christi id minimè potest inferri, cùm ipse alibi jam monuisset, per fidem haberi posse vitam æternam: *Qui credit in me*, inquit Joan. 6. v. 47. *habet vitam æternam.* Deinde, pergit Auctor citatus, non dixit Christus, *Nisi manducaveritis &c. non habebitis vitam æternam*, sed solùm dixit, *non habebitis vitam in vobis*; hoc est, vitam permanentem, quæ est ipse Christus vitæ omnis fons & origo: adeoque innuit tantùm Christus hoc præcepto, certum modum vitam possidendi, quo nempe habitet realiter in sumente, ita ut caro Christi habitans in nobis vitam permanentem nobis conferat.

Itaque hæc Christi sententia, *Nisi manducaveri*is *&c.* ad solos adultos dirigitur, ac præcepti necessitatem exprimit, non medii: neque, ut in prænoatis diximus, ex solâ loquendi ratione, sed potissimùm ex subjectâ materiâ dignosci debet & distin;ui necessitas medii à necessitate præcepti. Eadem juidem est loquendi ratio in hac duplici Christi ententiâ, *Nisi manducaveritis &c.* &, *Nisi pœnientiam egeritis*; sed diversa est materia seu res præ:epta. Pœnitentia quippe absolutè necessaria est apsis post Baptismum; non ita Eucharistia, quia lla continet & confert eum gratiæ spiritualis effe&um sine quo nemo potest salvus esse, non verò ista.

Neque conferri debet ista Christi sententia, *Nisi manducaveritis*, cum aliâ, de Baptismo, *Nisi quis renatus fuerit*: diversa enim planè est loquendi ratio, ut per se patet. Posterior enim omnes complectitur, & neminem excipit, sive adultus sit, sive arvulus; prior ad eos dirigitur quos præsentes al›quebatur Christus, & in eorum personâ ad om›s adultos præcepti capaces: unde per Apostolum nditiones præscribit necessarias, quibus vult præ›tum istud observari, nempe ut si quis de pane › comedat & de calice bibat, seipsum probet, id conscientiam suam adeat, & ab omni labe mor- priùs eam purget, quàm accedat ad sacram men-. At infantibus nihil tale præcipi potest; erc.

bjicies 2°. Hanc Christi sententiam, *Nisi manveritis carnem &c.* de manducatione reali om-, sive adultis sive parvulis, necessariâ interprent Veteres, imprimis Innocentius I. S. Auus, & Gelasius S. Pontifex.

Innocentius I. Epistolâ ad Patres Concilii Milevitani, inter Augustinianas 182. aliàs 93. sic loquitur refellens Pelagianos: *Illud verò quod eos vestra fraternitas asserit prædicare, parvulos æternæ vitæ præmiis, etiam sine Baptismatis gratiâ posse donari, perfatuum est. Nisi enim manducaverint carnem filii hominis, & biberint ejus sanguinem, non habebunt vitam in semetipsis. Qui autem hanc eis sine regeneratione defendunt, videntur ipsum Baptismum velle cassare, cùm prædicant hos habere, quod in eos creditur nonnisi Baptismate conferendum. Si ergo nihil volunt officere, non renasci fateantur necesse est, nec regenerationis sacra fluenta prodesse.*

T. 2. p. 640. B.

Hanc Innocentii sententiam sæpius cum laude commemorat S. Augustinus, eamque, tanquam Sedis Apostolicæ definitionem, suspicit. Ita Epistolâ 180. aliàs 106. ad Paulinum c. 8. L. 2. ad Bonifacium contra duas Epistolas Pelagianorum c. 4. L. 1. contra Julianum cap. 4. *Sancto Innocentio*, inquit alloquens Julianum, *vide quid respondeas....qui parvulos definivit, nisi manducaverint carnem Filii hominis, vitam prorsus habere non posse. Huic responde: imò ipsi Domino, cujus ille Antistes usus est testimonio.* Ibidem ostendit sanctus Doctor, Innocentii sententiam totius esse Ecclesiæ fidem.

T. 10. pag. 504. A. B.

S. igitur Augustinus pluribus in locis, sed maximè L. 1. de peccat. mer. & rem. cap. 20. necessitatem absolutam Eucharistiæ, etiam pro parvulis, agnoscit & probat pugnans adversùs commentitiam distinctionem regni cœlorum à vitâ æternâ, quam excogitaverant Pelagiani. Scilicet cùm nullum illi agnoscerent originale peccatum, aliunde tamen necessitatem Baptismi admitterent, quia dixit Christus, *Nisi quis renatus fuerit ex aquâ & Spiritu*

Scopus &

sancto,

[redacted]

sancto, non potest introire in regnum Dei: infantes sine Baptismo morientes excludebant quidem à regno cœlorum, defectu Baptismi, sed vitâ æternâ eos donari contendebant, innocentiæ merito, ut pote qui nullâ forent labe originis infecti. En Pelagianorum error, quem confutandum aggreditur sanctus Doctor, & quem eo potissimùm argumento revincit: nempe, Sicut in Scripturis regnum cœlorum tribuitur efficaciæ Baptismi, quia dictum est, *Nisi quis renatus fuerit &c.* ita vita æterna tribuitur Eucharistiæ manducationi, quia similiter dixit Christus, *Nisi manducaveritis carnem &c.* & sicut propter defectum Baptismi infantes morientes excluduntur à regno cœlorum, ita pariter propter defectum Eucharistiæ debent iidem excludi à vitâ æternâ: atqui infantes sine Baptismo morientes Eucharistiam non percepêre, quæ nonnisi baptisatis potest concedi; ergo infantes sine Baptismo & Eucharistiâ morientes excludi debent non tantùm à regno cœlorum, sed etiam à vitâ æternâ. En tota S. Doctoris argumentatio, ex quâ colligere est parem ipsi visam fuisse necessitatem Eucharistiæ & Baptismi. En verba: *Terrentur autem isti*, nempe Pelagiani, *sententiâ Domini dicentis, Nisi quis renatus fuerit denuò, non videbit regnum Dei; quod cùm exponeret, ait, Nisi quis renatus fuerit ex aquâ & Spiritu, non intrabit in regnum cœlorum. Et propterea conantur parvulis non baptisatis innocentiæ merito salutem ac vitam æternam tribuere; sed quia baptisati non sunt, eos à regno cœlorum facere alienos, novâ quâdam ac mirabili præsumptione, quasi salus ac vita æterna possit esse præter Christi hæreditatem, præter regnum cœlorum. Habent enim videlicet quò confugiant, atque ubi delitescant, quia non*

Argumentatio S. Augustini.

Ib. p. 15. A.

ait Dominus, Si quis non renatus fuerit ex aquâ & spiritu non habebit vitam; sed ait, non intrabit in regnum Dei. Nam si illud dixisset, nulla hinc dubitatio posset oboriri. Auferatur ergo dubitatio: jam Dominum audiamus, non suspiciones conjecturasque mortalium: Dominum audiamus, inquam, non quidem de hoc Sacramento lavacri dicentem, sed de Sacramento sanctæ mensæ suæ, quò nemo ritè nisi baptisatus accedit, Nisi manducaveritis carnem meam & biberitis sanguinem meum, non habebitis vitam in vobis. Quid ultra querimus? Quid ad hoc responderi potest, nisi pertinacia pugnaces nervos adversùs constantiam perspicuæ veritatis intendat? An verò quisquam etiam hoc dicere audebit, quòd ad parvulos hæc sententia non pertineat, possintque sine participatione corporis hujus & sanguinis in se habere vitam; quia non ait, Qui non manducaverit, sicut de Baptismo, Qui non renatus fuerit: sed ait, Si non manducaveritis; velut eos alloquens qui audire & intelligere poterant, quod utique non valent parvuli? Sed qui hoc dicit, non attendit, quia nisi omnes ista sententia teneat, ut sine corpore & sanguine filii hominis vitam habere non possint, frustra etiam ætas major id curat. Potest enim, si non voluntatem, sed verba loquentis attendas, eis solis videri dictum, quibus tunc Dominus loquebatur: quia non ait, Qui non manducaverit, sed, Si non manducaveritis.

Eodem L. c. 24. initio: *Optimè*, inquit, *Punici Christiani Baptismum ipsum nihil aliud quàm salutem, & Sacramentum corporis Christi, nibil aliud quàm vitam vocant. Unde? nisi ex antiquâ, ut existimo, & Apostolicâ Traditione, quâ Ecclesiæ Christi insitum tenent, præter Baptismum & participationem mensæ Dominicæ, non solùm ad regnum Dei,*

B. p. 19. E.

sed nec ad salutem & vitam æternam posse quemquam hominum pervenire.....Et paulò post: *Si ergo, ut tot & tanta divina testimonia concinunt, nec salus nec vita æterna sine Baptismo & corpore & sanguine Domini cuiquam speranda est, frustra sine his promittitur parvulis. Porro si à salute ac vitâ æterna hominem nisi peccata separant, per hæc Sacramenta nonnisi peccati reatus in parvulis solvitur.* Ib p. 20. A

Et L. 3. contra Julianum cap. 1. *An*, inquit, *dicente Christo, Si non manducaveritis carnem meam & biberitis meum sanguinem non habebitis vitam in vobis; dicturus fueram parvulum habiturum vitam, qui sine isto Sacramento finisset hanc vitam?* Ib. p. 554 E. F.

Post S. Augustinum Gelasius S. Pontifex qui sedit an. 492. in Epistolâ 7. quæ est ad Episcopos per Picenum, adversùs Pelagianos ita disputat: *Ipse Dominus J. C. cœlesti voce pronuntiat, Qui non manducaverit carnem filii hominis, & biberit sanguinem ejus &c. ubi utique neminem videmus exceptum: nec ausus est aliquis dicere, parvulum sine hoc Sacramento salutari ad vitam æternam posse perduci; sine illâ autem vitâ, in perpetuâ futurum morte non dubium est.* Gelasius. T 4 Conc. p. 1177. D.

Ex his porro testimoniis sic arguitur: Illud necessarium est necessitate non tantùm præcepti, sed etiam medii ad salutem, quod Innocentius I. Augustinus, Gelasius, non tantùm adultis, sed etiam ipsis infantibus, qui præcepti haud dubiè capaces non sunt, necessarium esse pronuntiant, ut vitam æternam assequantur: atqui Innocentius I. Augustinus, Gelasius ita pronuntiant: imò S. Augustinus ex professo cap. 20. L. 1. de pecc. mer. & rem. refellit eos qui hanc Christi sententiam, *Nisi manducaveritis &c.* ad solos adultos restringunt. Existimant Argumentum.

igitur Eucharistiam esse medium necessarium ad salutem.

Respondent multi Theologi post S. Th. 3. parte q. 73. art. 3. in responsione ad primum, S. Augustinum non loqui de reali & actuali perceptione Eucharistiæ, sed de spirituali dumtaxat in voto saltem implicito, ac ratione effectûs, nempe incorporationis cum Christo, ejusque corpore mystico, quod est Ecclesia, qui quidem Eucharistiæ effectus cùm per Baptismum obtineatur, qui Baptismo privatur, & illo quoque privatur effectu; adeoque vitâ æternâ, quæ iis tantùm promittitur, qui Christi carnem saltem spiritualiter manducant: atque hinc concludit sanctus Doctor adversùs Pelagianos, infantes sine Baptismo morientes non tantùm à regno cœlorum excludi, sed etiam à vitâ æternâ, cùm careant effectu tùm Baptismi, tùm Eucharistiæ. Hanc esse S. Doctoris mentem probant, & ex scopo ipsius atque instituto, quod paulò ante declaravimus; & ex eo quod sæpius inculcat, eum scilicet qui ritè baptisatur, participem fieri corporis & sanguinis Christi, ut pote qui membrum ipsius fiat & societati Fidelium adunetur. Id expressis S. Doctoris verbis ex quodam ejus sermone depromptis probat S. Fulgentius, loco inter probationes Conclusionis allato: istud verò declarat S. ipse Augustinus, tùm
T.3.part.2. p.500. C. Tract. 26. in Joan. ubi pronuntiat, hoc esse manducare carnem, & bibere sanguinem, in Christo manere, & manentem in se habere; atque *hunc cibum & potum intelligi societatem corporis Christi & membrorum ejus*, quæ virtus est, seu effectus Sacramenti corporis Christi. Tùm Lib. 3. de pecc. mer.
T. 10. pag. 75. A. ac remis. cap. 4. ubi sic loquitur: *Nonne veritas sine ullâ ambiguitate proclamat, non solùm in regnum*

[redacted]

Dei non baptisatos parvulos intrare non posse, sed nec vitam æternam habere posse, præter Christi corpus, cui ut incorporentur Sacramento Baptismatis imbuuntur? Igitur tota S. Doctoris disputatio adversùs commentitiam distinctionem Pelagianorum regni cœlorum à vitâ æternâ, hoc ferè argumento concluditur, juxta responsionem hanc: Illi tantùm æternæ vitæ participes esse possunt, qui sunt membra Christi, ejusque corporis mystici, nempe Ecclesiæ: atqui infantes sine Baptismo morientes non sunt membra Christi, nec ad ejus corpus mysticum, nempe Ecclesiam, pertinent; qui enim Christi carnem nequidem spiritualiter manducarunt, ii Christo incorporati dici non possunt, neque ejus membra, per illam siquidem manducationem homo unitur cum Christo totius vitæ fonte, à quo vitam ipse accipit: atqui infantes non baptisati Christi carnem nullatenus manducant, nec realiter, solis enim baptisatis datur Eucharistia, nec spiritualiter, spiritualis enim hæc manducatio fit in Baptismo & per Baptismum; igitur ejusmodi infantes non baptisati nullatenus Christo incorporantur, ejusque membra fiunt, & consequenter vitam in se non habent; adeoque si eo in statu moriuntur, excluduntur non tantùm à regno cœlorum, sed etiam à vitâ æternâ.

Verùm responsio hæc, etsi summorum virorum calculo probata, propositis ex Augustino testimoniis plenè satisfacere non videtur; ac facile est ostendere, S. Doctorem non de spirituali dumtaxat loqui manducatione Eucharistiæ, ratione effectûs, sed etiam de reali & actuali. *Refellitur solutio. Momenta quibus ostenditur S. Augustinum loqui de perceptione reali & actuali Eucharistiæ.*

I°. quia manducationem illam spiritualem, seu potius effectum Eucharistiæ necessarium esse contendit, ut quis vitam æternam assequatur: atqui ef-

fectus ille non est absolutè necessarius, ex dictis; quia gratiam sanctificantem primò ac per se non confert Eucharistia, sed eam per Baptismum jam collatam præsupponit. Neque dicas effectum illum esse incorporationem cum Christo, sine quâ nemo potest salvus esse: fatemur quidem, sed talis incorporatio obtinetur per Baptismum solum sine Eucharistiâ; atque incorporationis modus, qui proprius est Eucharistiæ, non est absolutè necessarius ad salutem, aut si est, ab ipso Baptismi effectu nullatenus distinguitur.

II°. quia expressis verbis S. Augustinus L. 1. de pecc. mer. & rem. cap. 20. citato, distinguit inter necessitatem Baptismi ad habendum regnum, & necessitatem Eucharistiæ ad habendam vitam æternam; aitque hanc Christi sententiam, *Nisi manducaveritis &c.* non de Sacramento lavacri esse intelligendam, sed de Sacramento sanctæ mensæ Christi, & non solùm ad adultos, sed etiam ad ipsos infantes pertinere. Atqui si de solo Eucharistiæ voto, ejusque spirituali dumtaxat manducatione ratione effectûs ageret, frustra inter utrumque Sacramentum distingueret: manducatio siquidem spiritualis Eucharistiæ, ejusque votum saltem implicitum, & effectus, incorporatio scilicet cum Christo ejusque corpore mystico, ab ipso effectu Baptismi non distinguitur, in quo semper continetur.

III°. quia cap. 24. citati L. 1. de pecc. mer. & rem. & cap. 1. L. 3. contra Julianum expressè ait numero plurali, *per hæc Sacramenta*, nempe Baptismum & Eucharistiam, solvi reatum peccati; & sine *isto Sacramento*, nempe Eucharistiâ, infantem non posse habere vitam æternam. Igitur non loquitur tantùm de re Sacramenti, seu effectu, sed de

ipso Sacramento, seu signo exteriori.

IV°. quia loquitur sanctus Doctor de illâ Eucharistiæ dispensatione quæ suâ ætate in usu erat: at ætate Augustini verè de facto & sacramentaliter concedebatur infantibus Eucharistia. *Illis*, inquit T. 10. pag.
L. 2. Operis imperfecti contra Julianum n. 30. *mi-* p. 967. D.
nistratur sanguis quem bibunt, ut vitam habere possint. Et Sermone 174. aliàs 8. de verbis Apostoli,
Infantes sunt, inquit, *sed mensa ejus participes fiunt*, T. 5. p. 834.
ut habeant in se vitam. Igitur loquitur de reali & A. B.
sacramentali Eucharistiæ dispensatione, etiam respectu infantium; non verò de solâ spirituali ejus perceptione in Baptismo.

V°. quia citato cap. 20. L. 1. de pecc. mer. & rem. de illâ loquitur Eucharistiæ perceptione, *ad* T. 10, p. 15
quam nemo nisi ritè baptisatus potest accedere. Lege C.
verba: Atqui de solâ reali & sacramentali perceptione potest hoc intelligi. Namque sine Baptismo re percepto, & cum fide & charitate perfectâ, potest quis spiritualiter particeps esse corporis & sanguinis Christi, ejusque votum seu desiderium non tantùm implicitum habere, sed etiam explicitum. V.g. si Catechumenus ante susceptum Baptisma perfectè ac super omnia Deum diligat, ac morte præveniatur, ex voto Baptismi ac perfectâ charitate justificatur.

VI° denique, quia nisi Augustinum intelligas de verâ ac sacramentali Eucharistiæ perceptione infantibus necessariâ ad habendam vitam æternam, vix concipias quomodo intentum suum obtineat adversùs Pelagianos. Namque hoc unum intendit, infantes nempe sine Baptismo morientes non tantùm à regno cœlorum excludi, quod fatebantur illi, sed etiam à vitâ æternâ: quod probat, quia si-

cut Baptismo promittitur regnum cœlorum; ita Eucharistiæ: At si de solâ Eucharistiæ perceptione spirituali, ratione effectûs qui in ipso Baptismo continetur, loqueretur, vix quidquam profecisset adversùs Pelagianos: facilè enim illi reposuissent, effectum illum ab effectu Baptismi distinctum non esse, & consequenter non aliud ipsi tribuendum, quàm quod effectui Baptismi tribuitur, ut nempe infantes participes faciat regni cœlorum; & ut ex adverso, infantes tali effectu privati, priventur regno cœlorum, non autem vitâ æternâ, quæ illorum innocentiæ, ut putabant illi, debetur.

His igitur momentis adducimur, ut credamus S. Augustinum locis in Objectione citatis, loqui de verâ, reali & sacramentali Eucharistiæ perceptione: quia tamen ex aliis ejusdem S. Doctoris testimoniis certissimè constat, eum non existimasse hanc realem & sacramentalem perceptionem medium esse absolutè necessarium ad salutem, hinc ut in speciem contraria testimonia concilientur,

Respondeo S. Doctorem non ex propriâ mente atque sententiâ dixisse Eucharistiam infantibus esse necessariam ad habendam vitam æternam, sed in sententiâ & hypothesi Pelagianorum, quâ suppositâ, & non concessâ, ad hominem, ut dicitur, arguit in hunc ferè modum: Nemo non baptisatus est particeps corporis Domini; Nemo non particeps corporis Domini habet vitam. Sicut enim de Baptismo dicitur, *Nisi quis renatus fuerit ex aquâ & spiritu, non potest introire in regnum Dei*; ita de Eucharistiâ, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Ergo nemo non baptisatus habet vitam & consequenter, datâ & non concessâ illâ distinc

tione inter regnum cœlorum & vitam æternam, adhuc sequitur infantes sine Baptismo morientes non tantùm regnum Dei non obtinere, defectu Baptismi, sed neque vitam æternam, defectu Eucharistiæ. Argumentum istud eo validiùs premebat Pelagianos, quòd juxta usum tunc temporis receptum, de facto simul cum Baptismo conferebatur infantibus Eucharistia; & sicut ipsi negabant infantes non baptisatos habere regnum cœlorum, quia illud solummodo baptisatis promittitur, ita & consequenter negare debebant eos habere vitam æternam, quia iis quoque promittitur tantùm qui carnem Christi manducant, & bibunt ejus sanguinem. Porro qui non baptisantur, eam carnem non manducant: *Ad sacram enim mensam*, inquit Augustinus, *nemo nisi ritè baptisatus admittitur.*

Hanc arguendi ad hominem rationem videtur insinuare sanctus Doctor loco citato ex c. 4. L. 1. contra Julianum, cùm ait: *Sancto Innocentio vide quid respondeas &c.* Præterea, ita sæpe disputat de vitâ quam Eucharistia tribuit, quasi alia foret à salute, quam tribuit Baptismus, quod certè nonnisi per figuram concessionis potest intelligi: & quod me maximè movet, in omnibus antea citatis testimoniis nunquam directè impugnat fictitiam illam distinctionem regni cœlorum à vitâ æternâ, sed eâ suppositâ & non concessâ, ostendit infantibus æquè necessariam esse Eucharistiam ad habendam vitam æternam, ac Baptismum ad habendum regnum cœlorum, adeoque sine utroque Sacramento morientes excludi & à regno cœlorum & à vitâ æternâ. Igitur videtur sanctus Doctor arguere ad hominem, ex hypothesi ac sententiâ Pelagianorum circa distinctionem regni cœlorum à vitâ æternâ,

quâ suppositâ, eos adhuc invictè refellit. Facilior nobis inter alias videtur hæc ratio exponendi mentem & verba S. Augustini antea laudata, quæ, nostro quidem judicio, de aliâ, quàm de verâ & sacramentali Eucharistiæ perceptione, intelligi non possunt, ut probant sex momenta quæ adduximus.

Instabis 1°. Totum istud S. Augustini ratiocinium, quod ad hominem dicimus, nihil omnino probat adversùs Pelagianos, cùm falsâ nitatur suppositione. Scilicet, ut rectè evincat sanctus Doctor, in eorum sententiâ infantes sine Baptismo & Eucharistiâ morientes non tantùm à regno cœlorum, sed etiam à vitâ æternâ excludi, supponere debet, tanquam à Pelagianis concessum, realem & actualem Eucharistiæ perceptionem esse necessariam ad habendam vitam æternam, sicut concedebant necessarium esse Baptismum ad regnum cœlorum: atqui hoc ipsum est quod illi negabant, contendentes hanc Christi sententiam, *Nisi manducaveritis &c.* ad solos adultos pertinere, non verò ad infantes: in eorum igitur sententiâ nihil probaret adductum S. Augustini ratiocinium. E contra si supponamus S. Doctorem ex propriâ mente atque sententiâ, quæ communis erat tunc temporis, urgere realem & actualem Eucharistiæ perceptionem, tanquam medium ad salutem necessarium, rectè concludit ejus argumentum, ac intentum assequitur.

Resp. nego ant. ejusque probationem. Namque 1°. retorqueri facilè potest hæc eadem instantia adversùs manducationem spiritualem Eucharistiæ quæ fit in Baptismo, de quâ S. Doctorem adversarii nostri interpretantur, quam certè Pelagiani, perinde ac realem & actualem, negabant necessariam esse ad habendam vitam æternam: solvenda igitur

est adversariis nostris hæc instantia, sicut & nobis. 2°. Ut stet robur & vis argumentationis S. Augustini adversùs Pelagianos, necesse non est ut supponat tanquam ab ipsis concessum, actualem Eucharistiæ perceptionem necessariam esse absolutè ad habendam vitam æternam; sed satis est ut ex certâ consecutionis lege adigat eos id fateri, quod ex eorum principiis necessariò sequitur. Idcirco enim dicebant necessarium Baptismum ad regnum cœlorum, quia dixit Christus, *Nisi quis renatus fuerit &c.* at idem de Eucharistiâ ad habendam vitam dixit, *Nisi manducaveritis carnem &c.* Ergo, concludit sanctus Doctor, tam necessaria est Eucharistia ad vitam æternam, quàm Baptismus ad regnum cœlorum, etiam suppositâ fictitiâ illâ distinctione regni cœlorum à vitâ æternâ; & consequenter infantes sine Baptismo & Eucharistiâ morientes excluduntur & à regno cœlorum & à vitâ æternâ. En argumentum S. Doctoris, quod optimum est ac rectè premit Pelagianos.

Instabis 2°. Multi alii SS. Patres idem cum Augustino de necessitate Eucharistiæ censuêre, qui de Pelagianis ne cogitabant quidem; igitur illi ex suâ propriâ mente atque sententiâ docuerunt Eucharistiam non tantùm adultis necessariam esse, sed etiam infantibus ad habendam vitam æternam.

Resp. dist. conseq. docuerunt Eucharistiam esse necessariam ex præcepto & usu Ecclesiæ diu recepto de concedendâ, etiam infantibus, Eucharistiâ, concedo: esse necessariam absolutè, tanquam medium sine quo salus æterna non potest obtineri, nego. Igitur SS. illi Doctores ad usum suo tempore receptum attendentes, Eucharistiam omnibus, ipsis quoque infantibus, necessariam dixerunt, necessi-

tate scilicet præcepti & usûs ecclesiastici, ejusque perceptioni gratiam & vitam æternam adscribebant, quam tamen sine illâ haberi posse fatebantur; sicut sumptioni utriusque speciei, pro disciplinâ sui temporis, nonnunquam gratiam Sacramenti tribuunt, quæ tamen integra habetur ex perceptione unius speciei.

Instabis 3°. Infantes sunt incapaces præcepti; ergo cùm SS. Patres affirmant Eucharistiam ipsis esse necessariam, intelligendi sunt de necessitate medii, non verò præcepti.

Resp. dist. ant. Infantes sunt incapaces præcepti, quod proprio motu ac voluntate adimpleant, concedo: quod adimpleant motu & voluntate alienâ, nempe eorum per quos offeruntur Ecclesiæ ut baptisentur & Eucharistiam percipiant, nego. Capaces enim sunt recipiendæ gratiæ quæ per Eucharistiam confertur, adeoque & ipsius actualis Eucharistiæ perceptionis, cujus tamen neglectæ rei non sunt, cùm præ ætatis infirmitate præceptum illud propriâ voluntate non possint adimplere; sed ipsi parentes, aut quicunque infantium illorum curam gerunt, qui Ecclesiæ præceptum erga illos exequi tenentur, ac peccant, nisi exequantur.

Instabis 4°. Non aliâ quàm necessitatis absolutæ causâ duci potuit Ecclesia, ut per duodecim sæcula infantibus Eucharistiam dispensaverit; ergo &c.

Resp. nego ant. Sine controversiâ enim credendum est, inquit Conc. Trid. Sess. 21. cap. 4. SS. Patres nullâ salutis necessitate id fecisse, sed probabilem causam pro illius temporis ratione habuisse. Et certè pari argumento conficeretur, Sacramentum Confirmationis esse absolutè necessarium ad salutem; simul enim cum Baptismo & Eucharistiâ solebat antiquitus ministrari.

T. 14. Conc. p. 847. C.

Inſtabis 5°. Alimentum ſpirituale abſolutè neceſſarium eſt ad conſervationem vitæ ſpiritualis, ſicut alimentum corporale ad conſervationem vitæ corporalis : ſed Euchariſtia eſt alimentum ſpirituale ; ergo &c.

Reſp. 1°. diſt. ant. in adultis qui vitam ſpiritualem poſſunt amittere, eſto : in parvulis qui eam, quamdiu rationis uſu carent, amittere non poſſunt, nego. Verùm, neque etiam in adultis neceſſaria eſt abſolutè & ſimpliciter Euchariſtia ad conſervationem vitæ ſpiritualis : ſolo enim Dei concurſu ſupernaturali, ac virtutum exercitio conſervari poteſt ; atque ſi quis poſt receptam ſacramentalem abſolutionem ante Euchariſtiæ perceptionem è vivis excederet, haud dubiè in ſe conſervaret vitam ſpiritualem ſine Euchariſtiâ. Multùm tamen eam juvare & utilem eſſe, imò ex præcepto Chriſti neceſſariam ut ſuperentur tentationes, peccata caveantur ac gratia conſervetur, nemo Catholicus inficias ibit.

Reſp. 2°. diſparem eſſe conditionem alimenti ſpiritualis & materialis: iſtud convertitur in ſubſtantiam ejus qui nutritur, adeoque ni realiter ſumatur, vitam conſervare non poteſt ; illud verò convertit hominem in ſeipſum. Porro Chriſtus qui eſt alimentum ſpirituale animarum noſtrarum, poteſt eas ſibi unione gratiæ intimâ ſociare, abſque reali Euchariſtiæ perceptione.

Fruſtra quis hîc opponeret auctoritatem S. Thomæ, qui 3. parte q. 79. art. 1. ad 1. docet Euchariſtiam, ſaltem in voto, ſeu perſonali, ſeu alieno, eſſe neceſſariam. Namque fatemur hanc fuiſſe S. Doctoris mentem : ſed quæ affert momenta, ſatis firma & efficacia nobis non videntur ; ad ſummum

enim probant necessarium esse votum Eucharistiæ, non verò Eucharistiam necessariam esse in voto, quæ duo distincta esse supra prænotato tertio observavimus.

ARTICULUS II.

Utrum detur præceptum divinum sumendi Eucharistiam sub utrâque specie.

Prænotanda.

OBservandum 1°. Eucharistiam spectari posse vel ut sacrificium, vel ut Sacramentum. Sub priori respectu necessariam esse utriusque speciei consecrationem & consumptionem, fatentur Orthodoxi: hîc autem illam simpliciter ut Sacramentum est spectamus, & quærimus an necessaria quoque sit utraque species ad naturam & substantiam Sacramenti.

Observandum 2°. in Sacramentorum dispensatione distingui debere tùm Sacramenti substantiam, tùm ejus administrandi modum ac disciplinam, atque, ut loquitur Conc. Trid. Sess. 21. cap. 2. *hanc potestatem perpetuò in Ecclesiâ fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salvâ illorum substantiâ, ea statueret, vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate, magis expedire judicaret.*

T. 14. Conc. p. 846. D.

Observandum 3°. præsentem controversiam pendere, tanquam à suis fundamentis, ab istis tribus propositionibus. 1° an Christus totus sit & integer sub alterutrâ specie; an verò corpus sub unâ,

& sanguis sub alterâ. 2°. an tota ratio seu natura Sacramenti salva sit in unâ, vel utrâque tantùm specie. 3° denique, an gratia Sacramenti necessaria ad salutem, utriusque speciei participationi sit annexa, an verò æqualis habeatur, sive una, sive duplex sumatur species; quibus certè tribus aut admissis, aut rejectis, necesse est, vel rejicere, vel admittere necessitatem utriusque speciei ad substantiam & integritatem Sacramenti.

Observandum 4°. in præsenti controversiâ duas includi quæstiones, quarum una juris est, altera facti. Prior est, utrum jure divino ex Christi institutione, utraque species sit necessaria ad essentiam Sacramenti, & ad integritatem effectûs illius: posterior, an semper & ubique usque ad duodecimum sæculum, quo à privatis quibusdam Episcopis, vel ad decimum quintum, quo generali lege à Concilio Constantiensi an. 1415. fuit abrogata communio sub utrâque specie; an, inquam, ante istud tempus in usu semper fuerit. Utrumque contendunt Novatores: Orthodoxi verò, quantùm ad primam quæstionem quæ juris est, pronuntiant concordi suffragio, nullum extare divinum præceptum de utrâque specie sumendâ; atque perinde esse, tùm ad essentiam Sacramenti, tùm ad plenitudinem & integritatem effectûs illius, sive una, sive duplex sumatur species. Quantùm verò ad quæstionem facti, fatentur ultro usum utriusque speciei diu in Ecclesiâ viguisse, neque necesse est ut in hoc facto probando allaborent Novatores, quod apud omnes certum est: sed contendunt iidem Orthodoxi, eo ipso tempore, quo in usu fuit communio sub utrâque specie, liberum adhuc fuisse Fidelibus, aut duas, aut unam sumere, immò quibusdam in casibus alterutram

speciem dispensatam fuisse, adeo omni ætate persuasum fuit, utramque speciem necessariam non esse aut ad substantiam Sacramenti, aut ad integritatem effectûs illius. His prænotatis, errores & opiniones more nostro, historice referemus.

Errores & opiniones.

Inter veteres Hæreticos, nullus, quod sciam, occurrit, qui circa communionem sub unâ vel duplici specie litem Ecclesiæ moverit. Quod enim scripsit Cajetanus in 3. part. q. 80. art. 12. primam hujus controversiæ originem ab ipso Nestorio repetendam esse, qui (ut ipsi videtur) existimavit sub specie panis corpus, & sub specie vini sanguinem dandum esse, figmentum est, quod totius Antiquitatis silentio refellitur.

Ex Hæreticis posteriorum temporum necessitatem utriusque speciei propugnarunt, tùm qui præsentiam Christi realem in Eucharistiâ admiserunt, tùm qui eam negarunt.

Inter primos, desinente sæculo decimo quarto, Pragæ in Boëmiâ extitêre Petrus Dresdensis, & Jacobellus Misnensis, teste Ænea Sylvio Historiæ Boëmorum cap. 35. quibus initio decimi quinti sæculi se adjunxit Joannes Hus, Boëmisque auctor fuit ut calicis usum retinerent, quòd non tantùm *liceat*, inquiebat, *sed expediat*. Ex cineribus Joannis Hus duæ excitatæ sunt in Boëmiâ factiones, altera Taboritarum, ab urbe hujus nominis in Boëmiâ sic dicti, auctore Joanne Zisca; altera Calixtinorum, sic dicti ab usu calicis pro quo certabant, capite Roquesane. Hunc Boëmorum errorem ad Conc. Constantiense delatum an. 1415. Seff. 13. damnarunt hujus Concilii Præsules, sublato Fidelibus calicis usu.

Lutherus

Lutherus circa præsentem controversiam varius omnino fuit ac inconstans, ut ostendit Bellarminus L. 4. de Euchar. c. 20. & Illustrissimus Meldensium Episcopus in Historiâ Variationum Lib. 2. n. 10. Statim quippe communionem sub utrâque specie velut rem indifferentem habuit, datâ unicuique licentiâ quid vellet, observandi: tùm docuit, soli generali Concilio, non verò privatis Episcopis potestatem datam esse quidquam eâ de re statuendi: deinde hac mutatâ sententiâ, nequidem Concilio generali assensurum se dixit, si aut utramque speciem permitteret, aut unam sufficere definiret. Tandem in Libro Captivitatis Babilonicæ apertè declarat, teneri Sacerdotes omnes utramque speciem populo distribuere; posse tamen, citrà peccati periculum, unumquemque Fidelem eam sumere vel non sumere: sed in assertione articuli 16. dicit, eos qui non possunt impetrare utramque speciem, si omittant, saltem eam desiderare debere, ac impios esse, & Christum ab illis negari. Lib. de Saxonicâ visitatione, damnat communionem sub unâ specie, tanquam institutioni Christi contrariam.

Inter alios Novatores Calvinus Lib. 4. Instit. cap. 17. n. 47. scripsit ex diaboli officinâ prodiisse consuetudinem, quæ populo Dei dimidiam sacræ Cœnæ partem vel furata est, vel eripuit, nec posse aliter quàm sub duplici specie hoc Sacramentum ex præcepto Christi suscipi. Idem cum suo duce ac magistro sentiunt omnes Calvinistæ qui realem Christi in Eucharistiâ præsentiam negant.

Arcudius L. 3. de Euchar. cap. 50. asserit, nonnullos recentiores Græcos Novatoribus nostris eâ inparte suffragari.

Orthodoxi omnes in eo quidem consentiunt in-

ter se, utramque speciem ad substantiam Sacramenti non pertinere, ac æqualem gratiæ fructum ad salutem necessarium ex unâ vel duabus æqualiter percipi. Verùm sunt inter Scholæ Theologos, qui præter illam gratiam ad salutem necessariam, aliam admittunt, quam aiunt majorem percipi ex communione sub utrâque specie. Ita censuerunt in Concilio Tridentino, referente Palavicino L. 12. c. 2. Melchior Canus Dominicanus, Antonius Uglioa Franciscanus, & Sigismundus Fedrius ejusdem Ordinis: ita quoque Vasques in 3. partem disput. 215. q. 80. art. 2. & alii quos ibidem appellat; de quâ quæstione disputatum est in Concilio Tridentino nihilque definitum, ut observat idem Palavicinus loco mox citato: solemne quippe illud fuit Concilio, ut scholasticas quæstiones non attingeret, neque definiret.

Multi in Conc. Trid. restitui usum calicis postularunt, tùm Imperatoris, tùm Galliarum Regis Caroli IX. & aliorum Principum nomine, quibus non pauci favebant Theologi: non quòd eum putarent necessarium ad Sacramenti substantiam, sed ad sedandos populorum animos, fovendam, ut dicebant, eorum pietatem, atque præsertim ad omnem calumniæ occasionem Novatoribus præripiendam. Istis non acquievit Conc. Trid. nihilominus in fine Sess. 22. judicio S. P. Patres reliquêre an expediret alicui nationi vel regno usum calicis concedere; & reipsâ Pius IV. an. 1564. instante Ferdinando Imperatore, usum calicis quibusdam Germaniæ populis restituit. Verùm non fausto exitu, in suo quippe errore, non minùs quàm Boëmi, pertinaces extitêre.

Nonnulli inter Catholicos paulò vehementiùs

pro necessitate restituendi calicis perorantes, etsi aliunde integrum dicerent sine illo Sacramentum, & plenum effectum, suspecti fuêre tùm Orthodoxis, tùm Novatoribus, ut Georgius Cassander, qui amplam scripsit de communione sub utrâque specie consultationem, ubi utramque speciem ait conferre ad pleniorem Sacramenti significationem, & eam semper antiquitùs usurpatam, exceptis quibusdam casibus necessitatis qui legi & consuetudini præscribere non possunt: additque eam à Concilio Constantiensi in perpetuum & pro omni ætate sublatam non fuisse, sed ad tempus solùm; ex quo concludit restituendum esse Fidelibus omnibus calicem. Opus Cassandri in Indicem Librorum prohibitorum relatum fuit. His historicè narratis, sit

Conclusio.

Nullum extat divinum præceptum, quo Laïci & Clerici non conficientes obligentur ad Eucharistiam sub utrâque specie sumendam; sed alterutrius speciei communio ad salutem sufficit. Iustissimis verò gravibusque de causis Ecclesia divinitùs inspirata usu calicis Laïcis interdixit, solius panis speciei communione permissâ. Ita Conc. Trid. Sess. 21. cap. 1. & 2. & Can. 1. & 2.

Prima probatio

Ex Scripturâ.

Probatur 1°. ex Scripturâ, duplici argumento, nempe ex doctrinâ Christi, & usu seu praxi Apostolorum.

Ex doctrinâ Christi. Namque Joan. 6. v. 59. loquens de fructu Eucharistiæ, nempe vitâ æternâ,

eum tribuit sumptioni unius speciei : *Hic est panis*, inquit, *qui de cœlo descendit. Non sicut manducaverunt patres vestri manna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Igitur tota Sacramenti substantia salva est in unâ specie, cùm totus effectus ex unâ percipiatur.

Argumentum istud proponit & urget Concilium Trid. Seff. 21. cap. 1. *Qui dixit*, inquit, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis; dixit quoque, Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum &c.* Integrum Concilii textum paulò post, ubi de objectionibus solvendis, referemus.

T. 14 *Conc.* p. 846. C.

Ex usu & praxi Apostolorum idem colligimus; siquidem Act. 2. v. 42. de primis Fidelibus dicitur : *Perseverantes erant in doctrinâ Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.* quo loco Eucharistiam designari, concors est Interpretum sententia, nec diffitentur Calvinistæ. Porro solius panis mentio fit, non calicis.

Neque est quòd dicant Novatores, solum panem, per synecdochen, appellari, nempe partem pro toto; aliàs sequeretur, inquiunt, solum panem fuisse ab Apostolis consecratum. Namque adversariorum est probare ibi partem pro toto sumi, quod negamus. Et verò constat tunc temporis plurimos Judæos fuisse ad Christum conversos, qui permittebantur servare adhuc quædam Legalia, ut colligitur ex cap. 21. Act. Apost. v. 20. Similiter constat aliquos eorum fuisse Nazaræos, qui *non bibebant vinum usque ad finem dierum voti sui*, ut patet ex eodem Libro cap. 18. v. 8. & cap. 21. v. 23. Probabile verò est ejusmodi homines non bibisse de calice Domini contra votum, neque etiam omnino

[redacted]

abstinuisse ab Eucharistiâ, cùm asserat S. Lucas, omnes perseverantes fuisse in fractione panis. Neque verò sequitur, quod opponunt adversarii, solum panem fuisse consecratum: non enim quid consecrarent Apostoli narrat S. Lucas, sed quid Fidelibus distribuerent.

Eundem usum non obscurè indicare videtur S. Paulus 1. Corinth. 11. v. 27. cùm ait: *Itaque quicunque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini.* ubi certè particula disjunctiva, *vel*, innuit liberum fuisse alterutram sumere speciem; nihilominus tamen eum corporis & sanguinis Christi simul reum esse ait Paulus, qui indignè vel panis, vel vini speciem sumpserit. Quid ita? quia nempe (quæ ratio fundamentalis est in præsenti controversiâ) totus & integer Christus continetur sub unâ specie.

Neque est quòd reponant adversarii, particulam *vel* non disjunctivæ, sed conjunctivæ rationem eò loci habere, quod multis exemplis conantur ostendere. Sed in vanum laborant: nemo enim nostrûm negat, quin apud auctores sacros & prophanos particula *vel* usurpetur aliquando pro conjunctivâ *&*; sed negare quoque non possunt adversarii, quin sæpissime pro verè disjunctivâ usurpetur: quo sensu loco citato usurpari contendimus, ubi in eâdem periodo, tùm disjunctiva *vel*, tùm copulativa *&*, adhibetur.

Secunda probatio

Ex usu & disciplinâ veteris Ecclesiæ.

Probatur 2°. ex usu veteris Ecclesiæ, & exem-

plis communionis datæ & receptæ sub unicâ specie. Observat enim Concilium Constantiense, à quo primùm an. 1415. generalis lex communionis sub
T. 12. Conc. unâ specie sancita est, *jam ante istud tempus diutis-*
p. 100. *simè illam consuetudinem communicandi sub unâ specie, ab Ecclesiâ observatam fuisse.* Et Conc. Trid.
T. 14. Conc. Sess. 21. cap. 2. *Licet*, inquit, *ab initio Christianæ*
p. 846. B. *Religionis non infrequens utriusque speciei usus fuisset, tamen progressu temporis, latissimè jam mutatâ illâ consuetudine, gravibus & justis causis adducta,* (Ecclesia) *hanc consuetudinem sub alterâ specie communicandi approbavit, & pro lege habendam decrevit.* Cùm ait Concilium, *non infrequentem fuisse* primis temporibus usum utriusque speciei, apertè innuit, eum ita perpetuum ac constantem non fuisse, quin sæpissime sub alterâ tantùm specie daretur & acciperetur communio eucharistica, quod hîc veteribus exemplis demonstrandum est. Ea autem ad quatuor universim capita revocamus: ad communionem infirmorum, infantium, ad domesticam quæ in domibus, & ad publicam quæ in publicis Conventibus & Synaxibus fiebat. Atque ut statim plurimas adversariorum objectiones occupemus ac reddamus inutiles, observandum est, nostri non esse consilii ostendere, nunquam sub utrâque specie iis in casibus datam esse & acceptam Eucharistiam: incassum ergo laborant adversarii, ut multa coacervent exempla communionis datæ infirmis v. g. sub duplici specie; hoc enim non negamus: sed contendimus, quod sufficit ad institutum nostrum, non raro sub unâ tantùm specie datam esse, contradicente ac conquerente nemine; unde invictè colligimus, Veteribus liberum fuisse & indifferentem usum unius vel duplicis speciei, ipsisque persuasum

fuisse totam Sacramenti substantiam & gratiam æqualiter haberi in unâ specie, sicut in duplici.

Communio infirmorum sub unâ specie.

Asservatam olim fuisse pro morientium viatico Eucharistiam, supra Qu. 4. Art. 2. probavimus: illam autem sub unâ tantùm specie non raro datam fuisse, colligimus ex facto Serapionis, S. Ambrosii, & Monachorum Ordinis Cluniacensis.

De primo Eusebius L. 6. Hist. c. 44. referens decretum Dionysii Alexandrini de concedendâ lapsis pœnitentibus communione, narrat Serapionem quemdam in extremis positum, misisse de nocte puerum ad Presbyterum, ut ab eo Eucharistiam perciperet; Presbyterum verò tunc fortè ægrotantem, cùm venire non potuisset, misisse ad Serapionem per eundem puerum *exiguam Eucharistiæ partem*, ac jussisse ut madefactam, seu, ut vertit Valesius, *in aquâ intinctam, seni in os instillaret, quâ ille paulatim absorptâ continuò animam exhalavit.* Pag. 245. C.

Constat ex hac narratione, unam panis solidam speciem datam esse seni illi moribundo, quæ cùm exsiccata foret, debuit priùs aquâ aut alio liquore madefieri, ut faciliùs posset à moribundo deglutiri. Conquestus tamen non legitur Serapio, sibi inutilam ac dimidiatam datam esse Eucharistiam; imò significat Historicus, eum senem *reservatum fuisse, ac tantisper in vitâ permansisse ut reconciliaretur, ac deleto jam crimine, à Christo posset agnosci & prædicari.*

De secundo, narrat Paulinus in vitâ S. Ambrosii, S. Honoratum Versellensem Episcopum, cùm in superiori tabulato decumberet, cœlesti voce de nocte admonitum fuisse ut citò descenderet, & Am-

T. 2. Append. p. 11. F. brosio jam morituro subveniret: *qui descendens*, inquit Paulinus, *obtulit sancto Domini corpus; quo accepto, ubi glutivit, emisit spiritum.* solius corporis hîc mentio fit, non sanguinis sub vini specie.

De tertio denique exemplo, quod est Monachorum Ordinis Cluniacensis, legimus, referente S. Udalrico L. 3. antiquarum consuetudinum Ordinis Cluniacensis cap. 28. Tom. 4. Spicilegii, Pag. 27. infirmis Monachis dari Eucharistiam sub unâ panis specie, quæ priùs in vino non consecrato tingebatur. Illa autem consuetudo plùs quàm sexcentorum annorum est, quam & hodie retinent Græci.

Aliquando sub solâ vini specie datum esse infirmis viaticum Eucharistiæ in Hispaniâ, colligimus ex Concilio XI. Toletano an. 675. Can. 11. ubi T. 6. Conc. p. 552. B. sic loquitur: *Solet humana naturæ infirmitas in ipso mortis exitu prægravata, tanto siccitatis pondere deprimi, ut nullis ciborum illationibus refici, sed vix tantumdem illati delectetur poculi gratiâ sustentari. Quod etiam in multorum exitu vidimus, qui optatum suis votis sacræ communionis expetentes viaticum, collatam sibi à Sacerdote Eucharistiam rejecerunt, non quòd infidelitate hoc agerent; sed quòd præter Dominici calicis haustum traditam sibi non possent Eucharistiam deglutire.* Idem colligere est ex Constitutione Paschalis II. S. Pontificis, quam mox referemus.

Aliquando etiam datam esse infirmis utramque panis & vini speciem, repugnare non possumus. Eum in finem haud dubiè S. Exuperius Tolosanus Episcopus, referente S. Hieronymo Epistolâ 95. T. 4. part. 2. p. 778. aliàs 4. ad Rusticum Monachum, Christi corpus canistro vimineo, & sanguinem portabat in vitro: atque in eo probando labori parcere debent Nova-

tores. Verùm factum illud est, quando immediatè post Sacra publica, ad absentes, inter quos hauddubiè infirmi comprehendebantur, Eucharistia deferebatur, ut ex S. Justino aliisque aliàs citatis colligimus: imò aliquando in cubiculo infirmorum celebratam esse Missam, ac statim sub utrâque specie administratam iis eucharisticam communionem, testis est Sugerius Abbas, qui id in gratiam Ludovici VI. cognomento Crassi observatum fuisse narrat. Apud Duchesne, Tom. 4. Scriptorum Historiæ Francorum. Verùm aliis in casibus, cùm non soleret vini species diu asservari, quia facilè acescit & corrumpitur, unde inter vasa quibus olim legimus asservatam Eucharistiam, nullum notatur vino asservando destinatum; aliis, inquam, in casibus vulgò communio sub unâ specie infirmis dispensabatur. Tandem omnino revocata fuit consuetudo dandi infirmis, sicut & sanis, sanguinem Christi. Hoc significat Rodulphus Abbas S. Trudonis, qui vivebat an. 1110. his versibus.

Hîc & ibi cautela fiat, ne Presbyter ægris,
Aut sanis tribuat laïcis de sanguine Christi.
Nam fundi posset leviter; simplexque putaret,
Quòd non sub specie sit totus Jesus utrâque.

Ad hæc exempla, quibus se premi sentiunt adversarii, varia respondent.

Ad primum, quod est Serapionis, dicunt 1°. utramque speciem, non quidem separatam, sed simul mixtam ei datam fuisse, pro more, inquiunt, recepto communicandi infirmos, quibus panis eucharisticus vino sacro intinctus, ut infundi faciliùs posset, ministrabatur: qui mos apud Græcos pervetustus est, cujus originem vel ab ipsâ Chrysostomi

ætate profluxisse suspicatur Arcudius L. 3. de Euchar. c. 53. occasione scilicet cujusdam mulieris, quæ, referente Sozomeno L. 8. Hist. c. 5. & Nicephoro L. 13. c. 7. hæresi Macedonii infecta, falsæ religionis simulandæ causâ, panem eucharisticum de manu Chrysostomi Sacra facientis acceptum furtim ancillæ dedit, Hæreticorum panem illius loco consumptura, qui mox in ejus ore in lapidem mutatus est: unde tam nefandæ fraudis vitandæ gratiâ, ecclesiasticâ lege sancitum fuit, ut mysteria Eucharistiæ in calice commixta simul populo deinceps dispensarentur; hincque natus apud Græcos usus cochlearis, quo panem intinctum distribuunt.

Quin etsi in Ecclesiâ Latina à Concilio Bracarensi IV. Can. 2. an. 675. improbatus sit & abrogatus Eucharistiæ intinctæ usus in communione ordinariâ & publicâ Fidelium, retentus tamen fuit in gratiam morientium. Ita colligitur tùm ex Concilio Turonensi, apud Burchardum in collectione Canonum L. 5. cap. 9. & Yvonem Carnotensem, Decreti parte 2. cap. 19. Jubet siquidem Concilium, *ut sacra oblatio intincta sit in Christi sanguine, ut veraciter Presbyter possit dicere infirmo, Corpus & sanguinis Domini proficiat tibi.* Tùm ab Urbano II. in Concilio Claromontano anno 1095. vetante, juxta lectionem Baronii, Binnii, & aliorum, *ne quis communicet de altari, nisi corpus separatim, & sanguinem separatim sumat, nisi per necessitatem & cautelam.* quæ postrema verba innuunt permitti communionem intinctam, ubi vel necessitas infirmorum postulat, vel periculum esset effusionis & irreverentiæ, si sanguis separatim hauriendus porrigeretur. Tùm denique ex Conf-

[redacted]

titutione Paschalis II. S. Pontificis, qui Epistolâ ad Pontium Cluniacensem Abbatem an. 1118. datâ, & à Baronio Tom. 12. Annal. ad illum annum n. 4. refertur, mandat *ut utraque species separatim sumatur, præter in parvulis ac omnino infirmis, qui panem absorbere non possunt*. Idem colligi potest ex codice manuscripto Monasterii S. Remigii Remis fundati, quem laudat Hugo Menardus in suis ad Librum Sacramentorum S. Gregorii notis pag. 380. & ex antiquo ritu Missæ celebrandæ Joannis Abrincatensis Episcopi, ibidem pag. 379. T. 10. Conc. p. 656.

Dicunt 2°. dato & non concesso vinum illud in quo panis eucharisticus intingi solebat, consecratum non fuisse, tamen contactu corporis Christi, in consecratum, adeoque in verum Christi sanguinem evasisse.

Dicunt 3°. ea quæ necessitatis lex extorquet, in legem trahenda non esse: atque ita infirmis sub unâ tantùm specie datam esse Eucharistiam, quia sub duplici dari non potuit.

Ad secundum exemplum, quod est S. Ambrosii, respondent, per figuram synecdochen solum corpus appellari, etsi sanguis concessus quoque fuerit: sæpe enim pars pro toto sumitur.

Ad tertium, quod est Monachorum Cluniacensium, aiunt ad marginem illarum Constitutionum ex alio codice observari, morem illum ab usu aliarum Ecclesiarum recepto alienum esse; ex quo inferunt, à Monachis illis inductam esse novitatem, quam aliæ Ecclesiæ improbarunt.

Refellitur adversariorum ad hæc exempla responsio.

Ad primum. Nullum est apud Eusebium, vel levissimum intincti panis eucharistici in sanguine

Christi vestigium. Jussit quidem Presbyter puero, ut particulam Eucharistiæ intingeret, sed quo in liquore intingi deberet non expressit: longè autem probabilius est, aquâ fuisse intinctam & madefactam, sicut vertit Valesius, qui in suis ad citatum caput 44. Eusebii notis observat, solitos fuisse Veteres panem benedictum aquâ intingere seu madefacere; nempe ut mollesceret, atque faciliùs per exsiccatas moribundi fauces dimitti posset in stomachum. Unde Concilium Carthaginense IV. an. 398. Can. 76. utitur verbo *infundendi*, cùm de Eucharistiâ moribundis ministrandâ loquitur. *Si continuò*, inquit, *creditur moriturus, reconcilietur per manûs impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia.* quo verbo alludere videtur ad morem intingendi panem eucharisticum in aquâ vel alio liquore, ut faciliùs infundi possit & instillari in os moribundi.

T. 2. Conc. p. 1206. A.

De communione intinctâ.

Et certè communionis in sanguine Christi intinctæ nullum occurrit in veteribus priorum sæculorum monumentis vestigium, sive in Græcâ, sive in Latinâ Ecclesiâ.

Non in Græcâ. Conjectura quippe Arcudii ante adducta omnino gratis ficta est, cujus nullus planè testis est inter Veteres. Ipse siquidem S. Chrysostomus non uno in loco mentionem facit sanguinis Christi, quem Diaconi Fidelibus inter Missarum solemnia porrigebant. Et in Concilio Quini sexto seu Trullano an. 692. Can. 101. confirmatur mos antiquus recipiendi in manibus Eucharistiam, quod certè de solo pane consecrato potest intelligi: neque enim verisimile est panem illum intinctum, madefactum & sanguine Christi stillantem, nudâ manu receptum fuisse.

Varia ejus fortuna.

Serius igitur obtinuit apud Græcos usus Eucharistiæ intinctæ: ad præcavendum scilicet periculum effusionis & irreverentiæ, utramque speciem simul commiscent; sacras enim particulas sanguine perfusas Sacerdos distribuit, singulis singulas præbens, parvo cochleari, cujus tenue & oblongum manubrium est in parvam crucem desinens, quas singuli ore excipiunt.

Pro infirmis verò alia est ratio & praxis. Nam singulis annis feriâ quintâ majoris hebdomadæ, panem recentem solito majorem præparant & consecrant, cujus quartam partem Sacerdos absumit, tres reliquas in minutulas particulas comminuit, quas *Meridas*, & communiori vocabulo *Margaritas* vocant: sed antea consecratum panem Christi sanguine leviter humectant; tùm sacro disco ignem subjicientes, cunctum humorem exprimunt, & sic adeo indurescit, ut per totum annum à corruptione immunis servari possit: cùm verò eum ægrotis porrigunt, vino communi eum perfundunt & humectant, ut emollescat, & faciliùs à moribundo deglutiri possit. Lege Goarium in suis ad Rituale Græcorum notis pag. 152. & Arcudium L. 3. de Euchar. cap. 55. & 56. Hunc Græcorum ritum acriùs quàm par sit insectatur Humbertus Sylvæ candidæ Episcopus, in Libro adversùs calumnias Græcorum: sua enim cuique Ecclesiæ permittenda est disciplina, quæ cum fide & morum integritate non pugnat. *Card. Bona L. 2. rerum Liturgicarum c. 18.*

In Ecclesiâ verò Latinâ varia fuit hujus communionis intinctæ fortuna.

Prima hujus mentio occurrit an. 675. in Concilio IV. Bracarensi c. 1. & quidem ut damnetur ac proscribatur. Inter varios enim abusus qui irrepse- Braga en Galice.

T. 6. Conc. p. 562. C. Ib. p. 563. B. C. rant, hic quoque notatur, *quòd Eucharistiam vino madidam populis porrigerent.* Et cap. 2. *Illud verò,* inquit, *quòd pro complemento communionis intinctam tradunt Eucharistiam populis, nec hoc prolatum ex Evangelio testimonium percipit....seorsum enim panis, & seorsum calicis commendatio memoratur.*

Micrologus, seu Liber de ecclesiasticis observationibus, cujus auctor sæculo undecimo vixisse creditur cap. 19. eundem abusum carpit. Biblioth. PP. T. 18. pag. 477. C. *Non est,* inquit, *authenticum, quod quidam corpus Domini intingunt, & intinctum pro complemento communionis populo distribuunt: nam Ordo Romanus contradicit.* Hoc duplici testimonio universim, nullâ factâ exceptione, proscribitur usus communionis intinctæ.

In Concilio tamen Claromontano sub Urbano T. 10 Conc. p. 508. E. II. an. 1095. exceptus est casus necessitatis & cautelæ, ut ex verbis antea citatis apertum est. At verò Paschalis II. in Epistolâ citatâ etiam casum necesIb p. 656. C. sitatis exclusit, præcipiens ut *parvuli & infirmi, qui panem absorbere non possunt, in solo sanguine communicent*: hoc decentius existimans, quàm intinctam communionem permittere.

Alicubi tamen invaluisse usum dandi infirmis Eucharistiam intinctam, colligimus ex Canone Concilii cujusdam Turonensis, apud Burchardum & Pag 56. col. 2. Yvonem Carnotensem locis citatis: *Omnis Presbyter,* inquit Canon, *habeat pyxidem, aut vas tanto Sacramento dignum, ubi corpus Domini cum diligentiâ recondatur ad viaticum recedentibus de sæculo. Quæ tantùm sacra oblatio intincta debet esse in sanguine Domini nostri Jesu Christi, ut veraciter Presbyter possit dicere infirmo, Corpus, & sanguis Domini nostri Jesu Christi, proficiat tibi in remissionem peccatorum, & vitam æternam.* Ita Patres Tu-

ronenses: verùm ratio quam afferunt, nullius est, pace dixerim, ponderis ac momenti, corpus enim Christi non est sine sanguine; nisi velis ita statuisse illos Patres, ad majorem hujus formulæ expressionem.

Aliquibus tamen in locis invaluit idem mos pro omni populo, non aliâ sanè de causâ, quàm propter cautelam, ne sanguis effunderetur. Ritus antiquus Missæ à Joanne Episcopo Abrincatensi descriptus apud Menardum in Appendice Libri Sacramentorum, vetat Sacerdotem & ministros intincto pane communicare: excipit autem populum, *quem*, inquit, *intincto pane, non auctoritate, sed summâ necessitate, timore effusionis sanguinis Christi, permittimus communicare.* Pag. 277. In antiquis consuetudinibus Monasterii Cluniacensis Lib. 2. cap. 30. Tom. 4. Spicil. statutum extat de communione intinctâ. In margine autem ex alio codice additur, id esse contra usum aliarum Ecclesiarum; permitti tamen propter novitios, & alios rudes, qui si sanguinem separatim acciperent, vix fieri posset quin in aliquam incurrerent negligentiam.

In Angliâ adeo propagatus erat hic usus, ut eum prolixè defendat Ernulphus Roffensis Episcopus, Epistolâ ad Lambertum Tom. 2. Spicil. Concilium verò Anglicanum sub Richardo Archiepiscopo Cantuariensi an. 1175. cap. 16. eum usum prohibuit. T. 10. Conc. p. 1466. A.

Duplex autem erat intinctio, una cum sanguine seu vino consecrato, altera cum vino communi, aut aquâ; & hæc aliquando viguit pro pueris & infirmis, qui panem siccum deglutire non poterant. Ita L. 3. statutorum Ordinis Cluniacensis cap. 28. præscribitur pro infirmis, ut nempe corpus Domini vino intinctum sumant. Ita quoque sæculo decimo

factitatum colligitur ex vitâ Lucæ Junioris Monachi, apud Combefisium Tomo 2. Auctarii Bibliothecæ Patrum : & sæculo duodecimo, ex Constitutionibus Odonis Parisiensis c. 4. Tom. 10. Conc. pag. 1802. & sæculo decimo tertio, ex Constitutionibus anonymi cujusdam, Tom. 11. Conc. parte primâ pag. 546. & ex Concilio Bajocensi c. 76. eodem Tom. parte 2. pag. 1460.

Verùm nunc omnes intinctiones abierunt in desuetudinem : solummodo id observatur apud nos, ut post datam infirmo Eucharistiam, pauxillum vini aut aquæ in os ejus infundamus, quo species panis faciliùs possit in stomachum demitti.

Atque hæc de communione intinctâ sufficiant, ex quibus colligere est, eam tertio sæculo, quo contigit factum Serapionis, incognitam omnino fuisse, & primam ejus mentionem occurrere tantùm septimo sæculo in Concilio citato Bracarensi.

Quamquam etsi daremus adversariis, Serapioni intinctam communionem dispensatam fuisse, nihil inde consequerentur pro necessitate utriusque speciei, qualem illi propugnant. Volunt siquidem distinctas, ac separatas percipi debere species, ut integra sit & perfecta Sacramenti significatio, quæ tota consistit in exprimendâ Christi morte, seu separatione sanguinis à corpore, quod fit quando utraque species separatim sumitur.

Ad secundam responsionem de vino quod etsi non sit consecratum, contactu tamen corporis Christi in consecratum evadit, constabit solutio ex mox dicendis.

Ad tertiam, nulla est necessitas quæ Christianos adigere possit ad violandum Christi præceptum, & mutandam Sacramentorum substantiam. Ita quæ-

cunque

[redacted]

cumque supponatur urgere necessitas, si vera & naturalis aqua defuerit, non potest Baptismus alio in liquore conferri: si igitur utraque species necessaria sit jure divino & necessitate Sacramenti, ut contendunt Novatores, nunquam licitum esse potest unam tantùm speciem sumere; & qui sic agit, Christi præceptum violat, ejusque Sacramentum destruit: atqui Novatores certis in casibus unam tantùm speciem sumi permittunt; ergo illi, non verò nos, violatores sunt præcepti Christi, & nullum ac inane habent Eucharistiæ Sacramentum.

Communio infantium sub unâ specie.

Infantibus, duodecim sæculorum tractu, concessam esse in Ecclesiâ, sive Græcâ sive Latinâ, Eucharistiam, & quidem aliquando sub utrâque specie, adversariis non inviti concedimus: verùm & id quoque nobis vicissim concedant necesse est, eam modò sub solâ vini, modò sub solâ panis specie dispensatam aliquando fuisse.

De solâ specie vini testis est oculatus S. Cyprianus, Tractatu de lapsis, ubi ab indignâ communione horrendis exemplis deterrere volens, celeberrimam historiam narrat, quam ex ipso refert & ponderat S. Augustinus Epistolâ 98. aliàs 23. ad Bonifacium, cujusdam scilicet infantulæ, quæ cùm parentum incuriâ, ac nesciâ matre, ducente nutrice panem vino mixtum de idolothitis comedisset, postea ad Ecclesiam de more ducta est, ipso Sacra faciente Cypriano: *Ubi verò*, ait sanctus Doctor, Pag. 171.
solemnibus adimpletis calicem Diaconus offerre præsentibus capit, & accipientibus cæteris locus ejus advenit, faciem suam parvula instinctu divinæ majestatis avertere, os labiis obturantibus premere, calicem

recusare. Perstitit tamen Diaconus, & reluctanti licet, de Sacramento calicis infudit. Tunc sequitur singultus & vomitus: in corpore atque ore violato Eucharistia permanere non potuit.

Solius calicis puellæ ministrati hîc mentio fit.

Neque verò est quòd suspicentur adversarii, vel huic puellæ solum esse datum vinum, quia præ infantiâ panem comedere non potuisset; vel in illo calice mixtum fuisse panem; vel denique panem illi simul cum cæteris dispensatum fuisse.

Namque I°. potuit puella illa comedere panem vino idolis consecrato tinctum; quidni ergo & panem eucharisticum?

II°. communionis intinctæ usus ætati S. Cypriani planè fuit incognitus, ut ex ante dictis apertum est.

III° denique, quia si puella panem eucharisticum sumpsisset, quomodo eum statim non evomuit, sicut & vinum? siquidem idcirco calicem recusavit, & per vim infusum evomuit, teste Cypriano, quia *in corpore & ore violato Eucharistia permanere non potuit*. Quippe non ex horrore & fugâ vini, sed ex miraculo contigisse vomitum illum, non obscurè significat narratio S. Cypriani.

Solius quoque sanguinis infantibus dati in Græcâ Ecclesiâ, meminit quinto & sexto sæculo Jobius Monachus Lib. 3. de Incarnatione Verbi cap. 18. apud Photium in Bibliothecâ codice 222. Ibi quippe narrans quo ordine Christani divinis informantur mysteriis, *Primò*, inquit, *baptisamur, deinde unguento ungimur, inde pretioso sanguine dignamur.* (*Pag. [illegible]. n 40.*)

Eundem usum undecimo sæculo confirmat Paschalis II. Constitutione antea citatâ; & duodecimo, (*T. 10. Conc. p. 656.*)

Hugo Victorinus Lib. 1. de Sacramentis cap. 20. ubi ait, Euchariſtiam in ſpecie ſanguinis infantibus miniſtrandam eſſe digito Sacerdotis, quem facilè ſugere poſſunt. Ibidem carpit uſum nonnullorum, qui loco vini conſecrati vinum commune infantibus dabant, ut aliquod ſaltem veſtigium retinerent communionis ſub ſpecie vini eis ad hoc uſque tempus dari ſolitæ.

Eundem uſum olim apud Græcos viguiſſe, & etiamnum vigere docet Allatius, in Annotationibus de communione Orientalium additis ad Tractatum de conſenſione utriuſque Eccleſiæ.

Solam aliquando panis ſpeciem pueris paulò grandioribus datam, probat vetus nonnullarum Eccleſiarum conſuetudo diſtribuendi ejuſmodi pueris innocentibus quidquid ex publicâ Fidelium communione reſiduum erat & ſuperfluum: de quâ conſuetudine diximus antea, ſolvendo objectiones contra permanentiam Euchariſtiæ.

Communio domeſtica ſub unâ ſpecie.

Solitos olim fuiſſe Chriſtianos Euchariſtiam domi ſervare, in deſerta, ac per itinera deferre, eamque, cùm aut urgeret periculum, aut excitaret pietas, propriis manibus ſumere, res eſt omnibus comperta, quam nonnullis exemplis demonſtravimus antea, Articulo 2. Quæſtionis quartæ.

Utramque verò ſpeciem domi ſervatam ſemper, contendunt Novatores: inter Orthodoxos verò multi ſolam panis, nunquam vini; alii, quibus ſubſcribimus, aliquando utramque, aliquando verò ſolam panis ſpeciem ſervatam eſſe contendunt. Ad inſtitutum autem noſtrum ſufficit, ſi poſtremum iſtud caput demonſtraverimus, quod adductis jam

loco mox indicato, Tertulliani Lib. de Oratione cap. ultimo, & ad uxorem L. 2. cap. 5. S. Cypriani Tract. de lapsis; S. Basilii, Epistolâ ad Cæsariam Patriciam, quæ est 289. S. Ambrosii, Oratione funebri de obitu Satyri fratris sui, testimoniis probatum manet.

Et certè vel unus Tertulliani textus in citato ad uxorem Lib. cap. 5. litem dirimere videtur: *Non* Pag. 119. B. *sciet*, inquit, *maritus quid secretò ante omnem cibum gustes; & si sciverit panem, non illum credet esse qui dicitur.* quo loco solum panem privatim asservatum & sumptum memorat, quod quidem ex ratione quam subjicit, magis confirmatur: nempe innuit ignotum fuisse marito, qualis esset panis qui ante omnem cibum sumitur; si autem vinum solitum fuisset privatim sumi, perinde ac panis, facile fuisset marito ex illius odore suspicari, fraudis aliquid latere.

Adde præterea, nonnunquam per annum integrum servatam fuisse privatim Eucharistiam, ut colligimus ex Prato spirituali cap. 79. at probabile non est vini modicam quantitatem tamdiu integram servari potuisse.

Denique narrat Metaphrastes, apud Surium die 10. Novembris, S. virginem Theoctistem Lesbiam, cùm 35. annis in insulâ Paro solitaria vixisset, inventam à viro sæculari & venatore: quem illa rogavit anno sequenti unum ex intemeratis donis corporis Christi ad se deferret, quod ille attulit, eoque accepto virgo ad cœlum migravit.

Lucas quoque Junior Monachus, cujus vitæ ex- Pag. 986. C. cerpta edidit Pater Combefisius Tom. 2. Auctarii Biblioth. Patrum, cùm à Corinthii Archiepiscopo quæsivisset quomodo solitarii horrenda mysteria

percipere possent, apud quos nec synaxis erat, nec Sacerdos: respondit ille, debere Sacerdotem adesse; quòd si non adsit, conservandas sanctas particulas, sumptoque Christi corpore, loco sacri laticis, vini poculum esse bibendum; vini scilicet non consecrati, quod sanguinis locum suppleret. His in exemplis communio domestica sub unâ tantùm specie perfecta legitur.

Referri huc possunt exempla Eucharistiæ ad Episcopos & Presbyteros absentes in signum mutuæ communionis olim missæ, quæ attigimus Art. 2. Quæstionis quartæ.

Communio publica sub unâ specie.

Inter publica Sacrorum solemnia duodecim prioribus Ecclesiæ sæculis ordinariè Fidelibus dispensatam fuisse utramque Eucharistiæ speciem, res est ex antiquis monumentis certior, quàm ut negari possit, & à nobis probari indigeat.

Verùm illis quoque temporibus liberum fuisse unam vel duas sumere species; & reipsâ unam tantùm in publicis synaxibus fuisse aliquando datam & acceptam, istis momentis conficimus.

I°. ex S.Leone, qui Sermone 4. de Quadragesimâ, de Manichæis sic narrat: *Cùm ad tegendam infidelitatem suam nostris audeant interesse mysteriis, ita in Sacramentorum communione se temperant, ut interdum tutiùs lateant, ore indigno corpus Christi accipiant, sanguinem autem redemptionis nostræ haurire omnino declinent. Quod ideo vestram volumus scire sanctitatem, ut vobis hujuscemodi homines, & his manifestentur indiciis, & quorum deprehensa fuerit sacrilega simulatio, à Sanctorum societate sacerdotali auctoritate pellantur.*

Sedere cæpit anno 440. & obiit anno 461. T.1. p. 217. cap. 5.

Constat ex illo testimonio, Manichæos Romæ sese Fidelibus miscentes Eucharistiam sub solâ panis specie sumpsisse, & calicem declinasse, eâ scilicet ductos superstitione, vinum esse fel draconis; atque hac arte tutiùs illos latitasse: verùm eo quoque indicio deprehendi ac detegi debere declarat S. Pontifex. Porro si jure divino omnibus Fidelibus mandatum fuisset utramque semper sumere speciem; si ab hoc usu nunquam liberum fuisset recedere, quomodo Manichæi diu latere potuissent, & errorem suum circa vinum dissimulare? Non longâ certè observatione opus fuisset ut deprehendi potuissent, quos vel unica communio insolens sub solâ panis specie, contra Christi præceptum & constantem Fidelium morem usurpata, statim manifestasset ac prodidisset.

Imò tam difficile fuit Manichæos à cæteris Fidelibus unam dumtaxat panis speciem aliquando sumentibus secernere, tempore S. Leonis, ut ejus successor Gelasius ad præcludendam illis Hæreticis omnem fraudis & effugii viam, necesse habuerit lege solemni sancire, ut quotquot ad sacram mensam deinceps accederent, utramque perciperent speciem. *Comperimus*, inquit S. Pontifex, apud Gratianum, *De consecratione*. dist. 2. cap. 12. *quòd quidam sumptâ tantummodo corporis sacri portione, à calice sacri cruoris abstineant. Qui procul dubio (quoniam nescio quâ superstitione docentur obstringi) aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur; quia divisio unius ejusdemque mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire.* Manichæos præsertim ferit hæc ratio, qui suâ superstitione mysterium Eucharistiæ mutilabant; non cæteros Fideles, qui in unicâ specie totum & inte-

Sedere cæpit anno 492 & ob. an. 496.

Dec. Grat. p. 1918.

grum Sacramentum contineri ac percipi semper persuasum habuerunt.

Neque est quòd reponant adversarii, in nostrâ hypothesi quâ contendimus liberum fuisse Fidelibus sub unâ vel duabus speciebus communicare, impossibile fuisse, tempore S. Leonis, per communionem sub solâ panis specie Manichæos à cæteris Fidelibus secernere, cùm illi nihil aliud usurpassent, quàm quod à cæteris Fidelibus pariter usurpatum fuisse supponimus. Namque non eos simpliciter observari jubet S. Leo, qui identidem Eucharistiam sub unâ specie panis, identidem verò sub utrâque percipiebant; sed eos tantùm qui nunquam vini speciem sumebant, & quidem vanâ quadam superstitione ducti, ut loquitur Gelasius mox citatus.

II°. In Ecclesiâ Constantinopolitanâ nonnunquam licitum fuisse ac liberum, in publicâ communione unicam dare & accipere speciem, colligitur ex facto quod narrant Sozomenus L. 8. Hist. c. 5. & Nicephorus L. 13. c. 7. Scilicet femina quædam Macedoniana, cujus maritus, auditis sæpe concionibus S. Chrysostomi, ad fidem Catholicam conversus fuerat, cùm vellet hæresim suam tegere, & se Catholicam simulare, accepit in manibus, S. Chrysostomo Sacra faciente, panem eucharisticum, quasi paulò post illum manducatura; sed clam illum dedit ancillæ suæ, & ab eâ sumpsit panem communem quem è domo afferri jusserat, ut illum loco Eucharistiæ publicè comederet; verùm panis ille continuò in lapidem mutatus fuit: *Qui lapis*, inquit T. 1. p. 364.
Nicephorus, *ad fidem miraculi faciendam longo tempore inter Ecclesiæ donaria asservatus, spectatoribus miraculo fuit.* Porro ejusmodi mulieri datum non esse calicem sanguinis inde manifestè patet, tùm B.

calumniam appellabantur.

IV°. Refert Fulbertus Ca
Picardum, suâ ætate, hoc e
comprovinciales Episcopos
tunc temporis vigebat, ut n
sbytero recens ordinato Eucl
specie per 40. dies, in mem
bus Christus cum Apostolis
rigeret.

Missa præsanctificatorum.

V° denique, eundem usu
victè probat Missa præsan
Græcâ & Latinâ Ecclesiâ
usurpatur.

Græci toto quadragesim
solis sabbatis, Dominicis, &
ginis diebus, non consecran
tum panem reservant, que
diebus offerunt in Missâ, q
præsanctificatorum. Vetusti
rem hunc testantur Græci, q
sæculo inductum fuisse à Co

vertit Dionysius Exiguus, quem offerri Concilium vetat, ne solvatur jejunium quadragesimale. Sed quidquid sit de sensu hujus Canonis, certum est Concilium Trullanum an. 692. Can. 52. sic statuere: *In omnibus*, inquit, *sanctæ Quadragesimæ* T. 6 Conc. *jejunii diebus, præterquam sabbato & Dominicâ, &* p. 1165. B. *sancto Annuntiationis die, fiat sacrum præsanctificatorum ministerium.* ubi rem primò statuere non videtur Concilium, sed jam receptam confirmare ac de novo præcipere. Rationem hujus consuetudinis hanc affert Balsamon in citatum Canonem, quia Pag. 424. conveniens non est celebritatem ac gaudium sacrificii cum tristitiâ jejunii miscere.

Certum porro est Græcos in illâ præsanctificatorum Missâ vinum consecratum non sumere, sed tantùm panem, ut videre est apud eorum Euchologia, & fatetur Arcudius L. 3. de Euchar. cap. 56. 57. & 58. Lege Goarium ad Euchologium Græcorum pag. 205. & sequentibus, & totum Officium præsanctificatorum pag. 187. Lege quoque eruditam Allatii dissertationem de Missâ præsanctificatorum ad Bartoldum Nihusium, editam in fine Operis de perpetuâ consensione Ecclesiæ Occidentalis. Populus autem ex eodem pane præsanctificato sine vini consecrati specie communicat: neque tamen legimus aut ab Ecclesiâ Latinâ, aut à SS. Pontificibus eâ de causâ reprehensos unquam fuisse Græcos; igitur licitam & integram illi existimant communionem sub unâ specie.

Reverâ Græci recentiores aliquas pretiosi sanguinis guttas pani consecrato infundunt in modum crucis: verùm recentior est apud eos hæc consuetudo, quæ nullum habet in eorum Liturgiis, & Auctoribus antiquis vestigium, ut patet vel ex ipso

schismatis Græcorum primo auctore, Michaele Cærulario, qui in Libro quem in defensionem sanctificatorum scripsit, expressè observat, nullam *in panibus reservatis infundi guttam sanguinis*. Adde quòd has easdem guttas statim pane igni superposito exsiccant: unde nullum ne minimum quidem extat speciei vini vestigium, quo propugnari meritò possit eo in casu communio sub utrâque specie.

Quod Græci toto quadragesimali tempore, hoc Latini feriâ sextâ majoris hebdomadæ observant, ut constat ex ordine Romano. *Pontifex*, inquit in Officio feriæ quintæ hebdomadæ sanctæ, *sumat oblatas integras ad servandum usque mane diei Parasceves, de quibus communicent* (nempe Fideles) *absque sanguine Domini. Sanguis verò eâdem die penitus consumatur.* Idem Ordo, ubi officium diei Parasceves describit, communionem recenset ad quam feriâ quintâ species panis fuerat reservata, & ait: *Cùm dixerint, Amen, sumit de sancta, & ponit in calicem.* (cui vinum non consecratum infusum est) *Sanctificatur autem vinum non consecratum per sanctificatum panem, & communicant omnes cum silentio.* Subsequente Sabbato sancto nullum eâ ætate offerebatur sacrificium, nulla donorum fiebat consecratio. *Feriâ sextâ in Parasceve*, ait idem Ordo, *Missa non cantatur, sed neque in Sabbato sancto usque ad vigilias noctis*. Et tamen Cleri & populi communio recensetur: persuasum igitur tunc erat Fidelibus, utramque speciem necessariam non esse ad substantiam Sacramenti, & integritatem effectûs illius.

Bibliot. PP. T. 13 p. 689. D.

Ib. p. 693. D.

Ib. p. 691. D.

Respondent ad postremam hanc ex Ecclesiâ Latinâ probationem Novatores, etiam feriâ sextâ majoris hebdomadæ in Missâ præsanctificatorum verè

[redacted]

ſub duplici ſpecie datam eſſe & acceptam Euchariſtiam: quia certum eſt ex teſtimoniis mox adductis, eâ ipsâ die Fidelibus ſolitum fuiſſe diſtribui calicem, qui etſi verbis Chriſti conſuetis, & ſingulari, ut aiunt, conſecratione tunc non conſecraretur, ex contactu tamen & admixtione cum pane conſecrato, ſeu corpore Chriſti, conſecrari & in ſanguinem Chriſti verè converti credebatur; atque ita ſemper integra & ſub duplici ſpecie fiebat communio.

Rem ita eſſe probant ex Ordine Romano. Loco mox citato & antea ſic loquitur idem Ordo: *Pontifex confirmatur ab Archidiacono in calice ſancto, de quo parum refundit Archidiaconus in majorem calicem ſive in cyphum quem tenet Acolythus, ut ex eodem ſacro vaſe confirmetur populus; quia vinum non conſecratum, ſed ſanguine Domini commixtum ſanctificatur per omnem modum.* Audis vinum non conſecratum ſanguini Chriſti commixtum per *omnem modum* ſanctificari, id eſt verè & propriè conſecrari & fieri Chriſti ſanguinem. Quod autem ibi dicit Ordo Romanus de commixtione vini non conſecrati cum ſanguine, inferiùs dicit de commixtione cum pane conſecrato, ſeu corpore Chriſti; eſt quippe utriuſque ſymboli virtus eadem. *Ib. p. 666. D.*

Confirmatur 1°. ex iis quæ ſequuntur in eodem Ordine. *Recepto*, inquit, *calice* (nempe illo majore in quem parum de calice ſancto refuſum eſt) *Archidiaconus confirmat omnes ſanguine Dominico, quos communicaverat Pontifex corpore Dominico.* Hic apertè ſanguis Domini vocatur, vinum illud quod ſuperiùs dixerat Ordo, ſanctificatum fuiſſe commixtione ſanguinis Chriſti; ergo perſuaſum erat tunc temporis, vinum non conſecratum verè *Ibid. E.*

consecrari & converti in Christi sanguinem, commixtione & contactu cum sanguine Christi: aliàs quomodo tale vinum Ordo Romanus appellaret Christi sanguinem? Quomodo diceret Archidiaconum sanguine Christi confirmare, id est, juxta phrasim eo tempore receptam, communicare populum fidelem, quem Pontifex corpore Dominico jam confirmaverat? Ibi quippe eodem verbo *confirmare* utitur tùm erga sanguinem, tùm erga corpus Christi.

Confirmatur 2°. ex Micrologo, seu Auctore de
Biblioth. PP. Ecclesiasticis observationibus cap. 19. *Non est*,
T. 18 pag. inquit, *authenticum, quod quidam corpus Domini*
477. C. *intingunt, & intinctum pro complemento communionis populo distribuunt: nam Ordo Romanus contradicit, quia & in Parasceve vinum non consecratum cum Dominicâ oratione, & Dominici corporis immissione jubet consecrare, ut populus plenè possit communicare.* Audis, juxta hunc Auctorem, vinum in die Parasceves consecrari mixtione corporis Christi, ut populus possit *plenè communicare*; id est, utramque sumendo speciem, plenam habere & integram Eucharistiam.

Flor. an. Petrus Cantor Parisiensis, referente Cassandro
1210. Epistolâ 19. pag. 1107. & Lib. de communione sub utrâque specie pag. 1027. testatur se in Ordine Romano hæc addita legisse, *ut contactu corporis Dominici integra fiat communio*: quæ verba idipsum referunt quod Micrologus mox laudatus. Persuasum igitur fuit his temporibus, vinum non consecratum consecrari & fieri Christi sanguinem per sui contactum & mixtionem cum sanguine vel cum corpore Christi; hincque inferunt citati auctores, communionem quæ die Parasceves ex tali

viro fiebat, plenam esse & integram.

. Hoc ipsum innuere videtur Theodulphus in suo Capitulari cap. 41. ubi testatur, etiam in Parasceve Sacramenta corporis & sanguinis Christi, omnibus, præterquam excommunicatis, dispensari solita.

Sæculo nono. T. 14. Biblioth. PP. p. 8. A.

Et Walafridus Strabo Lib. de rebus Ecclesiasticis cap. 22. initio, ait ex majorum relatione constare, Missas primis temporibus fieri solitas fuisse, sicut modò in Parasceve Paschæ, *in quo die apud Romanos*, inquit, *Missæ non aguntur. Communicationem facere solemus, id est præmissâ Oratione Dominicâ, & sicut ipse Dominus noster præcepit, commemoratione passionis ejus adhibitâ, eos corpori Dominico communicasse & sanguini, quos ratio permittebat.* Ergo supponit Auctor ille, die Parasceves populo datam esse communionem sub utrâque specie.

Nono sæculo. Biblioth. PP. T. 15. pag. 191. C.

Verùm hæc adversariorum responsio nullius est ponderis ac momenti.

I°. Quia Catholici semper crediderunt, ut ex ante dictis manifestum est, consecrationem fieri per verba Christi; ergo cùm in die Parasceves talis non fiat consecratio, sequitur vinum quod calici infunditur, verè ac propriè non consecrari, seu non converti in sanguinem Christi.

II°. Quia idcirco Missa illa diei Parasceves dicta fuit præsanctificatorum, quia ex donis antea præsanctificatis seu consecratis fiebat. Si autem Græcis aut Latinis ea mens fuisset, vinum non consecratum contactu & mixtione cum sanguine vel cum corpore Christi verè consecrari, jam verè non fuisset Missa ex præsanctificatis, siquidem nova supponeretur fieri sanctificatio seu consecratio.

III°. Ordo Romanus expressè notat loco antea

Biblioth. PP. T. 13. pag. 689. D. citato, die Parasceves Fideles communicare *absque sanguine*. Supponit igitur vinum illud calicis verè & propriè non consecrari seu non converti in sanguinem Christi, etsi cum corpore illius in calice misceatur.

IV°. Cùm igitur Ordo ille ait vinum non consecratum sanctificari per sanctificatum panem, vel per sanguinem, intelligi debet de sanctificatione quâdam exteriori, ut optimè interpretatur Hugo Menardus in notis ad Librum Sacramentorum S. Gregorii pag. 87. quæ longè distat à verâ & propriè dictâ consecratione, & similis ferè est ei de quâ loquitur S. Bernardus Epistolâ 69. ubi agens de Sacerdote in cujus calicem vini loco minister T. 1. p. 71. C. solam aquam infuderat, ait: *Arbitramur, liquorem, etsi non ex consecratione propriâ atque solemni in sanguinem Christi mutatum, tamen sacrum fuisse ex contactu corporis sacri*. Similis quoque illi sanctificationi, seu consecrationi, quam contrahit aqua illa fervens à Græcis in calicem consecratum infusa, de quâ vide Goarium pag. 148. ad Rituale Græcorum. At certum est aquam illam post factam consecrationem non converti in Christi sanguinem, licet specialem quamdam sanctificationem contrahat ex sui mixtione cum sanguine Christi.

Neque obstat quòd Ordo Romanus dicat vinum ejusmodi ex contactu & mixtione cùm sanguine Christi sanctificari per *omnem modum*; esse sanguinem Christi, populum illo confirmari &c. Namque 1°. non agit ibi Ordo Romanus de ritu diei Parasceves, quasi eo die vinum non consecratum cum Christi sanguine permisceretur, siquidem solum corpus sine specie vini eâ die sumebatur: sed agit de ritu aliis diebus observari solito, quo parum

ſanguinis ſeu vini conſecrati ſolebat infundi in majorem calicem vino non conſecrato plenum, ex quo haurire debebant Fideles. 2°. Vinum illud dicitur ab Ordine Romano ſanctificari per *omnem modum*: non quòd verè converti & mutari ſupponatur in ſanguinem Chriſti, ſed quia ita confunditur & permiſcetur cum illo, ut ſecerni & ab eo ſeparari non poſſit, adeoque unum Chriſti ſanguinem efficere & continere calix ille cenſeatur; eo ferè modo quo aqua illa fervens, de quâ mox, ita commiſcetur & confunditur cum vino conſecrato, ut unum & eundem poculum ſanguinis Chriſti efficiat, etſi reipsâ in ſanguinem Chriſti non ſit converſa. Atque hinc eſt quòd vinum illud calicis illius majoris appelletur ſimpliciter ab Ordine Romano ſanguis Chriſti, & populus ex eo confirmari dicatur: quia nempe de illo calice, in quem aliquid vini conſecrati ſeu ſanguinis Chriſti transfuſum eſt, verè dici poteſt & debet, quòd Chriſti ſanguinem contineat, aut ſit ſanguis Chriſti. Porro in eum calicem aliquid vini conſecrati transfundi teſtatur Ordo citatus; meritò igitur dicitur eſſe ſanguis Chriſti, & populus ex eo confirmari, licet totum illud vinum non ſit converſum in ſanguinem, ſed eum ſecum permixtum ac confuſum contineat: ſicut calix, in quo poſt conſecrationem aqua miſcetur, rectè dicitur eſſe ſanguis Chriſti, aut eum continere, tametſi aqua illa in ſanguinem non ſit converſa. Sed (quod obſervandum) vinum non conſecratum, cui, die Paraſceves, aliquid panis conſecrati admiſcetur, nunquam dixit Ordo Romanus eſſe ſanguinem Chriſti: nunquam dixit etiam eâ die Fideles confirmari ſanguine Chriſti, imò contrarium affirmat; ſed tantùm dixit, vinum illud ſanctificari per

sanctificatum panem, quod rectè intelligitur de sanctificatione quadam exteriori & impropriè dictâ. E contra de illo alio calice qui cæteris diebus in usu erat, dixit illum esse Christi sanguinem, Fideles eum haurientes confirmari sanguine Dominico. Quid ita? quia in isto calice reipsâ sanguis Christi continetur, in quem aliquid vini consecrati transfusum est: at in priori aliquid quidem panis consecrati miscetur, sed nihil prorsus sanguinis, cùm eâ die non soleret consecrari; unde non dicitur sanguinem continere, neque ex eo populus confirmari.

Ad auctoritatem Micrologi, dico deceptum illum fuisse, si per verbum *consecrare*, intellexit veram & propriè dictam consecrationem. Ordo quippe Romanus dixit vinum illud non consecratum *sanctificari* per panem sanctificatum; sed non dixit *consecrari*, seu converti in sanguinem Christi. Cùm verò addit idem Micrologus, idcirco vinum illud consecrari, ut *populus plenè possit communicare*: si per adverbium *plenè*, intellexit communionem sub utrâque specie tùm panis tùm vini propriè consecrati, adhuc deceptus est: feriâ enim sextâ majoris hebdomadæ non datur communio sub specie vini consecrati, seu non datur sanguis Christi à corpore sejunctus. Quòd si per adverbium *plenè*, voluit tantùm innuere eâ die etiam distributum esse Fidelibus vini non consecrati calicem, ut vices & formam suppleret aliquo modo communionis sub utrâque specie, quo sensu scripsit Hugo Victorinus ætate suâ nonnullos infantibus præbuisse vinum non consecratum, ut antiqui moris eis dandi sanguinem Christi vestigium aliquod ac imaginem retinerent; si, inquam, per adverbium illud *plenè* non aliud intel-

lexit

[redacted]

lexit auctor Micrologi, non multùm curamus, neque hoc nostræ adversatur Conclusioni. Eadem est ad Petrum Cantorem responsio.

Theodulphus citatus non ait debere omnes in die Parasceves corpus & sanguinem separatim sumere, sed tantùm ait, debere omnes communicare; non exponendo ritum & modum quo deberet eâ die fieri communio: quamquam percipiendo solum corpus, rectè dicere potuit, Sacramenta corporis & sanguinis Christi percipi, non quidem separatim, sed simul atque conjunctim; non est enim corpus sine sanguine.

Denique Walafridus hoc unum citato loco intendit, scilicet primos Christianos solitos fuisse Missas celebrare, sicut nos celebramus in die Parasceves, cum solâ scilicet Oratione Dominicâ & commemoratione Passionis Christi, ritu simplici, *non verò cum multiplici*, ut ipse loquitur, *officio orationum, cantilenarum, & consecrationum*. Non comparat igitur ritum celebrandi Missam in die Parasceves cum ritu antiquo, quantùm ad communionem sub utrâque specie; sed solùm quantùm ad simplicitatem ritûs & ceremoniarum. *Biblioth. PP. T. 1. pag. 191. B.*

Tertia probatio

Ex Conciliis.

Tribus in Conciliis suam circa communionem sub utrâque specie doctrinam expressit ac declaravit Ecclesia.

1°. in Concilio Constantiensi an. 1415. Sess. 13. adversùs Joannem Hus & Hieronymum Pragensem declarat. 1°. consuetudinem dandi Laïcis Eucharistiam sub solâ panis specie, ad evitanda pe- *T. 12. Conc. p. 100*

... 4 . natur
ter asseruerint, tanqu
per Diœcesanos loco
affert præcipuum ha
tum Orthodoxorum
Christum sub unâ tant
que, injungit Episco
minister communion
aut Clericis non sacr
Ib. p. 620. II°. Concilium Ba
adversùs Taboritas &
tuit & repetit quæ Co
sùs Joannem Hus & I
III° denique, Conc
Sess. 21. adversùs No
nistas cap. 1. 2. & 3.
Ecclesiæ circa utramq
T. 14. *Conc.* nit : *Si quis dixerit*, in
p. 847. D. *vel necessitate salutis*,
deles utramque speciem
cramenti sumere debere
Ibid. *Si quis dixerit sanct*

& integrum Christum omnium gratiarum fontem & auctorem, sub unâ panis specie sumi, quia, ut quidam falsò asserunt, non secundùm ipsius Christi institutionem sub utrâque specie sumatur; anathema sit.

Quamquam autem solemni ac publicâ lege usum calicis Laïcis sustulerit Ecclesia, eum tamen restituendi sibi facultatem inesse, quando expedire judicaverit, in tribus mox citatis Concilis declaravit, quod etiam facto ipso aliquando confirmatum legimus.

Sic post definitionem Concilii Constantiensis, cùm Boëmi Joannis Hus discipuli apertâ vi, atque armatâ manu sibi calicis usum restitui postularent, ut legere est apud Raynaldum ad an. 1417. Conradus Archiepiscopus Pragensis an. 1426. Synodum coegit, in quâ, ad sedandos factiosorum hominum tumultus & strages præcavendas, indultum illis fuit ut utramque sumerent speciem. Hanc Synodi concessionem scripto defendit Gerso, quam tamen improbavit & revocavit subinde Martinus V. apud Raynaldum ad an. 1426. Ipse tamen Martinus V. in Concilo Constantiensi communionem sub utrâque specie dispensasse legitur in solemnitate Paschatis, Diaconis aliisque ministris, & nonnullis dignitate ac pietate eminentibus personis. Ita refert Cassander, de communione sub utrâque specie pag. 1037.

Concilium quoque Basileense Boëmis & Moravis enixè calicis usum postulantibus eâ lege concessit, ut firmiter crederent *quòd non sub specie panis caro tantùm, nec sub specie vini sanguis tantùm, sed sub quâlibet specie integer & totus Christus contineatur, & se in cæteris omnibus Romanæ Ecclesiæ conformarent.* Verùm cùm tali concessione abute-

Vide Notas Binii in Conc. Basil. T 12. Conc. p 1420. A. B.

rentur Hæretici, & ex eâ occaſionem ſumerent vellicandi definitionem Concilii, penitus illa ſublata eſt & revocata, ſicut intelligimus ex Epiſtolâ Georgii Pogiebrac Regis Boëmiæ, quæ extat To. 4. Spicilegii pag. 403.

Denique, in Concilio Tridentino ſæpius iterata eſt & diſcuſſa Gallorum & Germanorum expoſtulatio de reſtituendo Laïcis calicis uſu: verùm Concilium rem totam Summi Pontificis prudentiæ ac ſapientiæ commiſit, ut videre eſt Seſſ. 22. in fine: intacto tamen laudabili Regum noſtrorum uſu, qui, die quâ inaugurantur, Euchariſtiam ſub utrâque ſpecie percipiunt. Jure à Concilio Tridentino conceſſo uſus Pius IV. an. 1563. Germanis Epiſcopis indulſit, ut ſervatis legibus, quas Patres Baſileenſes Boëmis præſcripſerant, calicem concederent: quæ quidem conceſſio, infelici licet exitu, Viennæ in Auſtriâ aliquandiu obtinuit.

Ex his omnibus non obſcurè colligere eſt, quæſtionem de concedendo vel denegando uſu calicis, ex earum eſſe numero quæ ad puram ſpectant diſciplinam, in quâ pro rerum, temporum, ac perſonarum varietate, pro ſuâ prudentiâ ac ſapientiâ vario modo gerere ſe poteſt Eccleſia.

Quarta probatio.

Ex rationibus theologicis.

Diximus ſupra inter prænotanda, controverſiam communionis ſub utrâque ſpecie pendere, tanquam à ſuis principiis & fundamentis, à tribus iſtis propoſitionibus: an Chriſtus totus ſit & integer ſub unâ ſpecie; an tota Sacramenti natura & ſubſtantia ſalvetur in unâ ſpecie; denique, an omnis gratiæ fructus ad ſalutem neceſſarius percipiatur ex

ūnicâ ſpecie, ex quibus iſtud argumentum conficimus.

Illa communio legitima eſt ac probanda, in quâ totus & integer Chriſtus percipitur, tota Sacramenti natura & ſubſtantia ſalva eſt, ac omnis gratiæ fructus ad ſalutem neceſſarius obtinetur: atqui talis eſt communio ſub unâ ſpecie; ergo &c.

Minor propoſitio probatur.

1°. totum & integrum Chriſtum ſub unicâ ſpecie contineri, corpus ſcilicet, animam & divinitatem, certa fides docet: neque enim diviſus eſt Chriſtus, aut jam corpus ejus exangue eſt. *Chriſtus* ſcilicet *reſurgens ex mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur*, inquit S. Paulus Rom. 6. v. 9. Exponi meliùs non poteſt hæc catholica veritas, quàm verbis Concilii Trid. Seſſ. 13. c. 3. *Semper*, inquit, *hæc fides in Eccleſiâ Dei fuit, ſtatim poſt conſecrationem verum Domini noſtri corpus, verumque ejus ſanguinem ſub panis & vini ſpecie, unà cum ipſius animâ & divinitate exiſtere: ſed corpus quidem ſub ſpecie panis, & ſanguinem ſub ſpecie vini, ex vi verborum; ipſum autem corpus ſub ſpecie vini, & ſanguinem ſub ſpecie panis, animamque ſub utrâque, vi naturalis illius connexionis & concomitantiæ, quâ partes Chriſti Domini, qui jam ex mortuis reſurrexit, non amplius moriturus, inter ſe copulantur: divinitatem porro, propter admirabilem illam ejus cum corpore & animâ hypoſtaticam unionem. Quapropter veriſſimum eſt, tantumdem ſub alterutrâ ſpecie, atque ſub utrâque contineri; totus enim & integer Chriſtus ſub panis ſpecie, & ſub quavis ipſius ſpeciei parte; totus item ſub vini ſpecie, & ſub ejus partibus exiſtit.* Hactenus Concilium Tridentinum. Naturalem hanc connexionem

T. 14. Conc. p. 806 A.

seu concomitantiam partium Christi, SS. Patrum testimoniis probat Bellarminus Lib. 4. de Euchar. cap. 21.

II°. totam Sacramenti rationem ac substantiam in unicâ specie salvam esse probatur: quia tota ratio & natura Sacramenti in eo posita est, ut significet, & efficiat; est quippe Sacramentum signum efficax & practicum; atqui Eucharistiæ Sacramentum in unicâ specie & significat & efficit illud omne ad quod significandum & efficiendum destinatum est. Namque quantùm ad primum, Eucharistia hæc tantùm potest significare, nempe Christum præsentem, ejus mortem & passionem, denique refectionem animæ spiritualem, & unionem Fidelium tùm inter se, tùm cum capite suo Christo: atqui hæc omnia in unicâ specie significantur: tùm quia Christus totus est præsens sub unâ specie; tùm quia vi verborum solum corpus est sub specie panis, & solus sanguis sub specie vini, quæ separatio sufficienter exprimit mortem ejus ac passionem; tùm quia caro Christi vocatur cibus, sicut sanguis potus: sed in refectione spiritali nullum discrimen occurrit inter potum & cibum; tùm denique quia in multis granis ex quibus panis conficitur, sufficienter significatur unio Fidelium inter se & cum capite suo Christo. Quantùm verò ad secundum, nempe efficaciam & virtutem Sacramenti, tota hæc in unicâ specie reperitur: gratia quippe Sacramenti non à symbolis exterioribus, sed à Christo ipso profluit; Christus autem totus est & integer sub unâ specie.

Fatendum quidem est, expressiorem haberi mortis & passionis Christi, significationem ex duplici specie: sed quid inde? An necessariam esse utram-

que speciem ad substantiam Sacramenti sequitur? minimè. Sicut in Baptismo triplex immersio, quæ diu in Ecclesiâ observata fuit, haud dubiè significantiùs exprimebat tùm SS. Trinitatis invocationem, tùm Christi sepulturam ac resurrectionem, tùm effectum Baptismi; neque tamen ideò ad substantiam & naturam Baptismi pertinuisse fatentur adversarii nostri. Hinc Conc. Trid. Sess. 21. c. 3. T. 14. Conc.
declarat *verum Sacramentum* sumi in unicâ specie. p. 847 B.
Si verum est Sacramentum, suam igitur habet integram naturam & essentiam.

III°. omnem gratiæ fructum ad salutem necessarium percipi ex communione sub unicâ specie, sequitur ex mox dictis. Gratia quippe illa non ex symbolis ipsis, sed ex re contentâ oritur: symbolum enim non operatur, nisi per virtutem sibi impressam; in Eucharistiâ autem loco virtutis impressæ, est ipse Christus totius gratiæ fons & origo, qui totus & integer continetur sub quâlibet specie.

Utrum autem præter illam gratiam Sacramenti necessariam ad salutem, & quidem semper æqualem, sive una, sive duplex sumatur species, altera detur major quidem ex perceptione duplicis speciei, controversia est inter Scholæ Theologos, quam non attigit nec definivit Concilium Tridentinum. Verior tamen nobis videtur & probabilior opinio negans, quam sequitur & probat Bellarminus L. 4. de Euchar. c. 23. Observa autem, æqualem præsupponi in subjecto recipiente Eucharistiam animi dispositionem, cùm unam vel duas percipit species. Si enim inæqualis supponatur dispositio, & major v. g. sit charitatis fervor cùm sumitur species sanguinis, quàm antea, tunc procul dubio novus quidam gratiæ gradus accedet, non præ-

cisè ratione duplicis speciei, sed ratione rei contentæ, nempe Christi, qui cùm totus sit sub specie vini, intensiorem charitatem infundit pro majori suscipientis dispositione. His rationibus duas alias adjungimus, quarum una ex Catholicorum sensu, altera ex Novatorum praxi desumitur.

Prima est Alphonsi Salmeronis, quam refert Pallavicinus L. 17. Historiæ Conc. Trid. cap. 6. Nempe si persuasum Ecclesiæ fuisset, jure ac præcepto divino necessariam esse utramque speciem, nunquam illa permisisset calicis usum auferri; & cùm eorum, quæ ad Religionem pertinent, homines sint tenacissimi, fieri non potuisset hæc mutatio sine ingenti animorum commotione, sine strepitu & rei gestæ superstite memoriâ: atqui tamen reclamante nemine, vel ab ipsis primis Ecclesiæ temporibus data est & accepta communio sub unicâ specie.

T. 3. p. 26.

Secunda ratio petitur ex principiis & praxi nostrorum adversariorum. Namque Calvinistæ omnes in Disciplinâ ecclesiasticâ cap. 12. art. 7. sic statuunt: *Panis Cœnæ administrandus est iis qui vinum bibere nequeunt, protestantes tamen se id non facere in despectum.* Et art. 10. dicunt *posse non dari calicem iis quibus grave est post alios eum sumere.* Porro si utraque species jure divino ac necessitate Sacramenti est necessaria, ut ipsi contendunt Novatores, quâ auctoritate id sibi arrogant ut Sacramenti substantiam certis in casibus mutilent ac corrumpant? nulla enim est necessitas quæ ad violanda Christi præcepta, & mutilanda Sacramenta adigere nos possit; ac tutius est atque consultius Sacramenta non percipere, quàm institutionem Christi non servare: imò non servatâ hac Christi institutione, non

ſunt amplius eadem Sacramenta. Sic Baptiſmus alio in liquore quàm in aquâ naturali collatus, nullus omnino eſſet, quæcunque tandem ſupponatur urgere neceſſitas.

Supereſt tertia Concluſionis pars probanda, nempe legitimis de cauſis adductam fuiſſe Eccleſiam ad ſupprimendum pro Laïcis uſum calicis. Illæ autem tales ſunt. 1°. uſûs jam à multo tempore recepti confirmatio, ac uniformitas inter Fideles omnes obſervanda. Patres enim Conſtantienſes & Baſileenſes annotant, ſuâ ætate jam à longo tempore receptum invaluiſſe morem communicandi ſub unâ ſpecie. 2°. periculum effuſionis & irreverentiæ in ſanctiſſimum Sacramentum: quæcunque enim cura & diligentia adhibeatur, fieri vix poteſt, ubi ingens eſt populi multitudo, quin aliquid ſanguinis effundatur. Hac maximè ratione moti ſunt, tùm qui panem ſacrum Chriſti ſanguine intinctum olim Fidelibus porrigebant; tùm qui pugillari ſeu fiſtulâ quadam ad hauriendum è calice ſanguinem utebantur. 3°. difficultas diu aſſervandi vini ſpeciem pro communione infirmorum. 4°. multorum à vino bibendo, & in eodem cum multis aliis calice, abhorrens indoles. 5°. penuria vini in multis regionibus, ac majores impenſæ neceſſariò inſumendæ pro magnâ vini copiâ, ubi magna eſt Fidelium multitudo. 6° denique, Hæreticorum pervicacia obſtinatè contendentium utramque ſpeciem jure divino eſſe ad Sacramenti ſubſtantiam neceſſariam; atque Fidelium nonnullorum ſimplicitas & ignorantia, qui ſolum corpus in ſpecie panis, & ſolum ſanguinem in ſpecie vini percipi arbitrari poſſent. Has rationes perſtringit Catechiſmus Romanus parte 2. titulo de Euchariſtiæ Sacramento n. 70.

Solvuntur Objectiones Novatorum.

Objicies 1°. solemnem hanc Christi sententiam Joan. 6. v. 54. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* quo loco distincta fit mentio Eucharistiæ sub specie panis & vini; igitur necessaria est communio sub utrâque specie, jure ac præcepto divino.

Resp. nego consequens. I°. Quia non consentiunt inter se Novatores citata verba de Eucharistiâ intelligenda esse: quâ igitur fronte ea nobis opponere possunt?

II°. Quia ut efficaciter ex hoc testimonio inferatur necessitas utriusque speciei, necesse est ut citata verba non tantùm includant præceptum recipiendi corpus & sanguinem Christi, sed etiam obligationem ea recipiendi certo quodam modo, nempe sub duplici specie panis & vini: atqui licet hæc verba Christi præceptum includant recipiendi corpus & sanguinem Christi, non tamen exprimunt vel continent modum quo debent Fideles ea recipere, nempe sub duplici specie.

Minor probatur: Quia verba ista, *Nisi manducaveritis &c.* non continent simplex præceptum, sed etiam medium conservandæ vitæ per Baptismum acceptæ: unde vi istorum verborum non obligantur Catechumeni, quia nondum vitam per Baptismum acceperunt, quam conservare debeant: neque etiam infantes baptisati, quia non egent conservatione vitæ, quam amittere non possunt ante usum rationis. Jam verò medium conservandæ vitæ non consistit in speciebus panis & vini, neque in modo manducandi & bibendi, sed in sumptione

corporis & sanguinis Christi: quocunque enim modo illa sumantur, modò verè & dignè sumantur, nutriunt ac reficiunt; caro enim Christi verè est cibus, & sanguis verè potus; & *qui manducat meam carnem*, inquit Christus Joan. 6. *habet vitam æternam*. Ergo ista verba, *Nisi manducaveritis &c.* ad solam sumptionem obligant, non verò ad modum sumendi.

III°. Esto ea verba, *Nisi manducaveritis &c.* contineant præceptum sumendi utramque speciem, nondum tamen causam obtinebunt adversarii nostri: superesset enim inquirendum, utrum præceptum illud Sacramenti substantiam spectet, an ejus dumtaxat integritatem accidentalem. Fatentur quippe illi, in Sacramento Eucharistiæ nonnulla observasse ac præcepisse Christum, quæ ad illius solam integritatem pertinent, qualis est inter alia, *fractio panis*, quæ etsi fuerit à Christo usurpata, & expressiùs ejus mortem significet, non tamen ipsis videtur ad substantiam Sacramenti pertinere, quia *Hist. des*
existimant verum esse Eucharistiæ Sacramentum *Variations*,
apud Lutheranos qui fractionem illam non obser- T. 2. *pag.*
vant. Porro contendunt Orthodoxi, modum su- 481.
mendi Eucharistiam sub specie duplici, non Sacramenti naturam atque substantiam, sed ejus dumtaxat integritatem accidentalem spectare.

IV°. Quia certum non est, in laudatis Christi verbis particulam *&*, non usurpari disjunctivè pro particulâ *vel*; ita ut sensus sit, *Nisi manducaveritis carnem*, *vel biberitis sanguinem*; seu, quod in idem recidit, *Nisi manducaveritis carnem*, *& nisi biberitis sanguinem*; id est, si neque manducaveritis, neque biberitis: quo sensu supposito, sequitur quidem necesse esse alterutram speciem sumere, sed non utramque simul.

Quod verò sic exponi possit citatum ex S. Joanne testimonium, colligimus, tùm quia eodem capite vita æterna promittitur comedentibus sub unâ tantùm panis specie; ergo vis præcepti non in modum sumendi cadit, sed in rem contentam: tùm quia Christus verba hæc, *Nisi manducaveritis &c.* protulit contra eos qui litigabant inter se dicentes, *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* at illi non litigabant de modo sumendi sub unâ vel duplici specie, sed de re ipsâ, nimirum carne & sanguine Christi. Tùm quia particula *&*, quæ ex se conjunctiva est, non rarò usurpatur in sensu disjunctivo. Sic Exodi 21. v. 5. juxta Hebræum dicitur: *Qui percusserit patrem & matrem morte moriatur.* atqui tamen ad eam pœnam subeundam sufficit alterutrum occidisse. Pariter Joan. 15. v. 22. Christus ait: *Si non venissem & locutus fuissem eis, peccatum non haberent.* id est, si neque venissem, neque locutus fuissem; subintelligitur enim negatio præcedens, stilo hebraïcæ linguæ, quem aliquando Interpretes imitantur. V. g. Act. 3. v. 6. S. Petrus ait: *Argentum & aurum non est mihi*; id est, neque argentum, neque aurum.

V° denique: Etiamsi verba laudata, *Nisi manducaveritis &c.* intelligenda forent de modo manducandi & bibendi, modo etiam copulativo, nullatenus tamen adhuc adversariis nostris faverent; quia multa sunt præcepta in Scripturis quæ universæ Ecclesiæ dantur, & tamen non per omnes, sed per aliquos dumtaxat implenda sunt, quod observandum esse in expositione Scripturarum monet S. Augustinus L. 3. de doctrinâ Christianâ cap. 17. quale est istud, *Crescite & multiplicamini.*

Objicies 2°. Matth. 26. v. 27. extat expressum

Christi mandatum de calice ab omnibus sumendo. *Accipiens*, inquit, *calicem gratias egit, & dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes*. Ergo &c.

Resp. per *omnes* eò loci solos intelligendos esse Apostolos quos Christus alloquebatur, & quibus calicem sanguinis sui porrexit, non verò omnes indistinctè Fideles. Namque ii sunt intelligendi, juxta seriem Historiæ sacræ, cum quibus Christus cœnavit, quibus calicem dedit, qui, ut ait S. Marcus, *biberunt ex eo omnes*, qui hymno dicto exierunt in montem Oliveti &c. at ex solâ lectione Contextûs sacri constat de solis Apostolis ea omnia dicta esse; ergo vox ista *omnes*, solos præsentes designat Apostolos, non omnes indiscriminatim Fideles.

Instabis 1°. Si hæc verba Christi, *Bibite ex eo omnes*, ad solos diriguntur Apostolos, pariter ista, *Manducate &c.* ad illos solos directa fuisse dicendum erit; iisdem enim hoc utrumque mandatum datum est: ex quo sequetur nullo Christi mandato Fideles obligari ad sumendam Eucharistiam.

Resp. ex his præcisè verbis, *Bibite*, *Manducate*, inferri non posse præceptum quod omnes Fideles adstringat ad percipiendam Eucharistiam: attamen concludi inde non debet, nullum extare ejusmodi præceptum; apertè enim continetur in his Christi verbis, Joan. 6. v. 54. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis &c.*

Instabis 2°. Christus apud S. Marcum c. 13. v. 37. declarat se omnibus dictum velle, quod Apostolis dicebat: *Quod vobis dico*, inquit, *omnibus dico*.

Resp. id quod omnibus hîc dictum voluit Christus, in eo esse ut vigilent. *Quod vobis dico*, ait, *omnibus dico: vigilate*. Porro multa dixisse Christum

Apostolis, quæ ad omnes Fideles non pertinent, quis sanæ mentis negaverit? nisi velit omnibus dictum esse, *Euntes docete baptisantes. Quorum remiseritis peccata &c.*

Instabis 3°. Apostoli repræsentabant Ecclesiam universam, imò & Fideles singulos; ergo quod ipsis dixit Christus, *Bibite*, *Comedite*, omnibus dictum voluit.

Resp. nego conseq. ad summum enim inde sequitur, communionem sub utrâque specie toti Ecclesiæ in communi præscriptam esse, non verò singulis ejus membris; adeoque ut præcepto satisfiat, satis esse quòd aliqui sint, qui utramque percipiant speciem, quales sunt Sacerdotes cùm divina celebrant mysteria. Præterea, licet Apostoli singulos repræsentassent Fideles, non tamen sequitur necessitatem singulis Fidelibus incumbere sumendi utramque speciem, sed liberum ipsis esse utramque, si voluerint, percipere: verba quippe ista, *Accipite, Bibite*, *Comedite*, invitantis sunt & porrigentis amicè, ut fieri solet in conviviis, non verò præcipientis. Concessâ igitur libertate uti potuerunt Fideles, & reverâ multis sæculis eâ usi sunt, donec Ecclesia voluntatis Christi sponsi sui interpres, gravibus de causis facultatem hanc revocavit.

Instabis 4°. Non potest Ecclesia privare Fideles eâ facultate quam ipsis Christus concessit: at ex nobis Christus Fidelibus facultatem concessit percipiendi, si velint, communionem sub utrâque specie; quare igitur Ecclesia tali facultate Fideles privavit?

Resp. nego ant. Christus enim jus istud Ecclesiæ
Conc. Trid. suæ dedit, ut in Sacramentorum administratione,
Sess. 21. c. 2. salvâ eorum substantiâ, ea statueret vel mutaret

quæ vel ad Fidelium utilitatem, vel ad Sacramentorum dignitatem pertinere, pro suâ prudentiâ judicaret: tale enim jus necessariò includitur in potestate pascendi ac regendi Fideles, quæ toti Ecclesiæ concessa est à Christo, cùm dixit Petro & in illius personâ, toti Ecclesiæ, cujus imaginem gerebat, *Pasce oves meas.* Joan. 21. v. 17.

Instabis 5°. Christus non dixit de pane, *Manducate ex hoc omnes:* prævidens autem fore nonnullos qui calicis usum prohiberent, subjungit de calice, *Bibite ex eo omnes.*

Resp. non ob istam rationem dixisse Christum, *Bibite ex eo omnes;* sed quia cùm non dederit Apostolis panem integrum quem inter se dividerent, necesse non fuit ut diceret, *Manducate ex eo.* E contra, cùm eundem calicem ipsis porrexerit ut ex eo biberent, non immeritò subjungit, *Bibite ex eo omnes.*

Objicies 3°. Lucæ 22. v. 19. postquam Christus corpus suum dedit Apostolis dicens, *Hoc est corpus meum;* statim addit, *Hoc facite in meam commemorationem.* Et dicitur postea quòd similiter calicem acceperit. Licet autem apud S. Lucam de calice dictum non legamus, sicut de pane, *Hoc facite*, supponi tamen debet, cùm S. Paulus 1. Corinth. 11. v. 25. post consecrationem calicis addat, tanquam à Christo dictum, *Hoc facite, quotiescunque bibetis, in meam commemorationem.* Igitur hoc verbo, *facite*, continetur mandatum distribuendi utramque speciem.

Resp. nego conseq. 1°. enim ista verba, *Hoc facite*, extant tantùm apud S. Lucam & apud Apostolum: apud S. Lucam semel, nempe post consecrationem panis, & ante consecrationem calicis, cap. 22. v. 19. apud Apostolum semel quoque,

ſcilicet poſt conſecrationem calicis; unde ſic arguimus: Præceptum communicandi ſub utrâque ſpecie non poteſt colligi ex iſtis verbis, ut dictis ante conſecrationem calicis apud S. Lucam, quia tunc conſecrata tantùm erat panis ſpecies; neque etiam inferri poteſt ex iiſdem, ut dictis poſt conſecrationem calicis apud S. Paulum, quia cùm Chriſtus ea pronuntiavit, non eſt locutus abſolutè, ſed tantùm hypoteticè, *Quotieſcunque bibetis:* ita ut ſenſus præcepti ſit, non ſingulis bibendum eſſe de calice, ſed ſingulis, qui bibent, quotieſcunque bibent, in memoriam Chriſti bibendum eſſe; adeoque præceptum non eſt, ut ſinguli bibant, ſed tantùm ut ſinguli, qui bibunt, mortem Chriſti annuntient.

II°. Certum eſt hæc verba non referri ad ſingula quæ fecit Chriſtus inſtituendo Euchariſtiam, quaſi neceſſariò nobis ea omnia forent obſervanda quæ Chriſtus obſervavit in inſtitutione Euchariſtiæ; aliàs, & lavare pedes, & menſæ accumbendo in privatis ædibus, poſt cænam, panem frangendo, Euchariſtiam percipere deberemus, quia hæc omnia Chriſtus obſervavit. Sunt igitur diſtinguenda ea quæ ad naturam & ſubſtantiam Sacramenti pertinent, & ea quæ ad integritatem dumtaxat illius accidentalem, aut ad varias loci & temporis circumſtantias pertinent.

Inſtabis 1°. Juſſit Chriſtus Apoſtolis ſuis, & in eorum perſonâ omnibus Sacerdotibus, ut facerent quod ipſe fecit: atqui Chriſtus utramque diſtribuit ſpeciem; ergo &c.

Reſp. diſt. ant. ut facerent quod ipſe fecit, pertinens ad ſubſtantiam & naturam Sacramenti, concedo: non pertinens, nego. Multa enim fecit Chriſtus,

stas, quæ Apostolis suis necessariò observanda non injunxit.

Instabis 2°. Juxta S. Lucam citato cap Christus similiter fecit de calice, ac de pane: at de isto dixit, *Hoc facite.* Ergo &c.

Resp. particulam *similiter* referri ad actionem accipientis, benedicentis & porrigentis calicem, ita ut sensus sit, Similiter postquam cœnavit accepit calicem &c. Quod autem non referatur ad omnia quæ Christus egit circa panem, constat, quia Christus panem non solùm accepit, & benedixit ac dedit, sed etiam fregit, & fractum divisit inter discumbentes; calicem autem non divisit, sed integrum dedit ut singuli ex eo biberent.

Instabis 3°. Juxta Apostolum 1. Cor. 11. v. 26. Eucharistia percipienda est in commemorationem mortis Christi: atqui in unâ tantùm specie non repræsentatur mors Christi ejusque passio; ergo &c.

Resp. in unâ specie ab alterâ sejunctâ sufficienter exprimi passionem & mortem Christi, siquidem hâc separatione adumbratur separatio sanguinis à corpore, quæ facta est in ligno crucis. Non ita quidem distincta habetur & expressa in unâ, quàm in duplici specie: verùm major illa & distinctior significatio ad naturam Sacramenti non attinet, sicut in Baptismo triplex immersio distinctiùs haud dubiè significat mortem & sepulturam Christi, neque tamen idcirco invalidus est Baptismus infusione aut aspersione datus.

Objicies 4°. Christus instituit Eucharistiàm sub duplici specie, atque etiam utramque distribuit Apostolis; ergo utraque species jure divino necessaria est.

Resp. dist. conseq. jure divino necessaria est, quæ

tenus Eucharistia est sacrificium, concedo: quatenus est Sacramentum, nego. Utramque scilicet rationem & sacrificii & Sacramenti continet Eucharistia: ad priorem requiritur utriusque speciei consecratio & consumptio, non verò ad posteriorem.

Instabis 1°. Apostolus, institutionis à Christo factæ fidelis interpres, 1. Cor. 11. v. 23. ait se *accepisse à Domino quod & Fidelibus tradebat*: atqui Fideles tenentur ea observare quæ sunt traditionis divinæ & Apostolicæ.

Resp. dist. min. si præceptum earum rerum omnibus Fidelibus datum est, concedo: secus, nego. Multa quippe sunt traditionis & institutionis divinæ, quorum observatio omnibus Fidelibus injuncta non est, ut prædicare Evangelium, baptisare, absolvere à peccatis &c. Porro etsi Christus Eucharistiam sub utrâque specie consecraverit & Apostolis suis dispensaverit, quia tamen sub præcepto non injunxit omnibus planè Fidelibus ut utramque perciperent speciem, hinc fit, quòd Fideles omnes non teneantur jure divino ad utriusque speciei perceptionem.

Instabis 2°. Idem Apostolus v. 28. expressè affirmat, omnibus sumendam esse utramque speciem: *Probet autem*, inquit, *seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat.*

Resp. Apostolum eò loci hoc unum præcipere, ut qui ad sacram mensam accedunt, priùs se probent: præceptum enim cadit supra probationem, non supra sumptionem utriusque symboli: quemadmodum si dixisset Apostolus, Probet seipsum homo, & sic virginitatem Deo voveat; non votum, sed probationem ante votum præcepisse diceretur.

Supponit tamen eò loci Apostolus, tunc liberum fuisse Fidelibus utramque, si vellent, sumere speciem, cùm ait, *Et sic de pane illo edat, & de calice bibat*, quod certè ultrò concedimus.

Objicies 5°. Quotquot prioribus Ecclesiæ sæculis è SS. Patribus de Eucharistiâ sermonem habuerunt, utramque commemorant speciem; ad utramque Fideles admitti testantur, de utrâque sumendâ legem ac regulam statuunt; ergo &c.

Resp. ex his ac similibus Veterum testimoniis ne vel minimùm quidem nostram attingi Conclusionem: usum antiquum non negamus, imò agnoscimus ultrò; sed contendimus Veteribus persuasum fuisse, nullum extare divinum præceptum, quo Fideles omnes ad utramque speciem percipiendam adstringantur: siquidem eo ipso tempore quo in usu erat communio sub utrâque specie, permittebant tamen, tanquam rem liberam, unam tantùm percipi speciem, ut ex ante dictis certum est; & si qui sint qui utriusque perceptionem aut commendent, aut præcipiant, ii non ad jus & præceptum divinum attendunt, sed ad ecclesiasticam dumtaxat disciplinam, & usum tunc temporis receptum.

Instabis: Docent SS. Patres, Fideles ex institutione ac præcepto Christi teneri ad sumendam Eucharistiam sub utrâque specie. Ita inter multos.

S. Justinus Apolog. 2. ubi postquam retulit quomodo in cætibus Christianorum perficeretur & dispensaretur Eucharistia, tùm præsentibus, tùm absentibus, ait, Apostolos tradidisse sibi in Evangelio ita præcepisse Christum: mentionem autem facit ibi S. Martyr *de duplici symbolo seu specie*. Pag. 98. B

S. Cyprianus Epistolâ ad Cecilium, ait *quosdam in calice offerendo non observare ea quæ Christus tradidit & instituit*. Pag. 100

Decr. Grat. p 1918. n. 30. Gelasius S. Pontifex, Constitutione antea citatâ, ait *divisionem unius & ejusdem mysterii non posse fieri sine grandi sacrilegio.*

T. 1. p. 883. F. S. Bernardus Serm. 3. in Dominicâ Palmarum ait, *alimoniam corporis & sanguinis Domini in primâ cœnâ Domini exhibitam, ac deinceps frequentari mandatam.*

Resp. nego ant.

S. Justinus mandatum Christi restringit ad consecrationem Eucharistiæ, ejusque distributionem simpliciter quoad substantiam seu rem contentam consideratam, non quoad modum; Dialogo enim cum Tryphone Judæo, totam Eucharistiæ virtutem ex unâ specie percipi testatur. Quòd verò utramque speciem commemoret sanctus Doctor, mirum esse non debet, cùm ætate illius in usu esset communio sub duplici specie.

S. Cyprianus loco citato invehitur contra Aquarios, qui in calice eucharistico solam aquam offerebant sine vino: de necessitate verò utriusque speciei ibi non disputat.

Gelasius S. Pontifex decreto suo solos ferit Manichæos, qui, ut ipse loquitur, *superstitione obstricti vinum non sumebant.* Ad eorum igitur Hæreticorum sensum dividere unum & idem mysterium, grande est sacrilegium; non verò ad sensum Orthodoxorum, qui cùm credant totum & integrum Christum esse sub unâ specie, sub unâ, non sub duplici communicant.

S. Bernardus meritò ait alimoniam corporis & sanguinis Domini necessariam esse: alimonia porro illa ex unâ specie, perinde ac ex duplici percipitur; corpus enim Christi non est sine sanguine.

Objicies denique: Major confertur gratia per du-

plicem, quàm per unam speciem; ergo Fideles aliquâ gratiâ necessariâ fraudantur per subtractionem calicis.

Resp. nego ant. 1°. Quia major gratia non potest conferri percipienti duplicem speciem, nisi vel ratione signi, vel ratione rei significatæ & contentæ. Non prius: quia signum exterius ex se præcisè ut signum est, gratiam non confert, sed propter rem quam continet; aliàs qui plures in eâdem communione perciperet panis consecrati portiones, ille majorem pro numero illarum portionum gratiam perciperet, quod est falsum. Non posterius: quia quidquid continetur sub duplici specie, totum continetur sub unicâ, ut ex dictis inter probationes colligitur. 2°. Communio sub duplici specie hoc unum habet, ut expressiùs ac distinctiùs exprimat mortem & passionem Christi: sed clarior illa expressio seu significatio majoris gratiæ causa non est; aliàs qui Baptismum per immersionem perciperet, majorem ille obtinere deberet gratiam, quia immersio expressiùs significat mortem & sepulturam Christi, quàm aspersio, vel infusio.

Instabis 1°. Tridentinum Concilium Sess. 21. c. 3. docet nullâ gratiâ necessariâ ad salutem eos fraudari qui unicam sumunt speciem, quo satis innuit eos defraudari aliquâ gratiâ, quamquam non necessariâ ad salutem.

Resp. nego ant. Mens quippe Concilii hæc una fuit eò loci, ut quod fidei est, adversùs Novatores declararet ac statueret, intactâ, ut assolet, Scholasticorum opinione, inter quos eâ de re excitata fuit controversia, quam dirimere noluit Concilium, sed eorum disputationibus, ut & alia benè multa, permisit.

Inſtabis 2°. Referunt Auctores, Clementem VI. conceſſiſſe Regi Angliæ communionem ſub utrâque ſpecie ad gratiæ augmentum.

Reſp. dubiam eſſe & admodum ſuſpectam hujus Bullæ veritatem : tùm quia non conſentiunt Auctores, cuinam Regi conceſſa fuerit, an Galliæ, an Angliæ : tùm quia Clemens VI. vixit ante Concilium Conſtantienſe, in quo primùm uſus calicis lege communi & generali prohibitus eſt : tùm quia hæc Conſtitutio lata dicitur an. 1341. Clemens autem VI. electus tantùm fuit an. 1342.

Inſtabis 3°. Qui bis recipit Chriſtum, majorem reportat gratiam, quàm qui ſemel tantùm: atqui ille qui ſub duplici ſpecie communicat, bis recipit Chriſtum; ergo &c.

Reſp. diſt. maj. qui bis recipit Chriſtum in ordine ad duplicem refectionem animæ, concedo: in ordine ad unicam tantùm, nego. Porro qui ſub duplici ſpecie communicat, duplicem ſpeciem ad unam & eandem communionem & refectionem animæ ſpiritualem refert ac dirigit; ergo majorem propterea gratiam non reportat.

Inſtabis 4°. Omne Sacramentum ſubjecto ritè diſpoſito miniſtratum gratiam in eo producit ex opere operato : atqui Euchariſtia ſub ſolâ panis ſpecie eſt Sacramentum, ſicuti ſub ſolâ ſpecie vini.

Reſp. diſt. min. Euchariſtia ſub ſolâ panis ſpecie eſt Sacramentum, idem cum eo quod datur ſub ſpecie vini, ad unam & eandem animæ refectionem ordinatum, concedo : diverſum, nego.

Inſtabis denique : Si uberior gratia non confertur duplicem ſpeciem percipienti, quare tot ſæculorum tractu majores noſtri Euchariſtiam ſub utrâque ſpecie Fidelibus omnibus diſpenſarunt ? Quare

poſt ſubtractum à Concilio Conſtantienſi calicis uſum, tot populi, Imperatores, Reges, Principes iteratis ſæpius precibus hunc uſum ſibi reſtitui tam ardenter efflagitarunt? Quare denique Sacerdotes, dum conficiunt, Euchariſtiam ſub utrâque ſpecie percipiunt?

Reſp. ad primum, Eccleſiam juſtis de cauſis utramque ſpeciem olim Fidelibus permiſiſſe, ſicut poſtremis temporibus juſtis quoque de cauſis uſum calicis ſubtraxit. Non eo tamen conſilio ducta eſt ad utramque ſpeciem concedendam, quòd exiſtimaverit majorem gratiæ fructum ex duabus potius quàm ex unâ percipi, aliàs nunquam profectò tali fructu voluiſſet Fideles fraudare; ſed tùm propter exemplum Chriſti, qui utramque ſpeciem diſpenſaverat, tùm propter expreſſiorem mortis Chriſti ſignificationem, aliaſque ejuſmodi rationes, quas tanti eſſe non judicavit Eccleſia, quin uſum illum gravibus de cauſis immutari debere æſtimaverit.

Ad ſecundum: eorum qui calicis uſum reſtitui tam ardenter poſtularunt, non una fuit mens, non idem conſilium. Aliqui animo planè hæretico ac rebelli, ut Boëmi, armatâ manu, pro calice certabant: alii eo ducebantur errore, vel totum Chriſtum non contineri ſub quâlibet ſpecie, ut Calviniſtæ; vel totam Sacramenti naturam ac ſubſtantiam in unâ ſpecie non reperiri, ut Lutherani, quorum certè hominum reprimenda potius fuit audacia & temeritas, quàm audienda poſtulatio: alii verò Chriſtiani Principes, animo pacis ac concordiæ, fide ſanâ & integrâ, reſtitui calicis uſum poſtulabant, hac ſpe freti, futurum ut ad unitatem & concordiam cum Eccleſiâ faciliùs adducerentur Hæretici, ac ſedarentur animorum commotiones; ſed

Quæres 3°. an neceſſaria ſit realis & actualis perceptio Euchariſtiæ, an ejus votum ſufficiat.

Reſp. requiri realem & actualem, cùm haberi poteſt: ſi autem illius copia impoſſibilis ſit, ſufficere votum illius, ſive explicitum ſive implicitum.

Quæres 4°. quandonam obliget divinum illud præceptum.

Reſp. nullum quidem in Scripturis eſſe determinatum tempus; ſed tamen ex praxi & mente Eccleſiæ non obſcurè colligi, præceptum illud obligare 1°. in articulo mortis; tunc enim maximè neceſſaria eſt Euchariſtia ad ſuperandas dæmonis tentationes. Hinc ſemper curavit Eccleſia, ut moribundis adminiſtraretur, ſicuti conſtat ex Concilio generali Nicæno I. Can. 13. ex Dionyſio Alexandrino, apud Euſeb. L. 6. Hiſt. c. 44. ex Concilio IV. Carthaginenſi Can. 77. & 78. ex Arelatenſi II. Can. 12. ex Agathenſi cap. 15. ex Toletano XI. cap. 11. 2°. obligat ſæpius in vitæ decurſu, quia non tantùm pro moribundis, ſed etiam pro ſanis inſtitutum eſt iſtud Sacramentum, qui cœleſti hoc alimento indigent, ut infractæ ac debilitatæ vires animæ ex continuo cum mundo, dæmone ac concupiſcentiâ certamine, reparentur ac conſerventur.

Dices: Si perſuaſum habuiſſet Eccleſia, jure divino Fideles obligari ſaltem in exitu ad percipiendam Euchariſtiam, quomodo adduci illa potuiſſet ut certis in caſibus tam neceſſario viatico morientes contra mandatum Chriſti privaret, ſicut legimus aliquando uſurpatum ab Eccleſiis Hiſpanicâ, Africanâ, & Gallicanâ, ut ex ante dictis compertum eſt?

Reſp. 1°. Eccleſiam univerſam nunquam legem tuliſſe de recuſandâ Fidelibus pœnitentibus in periculo mortis Euchariſtiâ, imò oppoſita lex ſancita

est à Concilio generali Nicæno I. Can. 13. 2°. Ecclesiæ illæ particularés ex rigore disciplinæ, non ex desperatione indulgentiæ, ut ait S. Augustinus, aliquibus in casibus Eucharistiam moribundis denegarunt, tùm ut hac severitate cœteros Fideles à gravioribus criminibus deterrerent; tùm quia præsumebatur ejusmodi moribundos non ex sincero pœnitentiæ motu, sed ex solo mortis timore compelli ad postulandam Eucharistiam, sicùt testatur S. Cyprianus Epistolâ 52. & Patres Concilii Arelatensis I. Canone ultimo.

Quæres 5°. utrum detur præceptum ecclesiasticum percipiendi Eucharistiam.

Resp. affirmativè. Concilium enim Lateranense sub Innocentio III. an. 1215. cap. 21. sic statuit: *Omnis utriusque sexûs fidelis, postquam ad annos* T. 11. Conc. *discretionis pervenerit, omnia sua peccata, saltem se-* p. 172. E. *mel in anno, fideliter confiteatur proprio Sacerdoti, & injunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere, suscipiens reverenter ad minùs in Pascha Eucharistiæ Sacramentum: nisi fortè de consilio proprii Sacerdotis, ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab ejus perceptione duxerit abstinendum: alioqui & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens christianâ careat sepulturâ.*

Et Concilium Tridentinum Sess. 13. Can. 9. sic decernit: *Si quis negaverit, omnes & singulos Chri-* T. 14 Conc. *sti Fideles utriusque sexûs, cùm ad annos discretionis* p. 809. C. *pervenerint, teneri singulis annis, saltem in Paschate, ad communicandum, juxta præceptum sanctæ matris Ecclesiæ; anathema sit.*

Quæres 6°. quoties obliget præceptum ecclesiasticum.

Resp. initio Ecclesiæ, cùm maximus esset chari-

tatis fervor, primos Fideles perseverantes fuisse in doctrinâ Apostolorum, orationibus & communicatione fractionis panis, id est participatione Eucharistiæ. Act. 2. v. 42. & v. 46. Postea verò solis Clericis præscriptum fuit, ut quoties Missæ sacrificio ministrarent, Eucharistiæ participes fierent. Ita colligimus ex Canone 8. eorum qui Apostolici dicuntur: Laïcis verò ut ter in anno, scilicet in Paschate, Pentecoste, & die natalis Domini. Ita colligimus ex cap. *Etsi non frequentiùs, De consecratione.*
T. 4. Conc. dist. 2. & cap. *Omnis homo.* Cap. *Sæculares.* eâdem
p. 1386. distinctione; ex Concilio Agathensi an. 506. Can.
T. 14. Conc 18. ex Coloniensi I. an. 1536. c. 21. *Ad extremum*
p. 536. *verò*, inquit Catechismus Romanus parte 2. de Euchar. n. 65. *cùm eò res adducta esset, ut non modò sancta illa & salutaris præceptio non servaretur, sed in plures etiam annos sacra Eucharistiæ communio differretur, decretum est in Concilio Lateranensi, ut semel ad minùs singulis annis in Pascha Fideles omnes sacrum Domini corpus acciperent.*

Quamquam nonnullæ Ecclesiæ, etiam post decretum Lateranense, priorem usum de communione ter in anno à Fidelibus percipiendâ retinuerunt, ut
T. 11. Conc. videre est in Concilio Tholosano an. 1229. cap. 13.
p. 130. C. & Albiensi an. 1254. cap. 29.
& 728. D. Quæres 7°. an qui intra paschale tempus præcepto communionis annuæ non satisfecit, maneat liber ab illâ obligatione pro eo anno.

Resp. negativè: quia duo præscribit Ecclesia suo præcepto. Primum, ut quilibet Fidelis semel in anno Eucharistiam percipiat. Secundum, ut id præstet tempore paschali, hoc est intra spatium 15. dierum. Posterior hæc obligatio cessat ubi elapsum est tempus paschale, cùm impossibile sit hanc tem-

poris circumstantiam observare: prior autem quæ potissimùm intenditur ab Ecclesiâ, perseverat, cùm possit adhuc impleri. Si quis tamen ante tempus Paschæ communicasset in suâ Parochiâ, maneret liber, quia jam implevisset præceptum, tam quoad substantiam, quàm quoad circumstantiam loci.

Quæres 8°. utrum qui non communicavit in Paschate in propriâ suâ Parochiâ, teneatur primâ datâ occasione communicare.

Resp. affirmativè, quia cùm Ecclesia suo præcepto vult communionem non differri ultra Pascha, ea est præcepti conditio de non differendo, ut si fuerit dilatum præceptum, non desinat obligare: sicut patet in contractibus in quibus determinatur tempus solutionis, quo elapso adhuc tamen perseverat obligatio. Neque enim est lex ista Ecclesiæ dici alligata, quemadmodum recitatio Breviarii est onus diei; neque ratio obligationis est tempus paschale, sed ut non differatur ulteriùs.

Quæres 9°. an qui indignè Eucharistiam percipit, satisfaciat præcepto paschalis communionis.

Resp. negativè: tùm quia præceptum illud ecclesiasticum est tantùm determinatio præcepti divini quoad temporis circumstantiam; ergo est de illâ communione quæ cadit sub præceptum divinum, per quod tenentur Fideles seipsos priùs probare, quàm accedant ad hoc Sacramentum: tùm quia, vel Ecclesia præcipere potest directè actum internum, & sic dubium non est, quin præcipiendo communionem, præcipiat dignam; vel tantùm potest indirectè, quatenus actus interior conjunctus esse debet actui externo quem præcipit, & sic indirectè, præcipiendo communionem, præcipit dignam; sicut præcipiendo Fidelibus ut diebus Do-

minicis & festis intersint Missæ sacrificio, præcipit attentionem & devotionem necessariam. Favent verba Concilii Lateranensis, *ut reverenter*, inquit, *ad minùs in Pascha &c.* Ratio est, quia Ecclesia eam præcipit communionem, quæ ad finem sibi propositum possit conferre, nempe ad obtinendam gratiam & vitam æternam: atqui talis est digna communio; ergo &c. Hinc meritò Innocentius XI. an. 1679. die 2. Martii damnavit istam propositionem, *Præcepto communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem.* *Recueil des Bulles*, p. 496.

Dices 1°. Qui recipit Eucharistiam in statu peccati, verè recipit Sacramentum Eucharistiæ: atqui Ecclesia nihil aliud præcipit.

Resp. nego min. Vult enim Ecclesia, ut percipiatur Eucharistia modo necessario ad finem sibi propositum obtinendum.

Dices 2°. Datur duplex præceptum de sumendâ Eucharistiâ, unum positivum de illâ sumendâ, negativum aliud de illâ non indignè sumendâ: atqui dici potest quòd per communionem sacrilegam satisfiat præcepto positivo, licet non satisfiat negativo.

Deinde, qui recipit Baptismum in statu peccati, satisfacit præcepto de recipiendo Baptismo, etiamsi non obtineat finem propter quem Baptismus præceptus est.

Denique, modus actionis præceptæ non cadit in præceptum: sed communionis dignitas aut indignitas pertinet ad modum actionis.

Resp. ad primum, præceptum positivum sumendi Eucharistiam includere negativum de illâ indignè non sumendâ: *Probet autem seipsum homo*, inquit S. Paulus. Ratio est, quia ex dictis præceptum

communionis datum est ad conservandam vitam animæ, qui finis obtineri non potest per communionem indignam.

Ad secundum, ratio disparitatis est, tùm quia cùm iterari non possit Baptismus, ita quoque præcipi non potuit ut modus eum dignè percipiendi caderet in substantiam præcepti; aliàs qui semel indignè Baptismum recepisset, nunquam posset subinde præceptum implere: non ita est de perceptione Eucharistiæ. Tùm quia perceptio Baptismi in statu peccati habet nihilominus aliquem effectum propter quem institutus est, characterem scilicet quem imprimit; quo fit ut baptisatus sit membrum Ecclesiæ; communio autem indigna nihil boni operatur in animâ: tùm quia docent communiter Theologi, per pœnitentiam ac sincerum de peccatis dolorem reviviscere Baptismum, non verò Eucharistiam; alioqui qui sæpius indignè communicasset, sub finem vitæ pœnitentiam agens & veniam obtinens peccatorum, sanctior evaderet.

Ad tertium, dist. Modus actionis præceptæ non cadit in præceptum, si præcepto non exprimatur, nec sit necessarius ad finem præcepti, concedo: si exprimatur in præcepto, & necessarius sit ad finem illius, nego. At in præsenti casu modus præcepti exprimitur in ipso præcepto, & necessarius est ad finem illius, nempe conservationem vitæ spiritualis & assecutionem vitæ æternæ.

Quæres ultimo, utrum debeant Fideles ad sacram Eucharistiam frequenter accedere, & quoties.

Resp. debere Fideles frequenter ad sacram Eucharistiam eâ qua par est pietate animi accedere. *Utrum autem*, inquit Catechismus Rom. parte 2. de Euch. n. 62. *singulis mensibus, vel hebdoma-*

dis, vel diebus id magis expediat, certa omnibus regula prescribi non potest: verumtamen, addit, *illa est S. Ambrosii norma certissima, Sic vive, ut quotidie sumere merearis.* Adeat quisque conscientiam suam, & prudentis ac sapientis Sacerdotis monita sequatur.

Lib. 5. de Sacramentis c. 4. n. 25. T. 2. p. 378.

QUÆSTIO SEPTIMA.

De effectibus Eucharistiæ.

VArios eosque eximios hujus Sacramenti effectus enumerant Theologi post SS. Patres & Concilia.

Concilium Florentinum in Decreto unionis eos sic exponit: *Hujus*, inquit, *Sacramenti effectus, quem in animâ operatur dignè sumentis, est adunatio hominis ad Christum. Et quia per gratiam homo Christo incorporatur, & membris ejus unitur, consequens est, quòd per hoc Sacramentum in sumentibus dignè gratia augeatur; omnemque effectum, quem materialis cibus & potus, quoad vitam agunt corporalem, sustentando, augendo, reparando & delectando, Sacramentum hoc quoad vitam operetur spiritualem: in quo, ut inquit, Urbanus Papa, gratam Salvatoris nostri recensemus memoriam, à malo retrahimur, confortamur in bono, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementum.*

T. 13 Conc. p. 537. B.

Et Concilium Tridentinum Sess. 13. c. 2. *Sumi autem*, inquit, *voluit* (Christus) *hoc Sacramentum, tanquam spiritualem animarum cibum, quo alantur & confortentur viventes vitâ illius qui dixit, Qui manducat me & ipse vivet propter me: & tanquam antidotum*

T. 14. Conc. p. 805. D.

antidotum quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præservemur. Pignus præterea id esse voluit futuræ nostræ gloriæ & perpetuæ felicitatis; adeoque symbolum unius illius corporis, cujus ipse caput existit, cuique nos tanquam membra, arctissimâ fidei, spei & charitatis connexione adstrictos esse voluit, ut idipsum omnes diceremus, nec essent in nobis schismata.

Hos omnes effectus fusiùs hîc prosequi nostri non est consilii: in eo tantùm paulisper juvat immorari, quod unum est præsentis difficultatis caput adversùs Hæreticos discutiendum, an scilicet remissio peccatorum mortalium sit præcipuus hujus Sacramenti effectus. Circa quod errant Novatores; & Scholæ Magistri, illæsâ fide, in varias abeunt opiniones.

Errores & opiniones.

Rectè hîc observat Bellarminus L. 4. de Euch. T. 3. p. 280.
c. 17. initio, quæstionem de effectibus Eucharistiæ adeo conjunctam esse cum aliâ quæstione de præparatione ad communionem, præsertim ex sententiâ adversariorum, ut nullo modo separari possint, cùm una ex aliâ pendeat. Si enim Eucharistia per se instituta est ad primam sanctificantem gratiam producendam, & mortalia peccata remittenda, necesse non est hominem gratiâ sanctificante, tanquam præviâ dispositione & præparatione, esse instructum, ut dignè, sicut par est, ad sacram mensam accedat. Itaque

Lutherus tria docuit. 1°. effectum primarium Sacramenti Eucharistiæ esse remissionem mortalium peccatorum. 2°. non requiri ad dignam præparationem communionis, ut quis non sit sibi conscius

peccati mortalis; imò quo plurium & graviorum sibi conscius est, eo aptiorem esse ad Eucharistiam. 3°. ad præparationem Eucharistiæ non requiri ut quis per confessionem & pœnitentiam à peccatis justificetur, sed satis esse fidem, quâ certò credat sibi in eo Sacramento omnia peccata esse remittenda. Verba Lutheri refert Bellarminus loco mox citato.

Calvinus aliquando à Luthero dissentire videtur, aliquando ei subscribere, adeo sibi parum constat. Namque L. 4. Institutionum cap. 17. paragrapho
Pag. 523. 40. sic loquitur: *Cibus hic spiritalis si in animam inciderit malitiâ, nequitiâque pollutam, majore illam ruinâ præcipitat.* Rationem reddit paulò superiùs, *Non enim aliter ac cibus corporalis, ubi ventrem offendit vitiosis humoribus occupatum, ipse quoque vitiatus & corruptus nocet magis, quàm nutriat.* quæ sanè verba catholicam videntur exprimere sententiam. Paragrapho tamen sequenti, oppositum
Pag. 524. planè docere videtur his verbis: *Vulgò dum homines ad eam manducandi dignitatem comparare volunt, miseras conscientias torserunt ac divexarunt diris modis; nec tamen quidquam eorum quæ in rem essent, attulerunt. Dignè manducare eos dixerunt, qui in statu gratiæ essent. In statu verò gratiæ esse interpretati sunt, purum purgatumque omni peccato*
Ibid. *esse.* Et paragrapho 42. *Ne igitur*, inquit, *in hujusmodi præcipitium ruamus, meminerimus has sacras epulas ægrotis esse pharmacum, peccatoribus solatium, pauperibus largitionem, quæ sanis, justis, & divitibus, si qui reperiri possent, nullum afferrent operæpretium. Nam cùm in illis Christus nobis in cibum detur, intelligimus nos sine ipso tabescere, liqui, deficere, qualiter inedia corporis vigorem extinguit.*

Deinde cùm in vitam detur, intelligimus nos sine ipso in nobis planè mortuos esse.

Illa omnia Calvini verba secum non cohærent, ut rectè observat Bellarminus. In primo enim testimonio videtur exigere ut homo justus sit, vivus, & sanus ad dignam Eucharistiæ perceptionem; in secundo verò ut non sit justus, sed peccator; non sanus, sed ægrotus; non vivus, sed mortuus.

Hunc Novatorum errorem proscripsit & anathemate confixit Synodus Tridentina Sess. 13. cap. 2. T.14 Conc. ubi effectus Eucharistiæ; & cap. 7. ubi debitam ad p. 805 & illius receptionem præparationem exponit & expli- seq. cat; & Can. 5. ac 11. ubi oppositam Novatorum doctrinam damnat: *Si quis dixerit*, inquit Can. 5. Ib. p. 809, A. *vel præcipuum fructum sanctissimæ Eucharistiæ esse remissionem peccatorum, vel ex eâ non alios effectus provenire; anathema sit.*

Et Can. 11. *Si quis dixerit, solam fidem esse sufficientem præparationem ad sumendum sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum; anathema sit.* Ibid. D.

Omnes Scholæ catholicæ Magistri concordi suffragio docent adversùs Novatores. 1°. Eucharistiam per se ac directè non remittere peccata mortalia, ac proinde necessariam esse in suscipiente præviam sanctificantem gratiam, ut dignè & cum fructu ad hoc Sacramentum accedat. 2°. peccata venialia remitti per illud Sacramentum fatentur, sed dissentiunt I°. an indirectè saltem & per accidens Eucharistia peccatum mortale aliquando remittat, in eo v. g. homine qui reipsâ quidem peccati mortalis reus est, sed cujus nec conscientiam habet nec affectum, quique bono ac simplici animo, præmissâ sacramentali confessione & absolutione, nihil sibi conscius Eucharistiam percipit. Sunt qui affirmant cum Do-

minico Soto ; ſunt qui negant cum Vaſqueſio & aliis quos appellat in 3. p. S. Th. q. 79. diſp. 205. cap. 4. Multi duo iſta videntur confundere, accedere ad ſacram menſam cum conſcientiâ peccati mortalis, & cum affectu ad peccatum mortale : alii verò diſtingunt, apud quos is dicitur accedere cum affectu, qui non deteſtatur peccatum, ſed potius ad illud afficitur ; is autem cum conſcientiâ, qui cognoſcit ſe reum eſſe peccati mortalis, nec ſufficienter de illo ſe conteri. Utroque in caſu indignè Euchariſtiam percipi fatentur illi.

II°. ſunt qui putant per Euchariſtiam directè & per ſe venialia peccata remitti : ſunt qui indirectè tantùm, concomitanter aut conſequenter, quatenùs ſcilicet per illud Sacramentum excitatur fervor charitatis qui directè pugnat cum veniali peccato.

III°. ſunt qui dicunt intendi quoad ſubſtantiam gratiam habitualem quæ per Euchariſtiam infunditur : ſunt qui negant, eamque tantùm augeri volunt ſecundùm robur, ratione ſolius auxilii gratiæ actualis, ut Alenſis à Vaſqueſio citatus in 3. partem q. 79. art. 2. diſp. 203. cap. 1.

IV°. ſunt qui præter juſtificantem gratiam in ſuſcipiente neceſſariam, adhuc aliam ſpecialem diſpoſitionem requirunt ad effectum hujus Sacramenti, nempe vel devotionem & attentionem ſpecialem ad hoc Sacramentum, vel carentiam peccati venialis in ipsâ actuali Sacramenti ſuſceptione : ſi enim veniale peccatum committatur in ipsâ perceptione actuali Euchariſtiæ, totum Sacramenti fructum deperdi aſſerunt. Lege Vaſqueſium in eandem partem q. 79. diſp. 206. art. 8. cap. 1. Denique, non omnes conveniunt de puncto temporis quo Euchariſtia ſuum in animâ effectum producit : an quando

[redacted]

in ore recipitur, an quando demittitur in stomachum, an quando consumitur &c. His ita historicè narratis, sit

PRIMA CONCLUSIO.

Sacramentum Eucharistiæ per se ac directè non remittit peccatum mortale, nec consequenter primam sanctificantem gratiam producit, sed eam in suscipiente præsupponere debet.

Probatur 1°. ex Scripturâ. Christus Joan. 13. v. 4. & seq. antequam Discipulis suum corpus ac sanguinem porrigeret, lavit eorum pedes, ut innueret summam esse debere animæ munditiem & puritatem in eo qui corporis Christi particeps efficitur. Matth. 22. severissimè punitur qui ad regium convivium sine veste nuptiali intrare præsumpsit: *Ligatis pedibus & manibus*, inquit Rex convivii v. 13. *mittite eum in tenebras exteriores*. Ibi verò adumbrari convivium eucharisticum, concors est SS. Patrum & Interpretum sententia. Et cap. 7. v. 6. dixerat Christus: *Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos*. Denique 1. Corinth. 11. v. 28. Apostolus pronuntiat: *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini*. Ex quibus certè testimoniis manifestè colligitur, præviam esse debere in suscipiente Eucharistiam animæ puritatem ac sanctitatem; adeoque Sacramentum hoc ex se ac directè institutum non esse ad tollendum peccatum mortale, & primam sanctificantem gratiam producendam.

Probatur 2°. ex constanti SS. Patrum & Ecclesiæ totius Traditione. Certum quippe est ab altari semotos ac separatos olim fuisse, qui propter crimina luctuosam decurrebant pœnitentiam. Ita colligimus ex Conciliis Eliberitano Can. 78. & 79. Ancyrano Can. 4. 5. & 7. Nicæno Can. 11. Arausicano I. Can. 3. & ex S. Cypriano Epistolis 14. 15. 16. & Tractatu de lapsis. Hinc altâ voce inter Missarum solemnia clamabat Diaconus, *Exite Catechumeni, pœnitentes, indigni.*

Concors est SS. Patrum sententia.

Pag. 97. E. S. Justinus Apolog. 2. *Alimentum hoc*, inquit, *apud nos vocatur Eucharistia, quod nulli alii participare licitum est, quàm veram esse doctrinam nostram credenti, & lavacro propter remissionem peccatorum & regenerationem abluto, & ita ut Christus tradidit viventi.*

S. Cyprianus Epistolâ 9. conqueritur à nonnullis intempestivâ indulgentiâ laxatam esse pacem, & Pag. 21. & seq. datam lapsis communionem. *Nondum*, inquit, *pœnitentiâ actâ, nondum exomologesi factâ, nondum manu eis ab Episcopo & Clero impositâ, Eucharistia illis datur, cùm scriptum sit, Qui ederit panem, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis &* Pag. 173. & seq. *sanguinis Domini.* Tractatu quoque de lapsis vehementiori & acriori stylo in eundem abusum invehitur.

S. Ambrosius Lib. 6. in Lucam ad cap. 9. *Ubique*, T. 1. pag. 1400. B. inquit, *mysterii ordo servatur, ut priùs per remissionem peccatorum vulneribus medicina tribuatur, postea alimonia mensæ cœlestis exuberet.*

S. Chrysostomus Hom. 46. in Joan. caput 6. *Sicut* Edit. Commel. p. 238. A. *est magnum*, inquit, *& admirabile*, (hoc Sacramentum) *ita si purè accesseris, ad salutem ac-*

cessisti: sin pravâ conscientiâ, ad pœnam & supplicium.

S. Augustinus Tract. 26. in Joan. *Quàm multi*, inquit, *de altari accipiunt, & accipiendo moriuntur! .. Non quia malum accepit, sed quia bonum malè malus accepit. Videte ergo, fratres, panem cœlestem spiritaliter manducate, innocentiam ad altare apportate.* T. 3. part. 2. p. 498. C.

Denique S. Leo Epistolâ 82. aliàs 91. sic loquitur: *Mediator Dei & hominum Christus Jesus hanc Præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos, ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent.* T. 1. p. 605. cap. 2.

Hîc adde definitionem Concilii Tridentini Sess. 13. Can. 5. & 11. paulò ante adductam, sicut & ea quæ idem Concilium cap. 7. ejusdem Sessionis exponit de dispositionibus necessariis ad dignam Eucharistiæ perceptionem.

Probatur 3°. ratione. Quia Sacramentum Eucharistiæ institutum est per modum alimenti spiritualis: *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus*, inquit Christus Joan. 6. v. 56. alimentum autem spirituale supponit in eo qui illud sumit, vitam spiritualem animæ, sicut alimentum corporale vitam corporis. Hinc nata inter Theologos distinctio Sacramentorum, quorum alia dicuntur vivorum, & alia mortuorum: priora sunt ea quæ in suscipiente præsupponunt vitam animæ spiritualem, ut Eucharistia, Confirmatio &c. posteriora verò, quæ mortuis conferuntur ut vitam habere possint, quæ propterea destinata sunt ad producendam primam sanctificantem gratiam, & ad tollenda peccata, ut Baptismus & Pœnitentia.

Secunda Conclusio.

Probabilior nobis videtur eorum opinio, qui ne quidem indirectè & per accidens peccatum mortale per Eucharistiam remitti affirmant.

Probatur. Quia effectus Sacramentorum novæ Legis qui pendent à solâ Christi voluntate & institutione, nobis tantùm possunt innotescere vel ex Scripturis, vel ex SS. Patribus, vel ex Conciliis & Traditione Ecclesiæ, vel denique ex ratione evidenti petitâ ex singulari conditione & propriâ naturâ ejus Sacramenti de quo agitur: atqui ex nullo illorum capitum probari potest peccata mortalia in casu proposito per accidens remitti in ipsâ reali Eucharistiæ perceptione.

Non quidem ex Scripturis, Conciliis, ac SS. Patribus: quæ enim Conclusione primâ mox adduximus testimonia, manifestè ostendunt hominem justum esse debere, & ab omni labe mortali purum & liberum, priusquam ad sacram mensam accedat; neque ullâ ratione distingunt inter modum remittendi peccatum mortale, per se ac directè, aut per accidens ac indirectè.

Non etiam ex ullâ ratione fundatâ in singulari conditione ac naturâ & institutione Eucharistiæ: imò potius inde colligitur, nequidem per accidens & indirectè per illam deleri peccatum mortale: siquidem instituta illa est, ut diximus, tanquam cibus & potus animæ; at cibus & potus nunquam dantur ad suscitandos mortuos. Ita Catechismus Romanus parte 2. de Eucharistiæ Sacramento n. 51. *Constat*, inquit, *quemadmodum mortuis corporibus naturale alimentum nihil prodest, ita etiam animæ, quæ spi-*

ritu non vivit, sacra mysteria non prodesse. Ac propterea, panis & vini speciem habent (Fideles,) *ut significetur, non quidem revocandæ ad vitam animæ, sed in vitæ conservandæ causâ instituta esse....quoniam primâ gratiâ omnes præditos esse oportet, antequam sacram Eucharistiam ore contingere audeant.*

II°. In casu proposito, qui ad sacram mensam accedit cum peccato mortali, cujus tamen sibi conscius non est nec affectum ullatenus retinet, vel absolutionis beneficium in Sacramento Pœnitentiæ accepit, vel non. Si prius, justificatus est, atque peccatum illud mortale cujus sibi non est conscius, remissum supponitur cum aliis vi & efficaciâ Sacramenti Pœnitentiæ; adeoque non amplius remittendum superest per Sacramentum Eucharistiæ. Si posterius, vel ille copiam non habens Sacerdotis perfectum habet ex Dei amore de peccatis dolorem, vel non: si habet, etiam justitiam & peccatorum remissionem adeptus supponitur per amorem Dei & charitatem, antequam Eucharistiæ fiat particeps; *Qui enim diligit, non manet in morte.* si non habet, nullatenus justificatur, sed in peccatis remanet, quæ per indignam communionem novâ accessione augentur & cumulantur potius, quàm deleantur.

Tertia Conclusio.

Eucharistia directè ac per se remittit peccata venialia.

Probatur 1°. ex Concilio Tridentino Sess. 13. cap. 2. ubi ait Christum instituisse Sacramentum Eucharistiæ *tanquam antidotum quo liberamur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præservamur.* 2°. ex S. Ambrosio L. 5. de Sacramentis

T. 14. Conc. p. 805. D.

T. 2. p 379. A.

cap. 4. *Qui vulnus habet, medicinam requirit. Vulnus est, quia sub peccato sumus, medicina est cœleste ac venerabile Sacramentum.* quod ibidem vocat panem nostrum quotidianum. Unde S. Augustinus Epistolâ 54. aliàs 118. cap. 3. hanc regulam proponit observandam ab iis qui ad sacram mensam volunt accedere: *Si peccata tanta non sunt, ut excommunicandus quisquam homo judicetur, non se debet à quotidianâ medicinâ Dominici corporis separare.* Quotidianam appellat medicinam, quia quotidianis morbis seu peccatis venialibus sanandis destinata est.

2. p. n. . C.

Probatur 2°. ratione ex naturâ Eucharistiæ ductâ. Est quippe instituta per modum cibi: quemadmodum autem necessarius est cibus corporis ad restaurandum id quod quotidie deperditur per actionem caloris naturalis, ita necessarius est spiritualis animæ cibus, quo reparatur quidquid per calorem concupiscentiæ ex ardore charitatis imminuitur. Unde S. Th. observat; ex duplici capite remitti peccata venialia in Eucharistiâ. 1°. immediatè & directè, per ipsum Sacramentum quod sumitur sub specie cibi nutrientis. 2°. mediatè per rem Sacramenti, nempe fervorem charitatis, qui cùm pugnet cum veniali peccato, ipsum tollit.

Quæres 1°. an per peccata venialia impediatur aliquando Eucharistiæ effectus.

Resp. duo esse in peccato veniali distinguenda, reatum, & affectum.

I°. Reatus peccati venialis præteriti non tollit effectum hujus Sacramenti; imò potius, ex mox dictis, tollitur per illud Sacramentum.

II°. Peccata venialia concomitantia, tùm etiam præterita, quorum affectus non deponitur; tùm ea

quæ actu, id est in ipsâ Sacramenti perceptione committuntur, impediunt fervorem charitatis, suavitatem, ac quamdam spiritualem dulcedinem refectionis actualis, similem fermè voluptati quam percipit gustus in manducatione cibi alicujus exquisiti. Ita S. Th. 3. parte q. 80. art. 8. Ratio est, quia complacentia in peccatis venialibus, vel actualis eorum commissio, est obex fervori charitatis, suavitati ac dulcedini hujus Sacramenti, neque remitti potest in hoc Sacramento peccatum actuale, nisi voluntas ab illo se avertat. Hinc monet S. Augustinus, negligenda non esse peccata venialia, eorumque affectum esse deponendum. Sermone enim 244. nunc 292. in Append. loquens de luxuriâ veniali in quam incidunt qui matrimonio intemperanter, & extra liberorum procreandorum finem utuntur, sic loquitur: *Sed dicis, peccatum quidem est; sed tamen parvum est. Nec nos dicimus quia capitale peccatum est: sed tamen si frequentiùs exerceatur, & jejuniis, vel eleemosynis non redimatur, nimis immundam facit animam. Noli despicere peccata tua, quia parva sunt: nam & pluviarum guttæ sunt; sed flumina implent, & moles trahunt, & arbores cum suis radicibus tollunt. Tu qui dicis, quia parvum peccatum est, velim scire quoties tale peccatum admittis, si tot parvulas plagas in corpore, & tot maculas aut scissuras in vestibus tuis fieri velis? Cùm ergo in corpore tuo plagas, nec in veste tuâ scissuras vel maculas fieri acquiescis, quâ conscientiâ tot facere in animâ tuâ non metuis? Ac sic quicunque hoc fecerit, plùs amat vestem ac carnem suam, quàm animam.*

T 5 *Append.* pag. 487. F.

Resp. 3°. Quamquam improbabilis non sit eorum sententia qui contendunt, defectum actualis devo-

tionis, & peccata venialia quæ talem defectum inducunt, impedire non tantùm actualem fervorem ac dulcedinem hujus Sacramenti, sed etiam augmentum habitualis gratiæ & charitatis, contraria tamen sententia negans verisimilior nobis videtur.

Ratio primæ partis est, quia ita sentiunt plerique Auctores gravissimi, S. Th. in 4. dist. 12. q. 2. art. 1. quæstiunculâ 3. Durandus in eandem distinct. q. 1. ad 2. Cajetanus in art. 1. q. 79. ubi ait, *oppositam sententiam demulcere* quidem aures multitudinis innumerabilium Sacerdotum quotidie aut frequentissimè celebrantium, sed non esse veram. His addi possunt plures alii quos refert Suares in hanc quæstionem disput. 73. sectione 3. 2°. Quia vix credibile est augmentum gratiæ iis conferri qui indignè recipiunt Eucharistiam: atqui indignè recipiunt qui indevotè. Ita S. Bonaventura, De præpa-
T. 7. p. 68. tione ad Missam cap. 5. 3°. Quia non viderentur retrahendi à communione qui indevotè accederent ad sacram mensam, si reverâ augmentum gratiæ & charitatis in eo statu conferatur; neque enim tanto beneficio essent privandi: atqui tamen SS. Patres non modò retrahunt eos qui sunt in peccato mortali, sed etiam indevotè accedentes. Ita inter alios S.
Pag. 1880. Chrysostomus Hom. 19. in c. 10. ad Hæbreos. 4°. ut
& seq. ratiocinatur Cajetanus, sicut amor Dei non est otiosus, ita nec ipsum amoris Dei incrementum: atqui tamen plures Sacerdotes quotidie celebrant, & quidem absque peccato mortali, in quibus tamen, teste experientiâ, nullum apparet talis augmenti vestigium, nec etiam meliores evadunt, sed semper æquè tepidi remanent.

Ratio secundæ partis est 1°. quia S. Th. discedens à priori sententiâ, (quidquid in contrarium

opinetur Cajetanus) id apertè videtur docere 3. parte q. 80. art. 8. *Actualis*, inquit, *refectio spiritualis dulcedinis impeditur, si aliquis accedat ad hoc Sacramentum per peccata venialia mente distractus; non autem tollit augmentum habitualis gratiæ vel charitatis.* Hanc S. Th. sententiam multi amplexi sunt, quos appellat Suares loco citato. 2°. Quia Sacramenta agunt per modum causæ naturalis, ac proinde producunt effectum suum quoties obicem non reperiunt: atqui devotionis carentia & affectus peccati venialis non ponunt obicem augmento gratiæ, quia sicut inter primam gratiam & peccatum veniale non datur oppositio, ita neque inter peccatum veniale & augmentum gratiæ. Vel enim hæc oppositio repeteretur ex ipsâ rei naturâ, vel ex aliquâ Dei institutione: non ex primo capite, cùm levis offensa non dissolvat amicitiam: non ex secundo, cùm nullum extet vestigium in sacris Litteris. 3°. Quia Conc. Trid. Sess. 13. cap. 7. & Can. 11. exponens probationem necessariam quam requirit Apostolus ut dignè quis percipiat Eucharistiam, non aliam proponit quàm ut nullius sit peccati mortalis reus. 4°. Quia quæ adducta sunt in confirmationem oppositæ sententiæ, multùm non urgent.

Non primum, quia potius credendum S. Th. seniori & magis docto, quàm juniori, cùm multi aliunde graves Theologi S. Doctori subscribant.

Non secundùm, quia reipsâ dignus est simpliciter, qui est in statu gratiæ; & si quæ est indignitas, non est positiva; aliàs peccaret mortaliter qui eo in statu Eucharistiæ fieret particeps, sed tantùm negativa, quæ impedit tantùm dulcedinem actualis manducationis, non verò augmentum gratiæ.

Non tertium, meritò enim tales retrahi possunt; quia valde timendum est ne cùm deest justitiæ spiritualis dulcedo, delectatione cupiditatis superante excidant à gratiâ. Hac saltem pœnâ cautiores efficientur & vigilantiores.

Non quartum, quia augmentum gratiæ præcisè sumptum, non multùm confert ad mutationem vitæ, nisi adsint, tùm fervor charitatis, tùm spiritualis dulcedo quæ vincat terrenam cupiditatem: utrumque autem impeditur per venialia peccata. Unde plurimùm timere debent Sacerdotes ita tepidi, ne brevi tempore penitus excidant à gratiâ.

Quæres 2°. utrum per Eucharistiam remittatur pœna temporalis peccatis debita.

Resp. cum S. Th. 3. parte q. 79. art. 5. in corp. pœnam temporalem indirectè, non verò directè remitti per Sacramentum Eucharistiæ. *Si*, inquit, *consideretur ut Sacramentum, habet effectum dupliciter: uno modo directè ex vi Sacramenti; alio modo quasi ex quadam concomitantiâ.... Ex vi quidem Sacramenti directè habet illum effectum ad quem est institutum: non est autem institutum ad satisfaciendum, sed ad spiritualiter nutriendum per unionem ad Christum & ad membra ejus.... sed quia hac unitas fit per charitatem, ex cujus fervore aliquis consequitur remissionem non solùm culpæ, sed etiam pœnæ, inde est quòd ex consequenti per quamdam concomitantiam ad principalem effectum, homo consequitur remissionem pœnæ, non quidem totius, sed secundùm modum suæ devotionis & fervoris.*

Quæres 3°. utrum per Eucharistiam homo præservetur à peccatis futuris.

Resp. affirmativè. 1°. ex Scripturâ, Joan. 6. v. 52. *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in*

aeternum. 2°. ex Conc. Trid. Seff. 13. c. 2. ubi ait Eucharistiam esse *antidotum quo à peccatis mortalibus præservamur.* 3°. quia, ut ratiocinatur S. Th. aliquis præservatur à peccato futuro, sicut corpus à morte futurâ, cùm peccatum sit mors animæ: atqui duobus modis corpus præservatur à morte; vel contra interiora corruptiva, vel contra exteriores impugnationes: primum fit per cibum & medicinam; secundum per arma. Jam verò utroque modo anima per Eucharistiam præservatur à peccato; & contra interiorem peccati fomitem, & contra exteriorem dæmonum impugnationem: adversùs peccati fomitem, quia Eucharistia instituta est ad nutriendum, quæ nutritio fit per charitatem: ut autem ait S. Augustinus L. 83. q. qu. 36. *nutrimentum charitatis est diminutio cupiditatis.* Adversùs dæmonum impugnationem: ut enim ait S. Chrysostomus Hom. 46. in Joan. cap. 6. ab illâ mensâ discedimus terribiles effecti diabolo; tùm quia Eucharistia est repræsentatio mortis Christi per quam victi sunt dæmones; tùm quia suppeditat jus ad auxilia gratiæ actualia, quæ sunt veluti arma quibus dæmonum insultus propulsamus, ac vanos reddimus. Idem præclarè & eloquenter exponit S. Cyprianus Epistolâ 54. ad Cornelium.

T. 14. Conc. p. 805. D.

T. 6. p. 13. E.

Edit. Commel. p. 236.

Pag. 76.

Neque est quòd dicas, futurum inde, ut qui semel dignè Eucharistiam percepisset, nusquam peccaret mortaliter.

Namque cùm homo infirmus sit, multisque tùm internis tùm externis hostibus circumveniatur, nec semper faciat quidquid potest ex auxilio gratiæ, hinc fit ut cedat aliquando tentationibus: verùm cùm liber sit, non ex culpâ aut defectu Eucharistiæ, sed ex culpâ hominis & nativâ ejus conditio-

ne contingit ut tentationi succumbat. *Effectus hujus Sacramenti*, inquit S. Th. hîc, *recipitur in homine secundùm hominis conditionem; sicut contingit de qualibet causâ activâ, quòd ejus effectus recipitur in materiâ secundùm modum materiæ: homo autem in statu viæ est hujus conditionis, quòd liberum arbitrium ejus potest flecti in bonum & malum; unde licet hoc Sacramentum quantùm est de se habeat virtutem præservativam à peccato, non tamen aufert possibilitatem peccandi.*

Quæres 4°. utrum per Eucharistiam producatur gratia sanctificans, & qualis.

Resp. ad primum, affirmativè; & ex jam dictis supra abundè colligitur.

Ad secundum, dico gratiam illam sacramentalem in eo esse positam, ut in animâ faciat, quod facit in corpore cibus materialis; nempe ut sustentet, augeat, reparet vires animæ, delectet &c.

Quæres 5°. quo instanti temporis Eucharistia suum in animâ producat effectum.

Resp. parum de eo sollicitos esse debere Fideles, quibus satis est, si dignè, ut oportet, ad hoc Sacramentum præparati accedant. Inter varias autem Theologorum opiniones ea videtur magis probabilis, quæ asserit tunc Eucharistiam suum effectum producere, cùm verum est dicere eam comedi, manducari: est enim verus animæ cibus, ex dictis sæpius.

Quæres ultimò, utrum Eucharistia, ut Sacramentum est, aliis, quàm sumentibus prodesse possit.

Resp. directè non prodesse, sed indirectè tantùm. Non prius, quia cibus sumenti tantùm directè prodest: indirectè tamen cibus spiritualis, propter suscipientis pietatem ac devotionem, qui communionem

munionem suam in aliorum gratiam offert, prodesse potest; *sicut*, inquit S. Th. *prodest indirectè ad remissionem pœnæ temporalis.* Unde sacra Cardinalium Concilii Tridentini interpretum Congregatio proscripsit opinionem eorum qui morem communicandi pro mortuis damnant.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1°. contra primam Conclusionem, nonnulla Scripturæ testimonia, ex quibus colligi videtur Eucharistiam per se ac directè esse institutam ad delenda peccata mortalia.

I°. generatim Christus profitetur se non venisse vocare justos, sed peccatores, Matthæi cap. 9. v. 12. *Non est opus*, inquit, *valentibus medicus, sed malè habentibus.* Hinc Christus se omnibus contrectandum permittebat, & cum omnibus familiariter conversabatur.

II°. Joan. 6. v. 33. Christus ait: *Panis qui de cœlo descendit, dat vitam mundo.* Et v. 52. *Panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vitâ.* Et v. 58. *Qui manducat me & ipse vivet propter me.*

III°. In ipsâ formâ quâ consecratur calix, dicitur Matth. 26. v. 28. *Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Eòdem spectat hæc Oratio quam Sacerdos acceptis sacris donis Ecclesiæ nomine fundit, *Hæc nos communio, Domine, purget à crimine. Purificent nos, quæsumus Domine, Sacramenta quæ sumpsimus, & præsta ut hoc tuum Sacramentum non sit nobis reatus ad pœnam, sed intercessio salutaris ad veniam: sit ablutio scelerum; sit vivorum atque mortuorum remissio omnium delictorum.*

Resp. nego antecedens.

Ad primam probationem, veriſſimæ ſunt adductæ Chriſti propoſitiones, quæ ad rem præſentem immeritò inflectuntur. In primo quippe teſtimonio loquitur Chriſtus de primâ ad fidem Evangelicam vocatione, non de invitatione ad Euchariſtiam: certum autem eſt non alios fuiſſe primùm vocatos à Chriſto, quàm peccatores; abſque enim gratiâ & vocatione omnes nos peccatis conſepulti jaceremus. In ſecundo teſtimonio idem eſt Chriſti ſcopus, ut nempe adversùs ſuperbum Phariſæorum faſtidium probet, non debuiſſe ſe dedignari peccatorum ac publicanorum conſortium, ad quos, tanquam cœleſtis medicus, ſanandos venerat: unde meritò ſe omnibus videndum & contrectandum præbebat, qui venerat ut omnes ſalvos faceret. Inde autem inferre Euchariſtiam pro tollendis mortalibus peccatis inſtitutam eſſe, quid aliud eſt, quàm velle eam omnibus paganis & infidelibus eſſe concedendam, quod ſanè quantùm ſit perabſurdum nemo non intelligit.

Ad ſecundam: Euchariſtia dicitur panis vivificus, more Scripturæ ſacræ: non quòd mortuis vitam conferat, ſed quòd eam in viventibus conſervet ac confirmet.

Ad tertiam: In formâ conſecrationis calicis non dicitur ſanguinem eſſe bibendum in remiſſionem peccatorum, ſed effundendum; cujus effuſionis imago eſt ac repræſentatio Euchariſtia. At certum eſt ſanguinem Chriſti effuſum fuiſſe in remiſſionem peccatorum.

Ad preces Eccleſiæ, dico 1°. eas poſſe rectè intelligi de Euchariſtiâ ut eſt ſacrificium, quod quidem offertur non pro juſtis modò, ſed & pro pœnitentibus quibus nondum remiſſa ſunt peccata, imò

& pro impiiis, ut nempe dignetur divina misericordia eis gratias dispensare, quibus suam cœcitatem & impietatem deponant. Ita Conc. Trid. Sess. 22. T.14.Conc. cap. 2. Nec obstat quòd in illis precibus Eucharistia p. 853. dicatur *Sacramentum:* notum quippe est Veteres communi nomine sacrificium & Sacramentum appellasse: *Notum est*, inquit S. Augustinus L. de sanctâ virginitate cap. 45. *quo loco Martyres, &* T.6. p. 364. *quo defunctæ sanctimoniales ad altaris Sacramenta* A. *recitentur.* ubi certè Sacramentum pro sacrificio ponitur. Deinde, etiam in ratione Sacramenti dici potest Eucharistia instituta in remissionem peccatorum: tùm quia delet venialia; tùm quia prodest ad relaxationem pœnæ temporalis quæ peccatis mortalibus debita est.

Objicies 2°. contra secundam Conclusionem.

I°. Sacramentum Eucharistiæ datur per modum medicinæ; ergo potest saltem indirectè ac per accidens mortale peccatum remittere in eo homine, qui bono & simplici animo accedit, nullius sibi mortalis peccati conscius.

II°. Scriptura & SS. Patres exigunt tantùm ut quis se probet, & sic de pane eucharistico comedat: sed qui post accuratum examen nullius peccati sibi conscius est, ille quantùm in se est seipsum probavit.

III°. Sacramenta conferunt gratiam iis qui non ponunt obicem: at homo in casu proposito non ponit obicem.

IV°. Eucharistia omnium Sacramentorum præstantissimum est; ergo illorum omnium virtutem eminenter continet; adeoque peccatum mortale saltem indirectè ac per accidens remittere potest.

Resp. ad primum: Eucharistia rectè medicina

vocatur, tùm reſpectu venialium peccatorum, quæ purgat; tùm reſpectu mortalium, quæ præcavet. Sicut autem medicina obeſt potius quàm proſit, quandò corpus illi recipiendæ non eſt præparatum; ita & Euchariſtia, cùm anima labe peccati mortalis infecta eſt.

Ad ſecundum: Scriptura & SS. Patres eam præviam exigunt probationem, quæ ſupponat gratiam ſanctificantem, & excludat peccatum mortale jam remiſſum vel per pœnitentiam, vel per contritionem perfectam. Ad ſummum probaretur, illum hominem reum non fore ſacrilegii, qui bonâ fide accederet ad Euchariſtiam cum peccato mortali cujus ſibi non eſt conſcius, nec affectum gerit.

Ad tertium: Ut quis cenſeatur obicem non ponere Sacramento Euchariſtiæ, neceſſe eſt ut non tantùm careat affectu ad peccatum mortale, ſed etiam reatu peccati mortalis. Eſt hic obex qui effectum Euchariſtiæ impedit: porro nullum Sacramentum ſuum obicem tollit, ſed ſupponit ſublatum, ut fructum ferre poſſit.

Ad quartum: Major præ cæteris Sacramentis Euchariſtiæ præſtantia in eo conſiſtit, quòd ipſum Chriſtum totius gratiæ fontem contineat, non ſolam ejus virtutem. Quòd ſi valeret adducta inſtantia, probaret inutilia fore alia Sacramenta, cùm tota eorum virtus in ſolâ Euchariſtiâ contineretur.

Objicies denique contra tertiam Concluſionem.

I°. peccata venialia non ſunt contraria charitati; ergo non tolluntur per charitatem quæ infunditur virtute Sacramenti Euchariſtiæ.

II°. ſi Euchariſtia deleret peccata venialia, omnia planè deleret; ſicque immunis eſſet homo ab ómni culpâ veniali, quod pugnat cum S. Joanne

qui Epiſtolæ ſuæ 1. c. 1. v. 8. ait: *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.*

Reſp. ad primum, peccata venialia non adverſari quidem charitati, quantùm ad ejus habitum atque ſubſtantiam, ſiquidem ſimul cohærent in eodem ſubjecto, ſed quantùm ad fervorem & intenſionem actûs qui excitatur per Eucharistiam.

Ad ſecundum: Non ſic intelligendus eſt S. Joan. quaſi vellet non poſſe hominem per aliquod vitæ intervallum omni peccato veniali carere: ſed tantùm quia vitam hanc non ducunt Sancti ſine peccatis venialibus; adeo quippe infirma eſt & ad lapſum proclivis noſtra mortalitas, ut diu ſtare non poſſit.

QUÆSTIO OCTAVA.

De ſacrificio Miſſæ.

HActenùs de Euchariſtiâ quatenus Sacramentum, nunc de eâdem ut ſacrificium eſt, diſſerendum habemus. Priuſquam verò ſpeciatim loquamur de ſacrificio Miſſæ ſeu altaris, nonnulla præmittenda videntur circa ſacrificium generatim ſpectatum, quæ ſubinde dicendis circa ſacrificium Miſſæ lucem maximam allatura ſunt.

De ſacrificio generatim ſumpto.

Quæritur quid ſit, quotuplex, & quæ ejus neceſſitas.

Quid ſit ſacrificium.

Philippus Melancthon in Apol. Confeſſionis,

articulo de Missâ, ita sacrificium definit: *Sacrificium est ceremonia vel opus, quod nos Deo reddimus, ut eum honore afficiamus.* Calvinus generaliter definit: *Quidquid omnino Deo offertur.* Verùm licet omnis actio quæ in Dei gloriam cedit, v. g. eleemosyna, jejunium, psalmodia &c. juxta nonnullos, sacrificium dici possit sensu quodam latissimo, non tamen sensu proprio, rigoroso ac theologico, qualem hîc Catholici usurpant. Quapropter omnino spuriam ac falsam esse sacrificii propriè dicti definitionem à Melancthone & Calvino adductam multa demonstrant.

I°. In Scripturis multarum virtutum opera sacrificiis opponuntur. Osee 6. v. 6. *Misericordiam volui, & non sacrificium.* L. 1. Reg. c. 15. v. 22. *Melior est obedientia, quàm victima.* Porro quomodo vult Deus misericordiam, & non sacrificium, si ipsa misericordia est verum ac propriè dictum sacrificium? Quomodo melior est obedientia, quàm victimæ, si ipsa obedientia verè ac propriè victima est?

II°. Sacrificium verum in solâ actione consistere non potest, sed necessaria est res quædam externa & sensibilis. *Ecce ignis & ligna,* dicebat Isaac patri suo: *ubi est victima holocausti?* Gen. 22. v. 7. Et Apostolus Hebr. 8. v. 3. *Omnis Pontifex ad offerenda munera & hostias constituitur; unde necesse est & hunc habere aliquid, quod offerat.* At si sacrificium esset quælibet ceremonia, vel opus ad honorem Dei factum, nihil obstaret quominus in solâ actione sacrificium consisteret; & qui voce psallit, aut genua flectit, aut aliquid ejusmodi facit, is propriè sacrificium offerre diceretur.

III°. Opera virtutum in divinis Litteris non vo-

cantur simpliciter & absolutè sacrificia, sed cum addito, v. g. *sacrificium laudis: hostiæ spirituales: sacrificium spiritûs contribulati, cordis contriti & humiliati &c.* Illa verò quæ sunt propriè sacrificia, simpliciter & absolutè talia nominantur.

IV°. Unum est legis Evangelicæ sacrificium quod modo cruento in arâ crucis, modo verò incruento in altari perficitur: est enim unicum quoad rem & substantiam sacrificium, diversum tantùm quoad modum offerendi; igitur propriè non sunt sacrificia omnia Sacramenta, vel omnia bona opera quæ fiunt ad colendum Deum.

V°. Sacrificium & sacerdotium relativa sunt, ita ut sacrificio propriè dicto sacerdotium propriè dictum, & sacrificio impropriè dicto sacerdotium impropriè dictum respondeat: at non sunt omnes qui opera bona exercent ad honorem Dei, propriè dicti Sacerdotes; non sunt igitur omnino hujuscemodi opera sacrificia propriè dicta.

VI° denique, benè multa in Scripturis Deo offerri dicuntur, quæ verè ac propriè non sacrificantur. Exodi 25. & 35. offerenda Deo dicuntur aurum, argentum, æs, ligna &c. offeruntur primitiæ, offeruntur decimæ: an hæc totidem sacrificia sunt vera & propriè dicta?

Dices: Ex S. Augustino Lib. 10. de Civitate Dei cap. 6. *Verum sacrificium est omne opus, quod agitur, ut sanctâ societate inhæreamus Deo, relatum scilicet ad illum finem boni, quo veraciter beati esse possimus.* Non semel misericordiam sanctus Doctor ibidem appellat sacrificium. T. 7. p. 242.

Respondent nonnulli, omne opus bonum quod in gloriam Dei cedit, sacrificium dici posse sensu quodam latissimo & valde improprio: at S. Augu-

stinus ; qui hîc objicitur, *verum* appellat *sacrificium*. Non igitur sensu latissimo & valde improprio.

T. 3 p. 307. H. Respondet Bellarminus L. 1. de Missâ c. 2. bona illa opera *verum sacrificium* ab Augustino appellari, ratione dignitatis, & ratione effectûs, non ratione formæ & essentiæ sacrificii propriè dicti : neque enim sanctus Doctor eò loci definit sacrificium in genere, aut sacrificium propriè dictum, ut placet Novatoribus, sed solum sacrificium quod præcipuè internum est, & opponitur sacrificiis legalibus ac merè externis : neque mens ipsius est dicere, sacrificia interna esse magis propriè dicta sacrificia, quàm externa, sed esse præstantiora & Deo gratiora, quibus faciliùs divina majestas placatur, & nobis conciliatur.

Sacrificii definitio.

Fatentur omnes Theologi, sacrificium præstantissimum esse opus religionis, quo supremum Dei in res omnes dominium, nostramque ipsi subjectionem ac dependentiam testamur ac recognoscimus. Definitur sacrificium propriè dictum, *Oblatio rei sensibilis cum ejus destructione vel immutatione, soli Deo facta per legitimum ministrum, ad recognoscendum supremum ejus in res omnes creatas dominium, ritu mystico consecrata.*

Dicitur 1°. *oblatio* ; quæ vox tenet locum generis, in quo sacrificium cum aliis oblationibus primitiarum, decimarum, ac bonorum operum convenit. *Sacrificium*, ait hîc Bellarminus, *accipimus pro actione sacrificandi, non pro ipsâ victimâ, quæ sacrificatur, tametsi ipsa etiam sacrificium dici solet.*

Ib. p. 308. H.

Dicitur 2°. *sensibilis*, seu *externa* : sacrificium

[redacted]

enim visibile debuit esse, *sicut hominum natura exigit*, ait Conc. Trid. Sess. 22. cap. 1. *Omnis Pontifex*, ait Apostolus Hebr. 8. v. 3. *ad offerenda munera & hostias constituitur; unde necesse est & hunc habere aliquid quod offerat.* quâ ex parte sacrificium propriè dictum distinguitur ab internâ oblatione, quâ quis seipsum & sua omnia Deo subjicit & offert, quæ non est propriè sacrificium; tametsi perfectiori modo præstet fructum sacrificii, quàm externa oblatio. T. 14. Conc. p. 852. E.

Dicitur 3°. *cum ejus destructione*, ut à simplici oblatione distinguatur, in quâ res oblata non destruitur. Ratio hujus destructionis duplex est: prima, ut significaretur futura mors Christi: altera, in protestationem supremi Dei in res omnes dominii, quæ postulat, ut non solùm usus rei Deo offeratur, sed & ipsa substantia, quod fit per consumptionem. Additur, *vel immutatione*, quia non semper rei destructio necessaria est, sed immutatio sufficit, ut videre est in sacrificio capri emissarii, qui non occidebatur, sed tanquam exul in desertum ejiciebatur. Levitici 16. Neque dicas in sacrificio Melchisedech nullam destructionem seu immutationem contigisse in pane & vino. Namque quâ facilitate id asseritur, eâdem negatur: silet enim eâ de re Scriptura, & mutationem aliquam factam esse, quidni quis conjicere & affirmare poterit?

Dicitur 4°. *soli Deo facta:* quia soli Deo debitus est supremus latriæ cultus. *Quis enim sacrificandum esse censuit*, ait S. Augustinus L. 10. de Civitate Dei cap. 4. *nisi ei quem Deum aut scivit, aut putavit, aut finxit?* Et cap. 19. *Nec ob aliud fallaces illi* (Spiritus) *superbè sibi hoc exigunt, nisi quia vero Deo deberi sciunt.* T. 7. p. 241. B. C. Ib p. 255. E.

Et Lib. 20. contra Faustum Manich. cap. 21.
T. 8. p. 347. C. *Quamvis in memoriis Martyrum constituamus altaria, quis Antistitum in locis sanctorum corporum assistens altari, aliquando dixit: Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? Sed quod offertur, offertur Deo qui Martyres coronavit.* quam doctrinam egregiè confirmavit Conc. Trid. Sess. 22. cap. 3.

Dicitur 5°. *per legitimum ministrum*, non per qualemcumque hominem, sed eum qui ad hocce ministerium vocatur ac seligitur. Hinc Ozias Rex cùm non esset Sacerdos, & tamen sacrificium offerre vellet, à Deo punitus est, L. 2. Paralip. c. 26. v. 18. & Saül ob eandem causam à Deo rejectus fuit & Regno privatus. Sacerdotum munus in Lege naturæ ad Capita familiarum, vel ad primogenitos pertinebat: in Lege scriptâ ad eos qui erant de stirpe Aaron; in Lege autem Evangelicâ ad eos qui ab Episcopis singulari ritu ordinantur & consecrantur. *Omnis Pontifex*, ait Apostolus Hebr. 5. v. 1. *ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia.* Et v. 4. *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron.*

Dicitur 6°. *ad recognoscendum supremum Dei in res omnes dominium.* Est quippe hic finis directus ac primarius sacrificii, quâ ex parte à Sacramento distinguitur: Sacramentum quippe primariò ac directè ordinatur ad sanctificationem hominis; sacrificium verò ad cultum Dei, atque nonnisi consequenter, indirectè ac secundariò gratiam producit, in quantùm scilicet dignitate hostiæ quæ offertur, mitigatur Deus, placatur, ac peccata nobis re-
T. 14. Conc. p. 853. C. mittit. *Christi oblatione placatus Dominus*, ait Conc. Trid. Sess. 22. cap. 2. *gratiam & donum pœniten-*

tiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit.

Dicitur denique, *ritu mystico consecrata.* quia, inquit Bellar. res illa quæ Deo offertur ex prophanâ sacra & Deo dicata fieri debet; id etenim significat verbum *sacrificare*, id est, *sacra facere.* Ista autem consecratio & dedicatio semper in Lege veteri fiebat certo ritu, & ceremoniâ mysterium aliquod continente, ut impositione manuum, vel elevatione oblationis in altum; & in hoc distinguitur sacrificium à simplici oblatione, v. g. primitiarum, decimarum, & bonorum operum, quæ non requirit ex se ejusmodi mysticam consecrationem.

L. 1. de Missâ c. 2. p. 309. E.

Quotuplex sit sacrificium.

Sacrificium dividitur. 1°. ratione materiæ. 2°. ratione formæ. 3°. ratione finis.

1°. ratione materiæ, dividitur in hostias seu victimas, immolationes, & libamina. Vel enim offertur & immolatur aliquod animal, & vocatur victima seu hostia, quæ aliquando offerebatur vel post victoriam ab hostibus reportatam, inde victima, à victoriâ, dicta est, & hostia, ab hostibus devictis: & quidem in Lege veteri non omnia, sed certa quædam animalia offerre licebat, nempe, oves, capras, hædos, boves, vitulòs, columbas, passeres, turtures. Vel liquidum aliquid offerebatur, & dicitur libamen, v. g. sanguis, vinum, oleum, aqua, res verò inanimæ, quæ vitâ & animâ carent, solidæ erant; panis verbi gratiâ simila, sal, thus seu incensum, manipulus spicarum virentium, & triticum, Levitici capite secundo & sexto. Hæc levabat Sacerdos in altum, & variè im-

mutabat, in quâ immutatione conſiſtebat ratio ſacrificii: nam panis in fruſta ſcindebatur; & ſimila ſartagine, clibano vel craticulâ cremabatur; ſal urebatur, thus adolebatur, manipulus ſpicarum torrebatur, triticum conterebatur.

II°. ratione formæ & finis, dividitur ſacrificium, in holocauſtum, ſacrificium aut hoſtiam pro peccato, & hoſtiam pacificam. Holocauſtum perfectiſſimum erat ſacrificium, in quo res tota conſumebatur, ut nihil inde cederet in uſum humanum, in ſignum nempe ac proteſtationem ſupremi Dei in res omnes dominii, ac perfectæ dependentiæ creaturæ à Deo.

Sacrificium pro peccato partim cremabatur, partim cedebat in uſum Sacerdotum qui in atrio Templi ex eo veſcebantur, unde peccata populi comedere dicebantur, hoc eſt, victimas pro peccatis oblatas.

Solebat autem iſtud ſacrificium offerri, non tantùm pro peccatis internis, ſed pro quibuſdam externis, v. g. pro peccatis commiſſis per ignorantiam circa ceremonias, ut patet Levitici 4. & 5. item pro peccato furti, perjurii, & calumniæ, Levitici 6. & 7.

Hoſtia pacifica partim cremabatur, partim edebatur tùm à ſacerdotibus, tùm ab iis qui obtulerant. Solebat offerri in gratiarum actionem pro beneficiis acceptis, vel ad nova impetranda; & tunc differri poterat ejus conſumptio in diem poſterum, non tamen ulteriùs.

III°. ratione finis, dividitur in ſacrificium latreuticum, euchariſticum, impetratorium, & propitiatorium. Latreuticum dicitur, ob cultum latriæ ſeu perfectæ ſervitutis, qui Deo ſupremo rerum

omnium domino exhibetur, quod quidem in holocausto perfectè omnino perficitur. Eucharisticum fit in gratiarum actionem pro acceptis beneficiis; impetratorium verò pro accipiendis: utrumque in Lege veteri dicebatur hostia pacifica. Propitiatorium dicitur, quod Deum nobis propitium ac placatum reddit, & offertur pro peccatis, & pro peccatorum pœnis ac flagellis avertendis: hoc idem est, quod hostia pro peccato.

Necessitas sacrificii.

Necessitas illa deducitur, tùm ex parte Dei, tùm ex parte hominis, tùm ex usu perpetuo omnium gentium in quibus sensus alicujus numinis ac religionis semper extitit.

I°. ex parte Dei, quadruplex necessitatis causa potest assignari. 1°. recognitio seu protestatio supremi dominii, quod Deus in nos habet. 2°. gratiarum actio pro beneficiis à Deo acceptis. 3°. novorum impetratio. 4°. expiatio peccati quod contra Deum commissum est. Deo scilicet supremus debetur adorationis cultus, tùm interior, qui præcipuus est, tùm exterior, qui interioris signum est ac protestatio. *Ex naturali ratione procedit*, ait S. Th. 2. 2. q. 85. art. 1. *ut quemadmodum dominis temporalibus aliqua offeruntur, in recognitionem dominii; ita etiam Deo, tanquam supremo omnium domino, quasdam sensibiles res, in signum debitæ subjectionis & honoris offeramus: unde sacrificiorum oblatio ad jus naturæ pertinet.*

II°. ex parte hominis, nativa ejus conditio, qui corpore & animo constans, totus & animo & corpore Deo servire debet ac mancipari; qui cùm à Deo in omnibus dependeat, subjectionem suam

ipsi in omnibus testari; ab ipso, ut propitius sit ac peccata condonet, sui & rerum sensibilium oblatione, postulare tenetur; qui denique nonnisi signis quibusdam externis ac sensibilibus in unitatem Religionis cum aliis sociari potest. *In nullum quippe nomen religionis, seu verum seu falsum,* ait S. Augustinus L. 19. contra Faustum cap. 11. *coagulari homines possunt, nisi aliquorum signaculorum aut Sacramentorum visibilium consortio colligentur.*

T. 8. pag. p. 319. E.

S. Thomas loco mox citato necessitatem illam sacrificiorum ex ipsâ inclinatione naturæ colligit. *Naturalis ratio dictat homini,* ait, *quòd alicui superiori subdatur, propter defectus quos in seipso sentit, in quibus ab aliquo superiori eget adjuvari & dirigi. Sicut autem in rebus naturalibus naturaliter inferiora superioribus subduntur, ita etiam naturalis ratio dictat homini secundùm naturalem inclinationem, ut ei quod est supra hominem, subjectionem & honorem exhibeat secundùm suum modum. Est autem modus conveniens homini, ut sensibilibus signis utatur ad aliqua exprimenda, quia ex sensibilibus cognitionem accipit. Et ideo, ex naturali ratione procedit, quòd homo quibusdam sensibilibus rebus utatur, offerens eas Deo in signum debitæ subjectionis & honoris, secundùm similitudinem eorum qui dominis suis aliqua offerunt in recognitionem dominii. Hoc autem pertinet ad rationem sacrificii; & ideo ratio sacrificii pertinet ad jus naturale.* Hæc S. Thomas.

III°. omni ætate, & ab omnibus gentibus quibus fuit alicujus numinis ac religionis sensus ab ipsâ etiam naturâ inditus, oblata semper fuêre sacrificia. *In qualibet ætate, & apud quaslibet hominum nationes,* ait S. Th. art. jam citato, *semper fuit aliqua sacrificiorum oblatio.* Et S. Augustinus L. 10.

[redacted]

de Civitate Dei cap. 4. *Quis sacrificandum censuit, nisi ei quem Deum, aut scivit, aut putavit, aut finxit? Quàm porro antiquus sit in sacrificando Dei cultus, duo illi fratres Caïn & Abel satis indicant, quorum majoris Deus reprobavit sacrificium, minoris aspexit.* Et cap. 19. *Nec ob aliud fallaces illi* (Spiritus) *superbè sibi hoc exigunt, nisi quia vero Deo deberi sciunt.* T. 7. p 241. B. C. Ib p. 255. F.

Dices: Sæpissime in Scripturis Deus testatur se rejicere ac detestari externa Judæorum sacrificia. Isaiæ 1. v. 11. *Quò mihi multitudinem victimarum vestrarum....* v. 12. *Incensum abominatio est mihi: neomeniam, & sabbatum, & festivitates vestras alias non feram.* Osee 6. v. 6. *Misericordiam volui, & non sacrificium.*

Resp. Deus detestatur externa Judæorum sacrificia, animo carnali ac planè judaïco oblata, omni scilicet interiori animo & affectu religionis ac pietatis destituta, concedo: alia, nego. Hanc rationem & causam profert ipse Deus, Isaiæ 1. v. 14. *Iniqui sunt*, ait, *cœtus vestri.* Et Psal. 49. v. 17. *Tu disciplinam odisti, & projecisti sermones meos retrorsum. Si videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas. Os tuum abundavit malitiâ, & lingua tua concinnabat dolos.* Illa sunt externa sacrificia, quæ Deus rejicit ac reprobat, in quibus carnales ac stupidi Judæi spem omnem suam collocabant, sibi omnia salva esse rati, si ea exteriùs & quoad corticem dumtaxat observarent, aliunde tot nefandis sceleribus dediti ac toti immersi: quo sensu meritò dicebat Deus, *Misericordiam volui, & non sacrificium.* Et Psal. 50. v. 19. *Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non despicies.* Externum quippe

sacrificium interiori destitutum, mendax est ac falsum, nec eam significat animi demissionem, subjectionem ac pietatem ad quam significandam destinatum à Deo est. *Si quis*, ait S. Irenæus Lib. 4. adversùs hæreses c. 18. n. 3. *solummodo secundùm quod videtur, mundè, & rectè & legitimè offerri tentaverit....neque timorem habeat Dei; non per id quod rectè foris oblatum est sacrificium, seducit Deum, intus habens peccatum.* Sacrificia verò externa cum debito & interiori cultu oblata, imperat Deus ac præcipit, nedum rejicit ac improbat. *Immola Deo sacrificium laudis*, ait David Psal. 49. v. 14. *& redde Altissimo vota tua. Et invoca me in die tribulationis; eruam te, & honorificabis me.*

Pag. 250. col. 1. n. 3.

DE SACRIFICIO MISSÆ.

Multa hîc circa sacrificium novæ Legis expendenda: ejus existentia, essentia, minister, finis, effectus, subjectum, proprietates, dispositiones necessariæ ut quis dignè illi assistat, ceremoniæ, seu ritus quibus celebrari debeat.

ARTICULUS PRIMUS.

De nomine & existentiâ veri ac propriè dicti sacrificii Missæ.

EUcharistia, quatenus sacrificium est, appellatur à SS. Patribus & Scriptoribus ecclesiasticis, passim 1°. *Liturgia*; nomine collectivo à toto illo publico & sacro officio seu ministerio in quo perficitur. 2°. *Synaxis*, seu unio populi fidelis cum Christo. 3°. *Oblatio*; quia Deo offertur in propitiationem nostrorum peccatorum. 4°. *Collecta*, seu congregatio,

gregatio, quia colliguntur & in unum congregantur Fideles ad sacrificium peragendum. 5°. *Dominicum*, quòd sit res planè divina, in quâ Christus verus Deus & homo Deo Patri offertur. 6° denique dicitur *Missa*, à verbo mittere: sive quòd sacrificium ex donis à populo oblatis & missis fieret; sive quia per Angelum Sacerdos preces suas ad Deum mittit, sicut populus per Sacerdotem; sive quia Christus est hostia nobis à Deo missa; sive quia in fine Missæ, peracto sacrificio, populus dimittitur, dicente Diacono, *Ite, Missa est.* Duplex generatim Missæ pars olim distinguebatur: prima ad Offertorium usque, quæ dicebatur Missa Catechumenorum & pœnitentium, quòd huic illis interesse licitum foret, quâ parte expletâ, Diaconus altiori voce clamabat, *Exite Catechumeni, pœnitentes, indigni.* Altera verò pars dicebatur Missa Fidelium, quâ finitâ Fideles dimittebantur his verbis, *Ite, Missa est*, seu dimissio est. Dicitur denique simpliciter *Sacrificium*, à verbo sacrificare, quod idem est, ac sacra facere.

Observa 1°. sacrificium altaris considerari posse sub duplici ratione, nempe vel ratione substantiæ, vel ratione modi. Substantia sacrificii est ipsemet Christus, hostia pro nobis Deo Patri oblata: unde sacrificium altaris unum est ratione substantiæ cum sacrificio crucis, quia unus est utrobique Christus, una hostia, unum sacrificium, unus Sacerdos; modus dumtaxat oblationis diversus: in cruce cruentus, ac mystico quodam modo perficitur, Christo, sub speciebus distinctis ac separatis, quasi in statu quodam mortis realiter inexistente. In hunc enim finem species separantur, ut repræsentetur realis & cruenta separatio sanguinis à corpore Christi, quæ

facta est in arâ crucis : quapropter sacrificium Missæ simul commemorativum ac repræsentativum est sacrificii crucis, & verum ac propriè dictum sacrificium; neque enim commemoratio ac repræsentatio, hîc aut veritatem sacrificii, aut realem præsentiam Christi excludit, ut falsò putant Novatores, sed tantùm modum cruentum quo in cruce semel oblatus est Christus, quique semel mortuus, amplius non moritur : quin immò realis & substantialis corporis & sanguinis Christi præsentia sub speciebus separatis panis & vini, principium est ac fundamentum commemorationis passionis & mortis ejus.

Observa 2°. commemorationem illam esse quidem motivum vel finem nostri sacrificii, non verò essentiam & substantiam, quæ duo apprimè distinguenda sunt ad declinandum Novatorum errorem, qui contendunt totam sacrificii nostri essentiam ac substantiam in simplici ac nudâ repræsentatione sacrificii crucis contineri, etiamsi præsens in Eucharistiâ non esset Christus; adeoque sacrificium nostrum merè ac nudè commemorativum esse ac repræsentativum, non verum ac propriè dictum, qui error in Religione Christianâ capitalis est, ut ex dicendis manifestum erit.

Observa denique, incruentum Missæ sacrificium propitiatorium esse, non quidem solutione pretii pro nostrâ redemptione, quod abundè & superabundè Christus solvit in cruce, sed applicatione seu communicatione fructûs hujus pretii.

Errores circa sacrificium Missæ.

Non hîc quæstio est de sacrificio spirituali aut improprio : non diffitentur enim Novatores, Mis-

[redacted]

ſam, ſeu ſacram Cœnam, multis modis ſacrificium dici poſſe ; ſed de ſacrificio externo viſibili, verè ac propriè dicto, in quo corporis & ſanguinis Chriſti oblatio Deo Patri exhibeatur.

Verum ac propriè dictum Miſſæ ſacrificium negarunt Hæretici illi veteres, de quibus S. Ignatius Martyr in Epiſtolâ ad Smyrnenſes, qui cùm crederent Chriſtum non veram, ſed phantaſticam habuiſſe carnem, eumque non verè, ſed phantaſticè dumtaxat paſſum ac mortuum fuiſſe, conſequenter Euchariſtiam & oblationes non celebrabant.

Ex poſteribus verò Novatoribus, quotquot realem Chriſti in Euchariſtiâ præſentiam rejiciunt, Petrobruſſiani, Albigenſes, Zuingliani, Calviniſtæ omnes, conſequenter verum ac propriè dictum ſacrificium ab Eccleſiâ removent, tanquam noxium & injurioſum ſacrificio crucis, cujus virtuti & efficaciæ multùm, ut ipſis videtur, detrahit. *Formula Calvini Sacramentorum miniſtrandorum pro Eccleſiâ Genevenſi*, ait Bellarm. L. 1. de Miſsâ c. 5. *& omnes aliæ, quas videre potui, diligentiſſimè cavent, ne ulla fiat mentio oblationis.* T. 3. p. 310. H.

Difficilius videtur Lutheranos, qui præſentiam realem Chriſti in Euchariſtiâ admittunt, ſecum ipſis conciliare circa ſacrificium : Lutherus enim in formulâ Miſſæ pro Eccleſiâ Wirtembergenſi, quam ipſe edidit an. 1523. oblationem ſeu ſacrificium *abominationem* appellat. Et in Libro de Miſsâ privatâ, anno 1534. ſollicitus quâ tandem viâ poſſet & realem admittere præſentiam, & ſacrificium rejicere, ſcribere auſus eſt, *tandem ſibi à dæmone ſuggeſtum ac perſuaſum fuiſſe, Miſſæ ſacrificium abrogandum eſſe.*

Philippus Melancthon Lutheri diſcipulus, ſibi viſus eſt inveniſſe medium efficax ad expungendum

ſacrificium, & ſimul retinendam realem præſentiam; nempe ſi dicatur, Chriſtum realiter permanenter præſentem non eſſe in Euchariſtiâ, ſed tantùm in uſu, cùm ipſa ſumitur: quod ubi reſcivit Lutherus in Collatione Ratiſbonenſi an. 1541. ſic exclamaſſe dicitur: *Macte virtute & pietate, mi Philippe: tibi debetur gratia, qui pontificiæ Miſſæ potuiſti Sacramentum adimere, quod ego tentavi, & aggredi non fui auſus.* Ita narrat Hoſpinianus parte ſecundâ.

Narrat Card. Pallavicinus L. 18. Hiſtoriæ Con-
T. 3. p. 104. & ſeq. cilii Tridentini cap. 2. multùm inter Theologos diſputatum fuiſſe, an Chriſtus in ultimâ Cœnâ ſe ipſum in ſacrificium Deo Patri obtuliſſet; aliis, & quidem numero pluribus, affirmantibus, aliis verò negantibus; ac tandem rem eò perductam fuiſſe, ut omnes in primam ſententiam abierint, *etiam qui,* ait Hiſtoricus n. 12. *acerrimè illi reſtiterant.* Et qui-
T. 14. Conc. p. 853. A. dem Conc. Trid. Seſſ. 22. c. 1. declarat *Chriſtum Sacerdotem ſecundùm ordinem Melchiſedech in æternum conſtitutum, corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini Deo Patri obtuliſſe.* In eo dumtaxat puncto hærebat controverſia, utrum ſacrificium illud quod incruentum tunc Chriſtus obtulit, verè fuerit propitiatorium, nec ne; quam controverſiam videtur Concilium intactam reliquiſſe, de quâ nihil in novem capitibus, & Canonibus Seſſ. 22. declaravit.

De Eccleſiâ Anglicanâ. Excitata fuit noſtris hiſce diebus concertatio circa fidem ac doctrinam Anglorum de ſacrificio, ac reali præſentiâ corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtiâ, occaſione Librorum F. le Courayer Canonici Regularis S. Genovefæ Pariſiis, quibus titulum fecit gallicè: *Diſſertation ſur la validité des*

[redacted]

Ordinations des Anglois. A Bruxelles. Chez Simon Tſertevens Libraire. 1723. &, *Défenſe de la Diſſertation ſur la validité des Ordinations des Anglois, par l'Auteur de la Diſſertation. A Bruxelles. Chez Simon Tſertevens.* 1726.

Dum ille præpoſtero zelo, & rei catholicæ multis titulis infenſo, fidem Anglorum cum noſtrâ conciliare nititur, & noſtram errando turpiter deformat, & Anglorum doctrinam inſidiosè diſſimulando perturbat ac confundit; à Catholicis pariter & ab Anglis, velut communis hoſtis, oppugnandus: ab iſtis, propter diſſimulatam ſuam doctrinam; ab illis, propter violatam publicam Eccleſiæ Catholicæ fidem. Neque diu impunita remanſit hominis audacia & temeritas: non ſolùm enim à multis ex noſtris Theologis certatim ſtrenuè impugnatus fuit, ſed & ab Eminentiſſimo Cardinali Noallio Archiepiſcopo Pariſienſi, tùm in Mandato die 18. Aug. an. 1727. tùm in Documento Paſtorali die ultimâ Octobris ejuſdem anni; & ab Illuſtriſſimis Epiſcopis, Præſide Eminent. Card. de Biſſy, annuente Rege Chriſtianiſſimo, Pariſiis extraordinariè congregatis, die 22. Aug. an. 1727. gravi ac publicâ cenſurâ, quàm plurimis extractis propoſitionibus, perſtricti ac damnati fuêre dicti F. le Courayer Libri ſupra memorati.

Non longâ profectò nec operosâ diſquiſitione opus eſt, ut demonſtretur Anglos nec ſacrificium verum ac propriè dictum, nec realem ac ſubſtantialem corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtiâ præſentiam agnoſcere, ſicut agnoſcit Eccleſia Catholica.

Duplici viâ demonſtrari poteſt, nullum verum ac propriè dictum eſſe apud Anglos Epiſcopos ſa-

crificium. 1°. quia nullum est apud ipsos verum sacerdotium, nulli veri Sacerdotes, defectu scilicet veræ ac validæ apud ipsos Ordinationis. 2°. ex publicis eorum fidei Declarationibus seu Professionibus. Primum probationis genus in alium locum reservamus, ubi de sacris Ordinationibus controversia instituenda nobis erit: in præsentiarum hærebimus in publicis fidei Anglorum professionibus.

Circa veterem de sacrificio & reali præsentiâ Christi Ecclesiæ doctrinam, nihil innovare ausus est Henricus VIII. primus Schismatis Anglicani auctor; immò notum est, sex ab illo famosos Articulos conditos & à Parlamento probatos fuisse, inter quos præsentia realis Christi in Eucharistiâ, transubstantiatio, & usus Missarum privatarum continentur. Verùm sub Eduardo VI. ejus filio ac successore, & sub Elisabethâ, magna facta est rerum conversio, ac penitus abrogata Catholica fides.

Duæ prodiêre fidei Confessiones, seu Declarationes, una sub Eduardo VI. anno 1551. altera sub Elisabethâ, anno 1562. In priori præsentia realis Christi in Eucharistiâ *impossibilis* declarabatur: verùm clausula hæc in posteriori fidei Confessione, quæ jam apud Anglos in usu est, ad evitandam multorum offensionem deleta fuit.

In illâ autem, qualis Londini volumine in 12°. edita prodiit an. 1717. hæc leguntur art. 28. *Corpus Christi datur, accipitur & manducatur in cœnâ tantùm cœlesti, & spirituali ratione: medium autem quo corpus Christi accipitur & manducatur, fides est.*

Pag 457. Primus error circa præsentiam realem.

Et art. 29. *Mali, & qui fide vivâ destituti sunt, quamvis carnali & crasso modo Sacramentum corporis & sanguinis Christi dentibus premant, ut loquitur S. Augustinus, non tamen ullo modo fiunt participes*

Ibid.

Christi, sed potius signum Sacramenti tantæ rei manducant & bibunt.

Et in Liturgiâ, ubi de communione agitur, *Hîc*, *inquiunt*, *declaramus & omnibus notum facimus, eâ genuflexione nullam adorationem deferri, aut deferri debere pani aut vino sacramentali, aut ulli præsentiæ corporali naturalis carnis & sanguinis Christi..... Quippe naturale corpus & sanguis Christi Salvatoris nostri sunt in cœlo, non autem hîc, quandoquidem esse simul & semel in pluribus locis, veritati corporis naturalis Christi adversatur.* Tam clara ista sunt, ut commentario non indigeant. Quapropter in Catechismo interrogatus puer, *quæ nam sit pars exterior, vel signum sanctæ cœnæ*: Respondet, *esse panem & vinum quæ ex mandato Christi sumere tenemur.* Interrogatus iterum, *quæ sit pars interior, seu res significata*: Respondet, *esse corpus & sanguinem Christi, quæ verè ac realiter sumuntur in cœnâ à Fidelibus.* Ergo à Fidelibus tantùm, non autem ab iis qui fide carent, *verè ac realiter* sumitur corpus Christi.

*Pag. 222.

Quo sensu autem verba ista, *verè ac realiter*, intelligere oporteat, exponit articulus 28. citatus: *quia corpus Christi datur, accipitur, & manducatur in cœnâ tantùm cœlesti & spirituali ratione*; per fidem scilicet. Non ergo in propriâ & naturali substantiâ sumitur Christus in Eucharistiâ, ut pote qui in propriâ & naturali substantiâ ibi præsens non adsit, sed tantùm spiritu ac per fidem. Pariter cùm duplicem in Eucharistiâ partem distingunt, unam externam, in pane & vino, alteram interiorem ac celestem; per istam, verum naturâ & substantiâ non intelligunt corpus Christi, sed vel fidem, per quam apprehenditur & nobis fit præsens, vel gra-

tiam ac cœlestem alimoniam, quâ, mediante fide, nutrimur ac sustentamur.

Sensum istum apertissimè demonstrat Auctor Libri, cui titulus est, *Justification de l'Eglise Romaine sur la réordination des Anglois Episcopaux.* Parisiis an. 1728. Apud Dumesnil. Refert ille Tomo 2. p. 70. Georgium Abbot Archiepiscopum Cantuariensem Doctori Pilkington Anglo provinciam demandasse confutandi Librum cujusdam Catholici in gratiam & defensionem fidei Romanæ conscripti: cùm verò iste Canonem Tridentinum circa realem præsentiam proposuisset, Doctor Anglus respondet, *neminem esse inter Protestantes, qui non cognoscat ac fateatur veram ac realem in Cœnâ corporis Christi Domini præsentiam.* Clara hæc sunt, ac in speciem orthodoxa: verùm quæ statim addit, totum erroris ac fraudis arcanum detegit, *Nihilominus,* inquit, *hæc præsentia spiritualis est dumtaxat, non corporalis; per fidem, non verò per localem existentiam.* Neminem ergo in errorem inducant istæ particulæ, *verè, realiter:* latet sub illis error, dum à Calvinistis proferuntur. Calvinus ipse, non tantùm verè ac realiter, sed etiam substantiâ corporis Christi nos in Eucharistiâ nutriri, asserere aliquando non dubitat. Comment. in caput 26. S. Matth. *Verè,* inquit, *in Cœnâ datur nobis corpus Christi, ut sit animis nostris in cibum salutarem: hoc est, substantiâ corporis Christi pascuntur animæ nostræ, ut verè unum efficiamur cum eo. Non ergo vacuum & inane signum nobis proponitur; sed verè carnis & sanguinis Domini fiunt participes.*

Pag. 72.

Et Lib. de Cœnâ Domini, in fine, *Necesse est,* inquit, *nos in Cœnâ verè corpus & sanguinem Christi recipere.... Intelligimus Christum nobis in Cœnâ ve-*

[redacted]

ram propriamque corporis & sanguinis sui substantiam donare. Disertius nihil legere est vel in Catechismo Anglicano, vel in privatis Angliæ Doctoribus : an verò quisquam erit qui Calvinum propterea excuset ab errore circa præsentiam Christi realem in Eucharistiâ ? Quis nesciat mirum illum fallendi magistrum, citatis verbis hoc unum voluisse, Eucharistiæ scilicet quamdam annexam esse virtutem & efficaciam, non autem illam nudum ac vacuum esse signum, sicut contendunt Zuingliani. Cùm verò ait, nos *substantiâ carnis Christi nutriri* ; putida æquivocatio est: substantiâ quidem carnis Christi nutrimur, sumptâ spiritualiter per fidem, non verò sumptâ corporaliter ac substantialiter, ut ita dicam.

Præter testimonium jam relatum Doctoris Pilkington, aliud suppeditat Documentum Pastorale Eminentissimi Cardinalis Noallii pag. 78. D. scilicet Wake Archiepiscopi Cantuariensis, in Expositione quam edidit an. 1719. Catechismi Anglicani. In articulo præsentiæ realis quæritur, *an corpus & sanguis Christi realiter unicuique communicantium distribuatur.* Respondetur, *non distribui.* Ad tertiam verò quæstionem, hæc subjicitur expositio. *Quod ergo per Sacerdotem datur, quantùm ad substantiam, est panis & vinum; quantùm verò ad naturam ejus sacramentalem, est figura seu repræsentatio corporis & sanguinis Christi..... Imò nec huc usque verum corpus, aut verus sanguis est Christi, donec cum fide ac pietate suscipiatur : respectu enim suscipientis, ex Dei benedictione ac gratiâ Spiritûs sancti, fiunt corpus & sanguis Christi.* Ex quibus manifestum est docere Anglos, in usu tantùm ac per fidem Christum in Eucharistiâ fieri præsentem.

His omnibus adde & publicum illud Juramentum, quod vulgò dicitur *la Loi du Test*, quo, jussu Parlamenti an. 1678. sese obstringere tenentur, quicunque munus aliquod publicum exercere volunt. En Juramenti tenor. *Ego N. coram Deo solemniter ac sincerè protestor ac declaro credere me, in Sacramento Cœnæ Domini nullam fieri elementorum in corpus & sanguinem Christi transubstantiationem, sive in consecratione, sive post; atque invocationem & adorationem Virginis Mariæ aut alterius cujuslibet Sancti, & sacrificium altaris, quale jam in usu est apud Ecclesiam Romanam, superstitionem esse ac idololatriam.*

Secundus error circa sacrificium.

Quæ verò sit Ecclesiæ Anglicanæ mens ac doctrina circa sacrificium Missæ, pressiùs adhuc declarat fidei Confessio jam laudata, articulo 31. qui est de unicâ Christi oblatione in cruce perfectâ. *Oblatio Christi semel facta*, inquit Professio fidei, *perfecta est redemptio, propitiatio, & satisfactio pro omnibus peccatis totius mundi, tam originalibus quàm actualibus; neque præter illam unicam est ulla alia pro peccatis expiatio: unde Missarum sacrificia, quibus vulgò dicebatur Sacerdotem offerre Christum in remissionem pœnæ aut culpæ, pro vivis & defunctis, blasphema figmenta sunt, & perniciosæ imposturæ.* Multis aliis momentis compertum est, sacrificium nostrum, in mente ac sententiâ Anglorum, merè ac nudè repræsentativum esse ac commemorativum mortis Christi, non verum, non propriè dictum ac propitiatorium, quem errorem amplexus est ac defendit jam dictus F. le Courayer multis propositionibus, quas ex illius Libris summâ fide & curâ extraxêre Præsules Gallicani in Censurâ paulò ante memoratâ. His prælibatis, sit

Conclusio.

Eucharistia verum est ac propriè dictum sacrificium quod in Missâ offertur.

Fusè ac doctè, more suo, de hocce argumento disserit Bellarminus L. 1. de Missâ cap. 6. & sequentibus. Argumenta quibus istud fidei nostræ capitale dogma demonstratur, ducimus 1°. ex vaticiniis Prophetarum. 2°. ex sacerdotio Christi secundùm ordinem Melchisedech. 3°. ex figurâ quæ præcessit, Agni paschalis. 4°. ex institutione Eucharistiæ à Christo factâ. 5°. ex doctrinâ & definitione Concilii Tridentini. 6°. ex conditionibus ad verum sacrificium requisitis, quæ omnes in sacrificio Missæ occurrunt.

Primum Argumentum.

Ex vaticiniis Prophetarum.

Prænuntiant oracula Prophetarum, vetera Legis sacrificia extinguenda fore & abroganda, ac novum longè præstantius ipsis substituendum. *Sabbatum & festivitates vestras*, ait Deus apud Isaiam c. 1. v. 11. *aliàs non feram*. Et Daniel c. 11. v. 31. de futurâ Gentis Judaïcæ, ac sacrificiorum subversione, dicit: *Polluent* (Romani) *sanctuarium fortitudinis, & auferent juge sacrificium, & dabunt abominationem in desolationem*. Sed omnium disertissimè Malachias c. 1. v. 10. & 11. *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestrâ. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus; & in omni loco sacrificatur & offertur no-*

Daniel.

Malachias.

mini meo oblatio munda. Duas partes habet iſtud Malachiæ vaticinium. 1°. rejicienda eſſe & abroganda Judæorum ſacrificia : *munus non ſuſcipiam de manu veſtrâ.* 2°. novum ſacrificium ſubſtituendum fore : *in omni loco ſacrificatur* (præſens pro futuro, more Prophetarum, hîc ponitur) *& offertur nomini meo oblatio munda.* In priori parte continetur rejectio ſeu reprobatio Judæorum ; in poſteriori verò, electio ſeu vocatio Gentium. Senſus igitur vaticinii eſt, rejicienda fore Judæorum ſacrificia, ſucceſſurum verò purum ac mundum ſacrificium Chriſtianorum , tùm cruentum , quod in arâ crucis perfectum eſt ; tùm incruentum, quod in altari verum ac propriè dictum quotidie offertur in memoriam prioris.

Fruſtra Novatores reponunt, ſacrificium, de quo Malachias, vel illud eſſe quod Chriſtus in cruce obtulit ; vel ſpirituale dumtaxat, quod in bonis virtutum operibus poſitum eſt.

Namque 1°. ſacrificium de quo Propheta, *in omni loco offertur* : ſacrificium verò crucis ſemel oblatum fuit ; ſemel mortuus Chriſtus non amplius moritur. 2°. Malachias opponit mundam Chriſtianorum oblationem pollutis Judæorum ſacrificiis : oppoſitio porro illa, vel ſpectat offerentes, vel rem oblatam. Prius dici non poteſt, quia in Lege novâ, non minùs quàm in veteri, qui offerunt ſacrificia, mali & impii eſſe poſſunt ; ergo ex illâ parte ſtare non poteſt oppoſitio. Stat ergò ex alterâ, rei ſcilicet oblatæ, quia nempe panes & animalia quæ in veteri Lege offerebantur, in eo polluta ſæpius erant, quòd non ſecundùm Legis præſcriptum Levitici 6. & 7. offerrentur, de quo conqueritur Deus apud Malachiam c. 1. *Offertis mihi*, ait

[redacted]

v. 7. *super altare meum panem pollutum.* Et v. 8. *Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum est? Et si offeratis claudum & languidum, nonne malum est?* Oblatio verò munda & pura quam his Judæorum pollutis sacrificiis opponit Malachias, est corpus & sanguis Christi; cætera quippe omnia, quæ offerri possunt à Christianis, pollutioni sunt obnoxia, id est vitiari possunt ac pollui. 2°. Oblatio Christianorum non solùm est munda, sed etiam nova; neque solùm opponitur sacrificiis veteribus, sed in eorum locum substituitur, *propter eorum infirmitatem & inutilitatem*, ait Apostolus Hebr. 7. v. 18. At bona opera non succedunt in locum sacrificii Mosaïci, siquidem vel in ipso mundi exordio nòn defuêre; ergo bona virtutum opera non sunt oblatio munda, de quâ Malachias. 3°. Sicut Malachias dicit sacrificium Judæorum pollutum fuisse, sacrificium verò novum Christianorum mundum fore; sic etiam dicit nomen Dei per sacrificium Judæorum fuisse contemptum ac despectum, & per sacrificium novum Christianorum glorificandum fore: at contemptum fuit in publico ac visibili sacrificio; ergo etiam glorificari debet in publico & visibili sacrificio: hoc autem non fit per bona opera quæ tota latere interiùs possunt, nec cognosci; ergo publicum aliquod & externum sacrificium necessarium est, nempe sacrificium Christi. 4°. Sacrificium Christianorum non offertur ab omnibus, sed à solis Sacerdotibus, qui ex reliquo populo electi ac segregati sunt. Isaiæ 66. v. 21. *Assumam ex iis Sacerdotes.* Et Hebr. 5. v. 4. *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron.* Atqui bona virtutum opera non à solis Sacerdotibus, sed ab omnibus offerri possunt;

ergo sacrificium novæ Legis, de quo Malachias, in illis virtutum operibus non consistit.

Ad istud Malachiæ vaticinium respexisse videtur Christus, qui brevì completurus illud erat: allo-
Samaritana. quens enim Joan. 4. v. 21. mulierem samaritanam, dicebat: *Mulier, crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque Hierosolymis*
Vera Dei adoratio. *adorabitis Patrem.* Et v. 23. *Venit hora & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate.* Manifestum est Christum hìc non loqui de adoratione simplici & interiori, quæ ubique licita est, nec loco alligata; sed de adoratione publicâ atque solemni per sacrificium: verbum quippe *adorare*, in Scripturis usurpari pro *sacrificare*, patet ex cap. 12. S. Joan. v. 20. *Erant*, inquit, *quidam Gentiles, ex his qui ascenderant ut*
2 *adorarent in die festo.* Et Act. 8. v. 27. *Eunuchus venerat adorare in Jerusalem.* Porro adoratio solemnis & publica per sacrificium, tempore Christi certo loco alligata erat: apud Samaritanos schismaticos, in monte Garizim prope urbem Sichimorum; apud Judæos verò in solo Templo Hierosolymitano. *Domine*, aiebat mulier samaritana ad Christum Joan. 4. v. 19. *video quia Propheta es tu. Patres nostri in monte hoc adoraverunt, & vos dicitis, quia Jerosolymis est locus ubi adorare oportet.* Cui Christus: *Mulier, crede mihi, quia venit hora quando neque in monte hoc, neque Jerosolymis adorabitis Patrem.* Quibus verbis apertè Christus declarat, loqui se de novâ adoratione, seu de novo sacrificio, quod antea non erat, & quod in
Hebr. 10. v. 5. ipso initium habuit. *Ingrediens* enim *in mundum dicit: Hostiam & oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi.* Sacrificium verò illud externum ac

publicum Christianorum, *in spiritu & veritate* fieri debere affirmat Christus, ut illud Judaïcis sacrificiis opponat; *in spiritu*, non in carne & sanguine animalium; *in veritate*, non in typo & figurâ, sicut apud Judæos.

SS. Patres unanimi ferè consensu vaticinium Malachiæ de sacrificio Christi in novâ Lege interpretati sunt. Ex multis unum aut alterum retulisse sufficiat.

S. Justinus Dial. cum Tryphone Judæo, post citata verba Malachiæ, ait: *De nostris verò gentium, quæ in omni loco offeruntur sacrificiis, hoc est pane Eucharistiæ, & poculo similiter Eucharistiæ, jam tùm loquutus prædixit* (Malachias) *nos quidem glorificare nomen ejus, vos autem prophanare.* Pag. 260. B.

S. Irenæus L. 4. adversùs Hæreses cap. 17. olim 32. *Eum*, inquit, *qui ex creaturâ panis est, accepit, & gratias egit dicens:* Hoc est corpus meum. *Et calicem similiter qui est ex eâ creaturâ, quæ est secundùm nos, suum sanguinem confessus est, & novi Testamenti novam docuit oblationem; quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in universo mundo offert Deo.* Tùm adductis Malachiæ verbis addit: *Manifestissimè significans per hæc, quoniam prior quidem populus cessabit offerre Deo; omni autem loco sacrificium offeretur ei, & hoc purum; nomen autem ejus glorificatur in gentibus.* Pag. 249. n. 5.

S. Joan. Chrysostomus in Psal. 95. post citata Malachiæ verba subjungit: *Vide quàm luculenter, atque dilucidè mysticam interpretatus est mensam, quæ est incruenta hostia. Thimiama autem purum appellat sacras preces quæ cum sacrificio offeruntur.* Idem argumentum versat S. Doctor, Homiliâ 5. adversùs Judæos. Edit. recen. T. 5. App. p. 630. D. Edit. recen. to. 1 p. 647. n. 11.

Denique sanctus Hieronymus & Theodoretus Comment. in Malachiam. Multò plures consule apud Bellarm. L. 1. de Missâ cap. 10.

Objectio. At, inquies, videtur Christus loqui de adoratione internâ, quæ fit per fidem & animi demissionem, non de externâ, quæ fit per sacrificium. Id evincunt verba ista, *Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate.*

Resp. ex mox dictis contrarium esse manifestum. Namque sine dubio de illâ adoratione locutus est, de quâ rogabatur à Samaritanâ: rogabatur autem de externâ quæ fit per sacrificium, internam enim vix illa mulier cognoscebat. Nec obstant illa verba, *in spiritu & veritate*; imò maximè ad rem nostram faciunt. Litigabant scilicet Judæi & Samaritani de loco sacrificii: à Christo quærebatur quid sentiret. Is, quia videbat ex utrâque parte esse aliquid culpæ, utrique responsum accommodavit. Samaritani in eo peccabant, quòd falsis diis sacrificarent: istud insinuat Christus cùm ait, *Vos adoratis quod nescitis.* Judæi autem, tametsi vero Deo sacrificia offerrent, nihil tamen aliud, quàm carnem animalium offerebant, idque ex merâ ceremoniâ, sine interno religionis ac pietatis affectu; quod sæpe à Prophetis exprobratum illis fuit, imò & à Christo ipso his verbis, *Populus hic labiis me honorat, cor autem illius longè est a me.* Igitur in sacrificiis Samaritanorum error erat seu falsitas, quia ignorabant verum Deum; in sacrificiis Judæorum, caro erat sine spiritu, quia offerebant carnes animalium sine spiritu fidei ac pietatis: utrosque redarguit Christus cùm ait, *Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate.* Spiritum carni, veritatem errori ac falsitati hîc Christus opponit. Est ergo hic sensus,

Veri

Veri adoratores, id est Christiani, verum Deum, non falsum, ut Samaritani, legitimè, non illegitimè ac solummodo exteriùs, ut Judæi, colent & adorabunt: id est Deo sacrificabunt, in spiritu, non in solâ carne, ut Judæi; nec in errore ac falsitate, ut Samaritani. Quòd autem hîc loquatur Christus de sacrificio Missæ, quod in ultimâ Cœnâ ab ipso institutum est, dubitari non potest: de quo enim alio loqueretur? Confirmatur hæc responsio, nempe Christum loqui de adoratione publicâ & solemni quæ fit per sacrificium propriè dictum, ex scopo & occasione totius colloquii quod cum muliere samaritanâ habuit. Scilicet mulier illa subodorata Christum esse Prophetam, proposuit illi quæstionem de schismate Judæorum & Samaritanorum, utri rectiùs facerent ac sentirent: an Samaritani, qui adorabant in monte Garizim juxta oppidum Sichimorum; an Judæi, qui contendebant, non ibi sed Hierosolymis in Templo adorandum esse: quæ certè quæstio intelligebatur de adoratione per sacrificium, ut constat ex Josepho L. 11. Antiquit. c. 7. & 8. ubi narrat historiam originis schismatis inter Judæos ac Samaritanos, quæ talis fuit. Mortuo Salomone divisum est regnum in duas partes: unam, quæ constabat duabus Tribubus, retinebat Roboam filius Salomonis; alteram, quæ constabat decem Tribubus, abstraxerat Jeroboam, servus Salomonis: prior pars vocabatur *Regnum Juda*; posterior, *Regnum Israel*. Igitur Jeroboam hac factâ separatione, & novo regno jam constituto, cœpit timere, ne decem Tribus, quas sibi subjecerat, si singulis annis irent Hierusalem ad offerendum sacrificium, juxta Legem à Deo præscriptam, iterum conjungerent se duabus Tribubus, ac se de-

Origo schismatis Samaritani.

serto, ad Regem Roboam, tanquam legitimum dominum, delaberentur. Ut igitur hoc impediret, curavit conflari duos vitulos, quorum alterum in Bethel, alterum in Dan collocavit, & per sacrificia pro diis adorari jussit: atque ita factum est, ut nemo deinceps Hierosolymam sacrificii offerendi causâ tenderet; atque hinc prima orta est dissensio Religionis, quæ longè post confirmata est in hunc modum. Post captivitatem Babylonicam, cùm Rex Persarum Darius rerum potiretur, fuit Hierosolymis Judæus quidam ex genere sacerdotali, nomine Manasses Jaddi, summi Sacerdotis frater, qui in uxorem duxit filiam Sanaballetis Euthæi, qui sub Dario tunc Præfectus erat Samariæ. Propter hoc matrimonium cum gentili feminâ contractum, prohibitus est à fratre suo, & à cæteris Judæis, fungi officio sacerdotali. Igitur accessit ad Sanaballetem, & prætendit se non posse filiam ipsius, quam sibi desponderat, retinere, eo quòd propter illam arceretur à dignitate sacerdotali; malle se uxore, quàm hac dignitate privari. Sanabelletes, ut satisfaceret homini, promittit se ædificaturum Templum in monte Garizim, æquale Templo Hierosolymitano, & in eo summum sacerdotium se illi daturum pollicetur, quod etiam impletum est; atque ab eo tempore cœperunt Samaritani in eo Templo sacrificia offerre, sicut Judæi in Templo Hierosolymitano offerebant.

Secundum Argumentum.

Ex sacerdotio Christi, secundùm ordinem Melchisedech.

Duplex ante Christum extitit sacerdotium, unum

Melchisedeci, alterum Aaronis: istud in sanguine animalium potissimùm consistebat, quod quidem ii soli poterant offerre, qui erant de stirpe seu familiâ Aaronis; ideoque Christus Sacerdos non est secundùm ordinem Aaronis, quia non fuit ex Tribu Levi, ex quâ sumebantur Sacerdotes, sed ex Tribu Juda ex familiâ David. Dicitur ergo Christus, & reverâ est, Sacerdos secundùm ordinem Melchisedech. Psal. 109. v. 4. & Hebr. 7. v. 17. *Tu es Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech.* de quo Melchisedecho Gen. 14. v. 18. dicitur: *At verò Melchisedech Rex Salem, proferens panem & vinum (erat enim Sacerdos Dei altissimi) benedixit ei* (Abrahamo) *& ait: Benedictus Abraham Deo excelso, & benedictus Deus excelsus, quo protegente hostes in manibus tuis sunt.*

Hinc tria colligimus. 1°. Melchisedechum fuisse Sacerdotem Dei altissimi. 2°. obtulisse panem & vinum in sacrificium, ad gratiarum actionem pro victoriâ ab Abrahamo reportatâ. 3°. eâ oblatione præfigurasse sacrificium Christi, quod in ultimâ Cœnâ sub specie panis & vini peractum est. Inde sic arguimus: Christus in Scripturis dicitur Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech, non verò secundùm ordinem Aaronis; ergo necesse est ut sacrificium obtulerit simile illi, quod obtulit Melchisedech: sacerdotium quippe & sacrificium correlata sunt. *Omnis namque Pontifex*, ait S. Paulus Hebr. 5. v. 1. *ex hominibus assumptus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis.* Atqui in alio collocari non potest similitudo sacrificii Christi cum sacrificio Melchisedeci, quàm quòd assumptis pane & vino, ac in suum corpus & sanguinem commutatis,

de sacrificio illo veniens, & inde descendens, quid Melchisedech Sacerdos Dei summi fuit, quòd panem & vinum obtulit, quòd Abraham benedixit. Nam quis magis Sacerdos Dei summi, quàm Dominus noster Jesus Christus, qui sacrificium Deo Patri obtulit hoc idem, quod Melchisedech obtulerat; id est panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem? Hæc tam clara & perspicua sunt, ut commentario non indigeant.

Eusebius Cæsariensis L. 5. Demonst. evangeli-
225. C. cæ cap. 3. *Quemadmodum*, inquit, *Melchisedech qui Sacerdos gentium erat, nusquam videtur sacrificiis corporalibus functus, sed solo vino ac pane, ita Salvator noster ac Dominus noster, deinde qui ab eo profecti sunt Sacerdotes, in omnibus gentibus..... vino ac pane, corporis illius ac salutaris sanguinis mysteria repræsentant: quæ sanè mysteria, Melchisedech tanto ante spiritu divino cognoverat, & rerum futurarum imaginibus usus fuerat.* Hîc paucis multa complexus est Eusebius. 1°. Melchisedechum fuisse Sacerdotem gentium, non idolorum. 2°. nusquam legi quòd usus fuerit sacrificiis ex animalibus, sed ex solo pane & vino. 3°. similiter fecisse Christum in ultimâ Cœnâ, quando sub specie panis & vini obtulit corpus & sanguinem suum. 4°. idem facere omnes Sacerdotes christianos in toto terrarum orbe.

4. part. S. Hieronymus Epistolâ ad Marcellam. *Recurre,*
p. 547. inquit, *ad Genesim, & Melchisedech Regem Salem hujus principem invenies civitatis* (Bethleem:) *qui jam tunc in typo Christi panem & vinum obtulit, & mysterium christianum in Salvatoris corpore & sanguine dedicavit.*

S. Augustinus Epistolâ 177. aliàs 95. ad Innoc

repræsentaret; reliqua etenim quæ habuit, vel non habuit ut Sacerdos, vel certè non fuerunt illi propria & singularia. 1°. vocatus quidem est *Rex justitiæ*; sed hoc nihil ad sacerdotium. 2°. dictus est *Rex Salem*, id est pacis; sed neque hoc ut Sacerdos habuit, sed ut Rex. 3°. introductus est sine patre, sine matre, sine genealogiâ: at sic pariter introducti sunt Job & Elias. 4°. introductus est neque initium, neque finem habens dierum: at & hoc ipsum Eliæ quodammodo convenit. Ergo in oblatione panis & vini potissimùm consistit similitudo Christi cum Melchisedecho; ergo cùm Melchisedech panem & vinum in sacrificium obtulerit, Christus eâdem assumptâ materiâ, sed transmutatâ, sub speciebus panis & vini corpus & sanguinem suum in sacrificium Deo Patri obtulit. Atque hæc communis est SS. Patrum doctrina.

S. Clemens Alexandrinus L. 4. Strom. *Melchi-* *Pag.* 391. E.
sedech, inquit, *rex Salem, Sacerdos Dei altissimi, qui panem & vinum sanctificatum dedit nutrimentum, in typum Eucharistiæ.* Quid clarius? *dedit*, inquit, *panem & vinum.* Sed qualem panem, & quale vinum? non prophanum, sed sanctificatum, nec aliter quàm sacrificando. At in quem finem? *in typum* Eucharistiæ.

S. Cyprianus Epistolâ 63. ad Cæcilium, *In Sa-* *Pag.* 101.
cerdote Melchisedech, inquit, *sacrificii dominici Sacramentum præfiguratum videmus, secundùm quod Scriptura divina testatur, & dicit, Melchisedech protulit panem & vinum.....* Et paulò post: *Quòd autem Melchisedech typum Christi portaret, declarat in Psalmis Spiritus sanctus ex personâ Patris ad Filium dicens..... Tu es Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech. Qui ordo utique hic est*

disertè adversari his jam citatis Scripturæ verbis est cap. 14. Gen. v. 18. *Melchisedech Rex Salem proferens panem & vinum (erat enim Sacerdos Dei altissimi) benedixit ei (* Abrahamo*) & ait: Benedictus Abraham Deo excelso.* Porro ad reficiendos Abrahæ milites quid, quæso, conferebat titulus Sacerdotis in Melchisedecho? Quàm ille extraneus erat & alienus! Non ergo panem & vinum protulit, ut hospes & amicus, sed ut verus Dei altissimi Sacerdos. Deinde Melchisedech benedixit Abrahamo, decimas dedit, & oblato sacrificio Deo retulit gratias ob tam insignem ex hostibus reportatam victoriam. Denique cibo ac refectione corporali non indigebant Abrahami milites, qui ingenti prædâ & spoliis ditati fuerant, sicut colligitur ex eodem cap. 14. Gen. v. 24. ubi cùm Rex Sodomorum omnia spolia & prædam Abrahamo concedere vellet, sibi dumtaxat reservatis hominibus, *Da mihi animas*, inquiebat, *cætera tolle tibi.* recusavit Abraham, nihilque ex omni prædâ in usus suos convertit, præter ea *quæ comederant juvenes, & eas partes virorum qui cum eo venerant.* Ergo Melchisedech panem & vinum protulit, non ad reficiendos milites Abrahæ, sed ad sacrificium Deo in gratiarum actionem reportatæ victoriæ, offerendum.

Dices 2°. Oblatio panis & vini propria & singularis non fuit sacrificio Melchisedeci, cùm in sacrificiis Aaronicis panis & vinum etiam offerrentur, ut patet Exodi 29. v. 40. & Numer. 28. v. 5. Ergo eâ ex parte non major est similitudo inter Christum & Melchisedechum, quàm inter ipsum & Aaronem.

Resp. distinguo ant. panis & vinum in sacrificio

Aaronico offerebantur, velut pars aliqua seu condimentum sacrificii, concedo: velut principalis & integra sacrificii materia, nego. Porro in oblatione Melchisedech panis & vinum non pars fuit aut condimentum, sed tota & integra sacrificii oblatio.

Dices 3°. Si exemplum oblationis Melchisedeci in pane & vino, tam efficax est ad probandum sacrificium Missæ incruentum, cur similitudinem illam inter utrumque sacrificium, ratione panis & vini, siluit Apostolus Hebr. 7. v. 1. cùm varia exponit capita, in quibus Christum Melchisedecho assimilat? de illâ quippe panis & vini oblatione ne verbum quidem habet Apostolus.

Resp. duabus de causis hìc siluisse Apostolum. 1°. quia ad scopum ejus & institutum non pertinebat. 2°. quia nondum idonei & capaces erant carnales illi Judæi mysterio tam obscuro & sublimi capiendo.

1°. igitur scopus & institutum Apostoli in citatâ Epistolâ ad Hebræos hoc unum erat, ut ostenderet sacrificium Christi longè præstantius esse ac excellentius sacrificio Aaronis; imò & Christum ipsum longè majorem esse Angelis, Moyse, ac Leviticis Sacerdotibus, quorum tamen tanta erat apud Judæos existimatio.

Excellentiam sacrificii Christi supra sacrificium Aaronis duplici generatim probat argumento, à personâ scilicet Sacerdotis, & à dignitate hostiæ: quo enim persona offerens præstantior est, eo præstantius est sacrificium; & quo dignior est hostia, eo dignior est oblatio. Duo hæc multis ex capitibus demonstrat Apostolus. 1°. quia Melchisedech, qui Christi typus & figura fuit, major erat Abra-

hamo, ac consequenter Aarone ejus pronepote. Qui enim Abrahamo benedixit, eique decimas dedit, eo major fuit; minor enim à majori benedicitur: atqui Melchisedech benedixit Abrahamo, eique decimas dedit; ergo major fuit Abrahamo; ergo Christus, qui est Sacerdos secundùm ordinem Melchisedech, major est Aarone, ejusque sacrificium Aaronico longè præstantius est & excellentius. 2°. præstantiam victimæ novi Testamenti supra veteres omnes, probat tùm ex inutilitate, insufficientiâ, & infirmitate sacrificii Aaronici. *Impossibile quippe est*, ait Apostolus Hebr. 10. v. 4. *sanguine hircorum & taurorum auferri peccata.* Tùm ex iteratâ sæpius sacrificii Aaronici oblatione; Christus econtra *unâ oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos.* Hebr. 10. v. 14. Tùm ex duratione seu æternitate sacrificii Christi, qui *Sacerdos est in æternum secundùm ordinem Melchisedech.* Econtra sacrificium Aaronicum ad tempus institutum, adveniente Christo destruendum erat. Hæc porro momenta ex sese vim habebant maximam; neque ex similitudine oblationis panis & vini in sacrificio Melchisedeci quidquam profecisset Apostolus ad suum scopum & intentum assequendum. Namque non disputabat cum Judæis, de figurâ & similitudine inter Christum & Melchisedechum, sed de excellentiâ sacerdotii Christi supra sacerdotium Mosaïcum, ad quam declarandam non opus erat ut confugeret ad oblationem panis & vini. Excellentiam verò Christi supra Angelos, Moysen & Sacerdotes Leviticos probat Apostolus, Christum cum illis comparando. 1°. cum Angelis, Hebr. 1. v. 4. *Tantò melior*, inquit, *Angelis effectus, quantò differentiùs præ illis nomen hæredi-*

tavit. Cui enim dixit aliquando Angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te? 2°. cum Moyse, cap. 3. v. 3. *Amplioris enim gloriæ iste præ Moyse dignus est habitus.* Et v. 5. *Moyses quidem fidelis erat in totâ domo ejus, tanquam famulus, in testimonium eorum quæ dicenda erant: Christus verò tanquam filius in domo suâ.* 3°. cum Sacerdotibus Leviticis, cap. 7. ubi dignitatem & excellentiam sacerdotii Melchisedech multùm extollit supra sacerdotium Leviticum, argumentis quæ mox exposuimus.

Altera verò ratio silentii Apostoli circa oblationem panis & vini à Melchisedecho factam, est, quòd crassiores adhuc forent Hebræi, quàm ut tam sublime & arduum mysterium capere possent: *De quo* (Melchisedech) ait Apostolus Hebr. 5. v. 11. *grandis sermo & inenarrabilis ad dicendum: quoniam imbecilles facti estis ad audiendum.*

TERTIUM ARGUMENTUM.

Ex figurâ, quæ præcessit, Agni paschalis.

De immolatione Agni paschalis sermo fit cap. 12. Exodi. Sacrificium illud institutum à Deo fuit, paulò ante egressum filiorum Israel ex Ægypto; ac primò celebratum pridie egressionis ad vesperam, cum mandato ut postea singulis annis, primo mense anni, die decimâ quartâ mensis ad vesperam celebraretur, Exo. 12. v. 3. *Decimâ die tollat unusquisque agnum per familias & domos suas. Et servabitis eum usque ad quartam decimam diem mensis hujus, immolabitque eum universa multitudo Israël ad vesperam.* Præceptum illud semper observavêre Judæi, non solùm in Ægypto ante egressionem, sed etiam

postea in monte Sinaï, & alibi. Unus excipitur casus quantùm ad mensem & diem: namque si eo die immundi fuissent, poterat ceremonia differri usque ad diem decimam quartam mensis sequentis. Quo loco autem immolandus esset Agnus paschalis, si quæsieris, varia distinguenda sunt tempora. Primum, egressionis ex Ægypto; secundum, peregrinationis in deserto; tertium, ingressûs in Judæam; quartum, habitationis in Judæâ. Igitur cùm adhuc in Ægypto essent Hebræi, singuli patres-familias in suâ domo tenebantur agnum immolare & comedere, Exodi 12. At tempore peregrinationis, immolarunt & comederunt in deserto Sinaï, Num. 9. v. 1. Porro in ingressu in Judæam, post transitum Jordanis, in campestribus Jericho, Josue 5. v. 10. Denique tempore habitationis in Judæâ, nusquam licebat id facere, nisi in illo loco ubi esset Tabernaculum, juxta illud Deut. 16. v. 5. *Non poteris immolare Phase in qualibet urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus daturus est tibi; sed in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus ut habitet nomen ejus ibi: immolabis Phase vespere ad solis occasum, quando egressus es de Ægypto.* Locus autem in quo habitavit nomen Domini, varius fuit, pro variis temporibus, 1. Galgala. 2. Silo. 3. Nobe. 4. Gabaon. 5. Jerusalem, ædificato Templo Salomonis; atque hæc causa est, cur sæpe in Scripturis mentio fiat eorum, qui tempore paschali Hierosolymam ascendebant, ut 2. Paralip. 30. 1. Luc. 2. 41.

Immolationem Agni paschalis verum fuisse sacrificium patet ex cap. 9. Num. v. 13. *Si quis mundus est*, ait Moyses, *& in itinere non fuit, & tamen non fecit Phase, exterminabitur anima illa de populis suis, quia sacrificium Domino non obtulit tempore suo.*

[redacted]

Duplicem in finem institutum à Deo est sacrificium Agni paschalis.

Primò, in memoriam transitûs Angeli exterminatoris, qui omnia primogenita in Ægypto interfecit, nocte quæ secuta est immolationem agni, prætermissis & intactis primogenitis Judæorum; & liberationis Judæorum à servitute Pharaonis, Exodi 12. v. 14. *Habebitis hunc diem in monimentum, & celebrabitis eum solemnem Domino in generationibus vestris cultu sempiterno.* Et v. 26. *Cùm dixerint vobis filii vestri: Quæ est ista religio? Dicetis eis: Victima transitûs Domini est, quando transivit super domos filiorum Israël in Ægypto, percutiens Ægyptios, & domos nostras liberans.*

Secundò, institutum est Agni sacrificium in typum & figuram Christi, qui tanquam agnus innocens immolandus erat & occidendus, ut homines à servitute dæmonis ac peccati liberaret, de quo Apostolus 1. Cor. 5. v. 7. *Pascha nostrum immolatus est Christus: itaque epulemur..... in azymis sinceritatis & veritatis.* Figura autem fuit, non tantùm immolationis cruentæ Christi in arâ crucis, sed etiam incruentæ ac mysticæ in ultimâ Cœnâ.

I°. quia constat ex Evangelio, Apostolos ante Christi passionem in novissimâ Cœnâ verum Agnum paschalem, qui Christus est, comedisse. Ergo jam erat immolatus in Cœnâ eucharisticâ; necesse quippe est priùs hostiam immolari, quàm manducetur: atqui immolatus nondum erat Christus immolatione cruentâ; ergo immolatione incruentâ & mysticâ.

II°. Christus post ceremoniam Agni paschalis continuò subjunxit celebrationem Eucharistiæ, neque distulit in aliud tempus, aut locum, ut apertè

ostenderet se novâ istâ ceremoniâ veterem impleto figuram, eique, ut & cæteris omnibus Legis Mosaïcæ, finem imponere.

III°. ex circumstantiis utriusque celebrationis perspicuum est, nullam figuram à Christo manifestiùs impletam, quàm istam. Agnus paschalis die decimâ quartâ primi mensis ad vesperam immolari debuit, Exodi 12. Eucharistiam autem hoc ipso tempore à Christo institutam fuisse, supra probavimus. 2°. Agnus immolabatur in memoriam transitûs Domini, & liberationis populi ex Ægypto: at Eucharistia celebratur in memoriam transitûs Domini per passionem ex hoc mundo ad Patrem, & nostræ liberationis de servitute peccati, & potestate dæmonis.

IV°. Agnus immolabatur ut manducaretur, & esset quasi viaticum peregrinorum; idcirco manducabatur à Judæis accinctis renibus, cum baculis & calceis &c. Quid porro est Eucharistia, nisi refectio, & viaticum ad veram & cœlestem patriam peregrinantium?

V°. Agnus manducari non poterat nisi à circumcisis & mundis, & in Jerusalem: ita Eucharistia sumi non potest, nisi à baptisatis & mundis, & intra Ecclesiam catholicam existentibus. Quàm egregiè isthæc omnia concordant inter se, ac figura rei figuratæ respondet! His adde communem SS. Patrum consensum, cujus multa & egregia testimonia profert Bellarminus citato L. 1. de Missâ c. 7.

Non negamus, quin Agnus paschalis occisus & immolatus figura quoque fuerit cruenti sacrificii Christi in cruce pendentis; at negare pariter non debent Novatores, quin utriusque simul figura fuerit, passionis nempe, & Eucharistiæ: verùm,

magis immediatè ac principaliùs Eucharistiæ, quàm passionis, ut patet ex circumstantiis mox expositis; passio siquidem Christi non incidit in diem decimam quartam, nec in vesperam, sed in meridiem diei decimæ quintæ: neque Christus cruci affixus fuit in memoriam transitûs alicujus aut liberationis; neque crucifigebatur ut manducaretur, nec ullus fuit tunc, qui eum sic immolatum manducaverit; neque in domo, aut Jerusalem, sed extra portam in aperto campo immolatus fuit: denique, non solùm baptisati & mundi, sed etiam alii possunt ac debent Christum in cruce immolatum fide manducare; fides enim præcedit & Baptismum & justificationem. Ita Bellarminus.

Dices 1°. Immolatio Agni paschalis cruenta fuit; ergo non potuit esse figura incruenti sacrificii Eucharistiæ.

Resp. dist. conseq. quatenus cruenta fuit immolatio Agni, concedo: quatenus oblatio & manducatio in eâ figurâ occurrit, nego. Et verò docet S. T. 7. pag.
Augustinus L. 17. de Civit. Dei cap. 20. & L. 1. 484.
contra adversarium Legis & Prophetarum cap. 18. I. 8. p 567.
omnia sacrificia veteris Legis, quantumvis cruenta, figuras fuisse sacrificii Eucharistiæ. Ex figurâ igitur Agni paschalis habemus in Eucharistiâ veram carnem & sanguinem Christi agni immaculati, sed modo incruento & in specie panis & vini: atque ita oblatio & manducatio Agni, ad figuram Eucharistiæ pertinet, modus autem cruentæ mactationis, ad hanc figuram non pertinet.

Dices 2°. Agnus paschalis non à Sacerdotibus, sicut Eucharistia, sed à multitudine immolabatur; ergo non potuit esse figura Eucharistiæ.

Resp. sacrificium Agni fuisse institutum prius-

quam familia Aaron ad sacerdotium vocata fuisset; & ideo quantùm ad hoc sacrificium, mansit antiquum privilegium, ut omnes patresfamilias sacerdotio fungerentur. Cùm igitur in Scripturis legimus Agnum paschalem debuisse à totâ multitudine filiorum Israel immolari, non sic intelligitur, quasi debuerint singuli de populo agnum immolare; sed quòd debuerit in singulis domibus ac familiis immolari, patrefamilias propriè & per se immolante, reliquis per illum immolantibus, & voluntate ac participatione in sacrificium consentientibus: quod etiam in Ecclesiâ circa Eucharistiam observatur. Presbyteri enim, qui in Christi familiâ patres sunt, propriè ac per se immolant; populus autem per illos immolat, & simul voluntate & participatione in sacrificium consentit.

Dices 3° Sacrificium Agni paschalis non erat propitiatorium pro peccato, quale nos esse dicimus sacrificium Eucharistiæ; ergo &c.

Resp. re verâ Agnum paschalem non fuisse figuram Eucharistiæ, ut sacrificium propitiatorium, sed ut commemorativum liberationis, & ut propriè eucharisticum, quod satis est: neque enim necesse est ut quodlibet vetus sacrificium in omnibus Eucharistiam repræsentaverit.

Quartum Argumentum.

Ex institutione Eucharistiæ, usu & praxi Apostolorum.

T. 3. p. 325. Argumentum sic proponit Bellarminus cap. 12. L. 1. de Missâ. Christus in ultimâ Cœnâ seipsum sub specie panis & vini Deo Patri obtulit, & id ipsum jussit fieri ab Apostolis, & eorum successoribus

tibus usque ad mundi consummationem : sed hoc est sacrificium verè ac propriè dictum obtulisse, & offerendum instituisse; ergo celebratio Eucharistiæ est sacrificium propriè dictum.

Major argumenti propositio probatur ex ipsâ Eucharistiæ institutione quam referunt S. Matth. c. 26. S. Lucas c. 22. S. Paulus 1. Cor. 11. *Accepto pane*, ait S. Lucas v. 19. *gratias egit, & fregit, & dedit eis dicens: Hoc est corpus meum quod pro vobis datur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem, postquam cœnavit, dicens: Hic est calix novi Testamenti in sanguine meo, qui pro vobis fundetur.* In græco *funditur*. Addit S. Matth. c. 26. v. 28. *pro multis effundetur*, seu *funditur, in remissionem peccatorum.* Non ait S. Lucas, *vobis datur*, sed, *pro vobis datur*, id est, offertur. Similiter & de sanguine ait, *qui pro vobis funditur*, seu *fundetur*, aut *effundetur*, ut habet S. Matth. c. 26. Et Apostolus 1. Cor. 11. v. 24. *Accipite & manducate: hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur*; juxta græcum, *quod pro vobis frangitur.* Novatores, qui rejectâ Vulgatâ versione uni græco textui adhærent, hîc premuntur: verba enim ista præsentis temporis, *datur, funditur, frangitur*, non significant dari vel effundi Apostolis ad manducandum & bibendum, sed dari & effundi in sacrificium; non enim ait Dominus, ut jam observatum est, *vobis datur, frangitur, effunditur*; sed, *pro vobis.* Et verò non dabatur, aut effundebatur cibus ille & potus tunc, nisi Apostolis præsentibus, & tamen Dominus ait Matth. 28. *pro multis effunditur.* Sensus igitur est, pro vobis & pro multis datur & libatur in sacrificium propitiatorium, in remissionem videlicet peccatorum.

Frustra reponunt Novatores, verba ista de præsenti, *datur, effunditur, frangitur*, poni pro futuro, eaque referri ad crucem; ut sensus sit, Hoc est corpus meum quod paulò post dabitur ad mortem; & , Hic est sanguis, qui paulò post in cruce fundendus est. Namque duæ istæ lectiones, & in præsenti, juxta græcum, & in futuro, juxta Vulgatam, non pugnant inter se, immò consentiunt maximè, & una inducit alteram: nam ex eo quòd Dominus in præsenti dixit, *funditur*, id est, offertur ac libatur Deo in repræsentationem effusionis futuræ in cruce, sequitur & effusionem illam futuram fuisse modo scilicet cruento, & deinceps usque ad mundi finem fundendum sanguinem Christi & offerendum modo incruento in sacrificio Missæ. Itaque verbum de præsenti, *effunditur*, denotat præsentem effusionem sanguinis mysticam & incruentam; verbum autem de futuro, *effundetur*, futuram significat cruentam ejusdem sanguinis in cruce effusionem, ad cujus perpetuam memoriam instituta est Eucharistia, tanquam verum & propriè dictum sacrificium: utraque igitur lectio, tùm præsentis, tùm futuri temporis, hîc retinenda.

Apostoli usu suo ac praxi confirmant quod hîc volumus; in executionem quippe tùm exempli, tùm mandati Christi Eucharistiam celebrarunt & ut verum sacrificium obtulerunt. 1. Cor. 10. v. 16. *Calix benedictionis, cui benedicimus*, ait Apostolus, *nonne communicatio sanguinis Christi est? & panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est?* Hanc verò *benedictionem* verum fuisse sacrificium, non obscurè ibidem probat Apostolus, ex comparatione mensæ Domini cum mensâ Gentilium & Judæorum, & Eucharistiæ cum sacrificiis

Gentium. *Videte Israël secundùm carnem*, pergit Apostolus v.18. *Nonne qui edunt hostias, participes sunt altaris? Quid ergo? Dico quòd idolis immolatum sit aliquid? aut quòd idolum sit aliquid? sed quæ immolant Gentes, dæmoniis immolant, & non Deo. Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum: non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum: non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum.* Quemadmodum igitur Judæi Deo vero, & Gentiles idolis ac dæmoniis vera sacrificia offerebant, ita & Christiani Eucharistiam ut verum ac propriè dictum offerunt sacrificium. Id manifestè importat mentio quam Apostolus facit, mensæ, altaris, hostiarum, immolationis, societatis & communicationis inter eos qui ejusdem mensæ fiunt participes: mensa autem Domini idem Conc. Trid. est ac altare, quod ad sacrificium ordinatur. *Habe-* sess.22. c.1. *mus altare*, ait Apostolus Hebr. 13. v. 10. *de quo edere non habent potestatem, qui Tabernaculo deserviunt.* Ubi autem est altare & victima, ibi sit necesse est & sacrificium; victima autem immolari priùs debet quàm manducetur: quomodo verò immolatur in Cœnâ, nisi consecratione panis & illius mutatione in corpus Christi? Idcirco in Cœnâ seorsim consecratur corpus, & seorsim sanguis, ut intelligamus præsentiam corporis & sanguinis in Cœnâ esse ad modum occisi & mortui corporis. Deinde corpus & sanguis sunt in Cœnâ, ut cibus & potus: at caro & sanguis non sunt apta ad cibum, nisi priùs animal moriatur; Christus autem non moritur, nisi per immolationem. Cùm verò semel mortuus sit Christus, nec moriatur amplius, peractâ semel ejus immolatione cruentâ in arbore crucis, non alia superest quàm incruenta, quæ in Missâ

peragitur; ergo datur sacrificium incruentum & mysticum, quod aliud non est à sacrificio Missæ. Quid enim, quæso, est sacrificium Missæ, nisi Christus realiter præsens sub speciebus separatis panis & vini, & Deo Patri oblatus? Denique ex mox probatis, Christus verus fuit Sacerdos secundùm ordinem Melchisedech, verè implevit figuram Agni paschalis, verè fuit sanguis Cœnæ, sanguis novi Testamenti: atqui hæc ipsi convenire non possunt, nisi verum in Cœnâ sacrificium obtulerit; ergo &c.

Quintum Argumentum.

Ex Traditione SS. Patrum.

Momentum istud fusè versat Bellarminus L. 1. de Missâ c. 15. productis in medium SS. Patrum benè multis testimoniis, quorum doctrina ad hæc capita compendiosè revocari potest.

I°. quando SS. Patres loquuntur de Eucharistiâ, passim voces istas usurpant, *sacrificium, oblatio, immolatio, hostia, victima*; *offerre, sacrificare, immolare.* Ita S. Andreas Apostolus, Hyppolytus Martyr, Ambrosius, Gregorius, Chrysostomus, Augustinus, Cyrillus Hierosolymitanus &c.

II°. requirunt altaria ad celebrandam Eucharistiam: altaria autem non eriguntur, ut non semel dictum est, nisi ratione sacrificii; supponunt ergo Eucharistiam esse sacrificium. Ita Cyprianus, Eusebius, Optatus Milevitanus, Ambrosius &c. apud eundem Bellarminum cap. 16.

III°. ministros, qui Eucharistiam offerunt, vocant *Sacerdotes*, & eorum ministerium, *sacer-*

dotium. Proprium autem munus Sacerdotis est offerre sacrificium. Hebr. 5. v. 1. & cap. 8. v. 3. Ita Gaudentius, Hieronymus, Ambrosius, Eusebius, Augustinus &c. apud eundem c. 17.

IV°. docent Eucharistiam celebrari & offerri posse pro vivis & defunctis, pro pace & incolumitate, & generatim pro omnibus necessitatibus, tam corporis, quàm animi: quod sanè dici non posset, nisi verum esset ac propriè dictum sacrificium. Ita Chrysostomus, Augustinus variis in locis, apud eundem cap. 19.

V°. dicunt Melchisedechum fuisse verum Sacerdotem, & obtulisse panem & vinum in sacrificium; & hoc modo præfigurasse incruentum sacrificium, quod Christus sub specie panis & vini instituit in ultimâ Cœnâ; atque eam ob causam Christum appellari *Sacerdotem in æternum secundùm ordinem Melchisedech.* Ita Clemens Alexandrinus, Cyprianus, Eusebius, Hieronymus, Augustinus.

VI°. his addi possunt, qui vaticinium Malachiæ, de quo supra diximus, interpretantur de sacrificio Eucharistiæ, ut Justinus, Irenæus, Tertullianus, Cyprianus &c. apud Bellarminum L. 1. c. 10.

Ex quibus omnibus abundè constat sententiâ antiquorum Patrum: neque videtur necesse integra eorum hîc referre testimonia, quandoquidem Adversarii non negant eos ita sentire. Namque Kemnitius in Examine, de iis sic scribit, *Negari non potest, Veteres, quando loquuntur de celebratione Cœnæ dominicæ, usurpare vocabula sacrificii, immolationis, hostiæ, victimæ; uti verbis offerre, sacrificare, immolare,*

SEXTUM ARGUMENTUM.

Ex doctrinâ & definitione Concilii Tridentini.

Egregiè Conc. Trid. Sess. 22. doctrinam Ecclesiæ circa sacrificium nostrum in capitibus exposuit, & in Canonibus definivit.

Cap. 1. ex imbecillitate Levitici sacerdotii probat necessitatem alterius sacerdotii secundùm ordinem Melchisedech. 2°. Christum Dominum esse Sacerdotem illum secundùm ordinem Melchisedech, qui corpus & sanguinem suum sub speciebus

T. 14. Conc. p. 852. D

panis & vini Deo Patri obtulit: *Dominus noster*, aiunt Patres, *etsi semel seipsum in arâ crucis, morte intercedente, Deo Patri oblaturus erat, ut æternam illic redemptionem operaretur: quia tamen per mortem sacerdotium ejus extinguendum non erat, in Cœnâ novissimâ, quâ nocte tradebatur, ut dilectæ sponsæ suæ Ecclesiæ visibile, sicut hominum natura exigit, relinqueret sacrificium, quo cruentum illud semel in cruce peragendum repræsentaretur, ejusque memoria in finem usque sæculi permaneret, atque illius salutaris virtus in remissionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur, Sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit, ac sub earumdem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit; & eisdem, eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba*, Hoc facite in meam commemorationem; *uti semper Catholica Ecclesia intellexit & docuit.* Deinde hanc doctrinam probat & confirmat Concilium, ex figu-

[redacted]

râ veteris Paschæ Judæorum, ex prophetiâ Malachiæ, ex Apostolo 1. Cor. 10. aliisque sacrificiis naturæ & Legis tempore, quibus sacrificium Eucharistiæ præfiguratum fuit.

Capite verò 2°. docet sacrificium istud visibile, esse propitiatorium pro vivis & defunctis. *Quoniam*, inquit, *in divino sacrificio, quod in Missâ peragitur, idem ille Christus continetur, & incruentè immolatur, qui in arâ crucis semel seipsum cruentè obtulit; docet sancta Synodus, sacrificium istud verè propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut, si cum vero corde, & rectâ fide, cum metu & reverentiâ, contriti ac pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno; hujus quippe oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit.* Rationem statim profert Synodus: *Una enim eademque est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, solâ offerendi ratione diversâ.* Ib. p. 853.

Quam doctrinam in capitibus exposuit Concilium, eandem in Canonibus definivit.

Can. 1. *Si quis dixerit, in Missâ non offerri Deo verum & proprium sacrificium; aut quòd offerri non sit aliud, quàm nobis Christum ad manducandum dari; anathema sit.* Ib. p. 855.

Can. 2. *Si quis dixerit, illis verbis,* Hoc facite in meam commemorationem, *Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes; aut non ordinasse, ut ipsi aliique Sacerdotes offerrent corpus & sanguinem suum; anathema sit.*

Can. 3. *Si quis dixerit, Missæ sacrificium tantùm esse laudis, & gratiarum actionis, aut nudam*

commemorationem sacrificii in cruce peracti; non autem propitiatorium; vel soli prodesse sumenti; neque pro vivis & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus offerri debere; anathema sit.

Can 4. *Si quis dixerit, blasphemiam irrogari sanctissimo sacrificio in cruce peracto, per Missæ sacrificium, aut illi per hoc derogari; anathema sit.*

Jam antea an. 1215. Conc. Lateranense IV. Can. 1. dixerat: *Una est Fidelium universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur. In quâ idem ipse Sacerdos & sacrificium Jesus-Christus, cujus corpus & sanguis in Sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur.*

T. 11. Conc. part. 1. p. 143. B.

Septimum Argumentum.

Ex conditionibus ad verum sacrificium requisitis; quæ omnes in sacrificio Missæ occurrunt.

Quinque ad sacrificium perfectum requiruntur. Primum ex parte ministri. Secundum ex parte materiæ. Tertium ex parte formæ. Quartum ex parte finis. Quintum ex parte loci. Sed illa omnia in sacrificio Missæ occurrunt.

1°. ex parte ministri requiritur ut verus sit ordinatione seu consecratione Sacerdos. Namque, ut jam non semel diximus, sacrificium & sacerdotium ita connexa sunt, ut separari non possint. *Omnis Pontifex*, ait Apost. Heb. 5. v. 1. *ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis.* Et v. 4. *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* Atqui in sacrificio Missæ habemus summum, æternum, & invisibilem Sacer-

dotem Christum, qui seipsum visibili Sacerdotum ministerio Deo Patri offert. *Una enim eademque est hostia*, aiunt Patres Tridentini Sess. 22. c. 2. *idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit: solâ offerendi ratione diversâ.*

II°. ex parte materiæ requiritur ut sit res aliqua externa & sensibilis quæ offeratur, ut antea dictum est, cùm definitionem sacrificii expendebamus. *Omnis* quippe *Pontifex*, ait Apostolus Hebr. 8. v. 3. *ad offerendum munera & hostias constituitur*; unde necesse est *& hunc habere aliquid, quod offerat:* Atqui in sacrificio Missæ sunt species externæ ac sensibiles panis & vini, sub quibus Christus realiter continetur.

III°. ex parte formæ requiritur ut res illa sensibilis, quæ in sacrificio offertur, perimatur aut mutetur, sicut antea dictum fuit. Cujus quidem ratio est. 1°. ob significationem mortis Christi; omnia quippe vetera sacrificia figuræ erant cruenti sacrificii crucis. 2°. ad declarandum supremum Dei in res omnes dominium, atque idcirco requiritur ut non solùm usus rei Deo offeratur, sed & ipsa substantia; quod fit per consumptionem aut mutationem. Porro in sacrificio Missæ species panis & vini seorsim consecrantur ac separantur, in signum separationis animæ Christi à corpore, cùm affixus est cruci: sumuntur etiam species illæ ac consumuntur, & omnino mutantur.

IV°. ex parte finis requiritur ut explicitè vel implicitè referatur ad honorem Dei; si alio fine fiat, non est sacrificium. Ratio est aperta, quia sacrificium est actus religionis, quo significatur interna nostra existimatio de excellentiâ divinâ, reverentia nostra, affectus servitutis dependentiæ ac subjec-

..., illi ad usu-
cationem illius. 3°
apud quos erecta
offerretur. *Habem*
13. v. 10. *de quo ec*
Pag. 109. *deserviunt*. Unde
tuit, *ne quis Sacerd*
& *Ecclesiæ vacant*
cet. Et Optatus M
Pag. 91. nianum, graviter D
taria diruissent. *Qui*
quàm altaria Dei, in
listis, frangere?

Novatores, qui s
consequenter locum
mensam vocant; non
refertur. *Mensam*, ai
n. 12. *nobis dedit, in*
quod offeratur victima.

OCTAVUM

Ex miraculis quæ Deus
altar

petitur in confirmationem alicujus veritatis, abundè diximus in Prælectionibus de Incarnatione, à pag. 207. usque ad pag. 225. ex quibus hæc observa.

I°. miraculum verum ac propriè dictum, esse opus quoddam divinum supernaturale, quod vires omnes naturales superat. *Miraculum voco*, ait S. T. 8. p. 68. Augustinus L. de veritate credendi cap. 16. *quidquid* A. *quid arduum aut insolitum supra spem vel facultatem mirantis apparet*. Et Lib. 27. contra Faustum c. 3. *Quæ contra cognitum nobis solitumque naturæ cursum Deus operatur, magnalia vel mirabilia nominantur.* Ib. p. 435. G. *A sæculo non est auditum*, aiebat cæcus illuminatus apud S. Joan. c. 9. v. 32. *quia quis aperuit oculos cæci nati.*

II°. in quocumque miraculo distingui debere, auctorem, ministrum, finem, materiam. 1°. Deus solus auctor esse potest miraculi veri & propriè dicti, quia ille solus supremus est naturæ parens & arbiter, qui omnia quæcumque voluit, fecit. *Sicut*, ait S. Augustinus L. 21. de civit. Dei cap. 8. T. 7. p. 619. C. *non impossibile fuit Deo, quas voluit instituere naturas; sic ei non est impossibile in quidquid voluerit, quas instituit, mutare naturas.* 2°. posse Deum ad patranda miracula cujuscumque hominis ministerio uti, Infidelis, Judæi, Hæretici, impii; imò & rebus inanimatis, ut aquâ in Baptismo, oleo in Confirmatione & Unctione extremâ, ad gratiam conferendam; luto ad visum cæco nato restituendum. Ratio est, quia virtus Dei, nulli elemento, nulli signo, nulli creaturæ alligata est: nulla quidem creatura potest sine Deo mira operari; potest verò Deus solus sine creaturâ. 3°. finis miraculi nusquam esse potest in testimonium seu confirma-

tionem erroris, nec impietatis, quorum Deus nec auctor, nec suasor aut approbator esse potest, qui sanctus est, nec falli potest nec fallere. Si quando igitur in patrandis miraculis Deus ministerio Hæreticorum vel impiorum hominum utitur, cave putes ea fieri in testimonium seu approbationem erroris vel impietatis: sed Deus vel errorem & errantem ita vult confundere; vel catholicam aliquam confirmare veritatem; vel nostram tentare seu probare fidem; vel denique interdum obstinatam & pervicacem punire hominum infidelitatem, sumptâ nempe ex miraculis, propter eorum improbitatem, majoris indurationis permittendæ occasione: sicut in Pharaone contigisse legimus, qui tùm ex præstigiis suorum, tùm ex veris Moysis miraculis induratus magis & excæcatus fuit. 4°. denique materia miraculi est res ipsa quam Deus operatur, quæ supernaturalis est, vel quoad substantiam, ut resurrectio Lazari, restitutio visûs cæco nato &c. vel quoad modum, ut subita & momentanea à morbo diuturno sanitatis & virium integra reparatio.

III°. miracula necessaria fuêre ad confirmandam & propagandam Religionem christianam: & quamquam magna quotidie oculis nostris observentur in rebus etiam naturalibus prodigia, quia tamen ordinaria illa sunt, nobis vilescunt; unde certa quædam singularia & splendida sibi divina providentia reservavit. *Quia miracula ejus*, ait S. Augustinus Tract. 24. in Joan. *quibus totum mundum regit, universamque creaturam administrat, assiduitate viluerunt, ita ut penè nemo dignetur attendere opera Dei mira & stupenda in quolibet seminis grano: secundùm ipsam suam misericordiam servavit sibi quædam, quæ faceret opportuno tempore, præter*

T. 3. *part.* 2. p. 481. E.

usitatum cursum ordinemque naturæ, ut non majora, sed insolita videndo stuperent, quibus quotidiana viluerant. Quapropter idem S. Doctor Lib. 22. de civit. Dei cap. 5. dicebat: *Qui miracula facta esse non credunt, hoc nobis unum grande miraculum sufficit, quòd terrarum orbis sine ullis miraculis credidit.* T.7 p.660. A.

Benè multa Christum stupenda miracula in terris dum viveret perfecisse, narrat Historia evangelica: magnam autem in iis vim inesse ad persuadendum, quis inficiari audebit? *Si opera non fecissem in eis,* ait Christus Joan. 15. v. 24. *quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* Et cap. 10. v. 38. *Si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis & credatis, quia Pater in me est, & ego in Patre.* Quin etiam post Christum & Apostolos perseverat in Ecclesiâ potestas patrandi miracula, dicente ipsomet Christo generatim & indistinctè, Joan. 14. v. 12. & 13. *Amen amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & majora horum faciet.* Et Marci 16. v. 17. & 18. *Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur. In nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent, & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ægros manus imponent, & benè habebunt.*

At, inquies, prodigiosa illa & stupenda opera valde æquivoca sunt. Nonne Pharaonis Magi suis artibus & incantationibus stupenda perfecerunt? Exodi 7. 8. & 9. Nonne impii miracula interdum operantur, quales ii qui apud S. Matth. cap. 7. v. 22. aiunt: *Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus?* Ad quos Christus: *Nunquam novi vos, discedite à me.* Non.

ne de pseudochristis, pseudoprophetis, & Antichristo ipso scriptum est Marci 13. v. 21. & seq. *Exurgent pseudochristi & pseudoprophetæ, & dabunt signa & portenta ad seducendos, si fieri potest, etiam electos. Vos ergo videte: ecce prædixi vobis omnia.* Et Apostolus 2. ad Thessal. 2. v. 8. & 9. de Antichristo ait: *Tunc revelabitur ille iniquus..... cujus est adventus secundùm operationem satanæ, in omni virtute & signis, & prodigiis mendacibus, & in omni seductione iniquitatis iis qui pereunt.*

Resp. ad discernendum verum à falso miraculum hanc esse certam & generalem regulam, omne quod ventitatur prodigium in signum & confirmationem erroris aut impietatis, falsum ac spurium esse; quia Deus mendacii & impietatis testis & assertor esse non potest. Prætensa ergo illa miracula, nihil aliud sunt quàm artes & præstigiæ dæmonum, qui vel sensibus nostris illudunt; vel suâ naturali perspicaciâ multa naturæ arcana norunt, quæ cùm
Pag. 22. B. nobis detegunt, prodigia efficere dicuntur. *Benefici planè & circa curas valetudinum,* inquit Tertullianus Apologet. c. 22. *lædunt enim primò, dehinc remedia præcipiunt, ad miraculum nova, sive contraria, post quæ desinunt lædere, & curasse creduntur.*

Ad hanc regulam si expendantur, quæ à Magis coram Pharaone prodigia facta sunt, & quæ prædicta sunt futura à pseudochristis, pseudoprophetis & ab ipso Antichristo, totidem videbuntur præstigiæ, mendacia & fallaciæ, ad seductionem scilicet erroris, ac fidei christianæ subversionem; non autem veri nominis miracula: quapropter *eum* (Antichristum) *Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione adventûs sui,* inquit Apostolus 2. ad Thessal. 2.

Non diffitemur quin per impios, per Infideles atque Hæreticos fieri à Deo possint miracula: at nusquam in confirmationem erroris, aut populi fidelis seductionem; nec ab Hæreticis in patrocinium suum adduci unquam illa possunt & trahi. Suspecta maximè viris catholicis esse debent miræ illæ morborum curationes, quæ vel ab Hæreticis, vel à viris in doctrinâ suspectis factæ circumferuntur; & nisi priùs diligenter & accuratè ab Ecclesiâ discussæ fuerint ac probatæ, inter Novatorum fraudes computandæ sunt. *Charissimi*, ait S. Joannes 1. Epist. cap. 4. v. 1. *nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint, quoniam multi pseudoprophetæ exierunt in mundum. In hoc cognoscitur Spiritus Dei: omnis spiritus qui confitetur Jesum Christum in carne venisse, ex Deo est; & omnis spiritus qui solvit Jesum, ex Deo non est, & hic est antichristus.....Nos ex Deo sumus. Qui novit Deum, audit nos: qui non est ex Deo, non audit nos. In hoc cognovimus spiritum veritatis, & spiritum erroris.*

Donatistæ suorum miracula obtendebant in signum, ut dicebant, veræ, quam profitebantur, doctrinæ: quibus egregiè S. Augustinus Tract. 13. in Joan. n. 17. *Nemo*, inquiebat, *vobis fabulas vendat. Et Pontius fecit miraculum, & Donatus oravit, & respondit ei Deus de Cœlo. Nam aut falluntur, aut fallunt....Teneamus ergo unitatem, fratres mei: præter unitatem, & qui facit miracula nihil est. In unitate enim erat populus Israël, & non faciebat miracula: præter unitatem erant Magi Pharaonis, & faciebant similia Moysi.* T. 3. part. 2. p. 398.

Et L. de unitate Ecclesiæ cap. 19. rem sic prosequitur: *Removeantur*, inquit, *ista vel figmenta mendacium hominum, vel portenta fallacium spirituum.* T. 9. p. 372. A.

Aut enim non sunt vera quæ dicuntur, aut si hæreticorum aliqua mira facta sunt, magis cavere debemus.... Ex doctrinâ igitur & verum dijudicatur miraculum, & vicissim ex miraculo vera confirmatur doctrina; nec vitiosus hîc circulus est, ista quippe duo sese mutuò demonstrant, si non in diverso causæ genere, saltem in diverso evidentis demonstrationis gradu: miracula etenim evidentiùs statim apparent, ex quibus lucem mutuatur doctrina; hæc verò semel illustrata, miraculis vim & lucem reddit, quam ab ipsis mutuata fuerat.

Hæc circa vim & naturam miraculorum præmittenda nobis erant, priusquam Eucharistiæ & sacrificii altaris veritas, ex miraculis, quæ Deus ad eam confirmandam operatus est, demonstraretur.

Omnia per ætates singulas exempla proferre, consilium & animus nobis non est, quod longioris operæ foret; sed ex omnibus nonnulla splendidiora delibare.

Tertio sæculo S. Cyprianus tria sui temporis famosa exempla suppeditat..

Primum infantulæ cujusdam, cui, parentibus propter persecutionem fugientibus, paululum panis vino idolis oblato intincti in os infusum est: subinde matri suæ reddita infantula, & ad Ecclesiam, quo tempore S. Cyprianus Sacris operabatur, ducta, ubi Diaconus pretiosum Christi sanguinem pro more ipsi obtulit, tota in gemitus & lachrymas effusa, quod hauserat evomuit. *Præsente ac teste me*

Pag. 175. *ipso*, ait S. Cyprianus Tract. de lapsis, *accipite quid evenerit. ..Ubi solemnibus adimpletis calicem Diaconus offerre præsentibus cœpit, & accipientibus cæteris locus ejus advenit, faciem suam parvula instinctu divinæ majestatis avertere, calicem recusare. Per-*

stitit

stitit tamen Diaconus, & reluctanti licet, de Sacramento calicis infudit. Tunc sequitur singultus, & vomitus. In corpore atque ore violato Eucharistia permanere non potuit. Sanctificatus in Domini sanguine potus de pollutis visceribus erupit: tanta est potestas Domini, tanta majestas. Secreta tenebrarum sub ejus luce detecta sunt, Sacerdotem Dei nec occulta crimina fefellerunt. Tria hìc declarat sanctus Doctor. 1°. se præsente ac teste, non in angulo quodam, sed publicè in Ecclesiâ, inter Missarum solemnia astante populo, factum illud contigisse. 2°. sacram Eucharistiam in corpore sacrificiis idolorum polluto permanere non potuisse. 3°. per Eucharistiam detecta fuisse occulta crimina.

Alterum exemplum ibidem refert feminæ cujusdam, quæ in apostasiam delapsa, ad sacram Eucharistiam, se Missam celebrante, furtim accesserat; quæ statim omni respiratione interclusâ, palpitans cum summâ omnium suorum membrorum commotione in terram cecidit. *Impunitum diu non fuit, nec occultum dissimulatæ conscientiæ crimen*, ait S. Doctor: *quæ fefellerat hominem, Deum sensit ultorem.*

Tertium denique exemplum est alterius mulieris, quæ cùm impuris manibus arcam, in quâ Eucharistiam inclusam habebat, aperuisset, statim erumpente flammâ adeo perterrita fuit, ut accedere propiùs ausa non fuerit. *Cùm*, inquit S. Martyr *quædam* (mulier) *arcam suam, in quâ Domini sanctum fuit, manibus indignis tentasset aperire, igne inde surgente deterrita est, ne auderet attingere.* Pag. 176.

Quarto sæculo S. Optatus Milevitanus Lib. 2. contra Donatistas, narrat quam severè inter illos puniti fuerint, qui Eucharistiam canibus objicere non erubuerant. *Omnia sacrosancta*, inquit, *supra* Pag. 39. n. 19.

memorati vestri Episcopi violarunt. Jusserunt Eucharistiam canibus fundi, non sine signo divini judicii: nam iidem canes accensi rabie, ipsos dominos suos, quasi latrones, sancti corporis reos, dente vindice, tanquam ignotos & inimicos laniaverunt.

S. Ambrosius, Libro de obitu Satyris fratris sui, narrat eum beneficio Eucharistiæ, quam orario involutam collo suo suspenderat, è naufragio, allisâ ad scopulum navi, incolumem evasisse. *Ligari fecit in orario*, inquit, *& orarium involvit collo, atque ita se dejecit in mare, non requirens de navis compage resolutam tabulam, cui supernatans juvaretur, quoniam fidei solius arma quæsierat. Itaque his se tectum atque munitum satis credens, alia auxilia non desideravit.... Nec deseruit spes, nec fefellit opinio. Primus servatus est ex undis &c.*

T. 2 p. 1125. D.

Eodem sæculo S. Gregorius Nazianzenus, in oratione funebri sororis Gorgoniæ, refert quomodo ex gravissimo morbo sanata illa fuerit miro beneficio Eucharistiæ. *Adversâ*, inquit, *corporis valetudine tenebatur, graviterque laborabat, eratque insolens quoddam morbi genus....malumque illud haud humanum esse judicabatur. Nec verò medicorum, tùm separatim, tùm etiam inter se de morbo sedulò consultantium artes propulsando dolori pares esse poterant; nec parentum lachrymæ, quæ multùm sæpe valuerant, nec publicæ preces & supplices orationes, quas, ut pro suâ quisque salute, populus universus faciebat.... Desperatis omnibus aliis auxiliis ad mortalium omnium medicum confugit, atque intempestâ nocte captatâ, cùm morbus nonnihil remisisset, ad altare cum fide procumbit....Cùmque caput suum... altari admovisset, nec se priùs illud dimissuram esse denuntiasset, quàm sanitatem obtinuisset, ac deinde hæc*

T. 1. p. 186. B.

[redacted]

suo pharmaco corpus totum perfudisset, & si quid uspiam antityporum pretiosi corporis aut sanguinis manus recondiderat, id lachrymis admiscuisset (ô rem admirandam!) statim liberatam se morbo sentit, atque corpore & animo & mente levis discedit, prospei mercede, id, quod speraverat, coniecuta.... Magna quidem hæc sunt, non tamen falsa.... Hanc rem ne nunc quidem evulgassem, nisi timor quidam in animum incessisset, si tantum miraculum & fidelibus & infidelibus, & iis qui non sunt, & posteris occultassem.

Quinti sæculi illustre miraculum refert Sozomenus L. 8. Hist. cap. 5. mulieris cujusdam è sectâ Macedonianorum, quæ simulatâ ad fidem Catholicam conversione, panem eucharisticum accipiens occultavit, ejusque loco panem communem à famulâ sibi clam ministratum cùm manducare vellet, sensit subitò in lapidem eum conversum. *Allapso tempore mysteriorum*, ait Historicus, *mulier id quod acceperat, retinens, quasi Deum oratura, caput submisit. Ancilla verò quæ ei astabat, id quod domo attulerat, clanculum ei tradidit. Quod cùm mulier dentibus admovisset, instar lapidis obduruit. Tùm mulier, verita ne quid sibi gravius eveniret, tanto erga se patrato miraculo, confestim ad Episcopum pergens, seipsam accusavit; simulque lapidem ostendit, qui morsûs vestigia retinebat, materiâ quâdam prorsus ignotâ, & colore inusitato præditum.... Quod si cui fortè hæc minùs credibilia videntur, testis est lapis ipse, qui in thesauro Ecclesiæ Constantinopolitanæ etiamnum servatur.* Pag. 764. B.C.

S. Augustinus L. 22. de Civitate Dei c. 8. domum cujusdam viri Tribunitii à vexatione dæmonum, oblato sacrificio, liberatam fuisse refert. *Vir*

T.7.p.666. *Tribunitius Hesperius*, inquit, *qui apud nos est, habet in territorio Fussalensi fundum, ubi cùm afflictione animalium & servorum suorum domum suam spirituum malignorum vim noxiam perpeti comperisset, rogavit nostros, me absente, Presbyteros, ut aliquis eorum illò pergeret, cujus orationibus cederent. Perrexit unus, obtulit ibi sacrificium corporis Christi, orans quantùm potuit, ut cessaret illa vexatio. Deo protinus miserante cessavit.*

Sexto sæculo multa beneficio Eucharistiæ patrata esse miracula passim narrat S. Gregorius Magnus; illud præsertim quod ab Agapito S. Pontifice factum narrat L. 3. Dial. cap. 3. *Post non multùm* T.2.p.284: *temporis*, inquit, *exigente causâ Gothorum, vir quippe beatissimus Agapitus hujus sanctæ Romanæ Ecclesiæ Pontifex, cui Deo dispensante deservio, ad Justinianum Principem accessit. Cui adhuc pergenti, quadam die in Græciarum jam partibus curandus oblatus est mutus & claudus, qui neque ulla verba edere, neque ex terrâ unquam surgere valebat. Cùmque hunc propinqui obtulissent, vir Domini sollicitè requisivit, an curationis illius haberent fidem. Cui dum in virtute Dei, ex auctoritate Petri, fixam salutis illius spem habere se dicerent, protinus venerandus vir orationi incubuit, & Missarum solemnia exorsus, sacrificium in conspectu Dei omnipotentis immolavit. Quo peracto, ab altari exiens, claudi manum tenuit, atque assistente & aspiciente populo, eum mox à terrâ in propriis gressibus erexit. Cùmque ei Dominicum corpus in os mitteret, illa diu muta ad loquendum lingua soluta est. Mirati omnes flere præ gaudio cæperunt, eorumque mentes illico metus & reverentia invasit.*

Illustrius est Eucharistiæ miraculum quod refert

Nicephorus Hist. Eccles. L. 17. cap. 23. quàm ut hîc à nobis prætermittatur. Tale verò est. *Anthimo* T. 2. p. 772. *Episcopali throno in Urbe imperiali dejecto, & Menna pro ipso ab Agathone Papâ electo atque consecrato, miraculum quoddam Constantinopoli, dignum quod memoretur, accidit....Consuetudo à multo tempore Imperanti Urbi fuit, ut cùm plusculum de partibus immaculati divinique corporis Domini & Dei & Servatoris nostri Jesu Christi reliquum esset, Sacerdotes, pueros incorruptos, ex iis qui ad præceptores in ludum litterarium eunt, accerscerent, qui jejuni reliquias eas ederent; quod quidem mihi quoque sæpe numero, cùm puer admodum essem, & maximè à primâ ætate.....contigit. Tale quiddam sub Menna quoque Patriarchâ evenit. Cùm pueris ad id delectis, puer quoque religione Judæi vitro conficiendo vitam tolerantis, aggregatus est. Puer is ubi diutiùs ultra solitam horam moratus domum venit, & causam reditûs parentibus diligentiùs eam inquirentibus, quòd scilicet cum aliis pueris in ædes sacras, divinas partes edisset, renuntiavit. Pater, re novâ auditâ, furore percitus, fornacem, ubi vitrum conformabat, succendit, & puerum acceptum in eam prunis flammâ suffocatâ candentem conjecit, ob tale factum iratus, quamvis filius sciens nihil admisisset. Porro mater, ubi puerum diutiùs non comparentem quæsivisset, & non invenisset, Urbem omnem circumit, perquàm acerbè plorans atque lugens, & die tertiâ ad officinam mariti consistens, ingenti planctu seipsam lanians prolixiùsque ingemiscens filium vocavit. Atque ille maternâ voce agnitâ, responsum è furno reddidit. Tùm mater, ostio furni fracto, cum miraculo maximo in mediis prunis puerum stantem vidit, ita prorsus incolumem, ut ne capillum quidem flamma lædere*

potuerit. Et ubi causam incolumitatis quæsivit, mulierem quamdam illustrem purpureâ amictam stolâ frequentiùs ad eum venisse, aquam sibi infudisse, & flammam, ea appropinquantem extinxisse, cibum etiam, cùm esurisset, præbuisse, dixit. Hæc postquam Justinianus cognovit, puerum cum matre divino regenerationis lavacro adhibuit, Deoque dicavit: patrem autem, qui Christianorum sacra suscipere non sustinuit, veluti parricidam in crucem egit.

Sed ut ad posteriora tempora veniam, etiam post Wiclefum qui Berengarii hæresim renovavit, narrat Thomas Valdensis T. 2. de Sacr. c. 63. se præsente in Ecclesiâ S. Pauli Londini, Wiclefistam quemdam ab ipso Episcopo Cantuariensi jussum esse Christi præsentiam confiteri, & adorare Eucharistiam; hunc, cùm facere nollet, respondisse, *araneam digniorem esse veneratione*; ac confestim horribilem & ingentis magnitudinis araneam ex summo Templi tecto cecidisse in os blasphemi, vixque eam multorum manibus prohiberi potuisse, quominus ad linguam & fauces usque penetraret.

Plura ex aliis ætatibus exempla proferre superfluum est: si enim quæ ex sex purioribus Ecclesiæ sæculis, vel ipso Novatorum judicio, hausta sunt, non sufficiunt, nescio quæ sufficere ipsis possint. Legatur Opus Coloniæ editum an. 1584. apud Maternum Cholinum, auctore Guilelmo De Gent cujus inscriptio est, *Exempla illustrium miraculorum circa sacram Eucharistiam.*

Quæres 1°. an Christus aliquando appareat in sacrificio Missæ sub formâ carnis, aut sanguinis, aut pueri.

Resp. multos, & quidem graves auctores, id aliquando contigisse, referre. Ita Paschasius in Libro

de corpore & ſanguine Domini cap. 40. Guitmundus L. 3. de eodem argumento; Algerus, de Sacramento corporis Chriſti adversùs Berengarium cap. 13. Amphilochius in vitâ S. Baſilii, ubi refert quemdam Hebræum ſolitum fuiſſe videre infantem dari manducandum communicantibus; Petrus Damiani Opuſculo 34. Famoſum exemplum eſt apparitionis Chriſti in hoſtiâ ſub formâ elegantis pueri, quo tempore unus Preſbyter ſacris myſteriis peragendis operam dabat in ſacroſanctâ Capellâ Regii Palatii Pariſienſis. Prodigium iſtud ut videret invitatus S. Ludovicus, reſpondit Rex auguſtus & pius, *ſibi, ut credat in Euchariſtiâ Chriſtum adeſſe, non eſſe opus, ut illum corporeis oculis intueretur.* Denique ut alia benè multa hujuſcemodi prætermittam, celebre eſt exemplum quod contigit Pariſiis in Eccleſiâ S. Joannis à graviâ anno 1290. hoſtiæ à Judæo percuſſæ, ex quâ effluxit ſanguis. Hiſtoriam hanc adornavit ac notis eruditis illuſtravit Doctiſſimus Pater Theodoricus à S. Renato Carmelita vulgò des Billetes.

Quæres 2°. quot modis fieri & explicari poſſunt illæ apparitiones?

Reſp. tribus modis. 1°. virtute divinâ. 2°. per illuſionem dæmonum. 3°. ex vehementi imaginatione, vel læſione & debilitate phantaſiæ: quapropter opus eſt diſcretione ſpirituum ad diſcernendum, an fiant hoc vel illo modo. Hæc autem regula ſervanda eſt. Quando à Deo fiunt, potiſſimùm fieri ſolent in ſignum & confirmationem præſentiæ realis Chriſti in Euchariſtiâ. Quòd ſi fiant ob alium finem, res diligenter examinanda eſt: maximè autem ſuſpecta eſſe debet apparitio quæ fit mulierculis.

S. Thomas 3. p. q. 76. art. 8. & alii Theologi passim observant, hujusmodi apparitiones duobus modis à Deo fieri posse. Primò, factâ immutatione ex parte videntium; ut quando quis putat se videre puerum aut carnem in Eucharistiâ, & tamen ex parte rei nulla fit immutatio. Secundò, factâ immutatione ex parte Eucharistiæ, ut quando reverâ apparet species pueri vel carnis in Eucharistiâ. Porro ad discernendum, an mutatio fiat ex parte videntium, aut ex parte Eucharistiæ, duplex signum affert S. Thomas. Unum est: si eodem tempore, uni aut alteri apparet forma pueri, & aliis forma hostiæ, mutatio fit ex parte tantùm videntium, & non ex parte Eucharistiæ; si enim fieret ex parte Eucharistiæ, jam ab omnibus æqualiter perciperetur, & non ab uno vel altero tantùm; nisi posito novo miraculo, quod non ita facilè debet admitti. Alterum, si apparitio carnis aut pueri duret brevi tempore, & statim iterum appareat hostia, sicut antea apparuerat; tunc enim mutatio etiam se tenet ex parte videntium, non ex parte Sacramenti.

Dices. Nulla apparitio, quæ decipiat, à Deo esse potest, qui neminem fallere potest & in errorem inducere: atqui apparitiones, quæ sunt ex parte videntium, nullâ factâ mutatione ex parte rei seu Eucharistiæ, fallunt ac decipiunt, quia meræ sunt illusiones sensuum; ergo à Deo fieri non possunt.

Resp. ex fine æstimandum esse an illæ apparitiones deceptoriæ sint, nec ne. Si fiant per præstigias & illusiones dæmonum ad homines decipiendos, sine dubio deceptoriæ sunt: si verò fiant à Deo ad manifestandam veritatem Eucharistiæ, vel ad similem finem, (ut factum est in Discipulis euntibus in Emaüs, quibus apparuit Christus sub specie homi-

nis peregrini) non sunt deceptoriæ, sed mysterium aliquod includunt ac denotant. Huc spectat quod docet S. Augustinus Lib. 2. quæstion. Evangelic. quæstione 51. *Non omne quod fingimus*, inquit, *mendacium est; sed quando id fingimus quod nihil significat, tunc est mendacium. Cùm autem fictio nostra refertur ad aliquam significationem, non est mendacium, sed aliqua figura veritatis: alioquin omnia quæ à sapientibus & sanctis viris, vel etiam ab ipso Domino figuratè dicta sunt, mendacia deputabuntur, quia secundùm usitatum intellectum non subsistit veritas talibus dictis.* Ita nodum solvit S. Thomas 3. p. q. 76. art. 6. in corpore. *Nec hoc tamen*, ait, *pertinet ad aliquam deceptionem, quia talis species divinitus formatur in occulto ad aliquam veritatem figurandam; ad hoc scilicet, quòd manifestetur corpus Christi esse sub hoc Sacramento.* Ibidem q. 82. art. 4. ad 3. solvit istam difficultatem, quid nempè agere Sacerdos debeat, si contingat carnem, aut sanguinem vel puerum in hostiâ apparere, quo tempore celebrat; an sumere hostiam debeat, vel non. *Dicendum*, inquit, *quòd si miraculosè corpus Christi in altari sub specie carnis apparet, aut sanguis sub specie sanguinis, non est sumendum: nec propter hoc Sacerdos transgressor efficitur, quia ea quæ miraculosè fiunt, legibus non subduntur.* Consulendum tamen esset Sacerdoti, quòd iteratò corpus & sanguinem Domini consecraret & sumeret.

T. 3. part. 2. pag. 274.

Quæres 3°. an in illis apparitionibus quæ à Deo fiunt, factâ immutatione ex parte Eucharistiæ, videatur vera caro aut sanguis; an tantùm externa species carnis aut sanguinis.

Resp. discordes hîc esse Theologos. S. Thomas & multi cum ipso, existimant solam videri spe-

ciem externam carnis & sanguinis, non ipsam carnem & sanguinem; quia ipsis indecens videtur, ut caro & sanguis Christi diutius asserventur: porro quod apparet, diutius aliquando perseverat & asservatur. Alii è contra cum Alexandro Alensi, Gabriele &c. asserunt nonnullis in Ecclesiis adhuc asservari portionem carnis quæ in hostiâ visa fuerat.

Solvuntur Objectiones Novatorum adversùs veritatem sacrificii.

Objicies 1°. Ex Apostolo Hebr. 10. v. 15. *Unâ oblatione consummavit* (Christus) *in sempiternum sanctificatos.* Ergo, concludunt Novatores, non aliud est in Lege novâ sacrificium, quàm quod Christus in arâ crucis semel obtulit; ex quâ unitate sacrificii, ejus præstantiam supra cætera Mosaïca, quæ sæpius iterabantur, infert idem Apostolus ibidem v. 12. *Omnis quidem Sacerdos*, inquit, *præsto est quotidie ministrans, & easdem sæpe offerens hostias, quæ nunquam possunt auferre peccata: hic autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dexterâ Dei.* Et cap. 9. v. 11. dixerat: *Christus assistens Pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manufactum, id est non hujus creationis, neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta, æternâ redemptione inventa.* Ergo unicum est crucis sacrificium, nec potest, nisi derogando ejus virtuti & efficaciæ, aliud admitti.

Resp. dist. ant. Unâ oblatione consummavit Christus sanctificatos, quantùm ad solutionem pretii redemptionis nostræ, ac plenam pro peccatis nostris satisfactionem, concedo: quantùm ad applicationem fructûs Passionis & meritorum Christi,

iterum dist. unâ oblatione, quantùm ad substantiam, concedo: unâ quantùm ad modum offerendi, nego. Itaque per unicum sacrificium crucis Christus omne redemptionis nostræ pretium abundè solvit, nec alio ad id opus est sacrificio: sacrificium quippe Missæ idem omnino est quoad substantiam cum sacrificio crucis, quia idem est utrobique Sacerdos, eadem hostia, Christus; ac differt tantùm quoad modum offerendi: neque offertur in supplementum aut defectum sacrificii crucis, absit; sed tantùm ut applicetur nobis illius fructus. *Una est eademque hostia*, inquit Conc. Trid. Sess. 22. c. 2. *idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, solâ offerendi ratione diversâ: cujus quidem oblationis cruentæ fructus per hanc* (incruentam) *uberrimè percipiuntur; tantùm abest, ut illi per hanc quovis modo derogetur.* Atque hoc sensu necesse non fuit ut Christus sæpius offerretur ad mortem, unâ enim oblatione mortis consummavit omnia. T. 14. Conc. p. 853. D.

Instabis: In cruce perfecta fuit omnium peccatorum abolitio ac remissio; *Ubi autem horum remissio*, ait Apostolus Hebr. 10. v. 18. *jam non est oblatio pro peccato.*

Resp. pariter dist. ant. perfecta fuit peccatorum abolitio, quoad solutionem pretii redemptionis nostræ, concedo: quoad applicationem fructûs sacrificii crucis, nego. Distinguo pariter conseq. non est oblatio novi quoad substantiam sacrificii, concedo: novi quantùm ad modum offerendi, nego. Solutio patet ex verbis Concilii Trid. mox relatis: sacrificium quippe Missæ idem est quantùm ad substantiam cum sacrificio crucis, cujus fructus nobis Deus applicare seu communicare voluit mediante

sacrificio altaris, quod idcirco propitiatorium est, ac dicitur. Quo sensu de Christo dixit Apostolus Hebr. 7. v. 25. *semper vivens ad interpellandum pro nobis.* non quidem ut iterum se offerat cruento modo, Christus enim semel mortuus non moritur amplius; sed ut sacrificium crucis semel oblatum, intercedendo pro nobis, Deo exhibeat, ejusque fructus nobis communicet.

Objicies 2°. Christus est Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech; ergo unus & solus est Sacerdos; ergo nullos habet Sacerdotes successores; ergo jam in Ecclesiâ nulli sunt Sacerdotes; ac consequenter nullum sacrificium, præter illud cruentum quod Christus obtulit in cruce.

Resp. 1°. cùm Christus Sacerdos sit in æternum secundùm ordinem Melchisedech, necesse est sacrificium offerat simile illi quod obtulit Melchisedech; alioqui similitudo non servaretur: atqui sacrificium illud quod obtulit Melchisedech in pane & vino fuit, non in sanguine; ergo sacrificium perenne quod in Ecclesiâ quotidie offertur, est corpus ipsum & sanguis Christi, quæ sub speciebus panis & vini continentur.

Resp. 2°. Christum in sacerdotio successores non habere, sed tantùm ministros & vicarios qui in ejus corporali absentiâ offerunt visibile sacrificium: immò hac ratione Christus dicitur Sacerdos in æternum, quia semper per suos ministros offert sacrificium; *Una enim eademque est hostia*, inquit Conc. Trid. jam sæpius laudatum, *idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, solâ offerendi ratione diversâ.* *Pro Christo legatione fungimur*, inquit Apostolus 2. Cor. 5. v. 20. *tanquam Deo exhortante per nos.*

Sess. 22. cap. 2.

[redacted]

Instabis: Apostolus Hebr. 7. v. 23. absolutè excludit omnem Sacerdotum multiplicationem. *Alii quidem plures* (in veteri Testamento) *facti sunt Sacerdotes*, inquit, *idcirco quòd morte prohiberentur permanere*; *hic autem* (Christus) *eo quòd maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium.*

Resp. dist. ant. excludit omnem Sacerdotum multiplicationem, in eâdem dignitate, potestate ac supremâ excellentiâ, concedo: in ministerio ac delegatione, nego. In veteri Lege, ob mortem Aaronis, successit illi in eâdem dignitate & potestate Eleazarus, Eleazaro Phinees, & sic de aliis: quòd si Aaron mortuus non fuisset, nullus ei successisset; tamen vivente etiam Aarone multi erant inferiores Sacerdotes: Christo autem, qui amplius non moritur, nemo succedit in eâdem dignitate & potestate; ipso tamen vivente multi inferiores ordinantur, qui sunt ejus vicarii & administri.

Objicies 3°. cum Calvino L. 4. Instit. cap. 18. Sacrificium Missæ derogat virtuti & efficaciæ sacrificii crucis: namque sacrificium crucis vim & efficaciam habet infinitam; ergo non egemus alio sacrificio. Neque est quòd dicas. 1°. sacrificium Missæ idem esse quoad substantiam cum sacrificio crucis: namque si sacrificium crucis verè habet vim infinitam & æternam, non solùm non egemus alio sacrificio, sed neque aliâ repetitione ejusdem sacrificii. 2°. Non est etiam quòd dicas, repetitionem ejusdem sacrificii necessariam esse, ut applicetur singulis virtus primæ oblationis sacrificii crucis: namque ad hanc applicationem satis esse possunt media à Christo Domino instituta, prædicatio scilicet verbi, & sacræ Cœnæ administratio.

Resp. nego ant. Ad probationem, fatemur ultro

sacrificium crucis vim infinitam & æternam habere, unde rectè concluditur, opus non esse alio sacrificio crucis, aut ejusdem sacrificii crucis repetitione: id est, opus non esse, ut alius Christus moriatur pro nobis, aut ut idem Christus sæpius moriatur, quasi unica ipsius cruenta oblatio non sufficeret expiandis omnium hominum peccatis; aut incruenta, quæ in Missâ fit, ejusdem hostiæ Christi oblatio, foret in supplementum vel defectum sacrificii Christi. Hæc quidem ad invidiam nobis imponunt Novatores, à quibus toti abhorremus: verùm malè omnino inferunt illi ex infinitâ sacrificii crucis virtute, non posse sine injuriâ illius incruentum offerri sacrificium. 1°. quia unum & idem est substantiâ sacrificium, cùm unus & idem sit utrobique Christus, Sacerdos & hostia: quomodo igitur sacrificium Missæ derogaret virtuti sacrificii crucis, à quo vim omnem suam mutuatur & trahit? 2°. si ex infinitâ virtute sacrificii Christi meritò inferri posset cum Calvino, superfluum esse ac inutile sacrificium altaris ad applicandum nobis fructum passionis & mortis Christi, quandoquidem alia suppetunt ad hanc applicationem media; quare, quæso, Novatores & baptisant, & Cœnam celebrant? Nonne infinita virtus sacrificii crucis ipsis sufficit? Nonne ipsimet sic agendo virtuti hujus sacrificii derogant? Si Christus unus doctor est, pastor animarum ac magister, cur ipsi prædicant, docent, ac magistri & pastoris munia obeunt? An derogant Christo supremo animarum doctori & pastori? haud dubiè non fatebuntur. Eâdem igitur de causâ, cùm Christus nunc per se visibiliter & humano more in terris Sacerdotem non agat nec sacrificet; non repugnat unitati & æternitati sacerdotii ejus,

ut habeat in terris Sacerdotes ministros & vicarios, per quos id faciat: imò, ut supra dictum est, non potest Christus aliâ ratione verè dici Sacerdos in æternum, nisi per ministros sacrificet; certum quippe est illum per se visibiliter ac propriè non sacrificare. Nec refert quòd alia sint media ordinata ad applicandum nobis fructum sacrificii crucis: namque sacrificium altaris inter ista præcipuum est ac præstantius medium, cujus virtus, etsi in se infinita sit, finito tamen modo nobis communicatur, unde sæpius repetitur.

Objicies 4°. Eucharistia est Sacramentum; ergo non potest esse sacrificium: hæc enim duo pugnant inter se.

Resp. dist. ant. non potest esse sacrificium, sub eodem formali respectu quo Sacramentum est, concedo: sub alio respectu, nego. Eucharistia, ut Sacramentum, primariò ac directè tendit & ordinatur ad sanctificationem hominis efficiendam: quatenus verò est sacrificium, offertur Deo primariò ac directè ad supremum ejus in res omnes creatas dominium recognoscendum, indirectè ac secundariò ad impetranda uberiora gratiæ auxilia, quæ, sicut & peccatorum remissio, nobis per sacrificium Missæ propitiatorium conceduntur; non tamen, sicut falsò imponunt Novatores, sine essentiali ordine ad sacrificium crucis.

Instabis cum Calvino. Singulæ Missæ novam peccatorum remissionem, novam justitiæ acquisitionem promittunt; ergo tot sunt nova sacrificia, quot Missæ.

Resp. dist. ant. novam promittunt peccatorum remissionem, novamque justitiæ acquisitionem, respectu subjecti cui promittitur; nova quippe illius

reſpectu dici poteſt, qui eam antea non habebat; concedo: reſpectu ſacrificii crucis, nego. Non enim nova eſt, quæ per ſacrificium crucis parta fuit: ut enim ſæpius diximus, ſacrificium Miſſæ idem eſt quoad ſubſtantiam cum ſacrificio crucis, & iſtius fructum nobis applicat.

Objicies 5°. In ſacrificio rei viventis requiritur occiſio ſeu mactatio victimæ: atqui in ſacrificio Miſſæ, in quo, juxta nos, Chriſtus offertur Deo, nulla intervenit occiſio ſeu mactatio victimæ; ergo ſacrificium Miſſæ verum non eſt ac propriè dictum ſacrificium.

Reſp. diſt. maj. in ſacrificio cruento rei viventis, quæ in formâ rei viventis offertur, requiritur victimæ occiſio, concedo: in ſacrificio incruento rei, quæ non offertur ut vivens, ſed in formâ ſeu ſtatu quodam mortis, requiritur victimæ occiſio; adhuc diſtinguo: occiſio myſtica, concedo: occiſio vera, phyſica & cruenta, nego. Chriſtus in Euchariſtiâ offertur quidem vivens, quantùm ad repræſentationem, ubi ſolùm requiritur mors repræſentata, non mors ipſa; ſed ut eſt ſacrificium reale ac propriè dictum, offertur quaſi in ſtatu quodam mortis ſub ſpeciebus panis & vini, quæ ſeorſim ſeparatæ repræſentant ſeparationem animæ à corpore Chriſti tempore mortis: uno verbo talis eſt mactatio hoſtiæ, quale ſacrificium: Miſſæ autem ſacrificium cruentum non eſt, tametſi reale, verum ac propriè dictum, ſed incruentum, myſticum ac ſpirituale; ergo victimæ occiſio non eſt cruenta nec phyſica, ſed incruenta, myſtica & ſpiritualis, quæ conſiſtit in ſeparatione ſpecierum, & manducatione corporis Chriſti ſub illis contenti.

Objicies denique cum Luthero: Chriſtus in ultimâ

timâ Cœnâ legitur in mensâ sedisse, & Sacramentum Discipulis distribuisse; non autem illud Patri obtulisse.

Resp. reipsâ quidem Apostolos disertè non asseruisse Christum seipsum in ultimâ Cœnâ Deo Patri obtulisse: verùm communis hæc est SS. Patrum ac Theologorum sententia, de quâ multùm quidem disputatum fuisse in Concilio Tridentino, suprà observavimus, divisis primùm hinc & inde Theologis, ac tandem ad concordiam, & unitatem sententiæ revocatis, quam doctrinam atque sententiam insinuat Concilium Tridentinum Sess. 22. cap. 1. his verbis. *Christus Sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech, se in æternum constitutum declarans, corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini obtulit; ac sub earumdem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit, & eisdem, eorumque successoribus, ut offerrent præcepit per hæc verba.* Hoc facite in meam commemorationem. Atqui Sacerdotes verum ac propriè dictum offerunt sacricium; ergo Christus, qui jussit Sacerdotibus ut facerent in sui commemorationem, quod ipse prior fecerat, offerendo corpus suum & sanguinem sub speciebus panis & vini, seipsum in sacrificium Deo Patri obtulit.

T. 14 Conc. p. 853. A.

ARTICULUS II.

De naturâ seu essentiâ sacrificii: in quo præcisè reponenda sit.

Duplex est præsentis controversiæ caput, unum quod fidem ac dogma Ecclesiæ, alterum quod

Scholæ dissidium, variasque dumtaxat spectat Theologorum circa naturam sacrificii opiniones.

De utroque separatim dicendum: rem verò hîc præsertim habemus cum Anglis Episcopis, & eorum apologistâ *Francisco le Courayer* Canonico Regulari S. Genovefæ Parisiis, qui contendunt, totam sacrificii nostri essentiam & naturam in unâ & solâ commemoratione ac repræsentatione sacrificii crucis collocandam esse; ita ut, etiamsi præsens realiter non adesset Christus in Eucharistiâ, nihilominus sacrificium Missæ æquè commemorativum ac repræsentativum foret passionis ac mortis Christi, ac verum sacrificium. Unde concludit ille, quòd etsi Angli præsentiam realem Christi in Eucharistiâ negarent, verum nihilominus haberent sacrificium, ob eam scilicet mortis commemorationem quam in Cœnâ celebrant.

Utrum tota sacrificii Missæ natura reponenda sit in merâ commemoratione ac repræsentatione sacrificii crucis.

Jam Articulo præcedenti observavimus, incruentum Missæ sacrificium offerri Deo in memoriam passionis & mortis Christi. *Hoc facite in meam commemorationem*; adeoque necessariò commemorativum illud esse ac repræsentativum sacrificii crucis. Nec verò illud est quod in Novatoribus nostris reprehendimus; sed quòd solam illam commemorationem, quæ motivum dumtaxat est, vel finis nostri sacrificii, velut totam sacrificii naturam & essentiam habeant. Verùm esto, (neque enim de verbis hîc morosiùs contendimus) esto, inquam, velint commemorationem passionis & mortis Christi pertinere ad essentiam sacrificii Missæ; non repugna-

Luc. 22. v. 19.

bimus: at id etiam nobis concedant, non eam solam, sed etiam oblationem Christi realiter præsentis necessariam omnino esse: id si concesserint, nulla supererit eâ de re inter nos controversia. At quàm longè ab eâ sententiâ aliena sit Ecclesia Anglicana, demonstrat ejus publica & solemnis fidei Professio, quam Articulo primo exposuimus. Frustra in contrarium nobis opponerentur nonnullorum privatorum, qua veterum, qua recentiorum Anglorum testimonia: non enim ex privatorum nonnullorum sententiâ, sed ex publicis ac consensu totius Gentis firmatis fidei Declarationibus seu Professionibus æstimari ac dijudicari debet, quæ sit Gentis illius doctrina & sententia. Immò & ex ipsomet Anglorum apologistâ P. le Courayer apertissimè constat, communem hunc ipsi cum Anglis errorem esse, sacrificium Evangelicum in unâ & solâ consistere commemoratione ac repræsentatione sacrificii crucis, etiam non suppositâ reali Christi in Eucharistiâ præsentiâ: sacrificii quippe idea, juxta illum, non ex præsentiâ reali, sed ex oblatione dumtaxat mortis Christi repeti debere, centies repetit Auctor in Defensione suæ Dissertationis.

Tomo 2. Defensionis parte 1. cap. 4. pag. 160. *Nos Théologiens*, ait Auctor, *reconnoissent que la doctrine du Sacrifice n'est point fondée sur le dogme de la transubstantiation...... Il s'ensuit donc, qu'on peut, comme les Anglois, rejetter la transubstantiation, & reconnoître cependant le sacrifice dans la celebration de l'Eucharistie. Il y a plus de difficulté sur l'article de la présence réelle. Plusieurs ne font de ces deux dogmes qu'un seul, & confondent la présence de Jesus Christ & sa reception, avec l'offrande de son sang & la représentation de sa mort* Pag. 161.

& de sa passion Mais quoique l'un & l'autre se trouvent ensemble, il paroît cependant par toute l'Antiquité, que ce n'est que sous ce second rapport, & non sous le premier que l'on a donné à l'Eucharistie le nom de Sacrifice.

Pag. 162. *Si la reconnoissance du sacrifice de J.C. n'est fondée que sur l'offrande de sa mort représentée par la consecration des symboles, il s'ensuit que les Anglois, qui admettent, comme nous, cette offrande & cette représentation, & qui l'ont toûjours admise, pourroient reconnoître le même sacrifice que nous dans la celebration de l'Eucharistie, quand bien même ils rejetteroient le réalité de la présence....* Ibid. *La controverse que nous avons avec les Anglois sur le Sacrifice, n'est qu'une dispute de nom.*

Chapitre 5. page 188. & 189. *L'offrande de la mort étant tout ce qu'il y a de réel dans le Sacrifice, cette offrande est aussi réelle sans aucune présence physique du corps, comme avec cette présence: parce que la mort de J. C. ne se trouve pas moins réellement offerte dans la supposition d'une absence physique, que de la présence; & l'objet étant aussi réel, le Sacrifice subsiste également avec les deux opinions.*

Dixerat idem Auctor cap. 4. pag. 148. *Les Peres, non plus que le Concile de Trente, n'enseignent point que ce Sacrifice soit la représentation de J. C. présent, mais celle de son immolation & de sa mort.... Si le Concile ajoûte que ce Sacrifice n'est point une commemoration toute nuë, ce n'est point pour établir l'essence du Sacrifice sur la présence réelle de J.C. c'est pour marquer qu'il ne s'agit pas ici d'un simple rappel de la mort de J. C. à notre souvenir, afin qu'en faveur de ce qu'il a souffert, il ait pitié de nous.*

Pag. 151. *Que le sacerdoce de l'Eglise se tire de*

ce que J. C. est immolé dans l'Eucharistie, c'est une expression fausse, & une imagination bizarre, qui ne vient que d'un faux rafinement de Scholastique.

Pag. 157. *Le Sacrifice n'est que la représentation d'un autre.*

Pag. 192. *Nous reconnoissons avec toute l'Antiquité un Sacrifice dans la celebration des saints mystéres, mais ce sacrifice est représentatif & commemoratif, parce que la mort n'y intervient que par représentation, que le sang n'y est repandu qu'en mystére; que l'immolation qui en fait l'essence, n'est que figurative, & que l'agneau n'y est sacrifié qu'en figure.*

Pag. 193. *Il s'ensuit que nous avons un Sacrifice, mais que ce Sacrifice n'est que figuratif & commemoratif, quoique propre, parce que la mort & l'immolation qui font l'essence de ce Sacrifice, ne sont que figurées & représentées.*

Ibid. pag. 193. *Avoir prouvé que l'idée du Sacrifice dans l'Eucharistie, ne se tire que de l'offrande, du souvenir & de la représentation de la mort de J.C. c'est avoir prouvé en même tems, que cette idée est indépendante de sa présence.*

Multò plura ex eodem Scriptore testimonia protulêre Præsules Gallicani in suâ contra mox expositam doctrinam Censurâ latâ die 22. Aug. an. 1727.

Dissimulandum non est, visum fuisse dictum P. le Courayer ad meliorem rediisse sententiam, & quæ mox relata fuêre, revocasse in Epistolâ quam ad Eminentiss. Card. Archiepiscopum Parisiensem Noallium scripsit die 11. Martii an. 1727. In eâ sic loquitur.

1°. *Je reconnois avec toute l'Antiquité, que non seulement il y a un veritable Sacrifice dans l'Eucharistie, mais encore que J. C. réellement présent, y est* Catholica P. le Courayer declaratio.

offert sous les symboles de mort; & que s'il n'y étoit pas réellement présent, ce ne seroit plus le sacrifice de nos Autels.

II°. *J'ai toûjours reconnu après le Concile de Trente, que ce Sacrifice étoit un sacrifice propre: je n'ai jamais fait de difficulté de me servir de cette expression; & lors même que j'ai disculpé d'erreur ceux qui refusoient de l'admettre, parce qu'ils y attachoient un autre sens que nous, j'ai toûjours condamné leur opposition & leur désobéïssance.*

III°. *Je suis très-persuadé que dans l'oblation de l'Eucharistie, l'offrande de la mort de J. C. n'est point separée de l'offrande de J.C. même réellement présent, & que cette oblation sert à nous appliquer le merite du sacrifice de la Croix.*

Catholica profectò est ista fidei declaratio, si attendantur verba: verùm, proh dolor! quàm simulata, dolosa & fallax, si ad mentem & rationem agendi Auctoris! Nihil in ipso candoris ac rectæ fidei, cùm hæc scriberet, fuisse, apertè demonstrat præceps ac clancularis ipsius apud Anglos fuga & defectio. Verùm his præmissis, ad probationem catholici dogmatis accedendum.

CONCLUSIO.

Sacrificium Missæ non in solâ reponi debet mortis Christi commemoratione ac repræsentatione, sed in oblatione incruentâ & mysticâ Christi realiter præsentis sub speciebus panis & vini.

Removetur æquivocatio nominis.

Removenda statim est æquivocatio nominis, quâ Novatores veritatem sacrificii nostri obscurare & extenuare conantur.

Sacrificium altaris reale est, verum, ac propriè

dictum. 1°. *reale*; realitate ſcilicet hoſtiæ præſentis, ut excludatur mera & ſola figura ac repræſentatio: Novatores autem, cùm illud *reale* appellant, fraudulenter realitatem intelligunt figuræ ac repræſentationis, non realitatem præſentiæ corporis Christi. 2°. *verum* eſt, non fictum, non metaphoricum, ſed *verum*, ex verâ ſcilicet & reali Chriſti præſentiâ: Novatores econtra *verum* appellant, propter veritatem figuræ ac repræſentationis. 3°. eſt *propriè dictum*, ex oblatione verâ & propriè dictâ hoſtiæ præſentis: Novatores econtra, propriè dictum appellant, tùm propter veram & propriè dictam commemorationem ac repræſentationem ſacrificii crucis; tùm propter effectus, ſeu applicationem meritorum paſſionis & mortis Chriſti, ex tali commemoratione profluentem. Eſt igitur iſtud fixum ac ratum apud omnes Orthodoxos, Miſſæ ſacrificium reale, verum, ac propriè dictum appellari & eſſe, quia realem, veram, ac propriè dictam continet Chriſti præſentis oblationem; ita ut præſentia illa Chriſti realis & ſubſtantialis unicum ſit ſacrificii noſtri principium ac fundamentum, quâ ſublatâ, verum ac propriè dictum non eſſet ſacrificium.

Altera æquivocatio latet in nomine ſubſtantiæ. Profitentur Novatores, Calvinus ipſe, ſe in Euchariſtiâ percipere *ſubſtantiam* corporis Chriſti: at ſubſtantiam intelligunt *ſpiritualem*, modo ſpirituali per fidem ſumptam; non verò ſubſtantiam corpoream Chriſti, qui verum ac ſubſtantiale corpus, quale ex B. Virgine natum eſt, & cruci affixum, geſtat in Euchariſtiâ; tametſi modo corporeo ibi non exiſtat, ſed ſacramentali, qui nec mente intelligi poteſt, nec verbis exprimi.

In cap. 26. S. Matth.

Conc. Trid. Sess. 13. c. 1.

Denique putida fraus est F. le Courayer, qui ut erroris accusationem declinet, ait se non alio sensu sacrificium appellasse repræsentativum, quàm ut aliam realem & cruentam Christi oblationem excluderet, non verò simpliciter oblationem Christi, quæ Deo fit in celebratione Missæ. Frigida profectò æquivocatio: namque certò constat dictum Scriptorem non aliam in Missâ oblationem agnoscere, quàm mortis Christi in arâ crucis peractæ; quæ quidem, ipsomet fatente, renovari non potest, quæ neque præsens est, neque quatenus præsens offerri potest; & cujus consequenter oblatio realis & vera esse non potest, quandoquidem realis oblatio necessariò exigit victimam præsentem.

Memoire justificatif pour l'Auteur de la Dissertation, 2. part. du To. 2. de la Défense p. 192.

Probatur itaque Conclusio.

I°. iis omnibus argumentis quibus Articulo superiori probatum est, verum in Religione Christi admitti debere sacrificium: si verum, ergo non est simplex ac nuda figura sacrificii; figura etenim ac typus sacrificii, non est sacrificium, aut saltem simul & sacrificium est, & figura sacrificii sub diverso respectu. Sic v. g. vetera sacrificia, & vera erant in se, & nostri sacrificii figuræ: pariter sacrificium Missæ incruentum, verum est ac idem quoad substantiam cum sacrificio crucis, cujus tamen figura est ac commemoratio; quæ duo inter se non pugnant, propter diversum oblationis modum, cruentum in cruce, incruentum in altari. Duo hæc simul conjungit S. Augustinus Lib. 20. contra Faustum, cap. 18. *Jam Christiani*, ait, *peracti ejusdem sacrificii memoriam celebrant, sacrosanctâ oblatione & participatione corporis & sanguinis Christi.*

T. 8. p. 345. E.

II°. Probatur ex Concilio Tridentino Sess. 22.

quæ est de sacrificio Missæ, ubi veritatem sacrificii nostri ex duobus capitibus solidè ac nitidè demonstrat. 1°. ex oblatione quam Christus sui corporis & sanguinis fecit in ultimâ Cœnâ. 2°. ex reali præsentiâ Christi in Eucharistiâ, & unitate substantiali sacrificii, tùm incruenti in Missâ, tùm cruenti in arâ crucis.

1°. docet Concilium cap. 1. *Christum Sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech in æternum constitutum, corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulisse; ac sub earumdem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit; & eisdem, eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent præcepit per hæc verba*, Hoc facite in meam commemorationem, *uti semper Catholica Ecclesia intellexit & docuit.* Sicut igitur Christus verè, realiter ac propriè corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit, non figuratè tantùm ac repræsentativè, ita & Sacerdotes, quibus jussit ut idem in suam commemorationem facerent, verè ac propriè, non in figurâ tantùm ac repræsentatione, corpus & sanguinem Christi Deo Patri offerunt: oblatio porro hæc verum est sacrificium. T.14. Conc. p. 853. A.

Verùm, inquit F. le Courayer, Defensionis Tom. 2. parte 1. L. 4. cap. 5. pag. 202. & sequentibus, non obstante articulo realis Christi præsentiæ, qui Sess. 13. assertus ac definitus fuerat, dubitatum est ac diu in Concilio Tridentino controversum, an Christus in Eucharistiâ seipsum in sacrificium obtulisset; ac refert quatuor diversas in hanc rem Theologorum sententias, quas exponit Pallavicinus L. 18. Hist. Conc. Trid. cap. 2. T. 3. p. 104. & seq.

Verùm imponit dictus Auctor: non enim propriè dubium fuit, an Christus se in Cœnâ obtulerit Patri in sacrificium; sed an sacrificium illud propitiatorium fuerit, sicut contendebant auctores primæ sententiæ. Istud intelligere facilè potuisset dictus Scriptor, si ad tertiam, quam ipse profert, Theologorum Concilii sententiam, attendisset.
L. 18. c. 2. n. 10. *Tertia classis ponendum censebat*, ait Pallavicinus, *Christum se Patri obtulisse in Cœnâ*: (en sacrificium) *sed minimè dicendum, hac vel illâ ratione id peractum*. Et cap. 5. n. 5. idem Historicus ait:
Ib. p. 135. *De Christi oblatione selecti Patres ea digesserant, quæ communiùs probabantur, omissis litigiosis, dicentes, sicuti nunc habetur, Redemptorem in Cœnâ se obtulisse in sacrificium Patri sub specie panis & vini; sed quo genere sacrificii, haud exprimebatur*. Non tam igitur de existentiâ sacrificii, quod Christus in Cœnâ obtulit, disputatum est, quàm de naturâ illius, an propitiatorium fuerit, an merè eucharisticum,
Ib. p. 108. ut videbatur auctoribus secundæ sententiæ. Quamquam idem Historicus eodem loco cap. 2. n. 12. asserat divisos antea Patres, ad primam sententiam
Ib. p. 109. ferè omnes rediisse. *Res tandem*, inquit, *hunc exitum tulit. Cùm initio complures repugnarent declarationi hujusce oblati, quo hìc se Christus quocumque modo obtulisset, postremò contigit, adversùs quàm evenire solet in subtilioribus disputationibus, in quibus sui quisque ingenii conceptus amans, in propugnatâ sententiâ inhæret firmiùs. Etenim ferè omnes in primam sententiam abiêre, etiam qui acerrimè illi restiterant*. Prima autem illa sententia putabat sacrificium, quod Christus in Cœnâ obtulit, propi-
Apud Pallavic. L. 18. c. 2. n. 10. p. 104. tiatorium fuisse, quia, inquiebat Salmeron Concilii Theologus insignis, si relinqueretur ambiguum,

an Christus tanquam Sacerdos secundùm ordinem Melchisedech, unquam obtulisset propitiatorium sacrificium, non posset probari Eucharistiam esse propitiatorium sacrificium.

II°. veritatem sacrificii tanquam ex primâ radice ac fundamento probat Concilium, ex præsentiâ reali Christi in Eucharistiâ; quia scilicet idem Christus est in Eucharistiâ præsens, & incruentè immolatur, qui cruentè ac cum verâ effusione sanguinis immolatus fuit in cruce. *Et quoniam*, pergit Concilium cap. 2. *in divino hoc sacrificio, quod in Missâ peragitur, idem ille Christus continetur, & incruentè immolatur, qui in arâ crucis semel seipsum cruentè obtulit; docet sancta Synodus, sacrificium istud verè propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut, si cum vero corde, & rectâ fide, cum metu & reverentiâ, contriti ac pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno..... Una enim eademque est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, solâ offerendi ratione diversâ; cujus quidem oblationis, cruentæ inquam, fructus per hanc uberrimè percipiuntur.* Rationem & causam hîc Synodus reddit, cur sacrificium Missæ sit propitiatorium, quia scilicet idem ille Christus in eo continetur & incruentè immolatur, qui in arâ crucis semel seipsum cruentè obtulit; quia una eademque est hostia, unus & idem Sacerdos, qui ministerio Sacerdotum nunc offert. Ergo realis Christi præsentia primum fundamentum est nostri sacrificii, quâ sublatâ, nullum istud esset; ergo falsa & hæretica est doctrina, quæ asserit ideam sacrificii prorsus liberam & independentem esse ab ideâ præsentiæ realis, atque istâ etiam sepositâ, fal-

T. 14. Conc. 853.

vum & integrum remanere sacrificium.

Et verò constat ex Can. 1. ejusdem Conc. Sess. 22. sacrificium Missæ *verum esse ac propriè dictum* : & ex Can. 3. illud *nudam non esse sacrificii in cruce peracti commemorationem*, *sed* esse *propitiatorium*. Ergo veram & propriè dictam continet hostiam quæ offertur Deo. Quæ porro illa esse potest ? Panis & vinum ? at sunt hæc materia ex quâ consecratur Eucharistia ; post consecrationem verò sunt corpus & sanguis Christi. An mors Christi cruenta ? at hostia sacrificii realis & præsentis, realis esse debet ac præsens ; mors autem Christi cruenta semel peracta est, fluxit, nec amplius physicè subsistit. An oblatio mortis illius cruentæ ? sed oblatio non est hostia, sed actio hominis hostiam offerentis. Deinde, oblatio vera & realis supponere debet hostiam veram & præsentem quæ offeratur : at si seponatur præsentia Christi in Eucharistiâ, nulla superest hostia præsens ; semel quippe mortuus est Christus. An denique commemoratio mortis Christi præteritæ ? at commemoratio nec offertur Deo, nec hostia est, aut propriè dictum sacrificium, sed est dumtaxat recordatio sacrificii peracti ; finis aut motivum sacrificii : at Concilium Trid. pronuntiat sacrificium Missæ verum ac proprium esse, non nudam sacrificii crucis commemorationem ; restat igitur ut Christus realiter præsens in altari sub speciebus panis & vini, velut in statu quodam mortis Deo Patri oblatus, verum illud sit ac propriè dictum incruentum Missæ sacrificium quod agnoscit Ecclesia. Doctrinæ igitur Concilii Tridentini apertissimè adversatur mox exposita doctrina F. Le Courayer. Quod ille reponit, ut vim catholicæ demonstrationis eludat, hæreticum ejus animum ac sensum prodit,

nempe sacrificium Missæ verum appellari, quatenus opponitur metaphorico, non quatenus opponitur commemorativo ac repræsentativo: sed nemo Catholicorum negat, sacrificium Missæ commemorativum esse ac repræsentativum; at negant omnes illud merè repræsentativum esse, sicut Auctor putat, quia simul verum est ac propriè dictum, & repræsentativum. Cùm verò dictus Le Courayer exponit quo sensu Concilium asserit, sacrificium nostrum nudam non esse commemorationem, manifestè Concilii mentem ac sensum adulterat. En verba ipsius. *Si le Concile a dit que ce sacrifice n'est point une commemoration toute nuë, ce n'est point pour établir l'essence du sacrifice sur la présence réelle de J. C. c'est pour marquer qu'il ne s'agit pas ici d'un simple rappel de la mort de J. C. à notre souvenir; mais de l'offrande de cette mort que nous faisons à Dieu, afin qu'il ait pitiè de nous: & c'est pourquoi*, continue l'Auteur, *le Concile n'oppose point cette commemoration toute nuë à la présence, mais à l'effet qu'on en attend.* Quàm miserè verba Concilii detorqueat, demonstrant quæ ex Concilio ipso mox adduximus. *Def. de la Dissert. t. 1. par. 1. p. 148.*

Ad hæc accedit auctoritas Canonis qui in Missâ recitatur, quo clarum est Christum velut hostiam præsentem, ac quatenus præsentem offerri. *Unde & memores, Domine*, ait Sacerdos, *nos servi tui, sed & plebs tua sancta, ejusdem Filii tui Domini nostri Jesu Christi, tam beatæ passionis, nec non & ab inferis resurrectionis, sed & in cœlos gloriosæ ascensionis, offerimus præclaræ majestati tuæ, de tuis donis ac datis, hostiam puram, hostiam sanctam, hostiam immaculatam, panem sanctum vitæ æternæ, & calicem salutis perpetuæ.*

III°. probatur ex SS. Patribus, qui veritatem sacrificii ex præsentiâ reali Christi, ejusque oblatione, quæ in Eucharistiâ fit, agnoscunt & probant, nec unum ab altero sejungunt. Iidem verò Patres ac Doctores Ecclesiæ sunt, quos ad probandam veram, realem ac substantialem præsentiam Christi in Eucharistiâ superiùs laudavimus: nimirum,

S. Ignatius Martyr in Epistolâ ad Smyrnæos observat, nonnullos sui temporis Hæreticos ab Eucharistiâ & oblatione abstinere, quia non credunt Eucharistiam esse veram Christi carnem; ergo à contrario Catholici Eucharistiam in sacrificium offerebant Deo, quòd persuasum illis esset, in eâ verum ac proprium Christi corpus contineri. Idem innuit S. Martyr Epistolâ ad Philadelphienses n. 4.

Edit. Cott. p. 870. *Operam igitur detis*, inquit, *ut unâ Eucharistiâ utamini. Una enim est caro Domini nostri Jesu Christi, & unus calix in unitatem sanguinis ipsius: unum altare, sicut unus Episcopus.* De Eucharistiæ sacrificio loqui S. Doctorem, ostendit *altaris* nomen quo utitur: altare quippe ad hostiam immolandam refertur & ordinatur.

S. Justinus Martyr, Apol. pro Christianis quæ secunda dicitur, & tamen prima est, describens Christianorum cœtus & quæ in iis peragerentur, de Eucharistiâ hæc habet: Pag. 97. E. *Alimentum hoc apud nos appellatur Eucharistia..... Non enim ut communem panem, neque ut communem potum ista sumimus, sed quemadmodum per verbum Dei caro factus Jesus Christus Servator noster, carnem & sanguinem salutis nostræ causâ habuit, ad eundem modum etiam eam, in quâ per preces Verbi ejus ab ipso profecti gratiæ sunt actæ, alimoniam, unde sanguis & caro nostra per mutationem aluntur, incarnati illius Jesu carnem &*

sanguinem esse docti sumus. Deinde verba institutionis refert, ac mandatum quo jussit Christus ut in suam commemorationem faceremus, quod ipse fecerat. Porro Eucharistiam illam ut verum sacrificium à præsidente, id est Episcopo, fuisse oblatam *in laudem & gloriam rerum universarum Patri per nomen Filii & Spiritûs sancti*, testatur idem S. Doctor in Dialogo cum Tryphone Judæo: verba paulò ante laudavimus, ubi de prophetiâ Malachiæ.

S. Irenæus L. 4. contra hæreses cap. 17. olim 32. de sacrificio Eucharistiæ sententiam suam his verbis aperit: *Sed & discipulis suis dans* (Christus) Pag. 249.
consilium, primitias Deo offerre ex suis creaturis, n. 5.
non quasi indigenti, sed ut ipsi nec infructuosi nec ingrati sint, eum qui ex creaturâ panis est, accepit, & gratias egit, dicens: Hoc est corpus meum. *Et calicem similiter, qui est ex eâ creaturâ, quæ est secundùm nos, suum sanguinem confessus est, & novi Testamenti novam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in universo mundo offert Deo ..... de quo..... Malachias sic præsignificavit,* In omni loco incensum offertur nomini meo &c.

Deinde cap. 18. aliàs 34. refellens Valentinianos, qui Jesum Christum non Conditoris mundi, sed alterius Dei Filium esse contendebant, ostendit eos sibi contradicere. *Quomodo*, inquit, *constabit* Pag. 251.
eis, eum panem in quo gratiæ actæ sunt, corpus esse n. 4.
Domini sui, & calicem, sanguinem ejus, si non ipsum Fabricatoris mundi filium dicant? .... Ergo aut Ib. n. 5.
sententiam mutent, aut abstineant offerendo quæ prædicta sunt. Nostra autem consonans est sententia Eucharistiæ, & Eucharistia rursus confirmat sententiam nostram. Offerimus enim ei, quæ sunt ejus, congruenter communicationem & unitatem prædicantes

carnis & spiritûs. Quemadmodum enim qui est à terrâ panis, percipiens invocationem Dei, jam non communis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus constans, terrenâ & cœlesti; sic & corpora nostra percipientia Eucharistiam, jam non sunt corruptibilia, spem resurrectionis habentia. Ab aliis benè multis ex eodem S. Doctore referendis testimoniis hîc abstinemus, quæ supra, ubi de præsentiâ reali, videri possunt. Quæ mox relata sunt propiùs spectant sacrificium, quod à veteribus Prophetis prænuntiatum fuisse, & in reali præsentiâ Christi, velut in fundamento, contineri, docet Irenæus; neque enim verum sacrificium dici potest, à quo abest vera hostia. Cùm ait S. Doctor Eucharistiam constare ex duabus rebus, *terrenâ & cœlesti*, per terrenam intelligit panem & vinum, ex quibus conficitur seu consecratur Eucharistia; per cœlestem verò intelligit, non spiritualem Christi substantiam, nec virtutem quamdam separatam ac profluentem à corpore Christi in cœlo existente, nec consecrationem ipsam, ut Novatoribus nostris placet, sed corpus ipsum Christi, quod substantiam spiritualem appellat, sive quòd spirituali operatione Spiritûs sancti formata est in utero B. Virginis; sive quòd non modo corporeo, sed spirituali, quamquam vero, reali & substantiali, in Eucharistiâ præsens sit ac contineatur.

Tertullianus L. de oratione cap. 14. eos redarguens qui diebus jejunii à percipiendâ Eucharistiâ abstinendum esse dicebant, quasi simul componi non posset jejunii mœror, cum lætitiâ quæ partici-
Pag.136.A. pationi Eucharistiæ annexa est, *Accepto*, inquit, *corpore Domini & reservato, utrumque salvum est, & participatio sacrificii, & executio officii.*

S.

S. Cyprianus Epistolâ 63. quæ est ad Cæcilium, expendens istud Psalm. *Tu es Sacerdos in æternum* Pag. 101. *secundùm ordinem Melchisedech*, ait: *Qui ordo utiquè hic est de sacrificio illo veniens & inde descendens, quòd Melchisedech Sacerdos Dei summi fuit, quòd panem & vinum obtulit..... Nam quis magis Sacerdos Dei summi, quàm Dominus noster Jesus Christus, qui sacrificium Deo Patri obtulit, & obtulit hoc idem quod Melchisedech obtulerat, id est panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem?* Unum ab altero non disjungit S. Doctor, sacrificium Christi secundùm ordinem Melchisedech, ab ejus corpore & sanguine.

S. Ambrosius in Psal. 38. n. 25. *Etsi*, ait, *nunc* T. 1. p. 893. *Christus non videtur offerre, tamen ipse offertur in* B. C. *terris, quando Christi corpus offertur: immò ipse offerre manifestatur in nobis, cujus sermo sanctificat sacrificium quod offertur.*

S. Gregorius Nyssenus Oratione 1. de Resurrectione, *Arcano*, inquit, *sacrificii genere, quod ab* T. 2. p. 826. *hominibus cerni non poterat, seipsum pro nobis ho-* D. *stiam offert, & victimam immolat, Sacerdos simul existens, & agnus Dei, ille, qui mundi peccatum tollit. Quando id præstitit? cùm corpus suum discipulis congregatis edendum, & sanguinem bibendum præbuit, tunc apertè declaravit agni sacrificium jam esse perfectum.*

S. Joannes Chrysostomus sic loquitur: *Sacra ipsa oblatio* (Christi) *sive illam Petrus, sive Paulus, sive alius cujusvis meriti Sacerdos offerat, eadem est, quam dedit Christus ipse discipulis, quamque Sacerdotes modò conficiunt: nihil habet ista, quàm illa minùs. Cur id? quia non hanc sanctificant homines, sed Christus, qui illam antea sacraverat.*

S. Hieronymus Epistolâ 26. idem omnino docet, additque hanc fuisse Martyris Hyppoliti, Irenæi & Appollinarii sententiam.

S. denique Augustinus, cujus jam egregium testimonium laudavimus paulò ante, ex L. 20. contra Faustum cap. 18. S. inquam, Augustinus in Psal. 26. Enarrat. 2. n. 2. *Solus*, inquit, *ille Sacer-* T.4.p.119. A. B. *dos talis extitit, ut ipse esset etiam sacrificium: sacrificium obtulit Deo non aliud quàm seipsum. Non enim inveniret præter se mundissimam rationalem victimam.* Et in Psal. 33. Enarrat. 2. n. 2. *Ipse* (Christus) *de corpore & sanguine suo, sacrificium instituit secundùm ordinem Melchisedech.* Ib. p.213. F. Infinita alia tacemus, quæ enumerare longum foret ac ferè inutile: si enim quæ hactenus laudata sunt, Novatoribus nostris non sufficiunt, ut convincantur; nescio quæ sufficere ipsis poterunt, quandoquidem quæ mox relata sunt testimonia, ex iis Ecclesiæ Doctoribus deprompta sunt, qui purioribus, judicio ipso Novatorum, Ecclesiæ sæculis vixêre, quatuor nempe primis sæculis.

Ex iis verò certissimè constat, sacrificium incruentum altaris supponere realem Christi præsentiam, nec ab illâ divelli istud posse: unde scitè admodum observavit Illustrissimus Episcopus Meldensis Bos- Bossuet. suetius, in aureâ illâ quam edidit, Expositione catholicæ fidei n. 14. pag. 153. totam istam de sacrificio cum Novatoribus litem, ad unam de reali præsentiâ controversiam bonâ fide revocandam esse, ex quâ scilicet, tanquam à radice ac fundamento, quæstio de sacrificio tota pendet ac defluit. Tam egregiè doctissimus Præsul in Opere illo n. 14. Ecclesiæ fidem circa sacrificium exponit, ut ab ipsius verbis hîc exscribendis temperare nobis non possimus.

Dans la consecration, inquit, *le corps & le sang sont mystiquement separés, parceque Jesus Christ a dit separément, Ceci est mon corps, Ceci est mon sang; ce qui enferme une vive & efficace représentation de la mort violente qu'il a soufferte.* Pag. 145.

Ainsi le Fils de Dieu est mis sur la sainte table, en vertu de ces paroles, revêtu des signes qui représentent sa mort: c'est ce qu'opere la consecration..... Tel est le sacrifice des Chrétiens, infiniment different de celui qui se pratiquoit dans la Loi: sacrifice spirituel & digne de la nouvelle alliance, où la victime présente n'est apperçue que par la foi, où le glaive est la parole qui sépare mystiquement le corps & le sang, où le sang par consequent n'est repandu qu'en mystere, & où la mort n'intervient que par représentation; sacrifice neanmoins très-veritable, en ce que Jesus Christ y est véritablement contenu, & présenté à Dieu sous cette figure de mort: mais sacrifice de commemoration, qui bien loin de nous détacher, comme on nous l'objecte, du sacrifice de la croix, nous y attache par toutes ses circonstances, puisque non seulement il s'y rapporte tout entier; mais qu'en effet il ne subsiste que par ce rapport, & qu'il en tire toute sa vertu. Ib. p. 149.

Solvuntur Objectiones.

Integrum caput 5. Defensionis F. le Courayer, à pag. 165. usque ad pag. 222. insumitur in referendis benè multis Scriptorum testimoniis, ut probet existentiam, seu ideam sacrificii omnino liberam esse ab ideâ præsentiæ realis, nec illam ab istâ pendere. *Défense de la Dissert. to. 2. part. 1.*

Objicit itaque 1°. Dissert. parte 2. pag. 40. 41. & 42. auctoritatem S. Chrysostomi Homil. 17 9

in Epistolâ ad Hebræos; Eusebii Cæsariensis, Demonst. Evang. L. 1. cap. 10. S. Augustini L. 83. qq. quæstione 61. & L. 10. contra Faustum c. 21. quibus locis asserunt Eucharistiam offerri Deo, *in recordationem, memoriam & similitudinem* sacrificii crucis.

Resp. frustra Auctorem in his referendis laborare, quæ ultro concedunt omnes Orthodoxi: at si quid in ipso bonæ fidei ac candoris fuisset, ostendere debuisset 1°. dictos Scriptores asseruisse Eucharistiam esse *solam aut nudam* sacrificii crucis commemorationem ac repræsentationem: at ne verbum quidem extat in citatis testimoniis, quo istud insinuetur. 2°. ostendere debuisset, commemorationem illam non suppònere necessariò realem Christi præsentiam, quod rei præsentis caput est: at tantùm abest ut id probare possit, quin immò hæc ipsa testimonia demonstrant, Christum præsentem velut hostiam offerri Deo in memoriam suæ mortis ac passionis: duo enim ista non pugnant, imò simul conjunguntur in oblatione eucharisticâ. *Quotidiana Ecclesia oblatio*, ait egregiè Card. Perronius, *veritatem simul & imaginem continet sacrificii crucis: veritatem quidem, quantùm ad substantiam victimæ; imaginem verò & figuram, quantùm ad actum immolationis, quæ mystica est & incruenta.* Immò non illibenter Auctori concederemus, illam crucis commemorationem essentialem dici posse sacrificio altaris, quia istud necessariò refertur & ordinem dicit ad sacrificium crucis: at errat manifestè quicumque ait, aut *Missæ sacrificium nudam esse commemorationem sacrificii in cruce peracti*; aut illud stare posse, etiam sepositâ & exclusâ reali Christi præsentiâ. Nihil profectò aliud ex testi-

Oeuvres divers. p. 516. & 517.

Conc. Trid. Sess. 22. Can. 3.

[redacted]

moniis ab Auctore citatis colligi meritò potest.

I°. S. Chrysostomus affirmat nos eandem hostiam jam offerre, quæ semel in cruce oblata fuit: an porro memoria & recordatio mortis Christi, hostia est & sacrificium? Hostiam præsentem offerimus quidem in memoriam crucis; at memoria seu recordatio, quæ actio hominis est offerentis, non est ipsa quæ offertur hostia. S. verò Chrysostomus ait, nos *hostiam offerre*: ergo præsentem in altari eam supponit. *Pontifex noster*, inquit, *ille est, qui illam obtulit hostiam, quæ nos mundat. Illam nunc quoque offerimus quæ tunc oblata fuit, quæ non potest consumi. Hoc fit in recordationem ejus quod tunc factum est.* Hoc facite, *inquit*, in mei recordationem. *Non aliam hostiam sicut Pontifex, sed eandem semper facimus, vel potius hostiæ seu sacrificii facimus recordationem.* Quomodo verò eandem hostiam semper facimus? non certè oblatione cruentâ; ergo incruentâ & mysticâ, in memoriam & recordationem illius cruentæ quæ in arâ crucis semel perfecta est, ita ut memoria illa & recordatio finis sit aut motivum oblationis; non tota ejus essentia, quæ duo semper malignè confundit Auctor. Edit. Com. p. 1812.

II°. Eusebii Cæsariensis Lib. Demonst. Evang. hæc verba laudat Auctor, *Post omnia, quasi mirabilem quamdam victimam, sacrificiumque eximium Patri suo operatus pro nostrâ omnium salute obtulit, ejusque rei memoriam, ut nos ipsi Deo Patri pro sacrificio offerremus, instituit... Igitur & sacrificamus & incendimus, aliàs quidem memoriam magni illius sacrificii, secundùm ea, quæ ab ipso tradita sunt, mysteria celebrantes.* An porro dixit Eusebius, nos solam & nudam memoriam celebrare magni illius sacrificii, absque præsentiâ reali hostiæ, seu Christi Pag. 38. C. Pag. 40. B.

suo modo, id est incruento, immolari; absit. Immò contrarium apertè indicat. *Meritò sanè*, dixerat
Pag. 37. B. paulò ante, *quando illius memoriam, corporisque ejusdem & sanguinis recordationem celebrant, ad longè præstantius & sacrificium & munus assumpti*
Pag. 39. A. *sunt, quàm illud antiquius fuerit*. Et postea: *Cùm ergo hujus sacrificii memoriam signis quibusdam in mensâ celebrandam, corporisque item illius salutarisque sanguinis, ut novi Testamenti institutum habet, acceperimus &c.*

Docet hîc Eusebius 1°. memoriam sacrificii crucis à nobis celebrandam esse, *secundùm ea quæ à Christo tradita sunt, & juxta novi Testamenti institutum*. Porro quid instituit Christus? Quid tradidit? ut in sui memoriam id faceremus, quod ipse fece-
Conc. Trid. Sess. 22. c. 1. rat. Ipse verò *Sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit, & Apostolis eorumque successoribus, ut idem facerent, mandavit*. Evidens igitur est, Eusebium supponere in sacrificio christiano, quod ex instituto Christi celebratur, corpus & sanguinem Christi sub speciebus panis & vini contineri, ac Deo Patri offerri. Docet 2°. sacrificium altaris longè præstantius esse sacrificiis veteribus: at unde major illa & tantò superior præstantia? nisi ex reali Christi præsentiâ. Illic figura erat & imago vacua, hîc veritas plena & perfecta.

III°. Nihilo pliùs Auctori favet S. Augustinus.
T. 6. p. 34. C. Quid enim ait L. 83. qq. quæst. 61? hoc unum: *Christum Sacerdotem nostrum secundùm ordinem Melchisedech, qui seipsum obtulit holocaustum pro peccatis nostris; ejus sacrificii similitudinem celebrandam in suæ passionis memoriam commendasse*. Nihil certè

vetius : at quâ ratione, quæſo, ſimilitudo illa celebratur in mente S. Auguſtini ? oblatione Chriſti ſub ſpeciebus panis & vini præſentis, ac ſeipſum miniſterio Sacerdotum Deo Patri offerentis. Lib. verò 20. contra Fauſtum c. 21. ſic loquitur : *Hujus ſacrificii caro & ſanguis ante adventum Chriſti per victimas ſimilitudinum promittebatur ; in paſſione Christi per ipſam veritatem reddebatur ; poſt aſcenſum Chriſti per Sacramentum memoriæ celebratur.* T. 8. pag. 348. C. Sacrificium Miſſæ appellat hîc S. Doctor *Sacramentum memoriæ*, quia nempe in memoriam crucis inſtitutum eſt : at Sacramentum illud ſeu ſignum vacuum non eſt, ſed rem ipſam, hoc eſt Chriſtum hoſtiam pro nobis factum, continet, quam ſignificat ; una quippe & eadem eſt hoſtia, quæ incruento ac myſtico modo in altari immolata, ſeipſam modo cruento in arâ crucis ſemel immolatam quotidie repræſentat.

Objicit 2°. S. Ambroſium L. 1. de Officiis c. 48. ubi ait Chriſtum *hîc in imagine, in cœlis in veritate ſeipſum offerre.*

Addit & Magiſtrum Sententiarum L. 4. diſt. 12. & S. Thomam 3. p. q. 83. art. 1. Primus ait, *illud quod offertur & conſecratur à Sacerdote, vocari ſacrificium & oblationem ; quia memoria eſt & repræſentatio veri ſacrificii, & ſanctæ immolationis factæ in arâ crucis ; & ſemel Chriſtus mortuus in cruce eſt, ibique immolatus eſt in ſeipſo : quotidie autem immolatur in Sacramento, quia in Sacramento recordatio fit illius, quod factum eſt ſemel.* S. verò Thomas ſic loquitur. *Reſp. dicendum quòd duplici ratione celebratio hujus Sacramenti dicitur immolatio Chriſti. Primò quidem, quia ſicut dicit Auguſtinus ad Simplicium, ſolent imagines earum rerum nominibus ap-*

pellari, quarum imagines sunt..... Celebratio autem hujus Sacramenti imago quadam est repræsentativa passionis Christi, quæ est vera ejus immolatio; & ideo celebratio hujus Sacramenti dicitur Christi immolatio.

Resp. quòd etsi Auctor sexcenta hujuscemodi testimonia proferret, nihil prorsus assequeretur. Sacrificium Missæ imaginem esse, memoriam, repræsentationem sacrificii crucis, meritò asserunt laudata testimonia: at non asserunt illud tantummodo imaginem esse, aut nudam commemorationem crucis, aut verum stare sacrificium sine reali præsentiâ; igitur sophistica prorsus est Auctoris arguendi ratio, & à falso, ut dicunt, supponente.

Cùm S. Ambrosius ait Christum *hîc in imagine, in cœlis autem in veritate seipsum offerre*; imaginem simpliciter veritati non opponit, sed tantùm veritati nondum omni ex parte claræ ac evidenti, sed adhuc obscuræ & quibusdam umbris involutæ. Mens S. Doctoris ex verbis illius integris, non mutilatis,
T. 2. p. 635 n. 248. ut fecit Auctor, manifesta erit. *Illa ergo*, inquit loco in Objectione citato, *nobis expetenda, in quibus perfectio, in quibus veritas est. Hîc umbra, hîc imago, illic veritas. Umbra in Lege, imago in Evangelio, veritas in cœlestibus. Ante agnus offerebatur, offerebatur & vitulus, nunc Christus offertur; sed offertur quasi homo, quasi recipiens passionem, & offert se ipse quasi Sacerdos, ut peccata nostra dimittat: hîc in imagine; ibi in veritate, ubi apud Patrem, pro nobis quasi advocatus intervenit. Hîc ergo in imagine ambulamus, in imagine videmus; illic facie ad faciem, ubi plena perfectio, quia perfectio omnis in veritate est.* Igitur imaginem, in quâ jam vivimus, S. Doctor non opponit simpliciter

veritati, siquidem fatetur *Christum offerri velut hominem, & quasi reciperet passionem*; sed veritati manifestæ, absque ullâ umbrâ & caligine, qualis certè hac in vitâ haberi non potest.

Objicit 3°. S. Fulgentium Lib. de fide ad Petrum cap. 19. ubi hæc habet: *In isto autem sacrificio gratiarum actio, atque commemoratio est carnis Christi quam pro nobis obtulit, & sanguinis quem pro nobis idem Deus effudit.* Defens. t. 2. par. 1. pag. 170.

Resp. non asserere S. Fulgentium, in sacrificio nostro solam esse ac nudam commemorationem carnis Christi. Quid ergo inde lucrari potest Auctor, nisi fumum, & inanem verborum strepitum? Legendus S. Doctor L. 2. ad Monimum c. 6. ubi clarè exponit 1°. Eucharistiam verum esse sacrificium. 2°. in eo sacrificio verum offerri Christi corpus & sanguinem. 3°. illud offerri in memoriam sacrificii crucis. En verba S. Doctoris: *Cur scilicet* Pag. 32. *si omni Trinitati sacrificium offertur, ad sanctificandum oblationis nostræ munus, sancti Spiritûs tantùm missio postuletur; quasi verò (ut ita dicam) ipse Pater Deus, à quo Spiritus sanctus procedit, sacrificium sibi oblatum sanctificare non possit; aut ipse Filius sanctificare nequeat sacrificium corporis sui, quod offerimus nos; cùm corpus suum ipse sanctificaverit, quod obtulit ut redimeret nos; aut ita Spiritus sanctus ad consecrandum Ecclesiæ sacrificium mittendus sit, tanquam Pater aut Filius sacrificantibus desit.* Et cap. 11. ejusdem Libri, *Ab ipso Christi* Pag. 37. *corpore*, ait S. Fulgentius, (*quod est Ecclesia*) *in Sacramento panis & calicis, ipsum Christi corpus & sanguis offertur.*

Quin & eò imprudentiæ ac cæcitatis venit Auctor, ut etiam laudata superiùs Bossuetii verba ad

causam suam trahere non erubescat, Dissert. part. 2. p. 43. eo prætextu, quòd illustrissimus Præsul sacrificium nostrum appellat *spirituale*, in quo sanguis *nonnisi in mysterio funditur*, & mors nonnisi *commemoratione* intervenit. At solus ille Le Courayer suo errore occupatus non videt nostrum sacrificium à Bossuetio appellari *spirituale*, prout opponitur sacrificiis veteribus; atque in eo sanguinem nonnisi mysticè seu in mysterio effundi mortemque repræsentari, quia physica & cruenta non fit in altari victimæ immolatio, sicut facta est in cruce: quamquam sacrificium nostrum idem sit quoad substantiam, cum sacrificio crucis, *solâ offerendi ratione diversâ*, ait Conc. Trid. Sess. 22. c. 2. Re verâ cruenta mors Christi nonnisi commemoratione repræsentatur in Missâ; at commemoratio illa *nuda non est*, sed realem ac præsentem supponit hostiam, nempe Christum: sic enim Veteres, ait illustrissimus Petrus de Marca, *docent esse sacrificium per commemorationem, ut memoria mortis obitæ facta, eandem victimam habeat præsentem incruento modo.*

Dissert. posthumâ de Euch. & sacrif. p. 89.

Duo autem illa insidiosè semper ac sophisticè confundit Auctor quem refellimus. Ex verbis autem doctissimi Petri de Marca mox adductis intelliges quid pudoris ac frontis sit in F. Le Courayer, qui eundem Petrum de Marca nobis opponit.

Objicit itaque 4°. ista verba excerpta ex pag. 88. Dissertationis posthumæ. *Variis in locis hanc sacrificii rationem explicat Augustinus, & alii Patres, qui ex eodem fonte ducunt alium loquendi modum, scilicet hoc esse sacrificium commemorans sacrificium cruentum, ut sæpe Chrysostomus loquitur.*

Defense t. 1. part. 1. pag. 166.

Resp. quod sæpius jam inculcatum fuit, sacrificium altaris esse quidem commemorationem sacrifi-

cii cruenti crucis, sed *non solam*. Si verba, quæ in laudatâ Dissertatione immediatè sequuntur, pro suâ insigni malâ fide non suppressisset Auctor, non habuisset unde Lectoribus illuderet. *Nec est*, pergit doctus Præsul pag. 89. *quòd inde occasionem sibi plaudendi desumant Hæretici, qui ob solam commemorationem alterius veri sacrificii, hoc impropriè sacrificium à Patribus nuncupari contendunt. Sic enim illud docent Veteres esse sacrificium per commemorationem, ut memoria mortis obitæ facta, eandem victimam habeat præsentem incruento modo.*

Paulò ante pag. 88. dixerat: *Sacrificium istud in eo positum est, ut immolationem Christi in cruce peractam, nobis in mysterio exhibeat, eandemque victimam Sacramentis præsentem sic sistat, ut per species sensibiles imponatur altari corpus discretum à sanguine. Id fit per specierum consecrationem, quæ quatenus Christi corpus & sanguinem sub formis illis latentia repræsentant, Sacramenta dicuntur; quatenus verò interfecti corporis, & effusi sanguinis sunt signa inter se diversa, inserviunt ad mysticam veri corporis & sanguinis immolationem &c....* *Non enim*, dixerat antea pag. 87. *deest suo modo mysticus victimæ interitus.* Docet hîc apertè doctissimus de Marca, duo ista in mysterio altaris rectè stare ac conciliari, commemorationem scilicet cruentæ mortis Christi, & incruentam oblationem veram & propriè dictam victimæ præsentis, nempe Christi.

At instat F. le Courayer ex eodem Petro de Marca ibidem pag. 90. *Sacrificii ratio ponenda non est* *Defense t. 2.*
in actu transubstantiationis, quasi tunc species inte- *part. 1 pag.*
reant. Ergo sepositâ transubstantiatione, ac conse- *160. & 161.*
quenter præsentiâ reali, adhuc verum subsisteret sacrificium.

Resp. nego conseq. non enim negat Petrus de Marca veram in Eucharistiâ fieri transubstantiationem, sed more Scholæ inquirit in quo præcisè collocanda sit ratio sacrificii, an in consecratione, vel speciebus panis & vini, vel in sumptione, vel tandem in transubstantiatione. Contendit ille ponendam non esse in transubstantiatione: *Ex hoc enim sequeretur*, inquit, *species offerri, non autem corpus Domini, quod tunc non interierit. Porro nec sumptio specierum & corporis Christi pertinet ad essentiam sacrificii unà cum consecratione, ut visum Bellarmino. Quoniam hac est sacrificii jam oblati participatio, non autem sacrificii ratio.* Hæc illustrissimus de Marca, quæ præsentem nostram non attingunt quæstionem.

Defense t. 2. par. 1. p. 180. Objicit 5°. verba Cardinalium Perronii, ac Richelii, quibus manifestè abutitur.

Cardinalis Perronius in Replicâ ad Regem Angliæ pag. 793. sic habet gallicè: *Que le sacrifice des Chrêtiens soit une commemoration du sacrifice que Christ a offert en la croix à Dieu son Pere, entantque commemoration signifie non une action de cette faculté de l'ame que nous appellons memoire, mais une action & oblation externe du sacrifice, imitative, représentative & commemorative de l'oblation que Christ fit de soi-même en la croix, cela passe sans difficulté.*

Meth. pag. 566. Cardinalis verò Richelæus sic loquitur: *Le sacrifice de la Messe est une oblation réelle, soit qu'on regarde ce qui est offert, soit qu'on considere l'action par laquelle on offre..... une mort mystique & figurée suffit pour établir l'essence d'un véritable sacrifice.....*

Premier point p. 72. *Ainsi que* J.C. dit-il ailleurs, *est vraiment mort en la croix, ainsi est-il mort en l'Eucharistie quant à l'apparence..... ce qui donne lieu aux Peres d'appeller le*

ſacrifice de l'Euchariſtie, Paſſion de J.C..... parceque ſans y mourir & recevoir paſſion en effet, il y meurt & y reçoit paſſion myſtiquement.

Reſp. 1°. ad Cardinalem Perronium, ſtupendam eſſe F. le Courayer oſcitantiam & audaciam in detorquendâ Card. Perronii ad errorem ſuum ſententiâ. Aſſerit quidem Perronius, ſacrificium Chriſtianorum commemorativum eſſe ſacrificii crucis: quis negat? At non aſſerit illud ſolummodo commemorativum eſſe, etiam excluſâ, vel non ſuppoſitâ reali præſentiâ Chriſti; imò contrarium verbis ſequentibus, quæ doloſè ſilet Auctor, apertè declarat. *Mais que l'Euchariſtie*, pergit Perronius, *ne ſoit qu'une commemoration...... une mémoire, ou qu'une geſtion externe, commemorative & excitative à commemoration du ſacrifice de la croix, & non pas un vrai ſacrifice commemoratif & applicatif du ſacrifice original de la croix..... c'eſt choſe que nous maintenons n'être jamais tombée en la penſée de nos peres. Car de ce que les Peres ont quelquefois appellé l'Euchariſtie un ſacrifice de commemoration, ce n'a pas été de la part de l'eſſence, mais de la part de la fin; c'eſt-à-dire, ce n'a pas été pour donner à entendre, que la commemoration du ſacrifice de la croix étoit l'eſſence du ſacrifice de l'Euchariſtie, & que le ſacrifice de l'Euchariſtie ne conſiſtoit en autre choſe qu'en la commemoration du ſacrifice de la croix, mais pour en exprimer la fin..... Et que telle ſoit l'intention des Peres, il appert par les propres lieux, où ils uſent de ce mot de commemoration, auquel ils veulent que la commemoration que nous faiſons du ſacrifice de la croix en l'Euchariſtie, ſe faſſe, non par une ſimple reſſouvenance du corps de Chriſt en la croix, que l'Euchariſtie excite en nous; mais par une vraye*

Pag. 793. & 794. de la Replique.

& réelle oblation du memorial de la croix; c'est-à-dire, du corps & du sang de Jesus-Christ offert au Sacrement de l'Eucharistie. Ibidem accuratè omnino & acutè observat Perronius, illam sacrificii crucis commemorationem non esse actionem memoriæ nostræ, quasi illa Deo in sacrificium offerretur; quid enim absurdius fingi posset? sed esse externam actionem, seu oblationem quâ Christus Deo Patri offertur in commemorationem seu repræsentationem sacrificii crucis, non quidem nudam & vacuam, sed plenam, quæ ipsum Christum præsentem continet. Si hæc non vidit F. le Courayer, aut in ipso Perronio, aut in Documento Pastorali Emin. Card. Noallii anni 1727. die ultimâ Octobris, ubi accuratè referuntur, cæcus est: si vidit, supra modum malignus ac perditæ fidei, qui hæc dissimulat.

Ad Cardinalem Richelæum idem omnino reponimus. Quæ sit ipsius fides ac doctrina circa sacrificium, abundè demonstrant hæc ipsius verba in Opere cui titulus gallicè, *Les principaux mysteres défendus.* pag. 160. *Le corps & le sang de Jesus Christ*, ait, *sont dans l'Eucharistie, comme une vraye hostie: ils y sont ainsi veritablement, & l'Eucharistie est un vrai sacrifice, puisqu'elle a toutes les parties essentielles au sacrifice. Qu'aurez-vous, Messieurs, à répondre à cette raison? Direz-vous que s'il suffit d'établir un animal sous l'apparence de la mort, & l'offrir à Dieu pour être sacrifié, il suffiroit d'offrir à Dieu une image de Jesus Christ, pour lui en faire un sacrifice? Je répons qu'on ne pourroit dire, qu'en une telle oblation, il y eût aucun sacrifice..... En tout sacrifice la présence de la chose est requise, entant que l'oblation sacrificale se fait par la delivrance de*

ce qui est offert & sacrifié. Nihil his verbis addi potest, adeo per sese clara sunt & perspicua.

At, inquit Auctor quem refellimus, Cardinalis Richelæus agnoscit quæstionem de sacrificio planè independentem esse à reali præsentiâ Christi in Eucharistiâ. *Il ne s'agit pas de sçavoir*, ait Eminentissimus Auctor, *si le corps & le sang de Jesus Christ sont vraiement & substantiellement en l'Eucharistie, ou s'ils y sont seulement figurativement..... mais il s'agit seulement de sçavoir si l'Eucharistie est offerte à Dieu, & si elle lui est offerte pour la remission des péchés, ce qui suffit pour dire que l'Eucharistie est une oblation propitiatoire, quelque qualité qu'elle ait d'ailleurs, soit qu'elle contienne réellement & véritablement le corps & le sang de J.C. soit qu'elle ne les contienne pas..... Les prétendus Réformés soutenant, comme ils font, que par la fraction du corps, & par l'effusion du sang de J.C. pour la remission des péchés, dont il est parlé en l'institution de la sainte Cène, on doit entendre une oblation & une immolation figurée & mystique en l'Eucharistie, ne nous accordent-ils pas absolument tout ce que nous leur demandons au sujet dont il s'agit?*

Défense t.2. part. 1. p. 199.

Methode p. 574.

Resp. Cardinalem Richelæum non ex propriâ suâ, sed Protestantium, quos refellit, sententiâ dixisse, factâ præsentiæ realis in Eucharistiâ abstractione; & argumento, ut aiunt, ad hominem, dixisse, factâ etiam abstractione præsentiæ realis, salvum adhuc & integrum subsistere sacrificium, etiam in mente ac placitis Adversariorum. Non enim cùm hæc scribebat doctissimus Cardinalis, quæstio erat de præsentiâ reali, sed de sacrificio. *La principale question qui est entre nous*, aiebat, *& nos adversaires..... consistant à sçavoir si l'Euchari-*

Les principaux points de la foi défendus. p. 574.

ſtie eſt un ſacrifice, ou une oblation propitiatoire, je veux m'attacher particulierement à juſtifier cette ſeconde vérité, & à la juſtifier par les principes mêmes de nos adverſaires; c'eſt-à-dire, à leur montrer par leur doctrine, que l'Euchariſtie eſt une oblation propitiatoire, ou un ſacrifice, que nous faiſons à Dieu pour obtenir de lui la remiſſion de nos péchés.

Cùm verò Novatores iſto potiſſimùm argumento propitiatorium ſacrificium Miſſæ impugnent, quòd deroget virtuti & efficaciæ infinitæ ſacrificii crucis, totus eſt doctiſſimus Cardinalis in eo evertendo principio. 1°. quia non magis ſacrificium altaris derogat virtuti ſacrificii crucis, quàm derogaverint ſacrificia vetera, & oblationes, quæ propitiatoriæ erant, tametſi Chriſtum præſentem non continerent. 2°. quia ex doctrinâ ipſorummet Calviniſtarum, Euchariſtia, quatenus Sacramentum eſt, operatur redemptionem, & abſolutionem peccatorum; corpus & ſanguinem Chriſti, ac cœleſtem alimoniam nobis communicat: an proptereà dicent Novatores, derogari virtuti & efficaciæ infinitæ ſacrificii crucis? non puto. Similiter & ipſimet Calviniſtæ baptiſant: an verò exiſtimant per Baptiſmum quidquam detrahi de virtute crucis? 3°. quia cùm ipſi Proteſtantes doceant, per fractionem panis & effuſionem ſanguinis Chriſti in eam redemptionem peccatorum, de quâ mentio fit in inſtitutione Cœnæ, intelligi debere oblationem & immolationem figuratam ac myſticam Euchariſtiæ, abſque ullo præjudicio & detrimento ſacrificii crucis; ita oblatio quæ in Miſſâ fit nullatenus ſacrificio crucis nocere poteſt, cujus quidem ratio quaſi à priori hæc eſt, quia una & eadem eſt hoſtia, unus & idem Chriſtus, ſive in altari, ſive in cruce oblatus,

tus, cum isto tantùm discrimine, quòd in altari modo incruento ac mystico immolatio fiat, quæ modo cruento in arâ crucis perfecta est.

Objicit 6°. Vasquesium, &, qui eum exscripsit, Mæratium. *Defense t.2. par.1 p.181.*

Vasques in 3. p. S. Thomæ disput. 222. cap. 5. *Tota*, inquit, *essentia hujus sacrificii in repræsentatione mortis Christi, quæ fuit sacrificium cruentum, à nobis constituenda est.* Et cap. 8. *Consecratio corporis & sanguinis Christi ob solam repræsentationem mortis verè ac propriè sacrificium erit.* Et post citatum testimonium Petri Venerabilis, sic pergit Vasques: *Tota ratio sacrificii Missæ quo Christus immolari dicitur, est ipsa repræsentatio mortis Christi; atque ita eâ sublatâ, tota ratio veri & proprii sacrificii tolleretur.* Mæratius Tom. 3. p. 416. pariter cum Vasquesio dicit: *Essentia hujus sacrificii ex solâ mortis Christi repræsentatione optimâ ratione colligitur.* *T. 3. p. 533.* *Pag. 541.*

Resp. repræsentationem illam, in quâ Vasques essentiam sacrificii reponit, toto cœlo distare à repræsentatione quam fingit Auctor Dissertationis ac Defensionis. Contendit iste, etiam non suppositâ reali Christi præsentiâ, verum fore sacrificium, & re verâ esse apud Anglos: at ipsomet fatente, Defensionis Tom. 2. part. 1. p. 219. Vasques & Mæratius in eâ mente ac sententiâ versantur, nullum futurum sacrificium, si Christus realiter ac substantialiter præsens non esset. *Je sçai bien*, inquit, *que le même Vasquès, & Marat après lui, soutiennent que si J. C. n'étoit pas réellement & substantiellement présent, il n'y auroit point de sacrifice, parceque l'action du ministre n'auroit point d'objet réel.* Si hæc sciebat Auctor, quare Vasquesium objicit? indo-

ctis fucum facere vult, ac illudere.

Rem adhuc clariùs exponit Vasques eâdem disp.
T. 3. p. 541. 222. cap. 8. *Est valdè observandum*, inquit, *ad sacrificium commemorativum quod verè & propriè sacrificium dicitur, non satis esse, si solum sit signum nudum mortis alicujus rei, nullo modo in se continens rem ipsam, cujus mors repræsentatur: sic enim non diceretur res illa, cujus mors repræsentatur, in sacrificium offerri, neque verè commemorativum sacrificium; quin potius signum tantùm, & larva sacrificii esset: sed necessariò requiri, ut res ipsa, cujus mors repræsentatur, sit signum mortis sui ipsius..... Nam quo pacto*, pergit Vasques, *verè & reipsâ in sacrificium offerri dici potest id, circa quod actio Sacerdotis offerentis non re ipsâ, sed tantùm similitudine quadam, & in figurâ versatur? Cæterùm, cùm ipsemet Christus sit sub speciebus panis & vini, & circa illum actio Sacerdotis offerentis ipsa, ita versetur, ut ipsemet per species panis & vini, ex modo peculiari quo à Sacerdote consecratur, repræsentet cruentam & realem mortem sui ipsius, & eâ repræsentatione denotet Deum auctorem vitæ & mortis, quamvis non dicatur re ipsâ, & verè, sed in solâ figurâ & similitudine, occidi, & mori, tamen verè & reipsâ immolari, & in sacrificium offerri dicitur.* Quæ duo capita priùs probaverat Vasques disput. 221. c. 1. & 3.

At, inquiet aliquis, F. le Courayer & Angli ipsi agnoscunt in Eucharistiâ substantiam Christi; ergo & verum sacrificium.

Resp. eos quidem admittere substantiam Christi in Eucharistiâ, sed spiritualem tantùm, quæ cum substantiâ panis & vini subsistere potest; fides autem catholica agnoscit veram, realem ac corpoream Christi in Eucharistiâ substantiam, tametsi

modo corporeo, extenso & quantitativo ibi non existat.

Dices: Vasques totam essentiam sacrificii reponit in repræsentatione; ergo agnoscit sacrificium esse dumtaxat repræsentativum & commemorativum.

Resp. dist. ant. reponit in repræsentatione plenâ, quæ supponit realem corporis Christi præsentiam, concedo: in repræsentatione nudâ, vacuâ & simplici, nego. Vasques citato cap. 5. disp. 222. duo simul conjungit, totam nempe essentiam sacrificii positam esse in consecratione, & repræsentatione cruentæ mortis Christi; cùm autem mors illa cruenta repræsentari non possit per consecrationem unius speciei, sed duplicis, idcirco concludit Vasques, essentiam sacrificii positam esse in consecratione utriusque speciei. En quò præcisè tendat citato in loco Vasquesii disputatio, in quâ perspicuum est, *repræsentationem*, de quâ loquitur, plenam esse debere; ac supponere Christum in Eucharistiâ præsentem, qui seipsum in arâ crucis mortuum repræsentat.

Quamquam si quis ex nostris Scholæ Theologis dixisset, sacrificium altaris merè repræsentativum esse mortis Christi, aut deserendus ille à nobis foret, aut benignè istâ distinctione interpretandus, est *merè repræsentativum* quoad modum cruentæ mortis, concedo: quoad modum oblationis incruentæ, nego: istius quippe respectu, non merè repræsentativum est, sed veram continet hostiæ præsentis, id est Christi, mysticam immolationem.

Instabis: Vasques citatâ disp. 222. cap. 6. asserit, non minùs incruentum fore Missæ sacrificium, tametsi nulla fieret panis & vini conversio in cor-

pus & ſanguinem Chriſti. En verba : *Non minùs incruentum eſſet ſacrificium in Euchariſtiâ, licet converſio panis in corpus, & vini in ſanguinem Chriſti non fieret, quàm modò eſt ; ipſa igitur converſio panis & vini ad rationem ſacrificii incruenti non pertinet.* At nonne hæc ipſa eſt F. le Courayer ſententia?

Reſp. Vaſqueſium eo in capite varias referre Theologorum ſententias, circa modum quo conſecratio verum conſtituit ſacrificium : inter illas hæc una eſt, *ideo in conſecratione conſiſtere Miſſæ ſacrificium, quia verè & reipsâ panis in corpus, & vinum in ſanguinem Chriſti mutatur* ; quæ opinio multis, & ipſimet Vaſqueſio diſplicet. *Si enim*, inquiunt, *in immutatione ratio ſacrificii conſiſteret, non tam Chriſtus, quàm vinum ipſum & panis in ſacrificium afferri dicerentur, quod eſt abſurdum ; ſic enim ſacrificium Miſſæ & crucis, quod attinet ad rem oblatam, non eſſet idem.* Verùm quidquid ſit de illâ Theologorum opinione, conſecrationem nempe *in actu ipſo tranſubſtantiationis non perfici*, quam etiam rejicit Bellarminus L. 1. de Miſſâ cap. 27. at ſaltem ſupponunt illi, & Vaſqueſius cum illis, vi conſecrationis Chriſtum realiter fieri præſentem, ac Deo Patri offerri in memoriam & repræſentationem ſacrificii crucis, quod unum ipſis ſufficere videtur ad verum ſacrificium ; ita ut etiam ſepoſitâ converſione ſubſtantiæ panis & vini in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti, & ſolâ ſuppoſitâ præſentiâ reali, ſicut ſentiunt Lutherani, adhuc tamen ſalva & integra remaneret natura ſacrificii, ob realem præſentiam Chriſti, & veram repræſentationem mortis ejus in arâ crucis. Ubi obſerva Theologos illos non negare quidem tranſubſtantiationem, ſed quodam acuto Scholæ ratiocinio probare, in eâ

veram consecrationis ideam ac rationem salvari non posse, in quâ tamen unâ consecratione totam sacrificii naturam illi reponunt.

Objicit 7°. Illustrissimos Episcopos & fratres de Wallembourg. Verùm manifestè patet ex cap. 5. & 6. controversiæ de sacrificio Missæ, docere illos, quòd etsi Missæ sacrificium commemorativum sit ac repræsentativum mortis Christi, reipsâ tamen Christum contineat, qui seipsum offert, & *semper* offeret in sacrificium. Expendunt Illustrissimi fratres, an verba ista quæ in institutione Eucharistiæ leguntur, *datur, fundetur*, intelligi debeant in præsenti, vel futuro tempore, ac concludunt varias illas lectiones inter se non pugnare, imò unam ex aliâ inferri, atque his significari vel oblationem Christi quæ facta est in Eucharistiâ, quando instituta fuit; vel cruentum sacrificium, quod in cruce semel peractum fuit; vel denique verum Eucharistiæ sacrificium, quod usque in consummationem sæculorum offerri debet. En verba: *Et, ut rectè Bellarminus, ista lectiones non pugnant inter se, imò una inducit alteram: nam ex eo quòd Dominus in præsenti dixit*, funditur, *id est, offertur ac libatur Deo in repræsentationem effusionis futuræ in cruce, sequitur effusionem in cruce fuisse futuram; & simul etiam sequitur, deinceps usque ad mundi consummationem fundendum sanguinem Christi, id est, offerendum ac libandum Deo in sacrificio Missæ, quod omnibus veteribus sacrificiis successit.* Tandem cap. 6. doctissimi Præsules fundamentum erroris F. le Courayer funditus evertunt, cùm docent veritatem sacrificii altaris totam innixam esse præsentiæ reali & substantiali Christi in Eucharistiâ. *Respondeo*, inquiunt, *sacrificium fundatur in reali præsentiâ Chri-*

Defense t.1. par.1 p.181.

T. 2. p. 363. n. 3.

Ib. p. 365. n. 10.

sti in sanctissimâ Eucharistiâ, quatenus ibi præsens est ut victima: non potest autem esse præsens ut victima, nisi sit realiter præsens. Eat nunc F. le Courayer, ac pudore suffusus agnoscat tandem, Illustrissimos Præsules, & alios ex nostris quos nobis opponit, docere sacrificium altaris non purè ac nudè commemorativum ac repræsentativum esse mortis Christi; nec illud verum dici posse ac subsistere, sine reali Christi præsentiâ.

In quo præcisè reponenda sit essentia sacrificii Missæ

Hactenus catholicum fidei dogma circa existentiam & essentiam sacrificii, ab insultibus Novatorum vendicavimus, nunc ventilanda Scholæ controversia, in quo præcisè collocari debeat essentia seu natura sacrificii. Considerari autem in illo potest, vel res ipsa quæ sacrificatur & offertur, vel actio sacrificandi. 1°. ex parte rei duo sunt dumtaxat, corpus Christi, & species sacramentales; ex parte verò ministri sacrificantis, sex distingui possunt actiones in Missâ, de quibus dubitari potest, an sint omnes sacrificio essentiales. Prima est oblatio panis & vini ante consecrationem. Secunda, ipsa consecratio, & transmutatio panis in corpus, & vini in sanguinem Christi. Tertia, oblatio corporis & sanguinis Christi ante & post consecrationem. Quarta, fractio & commixtio Sacramenti. Quinta, consumptio Sacramenti à Sacerdote consecrante facta. Sexta denique, distributio & sumptio, respectu populi fidelis. Quamquam autem omnes istæ Sacerdotis actiones, ubi Sacra perficit, requirantur ac necessariæ sint, non eodem tamen omnes necessitatis gradu. Quæstio igitur hîc est, in quo præcisè consistat natura & essentia sacrificii, tùm circa

[redacted]

rem quæ offertur ; tùm circa actionem Sacerdotis offerentis. Varias ac diſcrepantes circa rem præſentem Scholaſticorum opiniones fusè refert ac expendit Vaſqueſius diſput. 222. cap. 1. & ſequentibus, quas lege ſi vacat.

Prima Conclusio.

Chriſtus ſub ſpeciebus ſacramentalibus panis & vini realiter præſens, primò ac principaliter Deo in ſacrificium offertur ; ſpecies verò ſacramentales non pertinent ad ſacrificium, tanquam partes, ſed tanquam conditiones.

I°. Chriſtum realiter ſub ſpeciebus euchariſticis præſentem, primò ac principaliter offerri, manifeſtum eſt, tùm ex verbis Chriſti, *Hoc eſt corpus meum quod pro vobis tradetur*, vel *traditur. Hic eſt ſanguis meus qui pro vobis effundetur*, ſeu, juxta græcum, *effunditur.* Eſt igitur idem ac verum corpus Chriſti, quod morti cruentæ tradendum erat, & quod incruento modo tradebatur in ſacrificio ſacræ menſæ. *In hoc ſacrificio Miſſa*, ait Conc. Trid. Seſſ. 22. cap. 2. *idem ille Chriſtus continetur, & incruentè immolatur, qui in arâ crucis ſemel ſeipſum cruentè obtulit.* Solus quippe *Chriſtus Paſcha noſtrum immolatus eſt*, 1. Cor. 5. v. 7. Solus *tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & hoſtiam Deo in odorem ſuavitatis.* Epheſ. 5. v. 2. Ergo ipſe Chriſtus eſt, qui in ſacrificio altaris primò ac principaliter offertur & immolatur modo incruento, qui in arâ crucis cruentè fuit immolatus.

II°. ſpecies ſacramentales ad eſſentiam ſacrificii nullatenus pertinent tanquam partes, ſed tantùm ut conditiones, quibus ſacrificium viſibile ac ex-

ternum redditur. Ratio aperta est. 1°. quia species illæ sacramentales non sunt hostia illa immaculata quæ immolatur & offertur Deo in propitiationem ac remissionem peccatorum nostrorum; ut per se patet. 2°. quia inde sequeretur, sacrificium Missæ quoad rem oblatam non esse idem cum sacrificio crucis, quia ibi solus Christus fuit res oblata, hîc autem compositum ex Christo & speciebus. 3°. sequeretur, principaliùs offerri species sacramentales, quàm Christum, quia species præcipuè sunt visibiles. 4°. sequeretur, non offerri totum Christum, sed solam carnem sub specie panis, & solum sanguinem sub specie vini; quia nihil aliud significatur per illas species visibiles, nisi caro & sanguis, neque vi verborum aliud ibi continetur. Aliunde verò, cùm sacrificium altaris externum sit ac visibile, atque Christus in propriâ suâ specie visibilis non sit in sacrificio, nisi per symbola seu species externas ac sensibiles panis & vini, idcirco dicendum species illas conditiones esse planè necessarias ad sacrificium. Sic rem exponit doctissimus & illustrissimus Petrus de Marca, Dissert. posth. de sacrificio pag. 90. & 91. *Suares*, inquit, *docet, panem & vinum aliquo modo offerri tùm quoad substantiam, quia mutatur in corpus, tùm quoad species, quas ait intrinsecè pertinere ad rem oblatam in hoc sacrificio; ita ut res oblata per modum termini, non sit tantùm Christus nudè sumptus, sed simul cum speciebus, quatenus cum ipsis unum compositum sacramentale constituit: sed ista, quæ quibusdam durior videtur sententia, temperari potest, ita ut dicatur, rem principaliter oblatam esse Christum, sed species necessarias esse ad modum hujus sacrificii constituendum, nempe ut sit visibile, mysticum, & incruentum; sic ut perti-*

P. de Marca Diss. posth. de sacrificio p. 90 & 91.

[redacted]

mant ad rem oblatam per consequentiam quamdam, ut corpus quod apertum erat in cruce hîc sit apertum.

Dices 1°. Panem & vinum offerimus in sacrificio Missæ: *Suscipe, sancte Pater*, ait Sacerdos ante sacrificium, *hanc immaculatam hostiam, quam tibi offerimus &c.* Atqui tunc nonnisi panis & vinum est; ergo panis & vinum verè offeruntur in sacrificio Missæ.

Resp. dist. maj. panem & vinum offerimus tanquam materiam subjectam ex quâ sacrificium consecratur, concedo: tanquam hostiam, verum sacrificium, aut terminum actionis sacrificantis, nego. Panis autem & vinum *hostia* dicuntur per anticipationem, quia ex his in corpus Christi commutatis realiter præsens in altari sistitur Christus, qui vera est pro peccatis nostris hostia.

Dices 2°. Illud est essentiale sacrificio, sine quo sacrificium sensibile ac visibile esse non potest: atqui sine symbolis seu speciebus panis & vini sacrificium altaris sensibile ac visibile esse non potest; ergo species illæ intrinsecè pertinent ad essentiam sacrificii, ita ut res oblata per modum termini non sit Christus nudè sumptus, sed simul cum speciebus, seu quatenùs cum ipsis unum compositum sacramentale constituit.

Resp. nego maj. sunt etenim conditiones quædam necessariæ ad rem constituendam, quæ tamen ad ejus naturam & essentiam non pertinent: unio v.g. animæ cum corpore omnino necessaria est ad hominem constituendum, nec tamen pars est essentialis hominis, nec principium omnium ipsius operationum. Ergo licet sine speciebus panis & vini sensibile non sit sacrificium, non sequitur species illas essentiales esse partes sacrificii, sed sufficit ut sint conditiones.

Instabis: Ratio signi exterioris ac sensibilis essentialis est Sacramento Eucharistiæ; ergo & sacrificio.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quòd Sacramentum ex naturâ suâ debeat esse signum sensibile quod gratiam producat; est enim primariò destinatum ad sanctificationem hominis: sacrificium verò in consecratione & oblatione hostiæ essentialiter consistit, in signum ac protestationem supremi Dei in res omnes dominii, ac nostræ ab ipso dependentiæ. Porro species sacramentales nec offeruntur, nec immolantur; ergo licet sint conditiones necessariæ ut sacrificium visibile sit, non sunt tamen de substantiâ victimæ, nec proinde sacrificii.

SECUNDA CONCLUSIO.

Essentia sacrificii posita non videtur in oblatione quæ fit, vel ante, vel post consecrationem.

I°. oblationem quæ antecedit consecrationem, ad essentiam sacrificii non pertinere, probatur 1°. quia talem oblationem præmisisse Christum ante consecrationem non legimus. 2°. quia illa oblatio institutionis est ecclesiasticæ, quæ præparatoria quidem est ad oblationem sacrificii, non autem ipsummet sacrificium, quod juris ac institutionis est divinæ. 3°. quia per hanc oblationem nihil fit circa rem oblatam, præter extrinsecam quamdam orationem: nam elevatio quæ fit à Sacerdote, aut consignatio crucis, & aliæ similes actiones, omnino accidentales videntur. 4°. quia oblatio vocalis non est ad sacrificium necessaria: satis enim Deo se aliquid offerre demonstrat Sacerdos, qui reipsâ offert; & quamvis oblatio aliqua, inquit Bellarmi-

nus, ad essentiam sacrificii necessariò requiratur, non tamen necesse est, ut ea immolationem præcedat: ipsa etenim immolatio, oblatio esse potest. *L. 1. de Missâ cap. 27. p. 340. F.*

II°. nec oblationem, quæ consecrationem sequitur ad essentiam sacrificii pertinere, constat 1°. quia eam adhibuisse Christum non videmus, qui statim post consecrationem corpus & sanguinem suum Discipulis distribuit. 2°. quia hoc sacrificium principaliter offertur in personâ Christi: at verba oblationis subsequentis consecrationem, non dicuntur in personâ Christi, sed ministri & totius Ecclesiæ, ut constat ex istis verbis, *Unde & memores nos servi tui....offerimus &c.* 3°. quia non est de essentiâ sacrificii ut verbo explicet oblationem, sicut ex Bellarmino jam audivimus, sed satis est quòd opere illam exerceat ex fine seu intentione colendi Deum; ergo vocalis illa oblatio non pertinet ad essentiam sacrificii, sed oblatio realis quæ in consecratione sufficienter continetur. Cur ergo, inquies, adhibetur? Resp. in signum ac protestationem consensûs Ecclesiæ in oblationem à Christo factam, cum quo simul & ipsa offert. Inde censet Bellarminus loco citato, oblationem illam si non ad essentiam, ad integritatem saltem nostri sacrificii pertinere. Quidquid sit, sedulò cavendum Sacerdoti, ne quid eorum omittat, quæ in Canone Missæ observanda præscribuntur.

Tertia Conclusio.

Fractio & commixtio hujus Sacramenti non pertinet ad essentiam sacrificii.

Ita S. Thomas 3. part. q. 83. art. 6. ad 6. *Dicendum*, inquit, *quòd fractio hostiæ consecratæ, &*

quòd una sola pars mittatur in calicem, respicit corpus mysticum, sicut admixtio aquæ significat populum. Et ideo horum prætermissio non facit imperfectionem sacrificii, ut propter hoc sit necesse aliquid reiterare circa celebrationem hujus Sacramenti. Quapropter, si fortè, ait Bellarminus ibidem, dum cum ipso Sacramento signum crucis exprimitur, panis consecratus in calicem decidebat, non solet frangi, sed relinquitur ita integrum, usque ad sumptionem; nec tamen sacrificium irritum aut essentialiter immutari creditur. Reverâ Christus panem fregit: at non ad certum mysterium significandum, sed ad distribuendum; neque post fractionem miscuit cum vino consecrato, ut nos observamus, sed immediatè porrexit Discipulis ad manducandum: non ergo fuit fractio mystica, ut nostra; sed usualis.

QUARTA CONCLUSIO.

Sacramenti consumptio, ut à populo fit, non est pars sacrificii; ut autem fit à Sacerdote sacrificante, pars est essentialis, sed non tota essentia.

Prima pars certissima est apud omnes. 1°. quia qui edunt victimas participes quidem sunt altaris, ut Apostolus ait 1. Cor. 10. & Hebr. 13. at idem non est, offerre sacrificium, & de altari participare: consumptio autem quæ fit à Sacerdote, non tam est comestio victimæ, quàm consummatio sacrificii; & propriè combustioni holocausti respondere censetur. 2°. quia participatio victimæ respectu populi, supponit jam sacrificium perfectum & consummatum. 3°. frequenter Ecclesia sacrificium celebrat absque ullâ factâ populo distributione. 4°. tota actio sacrificandi quæ sacrificio essentialis est,

immediatè fieri debet à Sacerdote: at distributio fieri potest per Diaconum, & consumptio fit à populo; ergo nec distributio, nec consumptio laïca essentialis est sacrificio altaris.

Secunda pars, nempe consumptionem sacrificii à Sacerdote factam essentialem esse.

Probatur I°. quia sacrificium Missæ omnium perfectissimum est, ac holocaustum: in holocausto autem victima tota consumebatur & destruebatur; nulla autem in sacrificio Missæ consummatio ac perfecta destructio assignari potest, præter consumptionem quæ fit à Sacerdote, quæ ita necessaria semper judicata fuit ab Ecclesiâ, ut si fortè Sacerdos ante consumptionem moriatur, vel alio modo à consumptione impediatur, oportet alium Sacerdotem, etiamsi jejunus non esset, illi succedere, & sacrificium consummare. Ita docet S. Th. q. 83. art. 6. ad 3. *Dicendum*, inquit, *quòd si musca vel aranea in calicem ante consecrationem ceciderit, aut etiam venenum deprehenderit esse immissum, debet effundi, & abluto calice, denuò aliud vinum poni consecrandum. Si verò aliquid horum post consecrationem acciderit, debet animal cautè capi, & diligenter lavari & comburi, & ablutio cum cineribus in sacrarium mitti. Si verò venenum ibi esse deprehenderit immissum, nullo modo debet sumere, nec alii dare, ne calix vitæ vertatur in mortem, sed debet diligenter in aliquo vasculo ad hoc apto cum reliquiis conservari. Et ne Sacramentum remaneat imperfectum, debet aliud vinum apponere in calicem, & denuò resumere à consecratione sanguinis, & sacrificium perficere.*

II°. De ratione sacrificii generatim est, ut Sacerdos sacrificans de victimâ oblatâ participet,

excepto holocausto, quod totum igne absumebatur. Ita S. Th. q. 82. art. 4. Ergo ut sit perfectum altaris sacrificium, necesse est à Sacerdote illud consumi. Nec obstat, inquit Bellarminus, quòd ista consumptio non videatur fieri in personâ Christi, qui tamen est primarius Sacerdos: nam Christus quidem non se ipse manducat, neque immediatè consumit Sacramentum; tamen ipse dici potest consumere, quia ad consummandum tradit: quemadmodum etiam in sacrificio crucis, Christus verè se ipse sacrificavit, quia se occidendum obtulit, licet non se ipse occiderit. Nam etiam in Testamento veteri, de ratione holocausti erat combustio, quæ tamen immediatè non à Sacerdote, sed ab igne fiebat: sed verè dicebatur Sacerdos cremare victimam, quando ignem illi subjiciebat. Hæc Bellarminus

Lib. 1. de Missâ cap. 27. p. 341.

III°. Novis Sacerdotibus, qui in die Ordinationis suæ cum Episcopo concelebrant, communio, juxta Pontificale, concedi debet ex præsenti sacrificio, non ex pyxide in quâ asservantur hostiæ jam consecratæ. Quare? quia novi illi Sacerdotes censentur idem sacrificium offerre ac consecrare cum Episcopo; unde necessitas eidem communicandi per veram consumptionem. Denique cap. *Relatum. De consec.* dist. 2. apud Gratianum, dicitur: *Quale erit sacrificium, cujus neque ipse sacrificans particeps esse dignoscitur?* Et Conc. Trid. Sess. 13. cap. 8. ait Ecclesiæ morem semper fuisse, ut Sacerdotes communicent seipsos.

Quinta Conclusio.

Consecratio Eucharistiæ ad essentiam sacrificii pertinet.

Ita rem exponit Illustrissimus Bossuetius, tùm in Expositione Missæ pag. 45. *Nous ne craignons point de dire*, ait, *que cette sanctification, & cette oblation de Jesus-Christ continuë encore sur nos Autels; & c'est essentiellement dans la consecration de l'Eucharistie que nous la faisons consister.* Tùm in Expositione doctrinæ Catholicæ circa sacrificium, pag. 149. ubi docet, per verba consecrationis Christum præsentem constitui in altari in statu quodam mortis; atque veluti per gladium quemdam spiritualem, in speciebus distinctis ac separatis immolari, & Deo Patri offerri: idem quippe est hostiam in altari præsentem esse, ac eam offerri; separatio autem illa mystica, quæ vi verborum fit, corporis ac sanguinis, aptè significat ac repræsentat separationem cruentam sanguinis à corpore quæ in cruce peracta fuit. Deinde quædam hîc fit hostiæ immutatio, in eo quòd Christi corpus per modum cibi, sanguis verò per modum potûs exhibetur: cibus autem ad comestionem, & consequenter ad mutationem & destructionem ordinatur. *Nec obstat*, ait Bellar. *quòd corpus Christi nullam in se læsionem patiatur, neque esse suum naturale amittat, cùm manducatur Eucharistia: nam amittit esse sacramentale, & proinde desinit realiter esse in altari, desinit esse cibus sensibilis.* cùm nempe sumuntur species & absumuntur. Denique visibile ac externum fit sacrificium, tùm in externâ verborum prolatione, tùm in speciebus separatim consecratis, tùm denique

Lib. 1. de Missâ cap. 27. p. 341. H.

quia corpus Christi non est victima in sacrificio Missæ, absolutè in propriâ suâ naturali formâ seu specie, sed prout speciebus panis & vini obvolutum, quodammodo sensibilis fit ac visibilis.

Ad hæc accedit auctoritas SS. Patrum quos antea laudavimus, cùm & de præsentiâ reali, & de naturâ sacrificii diximus; illi enim omnes realem Christi præsentiam & oblationem inferunt ex consecratione.

Habemus igitur in consecratione 1°. Christum realiter præsentem. 2°. immolationem & oblationem illius incruentam, in separatione mysticâ corporis & sanguinis, quæ fit cùm species separatim ponuntur & consecrantur. 3°. commemorationem & repræsentationem sacrificii crucis. 4°. aliquam hostiæ immutationem. 5°. ejusdem hostiæ visibilitatem, per species, quibus involvitur. Ergo in consecratione rectè constituitur essentia sacrificii.

Ib. p. 342. A. Probant Bellarminus & alii.

I°. quia sacrificium Missæ offertur in personâ Christi: nihil autem facit Sacerdos tam perspicuè in personâ Christi, quàm consecrationem, in quâ dicit, *Hoc est corpus meum.*

II°. quia Christus ipse aut consecrando & consumendo sacrificavit, aut nullo modo sacrificavit: namque non est alia Christi actio, quæ sacrificium dici possit, neque ante, neque post consecrationem.

III°. quia Apostoli initio, si nihil addebant ad verba consecrationis præter Dominicam orationem, necesse est, ut consecrando sacrificarent; neque enim oratio Dominica sacrificium dici potest.

IV°. quia in consecratione consistit repræsentatio sacrificii crucis, ut S. Th. docet 3. p. q. 80. art. 12. ad 3. at simul esse debent sacrificium reale,

&

& sacrificium repræsentativum; siquidem ipsum reale alterius repræsentativum est. Hæc Bellarminus. Ex quibus inferimus, sacrificium altaris esse Christum ipsum in altari realiter sub speciebus præsentem, qui mysticè immolatur ac verè offertur Deo in memoriam ac repræsentationem cruenti sacrificii crucis.

Quid sit sacrificium Missæ.

Dices 1°. Ita se habet consecratio ad sacrificium incruentum, sicut ipsa Incarnatio ad cruentum: atqui Incarnatio non est pars sacrificii; ergo nec consecratio. Major propositio probatur: quia, sicut Deus factus homo per Incarnationem, postea in cruce oblatus est; ita Christus factus panis vitæ per consecrationem, postea in altari offertur. Confirmatur ex veteribus sacrificiis. Namque productio Agni paschalis v. g. non erat pars sacrificii, sed productio rei sacrificandæ; ergo similiter consecratio non est pars, sed præparatio, & veluti aliquid prævium, ad rem seu victimam offerendam.

Resp. dist. maj. Si Christus in hoc sacrificio sit res oblata per modum materiæ, quæ actioni sacrificandi supponatur, concedo: si Christus est res ipsa oblata, tanquam terminus qui ex sacrificatione seu consecratione resultat, nego. Porro Christus in nostro sacrificio non est tanquam materia quæ actioni sacrificandi subjaceat & supponatur, sed est tanquam terminus ipsius consecrationis, ex quâ resultat: vi quippe consecrationis præsens sistitur, & offertur ac immolatur; unde consecratio non est præparatio materiæ, sed est ipsamet actio quâ perficitur sacrificium. Aliter res se habet in sacrificio crucis, & Agni paschalis: nam Christus ut homo vivus, fuit materia sacrificii cruenti, sicut agnus vivus materia fuit mosaïci sacrificii. Inde aperta fit

disparitas inter Incarnationem respectu sacrificii cruenti, & consecrationem respectu sacrificii incruenti: in istâ Christus est terminus actionis sacrificantis, in illâ est materia quæ sacrificatur & immolatur.

Dices 2°. In die Parasceves verum offertur sacrificium sine consecratione, quia fit oblatio ex præsanctificatis; ergo consecratio non est de essentiâ sacrificii. Antecedens probatur 1°. ex oratione quam Ecclesia in Officio illius diei profert his verbis, *In spiritu humilitatis & in animo contrito suscipiamur à te, Domine, & sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie, ut placeat tibi, Deus.* Et postea: *Orate fratres, ut meum & vestrum sacrificium &c.* 2°. probatur ex S. Augustino Epistolâ 54. aliàs 118. cap. 2. ubi ait: *Omnibus diebus offertur Deo sacrificium in Ecclesiâ.*

Resp. 1°. dist. ant. in die Parasceves offertur sacrificium jam perfectum, concedo: sacrificium, quod tunc in Officio Parasceves perficiatur, nego: nullum enim tunc offertur, sed sacrificium pridie oblatum solummodo consumitur. Si ergo vox sacrificii propriè sumatur, referenda est, non ad actionem quæ tunc fit, sed ad eam quæ pridie facta fuit, nec aliter intelligenda mox dicta Ecclesiæ oratio. *In die quo ipsa passio Domini recolitur*, ait S. Th. q. 83. art. 2. ad 2. *prout realiter gesta est, non celebratur consecratio hujus Sacramenti: ne tamen Ecclesia, eâ etiam die sit sine fructu passionis per hoc Sacramentum nobis exhibito, corpus Christi consecratum die præcedenti reservatur sumendum in illo die; non autem sanguis, propter periculum, & quia sanguis specialiùs est imago dominicæ passionis. Nec verum est quod quidam dicunt, quòd per immissionem*

particula corporis Christi in vinum, convertatur vinum in sanguinem: hoc enim aliter fieri non potest, quàm per consecrationem factam sub debitâ formâ verborum. Verùm igitur in Officio Parasceves non fit sacrificium, quia hac ipsâ die Christus realiter occisus recolitur, unde Sacerdos nihil agit in personâ Christi in illo Præsanctificatorum Officio, quod tamen fieri necesse foret, si verum esset illud sacrificium, quandoquidem Christus est principalis offerens: at quia conveniens non videtur, ut Christus eò die inducatur loquens & offerens, quo mortuus recolitur, idcirco nihil in personâ Christi eâ die peragit Sacerdos. Confirmat Rabanus in Libro de institut. Cleric. cap. 67. ex figurâ hujus mysterii, quia in veteri Lege eo die quo summus Sacerdos semel intrabat in Sancta sanctorum, alii Sacerdotes non sacrificabant.

Resp. 2°. nomen sacrificii in objectione sumi posse latiori quodam sensu, non tantùm pro re oblatâ, sed etiam pro actione Sacerdotis, imò & totâ Officii Parasceves celebratione: postulat scilicet Sacerdos, ut Fideles suas apud Deum preces & pro seipso & pro toto populo interponant ad dignam & utilem Officii celebrationem. Observat Alcuinus Lib. de divinis Officiis cap. 40. Sacerdoti dicenti, *Orate fratres*, Acolythum olim respondisse, *Sit Dominus in corde tuo, & in ore tuo ut suscipiat* Pag. 1101. *sacrificium sibi acceptum de ore tuo & de manibus* D. *tuis pro nostrâ omnium salute. Ubi sacrificium*, ait Vasques disput. 223. *non propriè pro immolatione victima, sed latiori significatione pro totâ actione Missæ usurpabatur, & ita nunc etiam usurpari potest. Porro autem tunc ita usurpatum fuisse, constat, quia loquebatur minister de sacrificio oris, manuum,*

& cordis; sacrificium autem propriè dictum non consistit in verbis. Ita Vasques.

T. 2 p.124. n. 2. S. Augustinus citatus generatim loquitur, & non excludit singularem exceptionem unius diei.

Dices 3°. Si sacrificium Missæ solâ consecratione perficeretur, solâ consecratione fieret perfecta oblatio pro vivis & defunctis; ergo tunc statim suum effectum haberet ex opere operato: atqui hoc falsum videtur, quia post factam consecrationem, Ecclesia etiam defunctorum commemorationem facit, ac orat pro iis.

Resp. dist. maj. solâ consecratione fieret perfecta oblatio pro vivis atque defunctis, quantùm ad effectum ex opere operato, concedo: quantùm ad effectum ex opere operantis, nego. Commemoratio fit in Missâ pro vivis atque defunctis, tùm ante, tùm post consecrationem: verùm orationes illæ vim tantùm habent ex opere operantis, & per modum impetrationis; consecratio verò ex opere operato.

Dices denique: Sola communio seu participatio Eucharistiæ repræsentat sepulturam Domini; ergo sola illa communio essentialis est sacrificio.

Resp. transeat antecedens, nego conseq. quia sicut sepultura realis corporis Christi non fuit pars essentialis sacrificii crucis, ita nec repræsentatio hujus sepulturæ essentialis est sacrificio Missæ.

Quæres 1°. an sacrificium crucis essentialiter differat ab omnibus aliis sacrificiis, nempe ultimæ Cœnæ, Crucis, & Mosaïcis.

Resp. 1°. sacrificium Missæ essentialiter non differre à sacrificio ultimæ Cœnæ. Ratio est aperta, quia eadem est utrobique hostia, idem principalis Sacerdos, Christus: differunt ergo tantùm acciden-

taliter in nonnullis conditionibus. V. g. in ſacrificio ultimæ Cœnæ Chriſtus mortalis oblatus eſt, non ita in ſacrificio Miſſæ: quamquam enim ſub quodam mortis ſtatu illic offeratur, non tamen ut mortuus; ſemel etenim mortuus amplius non moritur. 2º. in ſacrificio ultimæ Cœnæ Chriſtus proximè ac immediatè ſeipſum obtulit, in ſacrificio verò Miſſæ immediatè ac proximè offertur miniſterio Sacerdotum: quod diſcrimen accidentale eſt, ſiquidem idem ſemper remanet principalis offerens Chriſtus. 3º. ſacrificium ultimæ Cœnæ & Miſſæ differunt in effectu morali: prius meritorium fuit ac ſatisfactorium; non poſterius, quia Chriſtus jam in eo ſtatu non eſt ut mereri poſſit ac ſatisfacere: propitiatorium eſt noſtrum ſacrificium, nobiſque merita mortis ac paſſionis Chriſti applicat. 4º. ſignificatione differt ſacrificium Miſſæ à ſacrificio poſtremæ Cœnæ: iſtud futuram, illud verò præteritam ſignificat Chriſti mortem. 5º. ſacrificium Cœnæ non fuit imago alterius ſacrificii incruenti; noſtrum verò imago eſt ſacrificii Cœnæ incruenti.

Reſp. 2º. ſacrificium Miſſæ eſſentiâ & ſubſtantiâ non differre à ſacrificio Crucis, ob rationem mox adductam ex unitate ejuſdem hoſtiæ quæ offertur, & Sacerdotis ſupremi offerentis: diſcrimen dumtaxat eſt penes modum offerendi: hic incruentus eſt, qui in Cruce cruentus fuit; hic myſtica immolatio & oblatio, in Cruce verò realis ac phyſica cum ſanguinis effuſione; hîc non ſolvitur redemptionis noſtræ pretium, ſed tantùm communicatur ſeu applicatur: hic imago eſt ac repræſentatio ſacrificii Crucis; iſtud verò Crucis ſacrificium, nec repræſentatio nec imago fuit alteriùs, ſed prototypon omnium ſacrificiorum.

Resp. 3°. sacrificium Missæ essentialiter differt à sacrificiis Mosaïcis, tùm ex parte rei oblatæ, Christi scilicet qui hîc offertur, unde nascitur totum sacrificii pretium; tùm ex parte offerentia, tùm ex parte virtutis & efficaciæ.

Quæres 2°. an sacrificium Missæ essentialiter differat à Sacramento Eucharistiæ.

Certum est eandem esse actionem realem in utroque mysterio, quia una est eademque actio quâ conficitur Sacramentum Eucharistiæ, & fit consecratio seu oblatio sacrificii. Certum etiam est, utrobique eundem esse actionis terminum, Christum nempe sub speciebus panis & vini. Quæritur ergo, an sit etiam una eademque essentia utriusque mysterii; an potius alia sit ratio seu essentia sacrificii, & alia Sacramenti: deinde si sint duæ rationes, seu essentiæ distinctæ, utra earum sit prior ordine temporis, naturæ & perfectionis.

Dico 1°. essentiam sacrificii Missæ distinctam esse ab essentiâ Sacramenti Eucharistiæ. 1°. quia essentia sacrificii partim consistit in actione sacrificandi, partim in victimâ immolatâ & oblatâ: at essentia Sacramenti Eucharistiæ nullo modo consistit in actione, sed in solâ re permanente, quæ resultat ex actione. 2°. essentia sacrificii Missæ requirit utriusque speciei consecrationem, ad repræsentandam scilicet mortem & passionem Christi; essentia verò Sacramenti salva est sub unâ etiam specie. 3°. sacrificium per se primariò & immediatè ad cultum Dei ordinatur; Sacramentum autem ad nostram sanctificationem.

Dico 2°. essentiam Sacramenti priùs tempore perfici, quàm essentiam sacrificii. Ratio est, quia Sacramentum essentialiter perficitur per consecra-

tionem unius speciei, sacrificium autem per consecrationem utriusque: constat autem consecrationem unius speciei ordine temporis priorem esse consecratione utriusque speciei.

Quæres, an idem ordo servetur in effectu Sacramenti & sacrificii. Resp. in effectu contrarium ordinem servari. Nam effectus sacrificii confertur peractâ consecratione utriusque speciei; effectus autem Sacramenti confertur in usu seu sumptione Eucharistiæ, quæ ordine temporis sequitur ipsam consecrationem: quamquam autem ordine temporis una actio prior sit alterâ, uniuntur tamen moraliter ad idem sacrificium perficiendum.

Dico 3°. ordinem naturæ seu causalitatis hîc duplicem distingui posse, unum intentionis, & alterum executionis. Ordine intentionis prior est ratio seu essentia sacrificii, quàm Sacramenti, quia principaliùs intenditur cultus & honor Dei, quàm nostra utilitas: unde potestas sacerdotalis primariò refertur ad sacrificium Deo offerendum, & secundariò ad Sacramentum conficiendum. At ordine executionis essentia sacrificii est posterior, quia ex parte rei oblatæ supponit totum id quod pertinet ad rationem Sacramenti; & ultra hoc requirit aliquid aliud ad rationem sacrificii, nempe mactationem mysticam, & consecrationem utriusque speciei; ergo supponit quodammodo rationem Sacramenti in genere causæ materialis.

At, inquies, inde sequitur rationem sacrificii includere rationem Sacramenti, quod absurdum est; siquidem duæ sunt rationes specificæ, quarum una non potest alteram includere aut contrahere.

Resp. si sacrificium sumatur pro re oblatâ, tunc includit rationem Sacramenti, & aliquid superad-

dit. Si verò sumatur pro actione sacrificandi, tunc non includit rationem Sacramenti, sed tamen dicit ordinem & respectum ad Sacramentum Eucharistiæ, tanquam ad rem oblatam & immolatam, idque sub utrâque specie.

ARTICULUS III.

Utrum ad essentiam sacrificii necessaria sit utriusque speciei consecratio.

EX dictis hactenus constat, sacrificii naturam & essentiam in consecratione positam esse, quatenus per eam Christus præsens realiter in altari sistitur sub speciebus panis & vini, mysticè immolatur, ac Deo Patri offertur in memoriam & repræsentationem cruenti crucis sacrificii. Quæstio hîc vertitur, utrum ad illam mysticam immolationem ac repræsentationem crucis, necessaria omnino sit utriusque speciei consecratio, an in unâ specie salva & integra illa esse possit. Quæstio porro non est de possibili, utrum absolutè, Deo ita volente, integra subsistere potuisset sacrificii natura in unâ specie; sed de facto, an re ipsâ voluerit Christus Eucharistiam in sacrificium instituendo, utramque speciem adhibendam esse.

1°. negant nonnulli, qui Gasparem Cassalium & Ruardum laudant, ad quam sententiam accedere videntur ex Scholasticis, ii qui asserunt, solo jure humano, non divino, utramque speciem ad consecrationem necessariam esse. Ita censere videntur Adrianus in 4. q. 6. de Eucharistiâ; Major in 4. dist. 9. q. 3. Claudius de Saintes, Repetit. 10. de Eucharistiâ. Ratio hæc ipsis est, quia si utraque

species jure divino foret necessaria, non posset S. Pontifex ab eo jure dispensare: atqui tamen, inquiunt illi, nonnulli SS. Pontifices permiserunt consecrationem fieri in unâ specie. Refert Raphael Volaterranus L. 7. Geographiæ cap. 4. quod est de Saxonibus, Innocentium VIII. cum Norvergis dispensasse: hoc idem refert Onuphrius Panuinus in Chronico, ad an. 1490. Præterea eodem modo cum illis dispensasse Innocentium IV. refert ex eodem Volaterrano Claudius de Saintes, Repet. 10. de Eucharistiâ cap. 3. Denique Albertus L. de corpore Domini, cujus sententiam refert Gabriel, Lect. 53. in Canonem Missæ; Angelus in Summâ, verbo, *Eucharistia*; Willelmus Alanus L. de Euchar. & alii quotquot arbitrantur præceptum consecrandi utramque speciem, solummodo ecclesiasticum esse, consequenter docent, S. Pontificem ex dispensatione relaxare præceptum de utrâque specie simul consecrandâ. Vide Vasquesium disp. 123. cap. 1.

II°. asserunt vulgò Theologi post S. Thomam, ad essentiam sacrificii, jure ac præcepto divino, à quo nullo modo dispensari potest, utramque speciem pertinere.

Conclusio.

Utriusque speciei consecratio ad essentiam sacrificii pertinet.

Probatur 1°. exemplo & præcepto Christi, qui tanquam Pontifex secundùm ordinem Melchisedech Eucharistiam in pane & vino consecravit, suisque Apostolis eorumque successoribus mandavit ut idem in sui commemorationem facerent. Ita Conc. Trid. Sess. 22. cap. 1. Christus *Sacerdotem*

Luca 22. v. 19.

T. 14. *Conc.* p. 853. A.

secundùm ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit, ac sub earumdem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent tradidit, & eisdem, eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba, Hoc facite in meam commemorationem: uti semper Catholica Ecclesia intellexit & docuit. Idem constat ex Can. 2. ejusdem Sessionis. Universa igitur Ecclesia semper intellexit ac credidit, suoque usu perpetuo declaravit, per hæc verba, *Hoc facite*, Christum legem omnibus Sacerdotibus imposuisse, ut idem facerent quod ipse tanquam Sacerdos secundùm ordinem Melchisedech fecerat: atqui Christus corpus & sanguinem suum in pane & vino consecravit; ergo utraque illa panis & vini species jure ac præcepto divino necessaria est ad essentiam consecrationis & sacrificii.

Probatur 2°. quia ex S. Thoma q. 80. art. 12. ad 3. repræsentatio dominicæ passionis in consecratione peragitur, ideoque non potest corpus sine sanguine consecrari. Et q. 83. art. 1. ad 1. ait in mysterio Eucharistiæ immolari Christum, quatenus continet expressam repræsentationem cruenti sacrificii. Inde sic arguimus. Incruentum Missæ sacrificium imago est ac repræsentatio sacrificii crucis, est mystica quædam mactatio: at repræsentatio non est, nec mystica mactatio, nisi quatenus per consecrationem utriusque speciei vi verborum corpus & sanguis Christi sacramentaliter separantur, licet re ipsâ conjuncta sint per naturalem concomitantiam.

Dices 1°. Per consecrationem unius speciei totus

Christus modo sacramentali realiter præsens in altari ponitur, ac in honorem Dei offertur, ipsa siquidem consecratio, ex dictis antea, essentialiter est oblatio; ergo nihil deest ut verè sit sacrificium.

Resp. nego conseq. deest quippe expressa significatio mortis Christi, quæ in separatione utriusque speciei ac mysticâ immolatione consistit. Sæpius dictum est, commemorationem illam ac repræsentationem omnino necessariam esse ad sacrificium, tametsi sacrificium istud non sit purè ac nudè commemorativum ac repræsentativum, sed verum, reale ac propriè dictum. Cùm verò dicimus consecrationem essentialiter esse oblationem, de consecratione loquimur, quæ fit in utrâque simul specie, non de aliâ.

Dices 2°. Per consecrationem corporis Christi sub specie panis, Christus aptus fit cibus Fidelium, idemque est de consecratione calicis solâ secundùm se; ergo alterutrius speciei consecratio sola ad rationem sacrificii sufficit.

Resp. dist. ant. per consecrationem panis, antequam vinum consecretur, corpus Christi aptum redditur ad cibum spiritualem, concedo; ad mysticam immolationem, ac repræsentationem mortis ejus, nego: antequam enim vinum consecretur, non repræsentatur corpus Christi ut mortuum & immolatum, quia non fit separatio mystica sanguinis à corpore, quæ separatio & immolatio necessaria est ad sacrificium incruentum, quod fit in memoriam & repræsentationem sacrificii cruenti.

Instabis: In consecratione unius speciei sufficienter repræsentatur cruentum sacrificium crucis, quia istud crucis sacrificium positum non fuit in separatione sanguinis, sed animæ à corpore, quæ suffi-

cienter repræſentatur per conſecrationem ſolim corporis, quod vi verborum exſangue, ac ſine animâ ſub ſpecie panis ponitur, quamvis ratione concomitantiæ cum animâ & ſanguine conjunctum ſit.

Reſp. nego ant. ad probationem dico, cruentum Chriſti ſacrificium formaliter includere non tantùm mortem, ſed & cauſam mortis, effuſionem nempe ſanguinis & ſeparationem ejus à corpore, quam quidem ſeparationem utriuſque ſpeciei conſecratio proximè ſignificat, remotè autem ac conſequenter ſeparationem ipſam à corpore, quod quidem ſufficit ad rationem incruenti ſacrificii.

Dices 3°. Si Sacerdos ſtatim poſt conſecratum panem moreretur, nonne Sacrum perfeciſſe diceretur? Ergo in conſecratione unius ſpeciei tota ſalva eſt ſacrificii natura.

Reſp. in caſu propoſito inchoatum quidem fore ſacrificium, ſed non plenè perfectum; unde alius ſubſtituendus foret Sacerdos, qui illud perficeret & abſolveret. Ita ſtatutum fuit à Conc. Toletano VII. Can. 2. ut ſi Sacerdos poſt inchoatum ſacrificium, id eſt poſt conſecratam unam ſpeciem (ut communiter exponitur illud Decretum) ait Bellarminus, adeo ægrotare incipiat, ut proſequi nequeat, alius Sacerdos ſuccedat. & perficiat ſacrificium.

De Sacram. Euch. L. 4. c. 22.

Dices 4°. Chriſtus ipſe in Caſtello Emaüs coram duobus Diſcipulis ſolum panem conſecravit: quin & novi Sacerdotes recenter inaugurati ſimul cum Epiſcopo conſecrant, neque tamen ſanguinem ſub ſpecie vini percipiunt; ergo integrum ſtare poteſt ſacrificium, & ſine conſecratione utriuſque ſpeciei, & ſine ſumptione.

Reſp. ad primum, Chriſtum primum præcepti

auctorem, pro ſuâ ſupremâ auctoritate ſolam panis ſpeciem conſecraſſe, quia voluit dumtaxat eos Diſcipulos reficere, & ab illis agnoſci, ita ut agnitus ſtatim ex oculis eorum ſe ſubduxerit & evanuerit; quod quidem eo tempore maximè expediebat. Quod verò Chriſtus ex ſupremâ ſuâ & abſolutâ voluntate fecit, nobis ad imitandum non proponitur.

Ad ſecundum, ſatis eſt quòd Epiſcopus, qui principalis eſt offerens, utramque ſpeciem ſumat; neque ullo modo probari poteſt ex diſpenſatione fieri, ut Sacerdotes recenter inaugurati ſanguinem ſub ſpecie vini non percipiant.

Dices 5°. Referunt nonnulli poſt Volaterranum, diſpenſatum aliquando fuiſſe à SS. Pontificibus Innoc. IV. & VIII. ut ſub unâ tantùm ſpecie panis, ob vini penuriam, conſecratio fieret. Addunt alii, quòd etſi certum foret, jure divino utramque ſpeciem neceſſariam eſſe, adhuc tamen certis in caſibus Eccleſiam ab illo jure diſpenſare poſſe, ſicut diſpenſat in juramento, voto, & matrimonio rato, quorum obligatio juris divini eſt ac naturalis.

Reſp. diſpenſationes illas aut fictas eſſe, aut ipſo jure nullas. Habet quidem Eccleſia poteſtatem, ut in Sacramentorum diſpenſatione ea ſtatuat vel mutet quæ ſuſcipientium utilitati, ſeu ipſorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire judicat; at ſalvâ ſemper illorum ſubſtantiâ, ait Conc. Trid. Seſſ. 21. cap. 2. Porro ſubſtantia ſacrificii ſubſiſtere non poteſt ſine conſecratione utriuſque ſpeciei.

Quod additur de diſpenſatione à juramento, voto, & matrimonio, ſuo loco exponetur: dixiſſe hîc ſufficiat, obligationem, quæ juramento, voto, vel matrimonio contrahitur, diſpenſatione non tol-

temporalis per sacrificium immediatè relaxatur; saltem ex parte. Namque ex mox dicendis, sacrificium legitimè pro defunctis offertur, eisque prodest, qui tamen eo in statu sunt, ut mereri amplius non possint, nec quidquam ad eam pœnæ relaxationem conferre: Deus quippe peccatori, etiam non cogitanti, ob meritum sacrificii contractum ex peccato pœnæ temporalis solvendæ debitum remittit; atque eâ ex parte differt pœnæ relaxatio à remissione culpæ, quòd hæc non fiat sine interiori peccatoris, si adultus fuerit, dispositione ac immutatione, non illa, quæ mera est exterior condonatio.

II°. Quantùm ad beneficia quædam & bona temporalia, certum est virtute sacrificii nonnunquam plurima conferri à Deo beneficia. Ita Conc. Trid.
T. 14. Conc. p. 813 D. Sess. 22. c. 2. *Quare, inquit, non solùm pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus, sed & pro defunctis in Christo, nondum ad plenum purgatis, ritè, juxta Apostolorum traditionem, offertur.* Necessitatum nomine Synodus ea temporalia bona intelligit, quæ ad commodum & utilitatem Ecclesiæ conferunt, pacem ac tranquillitatem Ecclesiarum, terræ ubertatem &c. S. Joan.
T. 7 p 666. n. 6. Chrysostomus Hom. 18. & 21. in Acta Apost. & alibi sæpe docet, offerri sacrificium pro fructibus terræ. S. Augustinus L. 2. de civit. Dei cap. 8. meminit sacrificii Eucharistiæ oblati ad purgandam domum à dæmonum vexatione. S. Prosper Lib. de prædictionibus Dei cap. 6. scribit suo tempore sacrificium Missæ oblatum pro dæmoniacâ; & rursus eâ sanatâ, iterum oblatum in gratiarum actionem. S. Greg. Hom. 37. in Evangel. & Beda Lib. 4. Hist. Angl. cap. 22. scribunt diversis temporibus idem miraculum contigisse, ut cùm sacrificium

tione ſolutionis pretii, ac ſatisfactionis perfectæ pro redemptione noſtrâ, vel ratione dumtaxat applicationis quæ nobis fit meritorum paſſionis ac mortis Chriſti. Duo iſta malignè confundunt Novatores: plena ſolutio pretii redemptionis noſtræ facta eſt in cruce; applicatio verò vel communicatio hujus pretii, ſeu meritorum Chriſti, fit per Sacramenta, per bona opera, præſertim verò per ſacrificium altaris.

Novatores Lutherani & Calviniſtæ non recuſant agnoſcere ſacrificium noſtrum, (quod non propriè, ſed impropriè ac latiori quodam ſenſu ſacrificium appellant) latreuticum & euchariſticum dici poſſe; at verè propitiatorium & impetratorium illud eſſe, pernegant.

Conclusio.

Incruentum Miſſæ ſacrificium verè propitiatorium eſt ac impetratorium.

Probatur 1°. ex inſtitutione ipsâ Euchariſtiæ, Matth. 26. v. 28. *Hic eſt ſanguis meus qui pro multis effundetur*, vel, juxta græcum, *effunditur in remiſſionem peccatorum*. Et Luc. 22. v. 20. *Hic eſt calix novum Teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur*, græcè, *funditur*. Diverſitas temporis, *fundetur*, *funditur*, duplicem deſignat ejuſdem ſacrificii ſtatum, ſeu modum: pro futuro, cruentum cum phyſicâ effuſione ſanguinis; pro præſenti, incruentum cum myſticâ immolatione: utrobique verò eſt in remiſſionem peccatorum; in cruce, ſolvendo pretium noſtræ redemptionis; in altari, illud nobis applicando, unde meritò Chriſtus noſtra propitiatio hoc utroque ſenſu dicitur. Rom. 3. v.

25. *Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ propter remissionem præcedentium delictorum.* 1. Joan. 2. c. v. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantùm, sed etiam pro totius mundi.* Et cap. 4. v. 10. *Misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris.* Fidem hanc confirmat & ipse S. Paulus Hebr. 5. v. 1. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis.* Est istud præcipuum Sacerdotis officium, offerre nempe sacrificium pro peccatis; ergo respondere illi debet sacrificium propitiatorium. Etenim Eucharistia, quatenus Sacramentum, non habet ex suâ institutione vim tollendi peccata directè ac primariò, sed nutriendi tantùm & conservandi vitam spiritualem, neque potest nisi sumenti prodesse: econtra peccata dimittit, quatenus sacrificium est propitiatorium, quod non tantùm offerenti, sed & aliis, pro quibus offertur, fructum affert.

Ex eo verò quòd sacrificium Missæ propitiatorium sit, consequens est, ut sit etiam impetratorium: si enim Deum placare potest, ac propitium reddere ad dimittenda peccata, quidni poterit & ab ipso nova & uberiora auxilia gratiæ, cæteraque beneficia impetrare?

Si potest Ecclesia suis votis ac precibus plurima obtinere à Deo beneficia, seu terrena seu cœlestia, an non idem poterit Christus ipse in altari præsens ac mysticè immolatus? Porro non alium in finem Apostolus 1. ad Timoth. 2. v. 1. observat *fieri orationes, postulationes & gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt, ut*, inquit, *quietam & tranquillam*

vitam

vitam agamus. quem usum Ecclesia semper observavit. *Postquam*, ait S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 5. mystag. *confectum est illud spirituale sacrificium, & ille cultus incruentus super ipsâ propitiationis hostiâ, obsecramus Deum pro communi Ecclesiarum pace, pro tranquillitate mundi, pro regibus, pro militibus, pro sociis, pro ægrotis & afflictis, & in summâ, pro omnibus qui egent auxilio.* Pag. 241. B.

Probatur 2°. ex SS. Patribus ac constanti Ecclesiæ Traditione.

S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi mox citatâ, vocat Eucharistiam, *hostiam propitiationis*, & postea dicit: *Christum pro nostris peccatis mactatum offerimus, ut & nobis & illis, eum, qui est benignissimus, propitium reddamus.* Ibid.

S. Joan. Chrysostomus Lib. 6. de Sacerdotio. *Qui pro totâ civitate*, inquit; *& quid dico civitate? imò pro universâ terrâ oratorem agit, Deoque supplicans, ut omnium peccatis sit propitius, non vivorum tantùm, sed etiam eorum qui obierunt, qualem, quæso, oportet esse?* T. 1. p. 424. A.

S. Ambrosius L. 1. de Officiis c. 48. *Offert*, inquit, *Christus seipsum quasi Sacerdos, ut peccata nostra dimittat.* Et in Exhortatione ad Virgines, vocat sacrificium, quod in altari offertur, *hostiam salutarem, per quam peccatum mundi hujus aboletur.* T. 2. p. 63. C. Ib. p. 302. D.

S. Hieronymus Comment. in caput 1. Epist. ad Titum. *Si Laïcis*, ait, *imperatur, ut propter orationem abstineant se ab uxorum coitu; quid de Episcopo sentiendum est, qui quotidie pro suis populique peccatis illibatas Deo oblaturus est victimas?* T. 4. part. 1. p. 418.

S. denique Augustinus q. 57. in Levit. *In multis*, inquit, *sacrificiis, quæ pro peccatis offerebantur, unum hoc nostrum sacrificium significatur, in* T. 3. part. 1. p. 517. A.

quo vera sit remissio peccatorum.

Perpetuam illam Ecclesiæ fidem ac Traditionem sequitur ac confirmat Conc. Trid. Sess. 22. c. 2.
T.14.Conc. p.853.C. his verbis: *Docet sancta Synodus, sacrificium istud verè propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut, si cum vero corde, & rectâ fide, cum metu & reverentiâ, contriti ac pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus, gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata, etiam ingentia, dimittit.* Rationem statim reddit Synodus, *Una enim eademque est hostia*, inquit, *idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, solâ offerendi ratione diversâ.*

Ib. p. 855. Et Can. 3. ejusdem Sess. *Si quis dixerit, Missæ sacrificium tantùm esse laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem sacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium; vel soli prodesse sumenti; neque pro vivis & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus offerri debere, anathema sit.*

Probatur 3°. evidenti ratione ductâ tùm ex sacrificiis veteribus, quibus vis ea inerat ut à peccatis saltem legalibus, id est ab immunditiâ legali, mundarent; tùm ex ipso Christo omnium gratiarum fonte ac capite, qui tanquam vera hostia, sub symbolis eucharisticis præsens immolatur & offertur in remissionem peccatorum. Causam istam & rationem quam adducit Conc. Trid. eleganter exponit Illustrissimus Petrus de Marca in Dissertatione
Pag. 92. tione posthumâ de Eucharistiâ. *Itaque*, inquit, *cùm res oblata, & qui principaliter offert & interpellat, sit ipse Christus, dubium non est, quin sit in*

hoc sacrificio infinita vis impetrandi omnem gratiæ apparatum, quo instructi, ingentium criminum veniam consequi possimus. Quid enim deest ad peccatorum indulgentiam assequendam, ubi auctor ipse gratiæ, qui eam nobis promeritus est cruento sacrificio, in mysticâ ceremoniâ illius memoriam renovat, atque pro nobis Patrem interpellat, quo beneficii in cruce quæsiti nos faciat compotes?..... Et postea: *Ut articulum istum contraham in pauca, propitiatorium dicitur sacrificium eucharisticum, quoniam impetrat gratiam necessariam ad salutem, & ad ea omnia consequenda beneficia, quæ nobis suâ passione promeruit, nisi contumaciter auxilia illa rejecerimus.* Pag. 93.

Dices 1°. cum Luthero. Baptismus unius non prodest alteri, nec potest unus pro alio baptisari; ergo nec sumptio Eucharistiæ potest ab uno pro alio fieri; ergo Missa non est sacrificium propitiatorium.

Resp. ex supra dictis multùm interesse inter Sacramenti susceptionem, & oblationem sacrificii: Sacramentum enim ad sanctificationem suscipientis primariò ac directè ordinatur, & idcirco nonnisi suscipientem sanctificat; at sacrificium ordinatur ac tendit tùm ad gloriam Dei, cujus supremum in res omnes dominium declaratur, tùm ad impetrandum beneficia iis omnibus pro quibus offertur. *Quare*, inquit Bellarminus L. 2. de Missâ cap. 5. *sacrificium simile est orationi, quod attinet ad efficientiam: oratio enim non solùm prodest oranti, sed etiam iis, pro quibus oratur. Ex his colligimus*, pergit doctissimus Cardinalis, *manducationem Eucharistiæ, quæ fit à Sacerdote, ut est Sacramenti susceptio, soli sumenti prodesse; ut autem sacrificii consummatio, prodesse illis omnibus, pro quibus oblatum est sacrificium,* T.3.p.346. B.

Dices 2°. cum Kemnitio. *Si Missa sacrificium propitiatorium esset, ac peccata remitteret, utile foret non accedere ad Sacramenta pro remissione peccatorum percipiendâ; nam remissio peccatorum per unam Missam ab alio dictam, sine ullo labore & periculo haberi potest.*

Resp. dist. ant. si Missæ sacrificium immediatè ac proximè peccata dimitteret, concedo: si mediatè dumtaxat, impetrando scilicet auxilia gratiæ, ac donum pœnitentiæ quo peccatores moveantur ad Sacramenta desideranda & quærenda, nego. Solutio ex mox dicendis clariùs patebit.

ARTICULUS V.

De effectibus sacrificii Missæ, & de modo quo producuntur: an ex opere operato, an tantùm ex opere operantis.

OBserva 1°. inter varios effectus sacrificii, alios in bonis spiritualibus, alios in temporalibus positos esse.

II°. recolendum ex Tractatu de Sacramentis in genere, illud efficax dici ex opere operato, quod ex institutione Christi, virtute operis externi subjecto debitè applicati, effectum suum sortitur; ex opere verò operantis, quod ex fide, pietate seu recipientis, seu ministrantis Sacramentum, aliquod bonum spirituale impetrat.

III°. Potest aliquid efficax esse ex opere operato, duobus modis. 1°. per modum Sacramenti, seu signi & instrumenti à Christo Domino instituti ad certum effectum immediatè producendum: talis est Sacramentorum vis & efficacia. 2°. per modum

Impetrationis, quæ alicui actioni vel operi certò annexa est.

IV°. gratiam & remissionem peccatorum conferri posse, vel proximè ac immediatè, vel mediatè dumtaxat: Sacramenta v. g. gratiam immediatè conferunt, ad quam conferendam sunt à Deo destinata; sacrificium verò mediatè, impetrando scilicet gratiam, per quam homines ad conversionem cordis excitentur, & ad Sacramenta, velut ad gratiarum fontes, organa, & instrumenta, confugiant.

V°. denique, in peccato spectari posse reatum, tùm culpæ, tùm pœnæ temporalis, quæ etiam post condonatam culpam luenda superest. His prænotatis.

Dico 1°. sacrificium Missæ valere plurimùm ad bona spiritualia & etiam temporalia à Deo impetranda.

I°. quantùm ad spiritualia bona, mox audivimus Synodum Tridentinam dicentem Sess. 22. c. 2. *Hujus*, (Christi) *oblatione placatus Dominus, gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit.* Justis etiam prodest ad augmentum virtutis & sanctificantis gratiæ.

Spirituales verò illos effectus, gratiam scilicet, donum pœnitentiæ, peccatorum quoad culpam remissionem, immediatè ac proximè non operatur sacrificium, (id enim ad Sacramentum pertinet) sed mediatè ac viâ intercessionis; quatenus nempe hujus sacrificii intuitu certò ac efficaciter movetur Deus ad largiendas peccatori gratias actuales, quibus ad pœnitentiam ducitur, ac disponitur ad Sacramenta percipienda, quorum beneficio culpæ veniam immediatè consequitur: reatus verò pœnæ

temporalis per sacrificium immediatè relaxatur; saltem ex parte. Namque ex mox dicendis, sacrificium legitimè pro defunctis offertur, eisque prodest, qui tamen eo in statu sunt, ut mereri amplius non possint, nec quidquam ad eam pœnæ relaxationem conferre; Deus quippe peccatori, etiam non cogitanti, ob meritum sacrificii contractum ex peccato pœnæ temporalis solvendæ debitum remittit; atque eâ ex parte differt pœnæ relaxatio à remissione culpæ, quòd hæc non fiat sine interiori peccatoris, si adultus fuerit, dispositione ac immutatione, non illa, quæ mera est exterior condonatio.

II°. Quantùm ad beneficia quædam & bona temporalia, certum est virtute sacrificii nonnunquam plurima conferri à Deo beneficia. Ita Conc. Trid.
T.14. Conc. p. 813 D. Sess. 22. c. 2. *Quare*, inquit, *non solùm pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus, sed & pro defunctis in Christo, nondum ad plenum purgatis, ritè, juxta Apostolorum traditionem, offertur.* Necessitatum nomine Synodus ea temporalia bona intelligit, quæ ad commodum & utilitatem Ecclesiæ conferunt, pacem ac tranquillitatem Ecclesiarum, terræ ubertatem &c. S. Joan.
T.7 p 666. n. 6. Chrysostomus Hom. 18. & 21. in Acta Apost. & alibi sæpe docet, offerri sacrificium pro fructibus terræ. S. Augustinus L. 2. de civit. Dei cap. 8. meminit sacrificii Eucharistiæ oblati ad purgandam domum à dæmonum vexatione. S. Prosper Lib. de prædictionibus Dei cap. 6. scribit suo tempore sacrificium Missæ oblatum pro dæmoniacâ; & rursus eâ sanatâ, iterum oblatum in gratiarum actionem. S. Greg. Hom. 37. in Evangel. & Beda Lib. 4. Hist. Angl. cap. 22. scribunt diversis temporibus idem miraculum contigisse, ut cùm sacrificium

Missæ offerretur pro homine captivo in aliâ regione posito, & ignorante quid pro se fieret, ejus vincula divinitus solverentur ipsâ horâ sacrificii. Infinita prope modum virtute Eucharistiæ spatio duodecim sæculorum patrata miracula qui scire voluerit, legat eruditum Opus P. Theodorici de S. Renè Carmelitæ dicti des Billetes, cui titulus gallicè, *Remarques historiques données à l'occasion de la sainte Hostie miraculeuse conservée pendant plus de quatre cens ans dans l'Eglise paroissiale de S. Jean en Greve à Paris. A Paris chez Mesnier ruë S. Severin au Soleil d'Or.* To. 1. à pag. 44. ad pag. 152.

Rationem hujusce doctrinæ istam reddit Bellarminus L. 2. de Missâ cap. 3. *Nam*, inquit, *si oblatio Eucharistiæ pro peccatis dimittendis valet, certè etiam pro aliis necessitatibus, quæ ex peccato orta sunt, valere debet. Et si Deus hoc sacrificio placatus in gratiam cum inimicis suis redit, quantò facilius ob idem sacrificium adducetur, ut amicis, & reconciliatis bona temporalia tribuat, si id eis utile fuerit?* T. 3 p 314. B.

Dices: Per sacrificium ea bona comparantur, quæ Christus morte suâ promeruit: atqui morte suâ Christus non bona temporalia, sed spiritalia & salutis æternæ dumtaxat nobis promeruit.

Deinde verò, si bona hujusmodi caduca & temporalia sacrificium nobis impetraret, licitum foret ea concupiscere ac postulare: atqui minimè id nobis licitum est; imò continuò hortantur Scripturæ ac SS. Patres, ut à bonis temporalibus expetendis animum & cor nostrum avocemus.

Resp. ad primum dist. min. bona temporalia in se absolutè considerata, & tanquam finem nostrum in quo hærere debeamus, Christus morte suâ non

promeruit, concedo: spectata in ordine ad salutem, & tanquam media quæ divina providentia nobis suppeditat, ut iis utamur ad finem nostrum ultimum, qui Deus est, consequendum, nego. *Sic transeamus per bona temporalia*, inquit Ecclesiæ oratio, *ut mereamur æterna.*

Ad secundum: Resp. dist. min. nobis licitum non est bona temporalia expetere, animo cupiditatis, & tanquam finem quo fruamur, concedo: tanquam media quibus utamur ex ordinatione providentiæ divinæ, ut ad finem nostrum ultimum perveniamus, nego.

Dico 2°. sacrificium Missæ vim & efficaciam habere ex opere operato, non quidem ad modum signi seu Sacramenti, sed per certam & infallibilem ex institutione Christi impetrationem.

Prima pars probatur. Quia ea virtus & efficacia dicitur ex opere operato, non autem ex opere operantis, quæ divinâ institutione tota fluit & pendet ex oblatione ipsâ externâ sacrificii, non autem à probitate ministri: atqui talis est externa sacrificii oblatio. 1°. quia vis sacrificii perinde ac Sacramenti non pendet ex privatâ ministri conditione bonâ
T. 14. Conc. vel malâ: *Munda illa oblatio est*, ait Conc. Trid.
p. 451. B. Sess. 22. cap. 1. *quæ nullâ indignitate aut malitiâ offerentium inquinari potest.* 2°. ibidem cap. 2. Concilium docet per nostrum sacrificium remitti peccata: & causam reddit, quia eadem est hostia, & idem offerens, qui fuit in sacrificio crucis; vis ergo & efficacia sacrificii tota fluit ex Christo, qui simul hostia est ac principalis offerens, cujus virtutem & efficaciam suâ malitiâ impedire aut retardare non potest minister secundarius & minùs principalis. 3°. sacrificium Missæ vi suæ institutionis singula-

rem quamdam vim & efficaciam habet, ad applicandum nobis fructum mortis & passionis Christi; hæc autem applicatio includit causalitatem ex opere operato, quia fit ex vi institutionis Christi: namque si solùm fieret ex merito vel satisfactione operantis, nihil singulare haberet istud nostrum sacrificium ex vi institutionis. 4°. sacrificium novæ Legis non debet esse minùs perfectum in ratione sacrificii, quàm Sacramentum in ratione Sacramenti: sed sacramenta novæ Legis ex opere operato suum effectum sortiuntur. 5°. si Missæ sacrificium aliis non prodesset, nisi ex opere operantis, nullum ex hac parte foret discrimen inter illud sacrificium & perceptionem Eucharistiæ, quia scilicet ista perceptio potest etiam hoc modo aliis prodesse, sicut & alia opera religionis per impetrationem: at certum est discrimen esse inter oblationem sacrificii, & perceptionem Sacramenti Eucharistiæ. 6° denique, certum est Missæ sacrificium prodesse defunctis, quantùm ad relaxationem pœnæ temporalis: atqui non prodest ex opere operantis, sive ex parte defunctorum, qui mereri amplius non possunt, sive ex parte ministri, qui fortè in mortali peccato constitutus nihil impetrare à Deo pro aliis potest; ergo tunc sacrificium effectum sortitur ex opere operato.

Secunda pars probatur.

1°. quia ex mox dictis sacrificium immediatè ac proximè gratiam non producit, sed Deum placando eam impetrat, per quam homo peccator ad Sacramenta confugiens, peccatorum remissionem ac justitiam consequatur. Istud non obscurè innuit Conc. Trid. Sess. 22. cap. 2. *Hujus oblatione placatus Dominus*, ait, *gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimit-* T. 14. Conc. p. 853. D.

tit. Una enim eademque est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui se ipsum tunc in cruce obtulit. Confirmatur hæc prima ratio ex discrimine, quod sæpius adduximus, inter Sacramentum & sacrificium. Istud primariò tendit ad honorem Dei, illud ad sanctificationem hominum &c. Ad peccatum immediatè tollendum instituta sunt sacramenta Baptismi & Pœnitentiæ, illud pro Infidelibus, hoc pro Fidelibus; sive illud pro originali, hoc pro actuali diluendo. Ergo sacrificium alium habet finem, & alium effectum; aut saltem non eodem modo, quo Sacramenta, peccata dimittit, non immediatè, sed mediatè ac viâ impetrationis, idest excellentis cujusdam orationis, quæ intuitu hostiæ in altari immolatæ, Deum certissimè movet ad gratiam & donum pœnitentiæ homini peccatori concedendum.

Lib 2. de Missâ c. 4. II°. quia, inquit Bellarminus, si sacrificium immediatè justificaret, requireret necessariò præviam dispositionem in eo pro quo sacrificium offerretur: quod si verum esset, non liceret sacrificium offerre pro iis, quos scimus in peccato libenter manere, nec pro obduratis, & impœnitentibus.

III°. vis major tribui non debet sacrificio Missæ, quàm sacrificio Crucis, siquidem ex isto vim omnem ac efficaciam suam trahit nostrum incruentum sacrificium: porro Crucis sacrificium nòn efficienter ac immediatè justificavit, sed tantùm meritoriè ac impetratoriè; alioqui omnes homines justi continuò evasissent, quia Christus pro omnibus hominibus se in sacrificium obtulit. Ut igitur sacrificium Crucis immediatè peccatores non justificavit, sed placavit Deum, & impetravit, ut per debita media peccatores ad salutem perducerentur;

ſic etiam ſacrificium Miſſæ non juſtificat homines immediatè, ſed impetrat, ut ex merito ſacrificii crucis detur hominibus gratia & donum pœnitentiæ. Impetratio verò illa efficax eſt ex opere operato, virtute ipſius oblationis.

IV°. ſacrificium Miſſæ præcipuam vim habet, ut à Chriſto ſummo Sacerdote offertur: Chriſtus autem nunc nec mereri, nec ſatisfacere poteſt, ſed tantùm impetrare. *Sedens ad dexteram Patris ſemper interpellat pro nobis.* Ergo ſacrificium operatur, non ut ſignum & Sacramentum, ſed viâ impetrationis. Ubi obſerva diſcrimen eſſe inter ſacrificium Crucis & Miſſæ, quatenus utrumque à Chriſto fuit oblatum, in eo quòd ſacrificium Crucis fuerit meritorium, ſatisfactorium, & impetratorium verè ac propriè, quia Chriſtus tunc mortalis erat, & mereri ac ſatisfacere poterat: ſacrificium verò Miſſæ eſt dumtaxat impetratorium, quia Chriſtus nunc immortalis, nec mereri, nec ſatisfacere poteſt. Cùm autem dicitur propitiatorium, vel ſatisfactorium, id intelligendum eſt ratione rei quæ impetratur: dicitur enim propitiatorium, quia impetrat remiſſionem culpæ; ſatisfactorium, quia impetrat remiſſionem pœnæ; meritorium, quia impetrat gratiam benefaciendi, ac merita acquirendi: quamquam non negaverim dici etiam ſatisfactorium, quòd ex Chriſti inſtitutione per iſtud ſacrificium applicetur ejuſdem Chriſti paſſio ad pœnas tollendas, ſeu viventium ſeu mortuorum, quæ poſt culpam remiſſam aliquando remanent, vel in hac vitâ, vel in Purgatorio luendæ. Hæc Bellarminus Lib. 2. de Miſsâ cap. 4.

Dices: Ad efficaciam ex opere operato duo requiruntur; & certa Dei promiſſio, & infallibilitas

effectûs: atqui neutrum hîc reperitur. Non certa Dei promissio, nullibi enim legitur in Scripturis: non infallibilis effectus, sive spiritualis, sive temporalis; neque enim ii omnes pro quibus sacrificium offertur, gratiam & donum conversionis seu pœnitentiæ, aut alia beneficia & commoda temporalia reportant; ergo &c.

Resp. ad primum: Promissionem ex parte Dei certam & fixam alii agnoscunt in his generatim verbis, Joan. 6. v. 24. *Petite & accipietis.* Alii in istis Matth. 26. v. 28. *Hic est sanguis meus novi Testamenti, qui pro multis effundetur*, græcè, *effunditur in remissionem peccatorum.*

Ad secundum: De sacrificii efficaciâ ex opere operato idem sentiendum, quod de efficaciâ Sacramentorum, quæ quidem ex sese nata & apta sunt gratiam producere, eamque producunt, si nullus sit ex parte suscipientium obex, nullum impedimentum: ita & sacrificium pro variâ dispositione suscipientium variè operatur: in his conversionem cordis ac veram pœnitentiam, si, ut par est, benè animo sint præparati; in illis motum aliquem, tametsi levem ac debilem, erga Deum. Satis est quòd ex institutione Dei nostrum sacrificium vires habeat ex se efficaces ad fructum mortis & passionis Christi nobis applicandum. *Hujus quidem oblationis cruentæ fructus*, ait Conc. Trid. Sess. 22. cap. 2. *per hanc* (incruentam) *uberrimè percipiuntur.* pro voluntate scilicet & arbitrio Dei, ac dispositione subjecti: neque enim necessarium est, ut effectus sacrificii continuò existat, sed solùm ut Deus auxilium & gratiam det, quando ipsi opportunum videbitur. Namque ipsum sacrificium Crucis, non continuò suum habuit effectum; & oratio S. Ste-

Bellarm. L. 2. de Missâ cap. 5.

phani, Pauli conversionem impetravit, non præsentem, sed futuram tempore à Deo determinato.

Quod autem attinet ad temporalia beneficia, multæ possunt esse causæ, cur non continuò obtineantur, licet infallibilis sit efficacia sacrificii. Nam vel ea Deus non largitur, quia non esse utilia ad salutem æternam intelligit; vel differt, ut opportuniore tempore illa concedat; vel denique indigni sunt pro quibus sacrificium offertur, ut tem- *Ibid.*
poralia illa beneficia percipiant, & contra dignissimi qui severissimè castigentur. Nam etsi sacrificium offeratur ad Deum placandum etiam indignis, aliquando tamen majora sunt hominum demerita, quàm ut Deus uno vel altero sacrificio placari possit: maximè in eorum sententiâ, qui arbitrantur valorem Missæ finitum esse ac limitatum.

Dico 3°. Sacrificium vim habet non tantùm ex opere operato, sed etiam ex opere operantis, id est ex pietate ac devotione offerentis: cùm enim per modum impetrationis seu orationis valeat, eo majorem effectum producit, quo fervida magis est & accensa ipsius ad Deum oratio. Et verò si cætera virtutum opera Deo placent, ac uberiora impetrant auxilia gratiæ, quatenus ab amico aliquo suo, & ex charitate procedunt, non est cur ob eandem causam Deo non placeat sacrificium, quod egregium est ac præstantissimum opus Religionis nostræ. Si homo justus, qui est in statu gratiæ, potest per quodlibet bonum opus mereri, satisfacere, & impetrare, cur per oblationem hujus sacrificii hoc ipsum non assequetur? Hoc unum interest, quòd pro se mereri tantùm possit de condigno, pro aliis verò satisfacere ac impetrare.

Quapropter observat Bellarminus, quòd etsi ne-

ceſſaria non ſit bonitas miniſtri offerentis ad valorem ſacrificii, alicujus tamen offerentis bonitatem neceſſariò requiri: cùm enim ſacrificium impetrando valeat, ac ſimile ſit orationi, ſine dubio non poteſt placere, nec impetrare, niſi offerens placeat. Contingit autem aliquando Sacerdotem, qui proximus miniſter eſt, Deo non placere, ob mortale peccatum cujus conſcientiam habet; ergo Chriſtus, qui ex opere operantis tunc Deo placet, eſt principalis offerens. Neque obſtat, quòd in ſacrificio Miſſæ res ipſa, quæ offertur, ex ſe Deo gratiſſima ſit. Namque non res illa, ſed rei illius oblatio propriè ſacrificium eſt; ſacrificium enim eſt actio, non res permanens. Porro licet res ipſa placeat ex ſe, tamen oblatio rei non placet, niſi offerens placeat, ac præſertim Deo, cujus ſunt omnia, & qui nullâ re indiget.

Inde conſequens eſt, ſacrificium Miſſæ, ut eſt à Chriſto principali offerente, vim habere ex opere operantis certò ac infallibiliter, quia placet ex bonitate offerentis Chriſti, quæ ſemper eſt eadem, nec minui, nec creſcere poteſt: ut autem offertur ab homine, vim habere ex opere operato, quia placet Deo, etiam ſi homo, qui offert, Deo non placeat. Itaque quod eſt opus operantis reſpectu Chriſti, eſt opus operatum reſpectu miniſtri: nihilominus abſolutè & juxta uſum, cùm dicitur Miſſa vim aliquam habere ex opere operantis, ſemper intelligitur de valore quem habet ex bonitate miniſtri, quia ipſe eſt, qui propriè operatur; Chriſtus enim non operatur niſi per miniſtrum.

ARTICULUS VI.

Utrum valor sacrificii Missæ finitus sit, vel infinitus.

Finitum esse affirmat Bellarminus L. 2. de Missâ c. 4. istâ potissimùm de causâ. *Nam*, inquit, *si Missæ valor infinitus esset, frustra multæ Missæ, præsertim ad rem eandem impetrandam offerrentur. Si enim una infiniti valoris est, certè ad omnia impetranda sufficiet. Et confirmatur ex sacrificio crucis, quod non aliâ de causâ unum tantùm fuit, neque unquam repetitur, nisi quia illud unum infiniti valoris fuit, & pretium acquisivit pro omnibus peccatis præteritis & futuris remittendis. Sed*, pergit Bellarminus, *licet res ipsa certa sit, causa tamen non est adeo certa: mirum enim videtur, cur valor sacrificii hujus sit finitus, cùm idem sit hoc sacrificium cum sacrificio crucis; & cùm ipsa hostia, & offerens Christus, infinito modo sint Deo grata.* Tùm unam Dei voluntatem, tanquam præcipuam causam, assignat ibidem Bellarminus. Alii è contra, ob eam ipsam rationem quam affert Bellarminus, infinitum esse sacrificii nostri valorem opinantur. T. 3. p. 345. E.

Verùm tota hæc quæstio in ambiguo & æquivoco posita videtur, quæ explicanda est.

I°. sacrificii valor ab ejus effectu distingui debet: nam valor significat moralem dignitatem quam habet, tùm ex parte offerentis, tùm ex parte rei oblatæ; effectus autem id quod de facto datur intuitu illius dignitatis.

II°. valor sacrificii considerari potest, vel quoad substantiam & sufficientiam ex parte rei oblatæ, ac

principalis offerentis Christi; vel quoad efficaciam seu modum quo nobis applicatur fructus sacrificii Crucis per incruentum sacrificium Missæ.

Dico igitur 1°. valorem sacrificii Missæ consideratum quoad substantiam & sufficientiam ex parte rei oblatæ & principalis offerentis Christi, infinitum esse, quia Missæ sacrificium idem est cum sacrificio Crucis, solâque differt offerendi ratione: atqui valor sacrificii Crucis quoad substantiam & sufficientiam infinitus fuit, pro infinitâ nempe dignitate & hostiæ oblatæ, & personæ offerentis.

Dico 2°. valorem sacrificii Missæ consideratum quoad efficaciam & modum quo nobis applicatur, seu quantùm ad effectus, finitum esse ac limitatum, pro naturâ hominis finiti ac limitati. Id manifestè probat Ecclesiæ usus & praxis, quæ ad rem eandem impetrandam idem sacrificium sæpius iterari permittit; ac SS. Pontifices Innocentius VIII. & Alexander VII. prohibent ne Sacerdos, qui plura accepit honoraria seu stipendia ad totidem Missas celebrandas, sub prætextu quòd infinita sit virtus sacrificii, per unum sacrificium debito suo satisfacere præsumat; declarantque eum, qui id præsumpserit, peccare contra justitiam, & ad restitutionem teneri. Porro si infinitus foret sacrificii valor, quantùm ad efficaciam, effectum, & modum applicandi nobis merita Christi, unum sufficeret semel oblatum Missæ sacrificium, sicut ad expianda omnia nostra delicta, & satisfaciendum pro illis, unicum Crucis sacrificium semel oblatum sufficientissimum fuit. Si verò causam & rationem quæsieris cur ita sit, maximè cùm dignitas hostiæ & offerentis Christi suprema sit & infinita? Resp. non aliam hic quærendam esse causam, quàm supremam Dei voluntatem.

luntatem. Videtur autem sic voluisse 1°. ut hoc modo sacrificium frequentaretur, sine quo Religio stare non potest. 2°. quia id requirebat ordo divinæ providentiæ, quæ etiam causa est, cur Christus assiduè interpellet pro nobis in cœlo, qui tamen, si voluisset, unicâ interpellatione potuisset omnia statim impetrare: pariter, cur pretium infinitum, quod in cruce acquisivit, quo totus mundus continuò salvari potuisset, nonnisi certo tempore & certâ mensurâ successivè applicari voluerit. Harumce rerum, sicut & voluntatis divinæ, causam curiosiùs rimari nefas. 3°. quia studium, laborem ac vigilantiam nostram hoc modo excitare voluit Deus, ut nempe pro mensurâ nostræ pietatis ac religionis, majorem vel minorem sacrificii fructum perciperemus. *Dicendum*, inquit S. Th. q. 79. art. 7. ad 2. *quòd sicut passio Christi prodest quidem omnibus, quantùm ad sufficientiam, sed effectum non habet, nisi in illis, qui passioni Christi conjunguntur per fidem & charitatem; ita & hoc sacrificium, quod est memoriale passionis Dominicæ.* Et art. 5. *Quamvis hæc oblatio ex sui quantitate sufficiat ad satisfaciendum pro omni pœnâ, tamen fit satisfactoria pro illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus; secundùm quantitatem suæ devotionis: & non pro totâ pœnâ.* Cohæret hæc doctrina cum ante dictis; nempe sacrificium, tametsi agat ex opere operato, majorem nihilominus vel minorem effectum producere, pro majori vel minori dispositione subjecti.

Dices 1°. Sacrificium Missæ idem est quoad substantiam cum sacrificio Crucis, diversum solummodo quantùm ad modum offerendi; ergo sicut sacrificium Crucis semel oblatum valoris fuit infiniti ad plenam solutionem pretii pro redemptione nostrâ,

& perfectam satisfactionem pro peccatis, ita unum Missæ sacrificium semel oblatum valoris est infiniti ad applicandum nobis fructum sacrificii Crucis, nec necesse videtur ut sæpius iteretur.

Resp. discrimen esse, quòd Christus unicâ oblatione consummavit omnia, ac semel moriendo solvit omne pretium redemptionis nostræ, & superabundanter pro peccatis nostris satisfecit; solutio autem semel perfecta non repetitur, & Christus semel mortuus non moritur amplius: at non unius tantùm Missæ celebratione fructum suæ passionis ac mortis nobis semper applicat. Ratio est, quia sacrificium Missæ vi suæ institutionis est ad repræsentandum sacrificium Crucis, & ad applicandum nobis fructum ipsius: porro res eadem & repræsentari sæpius potest, & fructus ejus iteratis vicibus communicari, prout Deo placuerit: neque enim, ut jam dictum fuit, alia hîc quærenda ratio quàm Dei voluntas, sicut & in dispensatione fructûs sacrificii Crucis, quem non continuò omnibus & singulis dispensavit, sed certo tempore ac loco, pro beneplacito suæ voluntatis.

Dices 2°. Res oblata in sacrificio Missæ est infinita, ipsemet scilicet Christus; ergo oblatio est infiniti valoris. Confirmatur, quia dignitas rei oblatæ aliquid confert ad valorem oblationis; ergo major dignitas plùs confert; ergo infinita dignitas confert infinitum valorem.

Resp. dist. conseq. oblatio est infiniti valoris ex parte Christi, concedo: ex parte ministri, per cujus ministerium Christus offert, nego. Observa, valorem illum non tam crescere ex dignitate objecti circa quod versatur, quàm ex dignitate personæ operantis, ut patet tùm exemplo viduæ evangelicæ, quæ minùs quidem offerebat præ aliis, cujus

amen oblatio Deo gratior fuit, propter majorem anctitatem personæ offerentis: tùm exemplo ipso Christi, cujus actiones singulæ infiniti erant valoris, tametsi multæ versarentur circa objectum finitum: tùm denique quia actus fidei, spei & charitatis, qui à nobis eliciuntur, sunt valoris finiti, licet eorum objectum sit infinitum. Porro Christus hîc non immediatè per seipsum operatur, sed ministerio Sacerdotis; unde valor sacrificii, ut est ex opere operantis ex parte Sacerdotis, finitus est, tùm in ratione meriti, quia non meretur nisi certos gradus gratiæ & gloriæ; tùm in ratione satisfactionis, quia non tollit nisi certam & finitam pœnam, idest temporalem; tùm etiam ratione impetrationis, quia persona offerens est finita; consequenter ejus actio seu oblatio valoris est finiti.

Ex his inferes, Missæ sacrificium æquè prodesse ex parte operis operati, sive pro multis, sive pro paucis offeratur. Si enim fructus sacrificii eo minor esset, quo in plures divideretur, satius foret bono Fidelium, Missæ privatæ quàm parochiali interesse: quia cùm pauciores Missæ privatæ assistant, plures verò Missæ parochiali, fructus sacrificii eo major est ac excrescit pro singulis, quo dividitur in pauciores in Missâ privatâ: atqui tamen hortatur & mandat Ecclesia ut Fideles Missæ parochiali assistant. Deinde praxis Ecclesiæ est, ut Sacerdos pro vivis atque defunctis offerat sacrificium, etiamsi honorarium ab aliquo perceperit, ut pro ipso specialiter celebret: ipsi quippe injuria fieret, si minorem fructum idcirco perciperet, quòd sacrificium pro pluribus offerretur.

ARTICULUS VII.

Pro quibus offerri debeat sacrificium : an pro solis viventibus, an etiam pro defunctis.

DUo generatim sunt hominum genera, viventium scilicet, & mortuorum.

Inter mortuos, alii sancti sunt, æternâ felicitate donati; alii æternis suppliciis addicti; alii denique flammis Purgatorii adhuc purgantur.

Inter viventes autem, alii sunt Fideles, viva Christi & Ecclesiæ membra; alii peccatis onerati, qui tamen vinculo fidei adhuc Ecclesiæ copulati sunt; alii verò infideles, hæretici, & publicè excommunicati. De viventibus primùm, tùm de mortuis dicendum.

De viventibus.

Sacrificium ritè offertur pro omnibus Fidelibus christianis.

Dico igitur 1°. sacrificium Missæ ritè offerri pro omnibus Fidelibus christianis, sive justi sint, sive peccatores. *Tibi offerimus*, ait Sacerdos in Canone Missæ, *pro Ecclesiâ tuâ sanctâ Catholicâ.... & omnibus Orthodoxis, atque Catholicæ & Apostolicæ fidei cultoribus.* Peccaret ergo graviter Sacerdos, qui privatâ suâ intentione aliquos excludere vellet.

Non offertur pro excommunicatis.

Dico 2°. licitum non esse pro excommunicatis, pro Infidelibus & Hæreticis, nominatim sacrificium offerre. Excommunicatos non toleratos, per sententiam Judicis nominatim damnatos hîc intelligimus, quos Ecclesia in vindictam criminis à suis orationibus ac suffragiis publicis excludit, prohibetque ne eorum nomina ad altare recitentur. Ita Cap. *A nobis. De sententiâ excommunicationis.* Ni-

hilominus possunt Fideles, ac Sacerdos ipse celebrans, pro iis privatim orare: quin & Ecclesia universa in die Parasceves, ob specialem memoriam sanguinis Christi pro omnibus effusi, orat pro Infidelibus, pro Hæreticis, Schismaticis &c.

At, inquies, dixit S. Augustinus L. 1. de origine animæ, cap. 9. *Quis offerat corpus Christi, nisi* T. 10. pag.
pro iis qui sunt membra Christi? Respondet S. Tho- 341. D.
mas in 4. dist. 12. q. 2. art. 2. ad 4. id intelligi debere de iis qui sunt membra Christi actu vel potentiâ: tunc enim offertur etiam pro membris Christi, quando offertur pro aliquibus ut fiant membra Christi. Adde quòd sanctus Doctor eò loci loquitur duntaxat de defunctis; & quia defuncti aut sunt membra Christi actu, aut nullo modo, ideo absolutè dicere potuit, non posse offerri pro defunctis, nisi sint membra Christi.

Dico 3°. indirectè saltem offerri sacrificium pro Infidelibus, Hæreticis &c. dum enim offerimus sacrificium pro Ecclesiâ Catholicâ propagandâ, uniendâ, purgandâ, quod licitum esse omnes fatentur, simul indirectè offertur pro conversione Infidelium & Hæreticorum.

Dico 3°. ex naturâ rei, si nulla obstaret Ecclesiæ prohibitio, licitum fore pro hisce hominibus offerre sacrificium. Namque sacrificium crucis pro omnibus oblatum fuit; pro omnibus enim mortuus est Christus: quidni ergo pro omnibus offerri etiam potest sacrificium Missæ? Nonne olim offerebatur
pro Regibus infidelibus? *Sacrificamus*, inquiebat Pag. 69. C.
Tertullianus in Lib. ad Scapulam, *pro salute Imperatoris.* Id volebat S. Paulus 1. ad Tim. 2. his verbis, *Obsecro igitur fieri orationes pro omnibus hominibus: pro regibus, & omnibus qui in sublimitate*

sunt, ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate.

De defunctis.

Inter defunctos alii æternis suppliciis puniuntur; alii flammis ultricibus Purgatorii detinentur ad tempus; alii denique in Cœlis beati apertâ Dei visione fruuntur. Novatores nolunt sacrificium offerri pro defunctis, fidemque Purgatorii inverecundè sugillant: damnant quoque usum Ecclesiæ Missas in honorem Sanctorum celebrantis.

Non offertur pro reprobis ac damnatis.

Dico igitur 1°. reprobis ad æterna supplicia damnatis nihil prodesse Missæ sacrificium, neque pro illis offerri debere, sive ut propitiatorium est, sive ut impetratorium. Ratio est, quia immobili Dei sententiâ pœnis nunquam finiendis addicti sunt, atque eo in statu constituti in quo nihil refrigerii percipere possunt. *In inferno nulla redemptio. Discedite à me maledicti*, ait Christus Matth. 25. v. 41. *in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis ejus.* Unde S. Augustinus L. 1. de origine animæ
T. 10. pag. 342. D. cap. 9. *Quis offerat corpus Christi*, inquit, *nisi pro iis qui membra sunt Christi?* Porro quis dixerit damnatos esse membra Christi? Et cap. 11.
Ib. p. 343. E. *Salvâ fide catholicâ & ecclesiasticâ regulâ, nullâ ratione conceditur, ut pro non baptisatis cujuslibet ætatis hominibus offeratur sacrificium corporis & sanguinis Christi.* Et L. 3. c. 12.
Ib. p. 382. D. E. *Noli credere, nec docere, aliquos eorum qui sine Baptismo Christi ex hac vitâ emigraverint.... ad regni cœlorum beatitudinem pervenire, si vis esse catholicus.* Lib. 21. de civitate Dei c. 24. docet futurum ut Ecclesia pro reprobis adhuc viventibus non oraret, si certò sciret eos æterno excidio destinatos esse.
T. 7 p. 642. C. *Si*, inquit, *de aliquibus ita*

[redacted]

certa esset, ut qui sint illi, etiam nosset, qui licet adhuc in hac vitâ sint constituti, tamen prædestinati sunt in æternum ignem ire cum diabolo; tam pro eis non oraret, quàm nec pro ipso. Sed quia de nullo certa est, orat pro omnibus dumtaxat hominibus inimicis suis in hoc corpore constitutis; nec tamen pro omnibus exauditur. Pro his enim solis exauditur, qui etsi adversantur Ecclesiæ, ita tamen sunt prædestinati, ut pro eis exaudiatur Ecclesia, ut filii efficiantur Ecclesiæ. Si qui autem usque ad mortem habebunt cor impœnitens, nec ex inimicis convertentur in filios, numquid jam pro eis, id est, pro talium defunctorum spiritibus orat Ecclesia? Quid ita? nisi quia jam in parte diaboli computatur, qui, dum esset in corpore, non est translatus ad Christum.

Dices 1°. S. Augustinus Enchiridii cap. 110, de sacrificiis quæ pro mortuis offeruntur, ait: *Non omnibus prosunt.... Quibus autem prosunt, aut ad* T. 6. p. 238. *hoc prosunt, ut sit plena remissio, aut certe ut tole-* C. D. *rabilior fiat ipsa damnatio.* Et c. 112. *Pœnas dam-* Ib. p. 238. *natorum certis temporum intervallis existimem (si* A. *hoc eis (* Origenistis) *placet, aliquatenus mitigari. Etiam sic quippe intelligi potest manere in illis ira Dei.* In mente igitur S. Doctoris mitigari possunt damnatorum pœnæ; atque ad hanc mitigationem seu relaxationem pœnæ obtinendam offerri potest sacrificium Missæ.

Resp. perspicuum esse ex lectione contextûs, S. Doctorem cap. 110. Ench. loqui dumtaxat de Fidelibus, qui in Purgatorio detinentur, ac Missæ sacrificio, & viventium suffragiis juvari possunt ad mitigationem, vel omnimodam pœnæ liberationem. *Neque negandum est*, ait sanctus Doctor, *de-* Ib. p. 238. *functorum animas pietate suorum viventium relevari,* A.

S iiij

cùm pro illis sacrificium Mediatoris offertur, vel eleemosynæ in Ecclesiâ fiunt....Cùm ergo sacrificia sive altaris, sive quarumcumque eleemosynarum pro baptisatis defunctis omnibus offeruntur, pro valde bonis gratiarum actiones sunt; pro non valde malis propitiationes sunt; pro valde malis, etiamsi nulla sunt adjumenta mortuorum, qualescumque vivorum consolationes sunt. Illi porro quos sanctus Doctor appellat *non valde malos*, Fideles sunt, qui flammis Purgatorii quidquid pœnæ temporalis luendum ipsis superest, solvunt & expurgant; quique viventium precibus ac Missæ sacrificio juvari possunt: pro aliis verò valde malis, idest damnatis, *nulla sunt adjumenta mortuorum*. In capite 12. non ex suâ propriâ sententiâ loquitur sanctus Doctor, neque ait, *existimem*, ut fert Objectio, sed, *existiment*, nempe Origenistæ; qui damnatorum pœnas, vel per certa temporum intervalla saltem mitigandas, vel tandem aliquando finem omnino habituras esse arbitrabantur; quos ibi refellit sanctus Doctor.

Ibid. C.

Ibid. E. *Frustra*, inquit, *nonnulli, imò quàm plurimi, æternam damnatorum pœnam & cruciatus sine intermissione perpetuos humano miserantur affectu, atque ita futurum esse non credunt; non quidem Scripturis divinis adversando, sed pro suo motu dura quæque molliendo, & in leniorem flectendo sententiam, quæ putant in eis terribiliùs esse dicta, quàm veriùs &c.*

Dices 2°. Postquam S. Chrysostomus Hom. 3. in Epistolam ad Philipp. dixit, orandum esse pro mortuis, sic pergit: *Id quidem de iis* (dicimus,) *qui in fide decesserunt. Catechumeni verò neque hac dignantur consolatione, sed omni auxilio sunt destituti, uno quodam excepto. Quale verò hoc? licet pauperibus pro iis dare; atque hinc aliquid percipiunt refrigeratio-*

Edit. Commel. pag. 1425.

ris. Ergo, judice S. Chrysostomo, damnatis, quales sunt haud dubiè Catechumeni sine Baptismo mortui, aliquid refrigerii accidere potest.

Resp. S. Chrysostomum hoc unum negare, quod disciplina sui temporis ferebat, scilicet pro Catechumenis absque Baptismo ex hac vitâ discedentibus publicè orandum non esse, quod etiam & à Concilio Bracarensi primo cap. 35. statutum fuit. Imò & circa pœnitentes publicos ante reconciliationem mortuos, aliquando à S. Leone observatum istud fuisse, nonnulli volunt: nempe ut, qui cum illis viventibus non communicaverant, cum iisdem mortuis etiam non communicarent. Quòd si hujusmodi Catechumenis nonnihil refrigerii ex eleemosynis, quæ pauperibus eorum nomine erogantur, accedere putavit S. Chrysostomus, singularis fuit hæc ipsius opinio.

Dices 3°. Auctor Glossæ in caput *Tempus* 13. q. 2. docet duplicis ordinis esse damnatos: quosdam valde malos, qui magna & multa crimina perpetrarunt; alios mediocriter malos, qui pauciora & leviora, atque pro his posse sacrificium offerri, non quidem ad plenam liberationem, sed ad quamdam pœnæ relaxationem. Quin & S. Damascenus in Oratione *De defunctis*, refert Trajanum & Falconillam, ex inferis liberatos fuisse orationibus Gregorii & Teclæ. Denique Innocentius III. S. P. in caput *Cùm Martha. De celebratione missarum.* dicit quosdam ex mortuis esse valde bonos, id est sanctos, qui non egent suffragiis; quosdam valde malos, id est damnatos, qui non possunt juvari; quosdam mediocriter bonos, quibus suffragia prosunt ad expiationem; quosdam mediocriter malos, quibus prosunt ad propitiationem. Non exponit Innocen-

tius quinam illi sint, quos appellat mediocriter malos.

Resp. 1°. deceptum esse Glossatorem, atque hîc deserendum, si reipsâ existimavit nonnullos ex damnatis aliquid solatii & refrigerii ex sacrificio Missæ posse percipere: in inferno enim non est locus misericordiæ, sed justitiæ ac vindictæ. 2°. fabulosum prorsus est quod de Trajano & Falconillâ ex S. Joan. Damasceno refertur; neque prætensa illius *De defunctis* Oratio, genuinum opus est, sed adulterinum ac supposititium. An verò probabile est S. Gregorium existimasse damnatorum animas à pœ-
T. 1. p. 1133. nis inferni liberari posse, qui L. 34. Moral. c. 19.
C, D, aliàs 13. scribit non magis orandum pro Infidelibus defunctis, quàm pro diabolo. 3°. Innocentius III. videtur memoriâ lapsus, & ex trimembri divisione, quam adduxit S. Augustinus, quadrimembrem fecisse: sed quidquid sit, duo posteriora membra divisionis rectè intelligi possunt de iis qui in Purgatorio pœnas ferunt, quorum aliqui sunt mediocriter boni, quia in hac vitâ benè quidem vixerunt, ex quâ in charitate discesserunt, sed quibus pœnarum aliquid luendum superest, ac per sacrificium Missæ & viventium suffragia, subveniri potest ad supplicii mitigationem, vel plenam liberationem; alii sunt mediocriter mali, quia in hac vitâ non ita piè vixerunt, & tandem à reatu culpæ liberati, cum magno pœnæ reatu discesserunt, quibus sacrificium ad pœnarum mitigationem valere potest.

Dices 4°. Judas Machabæus L. 2. Machab. cap. 12. jussit offerri sacrificium pro Judæis occisis in prælio, sub quorum tunicis inventa sunt donaria idolorum, qui consequenter mortui fuerant in pec-

cato mortali. Quin & Ecclesia pro defunctis Deum orat ut eos liberet *de morte æternâ, in die illâ tremendâ, quando cœli movendi sunt & terra*: ut eas liberet *de pœnis inferni, & de profundo lacu, de ore leonis: ne absorbeat eas tartarus, ne cadant in obscurum &c.* Ergo licitum est preces fundere pro damnatis, ac consequenter in eorum gratiam sacrificium offerre.

Resp. ad primum, Judæos illos pro quibus Judas Machabæus sacrificium offerri jussit, idolorum donaria sustulisse, non quidem ad cultum & reverentiam idolorum, sed tanquam prædam & spolia, quæ jure belli victoribus debentur: quapropter eâ ex parte peccato mortali obnoxii non fuêre. Ad secundum, Ecclesia preces illas, quas longè post obitum fundit, referre ad illud instans temporis quo defunctorum animæ ex corpore discesserunt. Ecclesia scilicet rem præteritam velut futuram ex desiderii sui ardore considerat, atque religionis mysteria, tametsi jam diu adimpleta, festivâ recordatione ita exprimit ac celebrat, quasi jam tùm adimplerentur, aut adimplenda forent. *Sæpe*, ait S. Augustinus Epistolâ 98. aliàs 23. ad Bonifacium, *ita loquimur, ut Pascha appropinquante dicamus, crastinam vel perendinam Domini passionem, cùm ille ante jam multos annos passus sit*: non quòd ignoret Ecclesia, jamdiu advenisse Christum, illum mortuum & à mortuis suscitatum; sed quòd celebrando memoriam illius temporis quo natus est, mortuus &c. nativitatem, mortem &c. spectat quasi jam tùm primùm implerentur. Eodem sensu exponendæ sunt preces quas Ecclesia pro defunctis, etiam diu post eorum obitum, fundit ad Deum, ut eos liberet à pœnis inferni.

T.2.p.267. D.

Offertur pro justis defunctis,

Dico 2°. justos in charit
Purgatorio detentos, ad ter
tionem vel plenam liberatio
ac viventium suffragiis juva
clesiæ fidem.

Patet 1°. ex Scripturis L.
43. & sequent. *Factâ colla*
tus, *duodecim millia drachm*
Machabæus) *Jerosolymam*,
tuorum sacrificium, benè &
cogitans.... Sancta ergo &
defunctis exorare, ut à pecc
celebri testimonio hæc habe
hanc vitam à peccatis solvi
tiones vivorum mortuis pro
torum reliquias non sempe
sicut Luthero & Calvino
quibus Judas Machabæus
mortui erant morte violent
gione; atqui tamen persua
plenè purgatos non fuisse.
ctè ac piè mori, & tamen d
vendum, sive propter levia
cata non remissa, sive propt
quæ post condonatam cul
superest: testatur enim sac
v. 45. eos pro quibus Juda
luit, *cum pietate dormitione*
officia illa pietatis quæ defu
ligionem pertinere.

Patet 2°. ex constanti Ec
tione. Narrat S. Augustinu
cam matrem suam enixè
in peragendis mysteriis fier

reipsâ satisfactum est, cùm, ait S. Augustinus, *oblatum est pro eâ sacrificium pretii nostri.* T. 1. p. 168. F.

Et Lib. de curâ pro mortuis gerendâ cap. 1. n. 3. *In Machabæorum Libris*, inquit, *legimus oblatum pro mortuis sacrificium. Sed etsi nusquam in Scripturis veteribus omnino legeretur, non parva est universæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret, auctoritas, ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio mortuorum.* Et cap. 4. *Non sunt prætermittendæ supplicationes pro spiritibus mortuorum: quas faciendas pro omnibus in Christianâ & Catholicâ societate defunctis, etiam tacitis nominibus eorum, sub generali commemoratione suscepit Ecclesia; ut quibus ad ista desunt parentes aut filii, aut quicumque cognati vel amici, ab unâ eis exhibeatur piâ matre communi.* T. 6 p. 516. Ib. p. 519. E.

Idem repetit sanctus Doctor Serm. 172. aliàs 32. de verbis Apostoli, ubi observat viventium suffragia mortuis prodesse pro mensurâ charitatis in quâ illi defuncti sunt; non enim nova illis merita comparantur, sed præcedentibus eorum meritis ista redduntur. *Non omnino*, inquit, *ambigendum est, ista prodesse defunctis; sed talibus qui ita vixerint ante mortem, ut possint eis hæc utilia esse post mortem.... Non ergo mortuis nova merita comparantur, cùm pro eis boni aliquid operantur sui, sed eorum præcedentibus consequentia ista redduntur.... Et ideo istam finiens quisque vitam, nisi quod meruit in ipsâ, non poterit habere post ipsam.* T. 5 p. 827. F.

Rursus hoc ipsum docet in Enchiridio cap. 110. *Neque negandum est*, ait, *defunctorum animas pietate suorum viventium relevari, cùm pro illis sacrificium Mediatoris offertur, vel eleemosynæ in Eccle-* Ib. p. 238. A.

siâ sunt. Sed eis hæc prosunt, qui cùm viverent, ut hæc sibi postea possent prodesse, meruerunt....Quo circa hîc omne meritum comparatur, quo possit post hanc vitam relevari quispiam vel gravari. Nemo se autem speret, quod hîc neglexerit, cùm obierit, apud Deum promereri....Non enim omnibus prosunt: & quare non omnibus prosunt, nisi propter differentiam vitæ quam quisque gessit in corpore? Cùm ergo sacrificia, sive altaris, sive quarumcumque eleemosynarum, pro baptisatis defunctis omnibus offeruntur, pro valde bonis gratiarum actiones sunt; pro non valde malis propitiationes sunt; pro valde malis etiam si nulla sunt adjumenta mortuorum, qualescumque vivorum consolationes sunt.

Traditionem hanc confirmavit Conc. Trid. Sess. 25. ubi docet Purgatorium esse, animasque ibi detentas Fidelium suffragiis, potissimùm verò acceptabili altaris sacrificio juvari. Et Sess. 22. c. 2. ait, *sacrificium Missæ non solùm pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, satisfactionibus & aliis necessitatibus, sed & pro defunctis, ritè, juxta Apostolorum traditionem offerri.* Et Can. 3. *Si quis dixerit, Missæ sacrificium tantùm esse laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem sacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium; vel soli prodesse sumenti, neque pro vivis & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus & aliis necessitatibus offerri debere; anathema sit.* Plura de hoc argumento hîc non addemus, de quo datâ operâ fusè disputavimus in nostris de Deo Prælectionibus To. 1. à pag. 627. ad pag. 661.

T. 14. Conc. p. 894.

Ib. p. 853. D.

Dico denique

I°. Sacrificium non offerri Sanctis, ac proinde neque templa, neque altaria Sanctis erigi. Ratio est

manifesta, quia sacrificium offertur in protestationem supremi dominii quod in res omnes creatas habet Deus; & ad cultum latriæ pertinet: at quis sanæ mentis tale quid puris hominibus, quantâcunque sanctitate ac gloriâ donati fuerint, tribuere audeat? *Nos*, inquit S. Augustinus L. 8. de civitate Dei cap. 27. *Martyribus non constituimus templa, sacerdotia, sacra & sacrificia....Quis audivit aliquando fidelium, stantem Sacerdotem ad altare..... dicere in precibus, Offero tibi sacrificium Petre, vel Paule, vel Cypriane; cùm apud Memorias eorum Deo offeratur?* Et L. 20. contra Faustum c. 21. *Nulli Martyrum*, inquit, *quamvis in Memoriis Martyrum, constituimus altaria....quod offertur, Deo offertur qui Martyres coronavit, apud Memorias eorum, quos coronavit.* Ita rem declarat ac definit Conc. Trid. Sess. 22. cap. 3. *Quamvis*, inquit, *in honorem & memoriam Sanctorum nonnullas interdum Missas Ecclesia celebrare consueverit; non tamen illis sacrificium offerri docet, sed Deo soli, qui illos coronavit. Unde nec Sacerdos dicere solet, Offero tibi sacrificium, Petre vel Paule, sed Deo, de illorum victoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat; ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in Cœlis, quorum memoriam facimus in terris.*

T. 7. p. 217. T. 8 p. 347. B. C. T. 14 Conc. p. 853.

II°. Sacrificia Sanctis non prosunt ad culpæ vel pœnæ remissionem, nec ad gratiæ vel gloriæ essentialis augmentum. Ratio est, quia Sanctis Deo apertè fruentibus nihil superest culpæ vel pœnæ luendæ; nihil, quod gloriæ illorum essentiali superaddi possit, sed tantùm gloriæ accidentali, quæ eorum cultum, honorem ac venerationem spectet. Quare S. Augustinus Tract. 84. in Joan. & Serm. 159. aliàs 17. de verbis Apostoli, monet in sacrificio

T. 3. part. 2. pag. 709. T. 5. p. 765.

memoriam fieri Sanctorum, sed non orari pro illis. Et idcirco cùm in nostrâ Liturgiâ petimus, ut oblatio Sanctis prosit ad gloriam, non tam oramus pro Sanctis, quàm pro nobis: nempe gratiam petimus ita sanctè, piè, devotè, rectè sacrificium offerendi, ut meritò Sancti gaudere inde possint, & gloria illis coram hominibus accedat.

III°. sacrificium Missæ non est per se institutum, tanquam ad finem proprium & præcipuum, ad Sanctos honorandos, vel invocandos: siquidem directè ac primariò institutum est ad Deum colendum, & propitium nobis reddendum; secundariò autem tantùm ac consequenter ad Sanctos honorandos: quapropter verum foret sacrificium, tametsi nulla in eo fieret Sanctorum memoria.

IV°. non repugnat institutioni cœnæ Domini offerre Deo sacrificium in honorem Sanctorum, eosque invocare ut pro nobis apud Deum intercedant. Hæc est constans Ecclesiæ fides ac praxis. *Si quis dixerit*, ait Conc. Trid. Sess. 22. Can. 5. *imposturam esse missas celebrare in honorem Sanctorum, & pro illorum intercessione apud Deum obtinendâ, sicut Ecclesia intendit; anathema sit.*

T. 14. Conc. p. 856.

Fidem hanc & Traditionem ad nos usque perduxerunt quotquot extant apud Græcos & Latinos Liturgiæ, in quibus SS. Apostolorum, Martyrum & aliorum Sanctorum memoria celebratur. Ex illis Liturgiis non nulla testimonia laudavimus, cùm de Deo agebamus To. 1. pag. 580. & 581. Perduxerunt & SS. Patres. S. Cyrillus Hierosolym. Catech. 5. mystag. *Cùm hoc sacrificium offerimus*, inquit, *mentionem facimus eorum, qui ante nos obdormierunt, primùm Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, ut Deus orationibus illorum, & deprecationibus*

Pag. 241. C.

deprecationibus, suscipiat preces nostras. Et S. Augustinus Tract. 84. in Joan. *Non sic*, inquit, *Martyres commemoramus* (ad altare) *quemadmodum alios, qui in pace requiescunt, ut etiam pro iis oremus; sed magis ut orent ipsi pro nobis.* Et L. 8. de civit. Dei cap. 27. reddens rationem, cur in memoriam, & apud Memorias sanctorum Sacra celebrentur, hanc reddit, *ut ea celebritate, & Deo vero de illorum victoriis gratias agamus, & nos ad imitationem talium coronarum atque palmarum eodem invocato in auxilium, ex eorum memoriæ renovatione adhortemur.* T. 3. part. 2. p. 709. D. T. 7. 217. C.

Di ces 1°. cum Kemnitio in examine Conc. Trid. Oblatio sacrificii in honorem Sanctorum directâ fronte pugnat cum institutione Cœnæ Domini: neque enim dixit Christus, Hoc facite in honorem Sanctorum, sed, *in meam commemorationem.*

Resp. nego ant. Equidem conceptis verbis Christus Eucharistiam instituens non dixit, Hoc facite in honorem Sanctorum; quia, ut mox dictum est Eucharistia primariò ac directè ordinatur ad cultum Dei; secundariò autem ac indirectè ad honorem Sanctorum: quamvis autem expressè non dixerit, Hoc facite in honorem & commemorationem Sanctorum, non etiam id prohibuit; imò licitum illud esse declaravit Ecclesia, quæ fidelis est voluntatis Christi sponsi sui custos & interpres. Longè porro diversa est commemoratio quæ fit in sacrificio, tùm Christi, tùm Sanctorum: Christi commemoratio fit, tanquam hostiæ, quæ pro redemptione nostrâ oblata fuit in cruce; Sanctorum verò, ut pro victoriis quas beneficio gratiæ reportarunt, Deo gratiarum actiones referantur, & ut *ipsi pro nobis intercedere dignentur in cœlis, quorum memoriam facimus in terris.* Conc. Trid. Sess. 22. c. 3.

Instabis 1°. Oblatio sacrificii cultus est supremu ac latriæ soli Deo debitus; ergo superstitio est a grande piaculum, offerre sacrificium in honore Sanctorum.

Resp. nego conseq. Sophisma est ab ignoratio ne elenchi. Non enim Sanctis in honorem Dei o fertur sacrificium, sed Deo in honorem Sanctorum quæ duo valde diversa sunt.

Instabis 2°. Superstitio est ac prophanatio sac mensæ, sacrificium in honorem Sanctorum eo an mo offerre, *ut per merita & preces Sanctorum in om nibus divinæ protectionis muniamur auxilio*; qua merita Christi non sufficerent.

Resp. dist. ant. si merita & preces Sanctorum a jungantur ad supplendum defectum & insufficie tiam meritorum Christi, unde major ipsis virtus a cedat, concedo: si adjungantur tanquam subsidiu aliquod ad implorandam divinam gratiam per in tercessionem Sanctorum, nego. Quomodo, qu so, merita Sanctorum meritis Christi virium al quid & efficaciæ adjungerent, cùm ipsa omne suum valorem, omne pretium ex meritis Chri mutuentur & trahant? Neque magis Sanctoru invocatio ac intercessio dignitati & efficaciæ sacr ficii nocet, quàm cùm Sacerdos postulat à Deo ut fructum sacrificii sibi & aliis applicare seu com municare dignetur.

Dices 2°. S. Augustinus L. 22. de civitate D cap. 10. dicit in administratione Cœnæ dominic Sanctos à Sacerdote quidem nominari, sed ab ill T.7.p.674. nullo modo invocari. *Non tamen*, inquit, *à Sace dote qui sacrificat, invocantur. Deo quippe, non ips sacrificat, quamvis in Memoriâ sacrificet eoru quia Dei Sacerdos est, non illorum.*

Resp. hunc S. Doctoris textum directè adversari Kemnitio; siquidem apertè pronuntiat Deo, non verò Sanctis sacrificium offerri, tametsi in Memoriâ eorum offeratur. Invocari Sanctos negat Augustinus: at quo sensu? invocatione scilicet per sacrificium, quod ipsis offeratur; sacrificium quippe, ut sæpius dictum fuit, efficacissima est invocatio: non negat autem Augustinus, Sanctos invocari precibus Sacerdotis, ut pro nobis apud Deum intercedere dignentur.

ARTICULUS VIII.

De Missis privatis.

Bellarminus Lib. 2. de Missâ cap. 9. observat sensu multiplici Missas dici posse privatas. 1°. ratione loci privati in quo celebrantur. 2°. ratione temporis; ut publica dicatur, quæ festis diebus; privata, quæ profestis celebratur. 3°. à fine; quæ pro aliquo privato seu particulari homine, vel negotio offertur, ita tamen ut cæteri Fideles, seu viventes seu mortui, non excludantur. 4°. à paucitate illorum qui intersunt; ut dicatur publica, quæ fit coram populo, qualis illa est quæ Parochialis, vel Conventualis appellatur; privata autem, ad quam non expectatur populus, sed pro arbitrio Sacerdotis habetur, sive multi sint, sive pauci. 5°. Missæ privatæ dici possunt, quæ dicuntur in eodem templo, eodem die, præter unam: nam una tantùm solet esse Missa publica & solemnis, quæ dicitur in summo altari; cæteræ quæ dicuntur in minoribus altaribus eodem die, privatæ dici possunt, licet multi interdum adsint auditores. Varia istarum

minus: aliter enim Sacerdos est minister publicus sacrificando, aliter concionando, & Sacramenta ministrando. Nam sacrificando dirigit actionem suam ad Deum pro populo; concionando, & Sacramenta ministrando, dirigit actionem suam ad populum propter Deum: ita Bellarminus.

Probatur 2°. ex praxi Veterum. Canon nonus eorum qui Apostolici dicuntur, quique ex veteribus Conciliis excerpti sunt, statuit Clericos excommunicandos, ita tamen ut qui factâ oblatione non communicaverint, si causam non communicandi dixerint, *quæ rationabilis fuerit, veniam consequantur*. Si ergo legitima causa erat indignos arcendi à sacrâ mensâ, licitum quoque erat Sacra celebrare, etsi nullus præter celebrantem, Eucharistiæ sacramentaliter fieret particeps. Eò tendit quod ait S. Chrysostomus Hom. 67. ad populum, *Diaconum communionis tempore terribili clamore, quasi quemdam præconem, manum in altum tollentem, clamasse, Sancta-sanctis. Si quis non sanctus, non accedat.* T. 1. Conc. p. 48.

Concilium Agathense an. 511. jubet omnes Fideles sacrificio Missæ singulis diebus Dominicis interesse, ter autem in anno communicare, scilicet in natali Domini, Paschate & Pentecoste; ergo licitum erat aliis temporibus Sacra facere, tametsi nullus ad sacram mensam accederet. T. 4. Conc. p. 1391. & 1386.

Concilium Nannetense cap. 30. vult ut Presbyteri soli Missam non celebrent, sed habeant saltem unum respondentem.

Concilium Toletanum XII. Can. 5. graviter eos Sacerdotes reprehendit, qui sacrificium offerentes non communicabant. *Quale erit illud sacrificium*, ait, *cui nec ipse sacrificans participasse dignoscitur?* quæ verba satis apertè indicant, in ejusmodi sacri- T. 6. Conc. p. 1230. C.

ficio nullum omnino fuisse, qui communicaret
& tamen Concilium non requirit, nisi ut Sacerdo
ipse communicet; proinde admittit tanquam rata
&, ut apparet, usitata sacrificia, in quibus solu
communicat Sacerdos.

Probatur denique his rationum momentis. 1°
natura sacrificii non exigit ut aliqui, dum celebra
tur, intersint, ac Sacramenti fiant participes, cùm
totum sacrificium ad Deum referatur, atque fru
ctûs illius æquè particeps fieri possit sive qui absen
est, sive qui præsens: sacrificium enim simile e
orationi; immò quædam est realis & efficacissim
oratio: porro certum est orationem ei prodesse, pro
quo fit, etiamsi ille nesciat quid agatur. 2°. no
minùs certum videtur plures eodem tempore in eâ
dem Ecclesiâ Missas celebratas fuisse. Scribit Cor
nelius S. P. in Epistolâ ad Fabium apud Eusebium
Pag. 244. Lib. 6. Hist. cap. 43. suo tempore Romæ quadra
ginta quatuor Presbyteros fuisse, quorum nume
rus subinde multùm haud dubiè excrevit; ergo ve
illi omnes à sacrificio offerendo abstinebant, quo
verisimile non est; vel omnes, aut saltem mul
eodem die ac loco Sacra faciebant. Quis porro cre
diderit, eos omnes Fideles, qui his Missis assiste
bant, ad sacram mensam jure ac mandato divin
compulsos accessisse? 3°. antiquissima consuetudi
est in Ecclesiâ, ut in die natalis Domini singuli Sa
cerdotes Missæ sacrificium ter celebrent, cujus ritù
meminit S. Gregorius Homil. de natali Domini
Pariter multi, animo pietatis ac religionis, pluri
bus intersunt Missis: an verò divino præcepto te
nentur in singulis communicare? An propterea il
licitæ sunt aut nullæ illæ Missæ, in quibus nemo Eu
charistiæ fit particeps? 4°. plurimi Sacerdotes quo

tidie celebrant, & tamen populus multis in locis raro admodum communicabat, ut vel ex illâ quærimoniâ Chrysostomi cognosci potest, quæ habetur Hom. 3. in Epistolam ad Ephesios. *Frustra*, inquit, *habetur quotidianum sacrificium. Frustra adstamus altari. Nemo est qui participet.* Et Hom. 27. in Epist. ad Hebr, scribit, plurimos tantùm semel in anno ad Sacramenti participationem accessisse. Non ait autem sanctus Doctor, Missas illas, quibus nemo communicat, illicitas, aut nullas esse, sed tantùm eas *frustra offerri*, respectu scilicet Fidelium, qui specialem fructum ex Eucharistiæ Sacramento non percipiunt. 5° denique, certum est oblatum sæpius fuisse sacrificium ex causâ particulari, v.g. fœcunditate terræ procurandâ, domo ab infestatione dæmonum liberandâ &c. at verisimile non videtur ministratam tunc fuisse Eucharistiam in hujusmodi Sacris.

Edit Com. mel. pag. 1051.

Ib. p. 1871.

Dices 1°. Extat divinum præceptum distribuendi Eucharistiam, cùm sacrificium Missæ celebratur. *Hoc facite in meam commemorationem*, ait Christus Lucæ 22. Atqui Christus non tantùm instituit Eucharistiam, sed etiam distribuit: *Accipite & manducate, hoc est corpus meum.*

Resp. dist. maj. extat divinum præceptum distribuendi Eucharistiam, pro loco, tempore ac personis, concedo: indiscriminatim, omni tempore, loco, & omnibus personis, nego: aliàs etiam indignis & facinorosis hominibus danda foret, sicut ipse Christus, in multorum sententiâ, eam dedit Judæ proditori. Quis verò id concedat? Distribuendam esse Eucharistiam ex divino jure ac præcepto, ultro agnoscimus: verùm hujus præcepti determinatio, quantùm ad tempus, locum & per-

Doctor, eas & defunctis prodesse, ac etiam illis viventibus, qui certè omnibus Missis quæ celebrantur interesse non possunt. Et certè, vel illi soli qui Missæ intersunt, fructum ejus participant, vel etiam alii qui sunt absentes. Primum dici non potest: offertur enim generatim sacrificium pro omnibus Fidelibus; ergo etiam absentibus prodest; ergo inutiles ac illicitæ non sunt Missæ quibus nullus, aut certè pauci intersunt, nec communicant.

ARTICULUS IX.

De ministro sacrificii. Quis in eo sit principalis offerens.

Ex dictis supra Quæst. 5. Art. 2. patet solum Sacerdotem ritè ordinatum ministrum esse consecrationis Eucharistiæ. Solummodo hîc quæritur, quis sit in sacrificio principalis offerens.

Bellarminus L. 2. de Missâ cap. 4. ait Missæ sacrificium à tribus offerri: à Christo scilicet, ab Ecclesiâ, & à ministro seu Sacerdote; sed non eodem modo. Christus offert ut primarius ac æternus Sacerdos secundùm ordinem Melchisedech, offert etiam per Sacerdotem hominem, tanquam per suum proprium ministrum: Ecclesia, seu societas Fidelium, non offert tanquam Sacerdos per ministrum; sed tanquam populus per Sacerdotem; unde sequitur, Ecclesiam propriè non sacrificare exercendo actum sacerdotalem, sed tantùm offerre Sacerdoti rem sacrificandam, aut curare ut fiat sacrificium, aut saltem consentire in sacrificium, & voluntate ac desiderio offerre, cùm Sacerdos offert. Itaque Christus offert ut principalis Sacerdos; minister ut

Sacerdos quidem verus, sed ministerialis; populus offert voluntate, desiderio, unione spirituali cum Sacerdote offerente.

Dico igitur 1°. Christum summum ac principalem esse Sacerdotem offerentem sacrificium per alios Sacerdotes ut ministros.

Probatur 1°. ex Apostolo Hebr. 7. v. 17. *Tu es Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech.* quia scilicet perpetuò sub specie panis & vini offert sacrificium per suos ministros; sacrificium autem & sacerdotium inter se necessariò connexa sunt. *Omnis namque Pontifex*, ait ibidem Apostolus cap. 5. v. 1. *ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis.* Æternum porro est Christi sacerdotium, ex quo capite partim distinguitur à sacerdotio veteri Aaronico, in quo plures erant Sacerdotes offerentes sibi succedentes; nunc autem unus est Sacerdos, qui nullos habet successores, sed tantùm ministros. *Alii quidem plures facti sunt Sacerdotes*, pergit Apostolus ibidem cap. 7. v. 23. *idcirco quòd morte prohiberentur permanere. Hic autem* (Christus) *eo quòd maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium: unde & salvare in perpetuum potest accedentes per semet ipsum ad Deum, semper vivens ad interpellandum pro nobis.* Christus igitur homo Deus Sacerdos in æternum, primarius est, seu principalis offerens, cùm Sacerdos tanquam minister offert incruentum Missæ sacrificium.

Probatur 2°. ex Conc. Lateran. Capite *Firmiter.*
T 11. *Conc.* *De summâ Trinitate & fide catholicâ.* ubi dicit *Chri-*
p. 143. *stum in hoc mysterio simul esse Sacerdotem & sacrificium.* Idem docet Conc. Trid. Sess. 22. cap. 2.

[redacted]

his verbis, *Idem nunc offerens* (Christus) *Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, solâ offerendi ratione diversâ.* T.14.Conc. p. 853 D.

Probatur 3°. his rationum momentis. 1°. Actio sacrificandi, non solùm à re oblatâ, sed etiam à principali offerente suum valorem ac dignitatem trahit; ergo cùm sacrificium purum & mundum esse debeat, non tantùm ex parte rei oblatæ, sed etiam ex parte offerentis, & homo Sacerdos non semper purus sit ac mundus, necesse est adesse summum ac principalem offerentem, qui nullo pacto coinquinari possit ac peccato subjacere. *Talis decebat ut nobis esset Pontifex*, (Christus) ait Apostolus jam citato capite 7. Epistolæ ad Hebræos v. 26. *sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cœlis factus; qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum Sacerdotes, priùs pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi.* 2°. Longum haud dubiè discrimen est inter vetera sacrificia, & nostrum: porro discrimen illud in eo partim stat, quòd vetera immunda & polluta esse poterant, tùm ex parte rei oblatæ, Malachiæ c. 1. v. 8. *Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum est?* tùm ex parte offerentis, Isaiæ 1. v. 13. *Ne offeratis ultra sacrificium frustra: incensum abominatio est mihi; manus enim vestræ sanguine plenæ sunt. Lavamini, mundi estote.* Ergo necesse est sacrificium nostrum ita sanctum ac mundum esse ex parte principalis offerentis Christi, ut nullâ ratione pollui ac immundum fieri possit: quamquam enim ministri Christi sint immundi ac peccatis infecti, nihil officit sacrificio, *Hæc quidem illa munda oblatio est*, ait Synodus Trid. Sess. 22. c. 1. *quæ nullâ indignitate aut malitiâ offerentium inqui-* T.14.Conc. p. 853. B.

nari potest. quia nempe m
virtute, nec proprio nomi
sonâ Christi.

Quæres, quæ sit ratio f
Christus dicatur principal
Missæ: an quia ipse sacrif
verò quia tota vis & effica
datur in meritis Christi;
per humanitatem physicè
sacrificandi; an denique,
Christi offert & consecrat.

Resp. veram & formale
dicatur & sit principalis
minister offert in personâ
hoc mysterio gerit se sicu
sustinet & repræsentat per
dos in Missâ, inquit S. Th
in orationibus quidem loqu
in cujus unitate consistit; s
menti, loquitur in personâ
hoc gerit per Ordinis potest.
Pag. 104. dixerat S. Cypr. Epistolâ
altari vice Christi fungitu

Dico 2°. solum Sacerd
natus est, posse legitimè
cium Missæ in personâ C
Quæstionem 5. Art. 2.
istud catholicum demonst

Quæres 1°. cujus minist

Resp. ministros esse Ch
li: Christi, cujus personat
puli, cujus vota Deo Patri
publicâ omnium salute int
offerentes.

[redacted]

Quæres 2°. an Sacerdos excommunicatus, suspensus, depositus, degradatus, hæreticus aut schismaticus, validè sacrificium perficiat.

Resp. affirmativè, quia potestas Ordinis deleri in eo non potest, adeoque consecratio ab illo facta cum debitâ materiâ, formâ & intentione, semper est valida. *Si Sacerdos*, inquit S. Thomas q. 82. art. 7. ad 3. *ab unitate Ecclesiæ præcisus missam celebret, quia potestatem Ordinis non amittit, consecrat verum corpus & sanguinem Christi; sed quia est ab unitate Ecclesiæ separatus, orationes ejus efficaciam non habent*. id est, sacrificium nullatenus tunc efficax est ex opere operantis, sed ex opere dumtaxat operato. Si tamen obtineret eorum sententia, qui existimant esse penes Ecclesiam certas quasdam leges ac conditiones apponere in administratione Sacramentorum, quibus violatis minister inhabilis redditur ad perficiendum Sacramentum, quod exemplo Matrimonii præsertim confirmant; si, inquam, hæc sententia obtineret, de quâ olim diximus, ac recurret adhuc dicendi locus, ubi de sacris Ordinationibus, diceretur sacrificium à Sacerdote suspenso ac degradato nullum ac invalidum esse.

Dices: In rei veritate & nostrâ sententiâ esto Sacerdos ab Ecclesiâ præcisus possit validè consecrare, & Sacramentum Eucharistiæ perficere, non tamen potest eâ consecratione sacrificium efficere; quia sacrificium à Sacerdote, tanquam ministro publico & mediatore inter Deum & populum, offerri debet: quomodo autem Sacerdos ab Ecclesiâ præcisus potest mediator esse inter Deum & populum? Id etenim non potest nisi consentiente populo: at populus non consentit ut Sacerdos præcisus id faciat.

Præterea, quomodo Sacerdos ab Ecclesiâ præcisus potest offerre ut minister Ecclesiæ & in personâ ipsius à quâ delegatur?

Resp. nego ant. dividi quippe non potest in actione consecrandi ratio Sacramenti & sacrificii: quòd si validum ac ratum est Sacramentum, validum quoque ac ratum est sacrificium; porro validum est Sacramentum, quod pendet à potestate Ordinis, quæ indelebilis est. Quod additur leve est, & ad summum probat illicitè offerri sacrificium à Sacerdote suspenso: neque enim ipse propriè ac nomine suo mediator est inter Deum & populum, sed tantùm ratione Christi immolati, & nomine ipsius.

Ad id quod additur, dico certum esse Sacerdotem ab Ecclesiâ suspensum non posse sacrificium offerre in personâ Ecclesiæ, nisi ex commissione illius; ergo si ab Ecclesiâ præcisus est, non censetur habere commissionem Ecclesiæ. Ubi observa, officium Missæ constare partim ex substantiâ sacrificii, cujus valida consecratio pendet ex potestate Ordinis, partim ex orationibus & ceremoniis; unde licet totum fiat à Sacerdote, ut à publico ministro, non tamen eodem modo: nam in substantiâ sacrificii gerit personam Christi, in aliis personam Ecclesiæ; igitur Ecclesia non potest illum privare potestate quam habet ex commissione Christi: potest tamen privare potestate quam habet ex commissione quam ipsa dedit, quod fit per censuras ecclesiasticas. Unde S. Thomas ait orationes ejus qui est ab Ecclesiâ separatus, efficaciam non habere. Q. 82. art. 7. ad 3.

Dico 3°. Ecclesiam, seu Fideles qui sunt in Ecclesiâ, etiam suo modo sacrificium offerre. In ipsâ veteri Lege populus fidelis sacrificium offerre dice-

batur, ut Exodi 5. v. 1. *Hæc dicit Dominus Deus Israël: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi in deserto.* Numer. 26. v. 3. *Hæc sunt sacrificia quæ offerre debetis.* Idem patet exemplo Saülis, Davidis, Salomonis, & aliorum qui leguntur obtulisse, non quidem per se, sed per Sacerdotem, sicut explicat S. Augustinus in Libro quæstionum T. 3. part. 1. veteris Testamenti q. 46. Quin & in Missâ aper- Append. p. tum est nomine etiam populi sacrificium Deo per 59. G. Sacerdotem offerri: stans enim Sacerdos ad altare, ait: *Orate fratres, ut meum ac vestrum sacrificium acceptabile fiat.* tùm ad Deum conversus addit: *Memento Domine famulorum tuorum....pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium....* Et infra, *Hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed & cunctæ familiæ tuæ.* Et certè, cùm sacrificium ex naturâ suâ sit cultus publicus & solemnis totius populi, nomine totius populi offertur Deo per Sacerdotem: quod enim specialiter agitur ministerio Sacerdotum, hoc generatim agitur ex voto Fidelium, ait Innocentius III. L. 3. cap. 6. *De sacrificio Missæ.*

Quæres quo sensu populus dicatur offerre sacrificium. Ratio dubitandi est, quia nullo modo populus videtur ad sacrificium conferre: vel enim concurrit actu interno, per internam pietatem ac devotionem; vel externo, per externam oblationem. Posterius falsum est; prius verò non sufficit, quia sacrificium est oblatio externa & visibilis; ergo solo affectu interno perfici non potest.

Resp. 1°. in veteri Testamento populum duplici sensu dictum fuisse sacrificium obtulisse: primò, quia offerebat materiam sacrificii, ut oves, capras, turtures &c. secundò, quia Sacerdos nomine illius,

ticto. 1°. jure naturali, quia sacrificium propriè dictum Deo lege naturali debitum est, ad recognoscendum supremum ejus in res omnes dominium, ad gratiarum actiones ei pro acceptis tot beneficiis reddendas, & ad nova in dies, quibus indigemus, impetranda. Inde est quòd in omni statu naturæ semper oblatum fuerit ab iis omnibus quibus à naturâ ipsâ inditus est supremi alicujus numinis sensus: atqui nullum aliud est in Religione christianâ sacrificium, quàm sacrificium Missæ incruentum, quod in memoriam cruenti sacrificii crucis offertur. 2°. jure ac præcepto divino: quod enim natura ipsa suggerit, tanquam necessarium ac debitum Deo obsequium, hoc ipsum & jus divinum imperat; quam naturalem sacrificii offerendi legem, Christus Dominus determinavit ad unicum Missæ sacrificium. 3°. jure ac præcepto ecclesiastico, quo cautum est ut singulis diebus Dominicis ac festivis, Fideles Missæ sacrificio interessent. *Missas die Dominico*, ait Conc. Agathense anni 506. Can. 47. *à sæcularibus totas teneri speciali ordinatione præcipimus: ita ut ante benedictionem Sacerdotis egredi* T. 4. Conc. p. 1391. *populus non præsumat. Qui si fecerint, ab Episcopo publicè confundantur.* Jamdiu lex illa & consuetudo in Ecclesiâ invaluit, de quâ S. Justinus Apol. 2. *Solis, qui dicitur, die*, ait, *omnium qui in oppido* Pag. 98. D. *vel ruri degunt, in eundem locum conventus fit..... precibus peractis panis offertur, & vinum, & aqua.* En materia sacrificii. *Et Præpositus itidem, quantùm pro virili suâ potest, preces & gratiarum actiones fundit, & populus faustè acclamat dicens.* Amen. Lex verò illa tam gravis est, ut sub pœnâ peccati mortalis obliget; unde excommunicatione plectuntur à Concilio Agathensi mox citato, qui huic of-

est,non au
populus an
Notabilis a
ea quæ est a
quæ ab Of
mè quæ est
que Sacerd
Quæres
do Sacro fa
ab alio Sac
Resp. non
runt repressi
1657. tùm
siensis an. 1
demum Cle
1700. ubi
præcepto Ec
partes, imò
audit. Hæc
scandalosa,
sensui repugn

Nov. Mém. du Clergé, p. 731. n. 73.

ac separatæ unam & eandem Liturgiam nequidem moraliter constituunt.

Quæres 3°. quibus de causis à peccato excusantur, qui Missæ non intersunt.

Resp. 1°. ex impotentiâ, etiam morali, cùm vix fieri potest ut copia detur conferendi se ad Ecclesiam; aut saltem cùm id fieri non potest sine aliquo gravi detrimento, de quo judicabit prudens & cautus Sacerdos in tribunali Pœnitentiæ. 2°. ex charitatis exercitio: v. g. si quis in carcere detentis sublevandis, instruendis ita diu immoretur zelo suo abreptus, ut effluat tempus sacrificio celebrando destinatum: pariter si quis ægrotanti opem ac ministerium ita impendat, ut sine illius periculo discedere non possit. 3°. à debito audiendi Missam lex officii exolvendi liberat: v.g. si miles, quo tempore sacrificium celebratur, excubias agat, aut movere castra statim teneatur; si pastor ovium solus fuerit, nec alteri curam gregis committere possit: quo casu Parochi monere debent *patres familias, ut filios & famulos quos in bestiis pascendis occupant, saltem diebus festis Missæ jubeant interesse.* Verba sunt prioris Conc. Mediolanensis sub sancto Carolo. In eodem Concilio, propter consuetudinem quæ in aliquibus Italiæ locis obtinuerat, sic statutum legimus, *Viduæ ob maritorum mortem ad summum ne mense amplius sint sine Missæ auditione: quâ in re nulla valeat excusatio cujusvis consuetudinis, quam irritam decernimus; eas item Episcopi, etiam censuris ecclesiasticis, id facere cogant.*

T. 15. Conc. p. 261. C.

Ibid.

Quæres 4°. an teneantur Fideles Missæ, quæ Parochialis dicitur, singulis Dominicis interesse.

De Missâ Parochiali.

Missa Parochialis dicitur, quæ ab unoquoque Pastore singulis Dominicis diebus in suâ Parochiâ,

que ad sæculum decimum quartum, cùm Regulares nonnulli communem usum intervertere tentarunt, obtentu privilegiorum, quæ à Summis Pontificibus impetrasse se jactabant. Parochi ex adversâ parte hujusmodi Regularibus litem Avenione intentarunt apud Innocentium VI. anno 1357. Parochorum causam agente Richardo Archiepiscopo Armachano: sed morte præoccupatus, litis definitio in suspenso mansit usque ad Sixtum IV. S. Pontificem ex Ordine Minorum assumptum, qui auditis quærimoniis Episcoporum Germaniæ, ac quorumdam Principum, nempe Palatini Rheni, & Ducis Bavariæ, contra nonnullos Mendicantes, qui populum ab Ecclesiâ parochiali retrahebant, anno 1478. in Extravagante *Vices illius. De treugâ & pace.* sic statuit. *Fratres mendicantes non prædicent populos parochianos non teneri audire Missam in eorum Parochiis diebus festis & Dominicis, cùm jure sit cautum illis diebus parochianos teneri audire Missam in eorum parochiali Ecclesiâ, nisi forsan ex honestâ causâ ab Ecclesiâ ipsâ se absentent..... non obstantibus Constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac privilegiis eisdem Fratribus in genere vel in specie concessis, cæterisque contrariis quibuscumque.* Videtur his verbis Sixtus IV. revocare privilegia quibus Mendicantes nitebantur, nempe Benedicti XI. Bonifacii VIII. Gregorii IX. & Clementis V. Extrava. p. 220.

Vim hujusce Decreti eludere ac infirmare nonnulli tentant, ex istâ clausulâ, *nisi forsan ex honestâ causâ ab Ecclesiâ ipsâ se absentent.* Quasi privatus quilibet de illâ honestâ causâ ex proprio suo affectu judicare deberet. Honesta illa causa non ea profectò est quam tunc temporis obtendebant Re-

gulares, nempe quia in ec
verenter peragebantur, c
habebantur, quibus ad pie
lus &c. Hæc profectò no
nihilominus pronuntiat *ju*
ſtis ac Dominicis parochian
in ſuâ parochiali Eccleſiâ
cantibus contrarium prædi
Ex honeſtâ certè causâ e
ſæ Parochiali intereſſe, ut
ea eſt quam exponit Con
T. 4. *Conc.* p. 1386. 506. Can. 21. *Si quis*, i
in quibus legitimus eſt or
oratorium in agro habere vo
tibus, ut ibi Miſſas teneat
miliæ, juſtâ ordinatione pe
Veterem hanc diſciplin
ac probavit Conc. Trid.
T 14. *Conc.* p. 837. C. *De obſervandis & evitand*
Moneant etiam (Epiſcopi
frequenter ad ſuas Parochia
cis, & majoribus feſtis acce
ter renuentes, cenſuris ec
nis, quæ illorum arbitri
Ib. p. 883 D. ceant. Et Seſſ. 24. de r
Epiſcopus populum diligent
Parochiæ ſuæ intereſſe, ubi
ad audiendum verbum De
Miſſarum ſolemnia populo
res, ſicut præſcribit idem
Ib. p. 855. A. 8. *Ut frequenter*, inquit,
tionem vel per ſe, vel per al
leguntur, aliquid exponant
ctiſſimi hujus ſacrificii myſte
diebus præſertim Dominicis

In isto Concilii textu observa 1°. verbum *teneri* non simplex hîc consilium significare, sed verum ac strictum præceptum. 2°. adverbium istud *commodè*, non laxiori sensu intelligendum esse, quasi molle suum commodum consulere quisque posset, ut ab officio assistendi Missæ Parochiali sese dispenset: absit, non ita est; adverbium enim istud *commodè*, non excludit debitam ex præcepto obligationem, sed tantùm innuit, non obligare istud præceptum cùm obstat vel ægritudo corporis, vel tàm longè distat Ecclesia, ut sine notabili detrimento adiri non possit, vel urget aliquod gravissimi momenti negotium, aut ex charitate proximo impendendum est auxilium planè ipsi necessarium.

In executionem Decreti Concilii Tridentini multæ in Galliis celebratæ fuêre Synodi Provinciales, plerumque à SS. Pontificibus approbatæ: anno 1584. Bituricensis à Sixto V. anno 1583. Turonensis, Burdigalensis & Remensis à Gregorio XIII. 1581. Rothomagensis; 1590. Tolosana, in quibus præ cæteris ac velut præcipuum disciplinæ caput commendatur præsentia Missæ Parochiali.

Cùm nonnulli anno 1654. Statutum illustrissimi Episcopi Andegavensis de audiendâ Missâ Parochiali, durè ac inverecundè vellicassent, Episcopi Gallicani in Comitiis generalibus Parisiis congregati anno 1655. declararunt, *Fideles festis diebus ac Dominicis, aut saltem ex tribus Dominicis alterâ, jure teneri sistere se præsentes Parochiali Missæ, & ad ejus legis observationem, adhibitis etiam Ecclesiæ Censuris, ab Episcopis compelli posse. Nusquam Tridentinam Synodum populum fide-*

delinquentes aliquibus pœnis, aut ecclesiasticis cen- Propositio
suris mulctare possunt. 5. ex præ-
3. *Plebs, virtute Concilii Tridentini cogi non* cedenti-
potest censuris & pœnis ecclesiasticis, ut eat ad suam bus. Pag.
Parochiam diebus Dominicis ad audiendam Mis- 412. du
sam (Parochialem scilicet.) Tres illas propositio- Procès ver-
nes sic perstringit Censura Cleri Gallicani. *Harum* bal.
propositionum doctrina, inquit, *falsa est, temeraria, scandalosa, jam à Clero Gallicano graviter condem-* Ann. 1625.
nata, sacris Canonibus, Concilio Tridentino & A- 1635. 1645.
postolica Traditioni contraria, dicente Apostolo, 1655. 1656.
Non deserentes collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam.

De illâ Missæ Parochiali assistendi lege, ac rationibus quibus innititur, hæc habet Hugo Pariensis in Statutis anni 1326. *Quidam*, inquit, *per contemptum, alii per negligentiam, nonnulli per incuriam, vel occupationem rerum sæcularium ad Ecclesias suas Parochiales, maximè diebus Dominicis & festis solemnibus venire non curant, non attendentes, quòd per sacras tam Scripturæ, quàm Juris sanctiones, fideles tenentur populi convenire, orationes & oblationes fundere & offerre, mandata Christi audire. Hinc monitiones, & excommunicationes, denuntiationes, inhibitiones, & alia ignorantur, negliguntur, & crescit in indevotione populus, pullulant hæreses, infinita animarum pericula generantur, & scandala publica fiunt.*

In Statutis pariter Synodalibus Ecclesiæ Rothomagensis eodem sæculo hæc leguntur. *Inquirat spiritualiter confessarius à pœnitentibus parochianis, si venerint diebus Dominicis & festivis ad suam matrem Ecclesiam Parochialem, cùm ad hoc teneantur, tam de jure divino, quàm humano, tam naturali, quàm positivo.*

declarasse, fidem habendam non esse ejusmodi Cardinalium Declarationibus, quæ nullum præ se ferunt authenticum veritatis & auctoritatis characterem, qualis profectò illa est quæ hîc laudatur. An, quæso, verisimile est, voluisse Cardinales ab expressâ Concilii Tridentini sententiâ circa obligationem quæ fideli populo incumbit assistendi Missæ Parochiali, discedere?

II°. Esto vera sit illa Declaratio: at causa propter quam lata est, rei nostræ præsenti minimè nocet. Scilicet Episcopus Calaritanus Concilio Tridentino innixus subditos generatim cogebat, sub pœnâ excommunicationis ipso facto incurrendæ, interesse Missæ Parochiali, quæ certè agendi ratio dura & indiscreta meritò visa est. *Quamvis enim*, ait Conc. Trid. Sess. 25. de reform. cap. 3. *excommunicationis gladius nervus sit ecclesiasticæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos valde salutaris, sobriè tamen magnâque circumspectione exercendus est: cùm experientia doceat, si temerè, aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quàm formidari, & perniciem potius parere quàm salutem.* Itaque non negat prædicta Declaratio, esse penes Episcopos excommunicationis pœnâ animadvertere in eos qui contumaciter renuunt adesse Missæ Parochiali, sed hoc unum dumtaxat vult, pœnam illam ad totam communitatem aut ad omnes Parochianos simul extendi non debere; quod non obscurè significant dicti Cardinales in Epistolâ ad dictum Episcopum Calaritanum. *Cùm*, inquiunt, *omne exhortationis & admonitionis genus ut Parochias frequentent, vehementiùs adhibuerit Amplitudo tua, Reverendissime, ejusdem etiam prudentiæ & pietatis erit illud anathematis reme-*

T. 14. Conc. p. 906.

dium, nonnisi ex gravi causâ adhibere.

2. ex privilegiis Regularium, sive ante, sive post Conc. Trid.

Dices 2°. Multis SS. Pontificum privilegiis, tùm ante tùm post Concilium Tridentinum, in gratiam Regularium indultis, concessum est ut Fideles securâ conscientiâ possint apud ipsos & Missam, & verbum Dei audire.

Ante Concilium Tridentinum Gregorius IX. anno 1227. Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, cæterisque animarum Rectoribus injunxit, ut Fratres Prædicatores ad prædicandum verbum Dei admitterent. *Populos*, inquit, *sibi commissos ex ore ipsorum verbi Dei semen devotè suscipiant, sedulò admonentes pro nostrâ & Apostolicæ Sedis reverentiâ.*

Bonifacius VIII. circa annum 1295. eandem potestatem annuntiandi Christi Evangelium confirmavit. *Liberè*, inquit, *valeant Clero & populo prædicare ac proponere verbum Dei, horâ illâ duntaxat exceptâ in quâ locorum Prælati prædicare voluerint.*

Circa tempora Concilii Tridentini quod inchoatum fuit anno 1545. Leo X. in Constitutione quæ incipit, *Intelleximus*. datâ Romæ an. 1517. sic loquitur. *Intelleximus quosdam in dubium revocare, & proinde timoratis conscientiis scrupulum injicere, si Christi Fideles, qui Dominicis & festis diebus extra Ecclesias suas Parochiales Missas audiunt in Ecclesiis Fratrum Ordinum Mendicantium, Ecclesiæ præcepto de audiendâ Missâ satisfaciant. Nos igitur ambiguitatem hujusmodi tollere volentes, ut cum sinceriori conscientiâ Fideles quique Deo Creatori serviant, auctoritate Apostolicâ notum facimus, omnes Christi Fideles utriusque sexûs, qui, non contempto proprio Sacerdote parochia-*

ti, in Ecclesiis Fratrum Ordinum Mendicantium, Dominicis ac festis diebus, Missas audiunt, satisfacere præcepto Ecclesiæ de Missâ audiendâ, nec aliquam labem peccati incurrere.

Paulus III. in gratiam Societatis Jesu Bullam edidit quæ incipit, *Licet debitum.* in quâ sic loquitur: *Qui verbi Dei concionibus Fratrum Societatis Jesu interfuerint diebus hujusmodi; Missas, & alia divina officia audire, & Sacramenta ecclesiastica ibidem recipere, liberè & licitè valeant, nec ad id, ad proprias Parochiales Ecclesias accedere teneantur.*

Post Concilium Tridentinum Pius V. ex Ordine Prædicatorum assumptus, & non ita pridem à Clemente XI. inter Sanctos relatus, in Bullâ cujus initium est, *Etsi Mendicantium.* datâ anno 1567. ait: *Volumus, ut Christi Fideles audiendo Missas in Ecclesiâ Fratrum hujusmodi diebus, præcepto Ecclesiæ satisfecisse censeantur.*

Clemens VIII. in Rescripto dato anno 1592. quod incipit, *Significatum nobis fuit.* sic statuit: *Præsenti nostro Decreto sancimus sæcularibus universis, liberè Missas diebus Dominicis, & aliis majoribus festis audire in Ecclesiâ tam Fratrum Prædicatorum, quàm aliorum Mendicantium, nec non etiam Societatis Jesu, licitè posse, dummodo in contemptum Parochialium Ecclesiarum non faciant.*

Resp. 1°. privilegia Regularium circa rem præsentem, quæ præcedunt Constitutionem Sixti IV. anni 1478. ab illo Pontifice revocata & rescissa fuisse per istam clausulam, *non obstantibus Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, & privilegiis eisdem Fratribus in genere vel in specie concessis, cæterisque contrariis quibuscunque.* Cætera,

corum Ordinariis proponuntur, ut non solùm ea ipsa, sed quacumque alia huc pertinere visa fuerint, ipsi pro datâ sibi à sanctâ Synodo potestate...prohibeant, mandent, corrigant, statuant, atque ad ea inviolatè servanda censuris ecclesiasticis aliisque pœnis quæ eorum arbitrio constituentur, fidelem populum compellant, non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus, & consuetudinibus quibuscumque.

Resp. 4°. ad Bullam Pii V. *Etsi Mendicantium.* quam de Missâ Parochiali intelligendam esse non diffitemur, 1°. à Gregorio Papâ XIII. revocatam illam fuisse per Bullam quæ incipit, *In tantâ rerum & negotiorum mole.* anno 1573. Ibi statuit Gregorius, nullam haberi debere rationem concessionum aut declarationum quæ Constitutione, *Etsi Mendicantium.* continentur, quæ pugnant cum Tridentino Concilio. *Quin etiam*, inquit, *tollimus & abrogamus omnia irritantia & alia decreta, nec non prohibitiones, declarationes, mandata, & quæcumque alia ipsis Litteris & Constitutionibus opposita....quibuscumque illa sint concepta formulis, declarationibus, aliisque efficacissimis inviolabilibusque clausulis.* 2°. ipsemet Pius V. Constitutione, *Romani Pontificis.* datâ anno 1571. censetur revocasse quod circa Missam Parochialem permiserat in Constitutione, *Etsi Mendicantium.* quemadmodum & revocavit quod dixerat, decretum scilicet Concilii Tridentini de obtinendâ Ordinarii approbatione pro audiendis Fidelium confessionibus, ad Ordines Mendicantium non pertinere. *Declaramus*, ait S. Pontifex, *dictâ Constitutione*, Romani Pontificis. *decretum Concilii Tridentini de approbatione Regularium audiendis confessionibus sæcularium præpositorum ab Episcopis faciendâ, observari debere, etiam*

corum Ordinariis proponuntur, ut non solùm ea ipsa, sed quæcumque alia huc pertinere visa fuerint, ipsi pro datâ sibi à sanctâ Synodo potestate...prohibeant, mandent, corrigant, statuant, atque ad ea inviolatè servanda censuris ecclesiasticis aliisque pœnis quæ eorum arbitrio constituentur, fidelem populum compellant, non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus, & consuetudinibus quibuscumque.

Resp. 4°. ad Bullam Pii V. *Etsi Mendicantium.* quam de Missâ Parochiali intelligendam esse non diffitemur, 1°. à Gregorio Papâ XIII. revocatam illam fuisse per Bullam quæ incipit, *In tantâ rerum & negotiorum mole.* anno 1573. Ibi statuit Gregorius, nullam haberi debere rationem concessionum aut declarationum quæ Constitutione, *Etsi Mendicantium.* continentur, quæ pugnant cum Tridentino Concilio. *Quin etiam*, inquit, *tollimus & abrogamus omnia irritantia & alia decreta, nec non prohibitiones, declarationes, mandata, & quæcumque alia ipsis Litteris & Constitutionibus opposita....quibuscumque illa sint concepta formulis, declarationibus, aliisque efficacissimis inviolabilibusque clausulis.* 2°. ipsemet Pius V. Constitutione, *Romani Pontificis.* datâ anno 1571. censetur revocasse quod circa Missam Parochialem permiserat in Constitutione, *Etsi Mendicantium.* quemadmodum & revocavit quod dixerat, decretum scilicet Concilii Tridentini de obtinendâ Ordinarii approbatione pro audiendis Fidelium confessionibus, ad Ordines Mendicantium non pertinere. *Declaramus*, ait S. Pontifex, *dictâ Constitutione*, Romani Pontificis. *decretum Concilii Tridentini de approbatione Regularium audiendis confessionibus sæcularium præpositorum ab Episcopis faciendâ, observari debere, etiam*

stionibus & censurarum ecclesiasticarum comminationibus perterrendo, Christi fideles avertere, ne festis diebus ad Ecclesias fratrum Ordinis Mendicantium, atque Collegii Societatis Jesu pro Missis audiendis accedere; affirmantes ipsis tam de jure quàm de consuetudine prohibitum esse, in aliis quàm Parochialibus Ecclesiis Missam diebus festis audire. At falsa hæc erat suppositio: neque enim Belgarum Pastores unquam negarunt, simpliciter & absolutè generali præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro diebus Dominicis ac festis, satisfieri cùm auditur apud Regulares; sed de hoc uno conquerebantur, quòd Breve Clementis extenderent ad Missam etiam Parochialem, contra expressam dicti Pontificis mentem ac sententiam: in eo enim ipso Brevi sic loquitur, *Ipsis verò privilegiatis, eâdem auctoritate præcipimus, ut in concionibus & catechesibus populum ipsum, tùm ad reverentiam Parochorum, tùm ad eorum Missas, præsertim Dominicis & festis diebus audiendas, tùm ad decimas, resque alias Ecclesiis debitas solvendas frequenter moneant, & adhortentur.* Ita Clemens VIII.

Inde est, quòd post dicti Brevis in Belgio promulgationem, Episcopi sedulò curaverint, ut Fideles debitum assistendi Missæ Parochiali religiosè adimplerent. *Insuper*, ait Archiepiscopus Cameracensis in Mandato quod tulit anno 1594. *expressissimè ac seriò, verbi Dei in Diœcesi nostrâ prædicatoribus inhibemus, prædicare aut docere ad id* (Missam Parochialem) *populum non teneri, neque obligari, cùm de jure & per dictam consuetudinem immemorialem ac decreta Synodalia ad id notoriè & indubitatè teneantur sub pœnâ suspensionis officii prædicationis, atque aliis quas discretioni nostræ reservamus.*

visset; quod ut non decernat, propter incommoda & scandala quæ inde nasci possunt, consulit sanctus Doctor. *Si tamen*, inquit, *Diœcesanus hoc præciperet, scilicet audiri in propriâ Parochiâ; obediendum esset: malè tamen faciunt Episcopi in tollendo pias consuetudines cum scandalo populorum.* quod confirmat exemplo S. Gregorii, qui Presbyteris Calaritanis permisit recens baptisatos, ut solebant, inungere, ne fortè si recusasset, scandalum ortum fuisset, ob eam quæ apud ipsos invaluerat, consuetudinem.

Resp. 1°. nostri non esse definire, an qui Missæ Parochiali non intersunt, rei sint peccati mortalis, & absolutione sacramentali privandi, si non resipuerint; tot enim sunt causæ legitimæ quibus excusari possunt, & quas Concilium Tridentinum generatim expressit per adverbium *commodè*, ut certò ac generatim à nobis definiri non possit, quibus in casibus, secluso Parochi & Parochiæ contemptu, peccent lethaliter qui Parochias suas non frequentant. Prudentis est Sacerdotis qui confessiones excipit, id dijudicare, & aptum remedium iis adhibere, qui hujus negligentiæ rei sunt. Expendant illi, si contrarius usus, tacentibus Pastoribus, inductus fuerit: si enim abusus fuerit, aliter gerere se debent; *consuetudo enim sine veritate*, aiebat olim S. Cyprianus, *vetustas erroris est.* Legem publicam hîc exposuimus, quæ nullo publico decreto infirmata aut revocata, quod sciamus, huc usque fuerit: legi autem standum & obtemperandum esse à Diœcesanis, si ab aliquo privato Episcopo expressè lata fuerit, vel ipse pronuntiat S. Antoninus; & quamquam in partem alteram inclinare S. Doctor videatur, duo tamen supponit. 1°. nullum esse Pa-

Epist. 174. *p.* 131.

rochi vel Parochialis Ecclesiæ contemptum. 2°. usum contrarium invaluisse: his duobus sepositis, publicam legem vigere ac observandam esse non negat.

Nullam verò esse contrariam in Galliis legem aut usum approbatum, declarant vel ipsi Præsules Gallicani inComitiis generalibus: *In Galliis*, inquiunt, *nec est, nec esse potest consuetudo contraria.* Quapropter cùm anno 1640. quidam Religiosus delatus fuisset ad Archiepiscopum Rothomagensem, quasi publicâ in concione docuisset Fideles diebus Dominicis & festis non teneri Missæ Parochiali adesse; ille factum negavit: tùm domûs cui adscriptus erat Superior palam conquestus est de iniquâ in sui Ordinis concionatorem accusatione; & ut suam in Canones reverentiam & observantiam publicè testaretur, Illustrissimo Archiepiscopo schedulam suo chyrographo munitam porrexit, quâ impactam sodali suo calumniam propulsat, & suam de Missâ Parochiali sententiam his verbis gallicè aperuit, *Il n'est pas permis de détourner les Fidelles d'assister à leur Messe de Paroisse; mais il est du devoir des Religieux de les y porter, comme y étant obligés nommément par le saint Concile de Trente.* Hoc est, Non licet avocare Fideles à Missâ Parochiali; sed officii est Regularium, jubente Concilio Tridentino, eos ad hoc debitum implendum adhortari & excitare..

Parum urget quod opponitur ex multitudine populi, cui continendæ vix capaces esse possunt ac pares nonnullæ Parochiales Ecclesiæ. 1°. quia in hujuscemodi Ecclesiis, non una, sed plures diversis horis pro commodo populi celebrantur Missæ Parochiales. 2°. quia cùm ex tribus hebdomadis, unâ tantùm teneantur Missæ Parochiali adesse, verisi-

Dico 2°. excommunicatos publicos ac nominatim declaratos qui ab omnibus vitandi sunt, ad Missam cæteraque Ecclesiæ Sacramenta non esse admittendos. Id fert vel ipsa excommunicationis idea, quæ est privatio communionis seu societatis cum Fidelibus. Si verò excommunicatus quis reverâ foret, sed non publicè noc nominatim per Judicis sententiam, ex decreto Conc. Constantiensis ac Basileensis tolerandi forent, ac posset Sacerdos coram ipsis Sacra operari.

Dico 3°. nullum peccatorem publicè non excommunicatum à sacrificio Missæ arcendum esse, quibuscumque tandem ille criminibus oneratus sit. Novum quidem ille peccatum habet, si obfirmatâ in malo voluntate, & cum actuali affectu peccati, sine debitâ reverentiâ, sine ullo de peccatis dolore, vel saltem aliquo desiderio resipiscentiæ ac divinæ gratiæ obtinendæ, mysteriis nostris interfuerit.

I°. nullum pecatorem non excommunicatum à Sacrificio arcendum esse, certissimum est: tùm quia urget certis diebus de audiendo Sacro Ecclesiæ mandatum: tùm quia sacrificium excellentissimum est Religionis officium, ex quo tùm Sacerdos offerens, tùm peccatores homines, pro quibus offertur, magna ad salutem subsidia reportare possunt, si cum debitâ animi præparatione ad illud accesserint.

II°. debitas requiri ad sacrificium Missæ reverenter & cum fructu audiendum conditiones seu dispositiones, constat 1°. ex Conc. Trid. Sess. 22. cap. 2. ubi ait, *sacrificium illud verè propitiatorium esse; per ipsumque fieri, ut, si cum vero corde & rectâ fide, cum metu & reverentiâ, contriti ac pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.* T. 14. Conc. p. 853. C. D.

Hujus quippe oblatione pla
& donum pœnitentiæ conce
etiam ingentia dimittit. C
III. tit. *De his quæ spect*
T. 15. Conc. sic docet. *Cùm audienda*
p. 389. E. *docet parochus, eum sæpe*
colligens, si sibi alicujus
est, summo ex eo dolore aff
niam petat. Constat 2°. e
ficii quædam est tùm orati
tissimæ, tùm externæ satisf
illi irrogatâ, species: atqu
irrisionem vertitur oratio
quem orat ac placare vult
dere proponit; magis ille
quàm ad indulgentiam, D
vocat. Constat 3°. quia
tum audiendi Missam im
rum opus externum, sed 8
debet illud impleri, præci
externum, indirectè ver
de meritò Clerus Galli
1700. has duas propositio
Nov. Mem. du Clergé, T. 1 p 731. n. 74. & 75. *Eidem præcepto* (Sacrun
per reverentiam exterior
voluntariè in alienâ, imò
fixo. Secundam; *Præcepto*
fit per sacrilegam corporis
Doctrina his duabus propos
Censura, *temeraria est, sca*
tati, & sacrilegio favet, &
Ergo, inquiet aliquis,
qui obstinato ac præparat
est, non interesse Missæ sa

peccato abstinet: quemadmodum peccatori magis expedit tempore Paschatis ad sacram mensam non accedere, si ita sit affectus ut nonnisi indignè & cum conscientiâ peccati mortalis accedat.

Resp. absurdam esse ac temerariam hanc illationem, quasi Canonicus ab Horis canonicis abstinere deberet, eo quòd peccat si absque debitâ attentione iis intersit; quasi ab oratione Dominicâ recitandâ retrahendus ille foret, eo quòd, ut observat Bellarminus L. 2. de bonis operibus cap. 6. mendaciter ac velut mimicè petit ut fiat Dei voluntas, & nomen ejus sanctificetur, eo ipso tempore quo animo pervicaci ac rebelli divinæ voluntati reluctatur ac contradicit, suisque scandalis nomen Dei sanctum ac tremendum impiorum blasphemiæ exponit; quasi à sacris concionibus arcendi forent, qui animo dumtaxat curioso, non ad emendationem morum iis intersunt. Quàm rectiùs ac veriùs concluditur s' Ecclesiæ præceptum eo ipso modo impleri semper debere quem Ecclesia imperat, ac Deo humiliter supplicandum, ut eum animi affectum inspiret, qui necessarius est ad dignam præcepti observationem. Quando peccat qui præceptum Ecclesiæ indebitè exequitur, an idcirco incusandum præceptum, aut negligenda ejus observatio? absit; sed incusanda potius & castiganda perversitas ac malitia peccantis: non propter abusus rejicienda sunt optima præcepta, sed emendandi sunt ac tollendi abusus.

Ad exemplum communionis paschalis, à quâ satius est abstinere, quàm indignè ad eam accedere, dico disparem rationem esse. 1°. quia præceptum communionis paschalis non ita strictè huic tempori alligatum est, quin differri possit ac debeat ex judicio prudentis Sacerdotis: non ita est de præcepto

(locorum Ordinarii) *sanctum hoc sacrificium peragi, nisi priùs qui intersint, decenter composito corporis habitu, declaraverint se mente etiam ac devoto cordis affectu, non solùm corpore, adesse.*

S. Carolus in IV. Concilio Mediolanensi, titulo 10. *De iis quæ pertinent ad sanctum Missæ sacrificium.* hæc præcipit. *Cùm Sacerdos ad altare accesserit Missæ sacrificium facturus, clericus, qui tunc illi* T. 15. Conc. p. 475. E. *ministraturus est, ubi alius non sit qui tunc hoc officium præstare possit, circumspiciat modestè astantes; & si quempiam animadverterit marem vel feminam incomposito corporis habitu, aut alias contra præscriptas regulas Provincialibus nostris Conciliis, cum injuriâ vel irreverentiâ sanctissimi illius sacrificii interesse, moneat graviter ut opus erit: neque Sacerdos ante Missæ initium faciat, quàm omnes, qui adsunt, decenter composito corporis habitu declaraverint se mente etiam ac devoto cordis affectu, non solùm corpore adesse.* Et in altero Concilio Mediol. an. 1565. hæc jam edixerat sanctus Præsul titulo 5. *Fideles* Ib p. 262 C. *cùm Missæ intersunt, eodem vestitu sint, quo in publicum prodire solent; & ita se componant, ut corporis habitu animi religionem præse ferant:*

Concilium Turonense an. 1583. titulo 15. egregia nonnulla statuit à Laïcis circa Missæ sacrificium Ib. p. 1034. & divina Officia observanda. & seq.

I°. renovat obligationem audiendi Missam Parochialem, atque pœnis canonicis eos plectandos decernit, *qui per tres dies Dominicos continuè sequentes, nisi legitimo impedimento retineantur, ab illâ abfuerint.*

II°. statuit *Laïcis, dum divina peraguntur officia, non licere Chorum, præcipuè Cathedralium Ecclesiarum, ingredi, & inter Ecclesiasticos sedere: multò*

minùs dum Sacerdos sacris operatur, altaris ambitum cancellosve ingredi, aut aliis altaribus minimè septis, & ambitis, harere.

III°. mulieres *ab ingressu dicti Chori, non tantùm Cathedralium, sed etiam Collegiatarum, Monasteriorum, & aliarum quarumcumque Ecclesiarum arcendas esse.*

IV°. *cùm nos doceat Apostolus, mulierem non velato capite orantem, deturpare caput suum, nec minùs esse turpe, non velari quàm tonderi aut decalvari, minimèque eam deceat tortos habere crines, & pectus suum nudare: non tantùm virgines, sed etiam mulieres, ne sui decoris & officii omnino oblita videantur, intortis crinibus, ac nisi velatis capitibus & pectore, potissimùm in Ecclesiâ, incedere prohibemus: indignum est enim mulieres christianas, quas decet cum verecundiâ & sobrietate ornatas, pietatem per opera bona profiteri, meretricio more intortis crinibus, nudatis capitibus & pectore, se velut nundinatitias populo exponere.*

V°. idem & viris prohibet. *Cùm mollis*, inquit, *corporis cultus in feminâ christianâ damnandus sit, multò certè magis in viro, qui caput mulieris est, damnari debet. Ideoque ex Concilii generalis Constantinopolitani in Trullo habiti decreto, excommunicationi subjacere eos omnes definimus, qui capillos ad videntium detrimentum scitè excogitatis nexibus adornant & componunt, & infirmis animis escam eâ ratione objiciunt. Ne verò prohibitio nostra tùm viros, tùm mulieres lateat, hanc illis per Parochos in suis pronis, & Ecclesiastici in suis concionibus, etiam cum durâ & importunâ, si opus sit, increpatione, significari volumus & intimari.*

VI°. prohibet ne colloquia in atrio alicujus Ecclesiæ habeantur.

VII°. *ne in Ecclesiâ, potissimùm durantibus divinis officiis, deambulent, sub pœnâ excommunicationis, quam contra eos qui moniti non destiterint, per Ordinarios pronuntiari volumus & mandamus.*

VIII°. jubet *ut Sacerdotes Christi fideles moneant, quando ad Ecclesiam conveniunt, sine strepitu ac tumultu eam ingrediantur, in quâ etiam, quamdiu orationis causâ morantur, nequaquam inanes inter se habeant confabulationes: illo enim tempore, divis Chrysostomo & Ambrosio auctoribus, quo Missarum solemnia celebrantur, non solùm ab otiosis & inutilibus verbis, verùm etiam à perniciosis cogitationibus prorsus est abstinendum.*

II°. dispositiones ex parte animæ sunt. 1°. attentio; ne animus voluntariè aliò divagetur, sed ad tremendi sacrificii majestatem, virtutem, ac necessitatem seriò attendat. 2°. aliquis de peccatis dolor, ac emendationis spes ac desiderium: si enim, ut mox dictum fuit, quis obfirmato ad peccandum animo & cum actuali peccandi voluntate sine debitâ reverentiâ Missæ interesset, novo se implicaret peccato. *Sacrificium istud propitiatorium est*, ait Conc. Trid. jam citatum, Sess. 22. cap. 2. *& per ipsum fit, ut, si cum vero corde & rectâ fide, cum metu & reverentiâ contriti ac pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.* 3°. requiritur pia quædam voluntatis affectio seu devotio: patet ex verbis Concilii mox citatis. Necesse porro non est ut hæc pia affectio profluat ex charitate perfectâ, seu habituali ac sanctificante; aliàs soli justi ad audiendam Missam admittendi forent, & peccatores excludendi, quod ex dictis falsissimum est. Ad quid enim sacrificium Missæ? nisi ut peccatoribus, virtute hostiæ

Dispositiones ex parte animæ.

T. 14. Conc. p. 853. G.

quibus habitu adhuc adhæret, sacrificium offerre Deo non potest; illud enim offerre non potest nisi nomine Ecclesiæ, cujus membrum mortuum est, tametsi exteriùs non præcisum.

Resp. satis esse si Ecclesiæ nomine offeratur sacrificium in remissionem peccatorum.

Dices 3°. Concilium Tridentinum verbis citatis exigit ab iis qui Missam audiunt, *ut cum vero corde & rectâ fide, cum metu & reverentiâ, contriti ac pœnitentes ad Deum accedant*. Atqui hujusmodi homines verè justi sunt ac in statu gratiæ sanctificantis.

Resp. nego min. contritio enim illa & pœnitentia, de quâ Concilium Tridentinum, inchoata est dumtaxat, & ex charitate nondum perfectâ, sed initiali: unde ex sese hominem non sanctificat, sed ad sanctificationem præparat ac disponit.

An teneantur Sacerdotes offerre Missæ sacrificium, & possint honorarium aliquod pro illâ celebratione percipere.

Quæres igitur 1°. an Sacerdotes sacrificium Missæ offerre teneantur.

Resp. ut supra, eâdem lege Sacerdotes teneri offerre sacrificium, quâ tenentur Fideles ipsi interesse; hæc enim reciproca sunt: atqui ex mox dictis ac probatis tenentur Fideles sacrificio Missæ piè ac reverenter interesse. *Omnis Pontifex*, ait Apostolus Hebr. 5. v. 1. *ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis.* Non nascimur, sed fimus Sacerdotes; non nobis, sed populo. Et Lucæ 22. *Hoc facite in meam commemorationem.*

II. Tenentur Sacerdotes sacrificium offerre.

vel executio alicujus fundationis, vel ratio stipendii, aut promissionis : totidem enim illi legitimi sunt tituli, quibus Parochi aut alii Sacerdotes tenentur ad celebrandam Missam, à quâ non possunt sine quadam injustitiæ specie abstinere, fraudando intentionem vel fundatorum, vel eorum qui honorarium vel stipendium subministrarunt. Videtur hæc esse mens ac doctrina Concilii Tridentini Sess. 23. de reform. cap. 1. *Præcepto divino*, inquit, *mandatum est omnibus quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbique divini prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere &c.* T. 14. Conc. p. 864.

Quæres 2°. quoties Sacerdotes, quibus nulla commissa est animarum cura, celebrare per annum teneantur.

Resp. 1°. nullâ divinâ lege fixum ac determinatum esse numerum Missarum quas Sacerdos celebrare teneatur, aut prohibitum plures unâ die celebrare.

Resp. 2°. laudandos maximè ac commendandos inter Sacerdotes eos, qui quotidie eâ quâ par est animi pietate ac religione sacrificium offerunt; juge quippe ac perenne est nostrum altaris sacrificium. *Ideo nos Deus offerre vult munus ad altare frequenter & sine intermissione*, ait S. Irenæus L. 4. adversùs hæreses cap. 18. aliàs 35. *Episcopatûs nostri honor grandis & gloria est*, inquit S. Cyprianus Epistolâ 54. ad Cornelium, *pacem dedisse Martyribus, ut Sacerdotes qui sacrificia Dei quotidie celebramus, hostias Deo & victimas præparemus.* Apostoli quotidie circa domos frangebant panes; id est Eucharistiam offerebant & distribuebant. Edit. poster. p. 252. Pag. 77.

S. Bonaventura L. de præparatione ad Missam cap. 5. vult duo extrema hîc esse fugienda: primum, eorum qui tepidi sunt ac minùs ferventes; *Proba teipsum*, ait, *ex quantâ charitate, & fervo-*
T 7 p 68. *re accedis: non solùm enim mortalia vitanda sunt, sed etiam venialia peccata per negligentiam & otium multiplicata, & etiam per inconsiderationem, sive distractionem dissoluta vita, & mala consuetudinis, licet non occidant animam, tamen reddunt hominem tepidum, gravem, & obnubilatum, & indispositum, & ineptum ad celebrandum, nisi dicti pulveres & stipulæ venialium, per afflatum Spiritûs, & flammam charitatis consumantur..... Ideo cave ne nimis tepidus, & inordinatus accedas & inconsideratus; quia indignè sumis, si non accedis reverenter, circumspectè, & consideratè.* Alterum extremum eorum est, qui Sacrum facere omnino negligunt. *O*, exclamat S. Doctor, *quàm graves angustiæ me undique affligunt! Accedere indignè, horrendum est judicium: non accedere ex notabili negligentiâ vel contemptu, damnabilis est culpa.* Deinde S. Doctor exponit, quanta mala sequantur, aut saltem quantis bonis seipsum & alios privet, qui ex negligentiâ rarò celebrat. *Quantùm in ipso est*, inquit, *privat Trinitatem laude & gloriâ, Angelos lætitiâ, peccatores veniâ, justos subsidio & gratiâ, in Purgatorio existentes refrigerio, Ecclesiam Christi speciali beneficio, & seipsum medicinâ & remedio contra quotidiana peccata & infirmitates.* Ex lege porro contrariorum, qui quotidie, vel sæpius offerunt sacrificium, ea ipsi bona & commoda procurant, quibus Ecclesia ex non celebratione privatur.

Sanctus Antoninus 3. p. tit 13. c. 6. parag. 15.

Sacerdotes ad frequenter celebrandum adſtringit his momentis. 1°. à nobilitate & præſtantiâ Sacramenti, in quo Chriſtus ipſe realiter continetur. 2°. à ſuavitate & utilitate. *Quanta jucunditatis & dulcedinis eſt*, inquit, *tantæ rei Sacramentum verbo conficere, habere præ oculis, contractare manibus, ore ſumere, & aliis miniſtrare?* 3°. à benevolentiâ quam celebrans non indignè à ſponſo ſuo Chriſto & ſponsâ Eccleſiâ reportat. 4°. ex multiplici fructu quem à celebratione Miſſæ Fideles qui adſunt, reportant. 5°. ex officio ipſo Sacerdotum, qui cùm miniſtri ſint Eccleſiæ, ſacrificium pro populo tenentur offerre. 6°. ex periculo cui ſe objiciunt Sacerdotes, cùm rarò vel nunquam celebrant. *Periculum moræ*, inquit, *quia de facili irregularitas vel infirmitas, vel alius defectus, aut impedimentum poterit occurrere; ita quòd diu, aut fortè nunquam celebrare continget.* Ibidem ſapienter monet S. Doctor, cavendum eſſe *ne quis ex ſolâ conſuetudine exterioris operis moveatur ad celebrandum, non advertendo, an diſpoſitus vel minùs diſpoſitus ſit; an ex celebratione proficiat, vel tepeſcat, ſive an habeat cauſam rationabilem abſtinendi, vel non.*

At, inquies, nonnulli viri ſancti ſcientiâ & pietate ſpectatiſſimi raròaut ferè nunquam celebraſſe referuntur, non quidem ex negligentiâ vel contemptu, ſed ex reverentiâ & timore. Ita de S. Hieronymo & Vincentio Preſbyteris refert S. Epiphanius in Epiſtolâ ad Joannem Hieroſolymitanum, qui moleſtè ferebat ordinatum in ſuâ Diœceſi ab Epiphanio fuiſſe Paulinianum in Preſbyterum, violato jure Ordinarii. Facti ſui rationem reddens S. Epiphanius, duo inter cætera reſpondet: Objectio.

cerdotis, sive in offerendo, sive in baptisando exerceret. Rem nobis exponit S. Hieronymus in Epistolâ ad Pammachium. *Fac*, inquit, alloquens *T. 4. p. 333.* Joannem Hierosolymitanum, *à te ordinatum* (Paulinianum:) *idem ab eo audies, quod à me misello homine sanctæ memoriæ Episcopus Paulinus audivit. Num rogavi te ut ordinarer? Si sic presbyterium tribuis, ut Monachum nobis non auferas, tu videris de judicio tuo. Sin autem sub nomine Presbyteri tollis mihi, propter quod sæculum dereliqui, ego habeo quod semper habui: nullum dispendium in ordinatione passus es.....* Et paulò post. *Et certè*, pergit, *quinque Presbyteri erant in Monasterio, qui suo jure poterant baptisare, sed noluerunt quidquam contra stomachum tuum facere.* Igitur tametsi concludi possit S. Hieronymum in Monasterio degentem ex quadam œconomiâ, ne Joannem offenderet, ministerium Presbyteri non exercuisse, an sequitur extra Monasterium, nusquam eo officio defunctum illum fuisse, sive per triennium quo Romæ commoratus est; sive cùm Româ egressus, ad Orientem tendens, profectus est ad Gregorium Nazianzenum Constantinopolitanæ urbis Episcopum, sacrarum Litterarum sub tanto duce ac magistro ediscendarum studio; sive cùm variis peragratis regionibus operâ & colloquio Judæorum usus, hæbraïcæ, chaldaïcæ, syriacæ linguæ cum tanto labore ac summo reipublicæ Christianæ commodo notitiam sibi comparavit; sive cùm in desertis locis pœnitentiæ desiderio per quadriennium commoratus est, unde ad Monasterium Bethleemitanum tot votis desideratum tandem remeavit? Quamquam verò scripto traditum non habeamus, toto isto temporis intervallo S. Doctorem Sacris

operam dedisse, an idcirco negandum? Concludo igitur optimum quidem esse, ac votis omnibus exoptandum, eo charitatis fervore esse omnes Sacerdotes, ut quotidie tutâ conscientiâ celebrare valeant: verùm nullâ Ecclesiæ universalis lege ad id tenentur; ii præsertim qui nullam habent titulo Beneficii animarum curam.

Plures olim unâ die ab eodem Sacerdote Missæ celebratæ.
T 6. Conc. p. 1230.

Resp. 3°. plures olim unâ die Missas ab eodem Sacerdote celebratas fuisse. Ita Conc. Tolet. XII. anno 681. Can. 5. *Relatum est nobis*, inquit, *quosdam de Sacerdotibus non tot vicibus communionis sanctæ gratiam sumere, quot sacrificia in unâ die videntur Deo offerre.*

Creatus an. 795.
Bibliot. PP. T. 15. p. 191. A.

Leo III. referente Walafrido Strabone Lib. de rebus ecclesiasticis cap. 21. plures unâ die celebrabat Missas. *Fidelium*, inquit, *relatione virorum ad nostram usque pervenit notitiam, Leonem Papam (sicut ipse fatebatur) unâ die septies vel nonies Missarum solennia sæpius celebrasse: Bonifacium verò Archiepiscopum & Martyrem semel tantùm per diem Missam fecisse, qui & non longè ante nostra fuerunt tempora, & ambo tam scientiâ quàm gradu præcipui.* De istâ praxi ac sententiâ sic judicat Walafridus, *Unusquisque*, inquit, *in suo sensu abundet, dum fides concordet; ut nec sæpius offerentes æstiment Deum aliter non posse petitiones discernere; nec semel hostias per diem immolantes putent suæ fidei subtilitatem potius quàm superiorum devotionem divinis acceptam conspectibus.*

Bibliot. PP. T. 14. p. 99 G.

Amalarius Fortunatus (florebat anno 820.) L. 3. de ecclesiasticis Officiis cap. 38. asserit eâ nocte quæ præcedebat festivitatem S. Joannis Baptistæ celebrari solitam Missam, & alias duas eâdem die. *Quapropter*, inquit, *in exordio lucis diei*,

quasi in exordio nativitatis, sacrificium Deo offertur in honore ejus, ad laudem Creatoris qui illum dignatus est honorare ex utero matris. Ideo autem tres Missæ celebrantur in festivitate beati Joannis, quia tribus insignibus triumphis excellenter refulsit.

Consuetudinem illam plures unâ die celebrandi Missas testantur quotquot eam aut ad certum numerum restrinxerunt, aut penitus abrogarunt. Concilium Salegunstadiense an. 1022. Can. 5. *Decretum est*, inquit, *ut unusquisque Presbyter in die non amplius quàm tres Missas celebrare præsumat.* Ad calcem donationis Ethelvulphi Regis West-Saxoniæ in Angliâ hæc leguntur: *Placuit etiam Episcopis.....cum suis Abbatibus & servis Dei consilium inire, ut..... unusquisque Presbyter duas Missas, unam pro Rege Ethelvulpho, & aliam pro ducibus ejus huic dono consentientibus, pro mercede & refrigerio delictorum suorum... ..dicat. Salisberiensis Concilii tempore*, ait eruditus Thomassinus, *usu invaluerat ut multò plurimas uno & eodem die Missas celebrarent, unde nihil ulteriùs præcepêre hujus Concilii Patres, quàm ut ne plures tribus uno die celebrarentur. Postea ventum est, ne plures quàm duæ; & ne tot quidem dicerentur, nisi urgente necessitate. Non liceat Presbytero*, ait Concilium Londinense an. 1200. Can. 2. & 4. *bis in die celebrare, nisi necessitate urgente.*

T. 9. Conc. p. 846.

T. 8 Conc. p. 245. A.

T. 3. vet. & nov. discipl. p. 270. col. 2.

Tandem Alexander II. Decreto quod refert Gratianus *De consecratione*. dist. 1. cap. *Sufficit*. sic statuit. *Sufficit Sacerdoti Missam unam in die celebrare, quia Christus semel passus est, & totum mundum redemit. Non modica res est unam Missam facere, & valde felix est, qui unam digne celebrare potest. Quidam tamen pro defunctis unam faciunt, &*

Decr. Grat. p. 2493.

ut ii saltem diebus Dominicis & festis solemnibus; si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent.

Idem statuunt Concilium I. Mediol. sub S. Carolo. *Tridentini etiam Concilii auctoritatem secuti, præcipimus Sacerdotibus, cujuscumque gradûs, conditionis & dignitatis illi sint, ut Dominicis & reliquis festis diebus Missam celebrare non omittant.* *Acta Eccl. Mediol. par. 1. de freq. div. sacrif. oblat. p. 15.*

Conc. Remense an. 1583. *Sacerdotes*, inquit, *non tantùm diebus solemnibus, sed etiam Dominicis, sæpiusque, si fieri potest, sacrificent.* *T. 15. Conc. p. 893. n. 8.*

Conc. Provinciale Tolosanum an. 1590. de Presbyteris & Clericis cap. 4. n. 1. *Sacerdotes itaque omnes*, ait, *quocumque honore insigniti, aut quacumque in dignitate constituti tandem sint, Dominicis festisque diebus, nisi justo aliquo præpedimento avocati fuerint, Missæ sacrificium celebrent.* *Ib. p. 1387. B.*

Mitto infinita propemodum Conciliorum particularium Statuta, quibus certè evidens fit, mentem ac sententiam Ecclesiæ esse, ut Sacerdotes sacrificium Missæ frequenter, aut saltem diebus Dominicis ac festis, offerant ac celebrent.

Quæres, an Sacerdoti sine ministro Sacrum facere liceat.

Resp. interdum, vel tempore persecutionis, vel in Cœnobiis Missas, quas solitarias vocant, celebratas fuisse sine ministris: at mos ille abrogatus statim fuit, ac prohibitum ne Missa sine aliquo ministro celebraretur. *Tu*, inquiebat S. Laurentius Sixtum ad martyrium properantem alloquens, *nunquam sine ministro sacrificium offerre consueveras.* *Apud Amb. l. de off. c. 41.*

Nullus Presbyter, ait Conc. Moguntinum an. 813. Can. 43. *solus Missam cantare valet rectè. Quomodo enim dicet, Dominus vobiscum; vel, Sur-* *T. 7. Conc. p. 1251.*

necessitate, impellit charitas ut pro eo sacrificium offerat. 3°. ex voto, ut si quis voveat se pro aliquo celebraturum. 4°. ex simplici promissione, quæ minùs obligat quàm votum. 5°. ex justitiâ & pacto, quod dupliciter fieri potest. 1°. titulo Beneficii ad hoc instituti, v. g. parochialis, vel capellaniæ, vel alicujus alterius, simplicis, ut vocant, sacerdotii seu Beneficii, cui annexa est obligatio celebrandi Missam. 2°. ex peculiari stipendio seu honorario in hunc finem dato.

De stipendio seu honorario Missarum.

Quæres 1°. an licitè possit Sacerdos stipendium seu honorarium pro celebratione Missæ percipere.

Ratio dubitandi est, quòd obligatio ex justitiâ non potest oriri, nisi intercedat pactum vel conventus: sed omnis hujusmodi pactio in rebus sacris reprobanda est, quæ veram redolet simoniam, in quâ spirituale pro temporali datur. *Imprimis quod ad avaritiam pertinet*, ait Conc. Trid. Sess. 22. Decreto *De observandis* &c. *cujusve generis mercedum conditiones, pacta, & quidquid pro Missis novis celebrandis datur. Nec non importunas atque illiberales eleemosynarum exactiones potius, quàm postulationes, aliaque hujusmodi quæ à simoniacâ labe, vel certè à turpi quæstu non longè absunt, omnino prohibeant* (Episcopi.) T.14.Conc. p.256.D.

Resp. 1°. Sacerdotes posse licitè stipendium seu honorarium ex celebratione Missarum percipere. Hæc est Ecclesiæ consuetudo ac praxis, & quidem justa; *Dignus enim est operarius mercede suâ.* Lucæ 10. v. 7. Et 1. Corinth. 9. v. 13. *Nescitis quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt; & qui altari deserviunt, cum altari participant.*

di plures Missas. Ratio dubitandi hæc est, quia Conc. Trid. Sess. 25. cap. 4. de reform. permittit Episcopis Missas, pro quibus celebrandis tenuiores eleemosynæ à testatoribus sunt assignatæ, ad minorem numerum reducere.

Resp. ad primum, stipendium illud justum ac congruum æstimari debere, quod vel usu recepto, vel judicio Episcopi determinatum est; neque penes privatos Sacerdotes esse illud pro arbitrio suo, ne dicam cupiditate, figere ac determinare.

Resp. ad secundum, id minimè licere: neque favet quod ex Conc. Trid. opponitur; potest quippe Episcopus, quod non potest privatus quilibet Sacerdos. Concilium itaque justis de causis permittit numerum Missarum reduci, vel cùm reditus pro illis celebrandis multùm sunt imminuti, vel cùm quod uno tempore congruum ac sufficiens erat stipendium, lapsu temporis incongruum & insufficiens evasit sustentandis Sacerdotibus. Tenentur igitur Sacerdotes tot celebrare Missas, quot ex conventione promiserunt se celebraturos: ni fecerint, contra justitiam peccant, & ad restitutionem tenentur. Ita statutum legimus à Congregatione Cardinalium, approbante ac confirmante Urbano VIII. anno 1626. *Deinde*, aiunt Cardinales, *pro pluribus Missis etiam ejusdem qualitatis celebrandis plura stipendia quantumcumque incongrua & exigua, sive ab unâ, sive à pluribus personis collata fuerunt, aut conferentur in futurum; Sacerdotibus sacra Congregatio sub obtestatione divini judicii mandat ac præcipit, ut absolutè tot Missæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemosynæ præscriptæ fuerunt: alioqui graviter peccant, & ad restitutionem tenentur.*

Idem habemus ex Constitutionibus Archiepiscopi Cantuariensis anno 1281. *Ne credat*, inquit, *celebrans se dicendo Missam unam, posse satisfacere pro duobus, pro quo utroque promisit specialiter & in solidum celebrare.* Qui aliter opinantur, obtendunt sacrificii virtutem infinitam esse, atque unicâ illius oblatione satisfieri votis multorum, ac multiplici stipendio ad plures Missas celebrandas recepto. Aberrant illi: *Namque*, ut aiunt eædem Constitutiones, *licet ipsum sacrificium, quod est Christus, sit infinitæ virtutis, non tamen in sacrificio suæ immensitatis summam plenitudinem operatur, alioquin pro uno mortuo nunquam oporteret, nisi unam Missam dicere. Operatur enim in hujusmodi mysteriis distributione certâ suæ plenitudinis, quam ipse eisdem lege infallibili ligavit.*

T. 11. Concil. p. 1159. E.

Quæres 3°. licet ne Sacerdoti duplicatum pro eâdem Missâ, quam uni promisit, honorarium seu stipendium percipere?

Resp. non licere. Ita statuit Alexander VII. anno 1665. qui duas istas damnavit propositiones. Primam, *Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eâdem Missâ licitè accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructûs ipsimet celebranti correspondentem, idque post decretum Urbani VIII.* Secundam, *Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, & sacrificium unum offerre: neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam, promissione etiam juramento firmatâ, danti stipendium, quòd pro nullo alio offeram.* Ratio est, quia mens Ecclesiæ est, ut Sacerdos qui stipendium pro sacrificio offerendo accepit, illud speciatim ac nominatim offerat pro illo, qui dedit stipendium: sacrificium scilicet pro multis oblatum non tantùm

Rec. des Bulles, pag. 158.

prodest

prodest singulis, ac si pro uno tantùm oblatum fuisset. *Si ergo*, ait S. Thomas in dist. 45. q. 1. argumento *Sed contra. suffragium pro multis factum tantùm valeret singulis, ac si pro uno tantùm fieret, videtur quòd Ecclesia non debuit instituisse, ut pro aliquo singulariter Missa, vel oratio fieret; sed quòd semper diceretur pro omnibus fidelibus defunctis, quod patet esse falsum.*

Quæres 4°. Potest ne Sacerdos qui pinguius accepit stipendium, unâ parte sibi reservatâ, alteram dare Sacerdoti, qui in ejus locum sacrificium offerat?

Resp. non posse, ac turpe omnino esse lucrum hujusmodi. Quapropter Summi Pontifices Urbanus VIII. an. 1625. & Alexander VII. an. 1665. istam proscripserunt doctrinam, *Potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, aliâ parte stipendii sibi retentâ.* Alexandro VII. præiverat eodem anno Academia Parisiensis. *Hæc propositio ut jacet*, inquit, *falsa est & scandalosa, favet turpi lucro, avaritiæ & injustitiæ.* Ratio manifesta est, quia cùm stipendium illud datum sit cum onere seu obligatione celebrandi Missam, nullo titulo partem stipendii reservare sibi potest, atque totum illud ei concedendum, in quem onus celebrandi rejicit. Permittit nihilominus Urbanus VIII. administratoribus Ecclesiæ, ut aliquid retineant pro expensis cereorum, panis, vini, ornamentorum; ita tamen, ait S. Pontifex, ut si expensis deductis aliquid supersit, totum illud impendi debeat celebrandis Missis pro iis qui illa stipendia dederunt.

Rec. des Bulles, p. 458.

Quæres 5°. an Sacerdos, qui titulo Beneficii pastoralis tenetur certis diebus Missam celebrare, pos-

sit pro eâdem Missâ stipendium ab aliis accipere, iisque sacrificii fructum applicare.

Resp. non posse, quia duplicatum stipendium perciperet, unum titulo Beneficii, alterum titulo pacti & conventionis: atqui ex dictis duplicatum stipendium Sacerdos percipere non potest. Ita statuit Urbanus VIII. an. 1626. his verbis. *Sacerdotes quibus diebus tenentur Missas celebrare ratione Beneficii seu Capellæ, legati aut salarii, si eleemosynas etiam pro aliis Missis celebrandis susceperint, non possunt eâdem Missâ utrique obligationi satisfacere.* Eas igitur Missas pro aliis licitè ac liberè celebrare dumtaxat possunt Parochi, seu Pastores, quas suis ovibus ratione curæ pastoralis, seu titulo Beneficii non debent.

Quæres 6°. Licet ne Sacerdoti anticipato tempore Missas celebrare pro iis qui stipendium postea oblaturi sunt ad celebrationem Missarum?

Resp. non licere, quia Sacerdos in celebrandâ Missâ certam & fixam habere debet intentionem, ut vocant, personæ pro quâ sacrificium offert: quî enim fieri licitè potest, ut celebretur Missa v. g. ad remissionem peccati, quod nondum commissum est, vel ad aliquod beneficium impetrandum, cui locus nondum patet? Praxis hæc, quæ cupiditatem & avaritiam sapit, reprobata fuit à Congregatione Cardinalium, approbante Paulo V. die 5. Novembris anno 1605. *Citiùs quoque celebrando peccatur, anticipatâ scilicet applicatione sacrificii, nempe incertâ, pro eo, qui postea eleemosynam dederit, cum suspensione effectûs sacrificii. Quæ anticipatio*, ait Gavantus, *prohibita fuit à Paulo V. velut avaritiæ fomes.*

Manuale Episcoporum, V. Missâ n. 33.

Quæres 7°, sit ne licitum Sacerdoti vel æditu*o*

stipendia plurima pro multis Missis percipere, quas prævidet nonnisi multo post tempore celebrari posse.

Resp. non licere, nisi de consensu offerentium. Ratio est, quia offerri solet sacrificium pro iis rebus quæ urgent ac instant, v. g. pro remissione peccatorum, pro impetrando pœnitentiæ dono, pro felici peregrinationis alicujus, aut litis brevì dijudicandæ exitu, pro infirmâ valetudine, pro refrigerio animæ in Purgatorio detentæ &c. atqui si post diuturnum tempus Missæ oblatio differatur, quis scit utrum hisce rebus impetrandis locus & occasio adhuc futura sit? Fortè vel lis dijudicata erit, absoluta peregrinatio, desperata sanitas, magis induratum cor peccatoris &c. Deinde tenetur unusquisque quàm primùm solvere debitum, & quidem ad mentem creditoris, maximè cùm periculum est ne creditor ex solutione debiti, quam sperabat utilitatem, non percipiat.

Quæres 8°. quem fructum teneatur Sacerdos applicare ei à quo stipendium accepit.

Resp. triplicem in Missâ fructum debere distingui: unum generalem, cujus participes fiunt omnes Fideles vivi atque defuncti ab unitate Ecclesiæ non præcisi; alterum specialem seu medium, qui relictus est liberæ Sacerdotis applicationi; tertium specialissimum, qui Sacerdoti sacrificanti proprius est ac personalis. Sacerdos igitur non tantùm generalem, sed specialem seu medium, ad mentem & intentionem eorum qui stipendia suppeditant, fructum sacrificii applicare tenetur: proprium verò seu specialissimum ac personalem suum fructum, ex jam dictis, nulli alteri applicare potest, nec tenetur.

ARTICULUS XI.

De dispositionibus ad Missæ celebrationem requisitis.

SI necessariæ sunt in percipientibus Eucharistiam aliquæ dispositiones, tùm ex parte corporis, nempe puritas, jejunium naturale; tùm ex parte animæ, sanctitas, pietas, affectus devotionis seu religionis in sacrum altaris mysterium &c. quanto magis illa omnia necessaria sunt Sacerdoti Sacra perficienti? de quibus ut plura hîc dicamus necesse non videtur.

Quæres 1°. an Sacerdos, cui ex officio celebrare incumbit, sed peccati alicujus mortalis sibi conscius est, nec copiam habet Sacerdotis cui confiteatur, possit sine prævià confessione celebrare Missam.

Resp. posse si doleat de peccato, urgeat necessitas, & quantocius proponat confiteri. Ita Conc. Trid. Sess. 13. de Eucharistiâ c. 7. *Communicare volenti,* T. 14. Conc.
ait, *revocandum est in memoriam ejus præceptum,* p. 807. C.
Probet seipsum homo. Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissâ sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat, quod à Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuò servandum esse decrevit, modò non desit illis copia confessoris. Quòd si, necessitate urgente, Sacerdos absque præviâ confessione celebraverit, quàm primùm confiteatur.

Matutinum; v. g. officium charitatis erga proximum exhibendum; grave negotium quod differri non potest; multitudo pœnitentium qui ad tribunal certis diebus accedunt &c.

ARTICULUS XII.

De tempore & loco quibus celebrare licet Missæ sacrificium.

QUæres 1°. quo tempore, & quâ horâ liceat Missam celebrare.

Resp. 1°. singulis anni diebus, exceptâ feriâ sextâ majoris hebdomadæ, posse Missam celebrari: imprimis verò diebus Dominicis ac festis, necesse est eam celebrari, quia his diebus tenentur Fideles ex præcepto Ecclesiæ Missæ sacrificio interesse; dies quippe Dominica divino cultui potissimùm consecrata est. Ita primi Christiani de quibus Act. 20. dicitur, *Una sabbati cùm convenissemus ad frangendum panem.* Et S. Justinus Apol. 1. testatur die Solis, hoc est Dominicâ, convenire solitos Fideles ad publicas preces, & sacrificium Deo immortali offerendum.

Resp. 2°. ante initium auroræ non licere celebrare Missam, sed ab illo puncto diei quo aurora incipit. Nomine verò auroræ non intelligitur ortus Solis, id est ascensus corporis solaris supra nostrum horisontem, sed initium crepusculi diei, seu prima lucis irradiatio. Excipienda tamen ab istâ regulâ, nox natalis Domini, in quâ prima Missa celebratur statim post mediam noctem. Jure igitur communi ac receptâ ubique consuetudine non licet vel ante auroram vel post meridiem, à non jejunis Missam

celebrari. Nec meritò possunt Novatores exemplum Christi, qui sero & post cœnam sacrificium instituit & obtulit, nobis opponere. Namque nullâ lege nos obstrictos voluit Christus, ut quæcumque in ultimâ Cœnâ observavit, observaremus: semper etenim ea lex Apostolica viguit, ut nonnisi à jejunis Eucharistia sumeretur, ut antea probatum est. *Non scit maritus*, ait Tertullianus uxorem suam alloquens, *quid ante omnem cibum sumas.* Sanctus Augustinus Novatorum objectionem jamdiu occupaverat in Epistolâ 54. aliàs 118. cap. 6. *Liquidò apparet*, inquit, *quando primùm acceperunt discipuli corpus & sanguinem Domini, non eos accepisse jejunos. Numquid tamen propterea calumniandum est universa Ecclesia, quòd à jejunis semper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui sancto, ut in honorem tanti Sacramenti, in os Christiani priùs Dominicum corpus intraret, quàm cæteri cibi: nam ideo per universum orbem mos iste servatur. Neque enim quia Dominus post cibos dedit, propterea pransi, aut cœnati fratres ad illud Sacramentum accipiendum convenire debent; aut sicut faciebant quos Apostolus arguit & emendat, mensis suis ista miscere. Namque Salvator quo vehementiùs commendaret mysterii illius altitudinem, ultimum hoc voluit altiùs infigere cordibus, & memoriæ discipulorum, à quibus ad passionem digressurus erat. Et ideo non præcepit, quo deinceps ordine sumeretur, ut Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, servaret hunc locum.* Ex illo S. Doctoris testimonio hæc habemus. 1°. Dominum nihil de hoc jejunio præcepisse. 2°. Apostolos Spiritu sancto inspiratos instituisse ut à jejunis Eucharistia sumeretur. 3°. id per totum orbem terrarum observari ab omni Christi

T. 2 p. 126. F.

Ecclesiâ. 4°. rationem hujus rei fuisse honorem tanti Sacramenti.

Quæres 2°. quo in loco Missam celebrare liceat.

Resp. jure communi & ordinario non licere celebrare Missam nisi in Ecclesiâ, vel loco sacro ab Episcopo consecrato, vel saltem benedicto ab ipso, vel de licentiâ illius. Per Ecclesias autem & loca sacra intelligimus ea ad quæ Fideles religionis causâ conveniunt, quæ vel Templa, vel Oratoria, vel Basilicæ & Dominicæ appellantur. Inter illas Ecclesias, quædam ritu maximè solemni consecratæ sunt ab Episcopo per sacri chrismatis unctionem, aliosque ritus in Pontificali præscriptos; aliæ verò sunt dumtaxat benedictæ ab Episcopo, vel de ejus licentiâ à simplici Presbytero. Præter illas publicas Ecclesias, quædam sunt Oratoria privata, seu Capellæ domesticæ, quæ ex licentiâ Episcopi ad divinum cultum destinantur, & ordinariè benedicuntur. In tribus istis sacrorum locorum generibus certum est Missam licitè celebrari, saltem quibusdam diebus. Namque diebus festis solemnioribus non licet in domesticis illis Capellis absque licentiâ speciali Episcopi celebrare; imò multi sunt Episcopi, qui etiam dies Dominicos excipiunt, ut nempe Parochia his diebus frequentetur, nisi fortè tam longè dissita sit, ut non sine gravi incommodo, & periculo evidenti non audiendi Missam, adiri possit: si verò licentia ab Episcopo concessa indefinita fuerit, licitè etiam diebus Dominicis Missa celebrari poterit & audiri.

Dixi, jure communi & ordinario: ab istâ quippe regulâ nonnullæ sunt exceptiones. 1°. cum licentiâ S. Pontificis vel Episcoporum Missa celebrari potest in castris pro exercitu, & in littore ma-

omnis crusta, vel major ejus pars destruatur: utroque illo casu Ecclesia violata censetur, nec licet in eâ celebrare. Ratio est, quia consecratio in exterioribus crustis consistit, in iis etenim fiunt cruces & chrismatis unctiones, nec eadem remanere censeretur Ecclesia, si parietes maximâ ex parte corruerent ac destruerentur: non ita verò esset, si iis remanentibus, tecta & aliqua ligna dumtaxat com-
De vetal. burerentur. Cap. *Ligneis. De consecratione Eccle-*
. 1361. *siæ, vel altaris. Si tecta aliaque ligna Ecclesiæ*, ait Innoc. III. *combusta sint illæsis parietibus, consecrationem non amittit; quia consecratio in parietibus consistit.* neque si major parietum & crustarum pars subsisteret; tunc enim moraliter eadem censetur Ecclesia subsistere.

Duo hîc adverte: primum, discrimen esse inter pollutionem Ecclesiæ, & execrationem. Namque pollutâ Ecclesiâ, polluuntur etiam omnia altaria quæ in eâ erecta & fixa sunt; quemadmodum & vice versâ, non potest altare pollui, quin etiam Ecclesia ipsa polluatur: at verò si Ecclesia execretur combustis aut destructis parietibus, non ideo altaria, quæ integra & illæsa remanent, execrantur; sicut nec altari per fractionem execrato, Ecclesia execratur. Alterum quod debet adverti, istud est, prohibitum esse dirutam Ecclesiam quæ consecrata fuerat, ad prophanos usus convertere: regula etenim generalis hæc est; ad usus sæculares & prophanos converti non debere ea quæ semel consecrata fuerint. Cap. *Ligna. De consecratione.* ubi dicitur, *ligna Ecclesiæ dedicatæ, vel igni esse comburenda, vel ad aliam Ecclesiam, vel ad profectum Monasterii esse adhibenda.*

Quæres 4°. quandonam altare censeatur suam

benedictionem seu consecrationem amisisse.

Resp. altare aliud esse fixum, quod alicui loco seu basi affixum est; vel portatile seu mobile, quod etiam viaticum appellatur, & consistit in simplici tabulâ lapideâ, eâque angustiore. Altare fixum suam benedictionem amittit, si à loco suo sine suâ basi semotum fuerit. Cap. *Quod in dubiis.* ubi legimus, *Tabula cui consecrationis benedictio pontificali ministerio adhibetur, si mota vel enormiter fracta fuerit, debet non immeritò consecrari.* Mobile verò altare consecrationem non amittit, etiamsi à ligno, in quo inclusum est, separetur, nisi fortè in ligno loculus reliquiarum inclusus sit: in hoc quippe casu plures Theologi arbitrantur amitti consecrationem; sed reliquiæ solent in lapide recludi. Utrumque verò altare, sive fixum sive portatile, amittit suam consecrationem per enormem seu notabilem fractionem. Cap. *Quod in dubiis.* Notabilis autem fractio censetur, cùm in nullâ parte confracti altaris calix cum hostiâ securè reponi potest.

Decretal. p. 1360.

Quæres 5°. quid agere debeat Sacerdos, si, dum celebrat, Ecclesia violetur.

Resp. si Ecclesia violetur post Canonem incœptum, sacrificium perficiendum est, quia censetur inchoatum, nec intermitti debet: si autem ante Canonem violetur, ab altari recedendum est, donec reconciliata fuerit Ecclesia.

Quæres 6°. per quem Ecclesia, quæ violata fuit, reconciliari debeat.

Resp. Ecclesiam illam vel ab Episcopo consecratam fuisse, vel simpliciter benedictam. Si prius, à solo Episcopo reconcilianda est; vel saltem ex speciali dispensatione vel Summi Pontificis, vel

Episcopi, à Presbytero; si posterius, per Sacerdotem ab Episcopo delegatum potest reconciliari.

ARTICULUS XIII.

De ceremoniis Missæ.

Error Novatorum.

De necessitate ceremoniarum in conficiendis vel administrandis Sacramentis, earum naturâ, rectitudine, æquitate, utilitate & effectu, abunde satis disputavimus adversùs Novatores in Prælectionibus nostris de Sacramentis in genere, Quæstione ultimâ pag. 524. & sequentibus. Ibidem duo expendimus, quæ ad præsens nostrum de sacrificio institutum maximè pertinent: primum, quo idiomate, sive quâ linguâ divinum Officium celebrari debeat; alterum, utrum necesse sit submissâ voce Missæ Canonem recitari. Consule quæ eò loci discussa sunt.

Sufficiat hîc in memoriam revocasse doctrinam Concilii Tridentini circa ceremonias generatim consideratas. *Cùm natura hominum ea sit*, ait Concilium Sess. 22. de sacrificio Missæ cap. 5. *ut non facilè queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem sustolli, propterea pia mater Ecclesia ritus quosdam, ut scilicet quædam submissâ voce, alia verò elatiore in Missâ pronuntiarentur, instituit. Ceremonias item adhibuit, ut mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, vestes, aliaque id genus multa, ex Apostolicâ disciplinâ & traditione, quo & majestas tanti sacrificii commendaretur, & mentes fidelium per hæc visibilia religionis & pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc sacrificio latent, contemplationem excitarentur.* Canone verò 7.

T. 14. Conc. p. 854.

ejusdem Sess. Novatores ferit his verbis : *Si quis dixerit, ceremonias, vestes, & externa signa quibus in Missarum celebratione Ecclesia Catholica utitur, irritabula impietatis esse magis quàm officia pietatis; anathema sit.* Verùm iis in præsentiarum suppositis, ad rem nostram propiùs accedimus. Ib. p. 856.

I°. Calvinistæ omnes Missæ ceremonias refugiunt, & penitus abrogandas existimant. Calvinus L. 4. Inst. cap. 10. paragr. 8. *Damnat Paulus*, inquit, *omnes fictitios cultus quos homines sibi ipsis comminiscuntur, vel ab aliis accipiunt, & quæcumque de cultu Dei tradere præcepta ex se audent.* Cap. verò 17. paragr. 43. agnoscit quidem antiquissimas illas esse, & non longè ab ætate Apostolorum incœpisse, verùm eas rubiginem cœnæ Domini inverecundè appellat, aitque *natas esse ex procacitate humana confidentia, quæ se continere non potest, quin in Dei mysteriis ludat, & lasciviat.* Pag. 435. Pag. 515.

II°. Lutherani, qui Christum in Eucharistiâ realiter præsentem agnoscunt, non ita videntur à ceremoniis abhorrere, quarum aliquas retinent, aliquas etiam culpant. Lutherus adversùs Regem Angliæ loquens de iis qui sacram communionem flexis genibus percipiunt, *Nos autem*, inquit, *istos merè fatuos & stolidos appellamus.* In Libro de Cap. Babyl. cap. de Eucharistiâ, duo affirmat. 1°. Missam eo magis esse christianam, quo est simplicior, & similior Missæ Christi, in quâ nulla fuit vestium, gestuum, cantuum, aliarumque ceremoniarum pompa. 2°. addit, non esse propterea calumniandam universam Ecclesiam, quæ multis aliis ritibus, & ceremoniis Missam ornavit & ampliavit. In Libro verò de formulâ Missæ, permittit lumina, incensum, & aliqua hujusmodi. Ex quibus hîc obiter Observatio.

inferes, adversùs quoddam delicatum ac fastidiosum hominum genus, qui cum D. de Vert, in ceremoniis Ecclesiæ nihil symbolicum, mysticum nihil ac spiritale agnoscunt, sed id unum, quod in iis materiale est seu physicum, quod usus, vel necessitas invexit; v. g. cereos ad videndum, incensum ad tetrum odorem purgandum, vestes ad tegendum corpus &c. inferes, inquam, Novatores non in eo præcisè errare ac reprehendi ab Ecclesiâ, quòd ad illos naturales & receptos usus nonnullis ex hisce rebus utantur, sed quòd in illis nihil symbolicum ac spirituale admittant, contra mentem ac sententiam Ecclesiæ.

T. 5. p 358. Kemnitius, referente Bellarmino L. 2. de Missâ cap. 13. omnes ceremonias Missæ ad quatuor classes revocat.

Prima earum est, quæ divinum habent mandatum & exempla Scripturæ, & quas substantiales vocat, ut accipere panem, benedicere, manducare, mortem Domini annuntiare.

Secunda earum, quæ licet non habeant expressum mandatum, neque omnino sint necessariæ, tamen bonæ sunt ac piæ, si ad ædificationem usurpentur; ut Psalmi, lectiones, preces, confessio fidei per symboli recitationem.

Tertia classis earum est, quas ut superstitiosas & impias traducit, ut oblationem pro vivis & mortuis, invocationem Sanctorum, satisfactionem pro animabus Purgatorii. Missam privatam, consecrationem salis, benedictionem aquæ.

Quarta denique earum est, quas adiaphoras, seu indifferentes appellat, ut vestes, vasa, ornamenta & cætera quæ verbo Dei non repugnant. Docet verò eas, quæ sunt primi generis, omnino servandas;

das; quæ sunt tertii, omnino abrogandas; quæ sunt secundi & quarti retinendas esse, sed cum libertate, ac ut minimè necessarias.

Si ex iis ceremoniis, quas Kemnitius superstitiosas & impias appellat, mendacia, quibus Catholicum dogma deformat, sustuleris, nihil superfuturum est, quod reprehendi meritò possit. 1°. ait, Concilium Tridentinum sine ullâ distinctione omnes ceremonias approbare, sive piæ sint, sive superstitiosæ. Mendacium est; Concilium enim non loquitur nisi de iis ceremoniis *quæ ex Apostolicâ disciplinâ & Traditione descendunt*. 2°. in illis ceremoniis nos vim quamdam spiritualem agnoscere. At non aliam in illis agnoscimus, quàm quæ ex consecratione ac precibus Ecclesiæ à Deo impetratur; atque ut *mentes Fidelium per hæc visibilia Religionis & pietatis signa, ad rerum altissimarum, quæ in hoc sacrificio latent, contemplationem excitentur*. 3°. aiunt nos in hujuscemodi ceremoniis præcipuum Dei cultum reponere. At calumniantur: iis etenim ceremoniis & externis ritibus utimur dumtaxat tanquàm adjumentis, quibus mentes Fidelium ad cœlestia eriguntur. Sunt illæ ceremoniæ in Religione, quod in arboribus folia, ad conservandos fructus, quorum aliquando luxuriantem copiam resecamus, ut ardore solis fructus maturescant: ita pariter nonnullæ interdum supprimuntur ceremoniæ, vel ne suâ multitudine obruant; vel ne iis rudior populus abutatur. 4°. asserunt apud nos ita necessariam existimari ceremoniarum observantiam, ut pronuntient piaculum esse quidquam in iis immutari, ac mortaliter peccare illos, qui aliquid in illis neglexerint. Verùm imponunt nobis: prohibet equidem Conc. Trid. Sess. 7. Can. 13,

Sess. 22. c. 5.

Ibid.

ficium, ut elevatio, ostensio, fractio, commixtio: aliæ ad Sacerdotem celebrantem, ut tunsio pectoris, & manuum lotio: aliæ ad populum, ut salutatio & dimissio: aliæ ad ea quæ in Missâ leguntur, ut *Gloria in excelsis*. Symbolum, Epistola, Evangelium, Præfatio. Præter illas nonnulliæ sunt aliis rebus communes, ut signum crucis, aspersio aquæ, thurificatio, osculum &c.

De ceremoniis quæ Missam præcedunt.

De vestibus sacris.

Christus cùm Eucharistiam instituit non aliâ veste induebatur, quàm ordinariâ, vulgari & communi. Primi quoque Ecclesiæ Pastores, cùm in cryptis ac locis subterraneis persecutionum metu laterent ac Sacra facerent, non aliis vestimentis usi sunt, quàm iis, quibus cæteri pro usu induebantur. Postquam verò à persecutionibus Ecclesia respiravit, ipsi redditâ pace, ordinari cæpit Ecclesiæ disciplina, & cultus exterior ceremoniarum apparatu ornari & illustrari; quamquam verisimile prorsus est, sacras illas ministrorum vestes, in primâ suâ origine distinctas non fuisse ab iis quibus pro usu ac conditione cæteri homines utebantur. Verùm, cùm pro innatâ hominis levitate ac inconstantiâ frequentiùs apud Laïcos illæ mutarentur, Ecclesia constanter illas retinuit, tametsi non sine aliquâ factâ identidem, quantùm ad formam, immutatione. Sed quidquid sit, certissimum illud est ex usu ac statutis Ecclesiæ, speciales vestes in Sacris obeundis officiis, ministris assignatas fuisse. Namque, ut scitè admodum ait Bellarminus loco mox citato cap. 14. sicut Reges, ac Magistratus in

cram vestem aureis filis contextam donasse, ut eâ indutus divini Baptismi ministerium perageret.

Eusebius Cæsariensis L. 10. Hist. c. 4. in Oratione panegyricâ de ædificatione Ecclesiarum Paulino Tyriorum Episcopo dictâ, exordium ducit ab his verbis, *Amici & Sacerdotes Dei, qui sacrâ tunicâ talari induti, & cœlesti gloriæ coronâ decorati, divinâque unctione delibuti &c.* Erat igitur tunc temporis, anno scilicet 313. in usu sacra tunica talaris, quâ induebantur Sacerdotes, & ab aliis ad honorem & reverentiam discernebantur. Pag. 372.

Concilia pariter illarum vestium seu ornamentorum mentionem faciunt.

Carthaginense IV. Can. 41. prohibet ne Diaconi albâ utantur, nisi in sacro ministerio. T. 2. Conc. p. 1103.

Braccarense IV. c. 4. statuit, ut Sacerdos, qui aut sacrificium oblaturus est, aut Sacramentum corporis & sanguinis Christi sumpturus, non aliter accedat, quàm Orario utroque humero circumseptus, in signum firmitatis atque constantiæ in rebus adversis non minùs quàm in prosperis. T. 6. Conc. p. 564.

Conc. Toletanum IV. cap. 40. mandat ut Levita in sinistro humero Orarium portet, quia prædicat; dexteram autem partem habeat liberam, ut expeditus sit ad ministerium implendum. T. 5. Conc. p. 1716.

In Concilio Laodiceno cap. 22. & 23. cautum est ne Subdiaconi Orario utantur. Non ergo aut novus est aut superstitiosus sacrarum vestium in divinis Officiis tractandis usus, sicut garriunt Novatores, neque etiam, ut frigidè ait D. de Vert, ad hoc unum institutus ut ministri nuditas tegatur, quasi in hunc finem non sufficerent communia & vulgaria vestimenta, aut necesse foret speciales illas ac singulares ministrorum vestes ad illos tegen- T. 1. Conc. p. 1511.

rum visum fuit, si Episcopus vel Sacerdos Sacris operam daturus nudo ac detecto collo accederet ad altare. Huic ex decentiâ & decore rationi, accessit & altera, sanitatis & commodi, ad conservandam scilicet vocem divinis laudibus canendis ac celebrandis destinatam, ne fortè ex denudato collo raucedinem contraheret. Ita Amalarius L. 2. cap. 17. Mirum quantùm litteralis illa & physica interpretatio D. de Vert arrideat, quantùm in illâ exultet; at ignorare non debuisset, huic litterali & physicæ rationi symbolicam ac mysticam ab Ecclesiâ significationem additam fuisse: quapropter in Missâ quam Illiricus vulgavit, cùm Sacerdos amictum induit, sic orat, *Humeros meos ac pectus meum Spiritûs sancti gratiâ protege me, Domine.* Amictus igitur cui primùm originem dedit, vel necessitas, vel commoditas, subinde in ornamentum ecclesiasticum usurpatus est, ac destinatus ad significandum 1°. deposito pœnitentiæ sacco, succedere gaudium & lætitiam quæ ex ministerio sacro degustatur. Hinc in jam citatâ Missâ Illirici, Sacerdos ordinarias vestes deponens dicebat, *Conscinde, Domine, saccum meum, & circumda me lætitiâ salutari.* juxta istud Psalmi 29. *Convertisti planctum meum in gaudium mihi; conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitiâ.* 2°. Amictus velut spiritualis galea capiti imposita spectatur ad propulsandos diabolicos incursus. *Impone, Domine,* ait Sacerdos amictum induens, *capiti meo galeam salutis, ad expugnandos diabolicos incursus.* idque appositè ad monitum Apostoli Ephes. 6. v. 11. *Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversùs insidias diaboli.* Et v. 16. & 17. *In omnibus sumentes scutum fidei, ut possitis omnia tela nequissi-*

tur tantùm, & statim post indutam casulam eidem velut fascia circumponeretur: verùm quia ritus ille vel antiquus non erat, aut incommodus, aut minùs decens, illum non præscripsit Pius V. S. P. non restituit, non imperavit, nec Ecclesia retinuit.

Quærunt Rubricarum periti, an licitum aliquando sit Sacerdoti Missam celebrare cooperto capite, amictu scilicet supra caput posito nec declinato, sicut mos est in Ecclesiâ Parisiensi hyberno tempore, de quâ controversiâ librum singularem edidit Joannes du Tour Doctor Parisiensis Archidiaconus & Canonicus Suessionensis, in quo demonstrare nititur ex præcepto Apostoli 1. Cor. 11. nusquam viris licitum esse cooperto capite orare in Ecclesiâ, multò minùs Sacerdotibus offerre sacrificium amictu in capite hærente.

Alba.

Alba vestis est seu tunicæ species à candore sic nuncupata. Singularis illius usus erat apud nobiles Romanos; imò & eâ indutos fuisse Laïcos in Monasteriis commorantes, testatur Lanfrancus Cantuariensis Archiepiscopus Epistolâ 13. *Plerique*, inquit, *autumant manipulum esse commune ornamentum omnium, sicut & albam & amictum: nam in cœnobiis Monachorum etiam Laïci albis induuntur.* p. 307. col. 2. D. Frequens occurrit albæ mentio apud Auctores qui de divinis Officiis scripserunt, Alcuinus, Amalarius, Rupertus, Ordo Romanus. Ecclesia scilicet vestem illam candidam multis communem, ex usu communi ac prophano ad sacrum traduxit, voluitque ministros suos in sacris ministeriis obeundis eâ speciali veste indutos esse, nec illâ uti debere extra ministerii tempus. Ita Concilium Carthagi-

candida, & patrinis comitantibus ad Baptismum deferant, eosque veste innocentiæ indutos per singulas dies usque in octavum diem ejusdem sabbati ad Ecclesiam deferant, & celebrationi divini Officii interesse satagant.

Cingulum.

Cingulum inter vestes ecclesiasticas vulgò recensetur. Stephanus Æduensis Episcopus Lib. de Sacramento altaris cap. 10. *Cingulum est*, ait, *quo alba constringendo renibus coaptatur*. Qui olim longâ & latâ utebantur veste, cingulo eam religabant, ne diffluerer ac incessum impediret. *Ne tunica ipsa diffluat*, aiunt Beda & Rabanus, *& gressum impediat, cingulo religatur*. Equidem si physicus ac litteralis hujus cinguli usus attendatur, nihil cum Ecclesiæ ritibus commune illum habere non illibenter D. de Vert concedimus: at si mens & consilium Ecclesiæ in cingulo adhibendo inspiciatur, mysticâ significatione non caret; nempe ut admoneantur ministri hoc cingulo circa renes adaptato, restringendos omnes cupiditatis motus ad continentiam & castitatem perpetuò servandam. Oratio quam ex usu Ecclesiæ fundit Sacerdos cùm cingulo se adstringit, hunc finem denotat. *Præcinge me, Domine*, ait, *cingulo puritatis, & extingue in lumbis meis humorem libidinis, ut maneat in me virtus continentiæ & castitatis.*

Biblioth. PP. T. 20. pag. 1175.

Manipulus.

Plerique autumant, ait Lanfrancus Epistolâ 13. *manipulum esse commune ornamentum omnium, sicut & albam & amictum: nam & in cœnobiis Monachorum etiam Laïci cum albis induuntur, & antiquâ*

Pag. 307. D.

Patrum institutione solent s
Manipulus in primâ su
batur, seu sudarium quo s
lachrymæ, ac narium so
ginem hanc ex necessitate
dissimulant nostri Script
Pag. 1091. D. Alcuinus, *gestatur in sini*
oculorum & narium deterg
mone de significatione in
T.2.p.268. col.1. lium, *In sinistrâ manu*, ai
pula, quæ sæpe fluentem oc
& lippitudinem removeat.
T.3 p.263. Victore de Offic. ecclesia
mum, inquit, *Sacerdos fa*
ponit, quem & manipulum
runt, per quem olim sudor
bantur. Hunc manipuli u
significationem avidiùs a
cunque rejectâ illius symb
rùm aberrat ille, non sa
guens. Manipulus etenim
fuit, in ornamentum subit
ait Willelmus Brito in v
tum manûs. Undecimo sæ
stus erat ac decoratus ex a
pristino usui non amplius i
pter Hugo à S. Victore du
olim per manipulum *sudo*
tergebantur. Si *olim*; ergo
usus ille manipuli desiera
mentum ministrorum Ecc
Obiit an. 1117. Et certè Paschalis II. S
Pictavienfi vetat *ne quis*
T.10.Conc. p.725.c 5 *utatur, nisi sit Subdiacon*

pulus honoris vestis erat. Imò & annis ferè trecentis ante Paschalem Rabanus Maurus dixerat L. 1. de institut. Cleric. cap. 18. *Quartum Sacerdotis indumentum mappula sive mantile est, quod vulgò fanonem vocant.* Et ducentis annis ante Rabanum, S. Gregorius Magnus in Epistolâ ad Archiepiscopum Ravennæ Clericis hujus Ecclesiæ prohibuerat ne manipulis uterentur. En verba: *Illud autem quòd pro utendis à Clero vestro mappulis scripsistis, à nostris Clericis est fortiter obviatum, dicentibus nulli hoc unquam alii cuilibet Ecclesiæ concessum fuisse..... sed nos primis Diaconibus vestris in obsequio dumtaxat tuo mappulis uti permittimus: alio autem tempore, vel alias personas hoc agere vehementissimè prohibemus.* T. 6. p. 7. T..p. 668.

Accessit ad hoc ornamentum & symbolica seu mystica significatio, doloris scilicet ac fletûs qui hac in vitâ sustinendus est, & manipulo quasi detergendus: quo certè tendit oratio ista, cùm manipulus à Sacerdote sumitur, *Merear, Domine, portare manipulum fletûs & doloris, ut cum exultatione recipiam mercedem laboris.* Innocentius III. circa annum Christi 1195. rem sic explicat mysteriorum Missæ Lib. 1. cap. 59. *In sinistrâ manu,* inquit, *quædam ponitur mappula, quæ manipulus vel sudarium appellatur, quo sudorem mentis abstergat, & soporem cordis excutiat, ut depulso tædio vel torpore bonis operibus diligenter invigilet.* Ante Innocentium Stephanus Æduensis Episcopus creatus anno 1113. L. de Sacramento altaris c. 10. *Mappula,* inquit, *quâ solent siccari stillicidia oculorum, excitat nos ad vigilandum.* Utrumque usum, & necessitatis & religionis, conjungit hîc Stephanus. Edit. Colon. 1575. p. 233. Bibliot. PP. T. 20. p. 1875.

manipulus pro linteolo ; & cùm decorata deinde auro & opere phrygio mappula in ornamentum sacrum evasit, alia communia linteola ad abstergendum frontem naresque in usu esse caperunt. Hæc Thomassinus. S. Hieronymus, quid suo tempore orarium foret, clarè aperit in Epistolâ ad Nepotianum, ubi de illis loquitur, qui laudi ac merito vertebant, quòd *orario* non uterentur. *Ridiculum & plenum dedecoris est*, ait S. Doctor, *referto marsupio, quod sudarium orariumque non habeas, gloriari.* T. 4 part 2. p. 262.

Orarium autem derivatur, vel ab *ore*, cui mundando tanquam sudarium inserviebat; vel ab *oratore*. *Orarium*, inquit Alcuinus L. de divinis Officiis, *id est stola, dicitur, eo quòd Oratoribus, id est Prædicatoribus concedatur.* Vel ab *orâ*, seu extremitate vestis; scilicet cùm vestis in medio foret aperta, extremitates orarium seu stola dicebantur, unde stola nostra hodierna, in modum institæ ac fasciæ construitur. Stola dignitatis ac jurisdictionis symbolum est: unde in Concilio Moguntino anno 813. cap. 28. & in Capitularibus Caroli Magni statuitur, *ut Presbyteri sine intermissione utantur orariis, propter differentiam sacerdotii dignitatis.* Et Bruno Signiensis de vestimentis episcopalibus. *Orarium*, inquit, *jugum simul & onus est: jugum Sacerdotibus, onus Diaconibus; unde fit ut Sacerdotibus circa collum, & Diaconibus super humeros ponatur: ut enim collo portatur jugum, sic & humeris onera feruntur..... Vocatur autem orarium, quia quamvis sine aliis indumentis sacerdotalibus, baptisare & consignare, & alia multa orando facere, sine orario tamen, nisi magnâ necessitate cogente, nihil horum agere licet.* Pag. 1091. A. T. 7. Conc. p. 1249. T. 2. p. 145 col. 1.

Stola igitur vestimentum est ac ornamentum Sacerdotum & Diaconorum. *Quintum vestimentum*, T. 6. p. 7. ait Rabanus Maurus de institutione Clericorum L. 1. cap. 19. *est quod orarium dicitur, licet hoc quidam stolam vocent.* Et Honorius Augustodunensis Biblioth. PP. T. 20. p. 1073. De antiquo ritu Missarum L. 1. cap. 204. *Deinde*, inquit, *circumdat collum suum stolâ, quæ orarium dicitur.* Quæ sit spiritalis ac mystica stolæ significatio, aperit Stephanus Eduensis Episcopus Ib. p. 1875. L. de Sacram. altar. c. 10. *Stola*, inquit, *collo circumdata, ad inferiora descendens, significat obedientiam Filii Dei, & jugum servitutis, quod pro salute hominum portavit.* Sensum spiritualem stolæ indicat oratio Sacerdotis stolam induentis, *Redde mihi, Domine*, inquit, *stolam immortalitatis, quam perdidi in prævaricatione primi parentis.*

Casula seu Planeta.

P. 65. col. 1. Isidorus L. 19. cap. 24. *Planeta*, inquit, *Græcè, & Latinè dicitur casula quæ totum hominis corpus tegit. Vestis* dicta, quòd oris (id est extremitatibus) errantibus evagetur: inde *planeta* dicta, quòd sicut mobiles sunt planetæ, ita & vestis illa simplex nec ornamentis ascititiis onusta, facilè mobilis ac versatilis erat.

Casula ideo dicta, ait idem Scriptor ibidem, Ibid. *Vestis cucullata, quasi minor casa, eo quòd totum hominem tegat, unde cuculla, quasi minor cella.* Rabanus Maurus L. de institutione Clericorum c. 21. *Ca-* T. 6. p. 7. *sula dicitur*, ait, *vulgò planeta Presbyteri, quia instar parvæ casæ, totum tegit, & signat charitatem.* Idem, *Hæc supremum omnium indumentorum est, & cætera omnia interiùs per suum munimen tegit & servat.*

Cùm

Cùm verò Scriptores illi dixerunt *casulam* derivari à *casâ*, quòd totum hominem ut casa tegit; oculos converterunt ad veterum casularum formam, quæ totum reverâ Sacerdotem à collo ad pedes ambibat, atque adeo brachia ipsa & manus tegebat & obvolvebat; ita ut si iis ad Sacra facienda, aut ad alios usus vellent uti, necessum haberent casulam ad utrumque latus erigere, aut fibulâ cohibere: quod etiam observat Rupertus Lib. 1. de divinis Officiis cap. 22. *Est autem*, inquit, (casula) *integra, & undique clausa, &c* Quapropter cùm Sacerdos vel incensum adhibebat, vel hostiam sursum elevabat, ministri casulam sublevabant: cujus quidem adhuc vestigium quoddam apud nos permanet, ut honoris causâ ac reverentiæ, sublevetur casula Sacerdotis, quo tempore Christi corpus populo ostendit; ita ut quod olim ex necessitate factum est, mera jam sit apud nos ceremonia. T. 2. p. 736.

Observat Thomassinus loco paulò ante citato, *casulam*, *planetam*, *dalmaticam*, *penulam*, in communi olim Laïcorum usu fuisse: unde colligit D. de Vert, casulam antiquitus nihil fuisse aliud quàm simplex quoddam pallium rotundæ figuræ, quò totum corpus involvebatur, unicè destinatum ad declinandum pluviæ incommodum. Verùm esto, ista fuerit casulæ origo prima, an propterea negari meritò potest eam inter vestes sacras, & ornamenta ministrorum numeratam fuisse, additâ etiam ipsi mysticâ significatione? Nonne jam vel ipso septimo Ecclesiæ sæculo in Concilio Toletano IV. an. 633. casula seu planeta inter ornamenta, quibus Presbyteri decorantur, memoratur? *Presbyter*, ait Concilium, *è gradu injustè dejectus....gradus amis-* Pag. 369. col. 1. T. 2. p. 309. T. 5. Conc. p. 1714. cap. 28.

ſos accipiat coram altario..
planetam...ſic reliqui in ſu
quæ cùm ordinarentur re
Germanicum approbatur
cap. 7. *Preſbyteri vel Dia*
T. 6. Conc. p. 1535. *corum more, ſed caſulis ut*
Ergo *caſula ritu ſervorum*
bolum autem eſt charitati
inſtar parvæ caſæ totum te
Bibliot. PP. T. 20 pa. 1875. D. Et Stephanus Æduenſis L
Caſulâ undique integra ut
gnificationem illam expri
tione Preſbyteri. *Accip*
dotalem per quam charitas
caſulam induens, precatu
dixiſti, jugum meum ſuav
fac, ut iſtud portare ſic va
gratiam.

De veſtibus Diaconor

Præter albam & manipu
coni. Stola verò illa, ut di
linteolum ſcilicet, quod i
paulò diffluebat, & cùm
ligatum, hinc & inde m
commodo eſſet, ſuperpoſ
fixum quodammodo fuit
T. 1. p. 55. ter le Brun, quòd, etſi D
humero vulgò geſtarent,
in Galliâ præſertim, circa
que extremitate, ſicut in
hinc & inde defluente. C
anno 633. cap. 39. proh
T. 5. Conc. p. 1716. orario utantur, eoque or

Concilium, *oportet Levitam gestare in sinistro humero....Caveat ergo Levita gemino uti orario, sed unâ tantùm & puro, nec ullis coloribus aut auro ornato.* Varius fuit Ecclesiarum usus circa modum quo deberent Diaconi stolam seu orarium adaptare: aliquando supra tunicam, aliquando subtus collocabatur. Concilium Bracarense II. an. 563. cap. 9. vult ut supra non infra tunicam ponatur, quia sic latet, nec ullum amplius apparet discrimen inter Diaconum & Subdiaconum. *Quia*, inquit Synodus, *in aliquantis hujus Provinciæ Ecclesiis Diacones infra tunicam utuntur orariis, ita ut nihil differre à Subdiacono videantur, de cætero superposito scapulæ (sicut decet) utantur orario.* Verùm cùm stola supra tunicam posita, hinc & inde moveretur ac instabilis foret, usus obtinuit ut infra poneretur, utrâque extremitate etiam simul alligatâ, ne amplius incommodo foret ad agendum, seu ministrandum. Ib. p. 841.

Dalmatica sic dicta, inquit Isidorus L. 19. Origin. cap. 22. quòd in Dalmatiâ primùm reperta sit. Pag. 265. col. 1. Alcuinus Lib. de divinis Officiis ait, *dalmaticam vestimentum esse in modum crucis, habens in sinistrâ parte fimbrias, dexterâ iis carente, & cum largis manicis.* Pag. 1091. B. His consentit Gilbertus Lunicensis Episcopus, de usu ecclesiastico, ubi ait Diaconos *stolam etiam super humerum sinistrum ferre, & indui dalmaticâ in solemnibus, id est tunicâ amplis manicis.* Dalmaticam in modum crucis factam docet antiqua Missa quam vulgavit Matthias Illiricus. Bruno Signiensis de vestimentis Episcoporum, *Dalmatica*, inquit, *magis ad ornatum, quàm ad significationem pertinere videtur, quæ & post alia indumenta inventa esse probatur. Fimbriæ tamen quæ in dalmaticâ à sinistro latere pendent, hujus vitæ* T. 2. p. 149.

impedimenta, superfluit
ficare possunt, quæ quonia
meritò neque fimbriæ in d
teram myſticam ſignific
de FlameſbureCanonicu
tiali, *Dalmatica*, inqui
latitudine ſui idem ſignifi
tem; per duas lineas cocc
retro à ſummo uſque ad
que Teſtamentum, prædic
tio figuratur. Duodecim
duodecim ramos charitati
lus numerat, dicens: Ch
eſt &c. Tertia linea quæ
briis ante & retro inſigni
nitatis condecoratum dem
ſtro latere, ſollicitudo acti
ligitur. Per dextrum latu
templatio cœleſtium ſine n
ſignificatur. Qui myſtico
tantur, non habent hîc
poſſint. E contra D. de
vult tunicam, dalmatic
gares fuiſſe ad uſum con
bus etiam & ipſi Eccle
diffitemur: verùm Eccle
è profanis ſacras effecit,
ipſis etiam temporibus,
ſuetudinem abierunt; &
res miniſtris Eccleſiæ fa
pari licitè non poſſint. C
tyrii S. Cypriani legimu
indutus erat tortoribus
conis dediſſe. *Cùm ſe dal*

P. le Brun, T. 1 p. 57.

conibus tradidisset, in lineâ stetit.

Et S. Isidorus sexto sæculo dalmaticam velut sacram vestem memorat, *Quasi*, inquit, *non hodie Diaconi dalmaticis induantur, sicut Episcopi.* Remigius Altissiodorensis hanc exhibet ut vestem sacram & candidam: *Dalmatica,* inquit, *candiditatem habet, & coccineas virgulas.* Isidorus L. 19. c. 22. *Dalmatica,* inquit, *tunica sacerdotalis candida cum clavis ex purpurâ.* Denique in Ordinatione Diaconi Episcopus ait: *Induat te Dominus indumento salutis & vestimento lætitiæ.* Est igitur dalmatica specialis ac sacra vestis, quæ gaudium & lætitiam adumbrat.

In expositione Missæ.

Pag. 263. col. 1.

Reges nostri christianissimi, quâ die solemniter inaugurantur, dalmaticam gestant. Fesciales, seu Caduceatores, cùm pacem vel bellum publicè denuntiant, quadam dalmaticæ specie induuntur.

Heros d'Armes.

Inter dalmaticam & tunicam hoc unum discrimen est, quòd tunica generatim omne vestimentum significet, dalmatica speciale: tunica vestis est strictior cum manicis brevioribus ac strictioribus, quæ infra dalmaticam gestabatur; dalmatica verò superposita esset tunicæ, cum amplioribus ac brevioribus manicis ad commodiùs & faciliùs agendum.

Subdiaconi, dum ministrant, albam, manipulum & tunicam gestant: solo orario privantur, in notam discriminis & distinctionis eorum à Diaconis. Nonnullis in locis manipulum ipsis denegatum fuit, de quo conqueritur Lanfrancus in Epistolâ ad Joan. Archiepiscopum Rothomag. *Porro*, inquit, *quòd in dandis Ordinibus soli Subdiacono dari manipulum prohibuistis, ubi hoc acceperitis rogo me vestris Litteris instruatis. A quibusdam enim id fieri audio, sed utrum id fieri sacris auctoritatibus*

Pag. 307. col. 2. C.D.

præcipiatur, meminisse non valeo.

De Templis.

Templum locus est divino cultui specialiter consecratus. Quamquam enim in omni loco Deus in spiritu & veritate adorari possit & debeat, in solo nihilominus templo cum ceremoniarum pompâ & apparatu sacrificium offerre, ac cultu publico Deum adorare licitum est. In uno dumtaxat Templo Jerosolymitano poterant Judæi Pascha celebrare, offerre sacrificium, & alia, quæ ad cultum publicum Religionis pertinebant, adimplere officia: sua quoque templa habent Christiani, quibus speciali modo assistit supremi numinis majestas. *Domus mea*, inquit Christus Matth. 21. *domus orationis vocabitur.* Et Joan. 2. *Auferte ista hinc, & nolite facere domum Patris mei, domum negotiationis.* Cùm igitur in Scripturis non alia Deo sedes ascribitur quàm Cœlum, Matth. 5. *Cœlum Dei sedes est, terra autem scabellum pedum ejus.* Et Act. 17. *Nec in manufactis templis habitat, aut manibus humanis colitur.* Cùm Isaiæ 66. Deus pariter ait, *Cœlum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum; & quam domum ædificabitis mihi?* Cùm, inquam, hæc dicit Scriptura, non omnia templa improbat in quibus verè adoretur Deus, sed ea dumtaxat, quibus putetur includi, quâ ratione idola, idest, falsa Gentilium numina, verè templis continebantur, nec inde poterant exire, nisi qui ea parietibus affixerant, inde movere & aliò asportare vellent.

Quatuor ob fines eriguntur templa, unde etiam variè appellantur. 1°. ad sacrificandum Deo; & hinc dicuntur templa. 2°. ad orandum; & hinc di-

cuntur oratoria. 3°. ad reliquias Martyrum honorificè conservandas ; & hinc dicuntur Basilicæ, seu Memoriæ, seu Martyria. 4°. ad populum verbo Dei & Sacramentis pascendum ; & hinc dicuntur Ecclesiæ.

Ex his finibus solum quartum agnoscunt Lutherani & Calvinistæ, & quidem cohærenter ad errorem quo circa sacrificium laborant. Ad quid enim templorum necessitas ut sacrificium offeratur Deo, si nullum reverâ sit, ut illi putant, sacrificium? Anabaptistæ autem & Valdenses, nequidem ad populum verbo Dei & Sacramentis pascendum templa erigenda esse fabulantur.

I°. igitur eriguntur apud Christianos templa ad sacrificium Deo offerendum. Non potest scilicet sacrificium offerri Deo, nisi in altari : altare autem in templo erigitur. Quid est enim templum, nisi locus altaris ? Sicut ergo extitêre semper in Ecclesiâ Christi & altaria, & sacrificium Missæ incruentum, ita & templa. Subsumptum illud quod est de altaribus, mox probabitur. S. Augustinus Lib. 8. de civitate Dei cap. ultimo. *Nec nos*, inquit, *Martyribus templa, sacerdotia, sacra & sacrificia constituimus ; quoniam non ipsi, sed Deus eorum nobis est Deus.* Et postea.... *Non autem ista esse sacrificia Martyrum novit, qui novit unum quod Deo illic offertur sacrificium Christianorum.* T. 7. p. 217. Ibid. E.

II°. Ecclesiæ Christianorum rectè ad orandum etiam privatâ oratione instituuntur. Lib. 3. Regum cap. 8. & 2°. Paralipom. cap. 6. Salomon affirmat Templum factum esse, ut sit locus orationis ; & petit à Deo, ut quicunque ibi oraverit, exaudiatur. 3°. Regum cap. 9. Deus apparens Salomoni pollicetur ita futurum, ut ille petierat. At si esset super-

ſtitio, ut putant Anabap
in templo potius quàm a
hunc finem templum inſ
probaſſet factum ejus. I
ait: *Domus mea domus or*
mant exempla Scripturæ
precatura Dominum ad T
erat Arca; ibique orans
cap. 7. David ſimiliter p
bernaculum, & coram
pit. At certè niſi putaſſet
præſentem, & orationen
ſuæ orans remanſiſſet. Lu
lis, *non diſcedebat à Te*
tionibus ſerviens die ac
nus in Templo orans ju
& Joannes aſcendebant i
tionis nonam. Act. 8. I
piæ venerat adorare in

Nec obſtat quod ait
Cùm oraveris intra in cu
tio ora patrem tuum ibi
v. 21. *Venit hora quand*
in Jeroſolymis adorabitis
loco non prohibet Chri
orare, quàm in ſecreto
ait, *Volo ergo viros orare*
vas manus ſine irâ, & d
dumtaxat ac damnat v
ac faſtum Phariſæorum,
orabant, ut viderentur ab
tur ſic oramus Deum, ut
laudes, ſemper in cubicul
cus ſit in quo oramus,

montibus, sive etiam in foro: quando verò intramus cubiculum ad orandum, & cupimus videri, tunc sanè extra cubiculum orare dicimur, sicut apposité observat in hunc locum S. Chrysostomus. In secundo verò loco Christus non loquitur de adoratione ratione loci, sed ratione modi; id est tempore novæ Legis Deum non amplius adorandum esse in monte Garizim, hoc est ritu samaritano, erroribus pleno; nec adorandum in Jerusalem, hoc est ritu judaïco, merè carnali, externo & materiali, sed adorandum *in spiritu & veritate*; in spiritu, excluso ritu merè externo judaïco; in veritate, excluso errore samaritano. Quòd autem in novâ Lege non prohibuerit Christus orare in Jerusalem, constat exemplo Petri & Joannis, qui etiam post acceptum Spiritum sanctum ascendebant in Templum ut orarent.

III°. rectè sacræ domus eriguntur in memoriam Sanctorum, eorumque reliquias honorificè conservandas. Fuit hic semper Ecclesiæ usus. Concilium Gangrense in Epistolâ ad Episcopos Armeniæ, damnat Eustathium tanquam contemptorem Basilicarum SS. Martyrum; Concilium Cabillonense circiter an. 650. Can. ultimo nominat Martyrum Basilicas: Concilium Carthaginense V. Can. 14. vetat, ne ædes ulli Martyri ædificentur, nisi ibi sit aut corpus, aut aliquæ ejus reliquæ, aut ibi Martyr habitaverit, aut certè in eo loco passus sit; aliquid enim horum requiritur, ut Memoria Martyris locus aliquis dici possit. S. Joannes Chrysostomus Hom. 28. ad populum, *Ad veras*, inquit, *regias Ecclesias dico, & oratorias ædes, & Martyrum templa*. Et S. Augustinus Lib. 20. contra Faustum cap. 21. *Populus christianus*, inquit, *memorias Martyrum religiosâ solemnitate concelebrat*.

T. 2. Conc. p. 415. A.
T. 6. Conc. p. 391.
T. 2. Conc. p. 1218.
T. 8. p. 347. B.

IV°. rectè certa instituuntur loca, in quibus verbum Dei & Sacramenta populo ministrantur. Patet 1°. ex Scripturis, exemplo Christi & Apostolorum, qui etsi interdum datâ occasione variis in locis verbum Dei disseminarent, ordinariè tamen in Templo, vel Synagogis, quæ erant hujus temporis Ecclesiæ, docebant. Matth. 26. Christus ait: *Quotidie apud vos sedebam docens in Templo, & non me tenuistis.* Et Joan. 18. *Ego palam loquutus sum mundo: ego semper docui in synagogâ, & in Templo, quò omnes Judæi conveniunt, & in occulto loquutus sum nihil.* Item Act. 5. Angelus educens Apostolos de carcere dicit illis: *Ite, & stantes in Templo loquimini plebi omnia verba vitæ hujus. Qui cùm audissent, intraverunt diluculo in Templum, & docebant.* Patet 2°. exemplo primorum Christianorum. Nam quòd illi primi Christiani Ecclesias habuerint à privatis domibus distinctas, constat manifestè ex Epistolâ 1. ad Corinth. cap. 11. *Convenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras esse inter vos.* Quòd autem ista Ecclesia non esset privata domus, quæ sequuntur demonstrant. *Numquid*, pergit Apostolus, *domos non habetis ad manducandum & bibendum, aut Ecclesiam Dei contemnitis?* Et rursus: *Si quis esurit, domi manducet, ut non in judicium conveniatis.*

Ex his facile est inferre, magnam templis deberi reverentiam, ac graviter peccare eos qui vel immodesto habitu, vel loquacitate, vel obscenis colloquiis, vel mentis diuturnâ & liberâ evagatione illam violant. Crescit etenim peccati gravitas ex loci sacri, ubi peccatur, circumstantiâ. Templum Dei domus est, domus orationis, in quâ speciali quadam ratione divina majestas residet ad beneficia tri-

tè orantibus liberaliter largienda : caveat igitur vir christianus ne suâ irreverentiâ, illa à se avertat.

De altaribus.

Altare ad sacrificium ordinari ac referri, res est apud omnes explorata : quapropter Novatores, qui sacrificium rejiciunt, altaria quoque respuunt, & locum in quo suam cœnam eucharisticam celebrant, mensam appellant, non altare. Atqui tamen Apostolus Hebr. 13. *Habemus*, ait, *altare de quo edere non habent potestatem, qui Tabernaculo deserviunt*. Et 1. Cor. 10. *Non potestis mensa Domini, & mensa dæmoniorum participes esse*. ubi Apostolus opponit mensam Eucharistiæ mensis idolothytorum; mensæ autem idolothytorum vera erant altaria. Nullus ferè est Veterum qui altaris, quod est in Ecclesiâ, non meminerit. Canon 3. eorum qui Apostolici dicuntur, Irenæus L. 4. c. 34. Athanasius in vitâ S. Antonii, & in Apologiâ pro fugâ suâ, Tertullianus Libro de Oratione, *Solemnior*, Pag. 136.
inquit, *erit statio tua, si ad aram Dei steteris*. Cyprianus Epistolâ 66. jubet ut non offeratur sacrificium pro quodam Christiano defuncto, qui reliquerat Presbyterum rerum temporalium procuratorem; & causam reddit, *quia non meretur apud* Pag. 102.
altare Dei nominari in Sacerdotum prece, qui ab altari Sacerdotes & ministros voluit avocare. Denique, ut infinitos alios sileamus, Optatus Milevitanus L. 6. contra Parmenianum, *Quid est*, inquit, *tam sacrilegum, quàm altaria Dei, in quibus ali-* Pag. 91.
quando & vos obtulistis, frangere? Nonnullas superiùs de altaribus quæstiones proposuimus & solvimus.

Novatores nos arguunt quòd tanto ceremonia-

rum apparatu apud nos ten
ſecrantur altaria. Verùm a
ficâ pompâ Tabernaculum
rit in veteri Lege, Num
mus ter, Deo non impr
dedicationem cum ingen
primò à Salomone, Lib
cap. 7. ſecundò, ab Eſdr
tertiò, à Machabæis, cùm
rum eſſet renovatum & ſa
chab. cap. 4. ad quam ſo
ſingulis recurrebat, Chriſ
bit S. Joan. cap. 10. An i
res Patriarchas altaria, qu
olei effuſione. Jacob Ge
quo ſacrificium obtulit,
dens oleum deſuper, & i
vit Bethel, ideſt domum
à Deo ut altare faceret, r
dem, eumque inungendo
per eum libamina. Subſeq
nonne Moyſes oleo ſacro,
ſecravit Tabernaculum, a
T. 2. p. 61. D. de Vert inunctum à
quidem ad conſecratione
tulum & monumentum vi
fuerat; nempe ut cùm in e
dem illum hac olei delib
rùm ridiculè omnino: qua
tio illa ſenſibilis adhuc e
non exſiccari, aut aëris in
T. 7 p 449. G. Alia longè mens erat Au
tate Dei cap. 38. ait: *H*
T. 17. 61. C. *prophetiam pertinet*. Alia
quit, *cùm erexiſſet titulum*

etiam nunc fieri solet à permultis mulierculis....nam consueverunt in templis oleo ungere adytorum cancellos ad demonstrandam pietatem.

Denique mysticas illas templorum & altarium consecrationes usus & disciplina Ecclesiæ semper probavit ac retinuit. Concilium Carthaginense V. Can. 6. sic habet, *Similiter & de Ecclesiis, quoties super earum consecratione hæsitatur, agendum est, ut sine ullâ trepidatione consecrentur* Item Agathense cap. 14. *Placuit*, inquit, *altaria non solùm unctione chrismatis, sed etiam sacerdotali benedictione sacrari.* Idem patet ex Concilio II. Bracarensi Can. 6. ex Eusebio L. 4. de vitâ Constantini, Athanasio in Apologiâ ad Constantium, Basilio in Psal. 114. Gregorio Nysseno L. de Baptismo, Ambrosio Lib. 1. Epistolâ 5. ad Felicem, Gaudentio in Tract. de dedicatione, Augustino Serm. 251. de tempore, Gelasio I. Epistolâ 1. Felice IV. in Epistolâ decretali de Ecclesiarum & altarium consecratione, qui Pontifex atavus S. Gregorii fuit, & non modò Ecclesias & altaria consecrari debere confirmat, sed etiam, quod est hujus loci proprium, testatur antiquis Canonibus prohibitum, ne sacra Missarum solemnia alibi quàm in locis Deo sacratis, magnâ necessitate exceptâ, ullus celebrare præsumat.

T. 2. Conc. p. 1216.

T. 4. Conc. p. 1385.

De vasis sacris.

Necessaria esse & antiqua vasa sacra ad licitam Eucharistiæ celebrationem, omnes Catholici consentiunt. Prudentius in Hymno de S. Laurentio meminit aureorum vasorum, quæ in usu erant S. Laurentii ætate, id est circa annum Domini 260. Tempore Sylvestri S. P. circa annum 300. plurimos fuisse aureos & argenteos calices, patenas,

candelabra, thuribula, testatur Damasus S. P. & pro certo habendum, Constantinum Imperatorem, qui destructis ac solo æquatis idolorum templis tantâ pompâ & magnificentiâ plurimas erexit Ecclesias, eas omnibus ad officium divinum vasis & ornamentis exornasse. S. Athanasius in Apolog. 2. contra Arianos multa scribit de mystico poculo
T. 1. p. 134. quod ab eo confractum apud Ischyram tempore sacrificii calumniabantur, cujus accusationis falsitatem ex eo demonstrat, quòd Ischyras ille, cùm Presbyter non esset, non potuit apud se calicem sacrum retinere : ex quo loco constat calices Eucharistiæ sacros fuisse, & nonnisi ab initiatis tangi, nec
T. 1. p. 433. sine sacrilegio pollui posse. S. Gregorius Nazianzenus in Oratione de se ipso contra Arianos, scribit, ab illis direpta sacra vasa Laïcis ad tangendum prohibita; ideoque illos comparat Naburzardano, & Balthasari, quorum alter sacra vasa Templi Hierosolymitani abstulit, alter profanavit.

Quæres 1°. an necesse sit calicem & patenam ab Episcopo consecrari.

Resp. affirmativè: sic enim præscribunt Canones, sic fert Ecclesiæ displina. Cùm tamen illa consecratio juris sit ecclesiastici, potest summus Pontifex dispensare cum simplici Presbytero ut illa vasa sacra consecret. Ferunt Abbates eo privilegio frui; at pro suis Ecclesiis, non pro alienis, nisi specialiter istud concessum ipsis fuerit. Quomodo calix perdat suam consecrationem, antea exposuimus.

Quæres 2°. si fortè Sacerdos celebrasset, calice aut altari non consecrato, an censetur per contactum corporis & sanguinis Christi sufficiens consecratio?

Resp. discordes hîc esse Theologos. Alii affirmant, propter sanctitatem corporis & sanguinis Christi, quorum contactus vasa illa sacra sanctificat, seu consecrat: negant alii, propter legem & consuetudinem Ecclesiæ, quæ vult vasa illa sacra consecrari ab Episcopis per chrismatis unctionem, & quorumdam verborum formam, non autem per solum corporis & sanguinis Christi contactum: alii cum Sanbovio distingunt inter altare & calicem, contenduntque altare non manere consecratum ex sacrificio super illud oblato, quia opposita opinio nullo jure, nullâve auctoritate fulcitur; calicem verò consecrari ex solo contactu sanguinis Christi, quod quidem confirmant auctoritate S. Augustini in Psalm. 115. ubi sic loquitur, *Pleraque instrumenta & vasa ex hujusmodi materiâ vel metallo habemus in usum celebrandorum Sacramentorum, quæ ipso ministerio consecrata, sancta dicantur.*

T. 2. cas. 79.

T. 4. pag. 1162. n. 6.

Quæres 3°. ex quâ materiâ calix debeat esse conflatus.

Resp. quæstionem solvi Jure Canonico, Cap. *Vasa. De consecratione.* dist. 1. cujus hæc verba sunt. *Quondam Sacerdotes aurei ligneis calicibus utebantur: nunc è contrario lignei Sacerdotes aureis utuntur calicibus.... Ne decus matris Ecclesiæ imminuatur, sed magis cumuletur & amplificetur, statuimus ut deinceps nullus Sacerdotum sacrum mysterium corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi in ligneis vasculis ullo modo conficere præsumat.* Et Cap. *Ut calix. De consecratione.* dist. 1. *Ut calix Domini cum patenâ, si non ex auro, omnino ex argento fiat. Si quis autem tam pauper est, saltem vel stanneum calicem habeat. De ære, aut aurichalco non fiat calix, quia ob vini virtutem æruginem parit,*

Decret. Gratiani p. 2489.

Ibid.

qua vomitum provocat. Nullus autem in ligneo aut vitreo calice præsumat Missam cantare. Posset tamen fieri pes calicis ex cupro sive ære; sed cuppa debet esse argentea intus inaurata, simul cum patenâ.

De sacris linteaminibus.

Sacra linteamina vocamus, corporale, pallam & purificatorium, quæ speciali quodam modo sacra sunt. Necesse autem est in sacrificio Missæ adhibere corporale & pallam, quæ linea sint, & ab Episcopo, vel alio facultatem habente benedicta. Can.
II. p. 1491 *Consulto. De consecrat.* dist. 1. Ex Rubricâ, corporale ex lino tantùm esse debet, nec serico nec auro in medio intextum, sed totum album ac præsertim mundum & nitidum. *Præcipimus*, ait Innoc. III. de custodiâ Eucharistiæ, *ut oratoria, vasa, corporalia, & vestimenta munda & nitida conserventur: nimis enim absurdum est in sacris sordes quærere, quæ dedecorent etiam in profanis.*

Palla calici super imponitur, ne quid fortè sordium in eum decidat. Olim unita fuit, seu pars fuit corporalis quod supra calicem replicabatur; nunc verò ad majorem commoditatem à corporali sejungitur. Debet esse linea, sicut ipsum corporale, & ab Episcopo benedicta cum ipso corporali, ut notat Rubrica: ratio est, quia palla est veluti pars corporalis. Nihil tamen vetat inter duplex linum inseri chartam, vel etiam pannum pretiosum, ut sic palla commodior fiat & firmior.

Necesse quoque est adhibeatur purificatorium quo extergatur interior cuppa calicis: debet autem illud ex lino, vel ex tenui canabe confici, & ab Episcopo, vel alio facultatem habente benedici.

Præter hæc tria, requiruntur mappæ, seu tobaleæ

quæ altare cooperiant. Can. *Altaris palla. De consecratione.* dist. 1. Et Can. *Si per negligentiam. De consecratione.* dist. 2. Item sic Rubrica loquitur: *Altare operiatur tribus mappis, seu tobaleis mundis, ab Episcopo vel alio facultatem habente benedictis, superiori saltem oblongâ, quæ usque ad terram pertingat, duabus aliis brevioribus, vel unâ duplicatâ.* *Decret. Grat pag. 2487. Ib. p. 2519.*

Necesse est præterea ut altare pallio sit ornatum: neque enim sine quadam irreverentiâ Sacrum celebraretur in altari denudato, nisi pars anterior, marmore, picturâ, vel alio simili modo ornata foret. Crux etiam in medio altaris collocanda est, non nuda, sed quæ gerat imaginem crucifixi, quæ non solùm picta sit, sed sculpta, & à quolibet alio corpore sejuncta. Necessarium quoque lumen est dum perficitur sacrificium, & quidem duplex ad majorem decentiam ex cereis candelis constans, non ex oleo, vel sebo. In necessitate tamen unus cereus sufficeret. Requiritur præterea Missale cum pulvinari: nullus, quantumcunque memoriæ suæ confidat, debet Missam celebrare sine Libro seu Missali. Requiritur præterea, velum & bursa, pro quibus nulla extat benedictio; unde sequitur ea necessariò benedicenda non esse. Imò de velo nihil in jure præcipitur, nec apud antiquos Scriptores; ob istam fortè causam, quòd calix corporali tegeretur.

De cereis.

Cùm de ceremoniis Ecclesiæ generatim egimus in Tractatu de Sacramentis universim sumptis, inter alia probatum à nobis fuit, illas in suâ primâ origine ac institutione symbolicum aliquid ac mysticum designasse; quamquam non eos improbemus, qui physicam, litteralem ac historicam illarum

S. Isidorus Lib. 7. Origin. cap. 12. *sed ad signum lætitiæ*; ut nempe sub typo luminis corporalis, illa lux ostendatur de quâ in Evangelio dicitur, *Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem.* Non ergo nono dumtaxat Ecclesiæ sæculo invectus fuit cereorum usus ad mysticam & symbolicam significationem, ut placet D. de Vert. Et verò Concilium Eliberitanum anno Christi 305. Can. 34. prohibet ne cerei in cæmeterio accendantur: *Cereos per diem placuit in cæmeterio non incendi: inquietandi enim spiritus Sanctorum non sunt.* Cerei illi per diem procul dubio non accendebantur ad tenebras fugandas; ergo religionis causâ in honorem SS. Martyrum, quorum reliquiæ in cæmeteriis conquiescunt, Fideles per diem cereos accendebant, quod propter abusus Concilium prohibet, non generatim, non ubique, sed in cæmeteriis per diem; ergo in aliis locis sacris in usu erant, nec prohibebantur. Ratio prohibitionis quâ utitur Concilium, *ut non inquietentur spiritus Sanctorum*, interpretes plurimùm fatigavit, ut exponeretur. Alii Sanctorum nomine ipsas Martyrum animas, quæ sub altari stant, intelligunt: quoniam verò cereis ardentibus, igni fumigationibus spiritus divexari existimabant, idcirco cereos in cæmeteriis accendi prohibet Concilium, ne Martyrum spiritus inquietentur. Verùm explicatio hæc errorem sapit. Alii, Fideles intelligunt, quorum spiritus, dum orationis causâ ad Ecclesiam adveniunt, inquietantur frequentiâ & curâ immodicâ cereorum ardentium.

Pag. 100. B. F.

T. 1. Conc. p. 974.

Canone 37. ejusdem Concilii prohibetur ne ii, *qui spiritibus immundis vexantur, lucernas publicè accendant.* Quare? quia solis Ecclesiæ ministris ad honorem id permittebatur. Unde Concilium Car-

Ibid.

ignorat nem
baptiſatorum c
quam ſignum
râ illæſam &
Cyrill. Jeroſol
Nemo parit
cim invaluit, l
accendendi ce
Eccleſiam illu
padum multit
claritatem imi
bolicam ſignifi
nis. *Lucerna c*
T. 5. Con. Can. 9. *in per*
p. 1708. *ſias non benedi*
inquirunt. Pro
cramentum ſole
ſurrectionis Ch
votivæ noctis
luminis ſuſcipi
Verùm inte
mus ſcribens

hoc solatio temperemus, & vigilemus ad lumen, ne caeci tecum dormiamus in tenebris. His verbis innuit sanctus Doctor, nondum ubique tempore sacrificii quod orto Sole celebrabatur, accensos cereos fuisse. *Quòd si aliqui*, pergit sanctus Doctor, *per imperitiam & simplicitatem saecularium hominum, vel certè religiosarum feminarum....hoc pro honore Martyrum faciunt, quid inde perdis? Causabantur quondam & Apostoli, quòd periret unguentum; sed Domini voce correpti sunt. Neque enim Christus indigebat unguento, nec Martyres lumine cereorum; & tamen illa mulier in honore Christi hoc fecit, devotioque ejus mentis recipitur. Et quicumque accendunt cereos secundùm fidem suam habent mercedem, dicente Apostolo*; Unusquisque in sensu suo abundet. Rom. 14. 5. Non improbat sanctus Doctor pias illas mulieres, quae in honore Martyrum cereos accendebant. Tùm objectionem Vigilantii dissolvit. *Idololatras*, inquit alloquens Vigilantium, *appellas hujusmodi homines? Non diffiteor, omnes nos qui in Christo credimus, de idololatriae errore venisse. Non enim nascimur, sed renascimur Christiani. Et quia quondam colebamus idola, nunc Deum colere non debemus, ne simili eum videamur cum idolis honore venerari? Illud fiebat idolis, & idcirco detestandum est: hoc fit Martyribus, & idcirco recipiendum est. Nam & absque Martyrum reliquiis per totas Orientis Ecclesias, quando legendum est Evangelium, accenduntur luminaria, jam sole rutilante; non utique ad fugandas tenebras, sed ad signum laetitiae demonstrandum. Unde & virgines illae Evangelicae semper habent accensas lampades suas.* Matth. 25. *Et ad Apostolos dicitur*: Sint lumbi vestri praecincti, & lucernae ardentes in manibus vestris. Luc. 12. 25. *Et de Joanne Baptistâ*, Ille erat lucer- Joan. 5. 35.

na ardens & lucens.; *ut sub typo luminis corporalis illa lux ostendatur de quâ in Psalterio legimus*, Lu-
Psal. 118. cerna pedibus meis verbum tuum, Domine, & lu-
105. men semitis meis. Hæc S. Hieronymus.

Multi è Veteribus cereorum usum in sacris officiis commemorant. Prudentius Hymno 2. in honorem passionis S. Laurentii; Paulinus Poemate 14. aliàs 18. S. Greg. Turonensis L. 16. De gloriâ confessorum cap. 21. 69. 71. 79. In exequiis defunctorum solitos Christianos cereos accendere, testantur S. Gregorius Nazianzenus Orat. 4. adversùs Julianum; S. Hieronymus Epistolà 86. aliàs 27. ad Eustochium; S. Gregorius Nyssenus in vitâ S. Macrini. Toto igitur cœlo aberrat D. de Vert existimans ad solam visûs necessitatem & fugam tenebrarum institutos fuisse: si ita foret, frustra & in vanum per diem Sole rutilante accenderentur; frustra observassent Ecclesiæ Scriptores, sub symbolo luminis corporalis, Christum, qui est lux vera illuminans omnem hominem, designari; frustra Gentiles ipsi coram suis idolis lucernas accendissent. Ad quid enim? Ut videant? quid absonum magis? Ergo ad cultum, quamquam non minùs absurdum. Id Gentilibus ipsis ridendo exprobrabat Baruch. cap. 6. v. 18. *Lucernas*, inquiebat, *accendunt illis, & quidem multas, ex quibus nullam videre poßunt*. Frustra denique Judæi coram Libro Legis totâ etiam nocte perpetuò ardentem lucernam collocant: non quidem ad videndum, cùm nullus adsit præsens, cui ad hunc finem possit inservire; ergo ad cultum & ceremoniam religionis.

Denique Ordo Romanus, Amalarius, Alcuinus, illorum cereorum in celebrando sacrificio usum ac necessitatem exponunt. Quapropter Mi-

erologus, ait: *Juxta Ordinem Romanum nunquam Missam absque lumine celebramus: non utique ad depellendas tenebras, cùm sit clara dies; sed potius in typum illius luminis, cujus Sacramentum ibi conficimus, sine quo & in meridie palpabimus ut in nocte.* Bibliot. P. P. T. 18. pag. 475. A.

De thure seu incenso.

Quod de cereis, idem & de thure seu incenso docet D. de Vert: non alium scilicet illius finem ac usum primitùs fuisse, quàm ut purgaret tetrum ac fœtidum odorem, qui ex locis subterraneis, in quibus primi Christiani metu persecutionum Sacra faciebant, exhalabat. Quòd si opponas, Ecclesiam illum thuris & incensi usum etiam retinuisse, cùm ipsi libero cœlo frui datum est, ac in iis locis offerre sacrificium, in quibus à fœtido exhalitu nihil erat timendum; respondebit hanc causam esse, tùm quòd Ecclesia suorum usuum in Officiis publicis retinentissima sit, ac cujuscunque innovationis inimica; tùm quòd populi regionum in quibus publica Officia ecclesiastica celebrata primùm fuêre, aromatibus & incenso plurimùm delectarentur. An vero ignoravit auctor ille, thus & incensum in officium religionis ac cultûs à Paganis ipsis usurpatum fuisse? An ignoravit Deum ipsum, Exodi 30. thuris compositionem præscripsisse, factâ expressâ prohibitione, ne in alium quàm Tabernaculi cultum usurparetur? *Talem compositionem*, ait Deus v. 37. *non facietis in usus vestros, quia sanctum est Domino. Homo quicumque fecerit simile, ut odore illius perfruatur, peribit de populis suis.* An denique ignoravit Canonem tertium eorum qui Apostolici dicuntur, quo dicitur, *Ne liceat aliquid alind ad altare offerre, quàm oleum ad luminare, &* T. 1. Conc. p. 26.

incensum tempore sanctæ oblationis. Thurificationis usum in Ecclesiâ perantiquum esse probat Menardus, ad Lib. Sacrament. S. Gregorii pag. 195. Suam habet symbolicam & mysticam significationem. Deo thus adoletur, in signum supremi ejus in res omnes dominii, cui latriæ cultus debetur: thure fumant & odoribus altaria in honorem sacrificii, quod ibi offertur: thuris honores exhibentur Crucis & Sanctorum imaginibus, qui honos præcipuè ad archetypa tendit ac refertur: exhibetur quoque sacro Evangeliorum Libro, in signum venerationis quâ verbum Dei prosequimur, & boni odoris quem diffundere ubique tenentur Christiani omnes pietate suâ ac bonorum operum exemplo: oblationes quoque suffitu perfunduntur, ut consecrentur, ac Deo gratæ fiant & acceptæ: ipsis denique Fidelibus, dum Sacris intersunt, offertur incensum, ut moneantur orationes suas ad Deum dirigere, & bonorum operum odorem, quasi thus acceptissimum, circumquaque spargere ac diffundere, juxta istud Psalmi 140. v. 2. *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.*

T. 1. Præfa- cap. 17. & T. 2. p. 513. Abutitur manifestè D. de Vert auctoritate sancti Thomæ 3. p. q. 83. art. 5. ad 2. ubi thus adoleri ait, ut *si quid pravi odoris fuerit, depellatur.* Ita re verâ, sed ad reverentiam quæ Eucharistiæ debetur, adeoque ad cultum religiosum istud refert Doctor Angelicus. Audiantur ejus verba, non truncata cum D. de Vert, sed integra. *Dicendum quòd etiam thurificatione non utimur, quasi ceremoniali præcepto legis, sed sicut Ecclesiæ statuto. Pertinet autem ad duo. Primò quidem ad reverentiam hujus Sacramenti, ut scilicet per bonum odorem depellatur, si quid pravi odoris in loco fuerit quod posset provocare horrorem,*

Secundò pertinet ad repræsentandum effectum gratiæ, quâ sicut bono odore Christus plenus fuit &c..... Et ideo undique thurificato altari per quod Christus designatur, thurificantur omnes per ordinem.

De ceremoniis quæ Missam comitantur & in actione consistunt.

Generalem ceremoniarum Missæ divisionem jam initio hujus Articuli exposuimus.

Bellarminus L. 2. de Missâ c. 15. eas ad quinque capita revocat. Ad eas quæ referuntur 1°. ad Deum. 2°. ad sacrificium. 3°. ad Sacerdotem celebrantem. 4°. ad populum. 5°. ad ea quæ leguntur in Missâ. Præter istas aliæ multis rebus communes sunt, ut signum crucis, thurificatio, osculum.

Ceremoniæ quæ ad Deum referuntur, tres sunt. Prima, elevatio manuum, cujus exemplum in divinis Litteris habemus. Exodi 17. Moyses elevatis manibus orans impetravit. Item L. 3. Reg. c. 8. Salomon oraturus expandit manus in Cœlum. David Psal. 141. ait, *Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum.* Apostolus denique 1. ad Timoth. 2. *Volo*, ait, *viros orare in omni loco, levantes puras manus.*

Secunda, elevatio oculorum, quæ Christo familiaris fuit, Matth. 14. Marci 6. & 7. Lucæ 9. Joan. 6. 11. & 17. Tertullianus Apologet. cap. 30. observat Christianos cœlum intuentes, manibus extensis, nudo capite orare solitos. pag. 17. B.

Tertia est inclinatio corporis, aut genuum incurvatio, quæ index est humilitatis. L. 2. Paralip. c. 6. Salomon flexis genibus orat; Lucæ 22. Christus ipse positis genibus orabat; S. Paulus

Act. 21. etiam positis genibus oravit cum iis omnibus qui secum erant.

Ceremoniæ verò erga sacrificium, sunt 1°. elevatio hostiæ consecrandæ coram Domino, quæ fit in Offertorio: quâ ratione Levitici 8. 9. & 10. Sacerdos elevat coram Deo id quod offertur. 2°. est ostensio Sacramenti ad populum, quæ antiquissima est. 3°. est fractio & commixtio; est pariter mixtio aquæ cum vino, de quâ antea egimus.

Ceremoniæ quas Sacerdos celebrans circa seipsum adhibet, sunt 1°. tunsio pectoris quâ utitur in confessione, quæ fit ad initium Missæ; ad illa verba, *Nobis quoque peccatoribus*; ad illam precem, *Agnus Dei qui tollis peccata mundi &c.* & ad ista verba, *Domine non sum dignus.* Hæc autem ceremonia, inquit Bellarminus, pœnitentiam indicat, & naturalis est, atque in Evangelio exemplum habet in Publicano, qui Lucæ 18. orans percutiebat pectus suum dicens: *Deus propitius esto mihi peccatori.* Et Lucæ 22. *Revertebantur percutientes pectora sua.* 2°. lotio manuum, paulò ante consecrationem.
Pag. 139. G. *Vidistis*, ait S. Cyrillus Catech. 5. mystag. *Diaconum aquam lavandis manibus porrigentem Sacerdoti.* Cujus quidem ceremoniæ causam & rationem reddit, aitque lotionem hanc non adhiberi ad sordes corporis abluendas, cùm nemo in Ecclesiam sordidis manibus accedere audeat; sed ob symbolum puritatis animi, quâ pollere debent, qui tantum peragunt sacrificium.

Ceremoniæ erga populum duæ sunt: prima, salutatio, per hæc verba, *Dominus vobiscum.* vel, *Pax vobis.* Secunda, est dimissio populi quæ his verbis fit, *Ite Missa est.*

Denique ceremoniæ quæ spectant ea quæ in

Missâ leguntur, sunt cantus, organa, musica instrumenta &c. in quibus necesse non videtur ut hîc immoremur.

Sunt & aliæ communes ceremoniæ v. g. aquæ benedictæ aspersio, thurificatio, osculum, signum crucis. Rubricæ lex est, ut diebus Dominicis ante initium solemnis Missæ Sacerdos aquam benedicat, ac deinde seipsum, tùm ministros, altare, ac populum aspergat: quæ aspersio, ut hîc Bellarminus, quædam est expiatio & præparatio ad sacrificium, quâ significatur puritas ac munditiestùm animi tùm corporis in iis necessaria qui sacrificio interesse volunt. Inde singulari ritu aqua immixto sale, & factis exorcismis benedicitur, ut Fideles lavet seu mundet, atque ab omni corruptione contra insidias & fraudes dæmonis vi exorcismorum defendat ac protegat. De thurifactione mox diximus. Osculatur autem Sacerdos altare, Librum Evangeliorum, in signum reverentiæ; ministrum verò suum, & per eum universum Clerum, in signum charitatis & pacis. Denique signum crucis omnium ceremoniarum antiquissima est ac communissima; nihil enim fit quod ad Officium ecclesiasticum pertineat, absque signo crucis; ut ita Ecclesia declaret, quidquid boni fit, aut habemus, oriri ex virtute & efficaciâ crucis: quâ etiam de causâ, non tantùm ante consecrationem oblata benedicimus, sed etiam hostiam ipsam jam consecratam signo crucis frequenter signamus; non quidem ad benedictionem, sicut antea, sed ut demonstremus vim omnem sacrificii Missæ à sacrificio crucis derivari.

De iis quæ in Missâ recitantur.

Missa in quatuor partes dividi solet. Prima est

cerdotis ad altare, quod ipsum etiam Antiphonæ nomen importat. Est quippe Antiphona, cantus reciprocus & alternatim factus: certum enim est quarto Ecclesiæ sæculo Psalmos alternatim in Ecclesiis solitos fuisse decantari. Ex Psalmo autem qui magis congruere videtur Sacerdoti ad altare introeunti, versiculus iste delectus fuit, *Introibo ad altare Dei.* Tùm sequitur Psalmus, *Judica me.* qui alternatim à Sacerdote & ministro recitatur. S. Ambrosius L. de iis qui initiantur, sive de mysteriis c. 8. refert verba hæc, *Introibo ad altare Dei.* ab iis pronuntiata fuisse qui recentes à Baptismo ad Eucharistiam participandam admittebantur. *His abluta plebs dives insignibus*, inquit, *ad Christi contendit altaria, dicens: Et introibo ad altare Dei, ad Deum qui lætificat juventutem meam.* Et L. 4. de Sacramentis cap. 1. *Veniebas*, ait, *desiderans ad altare, quo acciperes res Sacramentorum. Dicat anima tua: Introibo ad altare Dei, ad Deum qui lætificat juventutem meam. Deposuisti peccatorum senectutem, sumpsisti gratiæ juventutem: hoc præstiterunt tibi Sacramenta cœlestia.* Inde forsan ad Sacerdotes ipsos fluxit mos ille dicta verba recitandi cùm accedunt ad altare. *Convenit ferè inter auctores,* ait hîc Bellarminus, *usum Introitûs introductum fuisse à Celestino I. Pontifice: sic enim scribit Walafridus c. 22. Micrologus c. 1. & alii passim. Sed non est hoc ita simpliciter accipiendum. Nam in primis non instituit ipse usum canendi unum versiculum, ut nunc facimus; sed ut Psalmi Davidis 150. antiphonatim canerentur per ordinem ante sacrificium; ut in ejus vitâ scribit Anastasius Bibliothecarius. Sed postea vitandæ prolixitatis causâ selecti sunt versiculi aliqui, qui ad excitandam devotionem vide-*

T. 2. p. 336.

Ib. p. 366. n. 7.

Lib. 2. de Missâ c. 16. p. 363.

rentur aptiores, & Psalmi integri relicti sunt Horis canonicis. Deinde, Celestinus non fuit absolutè primus, qui Psalmos ad sacrificium adhibuit, sed fortè primus fuit, qui Romæ id observari voluit. Nam alioqui Dionysius Areopagita cap. 3. Ecclesiast. hierarc. meminit Psalmorum qui ad initium Missæ canebantur; & S. Basilius in suâ Liturgiâ circa initium, jubet tres aut quatuor versiculos Psalmi decantari. Sed etiamsi à Celestino hæc institutio ortum habuisset, reprehendi non posset, cùm Introïtus ferè semper ex divinâ Scripturâ sumatur, & ab universâ Ecclesiâ iste usus ab annis amplius mille retentus sit. Innocentius III. myster. Missæ L. 2. cap. 13. de Introïtu

Pag. 340. hæc habet. *Pontifex ad altare perveniens & ad se ipsum revertens, antequam ordiatur sacrum officium, de peccatis suis cum astantibus confitetur, Psalmum illum præmittens, qui manifestè per totum sibi ad hoc dignoscitur pertinere & convenire,* Judica me Deus &c. *ut discretus à gente non sanctâ & ab homine liberatus iniquo, ad altare Dei dignus introeat.*

De Gloria Patri *&c.*

In fine cujuslibet Psalmi, qui decantabatur, isthæc addebatur clausula seu doxologia, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto.* Hujus clausulæ primum parentem nonnulli putant Hieronymum fuisse, qui jussu Damasi S. Pontificis eam composuit. Legimus in vitâ Damasi eum constituisse, ut, quod pluribus jam locis erat in usu, Psalmi per omnes Ecclesias die noctuque ab alternis canerentur, & in fine cujusque Psalmi diceretur, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto.* Verùm usus ille Damaso & Hieronymo videtur antiquior: scribit

enim Sozomenus L. 3. cap. 20. Antiochiæ temporibus Constantii Imperatoris anno 350. Catholicos in odium erroris Arianorum, dictâ clausulâ in fine cujusque Psalmi usos fuisse; Arianos verò dixisse, *Gloria Patri per Filium, in Spiritu sancto.* vel, *Gloria Patri in Filio & Spiritu sancto.* S. Basilius de hoc versiculo *Gloria Patri &c.* disputat in Lib. de Spiritu sancto c. 27. Testatur quoque Concilium Vasense, quod ante annos centum supra mille celebratum fuit, Can. 5. non solùm Romæ, sed etiam in toto Oriente, & per Africam, post, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto,* subjungi solitum, *Sicut erat in principio &c.* Porro, addit Bellarminus, Epistolæ duæ quæ circumferuntur de hac re, Damasi ad Hieronymum, & Hieronymi ad Damasum, suppositititiæ & ineptissimæ sunt.

Pag. 533. C.

Edit. vet. T. 2. p. 214.

T. 4. Conc. p. 1680.

De Kyrie eleison.

Vocabula græca sunt, quæ significant, *Domine miserere.* unde intelligimus orationem hanc apud Græcos usurpatam primùm fuisse. Omnium antiquissima est, ac humanis prolapsionibus maximè conveniens; adeo quippe frequentes illæ sunt, ut in certam salutis ruinam, nisi Deus nostri misereretur, nos traherent. *Domine miserere nostri, te enim expectavimus*, ait Isaias cap. 33. v. 2. & Baruch 3. v. 2. *Audi Domine, & miserere.* Olim pro Catechumenis & pœnitentibus, imò & pro omnibus Fidelibus hæc oratio fundebatur: ab illâ, cæteræ quæ in Missâ fiunt supplicationes, initium ducunt. Consilium Vasense Can. 3. anno 529. statuit, ut in Galliis, ubi nondum introducta fuerat, usurparetur. *Et quia*, inquit, *tam in Sede apostoli-*

T. 4 Conc. p. 1680.

câ, quàm etiam per totas orientales atque italicas provincias dulcis & nimiùm salutaris consuetudo est intromissa, ut Kyrie eleison *frequentiùs cum grandi affectu & compunctione dicatur, placuit etiam nobis, ut in omnibus Ecclesiis nostris ista tam sancta consuetudo & ad Matutinum, & ad Missas, & ad Vesperas Deo propitio intromittatur.* Decepti ergo fuêre inter Criticos, qui existimarunt dictam orationem à S. Gregorio Magno primùm in Ecclesiam Romanam inductam fuisse; siquidem annis sexaginta & amplius antequam Romæ Pontifex sederet S. Gregorius, Conc. Vasense Can. 3. jam citato testatur dictam orationem non tantùm Apostolicam Sedem, sed omnes etiam Orientales & Italicas Provincias pervasisse. Quapropter sanctus Pontifex scribens ad Sicilienses asserit, se à Græcis nec *Kyrie eleison*, nec ritus alios mutuatum fuisse.
To.2.p.940. A. *In nullo*, inquit, *eorum aliam Ecclesiam secuti sumus*..... Kyrie eleison *autem nos neque diximus, ne-*
Ibid. C. *que dicimus ut à Græcis dicitur: quia in Græcis simul omnes dicunt; apud nos autem à Clericis dicitur, & à populo respondetur, & totidem vicibus etiam* Christe eleison *dicitur, quod apud Græcos nullo modo dicitur. In quotidianis autem Missis aliqua quæ dici solent tacemus, tantummodo* Kyrie eleison *&* Christe eleison *dicimus, ut in his deprecatoriis vocibus paulò diutius occupemur.*

De Gloria in excelsis.

Appellatur Hymnus angelicus, eo quòd prima illius verba ab Angelis Christi nativitatem annuntiantibus dicta fuerint. Olim in publicis Fidelium precibus canebatur, etiam ante Missæ celebrationem. S. Hieronymus L. de virginitate versùs finem

nem, refert sanctas Virgines solitas fuisse hunc laudis canticum sicut & Psalmum *Deus, Deus meus*, & *Benedicite*, decantare. Hymnus ille à Græcis magna doxologia nuncupatur, ut distinguatur ab aliâ breviore, *Gloria Patri &c.* Videtur ille unus ex illis fuisse, qui à primis Christianis in honorem Christi ac testificationem ejus divinæ naturæ decantabantur. Ita significat Plinius scribens ad Trajanum Imperatorem. *Carmen quoque*, inquit, *Christo quasi Deo dicunt secum invicem.* Et Eusebius L. 5. Hist. cap. 28. *Psalmi quoque*, inquit, *& cantica fratrum jam pridem à Fidelibus conscripta, Christum Verbum Dei concelebrant, divinitatem ei tribuendo.* Multi ex nostris asserunt S. Hilarium hujus Hymni auctorem ac institutorem esse: verùm, ut mox vidimus, S. Hieronymus, à virginibus illum decantari solitum fuisse, observat. Bellarminus cum aliis benè multis arbitratur, morem recitandi in Missâ Hymnum illum, à Telesphoro S. Pontifice originem duxisse. *Hic fecit*, ait Pontificale quod sub nomine Damasi circumfertur, *ut in ingressu sacrificii hymnus diceretur angelicus, Gloria in excelsis Deo.* Verùm incerta planè videtur prima hujus institutionis origo. Patres Concilii IV. Toletani cap. 13. aiunt, prima dicti cantici verba ab Angelis (unde dictus est Hymnus angelicus) pronuntiata fuisse: *reliqua verò quæ ibi sequuntur, ecclesiasticos Doctores composuisse.* Sed quicumque tandem auctor fuerit, ait hîc Bellarminus, nihil omnino offensionis habet, unde etiam Luthero placuit, ut patet ex ejus libro de formulâ Missæ.

Pag. 196. A.

T. 5. Conc. p. 1710. B.

De Dominus vobiscum.

Sacerdos celebrans stans in medio altaris & con-

fundit, Collecta dicitur: sive quia supra populum collectum seu congregatum funditur; sive quia, interprete Walafrido Strabone c. 22. *Colligit vota populi..... & petitiones compendiosâ brevitate colligimus.* Sive denique quia in Missâ fit, quæ olim *Collecta* dicebatur, quia colligebatur seu congregabatur populus ad sacrificium. *Quomodo*, inquiebat Tertullianus L. de fugâ in persecutione cap. 14. *colligemus, quomodo Dominica solemnia celebrabimus?*

Biblioth. PP. T. 15. p. 191. H.

Pag. 543. B.

Antiquissimus est Collectæ usus in oblatione sacrificii. Oratio etenim est finis, immò etiam principium, & medium totius illius actionis quæ dicebatur Collecta: neque enim ad aliud congregabantur olim Fideles, quàm ad orandum & sacrificium offerendum, ut patet ex S. Justino Apol. 2. Tertulliano Apologet. cap. 39. Quantùm verò ad formam Collectæ attinet, Conc. Carthaginense III. cap. 23. præscribit ut oratio quæ in Missâ dicitur dirigatur ad Patrem per Filium. Nec tamen inde sequitur, ait hîc Bellarminus, Filium & Spiritum sanctum non esse invocandos, aut in Missâ non invocari. Nam, ut rectè docet Tertullianus L. de oratione, propter essentiæ unitatem, semper in Patre intelliguntur Filius & Spiritus sanctus. Idem videtur in oblatione sacrificii, quæ propriè ad Patrem dirigitur, ut patet ex initio Canonis, *Te igitur clementissime Pater per Jesum Christum.* & tamen sacrificium toti Trinitati offertur. Imò ex conclusione Collectæ apertè colligitur, cum Patre simul invocari Filium & Spiritum sanctum: dum enim dicimus Filium & Spiritum sanctum cum Patre vivere & regnare per omnia sæcula sæculorum, simul indicamus nos cum Patre Filium & Spiritum san-

T. 2. Conc. p. 1170.

ctum invocare. Cur autem, pergit Bellarminus, Collectæ ordinariè dirigantur ad Patrem, non ad Trinitatem, duæ sunt causæ, una, quia Dominus ita nos docuit orare, Matth. 6. *Pater noster qui es in cœlis.* Et Joan. 6. *Quidquid petieritis Patrem in nomine meo.* Altera, quia debet semper oratio concludi per Christum, cùm sit ille advocatus noster per quem omnia petimus; incommodum autem fuisset dirigere orationem ad Trinitatem, & concludere *Per Filium tuum.* Videremur enim eo modo facere Christum Filium Trinitatis. Quòd si omissâ voce *Filii*, diceremus, *Per Christum Dominum nostrum.* videremur dividere Christi personas, nam unam includeremus in Trinitate quam invocamus; alteram excluderemus, per quam invocamus: tolluntur autem omnia incommoda, cùm diriguntur ad unam personam; & quia persona Patris est prima, & ab illâ cæteræ originem ducunt, visum est optimum, ut quandò ad unam personam dirigendæ erant, ad Patrem dirigerentur.

De voce Amen.

Finitâ oratione populus respondet, *Amen.* Quæ vox hebræa est ac significat, *verè*, seu, *verum est*; *ita sit; consentio.* Aliquando vox illa est asserentis, aliquando desiderantis, aliquando consentientis. 1°. cùm *Amen* pronuntiatur post fidei dogma, v.g. post symbolum, *Credo.* simplex assertio est, quâ significatur rem ita esse. 2°. cùm verò post orationem, quâ divinum auxilium pro aliquo imploratur, simplex desiderium est, quo ad aliquid faciendum non obstringimur, sed tantùm ad optandum ut oratio finem suum assequatur, v.g. cùm Sacerdos pro conversione alicujus precatur: 3°.

cùm Sacerdotis oratione ad opus aliquod obstringimur, *Amen* consensum nostrum exprimit: v. g. cùm in laudem & gratiarum actionem Deo reddendam Sacerdos orat; pariter cùm in fine orationis Dominicæ dicimus, *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*; *Amen* significat consentire nos, ut dimittantur nobis offensæ nostræ in Deum, sicut dimittimus iis à quibus offensi sumus. Antiquissimum verò usum esse in Ecclesiâ respondendi *Amen*, ostendunt ista S. Pauli verba 1. Cor. 14. *Qui supplet locum idiotæ, quomodo respondebit, Amen?* Ostendunt S. Justinus Apol. 2. Hieronymus in Prologo in 2. Epistolam ad Galatas, & S. Augustinus Epistolâ 107. nunc 217. ad Vitalem.

De Epistolâ.

Post Collectam sequitur Lectio ex Prophetâ, vel Apostolo. Judæi diebus sabbati conventus suos auspicabantur à lectione Librorum Moysis & Prophetarum, sicut manifestè patet ex cap. 12. & 15. Act. Apost. Idem diebus Dominicis à Christianis observatum fuisse testantur S. Justinus Apol. 2. Tertullianus Apologet. c. 39. ubi ait, *Coïmus ad* Pag. 31. A. *Litterarum divinarum commemorationem.* Olim ad Lectorem pertinebat Epistolam legere, tùm Subdiaconis officium istud injunctum fuit. Istud in Hispaniâ observatum fuisse manifestè supponit Concilium Toletanum I. Can. 4. ubi Subdiaconus in pœnam delicti à lectione Epistolæ suspenditur. *Habeatur*, ait Canon, *inter Ostiarios vel Lectores*, T. 2. Conc. *ita ut Evangelium & Apostolum* (Epistolam) *non* P. 1224. *legat.* Et in Concilio Remensi an. 8. 1. Can. 4.

T. 7 Conc p. 1255. dicitur, *Residentibus cunctis lecta sunt Epistola Pauli, qualiter Subdiaconi ministerium est eundem Apostolum legere.* Nihilominus nono sæculo Amalarius L. 2. cap. 11. mirabatur usum illum tam citò in in suâ Ecclesiâ obtinuisse: *Miror*, inquiebat, *quâ* Bibliot. PP. T. 14 pag. 972. D. *de re sumptus usus in Ecclesiâ nostrâ, ut Subdiaconus frequentissimè legat Lectionem ad Missam, cùm hoc non reperiatur ex ministerio sibi dato in consecratione commissum, neque ex Litteris canonicis, neque* Bibliot PP. T. 18 p. 414. *ex nomine suo.* Idem observat Micrologus undecimo sæculo cap. 8. Durandus L. 2. cap. 8. Ration. anno 1286. anxius etiam quærit, quare Subdiaconus Epistolam legat. *Quare*, inquit, *Subdiaco-* Edit. Lugd 1605. p. 56. n. 4. *nus legit Lectionem ad Missam, cùm non reperiatur hoc sibi competere, vel ex nomine, vel ex ministerio sibi concesso?* Verùm subinde ut Subdiaconus ex officio & auctoritate Epistolam legat, Episcopus eum ordinans dicit, *Accipe librum Epistolarum, & habe potestatem legendi eas in Ecclesiâ sanctâ Dei.* His in locis in quibus Sacerdos seu Pastor solus est, ipse & Epistolam & Evangelium legit; vel ab aliquo etiam Laïco superpelliceo induto Epistolam legendam curat.

De Graduali, Tractu & Prosâ.

Post lectam Epistolam, nonnulli ex Scripturâ versiculi sumuntur, quorum alii dicuntur, Responsorium seu Graduale; alii Tractus; alii Sequentia seu Prosa; alii Alleluia.

Responsorium dicitur, interprete Rabano L. 2. T. 6. p. 29. de institutione Cleric. cap. 51. quia uno incipiente, alii respondent. Responsorium illud nonnulli Graduale vocant, eo quòd juxta gradus pulpiti cantatur, ait idem Scriptor. B. Rhenanus in anno-

tationibus ad Librum Tertulliani de coronâ militis, ait *Graduale* appellari, quia canebatur dum Diaconus gradus ascenderet ad Evangelium decantandum. Ex quo intelligi potest, ait Bellarminus, cur hujusmodi versiculi decantentur, nimirum ne otiosè transigeretur tempus illud, quod necessariò interponendum erat inter Epistolam & Evangelium, dum se Diaconus ad illud cantandum præparabat. Fuisse autem morem Ecclesiæ, ut Evangelium ex loco altiore caneretur, perspicuum est ex illis verbis Ordinis Romani, *Ascendit* (Diaconus) *in ambonem superiorem gradum &c.* Et ex S. Cypriano L. 2. Epistolâ 5. ubi de Aurelio confessore, quem ad legendum in Ecclesiâ Evangelium ordinaverat, dicit eum ad pulpitum post catastam venire. Denique in antiquis Ecclesiis inveniuntur lapidea pulpita in usum Evangelii legendi instituta, quæ à Micrologo c. 9. & ab aliis dicuntur *Ambones*, à verbo græco quod significat *ascendo*.

Biblioт PP. t. 13. p. 6. 2. pag. 47.

Tractus dicitur, quia versiculi Scripturæ ex quibus componitur, graviter & tractim cani debent in signum tristitiæ; diebus enim jejuniorum loco *alleluia* canitur Tractus. *Dicitur autem Tractus*, ait Durandus L. 4. c. 21. *à trahendo, quia tractim & cum asperitate vocum & prolixitate verborum canitur.*

t pag. 123. p. 1.

Denique in festis solemnioribus, ut in Paschate, & Pentecoste addi solet *Sequentia*, seu *Prosa*, qui sunt versus quidam rythmici.

Alleluia hebraica vox est quæ significat *Laudate Dominum*. Est autem cantus lætitiæ, & meritò intermittitur in diebus pœnitentiæ & luctûs. Tobiæ 13. ubi describitur gloria cœlestis Hierusalem, inter alia legimus, *Et per vicos ejus alleluia cantabi-*

tur. Et Apocal. 19. describitur lætitia Sanctorum quæ erit in Cœlo post diem Judicii, *Et audivi*, inquit, *quasi vocem turbæ magnæ, & sicut vocem aquarum multarum, & sicut vocem tonitruorum magnorum dicentium, Alleluia, gaudeamus & exultemus.*

De lectione Evangelii.

Post Epistolam & Tractum ex antiquissimo Ecclesiæ usu, Evangelium legitur. Nulla Liturgia est, in quâ lectio hæc non præscribatur. Quid enim antiquius & acceptum magis esse debet viro Christiano, quàm ut pronis auribus verba & gesta Christi excipiat? Primum Concilium Arausicanum an. 444. Can. 18. & Valentinum in Hispaniâ cap. 1. statuerunt ut Evangelium legeretur post Epistolam, & ante oblationem, ut non tantùm Fideles, sed & Catechumeni verba Christi, eorumque expositionem ab Episcopis audire possent. *Ut sacrosancta Evangelia*, ait Canon Valentinus, *ante munerum illationem in Missâ Catechumenorum in ordine lectionum post Apostolum legantur.* Ejusdem lectionis Evangelii mentionem habemus in Concilio Laodiceno cap. 16. Carthaginensi IV. Can. 48. Item in sanctis Patribus, Chrysostomo Hom. 6. de pœnitentiâ, & Hom. 3. in posteriorem ad Thessalonicenses; Augustino, Præfatione in Epistolam Joannis, ubi meminit certarum lectionum ex Evangelio, quæ pro varietate festorum dierum legebantur; Hieronymo L. adversùs Vigilantium, qui testatur per omnes Orientis Ecclesias luminaria seu cereos accendi solitos ubi Evangelium in Missâ legitur. Consuetudo est ut ob reverentiam Domini loquentis, omnes stent erecti, & quasi parati ad defendendam evangelicam veritatem.

T. 3. Conc. p. 1450.

T. 4. Conc. p. 1617. D.

T. 3. par. 2. p. 826.

T. 4. part. 2. p. 284.

Antequam Diaconus Evangelium decantet benedictionem à Sacerdote postulat ad dignè annuntiandum Evangelium, atque populum excitat per ista verba, *Sequentia sancti Evangelii secundùm &c.* populus verò respondet, *Gloria tibi, Domine.* quæ ceremonia legitur in Missâ S. Joan. Chrysostomi, & apud Amalarium L. de Officio Missæ cap. 18. & Alcuinum in Libro de divinis Officiis.

De Symbolo.

Symbolum hîc signum quoddam est ejusdem professionis fidei. *Symbolum rectè post Evangeli[um] pronuntiatur*, ait Bellarminus, *quia fides ex auditu verbi Dei sequitur.*

Quadruplex vulgò Symbolum distinguitur. Apostolicum, quod ab Apostolis; Nicenum, quod à Concilio Nicæno generali primo anno 325. Constantinopolitanum, quod à Concilio generali Constantinopolitano I. an. 381. Athanasianum, quod à S. Athanasio conditum est. Nicænum majoris expositionis causâ, occasione erroris Ariani, nonnihil Apostolico Symbolo addidit, sicut Constantinopolitanum Nicæno, propter errorem Macedonii negantis Spiritum sanctum verum Deum esse.

Quinque prioribus Ecclesiæ sæculis Symbolum inter Missarum solemnia decantatum non legimus: cùm verò serperet Macedonii error, Timotheus Episcopus Constantinopolitanus anno 510. jussit in omnibus Fidelium congregationibus Symbolum, quod appellat trecentorum & octodecim Patrum, id est Nicænum, recitari. Et Concilium Toletanum III. cap. 2. an. 589. vult, *ut per omnes Ecclesias Hispaniæ, vel Gallaciæ, secundùm formam Orientalium Ecclesiarum, Concilii Constanti-* T. 5. Conc. p. 1009.

nopolitani, hoc est centum & quinquaginta Episcoporum, symbolum fidei recitetur. qui mos ad alias Germaniæ & Galliæ Ecclesias subinde promanavit, potissimùm tempore Caroli Magni, occasione Felicis Urgelitani Episcopi & Elipandi, qui Christum Filium Dei adoptivum dumtaxat esse docebant.

De Offertorio.

Quæcumque in celebratione Missæ præcedunt Offertorium & oblationem, primam veluti partem Missæ constituunt, ac Missa Catechumenorum dicebatur, eo quòd Catechumenis ad eorum informationem ac instructionem ipsi præsentes adesse liceret. *Decernimus,* ait Concilium Valentinum anno 374. cap. 1. *ut sacrosancta Evangelia ante munerum illationem in Missâ Catechumenorum in ordine lectionum perlegantur.* Tenebantur autem illi recedere tempore oblationis, ac soli remanebant Fideles.

T. 4 Conc. p. 1617.

Offertorium versibus quibusdam Scripturæ constat, & inde nomen accepit, quòd caneretur dum populus pro more offerebat quæ ad sacrificii materiam erant necessaria, ut tradit Walafridus cap. 22. & Micrologus cap. 10. Illa autem oblatio in silentio & sine cantu facta est usque ad quartum Ecclesiæ sæculum: ætate verò S. Augustini in Ecclesiâ Carthaginensi mos inductus est hymnos aliquos ex Psalmis extractos cantandi; quem usum adversùs Hilarum quemdam maledicum obtrectatorem, strenuè vindicavit S. Augustinus Lib. 2. Retract. cap. 11. *Hilarus,* inquit, *morem qui tunc esse apud Carthaginem cœperat ut hymni ad altare dicerentur de Psalmorum Libro, sive ante oblationem, sive cum*

T. 1. p. 45.

distribueretur populo quod fuisset oblatum, maledicâ reprehensione ubicumque poterat, lacerabat, asserens fieri non oportere. Mos ille versiculos ex Psalmis cantandi, quo tempore Sacerdos panem & vinum offert, inductus videtur ad imitationem filiorum Aaron, de quibus Eccli. 50. v. 16. & sequentibus dicitur: *Porrexit* (Aaron) *manum suam in libatione, & libavit de sanguine uvæ. Effudit in fundamento altaris odorem divinum excelso principi. Tunc exclamaverunt filii Aaron, in tubis productilibus sonuerunt, & auditam fecerunt vocem magnam in memoriam coram Deo. Tunc omnis populus simul properaverunt.... & amplificaverunt psallentes vocibus suis &c.* In more autem positum fuisse vel primis Ecclesiæ temporibus, ut populus deferret ad altare panem & vinum unde consecraretur Eucharistia, testantur SS. Justinus Apol. 2. Irenæus L. 4. c. 34. Cyprianus de opere & eleemosynâ. Unde S. Augustinus in Psalm. 129. n. 7. *Accipit Sacerdos à te,* inquit, *quod pro te offerat, quando vis placare Deum pro peccatis tuis.* Quapropter à Concilio Matisconensi II. an. 585. capite 4. reprehenduntur, qui panem & vinum non offerunt. *Cognovimus,* aiunt hujus Concilii Patres, *quosdam Christianos... ita ut nullus eorum legitimo obsecundationis parere velit officio deitatis, dum sacris altaribus nullam admovent hostiam. Propterea decernimus ut omnibus Dominicis diebus altaris oblatio ab omnibus viris & mulieribus offeratur tam panis quàm vini.* Oblatio hæc usque ad nonum Ecclesiæ sæculum eo ordine peracta fuit, qui describitur ab Ordine Romano: post annum verò millesimum paulò immutari cœpit ordo ille duplici de causâ. 1°. quia Sacerdotes ad majorem munditiem panes præparabant, quos

T. 4 p. 1458. D.

T. 5. Conc. p. 981.

mine. Veni sanctificator. In spiritu humilitatis. &, *Suscipe sancta Trinitas.* neque antiquas admodum esse, neque in Romanâ Ecclesiâ ante quingentos annos legi. Scribit enim Micrologus cap. 11. illas preces, *Veni sanctificator.* &, *Suscipe sancta Trinitas.* juxta Ordinem Gallicanum recitari, sed in Ordine Romano nullas orationes esse institutas inter Offertorium, & Secretas; unde etiam Walafridus, Amalarius, Rupertus, Alcuinus, immò etiam Innoc. III. & alii Veteres, non meminerunt illarum Orationum, sed transeunt ab Offertorio ad Secretas: quia tamen, addit Bellarminus, nihil continent, quod offendat, paulatim ab omnibus receptæ sunt. Deinde nonnullas refert leviores objectiones quas Georgius major adversùs nonnulla illarum orationum verba opponit. *Bibliot. PP. T. 18. pag. 474.*

De Præfatione.

Offertorio finito, & materiâ sacrificii præparatâ, lotisque manibus, & oblatione Deo commendatâ per Secretas collectas, dicitur Præfatio, quasi præludium, quo præparatur & excitatur populus, ut animum sursum erigat ad illam miram, quæ mox futura est, consecrationem corporis & sanguinis Christi. Canon Sacramentarii Gelasii S. Pontificis sic incipit, *Incipit Canon actionis.* Sursum corda. Habemus ad Dominum. Est igitur Præfatio præparatio & excitatio populi ad Canonem, qui per excellentiam oratio dicitur, & ad illam actionem in quâ propriè sacrificium consistit. Ac primùm illa verba, *Per omnia sæcula sæculorum.* pertinent, ait Bellarminus, ad superiores orationes silentio recitatas, sed altâ voce conclusio illa dicitur, ut populus respondere possit, *Amen*, & eâ voce confirmet

Bibliot. PP. T. 18 pag. 473. superiores orationes. Ita scribit Micrologus cap. 7. Deinde incipit Præfatio, per illud, *Dominus vobiscum.* & usque ad ista verba, *Verè dignum & justum est.* habetur in antiquissimis Auctoribus Græcis & Latinis. S. Joannes Chrysostomus Hom. de Eucharistiâ, Edit. Antverp 1614. T. 3. p. 382. col. 2. C. *Quid facis*, exclamat, *ô homo? Non promisisti Sacerdoti, qui dixit, Sursum mentem & corda; & dixisti, Habemus ad Dominum?*

S. Cyprianus de Oratione Dominicâ egregiè Pag. 195. rem totam exponit his verbis. *Quando autem stamus ad orationem, fratres dilectissimi, vigilare & incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio omnis carnalis & sæcularis abscedat; nec quidquam tunc animus, quàm id solum cogitet, quod precatur. Ideo & Sacerdos ante orationem Præfatione præmissâ, parat fratrum mentes dicendo:* Sursum corda; *ut dum respondet plebs,* Habemus ad Dominum. *admoneatur nihil aliud quàm Dominum cogitare debere. Claudatur contra adversarium pectus, & soli Deo pateat, nec ad se hostem tempore orationis adire patiatur.*

Græci unicam dumtaxat habent Præfationem: apud nos verò plures sunt. Namque Pelagius II. S. P. ante annos mille interrogatus ab Episcopis T. 5. Conc. p. 953. Germaniæ & Galliæ, quænam essent, & quot authenticæ Præfationes, respondit esse novem: primam, de natali Domini; secundam, de Epiphaniâ; tertiam, de Quadragesimâ; quartam, de cruce; quintam, de Pascha; sextam, de Ascensione; septimam, de Pentecoste; nonam, de Apostolis: decimam Præfationem, quæ est de sanctâ Mariâ, addidit Urbanus II. in Concilio Placentino circa an. Decretal. Grat. pag. 463. Domini 1080. teste Gratiano, Can. *Sanctorum* dist. 70.

Finitâ Præfatione dicitur canticum, *Sanctus, Sanctus &c.* quod quidem desumitur, partim ex hymno Angelorum, quem Isaias cap. 6. audivisse se narrat; partim ex cantico Hebræorum quod Christo cecinerunt, cùm in die Palmarum intraret in Hierusalem, Matth. 21. & habetur in antiquis Liturgiis, Jacobi, Basilii, & Chrysostomi, & de eo extat peculiaris Canon in Concilio Vasensi Can. 3. anno 529. Hæc Bellarminus. *T. 4. Conc. p. 1680.*

De Canone Missæ.

Tam inverecundè Lutherus in Libro *De abominatione Canonis* debacchatur, ut vix sustinere possint aures christianæ: ait enim *homines audito nomine Canonis signare se cruce debere, & fugere, ac si illis diabolus occurrisset.*

Circa Missæ Canonem expendemus 1°. nomen. 2°. auctorem & antiquitatem. 3°. an in eo aliquid culpandum ac reprehendum occurrat.

Kemnitius 2. parte Examinis quatuor præcipuè reprehendit. 1°. quòd ritum illum celebrandæ Missæ Canonem esse velimus, id est, regulam fixam & stabilem: vellet enim ille liberum unicuique esse, quibus vellet precibus uti. 2°. quòd auctorem Canonis Tridentinum Concilium faciat partim Christum, partim Apostolos, partim antiquos Romanos Pontifices. 3°. quòd antiquum esse affirmemus. *Fumi*, inquit, *& nugæ sunt, quod de antiquitate Canonis fabulantur.* 4°. quòd nullum errorem in toto Canone inveniri pronuntiemus, cùm ipse septemdecim enumeret.

Nomen Canonis.

Canon idem est ac regula, seu ordo & ritus in

offerrè nos dicimus pro Ecclesiâ. Ista porro nomina, *Canon, regula, legitimum, ordo,* apertè satis indicant, ait Bellarminus L. 2. de Missâ cap. 18. apud Veteres ordinem celebrandi Missam, arbitrarium non fuisse, ut vult Kemnitius, sed ab Ecclesiâ præscriptum, ut qui secus facerent, rei haberentur violatæ legis ecclesiasticæ.

Duo hîc opponit Kemnitius: unum ex Concilio Africano Can. 70. & Milevitano Can. 12. ubi præscribitur, ut in Missâ non dicantur preces, nisi quæ priùs cum prudentioribus viris sint collatæ, aut à Synodo approbatæ, ne fortè aliquid contra fidem contineant; ex quo colligit Kemnitius, non fuisse antiquo more præscriptum certum canonem orationum, qui omnes obligaret, sed permissum fuisse, ut quisque ad arbitrium preces componeret, modò cum dogmate fidei consentirent. Alterum argumentum petit Kemnitius ex diversitate Liturgiarum, Basilii, Chrysostomi, Ambrosii, Gregorii, Isidori.

Respondet Bellarminus ad primum. Laudatos Conciliorum Canones non loqui de Canone Missæ, sed de Collectis, quæ semper & variæ & multiplices fuerunt: de Canone quippe Missæ jam audivimus Optatum dicentem, *legitimum esse, & prætermitti non posse.*

Ad secundum respondet idem Bellarminus, Catholicos non negare diversa fuisse, & etiam hodie esse apud Græcos, & apud quasdam Latinorum Ecclesias verba Canonis: neque cogit Ecclesia Romana, ut mentitur Kemnitius, ut omnes Canonem Missæ Romanæ, tanquam necessarium omnino ad consecrandam Eucharistiam servent, cùm & in ipsâ Urbe Româ, & alibi per Italiam, Romanus

Pontifex consentiat à Græcis teneri Liturgiam Basilii, vel Chrysostomi; & Mediolani, Ambrosianam, & Toleti in Hispaniâ eam quam dicunt Mosarabam: sed hæc duo contendunt Orthodoxi. 1°. ordinem sacrificii celebrandi rectissimè Canonem appellari, quòd debeat esse certus, & ab iis præscriptus, qui legitimè in Ecclesiâ præsunt, non verò uniuscujusque arbitrio permissus. 2°. in ritu, seu Canone Græcorum, & aliarum Ecclesiarum à nostro diverso, nullum errorem, nihil indecens & inordinatum contineri.

Auctor Canonis.

Concilium Tridentinum Sess. 22. cap. 4. de
T.14. Conc. p. 854. Canone Missæ hæc habet: *Cùm sancta sanctè administrari conveniat, sitque hoc omnium sanctissimum sacrificium, Ecclesia Catholica, ut dignè reverenterque offerretur, ac perciperetur, sacrum Canonem multis ante sæculis instituit, ita ab omni errore purum, ut nihil in eo contineatur, quod non maximè sanctitatem ac pietatem quamdam redoleat, mentesque offerentium in Deum erigat. Is enim constat tùm ex ipsis Domini verbis, tùm ex Apostolorum traditionibus, ac sanctorum quoque Pontificum piis institutionibus.*

Quis verò omnium primus formam aliquam sacrificii celebrandi, collectis in unum illis Domini verbis, Apostolicis traditionibus, ac sanctorum Pontificum piis institutionibus, invexerit, facilè non est definire. Sanctum Petrum primùm celebrandi sacrificii formam aliquam dedisse, adjunctis nimirum ad verba Domini certis precibus & riti-
Pag. 584. col. 2. bus, putat Isidorus Lib. 1. de Officiis cap. 15. subinde tamen diversi Pontifices preces diversas addiderunt, usque ad Gregorium I. qui fuit ultimus

torum, qui ad Canonem aliquid addiderunt, ut ex Walafrido colligi potest, Libro De observationibus ecclesiasticis cap. 22. Bibliot. PP. To. 15. pag. 193.

Neque istud Canoni Missæ vitio vertere debent Novatores, quòd à multis auctoribus compositus fuerit. Nonne Symbolum Apostolicum una est ac simplex fidei confessio? attamen à duodecim Apostolis, singulis sententiam suam dicentibus compositum fuisse S. Leo scribit in Epistolâ 13. ad Pulcheriam, & ante Leonem Ruffinus in explicatione Symboli, & S. Augustinus Serm. 115. de tempore; quod Symbolum auctum deinde fuit, seu evolutiùs explicatum in Conciliis Nicæno & Constantinopolitano, unde tandem prodiit Symbolum illud plenius, quod Constantinopolitanum vocatur. Pariter nonne Liber Psalmorum, si Hieronymo credimus in Epistolâ ad Sophronium, multos habet auctores, & tamen unicus Liber censetur? Id autem mirum videri debet, ac commendandum, quòd etsi Canon Missæ sit multorum auctorum, ita tamen aptè partes omnes inter se jungantur & cohæreant, ut unius auctoris esse videatur.

Ubi istud cum Bellarmino est observandum, quòd etsi quædam Liturgia dicatur Basilii, alia Ambrosii, Gelasii, seu Gregorii, nostra videlicet Romana, non tamen isti auctores Liturgiam de integro composuerunt, sed tantùm eam, quæ suo tempore erat in usu, ad meliorem formam redegerunt, vel detrahendo, si quid irrepserat minùs conveniens; vel addendo aliquid pro temporum varietate; vel denique, ob tædium vitandum, aliquid inde subtrahendo, sic tamen, ut substantiales partes Liturgiæ ab Apostolis institutæ integræ permanerent. Namque sanctus Gregorius Gelasianum codicem coar-

ctavit, ut scribit Joannes Diaconus in Lib. 2. vitæ S. Gregorii cap. 17. Et ipsemet Gregorius Lib. 7. Epistolâ 73. asserit, se restituisse in Missâ antiquas consuetudines, & sustulisse quædam, quæ postea irrepserant: itaque auctor fuit non institutionis, sed reformationis Liturgiæ. Gregorius item septimus, iterum emendavit Officium ecclesiasticum, sed, (ut ipse testatur, Canone, *In die. De consecratione.* dist. 5.) non novum instituit. Quod postea fecit etiam Pius V. tùm in Breviario, tùm in Missali restituendo, unde dicitur Missale Pii V. seu Missale novum, quod tamen absolutè novum non est, sed antiqui emendatio ac restitutio.

Dices: S. Gregorius L. 7. Epistolâ 64. nunc Lib. 9. Epist. 12. duo asserit, his quæ modò dicta sunt, T.2.p.910. planè contraria. Primum, Apostolos in consecrandâ Eucharistiâ solam adhibuisse Dominicam orationem; ergo auctor Canonis non fuit S. Petrus. Alterum est, Canonem à *Scholastico* quodam compositum fuisse: Scholasticum autem esse nomen proprium alicujus hominis, probant ex eodem Gregorio L. 2. Epistolâ 54. & L. 9. Epistolâ 14. Quòd si Scholasticus auctor Canonis fuit, non ergo verum est, quod nos cum Synodo Tridentinâ diximus, Canonem partim à Christo & Apostolis, partim à sanctis Pontificibus compositum fuisse; nullus enim Apostolus aut Pontifex fuit, qui proprio nomine Scholasticus diceretur.

Resp. ad primum, non immeritò dici posse, Apostolos initio solam Dominicam orationem in mysterio Eucharistiæ ad verba consecrationis addidisse; subinde verò cùm Ecclesiastici ritus formam aliquam habere cœperunt, multa alia eos adjunxisse.

Resp. ad secundum, longè verisimilius esse S. Gregorium, *Scholastici* nomine, non aliquem hujus nominis hominem indigitasse, sed virum doctum & litteratum: quo sensu S. Hieronymus Libro de Scriptoribus ecclesiasticis scribit, Serapionem virum doctissimum, ob ingenii elegantiam *scholastici* cognomen adeptum fuisse; & Gennadius in Catalogo Scriptorum, vocat Prosperum sermone *scholasticum*, idest eloquentiâ & eruditione praestantem: Honorius pariter in Catalogo Scriptorum appellat Alcuinum officio *scholasticum*; imò & ipse S. Gregorius Lib. 10. Epistolâ 2. vocat Matthæum *scholasticum* virum clarissimum. Eodem sensu nomen scholastici usurpat S. Augustinus in Psal. 44. Tales erant Presbyteri quidam doctissimi, qui præficiebantur olim Scholæ christianæ ad erudiendos, qui ex Judæis aut Gentilibus ad Ecclesiam veniebant; quales fuerunt Pantenus, Clemens Alexandrinus, Origenes &c. Denique & etiamnum in quibusdam Ecclesiis & nomen & dignitas *Scholastici* perseverat, licet ipsa functio communiter ad Præbendam Theologalem pertineat.

Quòd si S. Gregorius nomine *Scholastici* intelligit certum aliquem hominem, qui ætate ipsius vixerit, respondendum est, S. Gregorium non loqui de Canone Missæ, aut saltem non de toto Canone, cùm dicit, *precem Scholastici recitari super oblationem*; sed de aliquâ aliâ oratione extraordinariâ; quales sunt tres illæ quæ dicuntur ante communionem, post *Agnus Dei*, quæ, ut scribit Micrologus cap. 18. non sunt de Canone, neque ex ordinario præscribuntur, sed ex consuetudine religiosorum recitantur. Quæ explicatio à verbis S. Gregorii non

abhorret, siquidem scribit S. Pontifex accusatum se fuisse, quòd jussisset orationem Dominicam recitari post Canonem; ac respondet id se fecisse, quia indignum existimabat à *Scholastico compositam super oblationem dici, & ipsam Christi orationem super corpus ejus non dici.* quibus verbis indicat Gregorius, se non agere de Canone, sed de orationibus quæ dicebantur post Canonem. Et quidem ante ipsius tempora post Canonem ante communionem, videtur in usu fuisse, ut diceretur aliqua oratio à *Scholastico* composita; oratio autem Dominica vel diceretur post communionem oblatione consumptâ, vel non diceretur: sed Gregorius hunc ordinem mutavit, & voluit ut oratio Dominica diceretur mox post Canonem, corpore Christi adhuc in altari præsente; oratio autem *Scholastici* sequeretur. Ex his duabus sententiis eliget Lector quam maluerit, neutra sententiæ nostræ adversatur. Hæc Bellarminus.

Antiquitas Canonis.

Concilium Tridentinum Sess. 22. cap. 4. jam citato ait, *Ecclesiam Catholicam sacrum Canonem multis ante sæculis instituisse.*

Certum est 1°. Canonem, quâ formâ apud nos extat, integrum statim ab ipso Ecclesiæ initio non extitisse, cui identidem SS. Pontifices successivè nonnihil addidêre. S. Leo addidisse refertur verba ista, *Sanctum sacrificium, immaculatam hostiam.* Ita observant Strabo cap. 22. auctor Libri Pontificalis, & alii qui de Missâ scripserunt. S. Gregorius Magnus hæc verba addidit, *diesque nostros in tuâ pace disponas &c.*

Certum est 2°. Canonem integrum, qualem il-

lum jam habemus in Missalibus, in usu fuisse ante octingentesimum Christi annum, siquidem extat in Ordine Romano, non procul ab initio; quem Ordinem laudant Alcuinus & Amalarius, qui tempore Caroli Magni floruerunt. Deinde Alcuinus ipse in Lib. de Officiis ecclesiasticis cap. *De celebratione Missæ:* totum Canonem verbatim exponit; ac deinceps ab aliis posterioribus idem omnino Canon exponitur, ut ab Amalario, Hugone, Ruperto, Innocentio III. Porro Ordo Romanus non instituit Canonem, sed eum refert, tanquam rem usitatam & celebrem in Ecclesiâ: quare necesse est fateri, Canonem illum antiquiorem esse Ordine Romano.

Et verò apud S. Ambrosium L. 4. de Sacramentis cap. 5. & 6. legitur verbis parum immutatis ista pars Canonis: *Quam oblationem tu Deus in omnibus, quæsumus, benedictam, adscriptam, ratam &c.* & ista: *Qui pridie quàm pateretur &c.* pariter ista: *Unde & memores &c.* & ista denique, *Supra quæ propitio ac sereno &c.* quæ sunt partes quatuor potissimæ Canonis totius; duæ enim proximè præcedunt, & aliæ duæ sequuntur consecrationem. Quia verò non omnium primus S. Ambrosius partes illas Canonis instituit, sed eas ex antiquo ritu refert, ad confirmandum id quod eo loco tractabat, nempe verum esse in Eucharistiâ Christi corpus & sanguinem, necesse est illarum institutionem Ambrosio antiquiorem esse. Idem sanctus Doctor L. 4. de Sacramentis cap. 4. apertè meminit primæ orationis Canonis, ubi oratur pro Ecclesiâ, & pro Rege, licet ipsa verba non exprimat. Ejusdem etiam meminit Optatus Lib. 2. contra Parmen. ubi dicit, *legitimum esse, ut offeratur* (Sacrificium) *pro Ecclesiâ Catholicâ.*

T. 2 p. 371. & seq.

Pag. 35. n. 12.

Orationis verò illius, ubi oratur pro defunctis, T.3.part.2. p.309. D. meminit etiam S. Augustinus Tract. 84. in Joan. Porro si orationes illæ ab aliquo è Summis Pontificibus, aut homine privato institutæ fuissent, vix credi potest istud ab aliquo Scriptore observatum non fuisse, sicut observata sunt ea quæ à Leone, vel Gregorio addita fuerunt; ergo antiquissimus est Canon Missæ, non recens, nec ab homine privato, qui *Scholasticus* diceretur, institutus.

Conjecturâ istud confirmat Bellarminus, nempe in toto Canone nullam fieri mentionem Confessorum, aut Virginum non Martyrum, sed Martyrum tantùm, seu virorum, seu feminarum, quod T.6 p.364. etiam notavit Augustinus Lib. de sanctâ Virginitate cap. 45. Hujus autem rei causa nulla est alia, nisi quam reddit Innocentius III. L.3.c.10. de mysteriis Missæ; quia videlicet eo tempore Canon compositus est, quo nondum cæperant publicè coli in Ecclesiâ sancti Confessores: siquidem certum est, Martyres cæpisse publicè invocari, & eorum nominibus dies festos coli, & Basilicas erigi ab initio planè Ecclesiæ; Confessores autem multò seriùs hunc honorem in Ecclesiâ obtinuisse. Constat autem ex Concilio Moguntino sub Carolo Magno T. 7. Conc. p. 1150. celebrato Can. 36. festa Confessorum jam in usu fuisse anno 800. siquidem in Catalogo festorum dierum ponuntur dies festi S. Martini & S. Remigii; igitur ante annum 800. Canonem compositum fuisse necesse est.

Veritas Canonis: an sit ab omni errore purus.

Negant Novatores: affirmat Concilium Tri- T.14 Conc. p. 854. dentinum Sess. 22. cap. 4. *Ecclesia Catholica*, inquit, *sacrum Canonem multis ante sæculis insti-*

tuit, ita ab omni errore purum, ut nihil in eo contineatur, quod non maximè sanctitatem ac pietatem quam iam redoleat, mentesque offerentium in Deum erigat. Et Can. 6. ejusdem Sess. *Si quis dixerit, Canonem Missæ errores continere, ideoque abrogandum esse, anathema sit.*

Canon Missæ continet orationes duplicis ordinis, aliæ præcedunt consecrationem, aliæ verò sequuntur: aliæ deprecatoriæ sunt ad divina beneficia impetranda; aliæ ad gratiarum actionem pro acceptis beneficiis. *Omnes ergo,* ait S. Augustinus, *antiquiores sunt omni memoriâ, exceptâ unâ vel alterâ. Nam quod dicimus, Imprimis quæ tibi offerimus pro Ecclesiâ tuâ sanctâ & Catholicâ &c.* Optatus L. 2. contra Parmen. indicat vel hanc, vel similem recitatam fuisse ante sua tempora.

Sex omninò sunt orationes in Canone, quas Novatores inverecundè ac inscitè omninò, velut erroneas aut saltem absurdas, sugillant & carpunt. *Tanquam in tabellâ,* inquit Kemnitius, *spectandum proponemus, quos errores, & quæ vitia contineat Canon Pontificius.*

Prima oratio.

Incipit ab his verbis, *Te igitur clementissime Pater &c.* & extenditur usque ad hæc verba, *Communicantes & memoriam celebrantes.* adversùs quam hæc objiciunt apud Belllarminum. I. Oratio.

I°. superfluam verbositatem. Ad quid enim, inquiunt, isthæc synonima verba, *hæc dona, hæc munera, hæc sancta sacrificia illibata?* Pariter & ista, *omnibus Orthodoxis atque Catholicæ & Apostolicæ fidei cultoribus?*

II°. ante consecrationem panis & vinum ve-

cantur *sacrificia sancta & illibata*, quod quidem videtur absurdum: si enim sancta sunt, cur in eâdem oratione à Deo postulatur, ut illa benedicat? Si sacrificia sunt, ergo panem & vinum Deo sacrificamus.

III°. objiciunt verba ista Canonis, *Quæ tibi offerimus, imprimis pro Ecclesiâ tuâ*. At illa sacrificia constant ex mero pane & vino; ergo panem & vinum Deo pro Ecclesiâ offerimus. Neque responderi potest, inquiunt, illud, *offerimus*, accipi pro futuro, ac referendum esse ad hostiam consecratam, ut sensus sit, *mox offeremus*. Nam repugnat huic solutioni demonstrativa particula, *hæc dona, hæc munera*: dicimus enim nos offerre illa dona, quæ ad sensum tunc ostenduntur.

IV°. in eâdem oratione dicitur, *Quæ tibi offerimus, vel quæ tibi offerunt pro redemptione animarum suarum*. Rursus, *quorum tibi fides cognita est & nota devotio*. Si ergo, aiunt, isti Fideles & devoti sunt, certè redempti sunt: si redempti, quorsum offerunt *pro redemptione animarum suarum*?

V°. verba ista, *Communicantes & memoriam venerantes &c.* significant etiam mortuos communicantes esse, cùm tamen Christus Cœnam instituerit, ut esset vivorum communio.

VI°. reprehendunt ordinem verborum istorum, *ut accepta habeas & benedicas hæc dona &c.* Priùs quippe, inquiunt, debent esse benedicta, quàm à Deo acceptentur.

VII. verba ista, *Memento Domine famulorum famularumque tuarum*, Deo videntur injuriosa, quasi obliviosus esse posset.

VIII°. ista, *pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt*. apertè demonstrant Canonem loqui

de eleemosynis, quas populus solebat offerre ad altare pro pauperibus: proinde non rectè nunc ista detorquentur ad sacrificium Eucharistiæ.

IX°. ponderant ista, *pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis.* Ergo, concludunt, sacrificium nostrum tantùm laudis est ac merè spirituale; non propitiatorium, nec impetratorium.

X°. antiquus Ecclesiæ usus fuit, ut juxta illa verba Psal. 116. *Vota mea Domino reddam*, gratiæ Deo agerentur pro acceptis beneficiis: nunc verò sublato illo antiquo ritu, Canon Missæ verba illa refert ad Missas votivas, quæ datâ pecuniâ celebrantur.

XI°. Canon Missæ Martyrum memoriam renovat, *& memoriam venerantes*; antiquitus autem Ecclesia non tantùm Martyrum memor erat, sed eorum præclarè gesta ac suscepta pro fide certamina prædicabat.

XII°. in Canone Sancti invocantur, quod non licet.

Resp. hæc omnia, quæ opponunt Novatores, partim sophistica esse, ex ignoratione elenchi, ut vocant; partim falsa, ex erroneo Novatorum præjudicio; partim frivola & nugatoria.

Ad primum, quomodo ignorant Adversarii, rei ejusdem frequentem repetitionem valere plurimùm ad effectum explicandum & inculcandum? Cantica & Psalmi vix aliquid semel pronuntiant, quod non iterum aliis verbis repetant. Psalm. 92. *Quoniam ecce inimici tui, Domine, quoniam ecce inimici tui peribunt.* Psal. 115. *Ego servus tuus, ego servus tuus, & filius ancillæ tuæ.* Imò Psal. 118. qui omnium prolixior est, idem ferè omnibus ver-

[redacted]

sibùs repetit : & S. Lucas cap. 18. cùm narrasset Dominum prædixisse Apostolis mortem suam proximam esse, subjungit, *Et ipsi nihil eorum intellexerunt, & erat verbum istud absconditum ab eis; & non intelligebant quæ dicebantur.* An verba hæc velut otiosam & anilem repetitionem sugillare audebunt Novatores ?

Ad secundum, quis nesciat panem & vinum appellari sacrificia, & quidem sancta & illibata, quia sunt materia sacrificii sancti & illibati, ad quod destinantur ac præviis orationibus præparantur? In veteri Lege oves adhuc viventes passim sacrificia dicebantur, cùm scilicet destinabantur, & adducebantur ut immolarentur.

Ad tertium eadem recurrit solutio. Panis rectè dicitur offerri pro Ecclesiâ, non quòd ista oblatio sit propriè sacrificium propitiatorium, sed quòd ista est dedicatio rei, ex quâ faciendum est sacrificium propitiatorium. Cùm igitur dicimus nos Deo panem offerre pro Ecclesiâ, sensus est, nos offerre Deo panem consecrandum, ex quo, accedente consecratione, verum sacrificium Deo immolandum est pro Ecclesiâ. Sophisma in eo est, quòd per panem, Novatores intelligant, tùm ante, tùm post consecrationem, panem ordinarium, nullâ suppositâ illius in corpus Christi transmutatione.

Ad quartum, duplex potissimùm hîc distinguenda redemptio : una solutionis pretii nostræ redemptionis, quæ in cruce facta est, & in Missâ repræsentatur; altera applicationis pretii in cruce soluti, quæ justificatio dicitur Rom. 3. *Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Jesu.* De istâ posteriori intelligenda sunt verba orationis supradictæ.

Ad quintum, illud, *communicantes*, inquit Bellarminus, dupliciter exponitur à Veteribus. Quidam, ut Alcuinus, Amalarius & alii, referunt illud ad communionem cum Sanctis, ut sensus sit: Offerimus hoc sacrificium communicantes memoriis Sanctorum, & eosdem Sanctos venerantes; ubi non sit mentio communionis per manducationem Eucharistiæ, quæ non convenit mortuis; sed communionis per societatem & conjunctionem in corpore Christi mystico. Alii, inter quos est Micrologus c. 12. & Hugo Victorinus L. 2. de Officiis c. 29. volunt illud *communicantes*, referri ad offerentes inter se, non cum Sanctis; ut sensus sit: Offerimus communicantes, id est inter nos uniti & conjuncti, ut decet membra ejusdem corporis, & præterea memoriam Sanctorum venerantes. Id probat Micrologus optimâ ratione: nam in Natali, Epiphaniâ, Paschâ, Ascensione & Pentecoste, post illud *communicantes*, additur, *& diem sacratissimum celebrantes &c.* & paulò post, *sed & memoriam venerantes &c.* ubi apertè videmus, illud, *communicantes*, non conjungi cum memoriâ Sanctorum, sed ad solos offerentes referri debere.

Ad sextum, facilis est solutio. Nam ut est oblatio duplex, una rei consecrandæ, altera rei consecratæ, ita est duplex acceptatio: benedictio autem & sanctificatio unam earum oblationum & acceptationum sequitur, alteram verò præcedit: unde sicut hoc loco, ubi agitur de primâ acceptatione, postponitur benedictio; ita paulò post in illâ oratione, *Quam oblationem tu, Deus, in omnibus benedictam, adscriptam, ratam, acceptabilem facere digneris*; ubi agitur de posteriori acceptatione, præponitur benedictio.

Ad septimum: nihil in Scripturis occurrit frequentiùs quàm istæ loquendi formulæ, *Memento*, vel, *Recordare Domine*. Vide Exodi 32. v. 13. Deut. 9. v. 27. Lib. 4. Regum c. 20. v. 3. Lucæ 23. v. 42. Non solùm in Scripturis passim legimus, *Memento Domine*, sed vel, *Ne obliviscaris*: vel, *Quare oblivisceris?* ut Psalm. 9. v. 32. Psalm. 12. v. 2. & Psalm. 41. v. 50. Qui verba hujuscemodi Deo injuriosa esse dicunt, eorum profectò sensum non assequuntur. Metaphorici sunt illi modi loquendi: dicitur enim Deus per metaphoram *oblivisci*, quando non juvat; econtra *recordari*, quando juvare incipit.

Ad octavum, falsò prorsùs id supponunt Novatores. Nulla hîc eleemosynarum mentio, sed eorum dumtaxat, qui offerunt, vel pro quibus offertur sacrificium: alii quippe absentes sunt, qui non offerunt, sed pro quibus offertur; alii verò præsentes qui offerunt sacrificium mente ac spiritu, sese uniendo Sacerdoti sacrificanti.

Ad nonum: Missa jure meritò sacrificium laudis dicitur, sicut & sacrificium eucharisticum, quia ad Dei laudes, & gratiarum actiones ipsi pro acceptis beneficiis referendas ordinatur: at ita sacrificium laudis dicitur, ut etiam sit reale, verum, propitiatorium; imò ex eo potissimùm sacrificium laudis & ac gratiarum actionis est, quòd verum sit propitiatorium & impetratorium.

Ad decimum, isthæc omnia calumniæ ac mendacia sunt: non enim Canon per vota intelligit Missas votivas, sed pia desideria, & oblationem astantis populi; hæc enim verba dicuntur in omnibus Missis, etiam non votivis, & ab iis qui pecuniam nunquam accipiunt, vel acceperunt pro Missæ celebratione,

Ad undecimum, falsum est quod supponit Objectio: Veteres etenim non in Liturgiâ, sed in concionibus ad populum, tùm in Lectionibus quæ recitantur in Horis canonicis, Martyrum præclarè ac fortiter gesta memorabant. Et verò in nullâ Liturgiâ, sive Basilii, sive Chrysostomi, aut aliâ qualibet, Martyrum præclarè gesta leguntur, sed eorum dumtaxat nomina recitantur, & apud Deum gratiam & protectionem imploramus.

Ad duodecimum, nihil novi hæc Objectio continet adversùs cultum & invocationem Sanctorum, de quo argumento alibi disputavimus.

Secunda Canonis Oratio.

His verbis concepta est: *Hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed & cunctæ familiæ tuæ, quæsumus Domine, ut placatus accipias, diesque nostros in tuâ pace disponas; atque ab æternâ damnatione nos eripi, & in electorum tuorum jubeas grege numerari.* In hac oratione quatuor à Deo petuntur. 1°. ut oblationem nostram placatus accipiat. 2°. ut dies nostros in suâ pace disponat. 3°. ut ab æternâ damnatione nos eruat. 4°. ut in electorum grege nos numeret.

Adversùs illam Orationem opponit

I°. Lutherus, nos panem & vinum offerre ut Fideles liberentur ab æternâ damnatione. *Tantam*, inquit, *efficaciam pani & vino tribuunt. Nam ad hanc redemptionem nullius est momenti mors & passio Filii Dei.*

II°. Kemnitius opponit veterem Ecclesiam obtulisse Deo in celebratione Eucharistiæ, preces pro impetrandis per Christum beneficiis temporalibus & æternis. *Ad hoc sacrificium precum*, inquit, *re-*

ferri potuerunt hæc verba, hanc oblationem placatus accipias &c. *Pontificius verò Canon hæc transfert ad mimicam sacrificuli repræsentationem panis nondum consecrati; & orat, ut Deus illam ita accipiat, ut propter illam dies nostros in suâ pace disponat, & à damnatione nos eripiat.*

Resp. cum Bellarmino, hæc duo totidem calumnias esse, non argumenta.

Ad primum, non orat Sacerdos, ut per oblationem panis & vini liberemur ab æternâ damnatione, sed orat Deum ut ipsam panis & vini oblationem accipiat tanquam materiam sacrificii futuri, eamque benedicat & sanctificet, benedictione quadam & sanctificatione præparatoriâ ad consecrationem. Deinde adjungit alias tres petitiones supra enumeratas: at non precatur eas impleri per oblationem panis & vini, sed per eundem Christum Dominum nostrum. Post consecrationem verò, non amplius panem & vinum, sed ipsum Christi corpus & sanguinem offert in redemptionem peccatorum nostrorum.

Ad secundum, falsò ait Kemnitius, hanc oblationem referri posse ad preces quibus vetus Ecclesia pro beneficiis impetrandis utebatur. Namque de eâdem oblatione agitur in primâ, secundâ, & tertiâ oratione Canonis: in tertiâ verò clarum est, per oblationem intelligi debere oblationem panis & vini consecrandi, quia expressè dicitur, *ut fiat nobis corpus & sanguis &c.* non igitur ad eleemosynam, nec ad orationem, sed ad Eucharistiæ sacrificium referendum est, quidquid dicitur in his orationibus.

Tertia

Tertia Oratio.

Quam oblationem tu Deus in omnibus, quæsumus, benedictam, adscriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris, ut nobis corpus & sanguis fiat dilectissimi Filii tui Domini nostri Jesu Christi. & continuatur usque ad finem consecrationis. Huic Orationi hæc opponit Lutherus.

I°. quòd hîc oremus pro Christo, quasi mediatores simus inter Christum & Patrem, Deumque rogemus, ut benedicat, & sanctificet corpus & sanguinem Christi.

II°. Ad hæc verba, *benedictam, adscriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris. Portenta illa verborum*, ait Lutherus urbanè satis ac honestè, *neque ego intelligo, nec stolidus ille qui scripsit.*

III°. Kemnitius contendit nomen *oblationis* in istâ oratione, *Quam oblationem &c.* à *Pontificiis detorqueri ad actionem sacrificuli* designandam.

IV°. Licet fateatur idem Kemnitius, verba citata tertiæ Orationis legi apud S. Ambrosium L. 4. de Sacram. c. 5. & apud S. Augustinum, referente Gratiano, Cap. *Utrum. De consecr.* dist. 2. attamen contendit longè alium sensum illius esse apud illos Patres, & apud nos: apud illos enim referuntur ad sumptionem Sacramenti, apud nos verò ad repræsentationem.

Resp. ad primum, objectionem Lutheri esse de falso supponente. Non enim oramus pro Eucharistiâ consecratâ, sed pro pane & vino consecrando; neque petimus, ut Deus benedicat & sanctificet corpus & sanguinem Christi, sed ut benedicat & sanctificet panem & vinum, ut per benedictionem & sanctificationem præparetur, & fiat

Ad tertium, fallitur Kemnitius. Verba etenim ista, *Quam oblationem tu Deus &c.* non a actionem sacrificantis, ut imponit Kemnitius, sed ad panem & vinum referuntur, nullus enim unquam tam absurdus fuit, vel stupidus, ut non videret nomen oblationis hoc loco ad panem & vinum, non ad actionem referri posse; siquidem à Deo petimus, ut hanc oblationem ita benedicat, ut ea fiat nobis corpus & sanguis Christi.

Ad quartum, patet responsio ex dictis in responsione ad secundum.

Quarta Oratio.

Ab his verbis incipit, *Unde & memores, Domine, nos servi tui, sed & plebs tua sancta, ejusdem Christi Filii tui Domini nostri &c.* & extenditur usque ad illud, *Memento etiam, Domine &c.* namque ante *Memento*, ponitur conclusio, *Per Christum Dominum nostrum.*

Opponit Lutherus

I°. verbositatem seu inutilem repetitionem.

II°. his verbis, *supra quæ propitio & sereno vultu respicere digneris*; aiunt nos orare pro Christo, & reconciliare velle Filium Patri, quod est perabsurdum.

III°. per hæc verba, *sicut accepta habere dignatus es munera pueri tui justi Abel, & sacrificium Patriarchæ nostri Abrahæ*, videmur non plùs tribuere hoc loco efficaciæ ipsi Christo pro nobis immolato, quàm irrationali pecori.

IV°. objicit & ista verba, *& quod tibi obtulit summus Sacerdos tuus Melchisedech.* Porro, inquit Lutherus, Melchisedech nunquam panem & vinum sacrificavit.

V°. Sacerdos ait, J
sancti Angeli tui in subl
surdum videtur ut Sace
quod ipse paulò post co
absurdum est, ut altar
cœlo.

VI°. absurdum quo
dotem dicere, *ut quotq*
tione sumpserimus, qu
cantes, cùm solus ipse

VII°. reprehendunt
æternæ, & calicem salu
picantur adjecta ab aliq
qui sibi persuaserat, C
offerri. Id verò proban
eâdem prece dicatur, (
tis; quæ sine dubio ad
offeruntur, referenda f
ctus aliquis, sermonen
continuò transferre ad

VIII°. Kemnitius o
tis à populo donis & da
cabatur verbo Christi, u
& sanguinis Domini, (
tio dicebatur oblatio: *n*
tur, verba transferuntur
ficuli.

IX°. reprehendit i
supra quæ propitio ac se
dam comparationem fi
bruta animantia, quæ a
& addit hanc orationer
consecrationem, ubi c
lis, Noë, Abraham,

oblationibus panis & vini, quæ à populo afferuntur; ſed imperitiâ auctoris Canonis, poſitam eſſe poſt conſecrationem, & inde factum eſſe, ut intolerabilem errorem contineat.

X°. denique objicit idem Kemnitius verba iſta, *jube hæc perferri*. Namque abſurdiſſimum eſſe ait, quòd petamus Chriſti corpus nunc primùm in cœlum ab Angelis deferri, cùm Apoſtolus Hebr. 9. dicat, Chriſtum jam dudum in cœlum ingreſſum eſſe. Deinde affirmat hæc verba legenda eſſe ante conſecrationem, & ad preces & eleemoſynas eſſe referendas. Id verò probat ex Irenæo, qui L. 4. c. 34. dicit orationes & eleemoſynas deferri ad altare, quod eſt in cœlo: tùm ex Auguſtino Cap. *Utrum. De conſecratione.* diſt. 2. tùm ex cap. 12. Tobiæ, & cap. 5. Apocal. ubi preces dicuntur ab Angelis in cœlum deferri.

Reſp. ad primum, ſimilia prorsùs verba legi apud S. Ambroſium L. 4. de Sacramentis cap. 6. atque eodem planè ſpiritu Apoſtolus Rom. 12. ſcripſit, *hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium.* Ad prætenſam quam Lutherus opponit verboſitatem, patet reſponſio ex iis quæ dicta ſunt ad primam orationem.

Ad ſecundum. 1°. verba citata extant apud S. Ambroſium poſt conſecrationem L. 4. de Sacramentis cap. 6. Omnes item græcæ Liturgiæ poſt verba conſecrationis ponunt orationem pro donis pretioſis & ſanctificatis; quare novus non eſt, ſed antiquiſſimus ritus orandi pro oblatione jam conſecratâ. 2°. illud orare non eſt pro reconciliatione Chriſti apud Patrem, ſed pro noſtrâ potius infirmitate; eſt enim oblatio conſecrata ex parte rei quæ offertur, & ex parte Chriſti principalis offerentis,

quæ semper Deo placet: verùm ex parte ministri vel populi astantis, qui simul etiam offerunt, potest non placere. Id igitur est quod petimus, ut Deus benignè respiciat hoc munus ut à nobis offertur.

Ad tertium, ea pariter verba extant apud S. Ambrosium loco citato Neque verò comparatio fit inter sacrificium nostrum, & sacrificium Abelis & Abrahæ absolutè, sed tantùm ratione fidei & devotionis offerentium: id scilicet optamus, ut Deus nobis det tantâ fide & devotione sacrificium offerre, quantâ Abel & Abraham obtulerunt; & proinde ut ex parte ministri non minùs placeat Deo sacrificium nostrum, quàm illorum placuit: fieri autem comparationem inter sacrificium illorum & nostrum, ratione fidei & devotionis non autem absolutè, apertè indicare videtur Apostolus Hebr. 11. *Fide*, inquit, *plurimam hostiam Abel, quàm Cain obtulit*. Et Gen. 4. *Respexit*, inquit auctor sacer, *Deus ad Abel, & ad munera ejus*.

Ad quartum, ex dictis antea, cùm de veritate sacrificii agebamus, manifestum est Melchisedechum obtulisse panem & vinum, ideoque Christum ab Apostolo Hebr. 5. vocari Sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech.

Ad quintum, non tam crassè hæc intelligenda sunt, quasi quoddam sit in cœlo altare corporale ac sensibile, & ad illud reipsâ & corporaliter Sacramentum corporis Domini manibus Angelorum deferatur; spiritali ergo sensu altaris nomen hîc usurpandum: quo sensu in Apocalypsi dicitur esse in cœlo tabernaculum, thronus, incensum, thus &c. Porro altare illud, vel Christus ipse est, per quem ad Deum orationes & oblationes nostræ ascendunt; vel certè altare dicitur esse in cœlo, quia

in Cœlo recipiuntur ſacrificia quæ Deo vero immolantur in terris: deferri autem ſacrificia noſtra ad Deum per manus Angelorum, nihil eſt aliud, niſi Angelorum interceſſione juvari, & Deo commendari noſtrum obſequium & cultum, quem illi immolando exhibere deſideramus. Neque diſſimile eſt, quod legimus Tobiæ 12. & Apocal. 8. orationes noſtras ab Angelis deferri ad Deum: neque enim Angeli voces & verba noſtra corporalia ſurſum deferunt, ſed vota & deſideria noſtra interceſſione ſuâ Deo commendant.

Ad ſextum, abſolutè non loquitur Sacerdos ſive de multis, ſive de uno; ſed orat, ut quotquot ſumpſerint, ſive unus, ſive multi ſint, utiliter ſumant. Vide quæ ſuperiùs diximus de Miſſis privatis.

Ad ſeptimum, verba, inquit Bellarminus, quæ ab aliquo indocto adjecta ſuſpicatur Georgius Major, habentur etiam apud S. Ambroſium L. 4. de Sacr. cap. 6. tanquam uſitata & recepta in totâ Eccleſiâ; & quædam ſimilia habentur in Liturgiis græcis, Jacobi, Baſilii, & Chryſoſtomi: neque malè cohærent iſta cum illis, *de tuis donis ac datis*. Namque iſta poſſunt referri ad panem & vinum, ex quibus fit Euchariſtia, ut ſenſus ſit, Offerimus tibi hoſtiam puram, panem ſanctum & calicem ſalutis, quem ex creaturis tuis à te datis & donatis, ex pane ſcilicet & vino per conſecrationem habemus. Sic exponit Innocentius L. 5. cap. 3. de myſteriis Miſſæ. Poſſunt etiam referri omnia ad ipſam Euchariſtiam, ſive ad Chriſtum ut in Euchariſtiâ præſentem: rectiſſimè enim dicitur Chriſtus, Dei donum, datum. Joan. 3. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret*. Et ipſummet Sacramentum & ſacrificium, nonne veriſſimum eſt Dei donum & datum?

Ad octavum, apertum est Kemnitii mendacium, quòd Catholici verba transferant ad repræsentationem sacrificuli: omnes enim Catholici verba illa, *offerimus præclaræ majestati tuæ*, de quibus adversarius loquitur, referunt ad ipsam hostiam puram & sanctam confectam per consecrationem ex Dei donis ac datis, ut verba ipsa Canonis sonant, non ad aliquam repræsentationem. Impertinens autem est, utrum panis & vinum, unde fit Eucharistia, sint à populo data, an à Sacerdote oblata; undecumque enim venerint, Dei dona & data rectissimè nominantur, & Eucharistiæ materia esse possunt.

Ad nonum: Quod attinet ad comparationem, ait Bellarm. jam solutum est in responsione ad tertium Lutheri argumentum; quod verò ad transpositionem pertinet, falsum est hanc orationem transpositam fuisse; constat enim ex S. Ambrosio Lib. 4. de Sacramentis cap. 6. eam fuisse post consecrationem, etiam tempore Basilii; Ambrosius enim, qui eam legit post consecrationem, æqualis Basilii fuit. Neque obstat, quòd apud Basilium alia quædam similis oratio habeatur ante consecrationem; nam in utroque loco ea oratio rectè inseri potest: unde in nostro Missali habetur quædam similis oratio ante consecrationem, ut idem Kemnitius annotavit, in Collectâ secretâ Dominicæ septimæ post Pentecosten; & tamen rursus habetur post consecrationem.

Ad decimum, fatendum est absurdissimè dici Christi corpus nunc primùm in cœlum ab Angelis deferri corporaliter: sed quis inter Catholicos tam absurdus est qui hoc dicat? Hoc unum docemus, ut jam dictum est, oblationem corporis Christi ab Angelis in cœlum deferri, quatenus Angeli suis precibus nostrum obsequium Deo commendant;

quod idem Kemnitius de precibus & eleemosynis dicere cogitur, quas ab Angelis in cœlum deferri, ex Tobia & Joanne non ignorabat. Neque enim haud dubiè censuit eas reipsâ & corporaliter deferri, sed modo dumtaxat spirituali, quo etiam modo Eucharistiæ sacrificium in cœlum ab Angelis defertur. Quod attinet ad alteram partem objectionis, falsum est hæc verba fuisse olim posita in Canone ante consecrationem: nam & Ambrosius ea legit post consecrationem, & ita etiam habent Liturgiæ Jacobi, Clementis, Chrysostomi.

Quinta Oratio.

Ista est, *Memento, Domine, famulorum, famularumque tuarum, qui nos præcesserunt cum signo fidei, & dormiunt in somno pacis. Ipsis, Domine, & omnibus in Christo quiescentibus, locum refrigerii, lucis & pacis, ut indulgeas deprecamur, per Christum Dominum nostrum.*

Objicit 1°. Lutherus hanc orationem secum ipsam pugnare. Namque hîc oramus pro iis qui dormiunt in somno pacis, & qui in Christo requiescunt; & tamen eis apprecamur locum refrigerii, lucis & pacis. Si dormiunt ac requiescunt, quid illis refrigerium petimus? si pacem habent, cur pacem illis optamus?

Objicit 2°. Kemnitius, olim solam memoriam defunctorum fieri solitam, ad imitationem scilicet, & in testimonium, quòd mortui apud Deum vivant: postea ad illam memoriam accessisse etiam preces pro defunctis: postremò sacrificium ipsum po defunctis offerri cæptum; ita nimirum paulatim Veterum instituta in superstitiones degenerasse.

Resp. ad primum, manifestum esse eos, quos

hæc oratio ſpectat, in Purgatorio detineri, qui pacem quidem aliquam habent, quia certi ſunt ac ſecuri de præmio æternæ fœlicitatis, & liberi à bello tentationum & concupiſcentiæ, & ab omni opere malo; ſed nondum pacem & plenam quietem poſſident, ob quaſdam peccatorum reliquias, quæ ipſis expiandæ ſuperſunt. Nec poterat oratio hæc ita componi, ut ſolis conveniret qui in Purgatorio degunt: nam qui ſunt in gehennâ, ii nullam pacem & quietem habent; qui verò ſunt in regno, omnem pacem & quietem poſſident: ſoli, qui in Purgatorio exercentur, ita in ſomno pacis requieſcunt, ut adhuc refrigerio & pace indigeant.

Ad ſecundum, patet ſolutio ex iis quæ ſupra diximus de conſtanti uſu offerendi ſacrificium pro defunctis. Unum hîc profero teſtimonium Dionyſii (ſi tamen genuinum eſt opus quod ipſi tribuitur) L. de Eccleſiaſt. Hierarch. c. 7. parte 3. ubi ſic lo-
T. 1. p. 411. quitur, *Accedens Antiſtes precem ſacram ſuper defuncto peragit: quâ finitâ, ipſemet Antiſtes eum ſalutat, ordineque deinceps ſuo omnes qui adſunt. Rogat itaque precatione illâ divinam bonitatem, ut defuncto peccata omnia dimittat, quæ per humanam infirmitatem contracta ſunt, eumque in lucem ſanctam ac vivorum regionem transferat &c.*

Sexta oratio Canonis.

Incipit illa oratio ab his verbis, *Nobis quoque peccatoribus.* & extenditur uſque ad *Per omnia ſæcula ſæculorum,* ante Dominicam orationem; concluditur enim totus Canon altâ voce his verbis, *Per omnia ſæcula ſæculorum*; ut populus totum confirmet, reſpondendo *Amen.* Quapropter feriâ ſextâ majoris hebdomadæ, quia totus Canon qui per-

tinet ad consecrationem, omittitur, nulla harum sex orationum legitur, nec dicitur *Per omnia sæcula sæculorum*: sed immediatè post lotionem manuum, fit transitus ad orationem Dominicam. In hac oratione Sacerdos pro se ipso Deum orat, ac suis meritis diffisus, precatur sibi ex divinâ misericordiâ, partem & societatem cum sanctis Apostolis & Martyribus.

Adversùs hanc orationem Lutherus

Objicit 1°. culpandum esse Sacerdotem quòd hoc loco non precetur se admitti ad consortium Christi, quasi eo non indigeat; sed tantùm ad consortium Sanctorum: & rursus, quòd solùm petat partem cum Sanctis, cùm Christus non partem, sed totum thesaurum suum dare paratus sit.

Objicit 2°. adversùs ista verba, *per quem hæc omnia semper bona creas.* quasi existimemus per nos Christum creari. Addit Kemnitius, hæc olim ante consecrationem dici consuevisse, ad eleemosynas populi commendandas.

Resp. ad primum, nugæ illæ sunt ac calumniæ Lutheri. Ignorat ille consortium Sanctorum esse ipsum Christi consortium; id enim petimus, ut in regno Christi consortium Sanctorum habeamus. Quod attinet ad vocem, *partem*, ignorat etiam Lutherus eam ex sacris Litteris desumptam esse, quæ per partem cum Sanctis, describunt omne bonum & felicitatem. Coloss. 1. *Qui dignos nos fecit in partem sortis Sanctorum.* Et Joan. 13. Dominus ad Petrum, *Si non lavero te, non habebis partem mecum.* Adde, inquit Bellarminus, quòd hanc partem orationis, quam Lutherus ita reprehendit ac ridet, è contrario Kemnitius vehementer laudat. *In alterâ*, inquit, *commemoratione Sanctorum, verba sunt pul-*

[redacted]

cherrima, Nobis quoque peccatoribus famulis tuis. Hac absque dubio fuit formula veteris commemorationis Sanctorum.

Ad secundum, hæc verba nusquam inveniuntur in Liturgiis vel apud Expositores, ante consecrationem posita: inveniuntur autem post consecrationem, apud Alcuinum & Amalarium L. 3. de Officiis ecclesf. cap. 26. Nihil autem absurdi hæc verba continent, sed potius aptissimè conveniunt in Canonis conclusionem: commemorant enim brevissimè omnia beneficia divina circa hoc Sacramentum, inchoando à primâ productione materiæ, unde illud conficitur. Dicimus itaque 1°. hoc Sacramentum à Deo per Christum ratione materiæ primò creari. 2°. sanctificari, cùm dedicatur per primam oblationem ad Sacramentum conficiendum. 3°. vivificari, cùm efficitur mysterium vitæ, & in verum corpus Domini, & in ipsum Christum, qui est vita nostra, convertitur per consecrationem. 4°. benedici, cùm omnis benedictionis effectum recipit, ut scilicet sacramentali efficaciâ caput cum membris uniat. 5° denique, nobis præstari, cùm ad sumendum, ut ex eo vitam hauriamus, datur. Ita Alcuinus totum hunc locum exponit, & post eum Hugo L. 2. de Officiis divinis cap. 36. Hactenus Bellarminus.

De Oratione Dominicâ, & sequentibus orationibus.

Omnium præstantissima oratio est, cujus ipsemet Christus formam & præceptum nobis dedit.

Tertullianus Lib. de Oratione eam appellat *Breviarium totius Evangelii.* Pag. 130. A. Reverâ etenim compendiosè continet quæcumque petere à Deo tenemur, quæ nostri officii sunt, sive erga Deum, sive erga

proximum, sive erga nos ipsos.

Oratio illa Dominica recitatur vel canitur tempore quod interjacet inter consecrationem & communionem. Ita quoque apud Græcos collocatur, cum hoc uno discrimine, quòd apud illos à toto astante populo canitur, apud nos à solo celebrante Episcopo vel Sacerdote. Quadam veluti præfatiunculâ disponitur ad eam pronuntiandam, his verbis, *Præceptis salutaribus moniti, & divinâ institutione formati, audemus dicere. Pater noster &c.* Antiquissima verò est illa præfatio, cujus mentionem habet S. Hieronymus L. 3. contra Pelagianos. *Sic*, inquit, *docuit Apostolos suos* (Christus) *ut quotidie* T.4.part.2. *corporis illius sacrificio credentes audeant loqui. Pa-* p. 543. *ter noster &c.* Integra ferè reperitur apud S. Cyprianum Lib. de Oratione. Porro Dominica illa oratio in omnibus extat Liturgiis, atque illam in Missâ legendam esse, perspicuum est ex S. Cyrillo Catechesi 5. Mystag. ex S. Ambrosio Lib. de Sacramentis 5. cap. 4. ex S. Hieronymo loco mox relato, & ex S. Augustino Epistolâ 149. aliàs 59. ad Paulinum &c.

Post orationem Dominicam sequitur oratio quædam quæ ab his verbis incipit, *Libera nos, quæsumus Domine, ab omnibus malis præteritis, præsentibus & futuris &c.*

Sequitur deinde alia oratio dum hostia frangitur, & commiscetur corpus Domini cum sanguine, *Pax Domini &c.* &, *Hæc commixtio & consecratio corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi fiat accipientibus nobis in vitam æternam. Amen.*

Luthero displicet hæc oratio his de causis. 1°. quia videtur prorsus absonum ut commisceatur corpus cum sanguine, cùm unus sit Christus & in-

divisus. 2°. non minùs absurdum ipsi videtur, ut istâ mixtione fiat consecratio, quæ jam facta supponitur. 3° denique perperam omnino huic commixtioni vis tribuitur conferendæ vitæ æternæ: cùm enim mixtio hæc opus nostrum sit, si eam vim habet salutis conferendæ, certè opere nostro salutem consequemur.

Verùm nullo negotio hæc diluuntur.

Ad primum rectè Bellarminus reponit, nunquam Catholicorum mentem hanc fuisse, corpus & sanguinem in propriâ specie commisceri: norunt etenim id fieri non posse; sed in specie panis & vini: sicut enim ratione specierum dicitur videri, tangi & frangi, ita etiam dici potest commisceri.

Dubitant nonnulli utrum illa oratio instituta fuerit ad commiscendam partem hostiæ consecratæ cum vino consecrato, vel tantùm ad commiscendam partem hostiæ, vel aliquot sanguinis guttas cum vino non consecrato. At nulla solida videtur esse dubitandi ratio. In Missali quippe Ambrosiano legitur, *Commixtio consecrati corporis & sanguinis.* E contra D. de Vert opinatur non alium in finem institutam dictam orationem, quàm ut ad populi communionem aliquot sanguinis consecrati guttæ cum vino consecrato miscerentur. Usum hunc aliquando in nonnullis Ecclesiis obtinuisse testatur Ordo Romanus; testatur & Durandus decimo tertio sæculo Lib. 4. c. 41. n. 1. *In quibusdam locis*, inquit, *post sumptionem corporis & sanguinis Christi aliquid de ipso sanguine reservatur in calice, & super infunditur vinum purum, ut ipsi communicantes inde sumant. Non enim esset decens tantum sanguinem conficere, nec calix capax inveniretur.* Porro, quod observandum, in hujusmodi mixtione

P. le Brun, T. 1. p. 581.

nulla pronuntiabantur verba : non dicebatur oratio *Hac commixtio & consecratio* ; sicut non dicitur feriâ sextâ majoris hebdomadæ in Missâ præsanctificatorum : solum quippe vinum est in calice cui particula hostiæ consecratæ admiscetur. *Hac die*, ait Ordo Romanus, *quando particula hostiæ in calicem mittitur, non dicuntur verba illa*, fiat commixtio, *quia ibi de sanguine mentio fit, sed in calice sanguis non est, nec hostia consecratur.* In Missis autem quæ quotidie celebrantur, dicta oratio, *Commixtio & consecratio &c.* pronuntiatur, non ad denotandam mixtionem vini consecrati cum vino non consecrato, ut placet D. de Vert, sed mixtionem corporis & sanguinis Christi. Si verò postulaveris mysticam hujusce mixtionis rationem & causam, facilè respondetur, istam esse, ut postquam per separationem utriusque speciei mors Christi adumbrata fuit, per commixtionem corporis & sanguinis significetur Christum toto resumpto sanguine vivum à mortuis surrexisse, non amplius moriturum. *In isto officio*, ait Amalarius L. 3. de eccles. Off. c. 31. *monstratur sanguinem fusum pro nostrâ animâ, & carnem mortuam pro nostro corpore, redire ad propriam substantiam, atque spiritu vivificante vegetari hominem novum, ut ultra non moriatur, qui pro nobis mortuus fuit & resurrexit.* Biblioth. PP. T. 14. Conc. p. 997.

Ad secundum, consecratio ibi sumitur pro re ipsâ consecratâ, nempe corpore & sanguine Christi : quo sensu S. Laurentius Sixto Summo Pontifici dicebat apud S. Ambrosium L. 1. de Officiis c. 41. *Experire utrum idoneum ministrum elegeris, cui commisisti Dominici sanguinis consecrationem* ; hoc est sanguinem consecratum, ut populo distribueretur : neque enim Diaconis datum unquam fuit ut Eu- T. 2 p. 55. At

charistiam consecrarent. Vox illa, *consecratio*, ait hîc Bellarminus L. 2. de Missâ c. 17. si benè intelligatur, nihil habet incommodi. Non enim petimus ut nunc fiat consecratio, sed ut consecratio antea facta, sit nobis ad vitam æternam salutaris. Addit, forsan commodè responderi posse, aliquo sensu novam quamdam fieri consecrationem seu significationem sacramentalem, nempe resurrectionis Christi, per illam corporis & sanguinis commixtionem.

Ad tertium, patet solutio ex mox dictis: non enim ex commixtione ipsâ, sed ex corpore & sanguine Christi commixtis æterna salus nostra dependet ac speranda est.

At, inquies cum Kemnitio, Julius S. Pontifex apud Gratianum, Can. *Cùm omne. De consecr.* dist. 2. prohibet illam mixtionem in Missâ fieri.

Resp. Julium non prohibere mixtionem quæ fit in Missâ, sed eam quam nonnulli faciebant, cùm populo Eucharistiam porrigebant. Priorem mixtionem semper usurpavit Ecclesia, quam expressè commendat ac præcipit Concilium Arausicanum I.

T. 3. Conc. p.1450. Bibliot. PP. T. 18. pag. 477.

an. 441. Can. 17. *Cum capsâ*, inquit, *& calix offerendus est, & admixtione Eucharistiæ consecrandus.* Unde Micrologus cap. 18. describit commixtionem, quæ fit in Missâ, ut antiquissimam & legitimam: deinde cap. 19. damnat commixtionem illam, quam Julius reprehendit.

Post commixtionem sequitur *Agnus Dei.* Tùm sequuntur tres orationes ante communionem: tùm ista, *Quod ore sumpsimus &c.* & illa, *Corpus tuum, Domine, quod sumpsi &c.* tùm denique Missa clauditur dimissione populi, per ista verba, *Ite Missa est.* in quibus exponendis cùm nulla specialis occur-

rat

rat difficultas, diutius hîc non immorabimur. Legatur eam in rem egregium Opus eruditi Patris le Brun, de quo mentionem sæpius fecimus.

Atque hæc dicta sint de augustissimo Eucharistiæ Sacramento, & de sacrificio, in quibus exponendis, si quid nobis incautis minùs sanum & rectum excidisse deprehendatur, pro non dicto ac revocato habemus.

FINIS.

ERRATA.

PAG. 185. lin. 13. art. 6. *lege* art. 8.
Ibid. lin. 15 *occulto* lege *oculo*
Pag. 2:2. lin . Epistolà *lege* Epistolam
Pag. 236 lin. 8. decidebat *lege* decidat
Pag. 244. lin. 28. Crucis *lege* Missæ
Pag. 462. cit. 1. l. 14. *Conc.* dele *Conc.*

